ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ՅՈՒԼԻՍ — MARDI 2 JUILLET 1963

ՏԱՐԻ — Թիւ 9645

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — Nº 9645

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ՊԱՏՄԷ

…ձեալ եւ կորուստ եղբայրացութիւն — …տրամադիր՝ առ հասարակ խուշ — …ջով կը գիտենք Հայ Մամուլի խո…ները :

…րցող – փնտռող չկայ ընդհանրապէս, …թէ վարչական եւ խմբագրական …տագնապներով կ'ապրի Հայ Թերթը, …երբ ուրիշներ կը լողան նիւթական …հնարաւորութիւններու եւ գերազանցօրէն ձեռնտու բարոյական պայմաններու մէջ :

…ակերտային ծանօթութիւններ ու — …օրաթերթերու կամ պարբերական …հրատարակութիւններու խմբագրական եւ …հրատարակչական կարելիութեանց մա…, շա՜տ շատ՝ տեսական գիտութիւնը …անոնց բովանդակութեան եւ տպագրութեան հետ առնչակից խնդիրներու : Եւ ա՛յդքանն ալ բաւական կը նկատ… որ իրաւունքը ունեցած ըլլանք …կարծիքներ բանաձեւելու, …անց մասնաւոր պրպտումի եւ աննտ… գնահատումի :

…տակապէս եւրոպական եւ ամերիկեան …ներու մէջ, Հայ Մամուլի «ազգա…թեան »մասին վճիռ արձակողներ՝ …ութեան եղբ ունին տեղական օ…հրատարակութիւններ : — …մըր, Պոստըն Կլո՛պը, Տիէակօ …, Հերըլտ Թրիպիւ՛նը…

…ո՞ւ եւ ինչպէս «բազմակողմանի» …անոնք, կազմակերպուած …մը լրիւ ու արագ տեղեկութիւն… կուտան, մասնագիտացած աշխատա…ներու կամ սիւնակագիրներու փա… մը ունին, եւ թղթակիցներ՝ որոնք …չեն փախչիր» :

…եւ ինչո՞ւ, արդեօք, մեր թերթերը …ու փորձ չեն ըներ «անոնց պէս ըլ…», օգտուելու «անոնց օրինակէն», …ելու «անոնց ուղղութեան»…

…բառ չես իմանար բերնէն բոլոր …որոնք կը սիրեն բաղդատութիւններու …կարծիք ու տեսակէտ բանաձեւ…, առանց հետաքրքրուելու՝ թէ ո՞վ է …, ինչ է Հայ-Թերթը, ու ի՞նչ եր…գնով կը դառնայ Հայ մա… :

…եա՞կ են հայ թերթերու բովանդա…թեան ըմբռնողիր մարդիկ՝ թէ Հա… հայ ընտանիքներէ երբ կամ ութ… ընթերցող է հայ թերթերու .

…եա՞կ են, թէ օտար թերթերու յա… գաղտնիքը յայտարարու…ներու իրենց ծաւալին եւ տարողու… մէջ է, ու այս մարզին մէջ Հայ …ընդմիշտ զրկուած են հասոյթի …րներէն՝ իրենց համեմատաբար …պաքանակին պատճառաւ .

…եա՞կ են, թէ թերթի մը ուժը նա՛խ …ժողովուրդի թուական պատկերին, …ընթերցասէր հասարակութեան հա…ութեան մէջ է . պայմանաւ՝ ան — …որ կարդալու սէրը նաեւ… վճա… պատրաստակամութիւն մը ենթա…

…եա՞կ են, թէ օտար մամուլի մէջ …«չարժեր» առանց նիւթական …ութեան, մինչ Հայ Թերթը կը …բարոյական եւ հասարակական ծա…ութեան իր աւանդական ըմբռնում — …կառչած՝ հայապահպանումի …մը իբրեւ :

…եա՞կ են, թէ առեւտրական նախա…ութեան եւ մասնաւոր սեփականու… իր բնոյթով՝ օտար մամուլը նիւ… ի՛նչ անսահման հնարաւորու… ունի, իր այդ դրամագլուխը շա…ելու համար վարչական թէ խմբա… ուղիներով .

…եա՞կ են, թէ եւրոպական կամ ա…եան օրաթերթեր 200 – 2500 աշխատակիցներ, խմբագիրներ, թղթակիցներ ունին տեղւոյն վրայ թէ աշխարհէ աշխարհ՝ առանց հաշուելու տպարանային եւ վարչական պաշտօնէութիւնը .

Տեղեա՞կ են, թէ խմբագիրները, աշխատակիցներն ու թղթակիցները նիւթապէս թէ բարոյական առումով ամէնէն աւելի վճարուած ու վարձատրուած դասակարգն են օտար ժողովուրդներու մէջ .

Տեղեա՞կ են, թէ այդ վճարումներով եւ բարոյական գոհացումով միայն՝ Մամուլի մշակները հնարաւորութիւն կը գտնեն տպրելու, վայելելու, զարգանալու, խորանալու եւ հմտանալու .

Տեղեա՞կ են, թէ Մամուլի աշխատաւորի մը համար ընկերային եւ յարաբերական կեանքը կենսական մարզ, վերանորոգիչ ազդակ է՝ որուն երբեք պիտի չկարենան հասնիլ Հայ խմբագիրն ու լրագրողը, «Փոքր Ածու»ի սահմաններուն եւ հնարաւորութեանց մէջ .

Ու տեղեա՞կ են, թէ ո՞ւր է տեղը Հայ Թերթին՝ համաշխարհային մամուլի բարոյական աստիճանաչափերուն մէջ .— որովհետեւ, ի վերջոյ, թերթերու հիմնական առաքելութիւնը բարոյական այդ արժէքով կրնայ բնորոշուիլ, ամէն մէկ ժողովուրդի ներքին համակեցութեան մէջ :

Արդար պիտի չըլլար, որ հայ ժողովուրդէն ակնկալէինք եւրոպական կամ ամերիկեան մամուլի տարողութեամբ կամ բնոյթով թերթեր : Ճի՛շդ ալ պիտի չըլլար՝ որովհետեւ մեր պահանջը լրաթերթ չէ, ո՛չ ալ մասնագիտական նկարագրով որեւէ հրատարակութիւն :

Հայ թերթը առաւելապէս հանրային դերակատարութեան կոչուած է, ցանուցիր բեկորները հոգեպէս շաղկապելու, եւ՝ համազգային, հասարակաց ապրումներու հաղորդ պահելու հիմնական կոչումով :

Շատո՛նց տժգունած եւ զինաթափ եղած պիտի ըլլայինք, եթէ մեր Մամուլը դադրած ըլլար հայ ապրումով դառնալէ, եւ հայ խմբագիրն ու հրապարակագիրը նախընտրած ըլլային աւելի շահաբեր մարզերու մէջ փնտռել առօրեայ իրենց զբաղումը …

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԱՐՈՒԱԾ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԵՒ ՓԵՔԻՆԻ ՄԻՋԵՒ

Մոսկուայի եւ Փեքինի մէջ մթնոլորտը օրէ օր աւելի կը ձգտուի եւ Խրուշչեւի ձեռք առած վերջին միջոցները ոչ մէկ ձեւով կրնան մտքերը հանդարտեցնել : Արդարեւ Խրուշչեւ Մոսկուայէն արտաքսեց չինացի երեք դիւանագէտ եւ երկու ուսանող : Այսպէս կը պատմուին դէպքերը : Մոսկուայի չինական դեսպանատան երեք պաշտօնեաներ եւ երկու համալսարանական ուսանողներ «անընդունելի անձեր» հռչակուած են, կը յայտարարէ Չինաստանի Արտաքին նախարարութիւնը : Միշտ Փեքինի զեկոյցին համաձայն, ասոնց դէմ եղած միակ ամբաստանութիւնն այն է որ, խորհրդային հողամասին վրայ, ցրուած են չին համայնավար կուսակցութեան Յունիս 14ի նամակին բնագիրները : Այս նամակը այն պատասխանն էր զոր Չինացիք կուտային Խորհ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան :

Բայց պէտք չէ մոռնալ թէ Խրուշչեւ անձնապէս դէմ արտայայտուած էր այդ բնագրին տարածման : Չին Արտաքին նախարարութիւնը կը ճշդէ սակայն թէ եդածը շատ բնական բան մըն է վասնզի Փեքինի խորհրդային դիւանագէտները տարբեր բան չէին ըներ մինչեւ 962ի վերջ (անկէ ի վեր փակուած են) :

Չինացիք իրենց զեկոյցին մէջ կ'ըսեն ի վերջոյ .— «Արդեօք բոլորովին արդար չէ՞ սա հարցումը ընել .— Նման աննախընթաց միջոց մը ձեռք առնելով եւ այս չին – խորհրդային խօսակցութեանց նախօրեակին, խորհրդային կառավարութիւնը չի՞ փորձեր, դիտակցօրէն, վիժեցնել չին – խորհրդային համաձայնութիւնը, պղտորել երկու երկիրներու յարաբերութեանց մթնոլորտը» :

Միւս կողմէ, Խրուշչեւ մեծ խանդավառութեամբ տօնեց Ուլպրիխթի ծննդեան 70ամեակը : « Օր մը, գերման միացեալ Պետութիւն մը գոյութիւն պիտի ունենայ եւ այդ Պետութեան վրայ ընկերվարութեան կարմիր դրօշը պիտի ծածանի» : Ուլպրիխթ իր տարեդարձին իբրեւ նուէր «Խորհրդ. Միութեան հերոս»ի տիտղոսը ստացաւ :

Արեւելեան – Պերլին հաւաքուած արբանեակներու մէջ, կը բացակայէր՝ Ռումանիա հակառակ նախապէս տրուած լուրերուն :

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՕԾՈՒՄԸ

5 ՄԻԼԻՈՆ ՀԻՆ ՖՐԱՆՔ ՀԱՒԱՔՈՒԱԾ ՃԱՇԻՆ ԸՆԹԱՑՔԻՆ

ԼԻՈՆԷՆ կը հեռաձայնեն թէ նորակառոյց եկեղեցւոյ օծումը կատարուած է մեծ շուքով, Կիրակի առաւօտ հայ եւ օտար անձնաւորութեանց ներկայութեան, ձեռամբ Կաթ. Պատուիրակ Սերովբէ Արք.ի :

Արարողութեան յաջորդող ճաշին ընթացքին հինգ միլիոն հին ֆրանքի նուիրատուութիւններ եղած են նորակառոյց Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ ի նպաստ :

Այլ մանրամասնութիւններ առանձին թղթակցութեամբ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ս. ՊԵՏՐՈՍԻ հրապարակին վրայ, 81 պետութեանց ներկայացուցիչներու եւ 300.000 հաւատացեալներու ներկայութեան կատարուեցաւ Պօղոս Զ.ի թագադրութեան հանդիսաւոր արարողութիւնը : Առաջին անգամն էր որ այս աւանդական արարողութիւնը տեղի կ'ունենար Ս. Պետրոսէն դուրս, բացօթեայ : Այս արարողութիւնը օծում մը չէ եւ երբ Կարդինալներու երիցագոյնը եռաթագը կը դնէ Պապին գլուխը ոչ մէկ իշխանութիւն կուտայ անոր այդ խորհրդով : Պապը Աստուծմէ ստացած է իր բոլոր հոգեւոր իշխանութիւնները : Իր քարոզին մէջ, Պապը շեշտեց մասնաւորաբար թէ «Քրիստոնէութեան սահմաններէն անդին, Եկեղեցին խօսակցութիւն սկսած է արդի աշխարհին հետ» : Քարոզին առաջին մասին մէջ, Պօղոս Զ. իտալերէն խօսեցաւ, ապա շարունակեց սահուն ֆրանսերէնով : Քանի մը բառ անգլերէն, գերմաներէն, սպաներէն, փորթուկալերէն, եւ վերջին օրհնութիւն մը լեհերէն եւ ռուսերէն : Անոնք որ պատկերասփիւռով հետեւեցան արարողութեան կրցան տեսնել կարդինալ Աղաճանեանը, առաջին կարդինալներու կարգին որոնք իրենց հնազանդութեան աջահամբոյրը կը կատարէին, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի Հայոց Էկզարքը՝ Կարապետ Եպիսկ. Ամատունի : Արարողութիւնը որ սկսած էր Մայրամուտին (18-ին) վերջացաւ ժամը 20.30ին :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՔԵՆԸՏԻ Լոնտոնէն վերջ Հռոմ անցաւ, ուր կարեւոր խօսակցութիւններ պիտի ունենայ իտալացի ղեկավարներուն հետ : Նախապէս «բարեկամի պէս» ընդունուած էր Մաքմիլընի կողմէ, գիւղի բնակարանին մէջ :

ԹԻԹՕ Հանրապետութեան նախագահ վերընտրուեցաւ, 4րդ անգամն ըլլալով :

ՓԱՐԻԶԻ Մեծ Մրցանակը շահեցաւ Սանֆրուս ձին, ինչպէս կը նախատեսուէր :

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ Տոքթ. Ուարտի դատավարութիւնը յետաձգուեցաւ Չորեքշաբթի օրուան : Ամէն նիստի նոր վկաներ եւ նոր յայտնութիւններ ինչպէս նաեւ նոր «բացատրութիւններ» : Իսթ-ըրբօրս, բառը կը գործածէն Քրիսթին Քիլըրի եւ Տոքթ. Ուարտի բարեկամուհիները նկարագրելով իրենց յարաբերութիւնները անգլիական ճէնթրիին հետ :

ՎԱՏԻԿԱՆ կը բողոքէ Պապին հեռագրին սխալ թարգմանութեան համար որ կատարուած է Փրաւտայի մէջ : Մինչ Պօղոս Զ. իր շնորհակալական հեռագրին մէջ կը մաղթէր որ ռուս ժողովուրդը « բարգաւաճման եւ ընկերային կանոնաւորուած կեանքի մը մէջ իր օժանդակութիւնը բերէ եւն. », Փրաւտա թարգմանած է որ ռուս ժողովուրդը «իր բարգաւաճման եւ ընկերային իր կանոնաւոր կեանքին մէջ » , ինչ որ բոլորովին տարբեր իմաստ կուտայ ըսուածին :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ, 12 հոգի ձերբակալուած է քրտական շարժումին ի նպաստ գործունէութեան համար : Եունայթըտ Փրէսի համաձայն այս ձերբակալուածներուն մէջ 11 հոգի թուրք են, 1 հոգի՝ իրաքցի :

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՓԱՐԻԶ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Շաւարշ Նարդունի, որ 1962 Օգոստոս 10էն ի վեր Ամերիկա մեկնած էր, Օդային ճամբով Փարիզ վերադարձաւ Շաբաթ օր :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը արձակուրդի մեկնող իր յարգելի բաժանորդներուն ուշադրութեան կը յանձնէ թէ հակառակ իր փափաքին, անկարելիութեան մէջ է ՅՈՒԼԻՍ եւ ՕԳՈՍՏՈՍ ամիսներու ընթացքին, հասցէի առժամեայ փոփոխութիւններ կատարելու :

Թերթիս պաշտօնէութեան արձակուրդը արդէն զգալապէս կը դժուարացնէ տպագրական եւ առաքման մեր աշխատանքները, այնպէս որ վարչութիւնս ի վիճակի չէ յաւելեալ աշխատանքներ ստանձնելու , որոնց համար ոեւէ պաշտօնեայ չունի :

Անգամ մը եւս խնդրելով մեր բաժանորդներէն որ ներողամիտ ըլլան, կը թելադրենք որ իրենց անձնական միջոցներով կարգադրութիւններ ընեն, արձակուրդի վայրը ստանալու համար Յառաջը, բայց ոչ մէկ դիմում , ոչ ալ դրամական առաքում ընեն թերթիս, այս նպատակաւ :

Վստահ ենք որ մեր հաւատարիմ բաժանորդները լաւ պիտի հասկնան նման ակամայ կարգադրութեան մը պատճառները եւ մեր կողմէ որեւէ չկամութեան պիտի չվերագրեն զայն : Մեր ընթերցողները գիտեն թէ ինչ զոհողութիւններ կը ստանձնէ Յառաջ լոյս տեսնելու համար ամէնուն արձակուրդի շրջանին , փոխանակ ինք ալ այդ օրերուն հրատարակութիւնը դադրեցնելու : Մեր ընթերցողներն ու բարեկամները պիտի չուզէին անշուշտ ալ աւելի ծանրաբեռնել թերթիս տնօրէնութիւնը :

Շնորհակալութիւններով

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԼԵԶՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ

«ԱՄԷՆ» ԵՒ «ԱՄԵՆ»

(ՆԱՄԱԿ ԱՌ Բ. ԹԱՇԵԱՆ)

Սիրելի ընկեր և գրոց բարբառ,

Ինծի այնպէս կը թուի թէ պայքարի ելած ես՝ նուիրագործելու համար ամէն բառին ուղղագրութիւնը, ճիշդ ա՛յս ձեւով: Կը զատապարտես, ուրեմն, անոնք որ կը գրեն ամեն, ճիշդ ա՛յս ձեւով:

Բարի՛, բարի՛, չա՛տ բարի:

Բայց, ընկեր սիրելի, ի՞նչպէս չհամաբիմ զարմանալի՝ երբ կ'ընդունիս թէ ամէն բառը, հոլովման պարագային, կրնայ ստանալ ամենէն կամ ամենուն հոլովաձեւերը:

Հայերէն արդի աշխարհաբարի մէջ կրնա՞ս ինծի ցոյց տալ բառ մը, մէկ հատիկ բառ, էն վերջաւանկով, որու էն ուղղագրութիւնը փոփոխութիւն կրէ հոլովումի առեն եւ դառնայ են: (Անշուշտ խօսքը չի վերաբերիր գրաբարի, որ ձայնափոխութիւն կը կատարէ ոչ միայն բարդութեան եւ ածանցումի, այլ եւ հոլովման ժամանակ, նման բառերու, եւ առ հասարակ ամէն բառի մէջ՝ որ է ունի իր վերջավանկին մէջ): Գործ չունիմ անոնց հետ, որոնք ամէն բառը կը գրեն ամեն, եւ հոլովման պարագային ամենէն: Բայց երբ մէկը կը գրէ ամէն, որ ճիշդ է, չեմ կրնար ներել՝ երբ հոլովման պարագային կը գրէ ամենէն, ա՛յս ուղղագրութեամբ, որ ճիշդ չէ:

Հարցը պարզ է, սակայն:

Հայոց լեզուին ամէնէն հարազատ օրէնքներէն մին է այն որ կը հրահանգէ, բառավերջի ճու տառէն առաջ՝ Ե կամ Է տառերու ընտրութեան ժամանակ, գրել Է տանց վարանումի, եւ միայն Է, բայց ոչ երբեք Ե, — օրինակ՝ ո՛րքան ուզես.

— Պարէն, ապաւէն, եւ իբրեւ յատուկ անուն՝ Խորէն, Արսէն, Սուրէն, կամ բաղմութիւնը Սխամանթոյի սիրած մակբայերուն՝ դիւցազնօրէն:

Ոմանք իբրեւ բացառութիւն, ցոյց կուտան երեք տառանուն — Բեն, կեն, մեն: «Գրչագրական վրէպներ չե՞ն արդեօք այս տառանունները: Երկար պիտի ըլլար քննել մեր տառանուններուն պատմութիւնը: Ինը տառանուն կը վերջանայ Է ձայնաւորով, եօթը տառանուն՝ Ա ձայնաւորով, երեք տառանուն՝ Ո ձայնաւորով, — բան չի՞ խօսիր ձեր մնացեալին չեղիլը անուանակոչութեան այս ընդհանուր ձեւէն):

Իբրեւ բացառութիւն ցո՛յց կը տրուի նաեւ բայերու սահմանական ներկայ եւ զանակին յոգնակի երրորդ դէմքը: Օրինակ — Կը փարնեն, կը մերժեն: Բայց այստեղ են վերջավանկը մեզի ծանօթ էական բայն է, են, որ կցուած է բային:

Եւ վերջապէս ունինք կարգ մը բառեր, գրաբարի մէջ՝ եան վերջաւորութեամբ, ինչպէս ատեան, ցորեան, որոնք դարձած են ատեն, ցորեն՝ աշխարհաբարի մէջ, այբին կորուստով:

Եզրակացութիւն. — Ամէն բառ, որ կը վերջանայ ճու տառով, այս տառէն առաջ հանդիպած Ե կամ Է ձայներուն ուղղագրութեան համար՝ նախընտրաբար կ'առնէ Է տառը, եւ միշտ Է, զոր կը պահէ հոլովման ժամանակ, ինչպէս՝ ամէն — ամէնէն: Ուրեմն, սխալ է գրել ամէն — ամենէն, ինչպէս սխալ է գրել պարէն — պարենէն խորէն — խորենէն:

Այդ ո՞ր օրէնքն է որ կը հրահանգէ գրել ամէն, եւ հոլովման պարագային՝ ամենէն: Ո՞ր հայկաբանն է որ գրած է ամէն — ամենէն, ո՞ւր գրած է, ո՞ր կանոնին համաձայն:

Տասնեակ յօդուածներ նուիրած եմ ամէն բառին ուղղագրութեան (տե՛ս Յառաջ), ներկայացնելով հին ու նոր վիճողները այս հարցին մասին՝ իրենց պատճառաբանութիւններով: Գիտեմ թէ, այնուհետեւ, Բ. Թաշեան հակակաոնական իր ուղղագրութիւնն ընդունած ու ներկայացուցած է Լսարան հայ լեզուի հատորին մէջ, ինչպէս այժմ կը ներկայացնէ Հայրենիքի մէջ (26 Մայիս): Նորութիւն է ինչ որ կ'ըսէ, բայց սխա՛լ, սխա՛լ: Գրել ամէն կամ ամեն, հարց մըն է որ կրնայ երկու ճակատի բաժնել վիճողները՝ պաշտպանելի կարծիքներ բերելով քերականութենէն եւ հայ լեզուի դանձարանէն: Բայց ամենաբաններու շարքերուն մէջ ինծի անծանօթ կը մնայ այն քաջը, որ դաշնակցի էախօսներու հետ՝ երբ ուղղական հոլով է յայտարարուած, յետոյ միանայ եչականներուն հետ՝ երբ, կը փոխուի հոլովը: Այս ի՞նչ ... դաւաճանութիւն է, սիրելի Թաշեան: Կամ ասդին, կա՛մ անդին: Կա՛մ ամէն, կա՛մ ամեն: Կամ ... արդարացո՛ւր ինքզինքդ, կը պահանջե՛մ:

Այստեղ խօսք չի կրնար ըլլալ եկեղեցական ամէն բառին մասին, որ սեմական է ծագումով: Եկեղեցիներու մէջ շատ յեղյեղուած այս բառը կը մատնէ երգումի հին արարողութիւն մը, (արաբերէն եմին եւ եկեղեցական ամէն նոյն բառերն են): Երդումը, սկզբնաբար, արարողական էր կամ ծիսական, — երդուողը, հաստատելու համար իր խօսքին ճշմարտութիւնը, ձեռքը կը դնէր վկային սեռային զործարանին վրայ՝ կանգնելով անոր աջ կողմը, ակէ՝ Թէսթըմէնթ (կտակ) բառին արմատական իմաստը, եւ Թէմուէն (վկայ) բառին ժողովրդական նշանակութիւնը, զորս զանց կ'առնեմ հոս (հետաքրքրուողները թող բառարան նային): Ահա թէ ինչո՛ւ Մովսէս մեզքերու կարգը դասեց երդումը: Յիսուսի ժամանակ, երդումը դադրած էր արարողական ըլլալէ, այլեւս դարձած էր պնդում մը տարրական ձեւով՝ ճշմարտութեան մը մասին: Ինչպէս. — Ամէն ամէն ասեմ ձեզ (Ճշմարիտ ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի):

Եկեղեցական այս բառը, ամէն, բարդութիւն չի չիներ երբեք, ո՛չ ալ կը կատարէ ածանցում կամ հոլովում: Օրհնութեան բառ մըն է ամէնը, կ'ապրի մինակ:

Վերջապէս, սեմական այս բառը, ամէն, կապ չունի հայերէն ամէն բառին հետ, թէեւ նոյն ուղղագրութեամբ ծանօթ: Կարելի է սեմական այս բառը, փոխելով ուղղագրութիւնը, գրել էչով, (ինչպէս Անգլիացիները փոխած են արտասանութիւնը), զատորոշելու համար հայերէն ամէն բառէն, զոր ոմանք, ընդհակառակն, կը գրեն էչ տառով եւ սեմականը՝ է տառով:

Հայերէն ամէն բառը, եթէ ամենայն բառին կրճատը չէ, (Փրոֆ. Աճառեան հակառակը կը պնդէ, բայց ճիշդ չէ), տարաբախտաբար համայն բառին աշխարհաբարեան ձեւն է: Արդարեւ ամէն բառը ոսկեդարեան վկայութիւն չունի, ինչպէս հաստատեց Հ. Արիս Վարդանեան՝ բանդելով կարծիքը անոնց որ վկայութիւն մը կը տեսնէին Հնադոյն ձեռագիրներու ամ, կրճատեալ ձեւին մէջ: Այսպէս, ամէն հայերէն բառը կը մնայ միջնադարեան գործածութեամբ միայն ծանօթ՝ մեր լեզուական ժառանգութեանց մէջ:

Գալով նոյն հայերէն բառին կազմած բարդութեանց, ասոնք կը բաժնուին երկու խումբի. —

Երբ երկրորդ բառը կը սկսի բաղաձայնով, բարդութիւնը, կը կատարուի դասական կանոնով, այսինքն ձայնակապով մը, երբ միաժամանակ է տառը եւս կը փոխուի եչի, ինչպէս՝ ամէն—ամենապատիւ: Իսկ երբ երկրորդ բառը կը սկսի ձայնաւորով, բարդութիւնը կը կատարուի կցական կանոնով, այսինքն առանց կապի եւ փոփոխութեան, ինչպէս՝ ամէնարդար, նոյն ձեւով որ է քաջսիրտ:

Ուշադրութի՛ւն. — Հին հայերէնի մէջ եւ նոր հայերէնի մէջ նոյն իմաստը չունի ամէնարդար բառը կամ ամէն բարդութիւն որ կը կազմուի ամէն բառով: Պատճառն այն է որ արդի աշխարհաբարը արտայայտչական յաւելում մը կատարած է գրաբարին վրայ, ամենայնի արդար բառական նշանակութենէն զատ տալու համար ամէնէն արդար գերադրական նրշանակութիւնը, աշխարհաբարի մէջ այժմ շատ գործածական: Ահա թէ ինչո՛ւ Արեւելահայերը, դոհացում չստանալով բարդութեան դասական ձեւէն, կը գրեն ամենաարդար: Բայց յո՛յժ բարբարոսական է այս ձեւը: Հայերէն լեզուն կը մերժէ քովքովի դնել երկու այբ, հաղադային անհաճոյ յօրանջէ մը խուսափելու համար:

Պէտք է անմիջապէս արձանագրել սակայն թէ Ի ձայնաւորին կրկնումը, քովքովի գալը, յաճախադէպ է մեր լեզուին մէջ, նոյնքան անհաճոյ յօրանջի մը պատճառ: Անոնք որ տաղաչափութիւն գիտեն եւ երաժշտական զգայարանք ունին, ծանօթ են այդ յօրանջին առեղծած տհաճութեան: Բայց, այս անգամ, արեւմտահայերէ՛նն է որ կը պահէ այդ յօրանջը ի վերջացող բառերու եզակի հոլովին մէջ, (օրինակ՝ եկեղեցի - եկեղեցիի, սիրելի - սիրելիի), մինչ արեւելահայերէնը, մեկնելով նման բառերու գրաբար սեռական հոլովաձեւերէն (եկեղեցի — եկեղեցւոյ), կը ջնջէ յօրանջը եկեղեցու ձեւով, հետեւողութեամբ նաղարեան հայերէն բարբառին, որ երկբարբառը կը վերածէ ու ձեւին:

Տեղը չէ որ կանդ առնէի է ձայնաւորին ձայնաւորներու հետ հանդիպման վրայ, երբ կը կատարուի հնչարանական միութիւն մը, կիսաձայնի մը օժանդակութեամբ: Մեսրոպ Մաշտոց ... ած է այդ կիսաձայնը: Շատ հետաքրքրական է ձայնաւորներու միացումով ստեղծուած նոր ձայներու նաւարութիւնը, մասնաւոր երկրորդ (տիֆթոնգ) կոչուած փօնեմներու ... թիւնը, որ կը խոստանայ շատ ... ներ պարզել հայ լեզուին ... ճանաչման տեսակէտով, մանաւանդ ... տախուզելով կարգ մը տառեր, որոնք ձայնաւոր էին երէկ, իսկ այսօր դարձած են բաղաձայն:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՄԱՔՄԻԼԸՆ ԻՐ ՀՈԳԵՐ...

«Թայմ» շաբաթաթերթէն կը ... հետեւեալը, որ կը փաստէ թէ ... պատրայի ֆիք»ին պատմութիւնը ... զօրու կը մնայ:

Անգլիոյ Երեսփոխանական ժողովը ... ամբողջական կազմով ներկայ էր ... խորդ Երկուշաբթի օրուան նիստին ... լոր աթոռները գրաւուած էին ... բացի երկու աթոռէ: Քանի մը վայրկ... յապաղումով, առաջին գրաւ... վարչապետ Մաքմիլընի կողմէ, ... դէմքը այնքան պայծառ ու անկեղծ էր ..., որքան Կրէվէնի թանգարանին ... ցուցադրուած իր մոմէ դէմքը:

Երկու վայրկեան աւելի ուշ, երկր... պարապ տեղը գրաւուեցաւ կարմ... սակ, լեցունկեկ մարդու մը կողմէ, ... դնաց տեղաւորուեցաւ Ընդդիմադիրն... րու ղեկավարին վերապահուած աթոռ... վրայ:

Երբ ժամացոյցին յաջորդական բ... կերը լսեցին, Աշխատաւորական կուս... ցութեան պարագլուխ Հարոլտ Ուիլ... ոտքի ելաւ, քանի մը երկվայրկեան ... բոլինեց տիրող բացարձակ լռութի... ապա, իր ողջոյնին ձայնով սկսաւ ... օրուան վիճաբանական նիստը, — ... խրնթաց է Երեսփոխանական ժողով... պատմութեան մէջ»:

Դէմ դիմաց նստած այս երկու մարդ...

ՄԱՐԻ ՍԹԻՒԱՐ

(MARIE STUART)

Դարերու պատմութեան ընթացքին բազմաթիւ թագակիր գլուխներ, իրենց կեանքը վերջացուցած են կառափնատին վրայ: Ատոնցմէ մէկն է Սկովտիոյ տաբարախտ թագուհին՝ Մարի Սթիւար, որ արկածալից կեանքէ մը ետք, իր իսկ երկրին մէջ դատուելով, դատապարտուած է մահուան, ամուսինը սպաննած եւ Անգլիոյ Եղիսաբէթ թագուհիին կեանքին դէմ դաւած ըլլալու ամբաստանութեամբ:

Մարի Սթիւարի ծնունդէն վեց օր ետք կը մահանայ իր հայրը՝ Սկովտիոյ Ճէք Ե. Թագաւորը, երեսուն տարեկանին:

Նորածինը կը սկսի արագօրէն աճիլ եւ բոլոր նշանները ցոյց կուտան որ Սկովտիոյ գահին այս ժառանգորդը շուտով պիտի դառնար հրաշալի գեղեցկութեամբ օժտուած կին մը:

Զորս կողմէն կը սկսին սպառ աչքով մը դիտել Սկովտիոյ ապագայ թագուհին: Ամէն ոք կը ցանկայ կապուիլ անոր խնամխական կապերով:

Անգլիոյ Թագաւորը Հէնրիկոս Ը. Մարի Սթիւարի մէջ կը տեսնէ իր ապագայ հարսնացուն: Կ'աճապարէ զայն կնութեան ուզելու իր տակաւին անչափահաս զաւկին, գահաժառանգ իշխան Էտուարի համար:

Այդ դարերուն խանձարուրի նշանտուքներ անպակաս էին: Այս սովորութիւնը յաճախ պատճառ կը դառնար որ վերջ տրուէին Սկովտիոյ եւ Անգլիոյ միջեւ շարունակական ընդհարումներու: Անգլիոյ Թագաւորը, սակայն, կը պահանջէր որ նշանտուքէն անմիջապէս ետք իրեն յանձնուէր երախայ Թագուհին, որպէսզի այս վերջինը մեծնար Անգլիոյ արքունիքին մէջ: Սակայն, Մարիի մայրը, համբաւաւոր Կիզ ընտանիքէն Փրանսացի իշխանուհի մը, կը վախնար որ իր զաւկը Անգլիոյ արքունիքին մէջ ենթարկուէր բողոքականներու տիրապետութեան եւ ուրանար իր կաթողիկէ հաւատքը: Ասկէ զատ, Հէնրիկոս Ը. կը պահանջէր նաեւ որ նշանտուքի պայմանագրութեան մէջ աւելցուէր յօդուած մը, ըստ որուն Մարի Սթիւարի յանկարծական մահուան պարագային Սկովտիան պիտի կցուէր Անգլիոյ:

Այս բոլորը մտահոգութիւն կը պատճառէին Մարիի մօրը, մանաւանդ որ այս վերջինին ծանօթ էր թէ ինչպիսի դիւրութեամբ Հէնրիկոս Ը. գլխատել կուտար իր կիները ...

Մարիի մայրը, ուրեմն, վճռականօրէն կը մերժէ Անգլիոյ Թագաւորին առաջարկը: Այս վերջինը, սաստիկ զայրացած, հրաման կ'արձակէ իր բանակներուն, որպէսզի արշաւեն Սկովտիա եւ ամէն ինչ ջարդ ու փշուր ընեն ...

Երախայ Թագուհին կը փախցնեն ըՍկովտիոյ անտառիկ վայր մը, ուր հանդիստաւորապէս տեղի կ'ունենայ թագադրութիւնը:

Ի վերջոյ, երկար բանակցութիւններէ ետք, կարելի կ'ըլլայ համոզել Հէնրիկոս Ը. որ թոյլ տայ որպէսզի Մարի Սթիւար մինչեւ իր տասը տարեկանը մնայ Սկովտիոյ մէջ:

Վրայ կը հասնի Անգլիոյ վեհապետին մահը, մինչ արդէն Մարիի մայրը իր զաւկին ապագային համար պատրաստած է նոր ծրագիր մը:

Ֆրանսայի մէջ Հէնրիկոս Բ. յաջորդած է իր հօրը՝ Փրանկիսկոս Ա.ի եւ կայ գահաժառանգ մը: Ինչո՞ւ Մարի Սթիւար չամուսնանար Ֆրանսայի գահաժառանգին հետ:

Երբ լուր կը տրուի այս մասին Հէնրիկոս Բ.ի, Ֆրանսայի վեհապետը խոյն ընդառաջ կ'երթայ, խորհելով որ այս միջոցով պիտի կրնար իր զաւկին սահմանուած Ֆրանսայի թագին վրայ աւելցնել նաեւ Սկովտիոյ թագը:

Զափազանց նրբին այս բանակցութիւնները կը կատարուին գաղտնօրէն: Հակառակ ասոր, անգլիական իշխանութիւններ ... ըր կը տեղեկանան եղելութեան ... շարունակելով Սկովտիա կը պահանջեն երախայ Թագուհին:

Հաւանական ջարդերու առաջքը ... լու համար Սկովտացիները կը ... տեղի տալ, մինչ Կիզի իշխանուհին ... դրդուելի մնալով իր որոշումին վրայ ... վճռէ պայքարի դրօշ պարզել, երբ, ... բերախտաբար Ֆրանսայի թագաւ... բանակները ցամաքահանում մը կը ... տարեն Անգլիոյ վրայ, եւ յաջորդ ... իսկ, 1548 Յունիս 15ին, Սկովտիոյ ... հրդարանը կը վաւերացնէ Ֆրանսայի ... ապագայ Թագաւոր Փրանկիսկոս Բ.ի ... Սկովտիոյ Թագուհի Մարի Սթիւարի ... շանտուքը:

Կը մնար, սակայն, գլուխ հանել ... նէն դժուար գործը: Անգլիական նաւ... տորմը փակած ըլլալով բոլոր ... սահմանները, ի՞նչպէս պիտի կրնա... միջոց մը գտնել Սկովտիոյ Թագու... Ֆրանսա հասցնելու համար:

Ճարպիկ դարձուածքով մը, ... կան նաւեր կը կեղծեն մեկնում մը ... Ֆրանսա, այսպէսով անգլիական նաւ... խաբուելով կը հետապնդեն ... մինչ անդին, ուրիշ կէտէ մը, ... սպասէին Մարի Սթիւար եւ իր ... ւորդները, Սկովտիոյ թագուհին ... կ'ելլէ դէպի Ֆրանսա:

(1 Շար.)

[illegible]

...տանել չուզածը չտեսնելու յանցանքով: Վճարանութեան յաջորդող քուէարկութեան մէջ, 27 Պահպանողականներ Մաքմիլլընի դէմ քուէարկեցին, կամ ձեռնպահ մնացին: Ամէն կողմէ՝ «Հրաժարէ՛, հրաժարէ» կը պոռային, ու վստահաբար Մաքմիլլըն պիտի հրաժարէր, տակաւին անլոյծ մնացած միակ հարցը ըլլալով այն՝ թէ ե՞րբ:

Երեսփ. ժողովի վիճաբանութիւնը որ կարելի է բաժնել չորս գլխաւոր գլուխներու, ամբողջ աշխարհին ցոյց կուտար թէ անգլիական ապահովութեան դրութիւնը որքան խրտուստակ է:

Ուրեմն, նախ եւ առաջ՝ այս բոլոր աղմուկին սկզբնական պատճառը՝ Փրոֆիւմօ – Քրիսթին խնդիրը: Ըստ Փրոֆիւմոյի յայտարարութեան, այս երկուքին կապը միայն քանի մը ամիս տեւած է, 1961 Յուլիսէն մինչեւ Դեկտեմբեր, բայց ուրիշ փաստերու հիման վրայ կարելի է ենթադրել, թէ աւելի երկար շարունակուած է: Այդ միեւնոյն ամիսներուն, Քրիսթին կ'ընդունէր նաեւ Խորհրդային դեսպանատան նաւային կցորդը՝ Եւգենի Իվանով, որ մօտիկ բարեկամն էր Քրիսթինի «պաշտպան» Տօքթ. Սթիվըն Ուարտի:

1961 Օգոստոսին, վարչապետին քարտուղարը՝ Սըր Նորմըն Պրուք խորհուրդ տուած էր պատերազմական նախարար Փրոֆիւմոյի, որ սերտ յարաբերութիւններ չունենայ Տօքթ. Ուարտի հետ. Քրիսթինի մասին խօսք չէր եղած: Մաքմիլլըն բոլորովին անտեղեակ պահուած է այս բոլորէն:

Երկրորդ գլուխին մէջ, որ կ'ընդգրկէ 1962 տարին, Փրոֆիւմօ – Քրիսթին կապին շուրջ շշուկներ սկսած էին տարածուիլ լրագրողներու, Պահպանողական եւ Աշխատաւորական քաղաքական շրջանակներուն մէջ. բայց, ըստ երեւոյթին, այդ շշուկները չէին հասած մինչեւ վարչապետին ականջը:

Քաղեց՝ Շ. Ք.

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄՐՑՈՐԴ ՆԱԽԱՀԱՆԳԻՍՏԸ

Հոլանտայի Ռոթերտամ նաւահանգիստը, Եւրոպայի արդէն իսկ ամենամեծ նաւակայանն է եւ Հասարակաց Շուկայի բարգաւաճումի ուղին՝ օրըստօրէ աւելի մեծ չափերով անկէ կ'անցնի: Ձեւեղուած Հռենոս – Մասս ջրային ճամբուն վրայ, որ կը տանի Եւրոպայի ճարտարարուեստի արտադրութեանց սիրտը, Ռոթերտամ աւելի մեծ թիւով բեռնատար նաւեր կ'ընդունի քան Անվերս, Պրեմեն եւ Համպուրկ միասնաբար, եւ գրեթէ Նիւ Եորքի չափ (90.1 միլիոն թոն. Նիւ Եորք 90.5): Փաստաէնչ Ռոթերտամ եւ իր ճարպիկ առեւտրականները գոհ չեն այս երկրորդ դիրքէն: Արշաւ մը բացած են գերազանցելու համար աշխարհի ամէնէն մեծ նաւահանգիստը՝ Նիւ Եորք ու այս իմաստով արդէն իսկ կը շինեն Իւրոպուրդ անունով օժանդակ նաւահանգիստ մը՝ 250 միլիոն տոլար ծախսելով:

Իբրեւ Եւրոպայի դուռ (իր ջրային ճամբաները կ'երկարին Հասարակաց Շուկայի բոլոր երկիրները, բացի Իտալիա), Ռոթերտամ անցեալ տարի ընդունեցաւ 25.000 մեծ տարողութեամբ նաւեր եւ 250 հազար բեռնանաւեր: Նիւ Եորք օժտուած է լայնահուն եւ կանոնաւոր նաւահանգիստով մը, մինչ Ռոթերտամի 17 մղոն գետուղին, որ կը տանի դէպի Հիւսիսային ծով, կռունկներու եւ կայմերու անտառ մըն է, ուրկէ ամէն տարողութեամբ նաւեր կ'անցնին կատարեալ ապահովութեամբ: Ծովափին կը գտնուին քարիւղի մեծ ընկերութիւններու՝ Շէլ, Քալթեքս, Էսսօ, Մօպիլ եւ Պրիթիշ Փեթրոլիում զտարանները: Այս ձեւով Ռոթերտամ կը դառնայ քարիւղի զտարաններու աշխարհի ամենամեծ կեդրոններէն մէկը:

Թէեւ վայրը մեծ դեր խաղացած է Ռոթերտամի յաջողութեան եւ բարգաւաճումին մէջ, այսուհանդերձ, կարեւոր դեր կատարած են քաղաքին հեռատես վաճառականները: Ռոթերտամ քար ու քանդ եղաւ համաշխարհային երկրորդ պատերազմին եւ նահանջող Գերմանացիները օդը հանեցին նաւահանգիստին 35 առ հարիւրը: Բայց, մինչեւ իսկ գրաւման փափուկ շրջանին, Ռոթերտամի վաճառականները գաղտնի կը հաւաքուէին եւ ծրագիրներ կը մշակէին յետպատերազմեան ծաւալումին համար: Պատերազմի վերջաւորութեան, տրամադրելի բոլոր գումարները յատկացուցին նաւահանգիստի շինութեան — ամբողջ հինգ տարի աւերակ վիճակի մէջ ձգեցին քաղաքին կեդրոնը — ու այս ձեւով Ռոթերտամ յարատեւ ծաղկեցաւ: Ներկայիս, նախապատերազմեան շրջանին բաղդատմամբ, 276 առ հարիւր համեմատութեամբ աւելցած է իր գործառնութիւնը:

Ապրելով Եւրոպայի ամէնէն նուաղ գըրաւիչ քաղաքներէն մէկուն մէջ, Ռոթերտամցիները աշխատելէ եւ ծրագրելէ զատ բան չունին ընելիք: Քաղաքին վաճառականները եւ քաղաքացիները գիտեն ճարպիկ ձեւերով իրենց ծրագիրները վաւերացնել տալ հոլանտական կառավարութենէն: Այդ ձեւերէն մէկն է, իրենց ծրագրին նախահաշիւները ներկայացնել ծախքի նուազագոյն գինով և անգամ մը որ սկսի շինութիւնը, ստիպել կառավարութիւնը, որ հոգայ ծախքերը:

Իր ծաղկուն ճարտարարուեստին անհրաժեշտ հողային տարածութիւնը գտնելու մտօք, Ռոթերտամ անդադար կը տարածուի դէպի Հիւսիսային ծով: Նոր շինուելիք Իւրոփուրթի համար անհրաժեշտ է ծովէն խլել հսկայ տարածութեամբ հողեր: Այս մեծցի ձեռնարկը անբաժան մասն է այն դարաւոր պայքարին, որ Հոլանտացին մղած է ու միշտ ալ ստիպուած է մղել ծովուն դէմ՝ փրկելու եւ տարածելու համար, իր երկրին ջրամոյն սահմանները:

Թ. Ա. Թ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Մեծ Եղեռնի բիւրաւոր զոհերուն յիշատակի ոգեկոչման հանդէսը տեղի ունեցաւ Նիսի մէջ, Կիրակի 23 Յունիս, կէսօրէ ետք, քաղաքին «Արթիսթիք» սրահին մէջ, նախագահութեամբ Պ. Մուշեղ Ծիլէրճեանի:

Հակառակ կիզիչ արեւին եւ ճնշող տօթին, Նիսի հայ գաղութը փութացած էր իր յարգանքի տուրքը մատուցանելու մեր խնկելի նահատակներու յիշատակին:

Խօսնակը՝ Պ. Շահան Զօտեան, բացման քանի մը խօսքերէ ետք, ըսաւ հրաւիրեց օրուան նախագահը, որ իր կարգին ոգեկոչելէ ետք անօրինակ եղեռնի զոհերուն յիշատակը, չեշտեց թէ օրուան հաւաքոյթը անգամ մը եւս բարեբաստիկ առիթը կ'ընծայէր ոըպէսզի Նիսի գաղութը ի մի հաւաքուելով, հայկական օր մը ապրէր:

Յիշատակի այս օրուան բանախօսն էր Մարսէյլի Նոր Սերնդականներու ներկայացուցիչ Պ. Յ. Արթինեան, որ գեղեցիկ ճառով մը ներկայացուց հայ ժողովուրդի մարտիրոսագրութիւնը, նմանութիւն մը ստուգծեց Նացիզմի եւ հայ ժողովուրդի գողգոթաներուն միջեւ, եւ աւելցուց.

«Գտնուեցան մարդիկ որոնք Յիսուսի գողգոթայի ճամբուն վրայ ուզեցին անոր բեռը թեթեւցնել, օգնել անոր իր ծանր խաչը տանելու պահուն: Սակայն, ոչ ոք օգնեց հայ ժողովուրդին, անոր չարչարանքները մեղմացնելու համար»:

Ու եզրակացուց թէ հայ ժողովուրդը իր ապագան պիտի կերտէ իր իսկ ձեռքերով, իր յառաջդիմութիւններով եւ նորանոր նուաճումներով, որոնցմէ իւրաքանչիւրը շառաչուն ապտակ մը պիտի ըլլայ այն թշնամիին որ ուզեց մեր ցեղը անճիտել:

Հանդէսին իր հրաշունչ խօսքը բերաւ Պ. Յովիկ Եղիազարեան, որուն խօսքերը խոր տպաւորութիւն թողուցին ներկաներուն վրայ:

Գեղարուեստական բաժինը վայել եւ պատշաճ էր մեր նահատակներու յիշատակին: Մարսէյլի Նոր Սերնդականներու կողմէ քանի մը երգերէ եւ արտասանութիւններէ ետք, նոյն երիտասարդները, տպաւորիչ բեմադրութեամբ մը խմբական արտասանութիւն մը ըրին, տալով ներկաներուն նահատակ Ռուբէն Զարդարեանի հոյակապ գործը՝ «Բաղինին փառաբանութիւնը»:

Այնուհետեւ, միշտ նոյն երիտասարդները, ներկայացուցին Մալխասի «Զարթօնք»ը, համանուն վէպէն իրենց կողմէ իսկ թատերախաղի վերածուած:

Գնահատելի էր անոնց այս ձեռնարկը, որ յաջողութեամբ պսակուեցաւ: Հայ ժողովուրդի ազատագրական մարտնչումներու եւ ոգեւորումներու շարքէն առնուած Մալխասի «Զարթօնք»ին ներկայացման մասնակցող Ալիս Ութուզեան, Էլիզ Եղիկեան, Անի Բարունակեան, Պ. Պ. Յ. Արթինեան, Գալուստ Պապեան, Սեպուհ Ասատուրեան, բոլորն ալ ունեցան յաջող խաղարկութիւն մը, մանաւանդ Օր. Էլիզ Եղիկեան, որ օժտուած է բեմական յատկութիւններով:

Նիսի հանդէսին իր մասնակցութիւնը բերաւ նաեւ գերապատիւ Արտաշէս Գմբէթեան:

Գալուստին հոգեւոր հովիւ Տէր Աստուածատուր քահանայի քանի մը խօսքերով եւ ներկաներու կողմէ երգուած տէրունական աղօթքով վերջացաւ օրուան յիշատակի հանդէսը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

×

ՍՈՒՐԷՆ ՍԱՐՈՅԵԱՆ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Լոնտոնէն կը հեռագրեն.— Ամերիկահայ ծանօթ փաստաբան եւ Անչայի փոխ-նախագահ Սուրէն Սարոյեան վերջերս քանի մը օր Լոնտոն գտնուած է ուրկէ անցած է Յունաստան: Պիտի այցելէ նաեւ Եգիպտոս, Լիբանան, ապա՝ Փարիզ:

Լոնտոն գտնուած օրերուն, Ս. Սարոյեան ներկայ եղած է Զարենցի նուիրուած երեկոյթին ու այդ առթիւ խօսք առնելով, Պ. Սարոյեան շուրջ 20 վայրկեան շահեկան տեղեկութիւններ տուած էր իր առաքելութեան մասին, ինչպէս նաեւ Անչայի գործունէութեան ընդհանրապէս:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (168)

ԵՐԼՏՐՁԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

Երբ Խաչատուր հարցուեցաւ թէ կինը ինչ պատճառ ունէր անոնց հետ յարաբերութիւն հաստատելու, Խաչատուր պատասխանեց թէ՝ կինը կատարելապէս համոզուած էր, թէ անոնք պիտի կրնային իր ամուսինը, այսինքն Խաչատուրը, ազատել, ինչ որ խոստացած էին: Կինը անոր համար անոնց ծառայութիւն մատուցանել կը ցանկար, որովհետեւ դրամը կը սիրէր: Ինքը սովորութիւն չունէր երբեք կնոջ գործերուն խառնուելու, զոր ազատ ձգած էր: Սամուէլ Ֆայն, աղջիկը Ռուպինա Ֆայն, Բիփս, եւ մասամբ Բիփս, Ժօրժս ամուսիններուն հետ բնակելու համար Պէշիկթաշի կողմը պահականոցին վերեւ տուն մը վարձել մտադրած էին, Ժօրժի կինն ալ այս բանին կը ջանար համոզել ամուսինը: Երկու կնիկ այս տունը պտըտած էին եւ Ժօրժս զայն խիստ մեծ գտնելով, մերժած էր հոն հաստատուիլ, մինչդեռ կինը պնդած էր, թէ հոն հաստատուելով՝ Իսլամ կիներու հետ ալ յարաբերութիւն պիտի հաստատէր եւ առաջ պիտի տանէր իր դերձակութիւնը: Ժօրժս սակայն ասոնց եւ ոչ մէկին կարեւորութիւն տալով՝ չէր վարձած յիշեալ բնակարանը:

Ժօրժի այս նախնական հարցաքննութեան վրայ, թէ տունը եւ թէ իր բնակած յարկաբաժինին կից գտնուող տան մէջ, ուր մինչեւ եղեռնական դէպքին օրը կը բնակէին նաեւ բացի Բիփս ամուսիններէն Ռուպինա Ֆայն եւ հայրը, օրինական խուզարկութիւն կատարուեցաւ: Խաչատուրի բնակարանին մէջ կրկնահարուածեան ատրճանակէ մը զատ ուրիշ բան չգտնուեցաւ: Իսկ յարկաբաժինին կից բնակարանէն գտնուեցան Լիփա Բիփսի եւ կնոջը Սօֆի Բիփսի յատուկ չափ մը այցատոմսեր, եւ հինգ վեց գըրխարկ:

Այս տունը վեց ամսուան համար քանի ոսկիի վարձուած էր, զոր կանխիկ վճարած էին: Վարձակալները քանի օրէ ի վեր հաստատուած էին հոն, եւ հակառակ իրենց առատաձեռն վճարումին, բացի մէկ քանի հին ու մին աթոռներէ, մէկ երկու մահճակալէ եւ կարգ մը ոգործելի կարասիներէ, ուրիշ որեւէ առարկայ չէր տեսնուեր, որ համեմատական ըլլար վարձակալներուն վճարումին: Ճաշարանի յատկացուած սենեակին մէջ անգամ ձեռձառ պնակներ, աղտոտ դգալներ, պատառաքաղներ կային, որոնք կ'ապացուցանէին թէ դեռ նոր ճաշ մը տեղի ունեցած էր հոն:

Այս ամէնէն՝ բացորոշ կերպով հասկցուած էր թէ՝ խռովարարական նպատակով մը վարձուած էր այս բնակարանը, որուն վարձակալները առժամեայ կերպով միայն հոն փոխադրուած էին: Լիփա Բիփսի, կնոջը՝ Սօֆի Բիփսի, կարծեցեալ ռուս Ռուպինա Ֆայնի, եւ հօրը Սամուէլ Ֆայնի վրայ Խաչատուրի տուած այս հակասական եւ վիրար ջրող վկայութիւններէն անջատաբար՝ քննութիւն կատարուեցաւ իրենց նկատմամբ, որուն արդիւնքն է հետեւեալը.— Այս անձինք այլ եւ այլ ժամանակներու մէջ Բերա բնակեր են զանազան տեղեր. նախ այս պալատը առնելէ առաջ, ձեռնարկուեցաւ պանդոկներու տոմարները քըննել, հասկնալու համար իրենց բնակած տեղերը:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Այրի Տիկին Ցամրիկ Տէր-Աւետիսեան, Պ. Խաչատուր եւ Արմիկ Տէր-Աւետիսեան, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Տէր-Աւետիսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Եփրեմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Ռօպէր Ֆուքս, Տէր եւ Տիկին Գեղամ Մելիքեան եւ զաւակները, Պ. Սահակ Բանդուրեան, Այրի Տիկին Պարգեւ Վարդանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արշակ Ֆէնէրճեան եւ զաւակները, Տէր-Աւետիսեան եղբայրներ (Ամերիկա), Այրի Տիկին Զատիկեան եւ զաւակները (Ամերիկա) Տէր եւ Տիկին Առաքելեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Պ. Արամ Յակոբեան, Այրի Տիկին Ծիածան Մենենտեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Բարգէն Ինճարապեան եւ զաւակները, Այրի Տիկ. Քէպապճեան եւ զաւակները, Ֆէրմանեան, Մարտիրոսեան ընտանիքները (Հալէպ), ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ԱՐՍԷՆ ՏԷՐ-ԱՒԵՏԻՍԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Ուրբաթ առաւօտ (Յունիս 28) Պիսէթրի հիւանդանոցը, 62 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Երեքշաբթի (2 Յուլիս) ժամը 14-ին Նուվօ Սիմիթիէր Փարիզիէն տ'Իվրի եւ մարմինը պիտի ամփոփուի ընտանեկան դամբարանը: Հաւաքուիլ գերեզմանատան մուտքը:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանի տղոց առաջին խումբը կը մեկնի Յուլիս 4ին, Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9·35ին շոգեկառքով, Կառ տը Լիոնէն: Հաւաքավայր Կառ տը Լիոնի մեծ ժամացոյցին (Կրանտ հօրլօժ) ներքեւ ժամը առտուան ճիշդ 7·30ին:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է փութան դիմել տեսչութեան հասցէին:

COLLÈGE ARMÉNIEN SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

Tél.: OBS. 18-28

Եւրոպայի մէջ, հայ մանչերու համար հիմնուած, ֆրանսական եւ հայկական ուսումնական կատարեալ ծրագիրներով օժտուած մեծագոյն եւ ծաղկեալ ուսումնարանն է Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը, որուն սեմէն ներս հայ մանուկին հոգին, միտքը եւ մարմինը կը մեծնայ, կը ծաղկի եւ կ'ընդլայնի բազմալի համեմատութիւններով:

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի եւ շրջակայի հայ ժողովուրդը սիրով կը հրաւիրուի Լուսաւորչի դպրոցին տարեկան դաշտահանդէսին, (Յուլիս 7ին) Կապիյեռնի արձարանին բակին մէջ:

Հայկական երգեր: Համեղ ճաշ:

Անձրեւի պարագային պատսպարան:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Վիէնի Անի կոմիտէն պիտի տօնէ Հերոսներու Օրը, Յուլիս 28ին Կիրակի օր:

×

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը Յուլիս 14ին, Կիրակի ամբողջ օրը:

×

«Հերոսներու Օրուան» նուիրուած տարեկան դաշտահանդէսը Շաւիլի անտառին մէջ Յուլիս 21ին:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Պ. Ստեփան Էլչիբէկեանէ՝ Տան ապահովագրութեան տարեկան գումարը՝ 334·67 ֆրանք:

Ս. Ստեփանեան ընտանիքէն (Ս. Էթիէն) հանգուցեալ Թորոս Շամչոյեանի յիշատակին յիսուն ֆրանք:

Պորտոյէն Դանիէլ Շաղլամեանէ 10:

Պորտոյէն Ոմն տասը ֆրանք:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսահայ Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերով ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տիկին Արշալոյս Թադէոսեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝ Ռուբէն Թադէոսեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է, Օր. Այվազեան - Զթրեանի ամուսնութեան առթիւ ընդ. Պ. Միքայէլեանի (Փարիզ) հետեւեալ նուիրատուութիւնը ի նպաստ դպրոցի ֆոնտին: Տէր եւ Տիկին Այվազեան Զթրեան երեսուն ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ավլաւեան քսան, Պ. եւ Տիկին Տիգրանուհի Լիօտիս քսան, Տէր եւ Տիկին Հայկ Սիմոնեան տասը ֆրանք:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կը տօնուի, Կիրակի, Յուլիս 14, Քիւժ - լէ - Փէնի անտառին մէջ (անցեալ տարուան վայրը):

Կը թելադրուի Մարսէյլի շրջանի ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութեանց այժմէն ապահովել իրենց շրջանի երթեւեկի օթօխառները:

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Մեկնումի պատճառաւ, սխրողաբար ծախու է կօշկակարի (fournitures pour) ... ֆոն մը: Դիւրամատչելի պայմաններ:

ԴԻՄԵԼ՝

4, Rue Vert Bois, PARIS (3e)
Métro: République de 8 h. à 20 h.
ou téléphoner: AVI. 12-55

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ.
Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél.: PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄԻՍ

LES SABLES D'OLONNE
(Vendée)

Ծովու լոգանք, խաղեր, դասախօսութիւններ, գեղարուեստական երեկոներ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԵՑԷՔ ՓՈՒԹՈՎ

ՓԱՐԻԶ.— Ուրբաթ օրերը, ժամը 18·30 - 20·30 եւ Շաբաթ օրերը՝ 15էն 19, Մշակոյթի Տուն, 17, Rue Bleue, PARIS (9e)
ԼԻՈՆ.— ՕՐ. ՇԱՔԷ ՂԱԶԱՐԵԱՆ, 35 Րիւ Շըվրէօյլ,
ՏԷՍԻՆ.— Ժ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ, 16 Րիւ Պրանլի
ՎԻԷՆ.— ՕՐ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, 11 Րիւ տէ Սելէսթ,
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— ՕՐ. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ, 2 Պուլվ. Շառլ տը Կոլ
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ա. ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ, 57 Րիւ Թառանթէզ
ՎԱԼԱՆՍ.— ՕՐ. ԽԱԶԻՐԵԱՆ, 28, Քօթ տէ Շապըլիէ
ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Խ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ, 24 Քուռ Պեռիա
ՆԻՍ.— ՕՐ. Ճ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, 19, Պուլվ. Մանեան
ՊՈՌՏՕ.— ՕՐ. ԻԶԳԱԼԱՑԵԱՆ, 7 Րիւ Փորթ - Պաս
ԱՎԻՆԵՕՆ.— ՕՐ. Ժ. ՀԱԼԱՃԵԱՆ, Պետարիտ
ՌՕՄԱՆ.— Մ. ԳՈՒԼՈՒՄԵԱՆ, 17 Պուլվ. Վօլթւա
ՍԷՆ ԼՈՒ.— ՕՐ. ՓԻԼԻԿԵԱՆ, 126 Պուլվ. Բէյրէլ
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գ. ՊԱՊԵԱՆ, 7 - 9 Րիւ Կրինիան
ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Կ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, 3 Պուլվ. Արարատ

ԳԻՆ՝ 310 ՖՐԱՆՔ

ԿԱՆԽԱՎՃԱՐ.— Սեփական միջոցներով եկողներէն՝ 50 ֆրանք: Փարիզէն հաւաքական տոմսով մեկնողներէն՝ 100 ֆրանք: (Հաւաքական տոմսով մեկնիլ փափաքողներուն արձանագրութիւնը մինչեւ Յուլիս 13):

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Իսիի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն կողմէ Մըտոնի անտառի պաղ ջուրին մօտ Թափի Վեռ:

Այս Կիրակի, ամբողջ օրը:

Ճոխ պիւֆէ, զանազան անակնկալներ եւ խաղեր:

Անձրեւի պարագային հաւաքոյթ Իսիի Խրիմեան սրահը (2 Րիւ տը լա Տէֆանս)

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Օթօպիւս 169 Մեռի տ'Իսիէն, իջնել Օսփիս (Մըտոն) կամ 136 Փորթ տը Սէն Քլուէն, իջնել Լիսէ Հոշ: Կառախումբ Էնվալիտ - Վերսայլ իջնել Մըտոն - Վալ Ֆլէօրի:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Տէսինի Ազգ. դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ: Հովանաւորութեամբ տեղւոյն մասնաճիւղին:

Կիրակի, (7 Յուլիս) կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը մասնակցի դպրոցին աշակերտութիւնը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Թրազօյի:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ առանձին յայտարարութեամբ:

Մուտքը ազատ է:

Կը հրաւիրուի շրջանի Հայութիւնը անխտիր:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղին ընդհանուր ժողովը այս Չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, եկեղեցւոյ սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հրդեհի մը միջոցին այրուածքներ ունեցող տարաբախտ հայ օրիորդին կը նուիրեն.— Պ. Յակոբ Տալաքիւրէեան (Մարսէյլ) 200 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Կիւրեղ Մանուկեան (Ալֆորվիլ), Տէր եւ Տիկին Երուանդ Առաքելեան (Օրմէսօն սիւրՄարն) քսանական ֆրանք, Պ. Վաղինակ Միսքճեան (Լիոն), Պ. Զգօն Պաթմանեան տասնական ֆրանք, Ոմն հինգ ֆրանք:

Նուէրները ղրկել Հայ Կարմիր Խաչի հասցէին, 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ, մանդայով, չէքով եւ կամ Կարմիր Խաչի չէք բոսթալի հետեւեալ թիւին՝

C. C. P. PARIS 1717-56

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ, պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ամավերջի դաշտահանդէսը եւ մրցանակաբաշխութիւնը, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, այս Կիրակի ամբողջ օրը, Սէսինէնի վեր, Սէն - Նիզիէ ճամբուն վրայ Շարվեր տը Պօռըկառ գեղատեսիլ ծառաստանին պաղ ջուրի մօտ:

Խմբերգ Նոր Սերունդի կողմէ, հաճելի անակնկալներ:

Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ դիւրամատչելի գիներով, պատրաստուած Խաչուհիներու կողմէ:

Կը հրաւիրուի Լանսէի, Ռըմոնի, Ռոնտի եւ բոլոր շրջակայքի հայ հասարակութիւնը, իրենց ներկայութեամբ ձեռնտու:

Տանօթութիւն.— Օթօխառի ժամերը ...

Դպրոցէն կը մեկնի ժամը 8·45 ... Շըմէն տը լա Փլէն ժամը 9, ... Ռիւ Տալամպէռ ... ժամը 9·15, Քուռ Պէրիա կամուրջի մօտ ժամը 9·25, ... 9·35: Անձրեւի պարագային պիտի ... (14 Յուլիս) յաջորդ Կիրակի ... նոյն վայրը, եւ նոյն մեկնումի ժամերը ...

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. Հատը 0.25 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 ՅՈՒԼԻՍ
MERCREDI 3 JUILLET 1963

39րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9646 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 39e ANNÉE — N° 9646

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՃԵՄԱՐԱՆԸ

Սփիւռքի հայկական միջնակարգ վարժարաններուն մէջ մասնաւոր դիրք մը կը գրաւէ Համազգային Մշակութային ընկերութեան Պէյրութի Նշան Փալանճեան ճեմարանը :

Համազգայինը հիմնուեցաւ Եգիպտոսի մէջ Հայաստանի անկախութեան տասներորդ տարեդարձին օրը, 1928 Մայիս 28ին, խումբ մը մտաւորականներու կողմէ, որոնց մեծագոյն մասը առ յաւէտ բաժնուած են մեզմէ, — Համօ Օհանջանեան, Վահան Նաւասարդեան, Գասպար Իփէքեան, Ստեփան Եսայեան, Լեւոն Շանթ, Նիկոլ Աղբալեան :

Հայաստանի խորհրդայնացումէն ութ տարի վերջ դէպի Մայր Հայրենիք վերադարձի յոյսերը յօդս ցնդած ըլլալով, անհրաժեշտ էր կազմակերպել գաղութներու ինքնապաշտպանութիւնը :

Ընկերութիւնը ծրագրեց բանալ երկրորդական վարժարան մը Միջին Արեւելքի հայաշատ մէկ կեդրոնին մէջ : Տարի մը վերջ, 1929ին Պէյրութի մէջ բացուեցաւ ճեմարան մը, մեծանուն մանկավարժներ Լեւոն Շանթի եւ Նիկոլ Աղբալեանի ղեկավարութեամբ :

Շնորհիւ Նշան Փալանճեանի քոյրերու [illegible] հազար եգիպտ. ոսկիի նուիրատուութեան, վարժարանը սկիզբէն համեստ ու հնամենի տունէն փոխադրուեցաւ այժմու փառաւոր վայրը եւ նոր շէնքերու յաւելումով օժտուեցաւ ամէն յարմարութիւններով :

Երեսունչորս տարուան կեանք ունի այժմ Համազգայինի ճեմարանը, որուն հարիւրաւոր շրջանաւարտները, թրծուած հայրենասիրական ոգիով, այսօր դիրքերու հասած են՝ իբրեւ ուսուցիչ, բժիշկ, փաստաբան, ճարտարապետ, եւայլն, օգտակար հանդիսանալով իրենց պատկանած ազգին :

Աչքի առջեւ ունինք տնօրէնութեան 25 Յունիս թուակիր տեղեկագիրը, որ կու տայ ճեմարանի 1962 – 63 ուսումնական տարեշրջանի պատկերը :

Երկու սեռէ աշակերտներու թիւն է եղած 532, աղջիկ և տղայ գրեթէ հաւասար չափով : Վերի դասարաններու 12 աղջիկ եւ վեց տղայ ազատ ունկնդիրներն ալ հաշուելով, ընդհանուր թիւը կը հասնի [illegible], ինչ որ մրցանիշ մը կը կազմէ : Մանկապարտէզը ունեցած է 144, տարրական նախակրթարանը 187, միջին կարգերը, 136 եւ լսարանները՝ 65 աշակերտ-աշակերտուհի :

Տասը տարիէ ի վեր ճեմարանը ունի գիշերօթիկի բաժին, աղջիկներու եւ տղոց համար երկու տարբեր շէնքերու մէջ : Բացի Լիբանանէն՝ գիշերօթիկներ կան Սուրիայէն, Իրաքէն, Իրանէն, Յունաստանէն, Սուտանէն, Յորդանանէն եւ Մ. Նահանգներէն, 23 աղջիկ եւ 17 տղայ :

Քառասուն ուսուցիչ – ուսուցչուհիներ կը պաշտօնավարեն ճեմարանին մէջ, երեք հոգի երեսուն, հինգ հոգի 15–20, 12 [illegible] տասը հոգի հինգ տարիէն ի վեր :

Ճեմարանի Լսարանական Միութիւնը կը հրատարակէ «Ջահակիր» անուն պարբերական մը, աշակերտութիւնը համախմբելու, [illegible]կցութեան վարժեցնելու եւ անոր [illegible] ոգի տալու համար : [illegible] կազմակերպէ թատերական եւ երաժշտական հանդէսներ եւ կը մասնակցի [illegible] ցուցահանդէսի :

[illegible] տնտեսական բաժնին, տարեկան [illegible] է 150 – 160.000 լիբանանեան ոսկի (50 – 53.000 տոլար) : Հասոյթի աղբիւրներն են աշակերտներու կրթաթոշակները, սան պահող կազմակերպութիւններու եւ բարերարներու յատկացումները, որոնցմէ կը գոյանայ [illegible] հարիւրին եօթանասունը : Մնացեալ հարիւրին երեսունին մէկ մասը կը հոգայ Քալիֆորնիոյ Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը, — որ այս տարի չորս հազար տոլար տուած է — միւս մասը կը գոյանայ նուէրներէ ու կտակներէ, որոնց գումարը վերջին շրջանին եղած է 13.000 լիր. ոսկի (4335 տոլար) : Ֆրանս. Կրթական Առաքելութիւնը տուած է մէկ ուսուցչի վճարը՝ 3600 լիր. (1200 տոլար) : Մնացեալ բացը կը հոգայ Համազգայինի կեդր. վարչութիւնը :

Այս տարի շրջանաւարտ եղած են 15 հոգի — վեց աղջիկ եւ ինը տղայ, որոնցմէ ոմանք մանկապարտէզէն սկսեալ ամբողջ 14 տարի ճեմարան յաճախած են : Ասոնցմէ դատ եօթը ազատ ունկնդիրներ ստացած են մասնաւոր վկայագիրներ :

Պետական քննութեանց մէջ 15 հոգի պրըվէի վկայական ստացած, եօթը հոգի «պաքալորէա»յի քննութեանց մէջ յաջողած են :

Իր «Հուսկ Բանք»ին մէջ տնօրէնութիւնը կը շեշտէ թէ «ճեմարանը միայն գիտութեան շտեմարան չէ, այլ եւ ոգիի ազգիր – ազատութեան եւ հայրենասիրութեան ներշնչարան, զոր ժառանգութիւն թողած են մեզի ճեմարանի մեր մեծ հիմնադիրները՝ Աղբալեանն ու Շանթը » :

Թո՛ղ կենդանի մնայ այդ ոգին :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՄԻՇՏ ՊԵՐԼԻՆ Է

ՉԻՆԱՑԻՔ ՊԱՏՐԱՍՏ ԵՆ ԽԶԵԼՈՒ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՀԵՏ

Չին պատուիրակութիւնը որ Մոսկուա պիտի երթայ ոչ մէկ տրամադրութիւն ունի բանակցելու եւ այդ մասին ոչ մէկ պատրանք կարելի է ունենալ, բայց Չինացիք կ'ուզեն որ յստակ ըլլայ թէ իր-ենց պարագային ամբողջ պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ Խորհ. Միութեան վրայ : Այս առթիւ չին համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէի ցեկոյցը շատ յստակ կերպով սահմանած է պատուիրակութեան պաշտօնը. — Պաշտպանել Մարքս – Լենինիզմի հիմնական սկզբունքները եւ 1957ի եւ 1960ի Մոսկուայի յայտարարութեան յեղափոխական սկզբունքները, այլ խօսքով՝ ամբաստանել իրենց խօսակիցները իբր բռնարարողները այդ նուիրական ընագիրերուն որոնք միաձայնութեամբ քուէարկուած են : Պարզել այն դիրքերը որոնք ճշդուած են Յունիս 14ի չին համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի նամակին մէջ : Ատիկա նշանաւոր հարցարանն է 25 հարցումներով որ իսկական ամբաստանագիր մըն է «Խրուշչեւեան գիծին» դէմ եւ որու ցրուումը արգիլուած է նոյնիսկ Խրուշչեւի կողմէ : Այս պայմաններու մէջ ի՞նչ կը նշանակէ նստիլ խօսիլ : Նման զրոյցի մը միակ եզրակացութիւնը կրնայ յանգիլ ցեկոյցի մը որ ընդիրապործէ վերջնական ձեւով երկու կուսակցութեանց տարակարծութիւնները, ինչ որ, ի վերջոյ, Զինացիներուն ուզածն ու փնտռածն է :

Մինչ այդ Խրուշչեւ կը շարունակէ իր պերլինեան շրջապտոյտը :

Խրուշչեւ շատ խիստ լեզու չէ գործածած Քենըտիի նկատմամբ : Շեշտած է միայն թէ Քենըտի Պերլին եկեւած է որպէսզի արդէն հանդիսանայ ընկերային – դեմոկրատներուն որ իրենց ղեկավարը կորսնցնեն եւ աւելցուցած է որ ծեր ու տկար ձի մը երբեք չի կրնար կրկին կըռուի ձիի մը վերածուիլ եւ թէ գերման ժողովրդավար Հանրապետութիւնը մէկ ամբողջական մասնիկն է ընկերվարական աշխարհին : Խրուշչեւ ըսած է նաեւ թէ Արեւմտեան Գերմանիոյ միակ իսկական ներկայացուցիչները համայնավարներն են, բայց Պոնի իշխանութիւնը կը ստիպէ անոնց որ ապօրինութեան մէջ գործեն : Ապա, խորհրդային վարչապետը ծանրացած է Խորհ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան պատմութեան եւ Վալթէր Ուլպրիխթի արժանիքներուն վրայ :

Խօսակցութեան նիւթը կը մնայ Ռումանիոյ բացակայութիւնը : Պարզ է որ Պուքրէշ կ'ուզէ քիչ մը ազատիլ խորհըրդային լուծէն, մանաւանդ իր տնտեսութեան համար : Զարգացնել իր ճարտարարուեստը որպէսզի վճարէ Խորհ. Միութեան ունեցած իր պարտքը՝ 4 միլիառ ռուբլի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ պատերազմական վիճակը երկարաձգուած է : Մինչ Մայիս 21ի ձախողած փուչին հեղինակներու դատավարութիւնը կը շարունակուի, մթնոլորտը միշտ պղտոր է : Խորհրդարանական վերամուտի թուականն է՝ Օգոստոս 19ը, բայց հաւանական չէ որ դատավարութիւնները վերջացած ըլլան :

ԶԱՆԶԻՊԱՐԻ սուլթանը Ապտուլլահ Պին Խալիֆա մեռած է առջի օր, 53 տարեկանին վիրաբուժական գործողութեան հետեւանքով :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԷՆ քաղաքական ապաստան ուզած են համայնավար երկիրներէ եկած տասը զբօսաշրջիկներ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ազատութեան Հունգար Ռազմիկներու ընկերութիւնը բողոք մը ներկայացուցած է ՄԱԿի քարտուղար՝ Ու. Թանի Փեշտա այցելութեան առթիւ, մասնաւորաբար ծանրանալով արտօնուած եւ օրինաւոր դարձած վիժումներու դրութեան վրայ զոր հիմնած է Քատարի արբանեակ կառավարութիւնը : Միութիւնը իր այս ցեկոյցին մէջ կը շեշտէ թէ այս դրութիւնը, իրականին մէջ, դողարկուած ցեղասպանութեան ոճիրի մը հաւասար է : 1962ին երկու հարիւր հազար օրինաւոր վիժում կատարուած է, մինչ 1954ին բնակչութեան յաւելումը հազարէն 12 էր, այս թիւը հազարէն 2ի իջած է 1962ին Հունգարիան դնելով եւրոպական վերջին երկիրներու կարգին ծնունդներու տեսակէտով :

ՓԱՐԻԶԻ Քոմպաթ կը գրէ թէ Սուրիա կը մասնակցի Քիւրտերու ցեղասպանութեան : Այս լուրը առնելով Նիւ Եորք Թայմզէն, փարիզեան օրաթերթը կը գրէ թէ սուրիական բանակի ջոկատ մը եւ Միկ օդանաւեր իրաքեան բանակին տրամադրութեան տակ դրուած են : Թէեւ Պէյրութէն հասած լուրերու համաձայն Սուրիոյ Պաասը բոլորովին զօրավիգ չի կենար Պաղտատի իշխանութեանց Քիւրտերու դէմ կռիւներուն մէջ : Պաղտատի ձայնասփիւռին համաձայն կարեւոր կռիւներ տեղի ունեցած են Հիպաթ Սուլթանի լեռնային շրջանը :

×

ԾՆՆԴՈՒՄ — Կիրակի օրուան խմբագրականին հինգերորդ հատուածի վերջին մասը կարդալ. «Արեւմուտքն ու արեւելքը դարձեալ մրցումի են ելած իրարու հետ ողջցնելու համար Թուրքիան» եւ ոչ թէ «ոչնչացնելու», ինչպէս տպուած էր :

Օրը Օրին

"ՄԱՅՐ ՄԵՐ„

Հայուն համար ալ՝ կամենալը կարենալ է : վկա՛յ Լիոնի նորակառոյց Եկեղեցին Հայկական :

Լիոնի եւ շրջակայքի հայ գաղութը, տասնամեակէ մը ի վեր, կամենալով կամեցաւ եւ կրցաւ իր եկեղեցին բարձրացնել այսօր, քաղաքին կեդրոնական թաղերէն մէկուն մէջ :

Աստուծոյ Տան հետ ու կից, կառուցուած է նաեւ Ազգային Տուն մը : Ապագան ցոյց պիտի տայ թէ Եկեղեցւոյ մօտ, մերը ո՞րքան պիտի յուսաւորեն ազգին Տունը :

Այսօր կ'արձանագրենք Լիոնի եկեղեցւոյ օծումը : Պատմութեան կը թողունք արձանագրել Լիոնի եկեղեցւոյ կոչումը :

Ամէն անգամ որ հրապարակ նետուած է Եկեղեցի՞ թէ Դպրոց երկընտրանքը, մենք մեր քառասնամեայ ազգային օծումով եւ կոչումով՝ անվարան ըսած ենք ու մի՛շտ ալ պիտի ըսենք .— Նախ Դպրոց :

Ամէն անգամ որ ամէնուն Ս. Գիրքի՞ն թէ Հայոց Ս. Գիրին խորան բարձրացնելու ծրագիր մը հրապարակ նետուած է, մեր անվարան խօսքը եղած է եւ մի՛շտ ալ պիտի ըլլայ .— նախ Գիրի խորան :

Անգիրը ի՞նչ ընէ Գիրքը :

Եղեր է Ֆրանսա թէ այլուր, հայ գաղութներու գոյատեւման համար կենսականը եւ անյետաձգելին է՝ ունենալ մատուռ եւ մայր Դպրոց մը, քան թէ մայր Եկեղեցի եւ միօրեայ Դպրոց մը :

Հոգին իր նամբով, Ոգին իր նամբով : Թէ այդ երկու նամբաներէն որո՞ւն պէտք է տալ առաջնութիւնը, ըսած ենք ու կը կրկնենք .—

... Որքան ալ թռիչքով Աստուածաշունչ, շարադրութեամբ մեծասքանչ ըլլան Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ մեր անմահ աղօթքները, երբ անոնք բողն ու լոռը՝ աչքով անգիտակ է Մեսրոպեան տառին եւ հոգւով անհաղորդ՝ Շնորհալիի խօսքին, ու՞ր թէ կանուխ թափուր կը մնայ հոգեւոր Տունը, իր վեց օծեալ պատերով :

Դպրո՛ց : Նախ դպրոց, դարձեալ դպրոց, միշտ դպրոց : Մինչեւ որ մեր անընդմատ ժողովուրդին Օրը լուսնայ՝ բարին հետը :

Ֆրանսա թէ այլուր, տարիներու համար ծախսուած՝ մեր բարեպաշտ ժողովուրդին վճարած հարիւրաւոր միլիոններու տասանորդով, ի՛նչ դպրոցներ կըրնային շինուած ըլլալ մինչեւ այսօր : Գաղութէ գաղութ՝ ի՛նչքան ընդհանրական դարձած կ'ըլլար մեր Մայրենիքը :

Չենք թերագնահատեր «Հայր մեր»ին երկնաւոր փրկութեան դերը՝ մեր ժողովուրդին անցեալին մէջ :

Ցորչափ ուշ չէ, գիտակցինք թէ երկրաւոր փրկութեան ի՛նչ անփոխարինելի դեր կրնայ կատարել մեր ժողովուրդին ներկային մէջ, մեր լեզուն՝ Մա՛յր մեր :

ՇԱՀԷՆ

ԵԳԻՊՏՈՍ իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզեց Փորթուկալի հետ :

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ Փարիզցիներ արդէն արձակուրդի մեկնեցան :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ 59 ուսանողներ Քուպա հասած են, հակառակ Ուաշինկթընի արգելքին, «տարրկայօրէն սորվելու համար քուպական Յեղափոխութեան մեծ նուաճումները » :

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հայերէնի լեզուագիտութեան մէջ նոր ուժեր են Փրոֆ. Էդ. Աղայեան եւ Գ. Ջահուկեան: Առաջինը 1952ին հրատարակեց իր «Լեզուաբանութեան ներածութիւն» աշխատութիւնը, որու ռուսերէն լեզուով պատճէնը Երեւանի մէջ լոյս տեսաւ 1960ին, վեց հարիւր էջերով: Թէեւ ընդհանուր լեզուագիտութեան մարզին մէջ գոյութիւն ունին ռուսերէն լեզուով աշխատութիւններ, Էդ. Աղայեանի այս գործը հայագէտներու համար կարեւոր է նաեւ այն իրողութեամբ, որ հեղինակի օգտագործած օրինակները աւելի յաճախ առնուած են հայերէնէ, եւ հետեւելով ուսուցիչ Հր. Աճառեանի օրինակին, հեղինակը յաճախ կը ներկայացնէ հետաքրքրական տեղեկութիւններ հայերէն լեզուի կազմութեան կապակցութեամբ: Էդ. Աղայեանի այս աշխատութիւնը ունի իր արժանիքը՝ ներկայանալու իբր առաջին գործը լեզուագիտութեան բնագաւառի, «Փրաւտա» թերթին մէջ կատարուած կարծիքներու փոխանակութենէն վերջ, եւ ունեցաւ բազմաթիւ տպագրութիւններ, ինչ որ հեղինակին տուաւ զայն ռուսերէնով ալ ներկայացնելու գաղափարը:

Մեծ համեմատութիւն ունեցող ուրիշ աշխատութիւն մըն է Գ. Ջահուկեանի «Լեզուաբանութեան պատմութիւնը», որուն Ա. հատորը լոյս տեսաւ 1960ին եւ Բ. հատորը՝ 1962ին: Շատ օգտակար աշխատութիւն մըն է այս, որուն հեղինակը տուած է լուրջ հիմք մը, շնորհիւ ժամանակաշրջաններու բաժանման սկզբունքին, որով ան կը ներկայանայ իր այս գործին մէջ եւ շնորհիւ այն ուշադրութեան որով ան նկատի ունեցած է լեզուաբանական բոլոր դպրոցներն ու հոսանքները: Այս աշխատութեան մասին գրախօսական մը լոյս տեսաւ 1963ին, Ռումանիոյ ակադեմիայի «Լեզուաբանական ուսումնասիրութիւններ եւ հետազօտութիւններ» հանդէսին մէջ: Հայաստանի լեզուագիտութիւնը, այս աշխատութիւններով ցոյց տուաւ, թէ չի սահմանափակուիր միայն հայագիտութեան շրջանակին մէջ, այլեւ իր լուրջ նպաստը կը բերէ նաեւ ընդհանուր լեզուագիտութեան հարցերուն, այնպէս, ինչպէս Ար. Ղարիբեանի գրած հարցերը իրենց նպաստը բերին շնորհիւ այն անդրադարձումներուն, զորս ունեցան անոր հետազօտութիւնները Արեւմուտքի մէջ եւս: Վերջերս լոյս տեսաւ Գ. Ջահուկեանի մէկ նոր աշխատութիւնը՝ «Ուրարտերէնը եւ հնդեւրոպական լեզուները» (1962):

Ինչ կը վերաբերի բառագիտութեան, յայտնի է այն իրողութիւնը, որ ան հայերէնի ուսումնասիրութեան մէջ ամէնէն աւելի զարգացած բնագաւառներէն մէկն է: Սկսած Վենետիկի Մխիթարեաններու հրատարակած երկնահատորեայ մեծ բառարանէն (1836 – 1837), հայերէնը ունեցած է բառագիրքեր, որոնց գագաթնակէտը հանդիսացան Հր. Աճառեանի ստուգաբանական եւ Ստ. Մալխասեանի բացատրական (չորս հատորով) բառարանները: Նշենք նաեւ այն քանի մը երկլեզուեան բառագիրքերը, որոնք լոյս տեսան 1920էն առաջ, Թիֆլիսի մէջ, որոնցմէ ամէնէն նշանակալին է Հ. Տաղիաչեանի «Լիակատար բառարան հայերէնից ռուսերէն» աշխատութիւնը: 1920էն ետք, Հայաստանի մէջ լոյս տեսան ռուսերէնէ–հայերէն բառարաններ՝ մասնաւոր, գինուորական, թեքնիք, բժշկական եւ ուրիշ մարզերու բառապաշարին համար: 1933 – 1935ին, հեղինակներու խումբ մը հրատարակեց ռուսերէնէ – հայերէն (80.000 բառերով) մեծ բառարան մը, իսկ Հայաստանի Գիտութիւններու ակադեմիայի Լեզուագիտական կաճառը 1954 – 58ին հրատարակեց չորս հատորով եւ հարիւր հազար բառերով ռուսերէնէ – հայերէն բառարան մը: Ձենք յիշատակեր հրատարակուած միւս մասնաւոր բառարանները, բայց պէտք գրենք «Հայ – ռուսերէն բառարան»ին մասին, որու 1961ի երկրորդ տպագրութիւնը ունեցաւ քառասուն հազար բառ:

Անոր հեղինակներն են Ար. Ղարիբեան, Է. Տէր – Մինասեան եւ Մ. Գէորգեան: Ներկայիս պատրաստութեան մէջ է բացատրական մեծ բառարան մը, որուն նախաձեռնութիւնը կը պատկանի Ար. Ղարիբեանի՝ լեզուագիտական հիմնարկութեան շրջանակին մէջ: Այս բառարանին կազմութեան համար կը պատրաստուի մեծ քարթոթեքա մը մօտաւորապէս 40 միլիոն ֆիշերով, ուր պիտի արձանագրուի Ե. դարէն սկսեալ օգտագործուած ամբողջ բառապաշարը հայերէն եւ թարգմանական գրականութեան մէջ եւ որու մասին խօսեցաւ Հայաստանի ակադեմիայի նախագահ Վ. Համբարձումեան, 1960ին:

Ահա թէ ինչու լիովին համաձայն ենք Ակադ. Վ. Համբարձումեանի այն յայտարարութեան, թէ ներկայիս, հայագիտութեան բնագաւառէն համեմատաբար քիչ հրատարակութիւններ կը կատարուին օտար երկիրներու մէջ: Այժմ հայագիտութեան կեդրոնը եղած է Հայաստան յանձին հայագիտութեան մեծ ներկայացուցիչներուն, որոնց մասին գրեցինք մեր յօդուածներուն մէջ:

ՓՐՈՖ. ՎԼԱՏ ՊԸՆԸՅԵԱՆՈՒ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՄԱՔՄԻԼԸՆ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Քուպայի վտանգաւոր տագնապին օրերուն, Ուարտ գործի վրայ էր. խորհուրդ կուտար վարչապետին անմիջական շրջապատին եւ Արտաքին նախարարութեան, որ իր բարեկամ Իվանովը որպէս միջնորդ գործածուի՝ տագնապը լուծելու համար: Նոյնիսկ Աշխատաւորականներու պարագլուխը, Հարոլտ Ուիլսըն, նամակ մը ստացած էր Ուարտէն, որուն մէջ այս վերջինը կը վստահեցնէր թէ Քուպայի տագնապը լուծելու միջոցներ ունի: Սակայն Ուիլսըն անհետեւանք ձգած էր այս նամակը, խորհելով որ յիմար կատակաւէրի մը գրչէն ելած է: Իվանով(*) 1963 Յունուարին Մոսկուա կանչուելէն առաջ, ուրիշ առիթով մըն ալ կասկած յարուցած էր իր մասին: Ամէն գիշեր պոքեր կը խաղար, եւ կանոնաւոր կերպով մեծ գումարներ կը կորսնցնէր: Կասկած կար, որ իր կորսնցուցած գումարները շատ կը նմանէին վճարումներու:

Հարցին երրորդ եւ ամէնէն ուշագրաւ գլուխին մէջ, Մաքմիլըն ի վերջոյ սկսած էր անդրադառնալ, թէ «Փրոֆումոյի խնդիր» կոչուած բան մը գոյութիւն ունի: 1963 Յունուարին, ոստիկանութիւնը Քրիսթինէն իմացաւ, թէ Ուարտ իրմէ պահանջած էր տեղեկութիւններ կորզել Փրոֆումոյէն՝ Արեւմտ. Գերմանիոյ յանձնուելիք հիւլէական զէնքերու մասին: (Քրիսթին ապահովցուցած էր ոստիկանութիւնը, որ մերժած էր գոհացում տալ իրմէ պահանջուածին): Մաքմիլըն զա՛րմանալ անտեղեակ պահուած էր այս բոլորէն: Բայց մինչ վարչապետը Իտալիա կը գտնուէր, լրագրական շատ կարեւոր գործակալութեան մը ընդհ. տնօրէնը տեսակցութիւն մը կ'ունենար Մաքմիլընի անձնական քարտուղարին հետ, ու կը յայտնէր անոր՝ Փրոֆումոյի մասին շրջան ընող զրոյցները: Հարցաքննուելով, Փրոֆումօ գրպարտութեան վերագրեց այս բոլորը: Քրիսթինի հետ ունեցած յարաբերութիւնները անմեղ էին, ըսաւ, ու շատոնց վերջ գտած: Բայց ինչո՞ւ Մաքմիլըն անձնապէս չէր հարցաքններ Փրոֆումօն: Որովհետեւ, կ'ըսէ վարչապետը, համոզուած էր թէ Փրոֆումօ աւելի ազատօրէն կրնար խօսիլ ուրիշներու քան թէ իրեն հետ, եւ միւս կողմէ ալ, այն ձեւի հարցաքննութենէ մը ետք, իր ու Փրոֆումոյի «ընկերային յարաբերութիւնները» կրնային մեծապէս անհաճոյ դառնալ: Իսկ ինչո՞ւ ոչ ոք չմտածեց, յանձն չառաւ ուղղակի Քրիսթինը հարցաքննելու. Մաքմիլըն ասոր պատասխան չգտաւ:

(*) Երկու շաբաթ առաջ Իվանով վտարուեցաւ համայնավար կուսակցութենէն, վտարուեցաւ իր երկրին ապահովութեան սպասարկութենէն եւ մտային հիւանդներու արգելարան մը դրկուեցաւ:

Մարտին Քրիսթինի սեւամորթ մէկ նախանձոտ սիրահարը փորձեց սպաննել զինքը: Երեսփոխանական ժողովին մէջ վերջապէս սկսան հարցումներ ըլլալ այդ աղջկան մասին: Մաքմիլըն պահանջեց քննութիւն մը բանալ, Փրոֆումօ իր փաստաբանին հետ ներկայացաւ Պահպանողականներու երեսփոխանական պարագլուխին գրասենեակը: Տեսակցութեան ներկայ էին վեց անձեր, երեսփոխանական ու դատական կողմէն, որոնցմէ երկուքը՝ Փրոֆումոյի նախկին դասընկերներն էին:

Բարեկամական մթնոլորտի մէջ տարուած հարցաքննութեան ընթացքին Փրոֆումօ ապահովցուց, թէ դայթակղական բնոյթ կրող յարաբերութիւններ ունեցած չէր Քրիսթինի հետ, յանձն առաւ երեսփ. ժողովին առջեւ համապատասխան յայտարարութիւն մը ընել այս մասին: Հարցաքննողները խորհուրդ տուին, որ իր յայտարարութեան մէջ Փրոֆումօ չընդունի, թէ «բարեկամական յարաբերութիւններ ունէր» Քրիսթինի հետ, մանաւանդ որ աչքի առաջ ունէին Քրիսթինի ուղղուած Փրոֆումոյի մէկ նամակը, որ կը սկսէր «տառլինկ» բառով: Բայց Փրոֆումօ բացատրեց, թէ իր շրջանակին մէջ այդ բառը յաճախ կը գործածուի եւ կորսնցուցած է իր իմաստը: Հարցաքննողները հաւատալ ձեւացուցին այս բացատրութեան, մանաւանդ որ նախընթաց մըն ալ կար: Արդարեւ, Ծովային նախարարութեան միասնական մէկ քարտուղարը, Ճոն Վասալ, անցեալ Հոկտեմբերին լրտեսութեան յանցանքով դատապարտուած էր: Մաքմիլըն պաշտօնազրկած էր Վասալի պետերէն մին՝ Թոմաս Կալպրէյթը, որովհետեւ քարտուղարին գրած իր մի քանի նամակները կը սկսէին՝ «Տառլինկ Վասալ» բառերով: Սակայն փաստուեցաւ յետագային, որ Կալպրէյթ միասնական հակումներ չունի:

Ուրեմն, Փրոֆումոյի հարցաքննիչները մտածեցին, թէ Պահպանողական նախարարին գրած տառլինկը կրնայ նոյնքան անմեղ ըլլալ որքան Կալպրէյթի «տառլինկ Վասալ»ը:

Հարցին չորրորդ գլուխը սկսաւ երբ Փրոֆումօ Երեսփ. Ժողովին առջեւ յայտարարեց իր անմեղութիւնը, արժանացաւ վարչապետին բարեկամական արտայայտութեան, իր կնոջ՝ դերասանուհի Վալէրի Հապսընի թեւը մտած ձիարշաւի գնաց Մայր Թագուհիին հետ, եւ ամիսուն՝ ներկայ գտնուեցաւ Պահպանողականներու կազմակերպած մէկ պարահանդէսին:

Բայց թերթերու խմբագիրները եւ երեսփ. Ժողովի անդամներ կային, որոնք գիտէին թէ Փրոֆումօ սուտ խօսած էր:

ՄԱՐԻ ՍԹԻՒԱՐ

(MARIE STUART)

Մարի Սթիւար կը հասնի Ֆրանսա երբ հազիւ թեւակոխած է հինգուկէս տարեկանը:

Ֆրանսայի արքունիքը մեծ շուքով կ'ընդունի Ֆրանսայի ապագայ թագուհին:

Հենրիկոս Բ. անձամբ կը դիմաւորէ իր հարսնացուն եւ առաջին իսկ հանդիպումին, այս վեհապետը որ արքունական խիստ սովորութիւններու կէտ առ կէտ գործադրման ախոյեան մըն էր, մէկդի թողլով ամէն պատշաճութիւն, շլացած Մարի Սթիւարի երախայական գեղէն, կը գրկէ զայն եւ կը բացագանչէ հիացած:

— Համբուրեցէք զիս, աղջիկս...

Այդ պահուն կը մօտենայ Ֆրանսայի գահաժառանգը, հինգ տարեկան տղաքուն ու վտիտ երախայ մը, վատառողջ պտուղը Վալուաներու եւ Մետիսիներու ախտաւորակ արիւններուն միախառնման...

Ֆրանսական արքունիքին մէջ Մարի Սթիւարի երիտասարդութիւնը կ'անցնի հէքեաթային ճոխութեան եւ արտակարգ զուարթ մթնոլորտի մը մէջ:

Առանց այլեւայլի, մէկ օրէն միւսը, Սկովտիոյ մռայլ ու գրեթէ վայրի միջավայրէն իյնալով ֆրանսական արքունիքի արգասաբեր ու պարարտ հողին վրայ, Մարի Սթիւար կը սկսի արագօրէն աճիլ, նման այն տունկին որ յանկարծ կը գտնէ իրեն յարմար հողն ու կլիման:

Պարմանուհին չի զգար նոյնիսկ զոյգն հայրենաբաղձութիւն մը, տրուած ըլլալով որ պատշաճ կարգադրութեամբ մը իր քով կը պահուին Սկովտիայէն իր հետ ժամանած հետեւորդները, որոնց մէջ կը գտնուին իրեն հասակակից հինգ ընկերուհիները, հինգն ալ Մարի անունով:

Ֆրանսայի արքունիքին մէջ այդ շրջանին կանացի երկու տիրապետող դէմքերն էին, առաջին՝ Թագուհին, Կատարինէ Մետիսիս, իսկ երկրորդը՝ Թագաւորին հոմանուհին՝ Տիան տը Փուաթիէ, որոնք լծուած էին անողոք մրցակցութեան մը, իւրաքանչիւրը իրեն վերապահելու համար վեհապետին շնորհները:

Այս մրցման մէջ միշտ ալ յաղթական կը հանդիսանար թագաւորին հոմանուհին եւ ամէն անգամ ալ Ֆրանսայի օրինաւոր թագուհին ստիպուած կ'ըլլար իր կարգը զիջիլ իր ամուսնոյն հոմանուհիին: Թագուհիին գոհողութիւնը երբեմն նոյնիսկ այնքան առաջ կ'երթար, որ Հենրիկոս Բ.ի ամուսնական մահիճը շատ յանցաւորէն կ'ընդունէր այցելութիւնը Կատարինէ Մետիսիսի...

Մարի Սթիւարի արքունիք մուտքով, երկու կիները անմիջապէս կը հասկնան որ իրենց երկուքին ալ վտանգ կը սպառնայ հաւասարապէս: Առաջին, այն օր Հենրիկոս Բ. կաթողին սէրով մը կը փարի իր հարսնցուին, իսկ երկրորդ՝ Մարի Սթիւարի հետ Սկովտիայէն Ֆրանսա ժամանած էր նոյնպէս գեղանի խնամակալուհի մը՝ Լէյտի Ֆլեմինկ, որ առաջին իսկ երեւոյթին գրաւած էր Հենրիկոս Բ.ի համակրութիւնը եւ երկու կիներուն մէջ կը ծագի այն կասկածն ու մտավախութիւնը թէ շուտով Լէյտի Ֆլեմինկ պիտի հասնի մինչեւ վեհապետին անկողինը..

Այսպէսով, առաջին իսկ օրէն, Ֆրանսայի թագուհին ատելութեամբ կը լեցուի իր հարսին դէմ, մինչ իր կողմէն, Տիան տը Փուաթիէ ամէն ջանք ի գործ կը դնէ Լէյտի Ֆլեմինկը հեռացնելու համար արքունիքէն:

Հետզհետէ խնդիրը կը կնճռոտի: Լէյտի Ֆլեմինկ կը յաջողի բոլորովին գրաւել թագաւորին սիրտը, եւ օր մը կը պատահի անխուսափելին: Թեթեւաբարոյ եւ կնամոլ Հենրիկոս կ'ուզէ անպայման ճաշակել ճակատագրական դասաւորումով մը Սկովտիայէն եկած այս նոր պտուղը, եւ այսպէսով Լէյտի Ֆլեմինը կը դառնայ Ֆրանսայի թագաւորին հոմանուհին:

Գայթակղութիւնը աւելի սարսափելի կ'ըլլայ այն օրը երբ Լէյտի Ֆլեմինկ աշխարհ կը բերէ զաւակ մը (Անկուլեմի պօրածինը): Այնուհետեւ կատաղի, Մետիսիս եւ Տիան տը Փուաթիէ, անգամ մը համար դաշնակցելով, կը յաջողին արկածախնդիր սկովտուհին նախ հեռացնել Ֆրանսայի արքունիքէն եւ ապա ղրկել զայն դէպի Սկովտիա:

Այս ամէնը սակայն որեւէ կերպով արգելք չըլլար որ Մարի Սթիւար խաղաղօրէն անցընէ իր օրերը:

×

Մարի տասնըհինգ տարեկան էր, երբ Ֆրանկիսկոս տասնըչորս, երբ քաղաքական հրամայական պահանջներ կը պարտադրեն անոնց ամուսնութեան արագացումը: Գահաժառանգին առողջական վիճակը թոյլ չէր տար որեւէ տատամսում: Եթէ պէտք էր Ֆրանսայի վեհապետութեան կցել Սկովտիոյ թագաւորութիւնը, հարկ էր արագացնել ձեւակերպութիւնները: Ամուսնական պայմանագրութիւնը կը վաւերացուի Սկովտիոյ խորհրդարանին կողմէ: Այդ պայմանագրութեան գաղտնի յօդուածին համաձայն Ֆրանսայի գահաժառանգը իրաւունք պիտի ունենար նաեւ տիտղոսին վրայ աւելցնել նաեւ «Սկովտիոյ փոխարքայ» կոչումը:

(2 Շար.)

...կողմէ, Տոքթ. Ուարտ եւս սկսած էր խօսիլ եւ Աշխատաւորական երեսփոխան մը Ուիկի պատմած էր պատմութիւն մը, որ, ինչպէս Ուիլսըն բացայայտեց Երեսփ. ժողովին՝ «Լոնտոնի բարձր շրջանակներու կեանքին ներքին ծալքերը մէջտեղ կը հանէ — մոլութիւն, մերկացուցիչ, շանթաժ, հակա-շանթաժ, ...թեան, գայթակղութիւն, ոճիր»: Ու Ուիլսըն կ'աւելցնէր՝ «Եթէ Ուարտի պատմածները որպէս թերթօն հրատարակուէին, շատեր պիտի կարծէին թէ հեղինակը իր երեւակայութեան ուժ տուած է»:

Ուիլսըն գրաւոր տեղեկագիր մը ղրկեց Մաքմիլլընի՝ Ուարտ – Ուիկ խօսակցութեան մասին, վարչապետը այս տեղեկագիրը, յանձնեց «պատկան իշխանութեանց», որոնք արտասովոր ոչինչ գտան այդ բոլորին մէջ: Որով, Մաքմիլլըն նամակով մը պատասխանեց Ուիլսընի, ուր կ'ըսէր՝ «ինծի ղրկած ձեր թուղթերուն մէջ, խիստ միջոցներ առնելու արդարացնող բան չկայ, ինչպէս կ'երեւի»:

Նոյնիսկ երբ Ուարտ բաց նամակներ ղրկեց Ուիլսընի, Ներքին նախարարին, եւ անգլիական ամբողջ մամուլին, որոնց մէջ կ'ըսէր թէ Փրոֆումօ Երեսփ. ժողովին առջեւ սուտ խօսած էր, այս բոլորը «մասնաւոր տպաւորութիւն չթողուցին» վարչապետին վրայ: Ու մինչ կը հրահանգէր Ուարտի կատարած ամբաստանութեանց մասին քննութիւն բանալ, Մաքմիլլըն կը վստահեցնէր Աշխատաւորականներու պարագլուխը, թէ ապահովութեան վերաբերող հարցը բոլորովին պարզաբանուած է: Ուիլսըն կը պնդէ սակայն, որ ՄԻ – 5ի (անգլիական գաղտնի սպասարկութիւններ) մարդիկը Քրիսթինի անունն իսկ չէին լսած մինչեւ այն օրը երբ լրագիրներուն մէջ կարդացին եղելութիւնը:

Եւ քանի այս բոլորը կ'ըսուէր Երեսփ. ժողովին մէջ, «Հրաշամաք»ի մասին Պահպանողականներու նախապէս ունեցած մեծ հիացումը հետզհետէ կը վերածուէր զարմանախառն արդահատանքի: Իր պաշտպանողականին վերջաւորութեան Մաքմիլլըն կ'եզրակացնէր՝ «Իրաւասութիւն ունիմ ակնկալելու այս ժողովին եւ երկրին համակրալի հասկացողութիւնն ու վստահութիւնը»: Բայց երբ կը նստէր իր տեղը, Պահպանողականներու աթոռներէն լսելի եղաւ ծափահարութենէ աւելի հառաչանքի նմանող ձայն մը: Եւ մինչ ներկաները կը պատրաստուէին քուէարկութեան անցնելու, Մաքմիլլըն ոտքի ելաւ, եւ գլխահակ՝ հեռացաւ ժողովասրահէն:

Քաղեց՝ Շ. Ք.

— Երաժշտական ամենահին գործիքները, որոնք հասած են մեզի, հին եգիպտական Արփան եւ Ցիլյթան են :

— Ճանճը, ծովային աստղը եւ խխունջը բացարձակապէս զուրկ են լսողութենէ :

« ՀՆՉՈՒՄ Է ԶԱՆԳԸ ՄԵՐ ՀԱՅ ԴՊՐՈՑԻՆ»

ՇԱԽԻԼ.— Շաւիլի հայ դպրոցին երկուսեռ աշակերտները նախանցեալ Կիրակի օրը այս երգով է որ բացումը կատարեցին իրենց տարեվերջի հանդէսին : Այս անգամ կարելի է ուրախութեամբ ըսել որ սրահը ամբողջութեամբ լեցուած էր աշակերտներու ծնողքներով, պզտիկան – բարեկամներով եւ հանդէսի վերջաւորութեան այս հայկական մտերմիկ մթնոլորտէն ակամայ բաժնուող բոլոր ներկաներուն դէմքերուն վրայ յստակ կարելի էր նշմարել այն հոգեկան բաւարարութիւնը զոր անոնք ապրեցան ունկնդրելով աւելի քան երկու տասնեակ փոքրիկ հայորդիներու կարդ անցնիլը իրենց հայաբարբառ երգերով, արտասանութիւններով, տրամախօսութիւններով, պարերով եւ ամէնէն վերջը «Անոյշ»ի պատկերի ներկայացումով: Բոլորն ալ յաջող էին իրենց դերերուն մէջ, փոքրերը քիչ մը վարանումով, մեծերը աւելի համարձակ :

Ուսուցչուհի Տիկին Փափազեանի յաղթանակը աշխատանքի բարերար արդիւնքը տեսանք մենք բոլորս որ ներկայ եղանք այս տարեվերջի հանդէսին: Սակայն դժբախտաբար ըստ ուսուցչուհիին զեկուցման հազիւ 20 – 23 փոքրիկներ օգտուած են այս աշխատանքէն, տարեշրջանին սկիզբը 28 – 30 եղած է թիւը արձանագրուած աշակերտներուն, տարեվերջին հազիւ 20 – 23 մնացած են, անշուշտ ցաւալի իրականութեան պատճառներուն մէջ իր փոքր բաժինը ունի նաեւ անցեալ ձմեռուան բացառիկ ցուրտը, սակայն առաւելագոյն բաժինը կ'իյնայ ծնողքներու անփութութեան, անտարբերութեան, հայ ոգիի պակասին վրայ : Շաւիլի հայ դպրոցը որ գրեթէ 35 երկար տարիներէ ի վեր կը պահէ իր գոյութիւնը, սկիզբները անտառներու ծառերուն տակ բացօթեայ, յետոյ սրճարաններու եւեւի սրահները եւ կամ փայտաշէն հիւղակներ եկեղեցիի եւ դպրոցի վերածուած, իսկ այսօր շնորհիւ մեր ժողովուրդին եւ վարչութիւններու զոհաբերութեան ներկայանալի կոկիկ սրահին մէջ:

Հանդէսի վերջաւորութեան Արեւմտեան Եւրոպայի Կաթողիկոսական Պատուիրակ Սերովբէ Արքեպիսկոպոսի եւ Փարիզի եկեղեցւոյ վարչութեան կողմէ իբր ներկայացուցիչ Ներսէս վարդապետ Բաղտասարեան փակումը կատարեց հանդէսին շնորհաւորելով դպրոցի վարչութիւնը, ուսուցչուհին եւ Շաւիլի ժողովուրդը : Դպրոցի վարչութեան նախագահ Պ. Զաւէն Յովհաննէսեան եւս յայտնեց որ եկեղեցիի եւ դպրոցի ջերմութիւնը այլեւս ապահովուած է գալիք ձմեռներու համար, կեդրոնական ջեռուցումով եւ երբ այս արձակուրդի ամիսներուն դուրսի մեծ դուռը եւ ցանկապատը շինուին, ծնողքները այլեւս մտահոգուելու պատճառ չեն ունենար :

Մաղթենք որ երբ յառաջիկայ վերամուտին «զանգը հնչէ մեր հայ դպրոցին» փոխանակ քանի տասնեակ քառասունյիսուն ըլլայ մեր աշակերտներուն թիւը եւ յառաջիկայ տարուան տարեվերջի հանդէսը աւելի փայլուն կերպով եւ քաղաքապետարանի ընդարձակ սրահին մէջ կատարենք :

Գ. ԿԻԼԵՃԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՄՈՄՃԵԱՆԻ ՆԿԱՐՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Թրուայի մէջ, ուր իբրեւ հիւանդանոցի ներքին բժիշկ կը պաշտօնավարէ քանի մը տարիներէ ի վեր, Մոմճեան իր յիսունի մօտ նկարները ցուցադրած է վերջերս :

Տեղական մամուլը, այս առթիւ, անվերապահ գրուատալից տողեր նուիրած է մեր երիտասարդ արուեստագէտին : Բոլոր նկարներն ալ կը յայտնաբերեն ինքնատիպ շնորհք մը, միշտ արթուն ըդգայնութիւն մը եւ գունագեղութեան ձիրք մը, կը գրէ, ի մէջ այլոց «Լ'Իւնիոն», ու կ'աւելցնէ.— Խնամքով գծուած գիմանկարներուն, լաւ կառուցուած գիմանկարներուն կողքին աչքի կը զարնեն շատ զարդարուած կտաւներ : Ոչ համակերպող, ոչ յեղափոխական, Բժ. Մոմճեան իր ներշնչումները յաճախ կը քաղէ բժշկական կամ հիւանդներու աշխարհէն: Բայց իր խառնուածքը հակում ունի տեղափոխելու իր փորձառութիւնները »:

Լիպերասիոն – Շամփայն թերթին քննադատը գիտել տալէ ետք, թէ Մոմճեանի համար նկարչութիւնը արհեստ մը չէ, այլ «փախուստ» մը բժշկական դժուար աշխարհէն, զարմանալի չի գտներ, որ երիտասարդ արուեստագէտին նկարներուն ներշնչումները առնուած ըլլան նոյն այդ միջավայրէն: «Մոմճեան իր ներշնչումները կը քաղէ ախտաբանութիւններէ, կը փորձէ գոյներու միջոցաւ գտնել հիւանդին ներքին վիճակը, անոր զգայութիւնները, տառապանքները եւ կամ պարզապէս ներշնչել բժշկական դէպքէ մը իր արուեստին համար» :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՄՈՌՑԱՆ ...

Չորս տարի առաջ, 1959 Հոկտեմբերին, Գորիսի իր ծննդավայրին մէջ նշուած է հանդիսաւոր ձեւով տարաբախտ Ակսել Բակունցի ծննդեան 60ամեակը եւ այս առթիւ պաշտօնապէս խօսք եղած է Գորիսի մէջ հաստատելու Ակսել – Բակունցի տուն – Թանգարանը, քաղաքին փողոցներէն մէկը եւ դպրոց մը անոր անունով կոչելը եւ վերջապէս գրողէտին կիսանդրիին շինութիւնը :

Հակառակ այս խոստումներուն «անցել է չորս տարի, բայց ոչ տուն – Թանգարանի առեղծման գործն է գլուխ գալիս, ոչ էլ կիսանդրու կառուցման » գիտել կուտայ սրտցաւ նամակագիր մը՝ Գորիսէն :

ԿԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

— Մայիս ամսուան անունը ծնունդ առած է հմայութեան եւ կախարդութեան հին հռովմէական չաստուածուհի Մաքի անունէն :

×

— Կոկոսեան արմաւենին կը պտղաբերէ իր գոյութեան միայն 10րդ տարիին մէջ :

×

— Ուղտը իր ծարաւը կը յագեցնէ ծովի ջուրով, հակառակ անոր, որ ան մեծ ճանականութեամբ աղ կը պարունակէ: Իսկ միւս կենդանիներուն եւ մարդու ծարաւը ծովի ջուրով աւելի անյագ կը դառնայ :

×

— Հնդկահաւը աւելի արագ կը վազէ, քան արշաւի ձին:

×

— Մարդուն գլուխի 200·000 մազերով հիւսուած պարան մը, կրնայ քանի թոն բեռ վերցնել :

×

— Մինչեւ վերջերս խաղաղական Ովկիանոսի կեդրոնական մասին յատակը կը նկատուէր հարթ տարածութիւն մը : վերջերս Հավայեան կղզիներու շրջանին մէջ յայտնաբերուեցան 3000 – 5000 մեթր բարձրութեամբ ընդծովեայ լեռներ:

Այդ լեռնաշղթային ստորոտը գտնուած են նաեւ գերեզմաններ երկրորդական դարաշրջանի վիթխարի շնաձուկերու, որոնք ունին 5 – 6 սանթիմեթր երկարութեամբ ակռաներ :

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (169)

ԵՐԼՏՐԶԻ ՊՈՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ԶՈՐՍ

Այս քննութենէն երեւան եկաւ, որ Լիփա Բիփս եւ տիկին Սօֆի Բիփս 1920 տարւոյ Սեպտեմբերի 4րդ օրը, Վիէննա – Պուքրէշի ճամբով Պոլիս գալով, Քրօքըր պանդոկը իջեւանած եւ ամիս մը ետք, այսինքն Հոկտեմբեր 2ին, Թէփէ Պաշի, Եչմէնիճի փողոց, աւստրիացի Քրիստոփանովիչի բնակած 33 թիւ տունը փոխադրուած էին: Մինչեւ 1921 տարւոյ Մարտի ութերորդ օրը հոն բնակելէ ետք, Վիէննա գացած էին, եւ Մայիսի 27րդ օրը դարձեալ Պուքրէշի ճամբով Վիէննայէն գալով, Բերա, Թոյ... պանդոկը իջնելէ ետք, Յունիս 1ին, Հաճոփուլօ, խանին դէմ, Տիկին Աննա Սումաքիս 12 թիւ տունը փոխադրուած եւ անկէ 15 օր ետքն ալ Վոսփոր, Թարապիա երթալու պատրուակով ելած, ձէգայիր փողոց, նախապէս յիշուած աւստրիացի Քոտովիչի յարկաբաժինին կից գտնուող մէկ թիւ տունը փոխադրուած եւ մինչեւ եղեռնական դէպքին հանդիպած ուրբաթ օրը հոն բնակած էին :

Իսկ գալով Սամուէլ Ֆայնի եւ աղջկան Ռուպինա Ֆայնի,ասոնք ալ անցած տարւոյ Սեպտեմբերի 18րդ օրը, Վիէննայէն Պոլիս հասած եւ Քրօքըր պանդոկը իջած էին :

Սեպտեմբեր 27ին, ճամբորդելու պատրուակով մեկնած էին պանդոկէն եւ ձէգայիր փողոց, աւստրիացի Բատովիչի տունը բնակող Էտուառ Ժօզեֆի քով ամսուան մը չափ հիւր մնալէ ետք, Պուլկարիա գացած էին: Օր. Ռուպինայի Պոլիս վերադառնալու թուականը թէեւ կարելի չեղաւ ճշդել, սակայն Լիփա Բիփսի եւ ամուսնոյն, Բատովիչ տունին կից գտնուող փոքրիկ տունը փոխադրուած ատեն, ասիկա ալ անոնց հետ մէկտեղ կը գտնուէր, եւ մինչեւ դէպքին օրը հոն բնակած էր :

Վերոյիշեալ պանդոկները, յարկաբաժինները ու տուները բնակող բազմաթիւ անձանց վկայութիւն ու յայտարարութիւնը կատարելապէս համաձայն են զատական քննութեան այս արդիւնքին :

Յիշեալ անձերէն Լիփա Բիփս եւ Սիլվիօ Բիչչի կարգ մը խօսվայոյդ նպատակներ կը հետապնդէին: Կառապան Մէհմէտ աղայի վկայութեամբ մանաւանդ՝ Լիփա Բիփս անգամ մը Քրէտի Լիոնէ դրամատուն գացած էր. նկատելով որ Սիլվիօ Բիչչիի չայլութեանց եւ զանազան գործառնութեանց ապահովման համար եկած դրամները հասցէի մը կուգան, տրուած որոշման համաձայն, Արտաքին գործոց նախարարութեան եւ բարեկամ տէրութեանց դեսպաններուն միջոցաւ տեղեկութիւններ քաղուեցան դրամատուներէն՝ տանց մէջ տեսնուեցաւ թէ Քրէտի Լիոնէ դրամատան՝ Սիլվիօ Բիչչիի եւ Լիփա Բիփսի անուան վճարուած գումարներուն ամբողջութիւնն է, տասը ամսուան ընթացքին, 70 հազար ֆրանք, եւ դէպքէն չորսթ մը առաջ ալ, Լիփա Բիփսի տասը հազար ֆրանք ղրկուած է. այդ դրամները եկած էին Աթէնքէն, Ժընեւէն եւ Ֆիլիպպէէն, եւ Սիլվիօ Բիչչիի անուան ղրկուած դրամներն ալ հինգ հարիւրական ֆրանքէն էին, որուն 3500 ֆրանքը Ֆիլիպպէ հաստատուած վաճառականներէն Երուանդ Ալաճաճեանի եւ Թաւուր Յակոբեանի կողմէ ղրկուած էին:

Հետեւաբար այդ անձերուն ինքնութեան եւ ընթացքին մասին քննութիւն կատարելու համար հրահանգ տրուեցաւ Պուլկարիոյ Օսմանեան դեսպանատան : Նոյնպէս, Քրէտի Լիոնէ դրամատան մօտ մասնաւորաբար կատարուած քննութեան հետեւանքով հաստատուեցաւ, թէ Լիփա Բիփսի կողմէ 740 ոսկիի չափ գումար մը ղրկուած է Իզմիր, Տիգրան Նալպանտեանի անուան: Այս Տիգրանի մասին ալ քննութիւն եւ բնակարանին մէջ խուզարկութիւն կատարելու եւ անմիջապէս զայն ձերբակալելու համար հրահանգ տրուեցաւ Այտընի կուսակալութեան :

Ահա այս Բիփսի եւ Սիլվիօ Բիչչիի ապացուցուած եւ խիստ ուշագրաւ այս աւարքները եւ ընթացքները մէկիկ մէկիկ յիշատակութեան առնուեցան :

Իր պաշտօնավարած Սինկըր ընկերութեան մէջ, իրեն ստորադաս գտնուող Արնաւուտքէօյցի Վռամշապուհ Քէնտիրեանի հետ, խառնակ բացառիկ յարաբերութիւն ունէր. յետոյ Վռամշապուհ՝ ընկերութեան մէջ իր պաշտօնը ձգելով Եւրոպա փախած է: Այս ճշմարտութիւնը ծածկելու համար որեւէ պատճառ եւ իմաստ չէ մնացած: Այս անձերը Պէշիքթաշի մօտ, Վեհափառ Սուլթանին անցնելիք տեղին վրայ, տուն մը վարձել առաջարկած էին Էտուառի, որ ընդունելով առաջարկը, կնոջը հետ միասին տունը պտըտած էր, ինչ որ իրեն առաջին հարցաքննութեան մէջ պարզուած էր :

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Պերճ Մավեան եւ զաւակները, Պ. Խաչատուր Մավեան, Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Բարսեղ Խրիմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Գալէնտէրեան (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Գէորգ Գալէնտէրեան եւ զաւակը (Պուլկարիա), ինչպէս նաեւ Գալէնտէրեան, Յակոբեան, Սիմոնեան, Շաքարեան, Նըշանեան, Մավիլեան, Քէսթանեան, Սըրապեան եւ Խրիմեան ընտանիքները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ, մօրաքրոջ, ազգականին եւ խնամիին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՄԱՎԵԱՆԻ
(Ծնեալ Գալէնտէրեան)

մահը, որ տեղի ունեցաւ, Կիրակի Յունիս 30ին, իր բնակարանը՝ 2 Րիւ տէ Տառտանէլ (Փարիզ 17), 67 տարեկանին.

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի, Յուլիս 4, ժամը 14·15-ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փեռ-լա-Շէզի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՅԱՌԱՋ.— Մեր ցաւակցութիւնները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Շաւիլէն Այրի Տիկին Լիւսի Օհանեան, Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Օհանեան եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի առաւօտ Շաւիլի եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝

ԿՂԵՄԷՍ ՕՀԱՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ: Կը խնդրուի ողբացեալին յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ այս արարողութեան:

×

Պ. Սահակ Պասմաճեան կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի Տէսինի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իր կնոջ ՎԱՐՍԵՆԻԿ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆԻ (ծնեալ Թուլումպաճեան) մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանի տղոց առաջին խումբը կը մեկնի Յուլիս 4ին, Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9·35ին շոգեկառքով, Կառ տը Լիոնէն: Հաւաքավայր Կառ տը Լիոնի մեծ ժամացոյցին (Կրանտ հօրլօժ) ներքեւ ժամը առտուան ճիշդ 7·30ին:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կը տօնուի, Կիրակի, Յուլիս 14, Քիւժ-լէ-Փէնի անտառին մէջ (անցեալ տարուան վայրը):

Կը թելադրուի Մարսէյլի շրջանի ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութեանց այժմէն ապահովել իրենց շրջանի երթեւեկի օթօքառերը:

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1963–1964 Տարեշրջան

Կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ, որոնք ունին իրենց տարիքին համապատասխան նաեւ ուսումնական աստիճան:

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեանց համար դիմել՝

Direction du Petit Séminaire Arménien
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél· 963.01.72

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ, պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղին ընդհանուր ժողովը այս Չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, եկեղեցւոյ սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ
ՎԵՆԵՏԻԿ – Ս. ՂԱԶԱՐ
ՔԱՐԻՆԹԻ ԵՒ ՎԻԷՆՆԱ

▼

Մեկնում, Օգոստոս 5

Վերադարձ, Օգոստոս 30

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

RELATIONS
TOURISTIQUES EDUCATIVES
27, Rue du Fbg. Montmartre
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 35-85

Organisateur :
Edouard DJEZIRIAN
Avec la participation de
H. BASMADJIAN

ՄՐՑԱՆԱԿԱՐԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ամավերջի մրցանակաբաշխութիւնը եւ դաշտահանդէսը, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին, այս Կիրակի ամբողջ օրը, Սէսինէէն վեր, Սէն–Նիզիէ ճամբուն վրայ Շաթօ տը Պօրկառ գեղատեսիլ ծառաստանի եւ պաղ ջուրի մօտ:

Խմբերգ Նոր Սերունդի կողմէ, հաճելի անակնկալներ:

Ճոխ պիւֆէ, ջոկացուցիչ ըմպելիներ, գիւրամատչելի գիներով, պատրաստուած Խաչուհիներու կողմէ:

Կը հրաւիրուի Լանսէի, Ռընաժի, Ռոնտի եւ բոլոր շրջակայքի հայ հասարակութիւնը, իրենց ներկայութեամբ քաջալերելու կրթական այս գեղեցիկ ձեռնարկը:

Ծանօթութիւն.— Օթոխառի ժամերը.—

Դպրոցէն կը մեկնի ժամը 8·45 անցած, Շըմէն տը լա Փլէն ժամը 9, Փլաս Վէրտէօն ժամը 9·15, Ռիւ Տալամպէռ ժամը 9·25, Քուռ Պէրիա կամուրջի մօտ ժամը 9·35: Անձրեւի պարագային պիտի յետաձգուի յաջորդ Կիրակի (14 Յուլիսին), նոյն վայրը, եւ նոյն մեկնումի ժամերը:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Տէսինի Ազգ. դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ: Հովանաւորութեամբ տեղւոյն մասնաճիւղին:

Կիրակի, (7 Յուլիս) կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը մասնակցի դպրոցին աշակերտութիւնը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Թրապօզի:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վըրայ առանձին յայտարարութեամբ:

Մուտքը ազատ է:

Կը հրաւիրուի շրջանի Հայութիւնը անխտիր:

Imprimerie Speciale
du Journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ
ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄԻՍ

LES SABLES D'OLONNE
(Vendée)

Ծովու լոգանք, խաղեր, դասախօսութիւններ, գեղարուեստական երեկոներ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԵՑԷՔ ՓՈՒԹՈՎ

ՓԱՐԻԶ.— Ուրբաթ օրերը, ժամը 18·30 – 20·30 եւ Շաբաթ օրերը՝ 15էն 19, Մշակոյթի Տուն, 17, Rue Bleue, PARIS (9e)
ԼԻՈՆ.— ՕՐ. ՇԱՔԷ ՂԱԶԱՐԵԱՆ, 35 Րիւ Շըվրէօյլ,
ՏԷՍԻՆ.— Ժ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ, 16 Րիւ Պրանլի
ՎԻԷՆ.— ՕՐ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, 11 Րիւ տէ Սելէսթ,
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— ՕՐ. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ, 2 Պուլվ. Շառլ տը Կոլ
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ա. ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ, 57 Րիւ Թառանթէզ
ՎԱԼԱՆՍ.— ՕՐ. ԽԱՉԷՐԵԱՆ, 28, Քօթ տէ Շափըլիէ
ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Խ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ, 24 Քուռ Պեռիա
ՆԻՍ.— ՕՐ. Շ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, 19, Պուլվ. Մանեան
ՊՈՌՏՕ.— ՕՐ. ԻՉԳԱԼԱՑԵԱՆ, 7 Րիւ Փորթ – Պաս
ԱՎԻՆԵՕՆ.— ՕՐ. Ժ. ՀԱԼԱՃԵԱՆ, Պետարիտ
ՊՕՄՈՆ.— Մ. ԳՈՒԼՈՒՄԵԱՆ, 17 Պուլվ. Վօքուա
ՍԷՆ ԼՈՒ.— ՕՐ. ՓԻԼԻԿԵԱՆ, 126 Պուլվ. Քէյրէլ
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գ. ՊԱՊԵԱՆ, 7 – 9 Րիւ Կրինիան
ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Կ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, 3 Պուլվ. Արարատ

ԳԻՆ՝ 310 ՖՐԱՆՔ

ԿԱՆԽԱՎՃԱՐ.— Սեփական միջոցներով եկողներէն՝ 50 ֆրանք: Փարիզէն հաւաքական տոմսով մեկնողներէն՝ 100 ֆրանք: (Հաւաքական տոմսով մեկնիլ փափաքողներուն արձանագրութիւնը մինչեւ Յուլիս 13):

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Իսիի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն կողմէ Մըտոնի անտառի պաղ ջուրին մօտ Թափի Վեռ:

Այս Կիրակի, ամբողջ օրը:

Ճոխ պիւֆէ, զանազան անակնկալներ եւ խաղեր:

Անձրեւի պարագային հաւաքոյթ Իսիի Խրիմեան սրահը (2 Րիւ տը լա Տէֆանս)

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Օթօպիւս 169 Մեռի տ'Իսիէն, իջնել Օսփիս (Մըտոն) կամ 136 Փորթ տը Սէն Քլուէն, իջնել Լիսէ Հօշ: Կառախումբ Էնվալիտ – Վերսայլ իջնել Մըտոն – Վալ Ֆլէօրի:

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է···· ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է

ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք···· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր: Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Ծածկոցներ.— Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք —
Tapiflex — Tapisom — Carpette

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 4 ՅՈՒԼԻՍ
JEUDI 4 JUILLET 1963

39րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9647
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
39e ANNÉE — No 9647

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Դպրոցական տարեշրջանի վերջաւորութեան հետ սկսան մեծ արձակուրդները: Տարուան խոնջէնքէն ետք, մարդիկ, մեծ ու պզտիկ, պահանջ կը զգան հեռանալու քաղաքներու ժխորէն եւ առօրեայ հոգերէն, քանի մը շաբաթ հանգստանալու եւ կազդուրուելու համար բնութեան ծոցին մէջ:

Տարեկան արձակուրդը արդէն իսկ լրացուցիչ մաս կը կազմէ Ֆրանսայի ընկերութեան, գործաւոր թէ գործատէր, գիւղական աշակերտ թէ ուսուցիչ, այր թէ կին: Ընկերային օրէնքները ամէն դիւրութիւն կ'ընծայեն — մասնաւորաբար աշխատաւորներու եւ անոնց ընտանիքներուն — նպաստաւոր պայմաններու մէջ օգտուելու արձակուրդի շաբաթներէն: «Վճարովի արձակուրդը» վերջերս երեք շաբաթէն մէկ ամսուան բարձրացաւ որոշ դասակարգերու համար:

Մեր «փոքր ածուն» ալ կ'օգտուի ամառնային արձակուրդէն:

Շուրջ երեք տասնեակ տարիներէ ի վեր Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը իր հոգածութեան առարկայ դարձուցած է մեր փոքրիկները, որոնց համար ամէն տարի երկու ամիս օդափոխութիւն կը կազմակերպէ, լաւագոյն պայմաններու մէջ:

Երկար ատեն վարձակալ ըլլալէ վերջ, դարձած է սեփականատէր Ժիւռայի նահանգին մէջ Պէլֆոնթէնի գեղեցիկ շէնքին, — օդասուն ու դալարագեղ, — ուր ամէն տարի աւելի քան երկու հարիւր հայ աղջնակներ ու մանչեր, 7էն 13 տարեկան, կը վայելեն մայրական հոգածութիւն, հսկիչ օրիորդներու խնամքին տակ, կը ստանան լաւ սնունդ, կը սորվին հայերէն լեզու, հայկական երգ ու պար:

Ֆ. Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանի երկու սեռէ փոքրիկներու առաջին խումբը Փարիզէն կը մեկնի այսօր՝ Հինգշաբթի առաւօտ, մէկ ամսուան համար: Երկրորդ խումբին վերապահուած է Օգոստոս ամիսը:

Պէլֆոնթէնի շէնքը գնուեցաւ մեծ զոհողութիւններով, առանց դրամագլուխի: Կապոյտ Խաչը յոյսը դրած էր իր համակիրներուն եւ ժողովուրդի համեստ դասակարգին վրայ: Ի պատիւ բոլորին, գնահատանքով կ'արձանագրենք այստեղ, որ յուսախաբ չեղաւ մեր կնոջական այս մեծ կազմակերպութիւնը, որուն համատարած մասնաճիւղերը մրցեցան իրարու հետ՝ ժողովրդական համակրութեամբ հնարաւոր դարձնելու համար պարտքերու վճարումը եւ ապահովելու նորոգութեանց, կահաւորման եւ բարեզարդութեան համար անհրաժեշտ միջոցները:

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնն ալ հասցուց իր աջակցութիւնը եւ խոստացած է նոր օժանդակութիւն մը եւս՝ լրացնելու համար կարգ մը պակասներ, հանգստաւէտութեան արդիական պայմաններով օժտելու համար օդափոխութեան կայանը:

Կապոյտ Խաչը վերջերս նոր հանգանակութեան մը ձեռնարկած է՝ Պէյրութի ճեմարանը ղրկելու համար հայ օրիորդներ, որոնք մայրենի լեզուն կատարելագործելով պիտի վերադառնան՝ իբրեւ ուսուցչուհի եւ հսկիչ նուիրուելու համար հայապահպանման իր ձեռնարկներուն:

Վստահ ենք, որ ինչպէս ցարդ, այս անգամ եւս մեր հայրենակիցները սիրայօժար պիտի աջակցին Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչին, առատաձեռնութեամբ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԵՆԸՏԻ ՎԵՐՋԱՑՈՒՑ ԻՐ ՇՐՋԱՊՏՈՅՏԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՄԻՇՏ ՊԵՐԼԻՆ Է
ՏԸ ԿՈԼ ՃԱՄԲԱՅ Կ'ԵԼԼԷ

Քենըտիի ճամբորդութեան իտալական մասը վերջացաւ աջքի օր, այցելութեամբ մը զոր Նախագահը կատարեց Ատլանտեան Ուխտի սպայակոյտը՝ Նափոլի:

Այս առթիւ Քենըտի չէշտեց թէ արդար է որ արեւմտեան միասնականութեան դատին նուիրուած իր ճամբորդութեան վերջին հանգրուանն ըլլայ՝ Նափոլիի Ատլանտեան սպայակոյտը: Ատլանտեան Ուխտը Արեւմտեան Եւրոպայի եւ Հիւսիսային Ամերիկայի գործակցութեան ամէնէն հին օրինակն է: Այստեղ Քենըտի իր տեսակէտները պարզեց ութ կէտերու մէջ.—

Ա) Արեւմտեան Եւրոպայի մեր ընկերները սահմանուած են յառաջդիմութեան ժողովրդապետութեան մէջ:

Բ) Յայտնի է որ Եւրոպայի այս գինակիցները վճռած ըլլան պահպանելու եւ համադրելու իրենց զինուորական ուժը Միացեալ Նահանգներու ուժին հետ: Ատլանտեան Ուխտը ամէն օր կը զօրանայ եթէ այս ձեւով շարունակենք կրկնանք փաստ ըլլալ որ որեւէ յարձակում չի կրնար կատարուիլ, որեւէ ատիճանի վրայ, Ատլանտեան Ուխտի որեւէ երկրի հողամասին վրայ:

Գ) Ինչ կը վերաբերի ապագինման եւ խաղաղութեան հարցերուն, տեսակէտներու նոյնութիւն կայ Արեւմուտքի մէջ:

Դ) Եւրոպայի տնտեսական հիմնարկութիւնները գործակցութեան վրայ հիմնըւած են եւ ոչ թէ կղզիացման, տարածման եւ ոչ սեղմումներու: Հասարակաց Շուկայ չէ եղած պատեր կառուցանելու համար երկիրներուն միջեւ:

Ե) Միութեան մէջ ազատութիւնը աւելի ձեռնտու է, աւելի արդիւնաւոր տընտեսական գետնի վրայ քան բռնատիրութիւնը:

Զ) Պարզ է որ Արեւմտեան Եւրոպայի ժողովուրդները անդիմադրելի փափաքն ունին դէպի միութիւն յառաջանալու: Տրամաբանական է, համապատասխան բարոյականին, տնտեսական իրականութեանց եւ պատմութեան ընթացքին:

Է) Յստակ է որ Միացեալ Նահանգներն ու Եւրոպա սերտօրէն կապուած են որովհետեւ նոյն նպատակներն ունին, նոյնիսկ եթէ միջոցները կը տարբերին, ինչպէս յաճախ կը պատահի բարեկամներու միջեւ:

Ը) Վերջապէս, ամէն օր աւելի ցայտուն է որ վերջին մեծ ուժը, փոխադարձ վստահութիւնն է:

«Եկած եմ Եւրոպա հաստատելու համար յստակ կերպով որ ամերիկեան յանձնառութիւնը պաշտպանելու Եւրոպայի ազատութիւնը պէտք է հաւատք ներշնչէ: Այս յանձնառութեան վրայ է որ հիմնըւած է վերջին տասնըութ տարիներու խաղաղութիւնը: Առանց յետին մտքի է, համապատասխան ամերիկացի ժողովուրդին լաւ հասկցուած շահերուն»:

Նախագահ Քենըտի Միացեալ Նահանգներու երրորդ նախագահն էր եւ առաջին կաթողիկէ Նախագահը որ կ'ընդունուէր Պապի կողմէ:

Տեսակցութիւնը տեղի ունեցած է առանց թարգման, Պօղոս Զ. քաջ գիտնալով անգլերէնը:

Մինչ Քենըտի Ուաշինկթըն կը վերադառնայ, Խրուշչեւ Պերլին է եւ տը Կոլ Գերմանիա կ'երթայ:

Օրը Օրին

ՉՐՈՅՑ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ ՄԷՋ

— Ի՞նչ գործեր կատարեցիք Ամերիկայի մէջ, մօտ մէկ տարիէ ի վեր:

= Աւելի քան յիսուն նառ արտասանեցի, տասներկու անգամ խօսեցայ ձայնասփիւռի կայաններէն, երկու անգամ՝ Ուաշինկթընի պետական կայանէն, բազմաթիւ յօդուածներ գրեցի, նաեւ դասախօսութիւններ տուի, վիճաբանութիւններ կատարեցի...

— Ատո՞ր համար գացիք Ամերիկա:

= Հապա ի՞նչ բանի համար: Իննսուն անգամ հարցուեցաւ ինծի թէ ի՛նչ էր ճամբորդութեանս նպատակը: Արդեօք վախցա՞ն, ըմանք, թէ Ամերիկան գրաւելու եկած էի՝ զիս համարելով նոր օրերու աշխարհակալ, թէ միտք ունէի երկար արածիլ ամերիկեան դաշտերուն մէջ՝ զիս համարելով ծանօթ մոխրաթաւալը, որ կը թափառի ի խնդիր *կանանչ* խոտի: Ի վերջոյ ստիպուեցայ պատասխանել թէ մեր դժբախտ պատմութիւնը, եթէ քիչ է տուած աշխարհակալ, որ հող միայն կը գրաւէ, կամ շատ է տուած մոխրաթաւալ, որ կանանչ խոտ ճաշակելու համար միայն կը թափառի, ինծի տուաւ Յովնանի դերը, ոչ անշուշտ զիս նստեցնելու համար դդմենիին շուքին տակ՝ Նինուէի բլուրներուն վրայ, մահուան համը բերնիս մէջ:

— Շատ յոռետես կ'երեւաք:

= Ես չէ որ յոռետես կ'երեւամ, — դէմքս ա՞յդպէս ցոյց կուտայ, — այլ իրողութիւններն են որ յոռետես կ'երեւան:

— Ո՞րքան ժամանակ մնացիք Ամերիկայի մէջ:

= Ոչ այնքան ժամանակ՝ որ բերնէս վար իյնար հայ լեզուին մարգրիտը:

— Ի՞նչ համեմատութիւն կը ներկայացնէ հայախօսութիւնը Ամերիկայի մէջ:

= Այն համեմատութիւնը, որ զուգընթաց է Պոսթըն - Փարիզ հեռաւորութեան, — օդանաւով՝ վեց ժամ եւ տասնեւհինգ վայրկեան:

— Ի՞նչպէս կը տեսնէք Հայութեան ապագան՝ Ամերիկայի մէջ:

= Ձեզի ըսի թէ վեց ժամ եւ տասնեւհինգ վայրկեան է հեռաւորութիւնը երկու երկիրներուն միջեւ, այլեւս ինչո՞ւ կը հարցնէք: Ծառը կը տեսնէք, շուքը չէ՞ք տեսներ միթէ:

— Ի՞նչ «ջուրի» մէջ կը գտնուի հայապահպանման գործը՝ այնտեղ:

= Խաշած ջուրի մէջ:

— Միշտ նոյն պատասխանը, յոռետեսութեամբ թաթախեալ:

= Միշտ նոյն հարցումը՝ ձեր հարցումները, ուրիշ հարցում չէ՞ք գիտեր:

— Ճանչցա՞ք ամբողջ Ամերիկան:

= Ճանչնալն ալ խօ՞սք է, նաշակեցի՛, վայելեցի՛: Տեսայ սառնամանիքը հիւսիսային նահանգներուն մէջ, *պոյ*ովս չափեցի էքրբնի ապառած դարձած սառերը, որոնց վրայ քիչ մնաց որ խորտակէի ողնայարս: Տեսայ ձիւնը, որ մարտահրաւէր կը կարդար՝ ծածկելով երկինք եւ երկիր, սարսուռ պատճառելով ճամբորդներուն, որոնք կը լքէին օդանաւը, մինչ ես, մսկոտ թռչունի մը պէս՝ օդանաւին խորը կծկտած, անտէր որբի մը պէս՝ տխրութեամբ պարուրուած, յամառօրէն, կը շարունակէի ճամբաս՝ մտածելով տարագրին մասին, որ կուգայ մեր պատմութենէն.— *Գրագէտը որ փնտռելու ե-լած է իր ժողովուրդը*: Այսպէս, գացի մինչեւ Քալիֆորնիա, այցելեցի այս մըշտագարուն երկրամասը, ուր ոչ խաղողը պատուեց զիս, ոչ սեխը, ոչ ալ թուզը, բայց ես չհետեւեցայ Յիսուսի՝ անիծելու համար թզենին, «զի ոչ իսկ էր ժամանակ թզոյ» (*Մար. ԺԱ.* 13): Բարձրացայ մինչեւ Քանատա, ուր իջեր էին հայ կռունկները երամ առ երամ: Յետոյ նետուեցայ, դէպի հարաւ, գլխու պտոյտ տըւող ամերիկեան կամուրջներուն վրայ, նորագոյն Նինուէի լաբիւրինթոսին մէջ, ի վերջոյ շուքս երկարեցի մինչեւ Ուոշինկթընի ծաղկած կեռասենիները, ականջս բացած Հայու ձայներուն, տըխուր երգ մը շրթներուս մէջ.

Իմ սիրելի զաւակունքս
Կը թափառին օտար յաշխարհ,
Ես ո՞ւր գիմեմ, ո՞ւր փնտռեմ,
Կը ծառայեն այլոց խոնարհ:

— Ի՞նչ տպաւորութեամբ կը վերադառնաք եւ ի՞նչ եզրակացութեամբ:

— Ձեզի ծանօ՞թ է Անաթոլ Ֆրանսի մէկ վէպը, *Թայիս*: Վանական մը, Պաֆնուս, կ'երթայ որոնել աշխարհի գեղուհին, գայն կը գտնէ պերճանքի եւ վայելքի ծովի մը մէջ, ուր այնքան կը նառէ, այնքան կը խօսի եւ... կը սպառէ իր խանդավառութեան կրակը, որ ի վերջոյ կը զգայ թէ ցամքած է իր հոգին, պարպուած՝ իր հաւատքը:

Ես չեմ գիտեր թէ հին քարոզիչները չսպառեցի՞ն երբեք իրենց խանդավառութիւնը՝ պարպուելու աստիճան: Ըսել կ'ուզեմ՝ չայրեցի՞ն իրենց մարմինը՝ ցայգաթիթեռներու նման, որոնք կը դառնան լոյսին շուրջ, կը պարեն լոյսին շուրջ՝ մոխիր ադրձած ի վերջոյ:

Ինչ որ գիտեմ, այն է թէ անհրաժեշտ է վառել նոր խարոյկներ, նոր խարոյկներու զոհեր, որոնք չփորձեն կրակի տալու զոհարանը՝ փոխանակ այրելու իրենց անձը միայն:

ԱՐԱՉ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵԼԺԻՈՅ վարչապետը՝ Թէօ Լըֆեվր իր կառավարութեան հրաժարականը տըւաւ թագաւորին, լեզուական հարցի նիստին նախօրեակին: Պօտուէն սկսած է իր խորհրդակցութիւնները նոր վարչապետ մը նշանակելու համար, մինչ այդ 25ի դէմ 141 ձայնով խորհրդարանը քուէարկեց լեզուական նիստին յետաձգումը:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ երկրագործական տագնապը կը շարունակուի: Գիւղացիները երեք ժամ «ազգային» թիւ 7ը կտրեցին որպէսզի ճամբաները փակեն ի նշան բողոքի, ինչ որ մեծ խճողում ստեղծեց եւ յապաղումներ զբօսաշրջիկներու համար:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ Պեն Պելլայի դէմ ընդդիմութիւնը կը մեծնայ: Այթ Ահմէտ ծանր քննադատութիւններ ըրաւ մինչ Ֆերհաթ Ապպաս կը յարձակէր ձախ հակումին եւ արկածախնդրութեան վրայ: Ահմէտի համար Պեն Պելլա կոյր եւ յամառ մարդ մըն է:

ԱՆԳԼԻՈՅ ոսկիի պահեստները 77 միլիոն ոսկի պակսած են Յունիսին:

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ ներման հրովարտակին մանրամասնութիւնները հրատարակուեցան: Քաղաքական բանտարկեալներու պատիժները կէս առ կէս կը գեղչուին մինչեւ երկու տարի եւ 1/4ով 2էն 12 տարուան պատիժները եւ համեմատաբար մինչեւ երեսուն տարուան պատիժները:

ԻՏԱԼԻՈՅ ընկերվարական կուսակցութեան երեսփոխանները որոշեցին ձեռնպահ ըլլալ Ճիովաննի Լէոնի դահլիճին վստահութեան քուէին ատեն, այս ձեւով նպաստելով նորընտիր վարչապետին:

ՔԵՆԻԱՅԻ անկախութիւնը պիտի հռչակուի Դեկտեմբեր 12ին:

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Մայիս 27էն Յունիս 1, Փարիզի Իւնեսքոյի շէնքին մէջ գումարուեցաւ երաժիշտներու միջազգային հանդիպումը՝ «Երգահաններու Ամպիոն» կոչումով։ Լիբանանը ներկայացնող Պ. Օննիկ Աստուրեան, մեր խմբագրութիւնը այցելելով, հետեւեալ զրոյցը ունեցաւ՝ ի պատասխան մեր հարցումներուն։

— Ի՞նչ էր այդ հանդիպումին հիմնական նպատակը։ Ի՞նչ եղաւ արդիւնքը։

= «Երգահաններու ամպիոն»ը, որուն կ'անդամակցին Իւնեսքոյի անդամ բոլոր երկիրները, միջազգային այս մշակութային կազմակերպութեան շատ հետաքրքրական ձեռնարկն է, իր երաժշտական գործունէութեան ծրագրին մէջ։ Նպատակն է փոխադարձ եւ տեւական կապ ստեղծել բոլոր երկիրներու երաժշտական գործունէութեանց միջեւ, մանաւանդ անդամ երկիրներուն ծանօթացնել երաժշտական վերջին նորութիւնները։

— Ի՞նչ գործեր ներկայացուեցան եւ առհասարակ որոնց կողմէ։

= Այս տարի 26 երկիրներ մասնակցեցան, ընդհանրապէս Եւրոպայէն, զոյգ Ամերիկաներէն եւ փոքր թիւով Ասիայէն։ Աչքի կը զարնէր բացակայութիւնը ափրիկեան երկիրներուն, ուր դասական մշակուած երաժշտութիւն դեռ գոյութիւն չունի։

Խորհ. Միութիւնը ներկայացուց երեք գործեր, առաջինը՝ վրացի Ցինցաձէի «քառեակի» շարադրութիւնն էր։ Երկրորդը՝ Հայաստանի երգահաններէն Էդ. Միրզոյեանի համանուագը, իսկ երրորդը՝ ռուս հեղինակի մը գործն էր, որ մասնաւոր շահեկանութիւն մը չէր ներկայացներ։ Գործեր ներկայացուցին նաեւ Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա, Եուկոսլաւիա, Ճափոն, քանի մը լատին ամերիկեան երկիրներ եւ ուրիշներ։

— Էդ. Միրզոյեան մեծ յոյսեր ներշնչող երգահան մը կը թուի ըլլալ։ Իր ներկայացուցած գործը ի՞նչ շահեկանութիւն կը ներկայացնէր։

= Փոքր նուագախումբի համար գրուած համանուագ մըն էր, ուր կը տիրապետէին լարային գործիքները, ֆլարինէթը եւ թմբուկը։ Այս գործիքներուն շեշտուած գործածութեամբ, երգահանը նպատակ ունեցած է հայրենի հարազատ գոյն մը տալ իր գործին։ Մեր տոհմիկ երաժշտութեան մէջ, կշռոյթը կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ, հետեւաբար թմբուկին առկայութիւնը անհրաժեշտութիւն մը նկատած է։ Նոյնը նաեւ ֆլարինէթին եւ լարային գործիքներուն համար, առաջինը շատ մօտ ըլլալով մեր ժողովրդական սրինգին, իսկ լարային գործիքները մեր երաժշտութեան քնարականութիւնը վերարտադրելու համար։

Էդ. Միրզոյեանի գործը շատ պայծառ եւ զուարթ է եւ սրտի խօսող, ոչ միայն հայ ունկնդիրին համար, այլ մինչեւ իսկ՝ օտարներուն։ Օրինակ, պուլկար պատուիրակը դիտել տուաւ, թէ Միրզոյեանի գործը Հայաստանի հողին բոյրը ունի։

— Եուկոսլաւիա ներկայացուց, ի մէջ այլոց, անծանօթ հայ երգահանի մը գործը։ Ի՞նչ շահեկանութիւն կը ներկայացնէր։

= Փեթեր Ոսկեանի «Մտածականք»ը (մետիթասիոն) հայկական ոչ մէկ յատկանիշ ունէր, ոչ իր առաջնորդող եղանակով եւ ոչ ալ իր կշռոյթով։ Չափաւոր արդիական եւ չափազանց լուրջ շարադրութիւն մըն է։

— Երաժշտական ի՞նչ դպրոցներ երեւան եկան այս համագումարի ընթացքին եւ անոնցմէ ո՞ր մէկն է տիրապետողը։

= Երաժշտական երկու հոսանքներ կան ներկայիս՝ արեւելեան եւ արեւմտեան, թէեւ երկու հոսանքները բաժնող գիծը աշխարհագրական ճշգրիտ ու յստակ բաժանում մը չունի, քանի որ արեւմուտք եւ արեւելք հաւասարապէս ազդած են իրարու վրայ։ Այսպէս, Լեհաստան, որ արեւելեան հոսանքի շրջագիծին մէջ կը գտնուի, արեւմտեան նոր դպրոցի՝ երկվեցեակաձայնի (տօտէքաֆօնիքի) ազդեցութիւնը կը կրէ, այնքան որ նշմարելի չեն իր երաժշտութեան ազգային դիմագիծը բնորոշող երաժշտական դասական տարրերը։ Միւս կողմէ, թէեւ չեխ երաժշտութեան մէջ տօտէքաֆօնիքի ազդեցութեան հետքը չկայ, այսուհանդերձ, նշոյլը չկայ նաեւ ազգային երաժշտութեան։ Բոլոր գործերն ալ անհատական – ենթակայական կնիք ունեցող աշխատութիւններ էին։

Խորհրդային երաժշտութեան ներդաշնակութեան արուեստը առհասարակ արդիական, իսկ շարահիւսութիւնը հիմնուած է դասական աւանդութեան վրայ եւ կը ներշնչուի առհասարակ իր ազգային յատկանիշերէն։

— Իսկ արեւմտեան երկիրնե՞րը։

= Ընդհանրապէս բոլորն ալ կիրարկած էին տօտէքաֆօնիք (սերիէլ) ոճաւորութիւնը, մինչեւ իսկ Իտալիա, որ ճանչցուած է իբրեւ մեղեդիական եւ զգացական ներշնչումի երկիր մը։

Արեւմտեան երաժշտութեան մէջ ազգային գոյնը ու միեւնոյն ատեն քնարականութեան բացակայութիւնը զգալի է։ Առաջնորդող եղանակները եւ երաժշտական նախադասութիւնները շատ քիչ են։ Գործիաւորումը այն աստիճան արտառոց է, որ հարկ եղած է գործածել նոր նշանագրութիւն մը, որ աւելի տեղ կը յիշեցնէ գծանկարը։

— Շատ խօսուեցաւ տօտէքաֆօնիզմի մասին։ Ի՞նչ առանձնայատկութիւն ունի։

= Առնոլտ Շէօնպերկ հիմնուելով Վակների եւ Ռ. Շթրաուսի գործերու մէջ երեւցող քրոմաթիզմին վրայ, ուր երբեմն դժուար է ճշդել թոնալիթէն, տօտէքաֆօնիզմի տեսութիւնը հաստատեց քսաներորդ դարու սկիզբը։ Ինչպէս յայտնի է Վակների գործերուն մէջ այդ թոնալիթէին դժուարաճանաչութիւնը յառաջ կու գայ հոգեբանական արտայայտութիւններու պահանջքէն ներշնչուելով։

Նախ Շէօնպերկ, ապա իր հետեւորդները այն եզրակացութեան հասան, թէ թոնալիթէն անհրաժեշտութիւն մը չէ երաժշտութեան մէջ, ինչպէս կը կարծէին դասական մեծ վարպետները։ Ասկէ ուրեմն՝ ատոնալ երաժշտութեան մը հիմնումը, որ կը գործածէ դասական եւ մեզի ծանօթ ձայնաշարերուն 12 կիսատ ձայները։

— Համագումարի ընթացքին, յատկանշական ի՞նչ երեւոյթներ նշմարեցիք։

= Յատկանշական երկու երեւոյթներու առջեւ գտնուեցանք։

Մէկը՝ խայտաբղէտ ու անորոշելի սերիէլ երաժշտութեան ազդեցութիւնն էր Լատին Ամերիկայի երկիրներուն վրայ, օրինակ, Չիլի, ներկայացուց «Ըմբոստ Ամերիկան» երգախառն – համանուագը, ուր իբրեւ երգ գործածուած էր բողոք եւ ընդվզում արտայայտող բացագանչութիւններ։ Մնաց որ ամբողջ երաժշտութիւնը, բացի քանի մը կշռոյթաւոր արտայայտութիւններէ, ոչինչ ունէր լատին ամերիկեան։

Միւսը՝ ճափոնական երաժշտութիւնն է, որ համադրութիւն մը կը ներկայացնէ արդիական երաժշտութեան արուեստի եւ ճափոնական նախնական երաժշտութեան մասնայատկութիւններուն։ Աչքի կը զարնէին իրենց նրբութեամբ եւ արտայայտչականութեամբ։

— Ի՞նչ դասաւորումի արժանացան ներկայացուած գործերը։

= Հակառակ նախատեսութիւններուն, քուէարկութեան արդիւնքը առաջին դասեց սերիէլ երաժշտութիւնը։ Արդարեւ, Ա. եւ Բ. դասուեցան երկու լեհ երգահաններու, այդ ոճով շարադրուած գործերը։ Գ. հանդիսացաւ Իտալիա եւ Դ. Ֆրանսա։

— Ձեր ներկայացուցած երկի՞րը՝ Լիբանան.

= Համագումարի փակումէն երկու օր ետք միայն հասան ձայներիզի վրայ արձանագրուած գործերը, որոնց ունկնդրութեամբ կը մասնակցէր Լիբանան՝ միջազգային այս հետաքրքրական հանդիպումին։

Ժ. Մ.

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՀՈԼԱՆՏԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ՄԷՋ

Հոլանտայի Ամերսֆորթ քաղաքը հաստատուած մեր հաւատաւոր ու եռանդուն ընկերներէն Նուպար Եսայեան Մայիս 28ի առթիւ յօդուած մը գրած է տեղական թերթի մը մէջ։ Հոլանտական ուրիշ երեք թերթեր արտատպած են այդ յօդուածը, Մայիս 28ի մասին իրենց կողմէ ընելով գնահատական մեկնութիւններ։ «Տակպլատ ֆոր Ամերսֆորթ» թերթը «Կորսուած պայքար մը» խորագրին տակ գրած է. «Այս փոքրիկ ազգը՝ Հայերը զարմանալի ժողովուրդ մըն են։ Հակառակ իրենց անկախութեան այդ թուականէն ասդին 45 տարիներ անցած ըլլալուն՝ կը շարունակեն տօնել եւ յիշել այդ օրը, ինչպէս նաեւ իրենց հազարաւոր զոհերը, որոնք անտանելի պայմաններու տակ կռուեցան ու կրցան կերտել իրենց ազատութիւնը, որուն առջեւ մենք՝ օտարներս յարգանքով կը խոնարհինք»։

«Ըմերսֆորթսէ Գրանդ» թերթն ալ լայն արձագանգ տուած է Մայիս 28ի առթիւ։ Ամերսֆորթի երրորդ թերթը՝ «Կեդրոն» Մայիս 28ի առթիւ մեր ընկերոջ յօդուածը հրատարակած է «Այսօր անկախութեան տօն է» խորագրով եւ «Հայեր գաղթող թռչուններ» ենթախորագրով։ Թերթը իր կողմէ ընկեր Ն. Եսայեանի մասին հետեւեալ տողերը գրած է. «Անցեալները, 5 Ապրիլ 1963, հոլանտահպատակ դարձաւ Նուպար Եսայեան, ըլլալով առաջինը եօթը տարի առաջ այստեղ գաղթած հայերէն։ Բայց, ամէն տարի այս օրը, Մայիս 28ին, իր սիրտը ամբողջովին կը գտնուի Հայաստանի մէջ։ Հայկական Եռագոյնը այսօր կը ծածանի իր բնակարանին համեստ պատշգամէն։ Այս օրը այն թուականն է, երբ 45 տարի առաջ Հայաստան անկախ դարձած էր։ Իբր անկախ եւ ազատ երկիր, մինչեւ այսօր բազմաթիւ կարեւոր եւ աշխարհահռչակ դէմքեր տուած է պատմութեան ընթացքին եւ ներկայ ժամանակներուն։ Անկախութիւնը թէեւ քանի մը տարի հազիւ տեւեց, սակայն Հայերու համար մեծ նշանակութիւն ունի, քան մեր ազատագրութեան թուականը։ Որովհետեւ, մինչ մեր գերութիւնը միայն հինգ տարի տեւեց, Հայոցը տեւեց վեց հարիւր տարի»։

Ինք՝ Նուպար Եսայեան կը գրէ.

«Այսօր 45 տարի անցած է այն թուականէն, երբ ազատութեան եւ անկախութեան արեւը ծագած էր չարչարուած, տառապած եւ ուժասպառ Հայաստանի վրայ։ Վեց հարիւր տարի շարունակ կը հեծէր Թուրքի լուծին տակ։ Դժբախտաբար, ազատութիւնը միայն երկուքուկէս տարի տեւեց, որովհետեւ մեր երկրի հիւսիսային կողմը կը ծնէր նոր վարչապետութիւն մը, որ փոթորիկի մը պէս

ՄԱՐԻ ՍԹԻՒԱՐ

(MARIE STUART)

Ի վերջոյ, 1558 Ապրիլ 24ին, գարնանային պայծառ օր մը, տեղի կ'ունենայ Մարիի եւ Փրանկիսկոսի ամուսնութիւնը, արտակարգ շուքով եւ ճոխութեամբ։ Բոլոր կարգադրութիւնները կը կատարուին Կատարինէ տը Մետիսիս թագուհիին կողմէ, որ ամէն միջոց ի գործ կը դնէ բան մը պակաս չընելու համար։

Թագաւորութեան բոլոր մեծամեծները ներկայ կ'ըլլան հարսանեկան արարողութեան։ Ամբողջ մայրաքաղաքին բնակչութիւնը կը խռնուի շքեղ թափօրին ճամբուն վրայ եւ չորս կողմէն կը բարձրանան ուրախութեան աղաղակներ, ուղղուած նորապսակ ամոլին, մինչ բոլոր եկեղեցիներու կոչնակները կ'արձակեն իրենց հեշտալուր ղօղանջները։

Ժողովուրդին մէջ կը շրջին պետութեան մեծամեծներու անունները։

— Ահա Նորին Վեհափառութիւն Նաւարի թագաւորը ...

— Տեսէք, գահաժառանգին երկու եղբայրները՝ Օրլէանի եւ Անժուի դուքսերը ...

— Այս փառաւոր մօրուքով մարդը՝ նորահարսին կաթնեղբայրը՝ Ճէյմս ըՍթիւարտն է ...

— Ահա մեր թագաւորն ու թագուհին ...

Ցնծարծ ամուսինները կը դադրին։ Կը տիրէ խոր լռութիւն մը։

Մարի Սթիւար կ'երեւի։ Քառորդ երկվայրկեանի լռութենէն ետք կը բարձրանան նոր աղաղակներ, որոնք կը հասնին անզուսպ խանդավառութեան մը գագաթնակէտին։ Արդարեւ, հրաշալի գեղեցիկ է հարսը։ Երէկուան երախան այլափոխուած ու հիմա երեւան եկած է արտակարգ գեղեցկութեամբ ու շնորհով գեղուհի կին մը։ «Հազար անգամ աւելի հրապուրիչ քան երկնային գեղեցկութիւն մը», պիտի գրէ աւելի ուշ պատմագիր Պրանթոմ։

Հարսին քով, փեսան՝ նիհար ու աղաւաղուն գահաժառանգը կը ջանայ պահել իր վեհութիւնը՝ իր կնոջ անձէն ցոլացող գեղեկութեան ստուերին տակ։

Նոթրը Տամ աթոռանիստ մայր տաճարին մէջ, Փարիզի արքեպիսկոպոսը կը կատարէ Ս. Պսակի խորհուրդը, մինչ եկեղեցին լեցուն է աշխարհական ու կրօնական իշխանաւորներու բազմութեամբ մը։

Թագաւորը, թագուհին, Տիան տը Փուաթիէ եւ ամբողջ արքունիքը լաւ գիտեն որ այս բոլոր ճոխութեանց տակ թաքնուած է յետին ծրագիր մը, որուն նպատակն է թմբեցնել ու քնացնել մայրաքաղաքին բնակչութեան այդ օրերուն քիչ մը ջղագրգռուած տրամադրութիւնները։

Թերեւս Մարին միայնակն է որ կը հաւատայ թէ այդ ամէնը սկիզբն են իր երջանկութեան։ Հաւատացած է ան այդ բանին եւ ատոր համար ալ իր ամուսնութենէն ետք անմիջապէս հետեւեալ նամակը կը յղէ Սկովտիա գտնուող իր մայրիկին.

«Աւելի բան մը չեմ ըսեր ձեզի, այլ միայն այն որ ներկայիս ինքզինքս կը նկատեմ աշխարհի ամէնէն բախտաւոր ու երջանիկ կինը»։

×

Մարի Սթիւարի ամուսնական կեանքը, իր սկիզբի օրերէն իսկ կ'ըլլայ դժբախտ պատահարներու շարան մը։

Հիւանդ ու ապաշուն գահաժառանգը, որ հոգիէն կը սիրէր իր կինը, չի կրնար իբրեւ ամուսին, կատարելապէս գոհացում տալ իր կրակոտ կնոջ։

Այս պարագան, սակայն, ոչինչով կը նուազեցնէ Մարիի սէրը դէպի իր ամուսինը։ Ան գիտէ որ իր սիրելի Փրանկիսկոսը հիւանդ է ու ենթակայ սեռային անկարողութեան։ Իր գութի զգացումը կը կրկնապատկէ իր սէրը, ու դժբախտ կնոջ տառապանքը կը դառնայ անհանդուրժելի, սակայն քաջարի կինը, յաճախ նոյնիսկ խեղդելով իր մէջ բնութեան արթնցուցած զգացումները, արտաքին աշխարհին կ'երեւի զուարթ ու երջանիկ, այնպէս որ ոչ ոք կրնայ կասկածիլ այն անտանելի ողբերգութեան մասին, որ առաջին օրէն կը ծնի երկու նորապսակներու կեանքին մէջ։

Ամուսնական հեշտանքներու մէջ իր անկարողութեան ցաւը մոռնալու համար, դժբախտ գահաժառանգը կ'ըլլայ որսի այլ զբօսանքներու, ձիով արշաւանքներու, որոնք աւելի եւս կը վատթարացնեն արդէն խանգարուած իր առողջութիւնը։

Իր կարգին, Մարի եւս օր օրի կը հալի ու կը մաշի։ Իր կարմիր այտերը [illegible] կը փոխեն իրենց գոյնը ու իր աչքերուն մէջ առկայծող բոցը տակաւ կը շիջի։

Շշուկներ շրջան ընել կը սկսին թէ գահաժառանգին կինը յղի է արդէն։

Մտերմիկ խօսակցութեան մը ընթացքին երբ Տիան տը Փուաթիէ կը հարցնէ Մարիին իր յղութեան մասին, թախծութեամբ, այս վերջինը արցունքի կաթիլներ աչքերուն մէջ, կը պատասխանէ.

— Աւաղ, Տիկին, կը կարծեմ թէ երբեք պիտի չարժանանամ այդպիսի բախտաւորութեան մը։

(3 Շար.)

...չէ տարաւ ինչ որ Հայերս այնքան ...կարօտ եւ մեծ զոհողութեանց գնով ...ձեռք բերած էինք: Հայ ազգը կրկին բռ...ժողովեցաւ պանդխտութեան ցուպը ձեռք ...առնել ու ցրուիլ աշխարհի չորս ծագերը: ...կէս է, որ գոյութիւն ունի նաեւ Հո...մասնայի փոքրաթիւ հայ գաղութը: ...«Հայերու մեծ զանգուածը միշտ կը ...ճիչ Հայաստանի անցեալ փառքը: Հա...ջին չատ լաւ կը գգան, թէ պարագա...ներու բերմամբ զարձած են նոր Հրեայ ...մը, որ միշտ կը թափառի քաղաքա...կիցք աշխարհի մայթերուն վրայ, ա...անց որեւէ նպատակի:

«Օտարականի մը համար թերեւս ...դժուար է ըմբռնել թէ ի՞նչ կը կատար...ուի մեր սրտերուն մէջ Մայիս 28ին:

«Այս թուականին, մեր սիրտերը կը ...լցուին անբացատրելի թախիծով, ա...անձնութիւն մը կը պարուրէ մեր հոգի...ները, կը յորդեցնէ անհուն մելամաղ...ութեամբ եւ հայրենիքի խոր կարօտ մը ...կը կրծէ մեր էութիւնը: Մեր մտածումը ...կը թռչի դէպի մեր փոքրիկ երկիրը, գե...ղեցիկ, չատ գեղեցիկ հայրենիք՝ Հա...յաստան, որուն կեդրոնը կը գտնուի Ա...րարատ լեռը, իր լուսափայլ գագաթով: ...Մեր աչքերը կը յառին իր սպիտակափայլ ...գագաթին, ուր, Սուրբ Գրքին համա...ձայն, հանգչած է Նոյի Տապանը: Այս ...մեր մեղի կուտայ քաջութիւն, համբե...րութիւն, ուժ եւ կամք, կարենալ պահե...լու համար մեր մեծ խոհեալը:

«Մենք կը յիշենք ու կը տօնենք Մա...յիս 28ը՝ երբեմն հանդէսով, երբեմն ալ ...մենք մեզի: Երկիւղածութեամբ կը ...խոնարհինք ծանօթ եւ անծանօթ այն բա...զմ հերոսներուն առջեւ, որոնք զինուցան ...մեռնիլ ու զոհուիլ անտանելի, դժնդակ ...պայմաններու մէջ ու կերտել Մայիս ...28ը: Երկիւղածութեամբ կը պատուենք ...յիշատակը մեր խնկելի հերոսներուն, ո...րոնք ինկան խոհեալներուն ամէնէն դեղե...ցիկին համար, ազատութեան համար:

«Մենք հաւատարիմ կը մնանք եւ հաս...տատ կամքով միշտ պիտի պայքարինք ...այդ մեծ խոհեալին համար: Կը հաւա...տանք, թէ կրկին պիտի տեսնենք Հայաս...տանի ազատագրումը եւ վերածնունդը՝ ...ինքնիրէն ծնած, ուանդութեան փիւնի...կին նման»:

...երկու մտերիմները կը հանդիպին փո...ղոցը:

— Ի՞նչպէս ես:

— Լաւ եմ: Իսկ դո՞ւն:

— Հոգիս դուրս կուգայ, գիններ չա...փազանց կը բարձրանան, աշխատավարձ...երս չի բաւեր, կ'ապրիմ կէս անօթի:

— Իսկ ես վեց ամիսէ ի վեր ոչ մէկ ...ամիսիմ չեմ ծախսած, կերած, խմած եւ ...բնակարանի համար ալ ոչինչ չեմ վճա...րած:

— Այդ ի՞նչպէս կ'ըլլայ:

— Բանտարկուած էի...

ԿՈՐՈՒՍՏ ՄԸ ԵՒՍ

(ՌՈՒԲԷՆ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ)

Հին սերունդի պատկանող պատուական հայ մըն էր Ռուբէն Թադէոսեան որ ցուրտ հողին յանձնեցինք քանի մը օր առաջ:

Բնաւորութեամբ հեզահամբոյր, բարի ու համեստ, ինքզինքը տրամադրութեանը տակ կը դնէր բոլոր անոնց, որոնք խոր-հուրդի մը, բարոյական օժանդակութեան անհրաժեշտութիւնն ունէին, սիրայօժար գոհացում կուտար բոլորին, անշահա-խնդիր նուիրումով մը, յաճախ վտան-գելով իր առողջութիւնը:

Ցատկանշական իր պարկեշտութիւնը պատճառ եղած է որ կեանքին մէջ ունե-նայ բազմաթիւ բարոյական վարձատրու-թիւններ Կովկասէն Պոլիս եւ Պոլսէն մին-չեւ Ֆրանսա:

Թիֆլիզի ռուսական լիսէի պաշօն, ու-կի մետալով լրացնելէ յետոյ եկած է Պերժիա եւ Անվէրսի առեւտրական վարժարանը աւարտած փայլուն կերպով:

Կովկաս վերադարձին, եղած է նախ Օգն. տնօրէն Թիֆլիզի դրամատան, յե-տոյ ընդհանուր տնօրէն նշանակուած Պա-թումի հայկական դրամատան:

Ռուսական յեղափոխութեան ժամանակ եկած է Պոլիս, ուր, ռուսական դեսպա-նատան առեւտրական ճիւղին հրաւէ-րով իրեն վստահուած է դրամա-տան մը հիմնումը որուն տնօրէնը նշա-նակուած է, եւ ձեռնհասութեամբ գլուխ հանած զայն:

Այդ բոլոր պաշտօններուն մէջ Թադէոս-եան միշտ վայելած է օտար դրամատու-ներու տնօրէններուն յարգանքն ու վըս-տահութիւնը:

Եղած է ռուսական բանակի պահեստի սպայ: Նկատի առնելով առեւտրական դետնի վրայ իր ունեցած հմտութիւնը, կոչած են զինք բանակի մատակարա-րութեան ճիւղի վարիչ, Աւստրիոյ Լէմ-պէրկի ճակատին:

Մայիս 28ի կռիւներուն, չէ կրցած զոր-ծօն մասնակցութիւն բերել հայկական ճակատներու վրայ իր պաշտօնին բերու-մով, սակայն իր ձեռքին տակ գտնուող մեծ քանակութեամբ ռազմամթերքն ու զինուորական պիտոյքներ տրամադրած է հայ բանակին:

1929ին հաստատուած է Փարիզ, ուր ազգային եւ հասարակական գործերու մէջ եւս բերած է իր անվերապահ մաս-նակցութիւնը միշտ յարգանքը վայելելով իր գործակիցներուն:

Սկիզբի օրերէն մինչեւ իր մահը, քար-տուղարն էր Հայ Սպայից Միութեան: Եղած է Հ. Բ. Ը. Միութեան այցելու հաշուեքննիչը եւ իր խորհուրդներով օգ-տակար հանդիսացած:

Կարպոյ Խաչ, Կարմիր Խաչ, Ռազմիկ-ներու Միութիւն եւ Սպայից Միութիւն, վերջին պատերազմի ընթացքին կազմած են Ֆրանսական Բանակի Հայ զինուոր-ներուն օգնութեան մարմին մը այդ ձեռ-նարկին եւս մասնակցած է իբր ներկայա-ցուցիչ Հայ Սպայից Միութեան:

Իր ազգային գործունէութեան գլխա-ւոր ասպարէզը կը կազմէր Ֆրանսահայ Կարպոյ Խաչը, որու ատենապետն ու նը-ւիրեալը եղաւ իր կեանքի հետ առաջին մէկ օրէն:

Կարպոյ Խաչը, այս մարդասիրական կազմակերպութիւնը, հայանուն մարդոց կողմէ վատաբար, երբ վտանգաւոր կազ-մակերպութիւն ներկայացուած ըլլալով այդ խառնաշփոթ օրերուն, Թադէոսեան իր կնոջ եւ անոր ծերունի մօրը հետ 1944 Սեպտեմբեր չորսին ձերբակալուելով բանտ առաջնորդուած է:

Պէլֆոնթէնի Կարպոյ Խաչի մանուկնե-րու կազմակերման կոչանի չէնքը գտնուած է իր փնտռուքներուն հետեւանքով, ո-րու վերանորոգութեան եւ ձեւաւորման աշխատանքներուն բերաւ իր մասնակցու-թիւնը համակ նուիրումով:

Այս բոլորը սակայն անցեալին կը պատկանին այլեւս, իսկ տխուր իրակա-նութիւնը կը ցցուի մեր աչքերուն առ-ջեւ, 77 տարեկան խոնարհ, բարի ու հե-զահամբոյր մեր սիրելի Թադէոսեանը կը հանգչի իր յաւիտենական քունով:

Սիրելի Թադէոսեան, հանգչէ հանգիստ, բարեկամներուդ հոգիներուն ինչպէս նա-եւ Ֆրանսահայ Կարպոյ Խաչի պատմու-թեան մէջ քու յիշատակդ երբեք պիտի չթառամի:

Պ. ԶՊՐՈՒՔՃԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԱԹԱՆԵԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԱՐԺԱՆԵԱՑ ՄԵԾ ԽԱՉԻ ՇՔԱՆՇԱՆՈՎ ՊԱՏՈՒՈՒԵՑԱՒ

Պէյրութէն կը գրեն թէ, Հայ Կաթողի-կէ Կաթողիկոս — Պատրիարք Իգնատիոս-Պետրոս ԺԶ. Պաթանեան, Իտալիոյ Հան-րապետութեան Նախագահին կողմէ ար-ժանացած է Իտալական Հանրապետու-թեան «Արժանեաց» Կարգի Մեծ Խաչի պատուանշանին:

Շքանշանի տուչութիւնը տեղի ունե-ցած է Երեքշաբթի իրիկուն, ժամը վե-ցին, Պատրիարքի ապարանքին մէջ:

Շքանշանը յանձնած է Պէյրութի իտա-լական դեսպան Լուչիանո Քոնթի, որ շրջապատուած էր Դեսպանատան անձնա-կազմին եւ Պէյրութի իտալական գաղու-թի ներկայացուցիչներուն կողմէ:

×

ՊՈՒԷՆՈՍ — ԱՅՐԷՍԻ մեր պաշտօնակից «Արմենիա»յի Յունիս 19ի թիւին մէջ կը գրէ.—

Հայաստանի Անկախութեան 45րդ տա-րեդարձին առթիւ երբ օրուան բանախօս ընկեր Սմբատ Թորգոմեան Քորտոպա կատարած իր այցելութեան ընթացքին պատեհութիւն ունեցաւ հանդիպելու վե-թերան ընկեր Աւետիս Միրաքեանի: Մտերմիկ խօսակցութեան ընթացքին անդրադառնալով հանրային, կրթական եւ այլ հարցերու, ինչպէս նաեւ Լիբա-նանէն եւ այլ շրջաններէ եղած բազմա-թիւ դիմումներու ու նոր սերունդի հա-յեցի դաստիարակութեան հարցին, ընկ. Աւետիս Միրաքեան խոստացաւ Պէյրու-թի ճեմարանին նուիրել մէկ միլիոն փե-սօ: Ան յանձն առաւ նաեւ Յալէպէն բա-կրած Պուէնոս Այրէսի Խրիմեան եւ Քորտոպայի ազգային վարժարաններու յատկացնել ամսական հազարական փեսո-յի նպաստ մը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ՊԱՆԴՈԿ

Երեւանի «Սեւան», «Երեւան» եւ «Ար-մենիա» պանդոկներու կողքին, մօտ ատե-նէն պիտի կառուցուի նաեւ «Նայիրի»ն, որ պիտի ըլլայ Երեւանի ամենամեծ պան-դոկը: Ան պիտի ունենայ 12 յարկ ու պի-տի բաղկանայ երկու հարիւր սենեակնե-րէ: Նոր պանդոկը իր սլացիկ չինուած-քով եւ նորաձեւ ճարտարապետական յարդարանքով նոր տեսք մը պիտի տայ իր շրջապատին:

ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՆԵՐ

Ներկայ տարեշրջանին Հայաստան պի-տի այցելեն քառասուն հազար զբօսաշըր-ջիկներ, կը գրեն Երեւանի թերթերը:

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Վերջերս Երեւանի պետական պատկե-րասրահին մէջ բացուեցաւ ԺԶ. — ԺԹ. դարերու արեւմտեան Եւրոպայի կեր-պարուեստին նուիրուած ցուցահանդէսը: Ցուցադրուած են իտալացի, հոլանտա-ցի, ֆրանսացի, գերմանացի եւ ուրիշ ա-կանաւոր նկարիչներու 66 գործերը:

Ա. ՏԻԳՐԱՆԵԱՆԻ ԱՐՁԱՆԸ

Լենինականի մէջ տեղի ունեցաւ երգա-հան Արմէն Տիգրանեանի արձանին հան-դիսաւոր բացումը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (170)

ԵՂԼՏՐՃԻ ՊՈՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

...ւսա, որ եղեռնական դէպքին, ...գիշերը եւ տառուն, անոնց հետ ...պատուիլը խոստովանած էր, երբ ...կրկին յայտարարուեցաւ ճշմարտու-...պարզաբանել, յայտնեց թէ Վռամ-...ի հետ իրուամբ բարւոք յարաբե-...թեան մէջ էր, եւ արդ հեռեւ դէպէր ...ընկերվարական գաղափարներ ...իր կարծիքով, Փարիզի մէջ պաշ-...մը գտնելու համար Պոլսէն մեկնած ...Ժորժ յայտնած է նաեւ թէ Բիխի ...մը Քրէտի Լիոնէի դրամա-...գացած էր, երբ յիշեալին կողմէ ...Տիգրան Նալպանտեանի անուան ...փոխանակագրի մը հասցէն Պո-լիս վերադարձնելու համար երաշխաւոր պահանջուած էր. Բիխի խնդրանքին վը-րան ինք երաշխաւոր եղած է: Վռամշա-պուհ Պոլիսէն հեռանալէն ետք Սոֆիա ալ գացած եւ հոն բնակած է, եւ Ժորժ զը-րոյց լսած էր թէ ռումբ մը պայթելով, յիշեալն ալ սպաննուած է. այս միջոցին իր կինը իր երկիրը երթալու համար Պոլ-սէն կը մեկնէր. ուստի յանձնարարեց ա-նոր հանդիպել Ֆիլիպպէ, Վռամի հետ թղթակցելու համար տրուած Անտոն Գո-չի հասցէին դիմել եւ հաստատել թէ Վը-ռամշապուհի մահը ստո՞յգ էր:

Այսպէս, մէկ կողմէն, Սոֆիայի մէջ տեղի ունեցած այս պայթման մանրա-մասնութիւնները Պուլկարիոյ ոստիկա-նութեան կողմէ քննուեցան, իսկ միւս կողմէ, նորանոր կարգ մը ապացոյցներ ձեռք բերելու մտօք, Ժորժի՝ Սինկէր ըն-կերութեան մէջ ունեցած գրասենեակը լաւ կանոնի խուզարկուեցաւ եւ քըն-նուեցաւ թէ այս ոճրապարտ անձերը ի-րենց անուան, մանաւանդ Ժորժի եւ կը-նոջը Աննա Նէյէնսի անուան արձանա-գրուած հասցէ կամ մասնաւոր տուփ ու-նէի՞ն օտար նամակատուններուն մէջ:

Ֆրանսական նամակատան մէջ Սիլվիօ Բիչչի տուփ մը վարձած էր Պ. Բառնէր հասցէով, իսկ Ժորժի եւ կնոջը անուան ալ գերման նամակատան մէջ տուփ մը վարձուած էր: Եղեռնական դէպքէն վերջ Պ. Բառնէրի հասցէով Սիլվիօ Բիչչիի որեւէ թուղթ եւ նամակ չէր հասած. բայց Ժորժի հասած նամակներուն մէջ կար Լոնտոնի Անկլօբիժիան — Սիլվէրամնա ըն-կերութեան Անվէրսի գործակալ Ժաքօրս եւ ընկերութեան ստորագրութեամբ նա-մակ մը: Այս նամակը թարգմանուեցաւ, որուն պարունակութիւնն է հետեւեալը:

«Ձեր յայտնած գործի մասին, մեր նախորդ գեկոյցին համաձայն, խնդրոյ առարկայ մարմինին փոխանորդ անձը մեզի տեսաւ: Իրեն յայտնուեցաւ թէ ինչ ձեւ պէտք է որ գործէ: Այս տեսակցու-թիւնը տասնըհինգ օր առաջ տեղի ունե-ցաւ: Այսուհանդերձ նոյն անձը մեկնե-ցաւ՝ խոստանալով նոյն խնդրոյն առթիւ դարձեալ մեզի դիմել: Մտահոգութեան ու վիշտի մէջ գտնուելով՝ նոր բան մը պատահելուն չենք թերանալ զայն ձեզ զեկուցանելուն մէջ»: Այս նամակէն զատ եկած էին նաեւ «Լէօրօփէէն» անուն ըն-կերվարական թերթին եւ Հայ Յեղափո-խութեան բերանը եղող «Փրօ — Արմե-նիա» թերթին քանի մը թիւերը:

Վերը, կառքի գործարանին տեղեկու-թեանց մանրամասնութեանց վրայ խօս-ուած ատեն, ըսուած էր, թէ կառքին վաճառագիրը յապաղած էր եւ սխալ-մամբ փոխանակ ֆրանսականին, աւըս-տրիական նամակատունը ղրկուած էր:

Այս մասին խօսող եւ գործողութիւնը ճշդելու համար Բեռլինէն 4581 թուահա-մարով Բիչչի ստորագրութեամբ Իզմիր քաշուած հեռագրին բնագիրը ձեռք բեր-ուելով, քննութեան ձեռնարկուեցաւ, այս հեռագիրը Ժորժի բուն իսկ ձե-ռագիրով գրուած էր. հետեւաբար յիշեալ անիծապարտ անձերը կատարելապէս զի-տակ էին եւ համոզուած էին իրենց նպատակներուն: Նիւթապէս եւ անուրա-նալի ճշմարտութեամբ ապացուցուած է, թէ խուլա Ժօրս կարգ մը դրական գործերու միջամտած է. խոստովանները իր տունը պահած, անոնց տուն գտած, կարասի հայթայթած, թղթակցութեանց միջոցը եղող կառքին հայթայթման մէջ ալ իր օժանդակութիւնը ընծայած է. հե-տեւաբար պատճառ մը չկայ այնչափ բա-ցայայտ ճշմարտութիւն մը ծածկելու: Այս առթիւ հարցաքննութիւնները առաջ տարուեցան եւ Ժօրս այլ եւս չկրնալով լուռ մնալ, զատ զատ եւ կէտ առ կէտ բացատրուած ու ճշդուած հարցումնե-րուն ու ճշմարտութիւններուն հանդէպ սկսաւ խոստովանիլ եւ հետեւեալ ման-րամասն յայտարարութիւնը ըրաւ.—

Ինչպէս վերը ըսինք, Պուլկարիոյ Օսմ. դեսպանութենէն տեղեկութիւն պահան-ջուած էր ռումբին դէպքին հետ կապ ունեցող պարագաներուն առթիւ, ուրկէ ընկերացող անիծապարտ անձն ալ հայ ազգէն եւ դարձեալ «Դրօշակ» ընկերու-թեան անդամ էր:

ՍՄԲԱՏ. ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Աշոտ Սերճանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հայկազուն Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Արապեան, Տէր եւ Տիկին Մինաս Շահրիկեան, Այրի Տիկին Շալճեան եւ աղջիկը (Պաքու), Այրի Տիկին Աւրինէ Պարոն-վարդեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԲԱՐՍԵՂ ՍԵՐՃԱՆԵԱՆԻ
(Ծնեալ Գարգուհի Յովհաննէսեան Կիրասոնցի)

մահը որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 2ին, ժամը 11ին, իր բնակարանը:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Շաբաթ (Յուլիս 6) ժամը 14·30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փեռ-Լաշէզի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար իր ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբրեւ այդ նկատել:

ՅԱՌԱՋ.— Մեր ցաւակցութիւնները:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը արձակուրդի մեկնող իր յարգելի բաժանորդներուն ուշադրութեան կը յանձնէ թէ հակառակ իր փափաքին, անկարելիութեան մէջ է ՅՈՒԼԻՍ եւ ՕԳՈՍՏՈՍ ամիսներու ընթացքին, հասցէի առժամեայ փոփոխութիւններ կատարելու:

Թերթիս պաշտօնէութեան արձակուրդը արդէն ըղձալայէս կը դժուարացնէ տպագրական եւ առաքման մեր աշխատանքները, այնպէս որ վարչութիւնս ի վիճակի չէ յաւելեալ աշխատանքներ ստանձնելու, որոնց համար ոեւէ պաշտօնեայ չունի:

Անգամ մը եւս խնդրելով մեր բաժանորդներէն որ ներողամիտ ըլլան, կը թելադրենք որ իրենց անձնական միջոցներով կարգադրութիւններ ընեն, արձակուրդի վայրը ստանալու համար Յառաջը, բայց ոչ մէկ դիմում, ոչ ալ դրամական առաքում ընեն թերթիս, այս նպատակաւ:

Վստահ ենք որ մեր հաւատարիմ բաժանորդները լաւ պիտի հասկնան նման ակամայ կարգադրութեան մը պատճառները եւ մեր կողմէ որեւէ չկամութեան պիտի չվերագրեն զայն: Մեր ընթերցողները գիտեն թէ ինչ զոհողութիւններ կը ստանձնէ Յառաջ լոյս տեսնելու համար ամէնուն արձակուրդի շրջանին, փոխանակ ինք ալ այդ օրերուն հրատարակութիւնը դադրեցնելու: Մեր ընթերցողներն ու բարեկամները պիտի չուզէին անշուշտ ալ աւելի ծանրաբեռնել թերթիս տնօրէնութիւնը:

Շնորհակալութիւններով
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կը տօնուի, Կիրակի, Յուլիս 14, Քիւժ-լէ-Փէնի անտառին մէջ (անցեալ տարուան վայրը):

Կը թելադրուի Մարսէյլի շրջանի ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութեանց այժմէն ապահովել իրենց շրջանի երթեւեկի օթոքառերը:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի Հայ Մարզական Ընդհ. Միութեան մարզադաշտին վրայ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Օր. Կարապետեան (երգ), գնդակի մրցում (վեց հոգիով), նուէրներ առաջնակարգ խումբերու համար, փոքրերու համար խաղեր, մրցանակներով:

Պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

Հանդիսութեան կը հրաւիրուի Վիէնի, Լիոնի եւ Տէսինի ու շրջակայի հայութիւնը:

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ, պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ամավերջի մրցանակաբաշխութիւնը եւ դաշտահանդէսը, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին, այս Կիրակի ամբողջ օրը, Սէսինէէն վեր, Սէն-Նիզիէ ճամբուն վրայ Շաթօ տը Պօրկառ գեղատեսիլ ծառաստանի եւ պաղ ջուրի մօտ:

Խմբերգ Նոր Սերունդի կողմէ, հաճելի անակնկալներ:

Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ, դիւրամատչելի գիներով, պատրաստուած Խաչուհիներու կողմէ:

Կը հրաւիրուի Լանսէի, Ըրնաժի, Ռոնտի եւ բոլոր շրջակայքի հայ հասարակութիւնը, իրենց ներկայութեամբ քաջալերելու կրթական այս գեղեցիկ ձեռնարկը:

Ծանօթութիւն.— Օթոքառի ժամերը.— Դպրոցէն կը մեկնի ժամը 8·45 անցած, Շըմէն տը լա Փլէն ժամը 9, Փլաս Վէրտէօն ժամը 9·15, Ռիւ Տալամպէռ ժամը 9·25, Քուռ Պէրիա կամուրջի մօտ ժամը 9·35: Անձրեւի պարագային պիտի յետաձգուի յաջորդ Կիրակի (14 Յուլիսին), նոյն վայրը, եւ նոյն մեկնումի ժամերը:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Տէսինի Ազգ. դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ: Հովանաւորութեամբ տեղւոյն մասնաճիւղին:

Կիրակի, (7 Յուլիս) կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը մասնակցի դպրոցին աշակերտութիւնը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Թրազօշի:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ առանձին յայտարարութեամբ:

Մուտքը ազատ է:

Կը հրաւիրուի շրջանի Հայութիւնը անխտիր:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի, Սրբոց Թարգմանչաց, Ս. Սահակայ եւ Մեսրոպայ տօնակատարութեան առիթով հանդիսաւոր Ս. պատարագ կը մատուցուի, ինչպէս նաեւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյ բարերար Ասպետ՝

ՎԱՀԱՆ ԽՈՐԱՍԱՆՃԵԱՆԻ

եւ կնոջ, ինչպէս նաեւ համայն ԽՈՐԱՍԱՆՃԵԱՆ գերդաստանի հոգւոցն ի յիշատակ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ ՄԷՋ

Թաղիս ամավերջի դպրոցի հանդէսը, այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Փաթրոնաժի սրահին մէջ:

Երգ, խմբերգ, արտասանութիւն հայկական պարեր, թրամախօսութիւն եւ կատակերգութիւն փոքրիկներու կողմէ, ղեկավարութեամբ Թաղիս հոգեւոր հովիւ Տէր Եղիշէ քհնյ. Փանոսեանի:

Մուտքը ազատ է:

FOURRURES
Roger YOPIAN
PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ
ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄԻՍ
LES SABLES D'OLONNE
(Vendée)

Ծովու լոգանք, խաղեր, դասախօսութիւններ, գեղարուեստական երեկոներ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԵՑԷՔ ՓՈՒԹՈՎ

ՓԱՐԻԶ.— Ուրբաթ օրերը, ժամը 18·30–20·30 եւ Շաբաթ օրերը՝ 15էն 19, Մշակոյթի Տուն, 17, Rue Bleue, PARIS (9e)
ԼԻՈՆ.— ՕՐ. ՇԱՔԷ ՂԱԶԱՐԵԱՆ, 35 Րիւ Շըվրէօյլ,
ՏԷՍԻՆ.— Ժ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ, 16 Րիւ Պրանլի
ՎԻԷՆ.— ՕՐ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, 11 Րիւ տէ Սելէսթ,
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— ՕՐ. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ, 2 Պուլվ. Շառլ տը Կոլ
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ա. ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ, 57 Րիւ Թառանթէզ
ՎԱԼԱՆՍ.— ՕՐ. ԽԱՉԷՐԵԱՆ, 28, Քօթ տէ Շափըլիէ
ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Խ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ, 24 Քուռ Պեռիա
ՆԻՍ.— ՕՐ. Ճ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, 19, Պուլվ. Մանեան
ՊՈՌՏՕ.— ՕՐ. ԻԶԳԱԼԱՅԵԱՆ, 7 Րիւ Փորթ-Պաս
ԱՎԻՆԵՕՆ.— ՕՐ. Ժ. ՀԱԼԱՃԵԱՆ, Պետարիտ
ՌՕՄԱՆ.— Մ. ԳՈՒԼՈՒՄԵԱՆ, 17 Պուլվ. Վօֆուա
ՍԷՆ ԼՈՒ.— ՕՐ. ՓԻԼԻԿԵԱՆ, 126 Պուլվ. Քէյրէլ
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գ. ՊԱՊԵԱՆ, 7–9 Րիւ Կրինիան
ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Կ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, 3 Պուլվ. Արարատ

ԳԻՆ՝ 310 ՖՐԱՆՔ

ԿԱՆԽԱՎՃԱՐ.— Սեփական միջոցներով եկողներէն՝ 50 ֆրանք: Փարիզէն հաւաքական տոմսով մեկնողներէն՝ 100 ֆրանք: (Հաւաքական տոմսով մեկնիլ փափաքողներուն արձանագրութիւնը մինչեւ Յուլիս 13):

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Իսիի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն կողմէ Մըտոնի անտառի պաղ ջուրին մօտ Թափի Վեռ:

Այս Կիրակի, ամբողջ օրը:

Ճոխ պիւֆէ, զանազան անակնկալներ եւ խաղեր:

Անձրեւի պարագային հաւաքոյթ Իսիի Խրիմեան սրահը (2 Րիւ տը լա Տէֆանս)

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Օթօպիւս 169 Մեռի տ'Իսիէն, իջնել Օսփիս (Մըտոն) կամ 136 Փորթ տը Սէն Քլուէն, իջնել Լիսէ Հոշ: Կառախումբ Էնվալիտ-Վերսայլ իջնել Մըտոն-Վալ Ֆլէօրի:

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի եւ շրջակայի հայ ժողովուրդը սիրով կը հրաւիրուի Լուսաւորչի դպրոցին տարեկան դաշտահանդէսին, (Յուլիս 7ին) Կապիյեռնի սրճարանին բակին մէջ:

Հայկական երգեր: Համեղ ճաշ:

Անձրեւի պարագային պատսպարան:

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ.
Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.
Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԻԷՆ.— Պ. Կարապետ Սապունճեան եւ զաւակները, Պ. Ս. Սապունճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Օթճեան, Պ. Թ. Պօյաճեան եւ բոլոր ընտանեկան պարագաները, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, հեռագրով, ծաղկեպսակով եւ նուիրատուութեամբ մասնակից եղան իրենց մեծ սուգին՝

ՏԻԿԻՆ ԹԱԳՈՒՀԻ ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆԻ
(Ծնեալ Փալանճեան)

եղերական մահուան առթիւ:

Այս տխուր առթիւ, Կարապետ Սապունճեան կը նուիրէ 50 ֆրանք Անի կոմիտէին, յիսուն ֆրանք Կապ. Խաչին, յիսուն ֆր. Հ. Մ. Ը. Մ.ին եւ յիսուն ֆրանք Մշակոյթի Տան:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհի Ռեբեկա Բարսեղեանի, իր մօր Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Հաճի-Դաւիթեանի մահուան առթիւ:

Այս տխուր առթիւ Շաւիլի դպրոցի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Տէր-Գալուստեանէ տասը ֆր. փոխան ծաղկեպսակի:

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 5 ՅՈՒԼԻՍ — VENDREDI 5 JUILLET 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9648 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — Nº 9648

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԴՊՐԵՎԱՆՔԸ

Մեր նուիրապետական չորս Աթոռներն ալ իրենց կողքին ունին դպրեվանքներ, որոնց գլխաւոր նպատակն է հասցնել կուսակրօն եկեղեցականներ եւ կրթական մշակներ:

Փայլուն անցեալ մը ունեցած է Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանը, հիմնուած Գէորգ Դ. Կաթողիկոսին կողմէ: Բոլշեւիկեան յեղափոխութենէն ետք երկար տարիներով փակ մնալէ վերջ, վերաբացուած է իբրեւ «Էջմիածնի Հոգեւոր Ճեմարան», թօթափելով «Գէորգեան» մակդիրը, խզելու համար անցեալին հետ կապը: Փոքր թիւ մը կը կազմեն այդ դպրեվանքին աշակերտները, մեծ մասամբ բերուած Սուրիա–Լիբանանէն: Ինչպէս առիթ ունեցանք գրելու ժամանակին (Յառաջ, 20 Մարտ 1963), անոր թիւ մը կը կազմեն շրջանաւարտներէն անոնք, որ կը համակերպին կուսակրօն դառնալու: Վազգէն կաթողիկոս իր եօթնամեայ գործունէութեան ընթացքին մէջ «ցաւով» կ'արձանագրէր, որ երեք վարդապետներ 1959–61 կարգաթող ըլլալով հեռացած են վանքէն «գլխաւորապէս Հայ. եկեղեցիին եւ Ս. Էջմիածնին ծառայելու իրենց ուխտը»:

Երուսաղէմի պատրիարքութիւնը հինէն ի վեր ունի իր ժառանգաւորաց վարժարանը, որ անարգել կը շարունակէ ծառայել իբրեւ տնկարան՝ երիտասարդ վարդապետներով օժտելու համար Ս. Յակոբեանց միաբանութիւնը:

Պոլսոյ պատրիարքարանին կից Սկիւտարի մէջ բացուեցաւ Ս. Խաչ Դպրեվանքը՝ Գարեգին Պատրիարքին կողմէ՝ փոխարինելու համար Արմաշը: Գաւառներէն հաւաքուած 6–7 տասնեակ թրքախօս պատանիներ փրկուեցան շնորհիւ այդ վարժարանին, որ տակաւին չէ արձակած իր երախայրիքը:

Կիլիկեան Դպրեվանքն է, որ ամէնէն արդիւնաւէտն է եղած վերջին եօթը տարիներու ընթացքին:

Սահակ Բ. Կաթողիկոս նախաձեռնարկ եղած 1903ին բանալու կիլիկեան ... ի մայրավանս Սսոյ անուամբ ժառանգաւորաց վարժարան մը, որ Բաբգէն Վրդ. Խաչատուրեանի եւ Ներսէս Վրդ. Դանիէլեանի (Սահակեան վարդապետ) տեսչութեան տակ կարճ շրջան գործելէ ետք փակուած էր 1909ի կիլիկեան ջարդերուն հետեւանքով:

Քսանեւմէկ տարի վերջ, 1930ին Կիլիկեան Դպրեվանքը վերաբացուեցաւ Անթիլիասի մէջ եւ դրուեցաւ հաստատուն հիմերու վրայ: Բաբգէն Ա. Աթոռակից Կաթողիկոսի, Շահէ Եպիսկ. Գասպարեանի, Գարեգին Ա. Կաթողիկոսի օրով Դպրեվանքին մէջ պատրաստուեցան որոշ թիւով կուսակրօն հոգեւորականներ:

Սակայն ամէնէն աւելի երանաշնորհ Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի օրով է, որ մասնաւոր փայլ ստացաւ Դպրեվանքը: Վեց տարուան մէջ Անթիլիասի միաբանութեան վրայ աւելցան 17 վարդապետներ, շրջանաւարտ Դպրեվանքէն:

1962–63 տարեշրջանի փակման հանդիսութեան առթիւ Դպրեվանքի տեսուչ Ներսէս Ծ. Վրդ. Սարգիսեան Ցանկն ներկայացուցած է իր Տեղեկագիրը, ուր կը տեղեկանանք թէ ուսանողութեան թիւն է եղած 59 հոգի:

Ժառանգաւորաց բաժնի չորս դասարաններն ունեցած են 49 ուսանող: Ընծայարանի բաժինը, ուր կ'աւանդուին Աստուածաբանութիւն, իմաստասիրութիւն եւ Հայագիտութիւն, ունեցած է ... ուսանողներ, չորսը աւարտական վարկաւագներ, երկուքը Ա. կարգի ուսանողներ: Քահանայից դասընթացքին հետեւած են չորս հոգի: Մասնաւոր ուսանող նկատուած են դուրսէն եկած երեք հոգի:

Ուսուցչական կազմը բաղկացած է 19 հոգիէ, մնայուն եւ այցելու, որոնց ութը Աթոռի միաբաններ:

Տարուան ընթացքին կանոնաւոր դասերէն դուրս 15 բանախօսութիւններ եւ զրոյցներ տրուած են ուսանողներուն զանազան նիւթերու շուրջ:

Միջնակարգ ուսմանց բաժինէն — ժառանգաւորացէն — ունեցած են տասը շրջանաւարտներ, որոնց չորսը «սիրայօժար կամքով փափաք յայտնած են կուսակրօն սարկաւագութեան սքեմ կարգը ընդունելու եւ մտնելու Ընծայարանի Աստուածաբանական եւ Հայագիտական բարձրագոյն ուսմանց ընթացքին մէջ»: Մնացեալ վեց ուսանողները կը մեկնին դպրեվանքէն՝ յետագային նուիրուելու համար ուսուցչական եւ քահանայական ասպարէզներու:

Ընծայարանի չորս սարկաւագները Մայիսի վերջերը կուսակրօն քահանայ ձեռնադրուած են՝ միանալով Կիլիկեան Միաբանութեան եւ «զինուորագրուելով անոր առաքելութեան»:

Դպրեվանքը մեծ ցնցում կրած է Փետրուար 18ին անակնկալ վախճանումովը վեհափառ Զարեհ անմահանուն Կաթողիկոսին, «որուն անձին հմայքը եւ խօսքին ներշնչող ուժը վերջին տարիներու Դպրեվանքի կեանքին ու գործին գաղտնի զօրութիւնը կազմեցին»:

Բարեբախտութիւն է, որ Կիլիկեան Աթոռին վրայ կը բազմի Իր անմիջական եւ անբաժան գործակիցը՝ Վեհ. Խորէն Ա., «որուն սէրը, գնահատանքն ու հոգածութիւնը Դպրեվանքի հանդէպ նոյնքան զօրաւոր են, խորունկ ու հայրական, ինչ որ մեր կրթական գործին կուտայ ապահովութեան ուժեղ կռուաններէն մէկը» կը շեշտէ տեսուչ Գարեգին Ծ. Վրդ.:

Կը մաղթենք նորանոր յաջողութիւններ Կիլիկեան Դպրեվանքին:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՉԵՆՔ ՈՒԶԵՐ

ԿԸ ԿՐԿՆԷ ԽՐՈՒՇՉԵՒ

Ֆրանքֆուրթ–Օտէրի մէջ կազմակերպուած «բարեկամութեան հանրաժողովին» խորհրդային վարչապետը ողջունուեցաւ մեծ խանդավառութեամբ:

«Պատերազմ չենք ուզեր, միայն խենթերը կրնան երեւակայել որ պատերազմով կարելի է յաղթել դրամատիրութեան: Թող դրամատիրական երկիրներու բանուորական դասակարգը ըմբոստանայ, կ'ողջունենք նման ըմբոստութիւն մը, բայց միտք չունինք միջամուխ ըլլալու այլ պետութեանց ներքին գործերուն, որովհետեւ պատերազմ կ'ըլլայ այն ատեն: Կան մարդիկ որոնք տարբեր ձեւով կը տեսնեն հարցերը: Թող ընեն ինչպէս որ կ'ուզեն, պատմութիւնը իրենց պէտք եղած դասերը կուտայ»:

Խրուշչեւի ճառը 16 վայրկեան տեւած էր իսկ լեհ վարչապետը՝ Ցիրանքեվիչ իր ճառին մէջ ծանրացած էր «Արեւմտեան Գերմանիոյ ռազմապաշտութեան» վրայ, ողջունած այն ճիգերը որ կը թափուին ի շահ պարկեշտ գործակցութեան մը Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ եւ փափաք յայտնած որ յարաբերութիւնները կանոնաւորուին գերման երկու պետութեանց միջեւ եւ հաշտութեան դաշնագիր մը ստորագրուի:

Մինչ Խրուշչեւ Մոսկուա կը վերադառնայ, Քենըտի Ուաշինկթընի մէջ կ'ու–

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՔԵՆԸՏԻԻ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՇՐՋԱՊՏՈՅՏԸ

Շատեր, ըլլայ Մ. Նահանգներու մէջ, ըլլայ այլուր, նախագահ Քենըտիի Եւրոպա կատարած ճամբորդութենէն առաջ հարց կուտային, թէ այս ճամբորդութիւնը իրապէս անհրաժե՞շտ է: Պատրուակը՝ Յունուարին Իտալիոյ վարչապետ Ամինթորէ Ֆանֆանիի ըրած հրաւէրն էր: Արդ, Ֆանֆանիի կառավարութիւնը ինկած էր մինչ այդ, եւ Իտալիա քաղաքական տագնապի մէջ էր՝ վերջին ընտրութիւններէն ի վեր: Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, Քենըտիի խօսակիցը, Ատընաուըր, քանի մը ամիս միայն տակաւին վարչապետ պիտի մնար: Անգլիոյ մէջ, Մաքմիլըն եւ Պահպանողականները տագնապալի օրեր կ'անցընէին: Մ. Նահանգներու մէջ ալ կարեւոր հարցեր կային, որոնք կը պահանջէին նախագահին ներկայութիւնը: Այս պայմաններուն մէջ, պէ՞տք էր որ Քենըտի ճամբայ ելլէ:

Բայց, այժմ, որ նախագահին ճամբորդութիւնը աւարտեցաւ, ամէն ոք կ'ընդունի, որ նոյնիսկ եթէ ճամբորդութիւնը անհրաժեշտութիւն չէր, գոնէ լաւ պայ–

սոմնատիրէ Խրուշչեւի ճառը զոր կարեւոր կը նկատէ: Միացեալ Նահանգներու նախագահը մասնաւոր կերպով կը քննէ իր խորհրդատուներուն հետ Խրուշչեւի առաջարկը հիւլէական փորձերու արգիլման վերաբերեալ համաձայնութեան մը շուրջ եւ ոչ-յարձակողական դաշինքի մը Ատլանտեան եւ Վարշաւայի ուխտերուն միջեւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵՅՐՈՒԹԷՆ հասած լուրերու համաձայն կէս ժամուան մէջ համայնավար դաւ մը ճզմուած է Պաղտատի մէջ: «Մահ դաւաճաններուն» վերնագրով խօսքերով է որ Պաղտատի ձայնասփիւռը հաղորդած է նոր դաւի մը երեւան ելլելը եւ պատասխանատուներուն ձերբակալութիւնը: Լուրերը թէեւ կիս–կատար են, բայց կը թուի թէ խսկապէս զինուորական տարրերու կողմէ փորձ մը եղած է Զօրեքչաբթի առաւօտ Ռաշիտ զինուորական կայանը գրաւելու:

ՊՕՏՈՒԷՆ Թագաւորը ի վերջոյ մերժած է վարչապետին հրաժարականը թելադրելով որ ինք գոնէ տագնապին լուծումը:

ԼԵՀ համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը՝ Զամպրովսկի «իր դիմումին» վրայ արձակուած է իր պաշտօնէն: Սթալինի օրով կարեւոր անձնաւորութիւն մըն էր եւ Բերիայի պաշտպաններէն:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ չորս լրտեսներ ձերբակալուած են Ամերիկայի մէջ: Արտաքին նախարարութիւնն ալ մերժած է խորհրդային բողոքը որ կատարուած է այս առընչութեամբ:

ԻՐԱՔԻ Արտաքին նախարարութիւնը անմիջապէս խզած է իր յարաբերութիւնները Մոնկոլիոյ Ժողովրդական Հանրապետութեան հետ որովհետեւ այս վերջինը ՄԱԿի օրակարգի հարց կ'ուզէ ընել քրտական խնդիրը եւ ցեղասպանութեան ոճիրով, կ'ամբաստանէ Իրաքը:

ՆԱԽԱԳԱՀ տը Կոլ, Նախարարապետ՝ Փոմփիտու եւ վեց նախարարներ Գերմանիա մեկնեցան Հինգշաբթի օր: Կարգ մը հանդիպումներէ եւ խօսակցութիւններէ ետք, Փարիզ կը վերադառնան Ուրբաթ իրիկուն:

մաններու մէջ տեղի ունեցաւ ու լաւ վերջացաւ:

Արտաքին երեւոյթներու տեսակէտէն, Քենըտի ամէն տեղ արժանացաւ ժողովրդական ջերմ ցոյցերու: Իսկ, միջազգային քաղաքականութեան տեսակէտէն, նախագահը առ նուազն երկու կարեւոր ճշդումներ ըրաւ: Առաջինը, որ ամէնէն կարեւորն ալ է, պարզ եւ ուժեղ բառերով բացատրեց թէ ի՛նչ է ամերիկեան քաղաքականութեան հիմնական նպատակը Եւրոպայի մէջ.— Օգնել, որ Արեւմտ. Եւրոպան դառնայ ուժեղ եւ անկախ ինքնուրոյն միաւոր մը, բարեկամական կապերով միացած՝ ուժեղ եւ անկախ Մ. Նահանգներուն: Այս նպատակին իրագործման համար, առաջարկեց իր երկրին բացարձակ օժանդակութիւնը. «Ձեր երկրին մէջ կարճատեւ պիտի ըլլայ իմ ներկայութիւնս — յայտարարեց Պոնի մէջ — սակայն, լայն առումով, Մ. Նահանգները, ներկայ պիտի ըլլան այստեղ, այս աշխարհամասին վրայ, այնքան ատեն որ մեր ներկայութիւնը փափաքելի ըլլայ: Ամերիկեան ուժերը այստեղ պիտի մնան, քանի որ ձեր ապահովութիւնը մեր ալ ապահովութիւնն է»:

Ֆրանքֆուրթի մէջ, Քենըտի աւելի մանրամասնեց իր միտքը. «Ատլանտեան Ուխտին առաջին պարտականութիւնն էր՝ կազմակերպել ընդհանուրին ապահովութիւնը: Այդ ինքնապաշտպանութիւնը էր եւ կը մնայ անհրաժանելի: Մ. Նահանգները պիտի վտանգեն իրենց քաղաքները՝ պաշտպանելու համար ձեր քաղաքները, քանի որ ձեր ազատութիւնը նախապայման է մեր ազատութեան պաշտպանման»: Ծանրացաւ Ատլանտեան կազմակերպութեան կարեւորութեան եւ անհրաժեշտութեան վրայ:

Երկրորդ գլխաւոր ճշդումը առաւելաբար ուղղուած էր Զօր. տը Կոլի այն տեսակէտին դէմ, որ վաղուան Եւրոպան կ'ուզէ կազմել առանց Մ. Նահանգներուն, քանի որ այս վերջինը պիտի չյարգէ Եւրոպան պաշտպանելու իր խոստումները: «Անոնք, որոնք կը կասկածին մեր խօսքին, — յայտարարեց Քենըտի այս առընչութեամբ,— անոնք, որոնք պիտի ուզէին Եւրոպան անջատել Մ. Նահանգներէն, կամ մէկ դաշնակիցը՝ միւսէն, պարզապէս պիտի նպաստէին այն մարդոց ծրագիրներուն, որոնք իրենք զիրենք մեր թշնամիները կը դարձնեն եւ կ'ուրախանան ամէն անգամ երբ Արեւմուտքը դժուարութեանց մատնուի: Մենք նպատակ չունինք Եւրոպական ժողովներէն ու խորհուրդներէն ներս մեր տեսակէտները պարտադրելու: ... Դարձեալ կը կրկնեմ, որպէսզի թիւրիմացութիւն չըլլայ. դէպի Եւրոպական միութիւն առաջնորդող ուղիներուն ընտրութիւնը պէտք է կատարուի Եւրոպայի իսկ կողմէ»:

Քենըտիի կատարած յայտարարութիւնները կրնային աւելի եւս դժուարացնել ֆրանքօ-ամերիկեան արդէն իսկ կէս-կծու կէս-անուշ յարաբերութիւնները: Բայց, նկատի առնելով որ Արեւմտ. Գերմանիա կրնայ տը Կոլի տեսակէտին յարիլ, Քենըտի որոշեց առանց բառերը ծամծմելու ճշդել իր տեսակէտը: Որպէս պատասխան այս խօսքերուն, Ֆրանսայի Տեղեկատուութեան նախարարը, Ալէն Փէյրֆիթ յայտարարեց, որ ֆրանսական կառավարութիւնը չի կասկածիր Եւրոպան պաշտպանելու համար Քենըտիի վճռակամութենէն, բայց Ֆրանսա իրաւունք ունի հարց տալու թէ Քենըտի պիտի կարենա՞յ իր այս քաղաքականութիւնը պարտադրել իրեն յաջորդող նախագահներուն: «1914ին եւ 1939ին, պատերազմներու հաշակման պահուն, Ֆրանսա շատ պիտի ուզէր որ Մ. Նահանգները իր կողքին ըլլային», եզրակացուց Փէյրըֆիթ:

Քաղեց՝ Շ. Ք.

ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Արձանագրենք անմիջապէս, իբրեւ եզրակացութիւն մեր ... ըսելիքներուն, թէ որեւէ երկրի մէջ փոքրամասնութիւնները տանտէր չեն, հիւր են եւ իրաւունք ունին սպասելու, որ հիւրընկալութեան անգիր օրէնքները յարգուին իրենց հանդէպ :

Թուրքիոյ վերաբերմամբ՝ ասիկա ճըշմարտութեան կէսն է միայն. միւս կէսը այն է, որ մենք՝ փոքրամասնութիւնս հիւր չէինք այդ երկրին մէջ, ընդհակառակն՝ բուն տանտէրն էինք: Հիւրը այսօրուան տանտէրն էր :

Բայց այս մէկը պատմութիւն է առայժմ: Դառնանք մեր օրերուն :

Փոքրամասնութիւնները կրնան մնալ, եթէ հիւրընկալը յարգէ «անգիր» կոչուած օրէնքները. կրնայ մեկնիլ անմիջապէս, պայմանով որ իր վերարկուն եւ կօշիկները չընդգրաւուին տանտիրոջ կողմէ, իբրեւ փոխարինութիւն՝ հրամցուած գաւաթ մը սեւ սուրճին :

Եզրակացութիւնը ներկայացնելէ ետք, փորձենք ներկայացնել նաեւ բուն պատկերը :

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն, թէ տուներու պատերուն վրայ փակցուած են կարգ մը թռուցիկներ, որոնք բացառաբար ուղղուած են փոքրամասնութեանց դէմ, այսինքն՝ երկրի հիւրերուն դէմ : Թռուցիկները կը կրեն «Աթաթիւրք Կէնճլիզի» ստորագրութիւնը, ինչ որ կը հաստատէ, թէ մինչեւ ո՛ւր կրցած են հասնիլ — եւ Աստուած միայն գիտէ, թէ մինչեւ ո՛ւր կրնան հասնիլ դեռ — Աթաթիւրքի այս հաւատարիմ ճետերը :

Հաւատարմօրէն տանք, մենք ալ մեր կարգին, Թուրք «արդատաշ»ներուն ուղղուած այս թռուցիկներու բովանդակութիւնը: Ահա՛ւասիկ.

«Ա) Մեր երկրին մէջ գտնուող փոքրամասնութիւնները իրենց ձեռքը կը պահեն երկրին ներածումն ու արտածումը :

« Բ) Առանց անձ գլուխ ազգային եկամուտէն շատ մեծ բաժին մը կը ստանան, ի հեճուկս մեծամասնութեան :

« Գ) Ասոր փոխարէն՝ իրենց ձեռք ձըգած յաւելեալ եկամուտով կ'ապրեցնեն իրենց ոչ-թուրք ազգականները :

«Դ) Պետական նախանիւթերը առաջին ձեռքէ պէտք չէ, որ անոնց տրուին :

«Ե) Անոնք մեր ազգային շահերը նըպատակաւոր կերպով կ'ոտնակոխեն եւ մեր երկրին դէմ լրտեսութիւն կ'ընեն ու կը դաւաճանեն :

«Զ) Անկէ զատ՝ երկրէն դուրս փախցուած դրամներով կ'օժանդակեն հակաթուրք ձեռնարկներու :

«Է) Արդատա՛շ, առեւտուր մի՛ ըներ փոքրամասնութիւններէն, որոնք, հակառակ մեր բարեացակամութեան, մեզ կը գալարեն» :

Առաջին վեց կէտերը պարապ փամփուշտներ են, միակ լեցունը վերջինն է, — Արգատա՛շ, առեւտուր մի՛ ըներ փոքրամասնութիւններէն :

Այս «Թուրքերէն»ը հայերէնի թարգմանելով՝ կրնանք ըսել, թէ Աթաթիւրքի հասցուցած երիտասարդ սերունդը, — խրատխօս ու նորօրինակ իթթիհատականներ, — ծրագրած է, թերեւս նոյնիսկ որոշած է տնտեսապէս մոխիրի վրայ նըստեցնել փոքրամասնութիւնները :

Սակայն ատոր համար պէտք չկար, որ պատերու վրայ թռուցիկներ փակցուէին. միակ ուղիղ, միակ բանաւոր ճամբան կրնար ըլլալ այն, որ «հիւրընկալ»ները ըսէին հիւրերուն.— Արգատա՛շ, մեր տունը՝ մեզի, ձեր չաքարը՝ ձեզի: Առէք ձեր չաքարը եւ հեռացէք մեր տունէն :

Այս պարագային՝ կը կարծե՞ն արդեօք, որ մենք այնքան աներես պիտի ըլլայինք մնալու համար տուն մը, ուր հիւրընկալը յայտնապէս դէմ է մեզի եւ յայտնապէս չախորժիր մեր ներկայութենէն :

Ո՛չ, մենք պնդերես հիւրեր չենք, յամառ, կամակոր հիւրեր չենք եւ չենք իսկ գիջանիր պահանջելու, որ յարգուին հիւրընկալութեան անգիր օրէնքները: Պատրաստ ենք մեր չաքարը առնելու եւ մեկնելու ո՛ւր որ այս օրէնքները յարգել ուզող — եւ յարգել գիտցող — ժողովուրդներ կան :

Հիմա՛, այս թռուցիկները կարդալէ ետքն է, որ մեզի համար յստակ կը դառնայ Պէյրութի «Սփիւռք» թերթին մէջ հրատարակուած «ուղեգրութիւնը» :

Արդարեւ, ուղեգիրը երեք «դրուագ»ներու մէջ կրցած էր գցել տալ մեզի, թէ ինչ էր իրաւամբ «Աթաթիւրք Կէնճլիզի»ին արձակած եօթներորդ փամփուշտը: Ահա՛ այդ «դրուագ»ները .

ԴՐՈՒԱԳ Ա.— Հինգ տարեկան մանչուկ մը օթօպիւսին մէջ հայերէն կը խօսի մօրը հետ: Մայրը կ'ըսէ ջղայնացած. «Քանի անգամ պատուիրած եմ քեզի, որ օթօպիւսին մէջ հայերէն չխօսիս հետս. մէյ մըն ալ բերանդ եթէ բանաս, ապտակեմ պիտի քեզ»: Ինչո՞ւ արդեօք, «որովհետեւ անոնք (Աթաթիւրքի ճետերը) դէչ աչքով կը նային մեզի, երբ հայերէն խօսինք » :

ԴՐՈՒԱԳ Բ.— «Վաթանտա՛շ, թիւրքճէ գոնուշունըզ», — կ'ըսէ կատղի չար աչքերով Թուրք մը իր քովը նստած երկու Հայերու, որոնք հայերէն կը խօսէին: Վէճը կռիւի կը վերածուի: Ոստիկանատան մէջ՝ հերթապահ տասնապետը կ'որոտայ երկու Հայերուն.— Զէ՞ք ամըչնար, թրքական հողի վրայ կը նըստիք, Թուրքին հացը կ'ուտէք եւ.. հայերէն կը խօսիք: Տասնապետը հաւանաբար չի գիտեր, թէ Թուրքը քառասուն տարիէ ի վեր Հային հացը կ'ուտէ, հինգ հարիւր տարի չարունակ անոր միսը ուտելէ ետք ...

ԴՐՈՒԱԳ Գ.— Ուղեգիրը Բերա, մեծ վաճառատան մը մէջ, ապրանք կը գնէ եւ հաշիւը կը պահանջէ: «Ահմէտ, տղաս, — կ'ըսէ խանութին տէրը, — պարոնին հաշիւը տես»: Ահմէտ մեսրոպեան այբուբենով կը պատրաստէ ուղղուած հաշիւը : Ահմէ՛տ եւ հայերէ՛ն: «Հայերէնը ի՞նչպէս եւ ի՛նչ առիթով սորվեցար», — կը հարցնէ ուղեգիրը Ահմէտին: «Հայ եմ», — կը պատասխանէ «Ահմէտ»ը եւ կը բացատրէ .

« Այս վաճառատունը Հայու կը պատկանի, պաշտօնեաները բոլորն ալ Հայ են, բայց թրքական կեղծանուն մը ունին: Երբ Թուրք յաճախորդը թրքական անունները լսէ, կը գնէ ապրանքը՝ մեզ Թուրք կարծելով: Բայց երբ հասկնայ, թէ Հայ ենք, բան մը չի գներ»: Եւ յետոյ՝ սա արդարացումը.— «Ապրիլ պէտք է, պարո՛ն»:

Այս երեք «դրուագ»ները ամբողջ հատոր մը կ'արժեն եւ լիովին — աւելի քան լիովին — կը ներկայացնեն Թուրքաբնակ Հայերուն անօրինակ ողբերգութիւնը :

Սո՛ւտ են, կե՛ղծ են, չինծո՛ւ են «Աթաթիւրք Կէնճլիզի»ին բոլոր ամբաստանութիւնները :

Իրաւ է, անկեղծ է, ճշմարիտ է միայն վերջինը, որ ամբաստանութիւն մը չէ, այլ հրաւէր մըն է մոխիրի վրայ նստեցնելու փոքրամասնութիւնները .— Արգատա՛շ, ԱՌԵՒՏՈՒՐ ՄԻ՛ ԸՆԵՐ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ :

Այսինքն՝ անօթի ձգէ Հայերն ու Յոյները մասնաւորաբար: Ձիթապտուղի կուտ մը անգամ մի՛ տար անոնց: Բաժակ մը պաղ ջուրն իսկ զլացիր, եթէ տեսնես, որ կ'այրին տապէ ու ծարաւէ :

Այսօրը դատելով՝ կրնանք երեւակայել վաղը:

Օր մը հաւանաբար արգիլուի մեզի շընչել Աստուծոյ կողմէ մարդոց ու ժողովուրդներուն շնորհուած օդն իսկ :

« Անցեալը մոռնանք» ,— կ'ըսեն երբեմն մեզի Թուրք վաթանտաշները: Այո՛, անցեալը մոռնանք, բայց ներկա՞ն ալ մոռնանք: Բայց ապագա՞ն ալ մոռնանք :

Հինգ միլիոն տոլարի հարստութիւն ձգեցինք այդ երկրին մէջ: Այս մէ՞կն ալ մոռնանք : Միլիոն զոհ տուինք: Մոռնա՞նք նաեւ այս միլիոնը :

Ի՞նչը չմոռնանք ուրեմն: Բան մնա՞ց, որ արժանի ըլլայ յիշուելու :

Հինգ հարիւր տարի արիւն — քրտինք թափեցինք, հողը հերկեցինք, քարը տաշեցինք, անապատը ովասիսի վերածեցինք, աւազը ադամանդի փոխակերպեցինք, եւ օր մըն ալ բոկոտն դուրս ելլենք, տարագիրի ցուպ մը միայն ունենալով իբրեւ դրամագլուխ ու ժառանգութիւն :

Ա՞յս է «Աթաթիւրք Կէնճլիզի»ին ուզածը մեզմէ:

Հայ ժողովուրդը հաւատարիմ է իր բարեկամութեան մէջ. Հաւատարիմ թշնամութեան մէջ :

Հիմա, երկար դարերու փորձառութենէն ետք, պէ՞տք է, որ փոխենք մեր նկարագիրը, շրջե՞նք կարգը եւ ըլլանք հաւատարի՞մ՝ մեր թշնամութեան մէջ, անհաւատարի՞մ՝ բարեկամութեան :

Ա՞յս է «Աթաթիւրք Կէնճլիզի»ին ուզածը մեզմէ :

Մենք բեռ մը չէինք Թուրքիոյ մէջ. բեռ մը չէինք Թուրք ժողովուրդին համար: Ընդհակառակն, նեցուկ մըն էինք, թանկագին օժանդակ մը, զոր բռնօրէն զրկեցին մեր պապենական հողերէն, բռնօրէն խլելով ինչ որ կրցած էին շահիլ ո՛չ թէ գործարարութեամբ, այլ քրտինքով, աշխատանքով, արիւնով:

Դարձեալ կը կրկնենք.— Եթէ մեր ներկայութիւնը հանդուրժելի չէ, եթէ պիտի շարունակեն կրկնել՝ « մեր տունը՝ մեզի, ձեր չաքարը՝ ձեզի», ըսելիք չունինք: Աստուծոյ արարչագործութեան մէջ հիւրընկալութեան անգիր օրէնքները յարգող երկիրներ շատ կան :

Տուէ՛ք մեր «չաքար»ը մեզի եւ Ղովտի կնոջ պէս քար կտրինք, եթէ Սոդոմ-Գոմորէն դուրս գալէ ետք... ետեւ նայինք :

Այս կէտն ալ մեր «Կէնճլիզի»ին եօթներորդ կէտն է ...

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐԸ

ՆԵՐԱԾՈՒՄ ԵՒ ԱՐՏԱԾՈՒՄ

Մօտ 50 եւ 53 տոկոսով Հայաստան Ռուսիոյ հետ կը կատարէ իր ապրանքներուն արտածումները եւ ներածումները: Ռուսիայէն ներածուած բոլոր տեսակի արտադրութիւններուն աւելի քան 70 տոկոսը կը կազմէ թեթեւ արդիւնաբերութիւնը, հիմնականին մէջ՝ հիւսուածեղէնը :

Ռուսիա Հայաստանի կը ծախէ մարդատար եւ բեռնատար ինքնաշարժեր, բազմատեսակ մեծ սարքեր, սնունդի եւ թեթեւ արդիւնաբերութեան համար մեքենաներ եւ գործիքներ, մեքենաշինութեան եւ ելեկտրական արդիւնաբերութեան համար մեքենաներ եւ գործիքներ, ինչպէս նաեւ շինարարութեան համար անհրաժեշտ բազմատեսակ մեքենաներ: Առանձին մէկ զատ նաեւ պողպատ եւ այլ գունաւոր մետաղներ :

Հայաստան իր արտածած ապրանքներուն ընդհանուր գումարին 78 տոկոսը կ'արտածէ յատկապէս Մոսկուա:

Արտածուած ապրանքներուն մէջ առանձնապէս մեծ քանակութիւն կը կազմեն հիւսուածեղէնի տեսակները, անոնց [illegible]

ՄԱՐԻ ՍԹԻՒԱՐ

(MARIE STUART)

— Սակայն ինչո՞ւ, կը մրմնջէ թագաւորին հօմանուհին, գահաժառանգը դեռ երիտասարդ է, ու ձերդ վեհափառութիւնը իրմէն հազիւ մէկ տարու մեծ է..

— Այո, այո... կը հեծկլտայ Մարի, չրթունքները խածնելով... Ու այսպէս, դժբախտ կնոջ տանջանքները կը շարունակուին լուռ համակերպութեան մը մէջ, մինչեւ որ նոր դէպք մը կը ցնցէ բովանդակ արքունիքը, պահ մը մոռցնել տալով Մարիին նոյնիսկ իր անձնական ցաւերն ու մտահոգութիւնները:

Հեծեալ ու նիզակաւոր մրցումի մը ընթացքին, Հենրիկոս Բ., որ պիտի ճակատէր իր ոսոխին՝ Մոնկոմէրիի դէմ, այս վերջինոյն կողմէ կը վիրաւորուի մահացու կերպով եւ քանի մը ժամուան հոգեվարքէ մը ետք կը մահանայ 1559 Յուլիս 10ին:

«Արքան մեռաւ, կեցցէ Արքան ...»: Թագաւորը հիմա Փրանկիսկոս Բ.ն էր, տղայոն ու վատառողջ, իսկ թագուհին՝ Մարին:

Սակայն, իր առջեւ կը ծառանան հիմա նոր դժուարութիւններ :

Արքայամայրը՝ Կատարինէ տը Մետիսիս ատելով կ'ատէ նոր թագուհին եւ ամէն գինով կը ջանայ խանգարել անոր « երջանկութիւնը » :

Արքայամայրը պետութեան ամբողջ ղեկը կ'առնէ իր ձեռքերուն մէջ: Տիան տը Փուաթիէ, առանց սպասելու որ արքունիքէն հեռանալու հրաւէր ուղղուի իրեն, կը լքէ իր փառքի շրջանակը ու կը քաշուի իր կալուածները:

Փրանկիսկոս Բ.ի հիւանդութիւնը հետզհետէ ծանրակշիռ հանգամանք մը կը ստանայ: « Փոքրիկ թագաւորը» այլեւս բոլորովին անկարող կ'ըլլայ զբաղելու որ եւ է պետական գործով, որով նոր հրովարտակով մը լիազօր իշխանութիւն մը կուտայ իր մօրը՝ Կատարինէ տը Մետիսիսի, իր ուզած եղանակով կառավարելու համար երկիրը :

Եւ դժբախտ օր մը, քթին մէջ երեւան եկած պալար մը ծանր չափերու հասնելով, թարախը կը հասնի մինչեւ ուղեղը, ու տարաբախտ վեհապետը 1560 Դեկտեմբեր 5ին կ'աւանդէ իր հոգին:

Այդ դարերուն, արքունական սովորութիւնները կը պարտադրէին որ թագաւորներու այրիները քառասուն օր սուգ պահէին, բոլորովին սպիտակ հագած : Այրի թագուհիները այդ քառասուն օրուան ընթացքին իրաւունք չունէին երբեւիցէ իրենց յատկացուած յարկաբաժիններէն դուրս ելլելու, եւ իրենց մօտ այցելութեան կրնային գալ միայն մօտիկ ազգականներն ու մեռնող թագաւորին յաջորդող վեհապետը :

Այս բոլոր տաժանքներուն վրայ կուգային աւելնալ նաեւ այն վիրաւորանքները, որոնց տարիկայ կը դառնար տարաբախտ Մարին:

Արդարեւ, իր ամուսնոյն մահէն քանի չորս ժամ ետք, Կատարինէ տը Մետիսիս, ցուցակ մը ձեռքը, կը ներկայանայ Ֆրանսայի նախկին թագուհիին, ու կը պահանջէ անկէ որ իրեն յանձնէ անյապաղ իր բոլոր գոհարեղէնները: Դժբախտ կինը իբր յիշատակ իր ամուսնէն կ'ուզէ պահել իր մօտ անարժէք փոքրիկ մատանի մը, սակայն կը հանդիպի կտրուկ մերժումի մը ու կը ստիպուի հրաժարիլ այդ յիշատակէն :

×

Պէտք էր նոր ամուսին մը գտնել Մարի Սթիւարի համար, իր մօրեղբայրները՝ Կիզի իշխանն ու Լորէնի Կարտինալը կը խորհէին իրենց քրոջ աղջիկը կնութեան տալ Սպանիոյ թագաժառանգ Տոն Կարլոսին, որ նոյնպէս վատառողջ ու միտոխ իշխան մըն է, տասնըչորս տարեկան, եւ սակայն չէ՞ որ նախասահմանուած է օր մը դառնալու Սպանիոյ թագաւորը ...

Այս ծրագրին դէմ կը ցցուին սակայն երկու թշնամիները: Առաջինը՝ նոյնինքն արքայամայր Կատարինէ տը Մետիսիս որ Սպանիոյ գահաժառանգը կը խորհէր ամուսնացնել իր աղջկան՝ իշխանուհի Մարկոյի հետ, իսկ երկրորդը՝ Անգլիոյ Եղիսաբէթ թագուհին որ չի ցանկար Մարի Սթիւարը բազմած տեսնել Սպանիոյ գահին վրայ :

Այս կողմէն բոլոր յոյսերը կորսնցնելով, ուրիշ բան չի մնար ընելիք Մարի Սթիւարին, այլ պատրաստուիլ վերադառնալու Սկովտիա: Թէեւ կրնար [illegible] Ֆրանսայի արքունիքին մէջ ու հոն [illegible] բնակիլ ապրիլ խաղաղ ու [illegible] կեանք մը, եւ սակայն իր հպարտ նկարագիրը չէր կրնար հանդուրժել որ երկրորդական դիրքի մը մէջ շարունակէր ապրիլ հոն ուր առենօք գտնուած էր առաջին կարգի վրայ :

Կատարինէ տը Մետիսիս իր կողմէ կը ջանար օր առաջ ազատուիլ Մարի Սթիւարի ներկայութենէն, որովհետեւ թէ [illegible] մանկ իտալուհին կը խորհէր [illegible] վտանգաւոր կինը եթէ շարունակէր [illegible] րել Ֆրանսայի մէջ, օր մը կրնար [illegible] մը դառնալ արքունիքին: Չէ՞ որ նոր [illegible] գահաժառանգը, պատանի թագաւորը [illegible] թուէր տրամադիր ըլլալ հետեւելու [illegible] անդրանիկ եղբօր ճամբուն: Արդարեւ [illegible] երիտասարդ իշխանը օր մը համարձակ[illegible] էր ըսելու իր մօրը :

(4 Շար.)

…ղի արդիւնաբերութեան բազմատեսակ արտադրութիւնները, յատկապէս գինի եւ քոնեակ: (1961ին Ռուսիոյ կեդրոնական մասը ուղարկուած է 800·000 տեքալիթր գինի, 64·000 տեքալիթր քոնեակ եւ աւելի քան 2,1 միլիոն շիշ հանքային ջուր, աւելի քան 15 տեսակ քիմիական արտադրութիւններ): Ասոնցմէ զատ դրկուած են 35 տեսակ մեքենաներ եւ ելեկտրական սարքեր, ինչպէս նաեւ գունաւոր մետաղներ եւ շինանիւթեր:

Այնուհետեւ Ռուսիոյ շրջաններէն Հայաստանի հետ տնտեսական կապեր ունին Ստորին Տոնը եւ Հիւսիսային Կովկասը: Այստեղէն ստացուող արտադրութիւններուն մէջ կը գերակշռեն սնունդի վերաբերեալ արտադրութիւնները, որոնցմէ առանձնապէս՝ միսը եւ արեւածաղիկի իւղը: Հայաստան ներածուած արեւածաղիկի իւղին 46 տոկոսը կուգայ Հիւսիսային Կովկասէն: Այստեղէն կը ստացուին նաեւ մեծ քանակութեամբ տախտակներ, շիֆեր, ապակեայ ամաններ, գիւղատնտեսական մեքենաներ եւ պողպատէ խողովակներ, շինանիւթեր՝ կրաղիւս, փափուկ ծածկ, ջեռուցիչներ, մեծ քանակութեամբ ապակի, որոշ քանակութեամբ նաւթամթերքներ, անտառանիւթ (քարածուխ եւայլն):

Հայաստանէն Ռուսիա ղրկուած ապրանքներուն 14 տոկոսը եւ Ռուսիայէն Հայաստան ներածուած ապրանքներուն 13 տոկոսը կը կատարուի այս երկու շրջաններուն հետ:

Հայաստան այս շրջաններուն կը ղրկէ առաւելապէս ձգալող, ելեկտրական սարքեր, շարժական ելեկտրակայաններ, ժամլիչներ, գինի, քոնեակ, պահածոյ, հանքային ջուր եւայլն:

Ռուսիոյ ուրիշ մէկ շրջանին՝ Ուրալի հետ եւս Հայաստան տնտեսական կարեւոր կապեր ունի: Այնտեղէն կը ներածէ սեւ եւ գունաւոր մետաղներ, մետաղեայ շինութիւններ, իր պէտք ունեցած անտառանիւթին 35 տոկոսը եւ տպագրական թուղթին աւելի քան 33 առ հարիւրը: Կը ղրկէ ելեկտրական գործիքներ, մեքենաներ:

Արեւելեան եւ Արեւմտեան Սիպերիայէն կը ներածուի հանրակառքեր, ճամբաներու շինութեան համար գործածուող մեքենաներ, անտառանիւթեր: Այդ շրջաններուն կը ղրկուի քառասուն տեսակի ապրանքներ, որոնց ընդհանուր գումարին 63 տոկոսը Արեւմտեան եւ 80 տոկոսը Արեւելեան Սիպերիայի համար կը կազմեն սննդարդիւնաբերական արտադրութիւնները:

Ծայրագոյն Արեւելքէն եւս որոշ տեսակի ապրանքներ կը ներածէ Հայաստան, իսկ կ'արտածէ՝ 30 տեսակ ապրանք:

Ռուսիոյ հիւսիսային շրջանները կը ղրկուին ելեկտրական արտադրութիւններ, իսկ այդ շրջաններէն կը ներածուին առաւելապէս անտառանիւթ եւ թուղթ: [illegible] հիւսիս-արեւմուտքի շրջաններուն Լենինկրատ եւայլն, Հայաստան 50 տեսակ ապրանք կը ղրկէ · (Հայաստանի արտադրած գինիին 17 եւ քոնեակին 13 տոկոսը կ'երթայ Լենինկրատ):

Բաղդատմամբ ներածումին, երկու անգամ աւելի շատ ապրանք կը ղրկուի այս շրջաններուն:

Ռուսիայէն ետք, Հայաստանի ունեցած տնտեսական կապերուն մէջ երկրորդ տեղը կը գրաւէ Ուկրայնիա: Արդարեւ, Հայաստանի ներածումներուն աւելի քան 14 եւ արտածումներուն 24 տոկոսը բաժին կ'իյնայ այս երկրին:

Հայաստանի մէջ օգտագործուող բոլոր տեսակի մետաղներու ընդհանուր քանակին 54 եւ ածուխին 90 տոկոսը կը ներածուի Ուկրայնիայէն: Այդտեղէն կը ստացուի ընդհանրապէս Հայաստան ներածուող շաքարին 73, արեւածաղիկի իւղին 54 եւ կենդանիի իւղին յիսուն տոկոսը: Կը ներածուին նաեւ մեքենաներ, քիմիական արտադրութիւններ: Իսկ Հայաստան Ուկրայնիա կը ղրկէ 70 տեսակ կարեւոր արտադրութիւններ՝ թըրանսֆորմաթէօր, շարժական ելեկտրակայան, ելեկտրաշարժիչ, ճշգրիտ չափիչ գործիք, ձգալոց եւայլն: Կ'ուղարկուի նաեւ մեծ քանակութեամբ գունաւոր մետաղներ, բազմատեսակ շինանիւթեր, գինի, քոնեակ:

Մոլտաւիայէն կը ներածուի գլխաւորաբար շաքար, իսկ հոն կը ղրկուի ելեկտրական եւ այլ մեքենաներ:

Պելոռուսիայէն կը ներածուին բեռնատար մեծ ինքնաշարժեր, գիւղատնտեսական մեքենաներ, փայտամշակման համար անհրաժեշտ հաստոցներ, ապակի, թուղթ եւ փուշի իւղ, իսկ մերձպալթեան երկիրներէն՝ հանրակառքեր, կենդանիի իւղ (Լաթվիա), սնունդի արդիւնաբերութեան համար անհրաժեշտ սարքեր (Էսթոնիա), փուշի իւղ (Լիթվանիա), իսկ թուղթը երեք երկիրներէն ալ հաւասարապէս:

Այս երկիրները կը ղրկուին առաւելապէս ելեկտրական մեքենաներ եւ այլ սարքեր: Ասոնց արժէքը զգալի չափով կը գերազանցէ այդ երկիրներէն ներածուած ապրանքներուն արժէքը:

Կեդրոնական Ասիոյ երկիրներէն կը ներածուի առաւելապէս գունաւոր մետաղներ, որոնցմով հարուստ են Ղազախըստան եւ Ուզպեկիստան: Կը ներածուի նաեւ գիւղատնտեսական այնպիսի մեքենաներ, որոնք հիմնականին մէջ կ'օգտագործուին բամպակի մշակութեան եւ հաւաքման համար (Ուզպեկիստան): Ասոնցմէ զատ, Հայաստան կ'ուղարկուին որոշ քանակութեամբ բամպակէ գործուածքներ եւ մանուածք (Տաճիկիստան, Թուրքմենիստան): Այս երկիրները Հայաստանէն կը ստանան իրենց տնտեսութեան համար բացառիկ նշանակութիւն ունեցող ապրանքներ՝ ելեկտրական մեքենաներ, պարարտանիւթեր, սնունդի վերաբերեալ արտադրութիւններ եւայլն:

Հայաստան իր սպառած քարիւղին աւելի քան 90 տոկոսը Ազրպէյճանէն կը ստանայ: Նաեւ՝ բնական կազ, պղպատէ խողովակ, կրաղիւս եւ մեծ քանակութեամբ բամպակի իւղ:

Սեւ մետաղներուն տասը տոկոսը Հայաստան կը ներածէ Վրաստանէն: Բեռնատար կառքերէ զատ, Հայաստանի համար կարեւոր է թէյը, զոր կը ստանայ այս երկրէն:

Իր կարգին Հայաստան այս երկիրներուն կը ղրկէ քիմիական արտադրութիւններ, ձգալոցներ, «սեւանիտ» եւ «նայիրիտ» որոնց դերը անգնահատելի է մանաւանդ քարիւղի արդիւնաբերութեան մէջ: Երկու այս երկիրները Հայաստանէն կը ստանան ելեկտրականութեան եւ մեքենաշինութեան վերաբերեալ աւելի քան վաթսուն տեսակ արտադրութիւններ, աւելի քան տասը տեսակ կարեւոր շինանիւթեր, թեթեւ սնունդի արդիւնաբերութեան բազմազան արտադրութիւններ, գունաւոր մետաղներ եւն·:

Խորհ· Միութեան սահմաններէն դուրս յիսուն երկիրներու կ'արտածուին 70 տեսակ ապրանքներ:

Ս· ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

«Սով· Մանկավարժ»

ԻՍԱՀԱԿ Ծ· Վ· ՂԱԶԱՐԵԱՆ ԹՈՒՐՔԻԱՅԷՆ ԱՐՏԱՔՍՈՒԵՑԱՒ

ՊՈԼՍՈՅ ԹԵՐԹԵՐԸ ԿԸ ԳՐԵՆ.— Երկու ոստիկաններ դիմած են Պատրիարքարան եւ Իսահակ Ծ· վրդ· Ղազարեանի հաղորդած են թէ Ապահովութեան Ա· ճիւղի Տնօրէնը ուզած է տեսակցիլ իրեն հետ: Իսահակ Ծ· վրդ· Ղազարեան այցելած Ապահովութեան Տնօրէնութիւն, ուր Տնօրէնը իրեն հաղորդած է թէ ներքին գործավարութենէ ստացուած հրահանգի մը համաձայն պէտք է անմիջապէս մեկնի երկրէն:

Իսահակ Ծ· վրդ· Ղազարեան թէեւ 24 ժամ պայմանաժամ ուզած է Լոնտոն մեկնելու համար, բայց այդ արտօնութիւնը իրեն տրուած չըլլալով՝ ստիպուած է նոյն երեկոյեան օթոպիւսով Յունաստան մեկնիլ:

Այս առթիւ *Ճումհուրիյէթ* կը գրէ.—

Կովկասցի հայ կրօնաւոր մը, որուն Թուրքիա մուտքը արգիլուած էր, երէկ քաղաքական ոստիկանութեան կողմէ ձերբակալուեցաւ:

Չորս տարիներ առաջ Կովկասէն Թուրքիա գալէ ետք, անունը խառնուած էր գանազան դէպքերու եւ այդ իսկ պատճառաւ երկրէն դուրս հանուած էր: Իսահակ Ղազարեան տարբեր անունով դարձեալ Իսթանպուլ վերադարձած էր:

Հիւրրիյէթ կը գրէ.—

Իսահակ Ղազարեան անուն կրօնաւոր մը որ երկրին շահերուն դէմ կը գործէր, երկրէն դուրս հանուեցաւ: 44 տարեկան կրօնաւորին մասին որոշում տրուած է ներքին նախարարութեան կողմէ եւ նախարարաց խորհուրդէն այդ ուղղութեամբ որոշում մը առնուած է:

Իսթանպուլի քաղաքական ոստիկանութիւնը որ մօտէն կը հետապնդէր զայն, մանրամասն տեղեկագիր մը յանձնած է նախարարութեան:

Համաձայն այդ տեղեկագրին Իսահակ Ղազարեան իր կրօնական հանդամանքը օգտագործելով չփում հաստատած էր Երկաթէ Վարագոյրին եւ գտնուող երկիրներու հետ կապ ունեցող անձերու հետ:

ՀԱՅԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ժօժէֆի Արիսթաքէսեան (Ֆրանսահայ) յաջողութեամբ ստացած է Ազգ· Գեղարուեստից բարձրագոյն վարժարանի կերպարուեստի պետական բարձրագոյն վկայականը ու շահած, յիսուն մրցակիցներու մէջ, մարդակազմութեան հիւէրի պետական մրցանակը:

Սերժ Մանուկեան (Ֆրանսահայ) նոյնպէս յաջողութեամբ ստացած է կերպարուեստի Պետական բարձրագոյն վկայականը:

Ֆրանսական կառավարութեան կրթաթոշակով Փօ ց'Առ յաճախող Արտաշէս Կազանեան (Իրանահայ) պետական կրթաթոշակներու տարեվերջի ցուցահանդէսին, որ տեղի ունեցաւ Յունուար 11ին, մասնակցած է երկու իւղանկարներով «այր» եւ «սպասում» որոնք ուշադրութիւն գրաւած են իրենց արտայայտչականութեամբ 25 ազգերու պատկանող արուեստի ուսանողներու գործերուն մէջ:

Փրինա Զիպուքճեան երիտասարդ նըկարչուհի, Յունիսի մէջ ցուցադրած է Գերմանիոյ Ֆրանքֆուրթ քաղաքին մէջ, 25է աւելի գծագրութիւններ եւ իւղանկարներ, ֆրանքօլերման մշակութային կապի հրաւէրով ու կազմակերպութեամբ եւ գտած լաւ յաջողութիւն մը:

«Ժընվէնալ» շաբաթաթերթի Յունիս 28ի թիւին մէջ կը կարդանք· (Անտրէ Վէյլէր) «Ծագումով հայ երիտասարդ նկարիչը Թորոսեան, իր «գոյնը» նկարով կը ստորագրէ, իր թելադրող քաղցրութեամբ մեծապէս յատկանշական պաստառ մը: Բանաստեղծ նկարիչ մըն է ան, որուն պէտք է հետեւիլ, որովհետեւ իր արժանիքները արդէն ի յայտ կուգան իր վրձինին տակ, որ կը պաշտէ, Օտելոն Ռըտոնին այնքան սիրելի «Հաճոյքները» «Խմանէս անս»:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (171)

ԵԸԼՏԸԶԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

Անոնց յուղարկաւորութիւնը եւ թաղումը կատարուած է Ժընեւ գտնուող Դրօշակի կեդրոնական վարչութեան անդամներէն կարգ մը յեղափոխականներու եւ Պուլկար խմբապետական ընկերութեան կողմէ: Երկու սպաննուածներուն բնակարանին մէջ գտնուած են եօթը սընտուկ կարեւոր թուղթեր ու տարրեր, զորս փախցնելու համար ամէն միջոց գործադրած են Քօմիթէճիները: Հետեւաբար անոնց արարքը եւ եղեռնական երկուքի փորձերն ու ձեռնարկները ապարդիւն մնացած են. Պոլի գիւղին մէջ տեղի ունեցած պայթման տանն ներկայ գտնուող Սոֆի եւ Նաժէտա անծանօթ տեղ մը փախած են:

Հարցաքննիչ մարմինը, որ արդէն խնդրոյն խակութեանը եւ անոր սկզբնաւորութեան եղանակին պատրաստութեան մասին կատարեալ հմտութիւն եւ տեղեկութիւն ունէր, այս պաշտօնական թուղթերն ու թղթակցութիւններն ալ քննութեան մը եւ ուսումնասիրութեան մը ենթարկեց:

Ժօրիսի նախնական հարցաքննութեան մէջ Սամուէլ Ֆայն անուն մէկը յիշատակուած էր որ բացայայտ էր, թէ մեծ կարեւորութիւն մը ունէր: Վկայութեանց եւ քննութեանց նայելով, Սամուէլ Ֆայն եւ Քրիստափոր Միքայէլեան միեւնոյն անձը պէտք էին ըլլալ: Ծանօթ էր արդէն թէ Սամուէլ Ֆայն անցած Նոյեմբերի մէջ հեռացած էր Պոլսէն· միւս կողմէ Սոֆիայի ոստիկանութիւնն ալ կը յայտնէր թէ կաղ Քրիստափոր Պոլսէն գացած է Սոֆիա, ուր շարունակած է իր պայթուցիկ փորձերը: Հետեւաբար այս երկու անունները կրող նոյն անխծապարտ անձը, այսինքն Սամուէլ Ֆայն ծածկանունին տակ, կաղ Քրիստափոր Միքայէլեանն էր· իսկ իրեն ընկերացող կնոջ Ժօրիս անցագրով սպասին անձն ալ, որուն ինքնութիւնը ճշդել կարելի չէր եղած հոն, եւ պայթումին հետեւանքով Սամուէլի հետ սպաննուած էր, ան ալ Պելժիայի խուլ Ժօրիսի եղեռնագործ ընկերներէն եւ Սինկըրի վաճառատան պաշտօնեաներէն Արմանտօ դիւղացի Վռամշապուհ Քէնտիրեանն էր, որուն փախուստը դիւրացուցած էր Ժօրիս, իր անցագիրը տալով անոր:

Ասոնք բացարձակապէս եւ յստակօրէն ճշդուած են: Այս վերջնական եւ ճշմարիտ արդիւնքէն բացայայտ կը տեսնուի, թէ Ժօրիս իր անցագիրը անձամբ Վռամշապուհ Քէնտիրեանի տալով, յեղափոխական նպատակները դիւրացուցած, գործադրած եւ յիշեալը Պոլսէն փախցնել տուած է: Քննիչ մարմինը, մէկիկ մէկիկ երեւան հանեց ծածկած ճշմարտութիւնները եւ գտնոք պարզեց Ժօրիսի առջեւ, որ Պելժիական դեսպանատան Բ· Դրան թարգման Մ· Մարքէթէչի ներկայութեան հետեւեալը խոստովանեցաւ:

ԺՕՐԻՍԻ ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ժօրիս Վռամշապուհ Քէնտիրեանի հետ մտերմական յարաբերութիւններ հաստատելով, սկսած էր քննել հայ յեղափոխականներու խռովարարական գաղափարները, զորս մինչեւ այն ատեն չէր քննած: Այս անխծապարտ գաղափարը տարածելու համար կոմիտէներուն հրատարակած «Փրօ Արմէնիա» եւ ուրիշ կարգ մը թերթերն ալ քննած, կարդացած եւ շարունակած էր կարդալ:

Միւս կողմէ Վռամշապուհ Քէնտիրեանի հետ ալ այս խնդրին վրայ շատ մը բանակցութիւններ: կարծիքներու փոխանակութիւններ եւ գրգռումներ փոխանակելով, հայ յեղափոխականներու նկատմամբ կարգ մը գրգռումներու ենթարկուած էր: Ինքը սկզբունքով անիշխանական եւ բնութեամբ խռովասէր ըլլալով, իր մասնաւոր գրգռումներուն եւ գաղափարներուն ծրագիրներուն համաձայն եւ նմանը ըլլալը զարմանալի բան մը չէր:

Ժօրիս այս ամէնքը խոստովանելէ ետք, յայտնեց թէ առաջին խոստովանութիւններուն մէջ յիշատակուած Սամուէլ Ֆայն եւ անոր աղջիկը Ռուպինա Ֆայն եւ դարձեալ Լիփա Րիփս եւ անոր կինը Սոֆի Րիփս, Հայ Դաշնակցական Յեղափոխականներու խումբին, այսինքն Ժընեւի, Թիֆլիզի եւ Պուլկարիոյ մէջ գտնուած, Հայ յեղափոխականներէն եւ Պուլկար յեղափոխական կոմիտէներէն խառն, անցած Փետրուարի կէսին, Սոֆիայի մէջ գաղտնաբար գումարուած նիստին մէջ տրուած որոշումները գործադրելու համար, այս չորսը՝ անցած տարուան Հոկտեմբերի սկիզբները Պոլիս եկած են: Հոս, Վռամշապուհ Քէնտիրեանի միջնորդութեամբ, Ժօրիս անոնց հետ տեսակցելով, այդ չորս յեղափոխականներուն հետապնդելիք գաղափարներուն եւ անխծապարտ գրգռումներուն ինքն ալ համամիտ գտնուած է, իր բնական գրգռումներուն անսալով:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար·)

Տէր եւ Տիկին Աշոտ Սերճանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հայկազուն Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Ս.–բալեան, Տէր եւ Տիկին Մինաս Շահրիկեան, Այրի Տիկին Շալճեան եւ աղջիկը (Պաքու), Այրի Տիկին Ատրինէ Պարոն–վարդեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԲԱՐՍԵՂ ՍԵՐՃԱՆԵԱՆԻ

(Ծնեալ Գարզուհի Յովհաննէսեան Կիրասոնցի)

մահը որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 2ին, ժամը 11ին, իր բնակարանը:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Շաբաթ (Յուլիս 6) ժամը 14·30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փեռ–Լաշէզի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար իր ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՅԱԽԱՅՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Ս. Սխալեան, իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Ֆ. Կ. Խաչի տասնեակ տարիներու տքնաջան վարիչ–քարտուղարուհի, ընկերուհի Արշալոյս Թաղէոսեանի՝ իր ամուսնոյն մահուան տխուր առիթով, եւ կը նուիրեն քսան ֆրանք «Հայ–Բոյժ»ին, քսան ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կը տօնուի, Կիրակի, Յուլիս 14, Քիւժ–լէ–Փէնի անտառին մէջ (անցեալ տարուան վայրը):

Կը թելադրուի Մարսէյլի շրջանի ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութեանց այժմէն ապահովել իրենց շրջանի երթեւեկի օթոքառները:

ՊՕՄՈՆԻ Հասարակութեան կը յայտարարուի թէ օթոքար վարձուած է Խանասորի տօնակատարութեան վայրը երթալու համար, կը հրաւիրուին որ առաջ արձանագրուիլ հետեւեալ ընկերներու մօտ.

Ժիրայր Տէր Վարդանեան, Սերժ Սարգիսեան, Գէորգ Եօթնեղբայրեան, Նշան Դարբինեան:

Օթոքարը կը մեկնի Պօմոնէն առաւօտ ժամը ութին:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի Հայ Մարզական Ընդհ. Միութեան մարզադաշտին վրայ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Օր. Կարապետեան (երգ), գնդակի մրցում (վեց հոգիով), նուէրներ առաջնակարգ խումբերու համար, փոքրերու համար խաղեր, մրցանակներով:

Պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

Հանդիսութեան կը հրաւիրուի Վիէնի, Լիոնի եւ Տէսինի ու շրջակայի հայութիւնը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԻԷՆ.— Պ. Կարապետ Սապունճեան եւ զաւակները, Պ. Ս. Սապունճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Օթճեան, Պ. Թ. Պօյաճեան եւ բոլոր ընտանեկան պարագաները, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, հեռագրով, ծաղկեպսակով եւ նուիրատուութեամբ մասնակից եղան իրենց մեծ սուգին՝

ՏԻԿԻՆ ԹԱԳՈՒՀԻ ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆԻ

(Ծնեալ Փալանճեան)

եղերական մահուան առթիւ:

Այս տխուր առթիւ, Կարապետ Սապունճեան կը նուիրէ 50 ֆրանք Անի կոմիտէին, յիսուն ֆրանք Կապ. Խաչին, յիսուն ֆր. Հ. Մ. Ը. Մ.ին եւ յիսուն ֆրանք Մշակոյթի Տան:

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ, պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԿԸՐՆՈՊԼ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20ին, դպրոցի սրահին մէջ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը կարեւոր է: Կարեւոր օրակարգ:

×

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Լիոնի մէջ, մասնակցութեամբ Կեդր. Ֆրանսայի բոլոր խումբերուն:

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Իսիի քաղաքապետարանի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ փարիզեան եօթը խումբերուն:

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ամավերջի մրցանակաբաշխութիւնը եւ դաշտահանդէսը, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին, այս Կիրակի ամբողջ օրը, Սէսինէէն վեր, Սէն–Նիզիէ ճամբուն վրայ Շաթօ տը Պօըրկառ գեղատեսիլ ծառաստանի եւ պաղ ջուրի մօտ:

Խմբերգ Նոր Սերունդի կողմէ, հաճելի անակնկալներ:

Ճոխ պիւֆէ, զուարճացուցիչ ըմպելիներ, դիւրամատչելի գիներով, պատրաստուած Խաչուհիներու կողմէ:

Կը հրաւիրուի Լանսէի, Ռընաժի, Ռոնտի եւ բոլոր շրջակայքի հայ հասարակութիւնը, իրենց ներկայութեամբ քաջալերելու կրթական այս գեղեցիկ ձեռնարկը:

Ծանօթութիւն.— Օթոքարի ժամերը.— Դպրոցէն կը մեկնի ժամը 8·45 անցած, Շըմէն տը լա Փլէն ժամը 9, Փլաս Վէր–տէօն ժամը 9·15, Ռիւ Տալամպէռ ժամը 9·25, Բուռ Պէրիա կամուրջի մօտ ժամը 9·35: Անձրեւի պարագային պիտի յետաձգուի յաջորդ Կիրակի (14 Յուլիսին), նոյն վայրը, եւ նոյն մեկնումի ժամերը:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Տէսինի Ազգ. դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ: Հովանաւորութեամբ տեղւոյն մասնաճիւղին:

Կիրակի, (7 Յուլիս) կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը մասնակցի դպրոցին աշակերտութիւնը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Թրագօշի:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ առանձին յայտարարութեամբ:

Մուտքը ազատ է:

Կը հրաւիրուի շրջանի Հայութիւնը անխտիր:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի, Սրբոց Թարգմանչաց, Ս. Սահակայ եւ Մեսրոպայ տօնակատարութեան առիթով հանդիսաւոր Ս. պատարագ կը մատուցուի, ինչպէս նաեւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյ բարերար Ասպետ՝

ՎԱՀԱՆ ԽՕՐԱՍԱՆՃԵԱՆԻ

եւ կնոջ, ինչպէս նաեւ համայն ԽՕՐԱՍԱՆՃԵԱՆ գերդաստանի հոգւոցն ի յիշատակ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ ՄԷՋ

Թաղիս ամավերջի դպրոցի հանդէսը, այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Փաթրոնաժի սրահին մէջ:

Երգ, խմբերգ, արտասանութիւն հայկական պարեր, թատերախօսութիւն եւ կատակերգութիւն փոքրիկներու կողմէ, ղեկավարութեամբ Թաղիս հոգեւոր հովիւ Տէր Եղիշէ քհնյ. Փանոսեանի:

Մուտքը ազատ է:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄԻՍ

LES SABLES D'OLONNE

(Vendée)

Ծովու լոգանք, խաղեր, դասախօսութիւններ, գեղարուեստական երեկոներ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԵՑԷՔ ՓՈՒԹՈՎ

ՓԱՐԻԶ.— Ուրբաթ օրերը, ժամը 18·30 – 20·30 եւ Շաբաթ օրերը՝ 15էն 19, Մշակոյթի Տուն, 17, Rue Bleue, PARIS (9e)

ԼԻՈՆ.— ՕՐ. ՇԱՔԷ ՂԱԶԱՐԵԱՆ, 35 Րիւ Շըվրէօյլ,

ՏԷՍԻՆ.— Ժ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ, 16 Րիւ Պրանլի

ՎԻԷՆ.— ՕՐ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, 11 Րիւ տէ Սելէսթ,

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— ՕՐ. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ, 2 Պուլվ. Շառլ տը Կօլ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ա. ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ, 57 Րիւ Թառանթէզ

ՎԱԼԱՆՍ.— ՕՐ. ԽԱՉԷՐԵԱՆ, 28, Քօթ տէ Շափըլիէ

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Խ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ, 24 Քուռ Պեռիա

ՆԻՍ.— ՕՐ. Շ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, 19, Պուլվ. Մանեան

ՊՈՌՏՕ.— ՕՐ. ԻԶԳԱԼԱՑԵԱՆ, 7 Րիւ Փորթ–Պաս

ԱՎԻՆԵՕՆ.— ՕՐ. Ժ. ՀԱԼԱՃԵԱՆ, Պետարիտ

ՊՕՄՈՆ.— Մ. ԳՈՒԼՈՒՄԵԱՆ, 17 Պուլվ. Վօքուա

ՍԷՆ ԼՈՒ.— ՕՐ. ՓԻԼԻԿԵԱՆ, 126 Պուլվ. Քէյրէլ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գ. ՊԱՊԵԱՆ, 7 – 9 Րիւ Կրինիան

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Կ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, 3 Պուլվ. Արարատ

ԳԻՆ՝ 310 ՖՐԱՆՔ

ԿԱՆԽԱՎՃԱՐ.— Սեփական միջոցներով եկողներէն՝ 50 ֆրանք: Փարիզէն հաւաքական տոմսով մեկնողներէն՝ 100 ֆրանք:
(Հաւաքական տոմսով մեկնիլ փափաքողներուն արձանագրութիւնը մինչեւ Յուլիս 13):

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Իսիի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն կողմէ Մըտոնի անտառի պաղ ջուրին մօտ Թափի Վեռ:

Այս Կիրակի, ամբողջ օրը:

Ճոխ պիւֆէ, զանազան անակնկալներ եւ խաղեր:

Անձրեւի պարագային հաւաքոյթ Իսիի Խրիմեան սրահը (2 Րիւ տը լա Տէֆանս)

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Օթօպիւս 169 Մեռի տ'Իսիէն, իջնել Օսփիս (Մըտոն) կամ 136 Փորթ տը Սէն Քլուէն, իջնել Լիսէ Հոշ: Կառախումբ Էնվալիտ–Վերսայլ իջնել Մըտոն–Վալ Ֆլէօրի:

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի եւ շրջակայի հայ ժողովուրդը սիրով կը հրաւիրուի Լուսաւորչի դպրոցին տարեկան դաշտահանդէսին, (Յուլիս 7ին) Կապիյենոնի սրճարանին բակին մէջ:

Հայկական երգեր: Համեղ ճաշ:

Անձրեւի պարագային պատսպարան:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1963 – 1964 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է այժմէն իսկ դիմում կատարեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ:

Ա.— ՖՐԱՆՍԱԿԱՆԸ, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով —:

Բ.— ՀԱՅԿԱԿԱՆԸ, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութեանց համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Tél : 927-01-72

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հերոսներու Օրը Յուլիս 21ին, Փոն տը Շէրիւիի մէջ: Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ:

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ – Ս. ՂԱԶԱՐ
ՔԱՐԻՆԹԻ ԵՒ ՎԻԷՆՆԱ

▼

Մեկնում, Օգոստոս 5
Վերադարձ, Օգոստոս 30

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

RELATIONS
TOURISTIQUES EDUCATIVES
27, Rue du Fbg. Montmartre
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 35-85

Organisateur :
Edouard DJEZIRIAN
Avec la participation de
H. BASMADJIAN

ԵՐԵՒԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԸ

Ուշադրութիւն, Եւրոպայի երկիրներ... ապրող Հայերուն համար տրուող Երեւանի ձայնասփիւռի հաղորդումներու ալիքները փոխուած են. Յունիս... սկսեալ յիշեալ հաղորդումները կը սփ... ուին՝ իւրաքանչիւր Չորեքշաբթի եւ Կիրակի առաւօտները, Փարիզի ժամը 8·30էն սկսեալ մինչեւ 9ը հետեւեալ կարճ ալիքներու վրայ· 19·59, 25·..., 25·45, 30·82 եւ 40·71 մեթր:

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 50 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	27 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 60 Ֆ.	Հատը	0·25 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 6 ՅՈՒԼԻՍ — SAMEDI 6 JUILLET 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9649

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9649

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽՆԴԻՐԸ ԿԸ ԿՆՃՌՈՏԻ

...կըսէինք թէ քրտական հարցին զար – ...գացումը մտահոգութեան մատնած է ...Թուրքիան, իսկ սպառնական դիրք բռնե– ...լ մըած Մոսկուան :

...Ամիսներէ ի վեր խլրտումները անպա – ...կաս էին Թուրքեւիրաքեան սահմանա – ...գծին վրայ : Ապահովութեան խոր – ...հուրդը վերջերս ձեռք առած էր խնդիրը, ...թոյլ չտալու համար, որ Մոլլա Մուսթա– ...ֆա Պարզանիի ապատամբական շարժու – ...մը տարածուի նաեւ Թուրքիոյ Քիւրտե – ...րուն մէջ :

...Արեւելեան նահանգներուն մէջ պատա– ...հած պարբերական խլրտումները «յեղու – ...թիւն» կ'անուանէին Թուրք պաշտօ– ...նական շրջանակները, սարսափի չմատ – ...նելու համար հանրային կարծիքը :

...Յունիս 20ին Ազգային Մեծ Ժողովին ...մէջ պաշտպանութեան նախարար Իլհամի ...Սանճար խօսելով պաշտպան վիճակը եր– ...կու ամիս եւս երկարաձգելու անհրաժեշ– ...տութեան մասին՝ չեշտած էր թէ «երե – ...ւան հանուած են կարգ մը վնասակար ...գործունէութիւններ, որոնց արմատը ...դուրսը կը գտնուի» :

...Այս յայտարարութենէն օր մը վերջ կը ...յայտնուէր թէ այս «վնասակար գործունէ – ...ութիւններ»ը կապ ունէին քրտական ...շարժման հետ : Հակառակ պետական իշ– ...խանութեանց կատարեալ գաղտնապահու– ...թեան, կը հաստատուէր թէ «խիստ հե – ...տապնդումէ եւ հակակշիռէ մը ետք ձեր– ...բակալուած են» կարգ մը անձեր, որոնք ...դատարան պիտի յանձնուին :

...Վերջապէս ներքին նախարար Պէքաթա ...քանի մը օր առաջ պաշտօնապէս յայտնեց ...թէ ձերբակալուած են տասներկու Քիւր – ...տեր, որոնք ծրագրած էին «Քիւրտ Պե – ...տութիւն մը ստեղծել Թուրքիոյ մէջ» :

...Թէ որքան լուրջ է նախարարին այս ...յայտարարութիւնը՝ կարելի չէ ըս– ...տուգել : Ստոյգ է միայն որ Անգարայի ...կառավարութիւնը միշտ սարսափի տակ ...կ'ապրի արեւելեան նահանգներու քիւրտ ...բնակչութիւնը, իբրեւ կանխարգել մի – ...ջոց, առիթ չտալու համար անոնց մտա – ...ծելու ապստամբութեան մասին :

...Պարբերաբար կը ձերբակալէ քանի մը ...տասնեակ քիւրտ ցեղապետներ ու երեւե– ...լիներ, զորս Անգարայի մէջ դատի կ'են – ...թարկէ իբրեւ պետութեան ապահովու – ...թեան դէմ դաւադրող : Քանի մը ամիսէ ի ...վեր դատի տակ են 49 «դաւադիր» Քիւր– ...տեր :

...Առիթէն օգտուելով նոր ձերբակալու – ...թիւններ, Թուրքերը սկսած են խիստ ...հսկողութեան ենթարկել Քիւրտերը : ...Միւս կողմէ Իրաքի մէջ կռիւները սաստկու– ...թեամբ կը շարունակուին Պարզանիի ա– ...պստամբ Քիւրտերուն եւ Պաղտատի կա– ...ռավարութեան զինեալ ուժերուն միջեւ : ...Իրաքեան վարչապետ Սալահ Պիթար ...Յունիս 12ին Դամասկոսի մէջ Իրաքի ...դեսպանատան մէջ յայտներ էր թէ «Սու – ...րիա է հարկին ամէն օժանդակութիւն ը– ...նելու պատրաստ է Իրաքի քրտական ա – ...պստամբութիւնը ճզմելու համար » :

...Արեւմտեան միջազգային մամուլն ու Պարզա– ...նիի Փարիզի ներկայացուցիչը կը հաս – ...տատեն թէ սուրիական զինուորական ջո– ...կատ մը եւ օդանաւեր կ'աջակցին Իրաք– ...եան ուժերուն՝ ընդդէմ Քիւրտերուն :

...Կը թուի թէ վերջին շաբաթներու ըն – ...թացքին ծանր կորուստներ կրած են կող– ...մերը : Քիւրտերը կը յայտնեն թէ վար ա– ...ռած են եօթը օդանաւեր, մէկ սուրիա – ...կան, գրաւած են մեծաքանակ զէնք ու ...զինամթերք, գերի բռնած են 720 հոգի : ...Միւս կողմէ Իրաքեան օդանաւերը քան – ...դած են 167 քրտական գիւղեր, ծանր կո– ...րուստներու ենթարկելով բնակչութիւնը :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

ԳԼՈՒԽ ԳԼԽԻ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երկրագործութեան նախարար՝ Փիզա – նիի ներկայութիւնը տը Կոլի շքախում – բին մէջ զարմանք պատճառեց շատերուն : Արդարեւ այդ ձեւով կը պարզուէր թէ Ֆրանքեւգերմանական խօսակցութիւննե – րը միայն քաղաքական պիտի չըլլային այլեւ՝ գիւղատնտեսական : Ծանօթ է որ երկու պատուիրակութիւնները տարա – կարծիք են Հասարակաց Շուկայի մէջ եւ կ'ուզէին համաձայնիլ գիրենք բաժնող հարցերու շուրջ :

Ատընաուըր – տը Կոլ երկու ժամ խօ – սած են գլուխ գլխի եւ շօշափած քաղա – քական բոլոր հարցերը : Ատընաուըր վս– տահեցուցած է իր Ֆրանսացի խօսակիցը որ ոչ մէկ գաղտնի համաձայնութիւն կնքուած է իր եւ Քենըտիի միջեւ , բայց եւ այնպէս չեշտած Ուաշինկթընի հետ սերտ կապեր պահելու անհրաժեշտութիւ– նը, ապահովութեան համար : Ատընաուըր կրկնած է նաեւ տը Կոլի ինչ որ ըսած էր Քենըտիի .— « Եթէ Ֆրանսայի եւ Գեր– մանիոյ կապերը չըլլային ինչ որ են , դո՛ւք Պ. Քենըտի, պիտի աշխատէիք որ այդպէս ըլլան » :

Արեւելեան ճակատին վրայ, Ատընա – ուըր շարժուն կը գտնէ կացութիւնը եւ Արեւմուտքի համար լաւագոյն լուծումը կը նկատէ սպասել չին – խորհրդային գաղափարական պայքարին ելքին :

Տը Կոլ գլուխ գլխի տեսակցութիւն մը ունեցաւ նաեւ տնտեսական նախարար եւ վաղուան վարչապետ՝ Էրհարտի հետ : Այս առթիւ Գերմանիոյ «դահժառանգը» յայտարարեց թէ խօսած են բոլոր հար – ցերու մասին Հասարակաց Շուկայէն մինչեւ Ատլանտեան գործակցութեան մէջ տեղ գրած հարցերը :

Առանձին խօսակցութիւններ տեղի ու– նեցած են զինուորականներու միջեւ եւ որոշուած է զարգացնել հասարակաց գաստիարակութեան համար, Ֆրանսացի եւ գերմանացի զինուորներու եւ ենթաս – պաներու փոխանակութիւնը: Խօսուած է նաեւ զինամթերքի միացեալ պատրաս – տութեան պայմանագրութեան մը մասին եւ իրիկունը Ատընաուըր ճաշ մը տուած է Ֆրանսացի հիւրին, ի պատիւ : Ատըն – աուըր, այդ ճաշին վերջաւորութեան չեշտած է .— « Շատ կարեւոր խօսակցու– թիւններ ունեցանք, մանաւանդ մեր եր – կու երիտասարդութեանց փոխանակման մասին, որոնք պէտք է զիրար աւելի լաւ ճանչնան : Զինուորական հարցերու մա – սին խօսեցանք ու նաեւ գործի : Երբ գոր– ծի մասին կը խօսուի միշտ շատ դժուար է : Այդ չի նշանակեր թէ կ'ուզենք դադ – րիլ բարեկամներ ըլլալէ , բայց վերջա – պէս շահու խնդիրներ մէջտեղ կը դըր – ուին եւ որովհետեւ այսօր օդը փոթորկոտ էր որոշեցինք վաղը վերսկսիլ խօսակցու– թիւնները այս մասին » :

Տը Կոլ իր պատասխանին մէջ յայտա – րարեց թէ Ֆրանքեւգերմանական բարե – կամութիւնը չի բաւեր պէտք է նաեւ գործակցիլ :

× Արտաքին նախարար՝ Քուվ տը Միւրվիլ մայրը մեռած ըլլալով, նախա– բարը Փարիզ վերադարձաւ :

Քրտական հարցը հետզհետէ դուրս ել– լելով տեղական սահմաններէն շարժման մէջ կը դնէ հարեւան երկիրները, դուռ բանալով նոր բարդութեանց :

Խնդիրը կը կնճռոտի :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ԽՈՐԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԿԸ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԷ ՊԱՊԸ

Ստորեւ, հրատարակութեան համար , Ձեզի կ'ուղարկենք նորընտիր Պապ Նորին Սրբութիւն Պօղոս Զ.ի եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Տ. Տ. Խորէն Ա.ի միջեւ փոխանակուած շնորհաւորական եւ շնորհակալական հեռագիրներուն պատ – ճէնները .—

Նորին Սրբութիւն Պապ Պօղոս Զ.

Վատիկան

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Հայոց կաթողի – կոսութիւնը եւ իր բոլոր հաւատացեալ – ները իրենց անսահման ուրախութիւնը կը յայտնեն Ձեր Սրբութեան ընտրութեան առթիւ :

Կը ներկայացնենք մեր անկեղծ շնորհա– ւորութիւնները եւ կ'աղօթենք ի բոլոր սրտէ որ Բարձրեալն Աստուած զօրացնէ զձեզ ձեր հոգեւոր ծանր առաքելութեան մէջ, շարունակելու համար քրիստոնէա – կան սիրոյ եւ խաղաղութեան գործը ժո – ղովուրդներու միջեւ եւ իրագործելու մերձեցումը Քրիստոնէական Եկեղեցինե– րու՝ ի փառս Աստուծոյ :

21 Յունիս 1963 — ԽՈՐԷՆ Ա. ԿԱԹ.

Անթիլիաս — ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

Նորին Սրբութիւն

Տ. Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոս

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ

Անթիլիաս

Ջերմօրէն շնորհակալութիւն կը յայտ – նենք ձեզի ձեր արտայայտած ազնիւ ըզ – գացումներուն եւ աղօթքներուն համար:

Թող Աստուած շնորհէ բոլորին ապրիլ ճշմարտութիւնը սիրոյ մէջ եւ ընթանալ իր լոյսին մէջէն դէպի ամբողջական մի – ութիւն :

28 Յունիս 1963 — ՊԱՊ ՊՕՂՈՍ Զ.

Վատիկան

29 Յունիս 1963 — ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆ

Անթիլիաս — ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԱՍՏԱՍ ՄԻԿՈՅԵԱՆ խօսելով Մոս – կուայի ամերիկեան դեսպանատան ըն – դունելութեան ընթացքին (ամերիկեան անկախութեան տօնին առթիւ), յայտա – րարեց թէ հիւլէական փորձերու դադա – րը եւ ոչ – յարձակողական դաշինքը իրա– րու հետ կապուած են : Երբ իրեն հար – ցում մը եղած է թէ պէ՞տք է իր ներկա– յութիւնը իբրեւ «բարի նշան» նկատել , Միկոյեան որ խորհրդային կառավարու – թիւնը եւ կուսակցութիւնը կը ներկայա – ցնէր, ըսած է .— « Իմ ներկայութեանս կարեւորութիւնը պէտք չէ չափազանցել : Սովորութիւն է : Իմ ներկայութիւնս ցոյց կուտայ այն յարգանքը զոր երկիրս եւ այդ ձեւով խորհրդային ժողովուրդը ու– նի ամերիկեան ժողովուրդին հանդէպ : Խորհ. Միութիւնը կ'աշխատի որպէսզի վերջ տրուի պաղ պատերազմին» :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ, Ուրբաթ օր սկսան չին – խորհրդային բանակցութիւնները : Զիրենք բաժնող ութ գլխաւոր կէտերն են.— Ա) Պատերազմի անխուսափելիու – թիւնը: Բ) Խաղաղ համակեցութիւն : Գ) Դրամատիրութենէն ընկերվարութիւն անցքը: Դ) Համայնավար աշխարհի ղե– կավարութիւնը: Ե) Պրոլետարիաթի մե– նատիրութիւնը : Զ) Ապաստալինականա– ցումը: Է) Վերատեսութիւն եւ վարդա – պետութիւն: Ը) Կուսակցութեանց միջեւ վէճերու շուրջ եղած աղմուկը :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ հակաքրտական պայ – քարը կը ծաւալի: Ներքին նախարարը յայտարարեց թէ ձերբակալուած 12 ամ– բաստանեալները կ'ուզէին «քրտական պե– տութիւն մը հիմնել Թուրքիոյ մէջ : Ա – սոնք նոյն ատեն կը մեղադրուին իբրեւ « ցեղապաշտ ազգայնականներ » եւ «հա– մայնավարներ » :

ՇՆՈՐՀՔ ԱՐՔ. ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԷՆ ՄԻԼԱՆՕ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՍԱՀԱԿ ԱՐՔ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ ԱՅՑԵԼԵՑԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀՕՐ

Պոլսոյ Պատրիարքը որ շաբաթէ մը ի վեր Յունաստան կը գտնուէր , Յուլիս մէկին ընկերակցութեամբ Պ. Կարապետ Ղազարեանի Հռոմի ճամբով մեկնեցաւ Միլանօ :

Աթէնքի օդակայանին մէջ զինուորա – կան պատիւներ կատարեցին Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքին :

Յունաստանի թեմի առաջնորդ Սահակ եպիսկ. Այվազեան որ Անթիլիասի կա – թողիկոսարանին կը պատկանի, քանի մը օր առաջ Յունահայ վարչութեան ան – դամներու հետ այցելեց Սեսիլ պանդոկը ուր սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պատրիարք Հօր հետ :

Պատրիարք Հայրը եւ Սահակ Եպիս. առաջին անգամ իրարու հանդիպեցան Ա– թոսի հազարամեակի հանդիսութեան ըն– թացքին: Աւելի յետոյ Աթոսէն Աթէնք վերադարձին Յունահայոց Առաջնորդը եւս կը գտնուէր նոյն շոգենաւին մէջ եւ 14 ժամուան ճամբորդութիւնը դարձեալ կատարած են միասին:

Աթէնք վերադարձին Յունահայոց ա– ռաջնորդը Տ. Սահակ Եպիսկ. եւ վար – չութեան անդամները այցելելով Պատ – րիարք հօր , տեսակցած են Անթիլիասի եւ Ս. Էջմիածնի յարաբերութիւններու եւ այդ առթիւ նաեւ Յունահայ համայ – նական հարցերու շուրջ :

Յունահայ համայնքի էջմիածնական հատուածը անգամ մը եւս առաջարկ բե– րած է, որպէսզի Տ. Շահան Ծ. վրդ– Սվաճեան եպիսկոպոս ձեռնադրուի եւ ի– րենց առաջնորդը ըլլայ , բայց Շահան Ծ. վրդ. որ մօտէն տեղեակ է եղած Յու– նահայ գաղութի ներքին հարցերուն ան– կարելի եւ վնասակար նկատելով նման ձեռնարկ մը բացարձակապէս մերժած է այդ առաջարկը :

Կիրակի առաւօտ Փերիսթրըի Ս. Աստ – ուածածին եկեղեցիին մէջ հոծ բազմու – թեան մը ներկայութեան Պատրիարք Հայրը նախագահեց Ս. Պատարագին եւ քարոզեց: Պատարագը մատոյց Շահան Ծ. Վրդ. Սվաճեան իսկ սպասաւորեց Խորէն Վրդ. Կմիրզեան :

Պատրիարքը ուրախութեան առթի – ճան տուաւ չորս դպիրներու :

Յունաստանի այս հանդիսութիւնը իր վերջին փուլին հասած ըլլալով Պատ – րիարք Հայրը Միլանօ մեկնելէն յետոյ ե– րեկոյեան ժամը 21ին ալ Տ. Շահան եւ Տ. Խորէն Հայր Սուրբերը վերադար – ձած են Պոլիս :

× Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ Իսա– հակ Ծ. Վրդ. Ղազարեան անցեալ օր Թուրքիոյ սահմաններէն դուրս հանուելէ յետոյ գացած է Յունաստան եւ անմիջա– պէս այցելած է Պատրիարք Հօր :

Իսահակ վարդապետի Աթէնք հասնելէն անմիջապէս յետոյ ոստիկաններ եկած են պանդոկ եւ իրեն հաղորդած են թէ մին– չեւ յաջորդ առաւօտուն ժամը 10 պէտք է հեռանայ Յունաստանէն: Այդ պայմաննե– րուն տակ Իսահակ Ծ. Վրդ. Ղազար – եան մեկնած է Միլանօ, ուրկէ պիտի անցնի Ամերիկա :

ԿԱՊՈՅ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պելֆօնթէնէն կը հեռաձայնեն թէ Ա. խումբի երախաները ողջ – առողջ հասած են կայան :

ԱԿԱԴԵՄԻԿՈՍ ՍՈՒՐԷՆ ԵՐԵՄԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԸՍՏ «ԱՇԽԱՐՀԱՑՈՅՑ»Ի

Ա.

Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիան նորերս լոյս ընծայեց, 1963 թուակիր, թանկագին աշխատութիւն մը որուն հե-ղինակն է Ակադեմիկոս Սուրէն Երեմեան՝ Երեւանի գիտնականներէն մէկը հին պատմութեան եւ քարտիզագրութեան մարզերու մէջ: Իրեն կը պարտինք ար-դէն զանազան քարտէզներ պատմութեան գրքերու մէջ եւ Հայաստանի փոքր Ատ-լաս մը: Մասնակցած էր նաեւ 1961ին լոյս տեսած մեծադիր «Ատլաս»ին: Զին-քը անձամբ ճանչցողները կը վկայեն որ Գ. Երեմեան է նաեւ ազնուաբարոյ հա-մակրելի անձնաւորութիւն մը :

Գրքին ամբողջական խորագիրն է Հա-յաստանը ըստ «Աշխարհացոյց»ի (Փորձ է· դարի հայկական քարտէզի վերակազ-մութեան ժամանակակից քարտէզագրա-կան հիմքի վրայ), մեծադիր գեղեցիկ հատոր մը, որ կը պարունակէ հմտալից ներածութիւն մը, զանազան երկսիւն կամ երեքսիւն ցանկեր, եւ ընդարձակ գունա-ւոր քարտէզ մը, 108 սանթիմեթր 75ի վը-րայ : Այս բոլորին մասին գնահատական բսելէ առաջ, ընթերցողիս յիշեցնեմ քա-նի մը մատենագրական տեղեկութիւններ :

Ա.— Ի՞ՆՉ Է «ԱՇԽԱՐՀԱՑՈՅՑԸ»

Աշխարհացոյցը հայ հին մատենագրու-թեան փոքրածաւալ, բայց հռչակաւոր, մասամբ ալ առեղծուածային դարձած գլուխ գործոց մըն է : Անկէ առնուած են մեր պատմութեան եւ աշխարհագրու-թեան գրքերը ճոխացնող Մեծ Հայքի 15 նահանգներու անոնց գաւառներուն ա-նունները : Սոյն գիրքը բազմաթիւ տպա-գրութիւններու արժանացած է նախ «Ագ-ուէսագիրք»երու հետ 1668 թուականէն սկսեալ, յետոյ Մովսէս Խորենացիի Պատմութեան հետ 1736էն սկսելով: Ա-ռանց ձեռագրային հին հիմերու ան կը վերագրուէր Խորենացիին : Բայց այս տե-սութեան մահացու հարուած մը տուաւ Ժ. Սէն - Մարտէն 1818 - 1819 թուական-ներին լոյս ընծայած երկհատոր «Պատմա-կան եւ աշխարհագրական Մէմուառնե-րով», որոնց մէջ քննադատութեան են-թարկեց Աշխարհացոյցերու պարունա-կած կարգ մը տեղեկութիւնները, որոնք աւելի ուշ դարերու եղելութեանց կը պատկանին, մինչ տակաւին Խորենացին հինգերորդ դարու հեղինակ կը կարծը-ւէր : Հինց այս պարագան չանհագործե-լով Յակոբ Մանանդեան Խորենացին իջե-ցուց իր հռչակաւոր Պատմութեան հետ մինչեւ տասներորդ դար՝ Աշխարհացոյցի խմբագրութեան ժամանակին բստ իրեն, պնդելով որ Պատմութիւն եւ Աշխարհա-ցոյց նոյն հեղինակին, այսինքն՝ Մովսէս Խորենացիի գործերն են :

Այսուհանդերձ 1877 թուականին Ք. Պատկանեան Աշխարհացոյցի բնագիրը ռուսերէն թարգմանութեան հետ հրատա-րակած ատեն նոր գաղափար մը յայտնած էր, թէ սոյր հեղինակն է եօթներորդ դարու հայ գիտնական Անանիա Շիրակա-ցին, մօտաւորապէս 610էն 685 տարինե-րուն ապրած · Մարկուարդ որդեգրած էր սոյն տեսութիւնը եւ նորերս Աշոտ Աբրահամեան զայն ժողովրդականա-ցուցած էր :

Ամբողջացնելու համար ներկայ շատ հակիրճ ամփոփումը Աշխարհացոյցին մասին մեր ունեցած տեղեկութեանց Ե-րեմեանի նոր հրատարակութեան նախոր-դակին, աւելցնենք որ Աշխարհացոյցը երկու խմբագրութիւն ունի հայ գրչա-գիրներու մէջ, մին համառօտ՝ յաճախ տպուած եւ մէկ բաւական յաջող բնա-գիրը հրատարակուած էր Վենետիկ 1843-ին (երկրորդ տպագրութիւն 1865ին) Խո-րենացիի մատենագրութեան հետ, եւ քիչ բարեփոխուած Աշ. Աբրահամեանի կող-մէ 1944ին · միւսն է ընդարձակ բնագի-րը, անշուշտ նախնականը, զոր լոյս ըն-ծայած է Հ. Արսէն Սուքրի 1881 Թ., ֆրանսերէն թարգմանութեան հետ : Բայց հրատարակիչը անխոհեմութիւնն ունե-ցած էր, ի հեճուկս երկար տարիներէ ի վեր ներկայացուած առարկութեանց, զայն խորագրելու՝ Աշխարհագրութիւն Մովսէսի Խորենացւոյ բստ Պտղոմէոսի :

Կղաւտէոս Պտղոմէոս Աղեքսանդրացի մեծ գիտնականն է՝ մաթեմատիկոս, աստղաբան եւ աշխարհագէտ, որ իր փորձարկութիւնները կատարած էր 127-151 տարիներուն միջեւ եւ հոկայական յառաջդիմութիւն մը իրագործած էր իր նախորդներուն վրայ: Այն առնուած ծանօթ երկիրներուն նկարագրութիւնը Սպանիայէն, Գալլիայէն, Ալպիոնէն (Անգլիա) մինչեւ Հնդկաստան եւ Չինաս-տան, նկատի առնելով տուեալ երկրի մը համար երկինքի մէջ տեսնուած համաս-տեղութեանց տեղը եւ ճամբորդներու հայթայթած տեղեկութիւնները, նկատի առած էր նաեւ երկրաչափական կլորու-թիւնը : Հաւանաբար նկարագրութեանը կցած էր 15 քարտէզներ, որոնց ուղե-ցոյց պիտի ծառայէր վերլուծել նկա-րագրութիւնը : Անշուշտ տակաւին որ-քան սխալաշատ էր այն աշխատանքը : Պտղոմէոսի յունարէն բնագիրը ընդար-ձակ գլխագրով հմտութեամբ լոյս ըն-ծայած է Փարիզ Ֆիրմէն Տիտոյ հրատա-րակչական տունը: Աւա՜ղ, Պտղոմէոսի քարտէզները անհետացած էին շատոնց եւ 15րդ դարէն առաջին է որ բնագիրին հիման վրայ պատրաստուած էին Եւրոպայի մէջ պատմական կոչուած քարտէզներ :

Բ.— ՀԱՅ ԱՇԽԱՐՀԱՑՈՅՑԻՆ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐԸ

Իր հմտալից ներածութեան մէջ Ակադ· Երեմեան լաւ կը պարզէ Պտղոմէոսի եւ իր յաջորդներէն Պապպոսի եւ Ագաթեմո-նի բերած նպաստները, մանաւանդ այն կէտը, թէ անտարակոյս Պտղոմէոսի նը-կարագրութեան ընկերացած էին նախա-պէս քարտէզներ: Այս տեսութեան հի-ման վրայ, երբ Երեմեան քննութեան կ'առնէ մեր Աշխարհացոյցի աղբիւրնե-րուն խնդիրը, կը գանգատի որ բոլոր բանասէրները այս մասին ծայրայեղու-թեան մէջ կ'իյնան: «Նրանք ուշադրու-թիւն են դարձնում «Աշխարհացոյց»ի միայն այն մասերի վրայ, որոնք առըն-չութիւն ունեն Պտղոմէոսի երկերի, կամ նրան ընդօրինակող Պապպոս Աղեքսան-դրացու հետ, եւ գալիս են այն եզրակա-ցութեան, որ այն Պտղոմէոսի երկի մի ընդօրինակութիւնն է» (էջ 13) : Որով Ե-րեմեան կը դատապարտէ Սաքրեանի մեր վերը յիշատակած խորագիրը՝ «... բստ Պտղոմէոսի», ինչպէս նաեւ Ֆիշէրը որ գրած է՝ «... բստ Պապպոս Աղեքսան-դրացու» · երկու գիտնականներն ալ պա-հած էին «Աշխարհագրութիւն Մովսէս Խորենացւոյ» անունը :

Երեմեան կը յարէ · «Հարցիս ուսում-նասիրողներն անտեսել են այն հանգա-մանքը, որ «Աշխարհացոյց»ի հիմնական մասն է կազմում Հայաստանի, Կովկասի եւ Սասանեան Իրանի աշխարհագրական նկարագրութիւնը, որը բոլորովին ինք-նուրոյն եւ ինքնատիպ երկ է եւ բոլորո-վին նոր խօսք է համաշխարհային աշ-խարհագրութեան ու քարտիզագրութեան պատմութեան մէջ: Մենք տուեալ աշխա-տութեան մէջ նպատակ ենք դրել մասնագէտների ուշադրութիւնը հրաւի-րել այս հանգամանքի վրայ եւ նոր լոյսի տակ դնելով «Աշխարհացոյց»ը, ճիշդ գնահատական տալ նրան »:

Կրնանք բսել, որ այս է Երեմեանի պաշտպանած թէզին ընդհանուր բանաձե-ւումը, որով արդարացի կերպով ցոյց կուտայ որ հայ հեղինակը չէ գոհացած ամփոփելով կամ ընդօրինակելով իր յոյն նախորդները, հապա քանի կը յառաջա-նար դէպի հանմէական կայսրութեան ա-րեւելեան նահանգները, որով եւ Հայաս-տան, աւելի ինքնատիպ ըլլալու ջանք թափած էր եւ իր խմբագրած ժամանակի վիճակին պատշաճ նկարագրութիւն տը-ւած եւ համապատասխան քարտէզներ պատրաստած էր: Ակադեմիկոսը համո-զիչ ապացոյց մը կուտայ այս կէտին, ցոյց տալով որ Աշխարհացոյցի մէջ հայ հեղինակը, մինչ հելլենականացուած Ա-բորիսի եւ Եգիպտոսի մասին հաւատա-րիմ կը մնայ Պտղոմէոսին, որովհետեւ այս երկիրներուն մէջ զգալի փոփոխու-թիւն տեղի չէր ունեցած հաւաքակ[...] եւ մշակոյթի տեսակէտէ, նոյնը [...] Միջագետքի մասին, մանաւանդ [...] Հայքի եւ անոր դրացի Վիրքի, Աղուանքի եւ Սասանեան Պարսկաստանի. մէկիկ [...] գնեմ Սարմատիան եւ Կովկաս, որոնց մասին ալ ընդլայնում կը մատնանշէ Ե-րեմեան :

Գալով Երեմեանի այս հաւաստիացու[...] մին, ինծ կը թուի որ ան ճիշդ է վերա-[...] տանի եւ մանաւանդ Մեծ Հայքի մասին, որուն տասներինգ նահանգներն եւ բազմաթիւ գաւառները ինք հայ հե[...] նակը առաջինն է որ մանրակրկիտ կեր-պով թուած եւ նկարագրած է : Երեմեան համոզուած կը յիշատակէ հեղինակին մէկ խօսքը, զոր դժբախտաբար համա[...] խմբագրութեան ձեռագիրներուն մէջ [...] այն կը կարդանք · «Արդ կամիմ զ[...] (Հայաստանի 15 նահանգները) մանրա-մասնաբար պատմել, թէ եւ սակաւ աշխատիցիմ ի գիր եւ ի քարտէզ» : Զար-մանալի է, որ ընդարձակ խմբագրութի-նը չէ պահած այսպիսի գոհար խօսք մը : Երեմեանի հետեւցուցած եզրակացու-թիւնը ճիշդ է · իրօք հեղինակը ուզած տալ Մեծ Հայքի մանրամասն աշխարհա-գրութիւնը, այսինքն երկրագրութիւն բստ յունարէն բառին (ի գիր) եւ [...] կցել քարտէզներ (եւ ի քարտէզ), որոնք կը կազմէին միասին «Աշխարհացոյց». Քարտէզներուն կորուստը Աշխարհա-ցոյցը վերածուած եղաւ միայն պարզ [...] խարհագրութեան գիրքի :

Երեմեան մի առ մի խնամքով կը [...] գիրքին հայթայթած տեղեկութիւնները Հայաստանի մասին եւ կը նշմարէ [...] անդրադարձումները, անշուշտ պատ-[...] նական աղբիւրներու վրայ հիմնուած նախ Մեծ Հայքի սահմաններն ու վար-[...] կան բաժանումները 387 թուականի [...] ժանումէն առեն, յետոյ մինչեւ եօթնե-րորդ դարու սկիզբը իրականացած [...] բաժանումներն ու անուանափոխութիւն-ները, երբ Սասանեան գերդաստանը [...] տութեան տիրացաւ : Երեմեանի նպատա-կն է այն պատճառաբանութիւններ[...] յանգիլ նոր եզրակացութեան մը Աշխար-հացոյցին խմբագրման ժամանակի մա-սին :

Հ. ՅՈՎՀ. ՄՐՄՐ[...]

(1 Շար.)

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՍԿ բացառիկ թիւ, նուիրուած Զա-րեհ Ա. Կաթողիկոսի յիշատակին : 2, 3, 4, Փետրուար, Մարտ, Ապրիլ 1963, 340 էջ, պատկերազարդ եւ ճոխ բովանդակութեամբ : Անթիլիաս (Լիբա-նան) :

ԲԱԶՄԱՎԷՊ, ամսագիր Սեպտեմբեր-Դեկտ. 1962, թիւ 9-12, նուիրուած Մեսրոպ Մաշտոցի ծննդեան 1600ամեա-կին, ճոխ բովանդակութեամբ, գունաւոր նկարներով, խնամուած տպագրութեամբ Ս. Ղազար (Վենետիկ) :

ՄԱՐԻ ՍԹԻՒԱՐ

(MARIE STUART)

— Հիմա, ես եմ թագուհին ամուսի-նը ...

Բարեբախտաբար տասներկու տարեկան էր իշխանը եւ Կատարինէ տը Մետիսիս չուտով յաջողած էր իր սաղմին իսկ մէջ խեղդելու այս տղայական երազը :

Անգլիոյ Եղիսաբէթ թագուհին ալ իր կարգին բարեկամական զգացումներ չէր տածեր Մարի Սթիւարի հանդէպ :

Հենրիկոս Ը.ի եւ Կատարինէ տ'Արակո-նի աղջկան՝ Մարի Թիւտորի մահէն ետք, կիզերը փութացած էին իրենց քրոջ դա-ւակը հռչակել իբրեւ Անգլիոյ, Սկովտիոյ եւ Իրլանտայի օրինաւոր թագուհին :

Հլու գործիք մը իր մօրեղբայրներուն ձեռքին մէջ, ինքն ալ իր կարգին ցանկա-ցող իր իշխանութիւնը ընդարձակելու, Մարի Սթիւար կը փութայ իր առհմային զինանշաններուն վրայ աւելցնել նաեւ անգլիականը: Կը յաւակնի Մարի Թիւտո-րէն ետք ըլլալ Անգլիոյ գահին միակ ժա-ռանգորդը: Կիզերուն համար, Աննա տը Պոլէնի աղջիկը՝ Եղիսաբէթ թագուհին հարճորդի մըն էր միայն : Այս յաւակ-նութիւնը չափազանց վտանգաւոր էր Մարի Սթիւարին համար, քանի որ Անգ-լիոյ Կաթողիկէները ինչպէս եւ բողոքա-կանները Եղիսաբէթը ընդունած էին իր-րեւ իրենց օրինաւոր թագուհին : Անկէ զատ, Սկովտիոյ դեսպանները, նոյնինքն Մարի Սթիւարի հաւանութեամբ ընդու-նած էին այդ օրինաւորութիւնը, եւ այդ ուղղութեամբ ստորագրած էին դաշնա-գիր մը: Սակայն, Մարի Սթիւար, ո-րուն միշտ ալ պակսած էր քաղաքական հեռատեսութիւնը, մինչեւ վերջը մերժած էր վաւերացնել այդ դաշնագիրը :

Արդ, Սկովտիա մեկնելու համար, միակ յարմար ճամբան էր կտրել Անգ-լիան, եւ այս պարագան առիթ կրնար տեղծել որ երկու կիները հանդիպում մը ունենային :

Եղիսաբէթ համաձայն էր, պայմանաւ որ Մարի Սթիւար վաւերացնէր խնդրոյ առարկայ դաշնագիրը, ապա թէ ոչ չէր կրնար ունենալ ապատ անցք մը:

Այս բոլոր խնդիրները լարուած դրու-թիւն մը կը ստեղծեն երկու կիներուն միջեւ, սակայն, ի վերջոյ Եղիսաբէթ թագուհին կը յօժարի ստորագրել Մարի Սթիւարի Անգլիայէն ազատօրէն անցքի հրամանագիրը, որ սակայն ուշ կը հաս-նի :

Այդ ուշացումին առթիւ իր գայրոյթը Անգլիոյ դեսպանին յայտնելէ ետք, Մա-րի Սթիւար կը յայտարարէ Եղիսաբէթի ներկայացուցչին, թէ պիտի չմոռանի Անգլիոյ թագուհիին դէմ ըմբոստութեան մղելու իր հպատակները, որովհետեւ, կ'աւելցնէ անխոհեմ թագուհին՝ «բաւա-կանաչափ մարդիկ պիտի գտնուին որոնք տրամադիր պիտի ըլլան իմ առաջարկնե-րս ընդունելու »:

Եւ Մարի Սթիւար Սկովտիա մեկնելու համար կ'ընտրէ ծովու ճամբան : Մեկնու-մի բոլոր կարգադրութիւնները կ'ըլլան Կատարինէ տը Մետիսիսի կողմէ, որ չես գիտեր ինչ հաշիւներէ մղուած, կ'ուզէ որ Մարի Սթիւարի Ֆրանսայէն հեռանալը տեղի ունենայ նոյն ճոխութեամբ ու փայլով, ինչ որ եղած էր անոր Ֆրանսա մուտքի պահուն :

Մարի Սթիւարի երեք մօրեղբայրնե-րը՝ Կիզի դուքսը, կարտինալ տը Լորէն եւ կարտինալ տը Կիզ կը դրուին կառքե-րէն մէկը եւ ֆրանսական ազնուակա-նութեան ծաղիկ երիտասարդութիւնը ա-կեճամուկ նժոյգներու վրայ հեծած կ'ընկերակցին այդ կառքերուն :

Մեկնումի այս չքեղ թափօրը կը յիշե-ցնէր ժամանումի թափօրին ճոխութիւ-նը :

Մարի, որ ընդունուած էր իբրեւ թա-գուհի մը, կը մեկնէր իբրեւ թագուհի :

Թափօրը կը հասնի Քալէի նաւահան-գիստը, ուր կը սպասէին Սկովտիա մեկ-նելիք չորս նաւերը :

Մարիի եւ իր մօրեղբայրներուն բաժա-նումը կ'ըլլայ սրտակեղեք: Երեք կիզերը, մանաւանդ Լորէնի կարտինալը չէր[...] նար ծածկել իրենց մտահոգութիւն[...] րենց քրոջ աղջկան ապագային մա[...]

Երբ Մարի կը բարձրանայ [...] երբ ճամբայ կ'ելլէն, երիտասարդ [...] յենած կամրջակի բազրիքին, [...] հեռացող ֆրանսական [...] քը, արտասուքը աչքերուն կը [...]

— Մնաս բարեաւ Ֆրանսա, բարեաւ... կը խորհիմ թէ այլեւս երբեք պիտի չտեսնեմ ...

×

1561 Օգոստոս 19ին, Մարի [...] ոտքը կը դնէ իր ծննդավայրի հողի[...] րայ, ուրկէ հեռացած էր տասներ[...] րի առաջ :

Ոչ ոք եկած էր զինքը դիմաւորե[...] Հասարակ գիւղացիներ, ձկնորսներ [...] այն կը շրջապատեն նաւերը եւ զար[...] քով կը դիտեն անոնցմէ վար իջնող [...] նուական կիներու եւ մարդոց բազմ[...] թիւնը :

Իր հպատակներուն այս անտարբեր[...] թիւնը խոր վիշտ կը պատճառէ [...] իննամեայ թագուհիին, եւ սակայն, [...] որեւէ դժգոհութեան նշան ցոյց [...] հրամայէ իր հետեւորդներուն ճամբ[...] լել դէպի Էտիմպուրկ :

(5 Շար.)

ՆԱՄԱԿ ԱՌ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

—o—

«Նամակ»ը տեսայ Հայրենիքին մէջ (15 Յունիս) եւ կարդացի երկիւղած խոնարհութեամբ: Իբր թէ անմեղ, մինչեւ իսկ սիրալիր նամակ մըն է ինծի ուղղաբեկ, մինչ, իրականին մէջ, ցարական ուքազ մըն է կամ սուլթանական ֆերմանն մը, յունական պատգամ մըն է կամ հայ– կական ամբաստանագիր մը: Եւ կամ ա– ռանց պէս բան մը վերջացնէս:

Ծիծաղն բռնելով՝ այո, ութ–տասը տա– րիէ ի վեր պայքարի ելած եմ՝ նուիրա– բար համար ամենէն, ամենուն բա– ռերուն ուղղագրութիւնը, ճիշդ ա՛յս ձե– ւով,— ես չով: Կը կարծէի, թէ պիտի գնահատես իմ յամառութիւնս,— չըն– կերկելու, պայքարի գիծէն սանթիմէթր մը անգամ չնահանջելու կամակորութիւ– նը մէկու մը, որ կը հաւատայ, թէ բարի գործ մը կը կատարէ: Իսկ դուն, սիրելի ձեկեր ի գրոց բարբառ, անգիջող դատա– խազի քղամիդը ուսերուդ, կը յայտա– րարես աճաւասիկ, որ բարի գործ մը չէ իմ ըրածս կամ ընել ուզածս, այլ պար– զապէս ... ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆ է: Ո՛չ ա– ւելի, ո՛չ պակաս:

Ես բազմաթիւ ընկերներ, բարեկամ– ներ ունիմ թէ՛ Ամերիկայի մէջ,— ուր դուն կ'ըշխես հիմա իբրեւ Կեսար, — եւ թէ աշխարհի չորս կողմը: Բոլորն ալ գիս «բարի զաւակ» մարդ մը կը կար– ծեն, հիմա դուն մէկ հարիկ գիրի հա– մար ձեռնակապ կ'անցընես թեւերուս եւ կ'ըսես.

— Այս մարդը դաւաճան է: Եղա՞ւ, քեզի կը հարցնեմ, բարեկամութի՞ւն ե– ղաւ ասիկա:

Բայց քանի որ կը պահանջես, որ ար– դարացնեմ ինքզինքս եւ իբրեւ դաւաճան ... խարոյկի չդատապարտուիմ, փորձ պիտի ընեմ,— թերեւս ձախող փորձ մը,— կատարելու պահանջդ եւ ջնջելու դա– ւաճանութեան խարանը, զոր... բարե– կամաբար դրոշմած ես խեղճ ու նկուն ճակատիս:

Հիմա մեր խօսքը ուղղենք ընթերցող– ներուն, որոնք, ինչպէս կ'ենթադրեմ, անհամբեր են գիտնալու, թէ «ինչո՛ւմն է բանը»:

«Բան»ը սա՛ է:

Շաւարշ Նարդունի կը գրէ «Հայրենիք» օրաթերթի 1963 Յունիս 15ի թիւով.

Ա) Նա տառէն առաջ է կուգայ, օրի– նակ՝ պարէն, ասպուէն: Այս կանոնին են– թակայ չեն բայերու սահման. ներկայ յոգնակի երրորդ դէմքը եւ ատեն, ցուրեն (ու նման) բառերը, որոնք գրաբարի մէջ կը գրուին ատեան, ցուրեան:

Բ) Ամէն բառը նախընտրաբար կ'առնէ է, զոր կը պահէ հոլովման ատեն: Ուս– տի՝ սխալ է գրել ամէն – ամենէն, ինչ– պէս սխալ է գրել պարէն – պարենէն:

Գ) «Ո՞ր հայկարանն է, որ գրած է ա– մէն – ամենէն, ո՞ւր գրած է, ո՞ր կանո– նին համաձայն»,— կը հարցնէ բազմա– հմուտ Նարդունի այնպիսի ձեւով մը, որ չատ կը յիշեցնէ Եհովայի ամպագոռ հարցումը. «Կայէ՛ն, ո՞ւր է եղբայրդ»:

Դ) «Նորութիւն է ինչ որ կ'ըսէ Բ. Թաշեան, բայց սխա՛լ, սխա՛լ» (կը կարծեմ՝ «հանդիսադրութիւն»ը աւելի տպաւորիչ կ'ըլլար, եթէ «սխալ»ը կրկնը– ւէր ո՛չ թէ երկու, այլ երեք կամ նոյն– իսկ չորս անգամ):

Ե) Եւ յետոյ՝ եհովայական սպառ– նալի սաստը. «Այս ի՞նչ .. դաւաճա– նութիւն է, սիրելի Թաշեան: Կա՛մ սա– գին, կա՛մ անդին: Կա՛մ ամէն, կա՛մ ամեն: Կամ... արդարացուր ինքզինքդ, կը պահանջե՛մ»:

Զ) «Հայերէն ամէն բառը, եթէ ամե– նայն բառին կոճղը չէ, ապահովաբար համայն բառին աշխարհաբարեան ձեւն է»:

Մօտաւորապէս տուած եղայ Նարդու– նիի «Նամակ»ին գլխաւոր ու հիմնական կէտերը: Իր եզրակացութիւնը սա է.— Պէտք է գրել ամէն – ամէնէն – ամէնուն եւ ո՛չ թէ ամէն – ամենէն – ամենուն, ինչպէս կը գրեմ ես:

Հիմա փորձեմ արդարացնել ինքզինքս եւ սրբել «դաւաճանութեան» խարանը ընդակազմ ճակատէս:

Ամէնքս ալ,— Նարդունին, ես եւ պա– րոն... Ժուստէնը,— համաձայն ենք, որ երբ ամէնով բարդուելիք բառը ձայնաւոր գիրով մը սկսի, էն անփոփոխ կը մնայ, օրինակ՝ ամէնրնտիր, ամէնօրհեալ, ա– մէնուրեք: Դարձեալ ամէնքս ալ համա– ձայն ենք, որ երբ ամէնով բարդուելիք բառը բաղաձայն գիրով մը սկսի, էն եչի կը փոխուի. օրինակ՝ ամենատես, ամե– նագէտ, ամենապատիւ (կը տեսնենք ա– հաւասիկ, որ էն անշարժ չէ, շարժական է, անփոփոխելի չէ, փոփոխելի է):

Բայց վէճը ասկէ եաք կը սկսի:

Գրաբարի մէջ չկայ ամէնով կազմուած բարդ կամ ածանց բառ մը, ուր էն անփո– փոխ մնայ. ինչպէս բոլոր բացառու– թիւն են ձայնաւորով սկսող բարդ բա– ռերը:

Հիմա ի՞նչպէս գրենք ուրեմն,— ամէ– նէ՞ն թէ ամենէն:

Հ. Արսէն Բագրատունի հայ լեզուի դանձարանին՝ «Ի պէտս զարգացելոց»ի մէջ կը նկատէ, «Համայն եւ ամէն նոյն բառք են» (էջ 648): Նոր Հայկազեան բառգիրքը եւս կը գրէ ամէն բառին դի– մաց. «Նոյն ընդ համայն»:

Կը հետեւի, որ հայերէն ամէն բառը իր ծագումը կ'առնէ գրաբար համայնէն (հօ գիրը կ'իյնայ, իսկ այը հաւասար է էի. համայն = ամէն):

Ամէն թէ՛ մակբայ է, թէ՛ անորոշ ա– ծական: Մակբայ է, երբ գործածուի «ըլ– լալ, եղիցի» իմաստով. օրինակ՝ «ամէն բանի ամէն ըսել»: Անորոշ ածական է, երբ քովը գոյական մը գրուի. օրինակ՝ ամէն մարդ, ամէն տուն, ամէն թերթ:

Մեր հին մատենագիրները ամէն բառը չեն գործածեր իբրեւ ածական, այլ կը գործածեն իբրեւ մակբայ. «Ամէն, ամէն ասեմ ձեզ»: Կամ կը գործածեն Աստուա– ծաշունչին եւ Աւետարանին մէջ ընդուն– ուած իմաստով:

Նկատենք անցողակի, որ ամէնը երբե– մըն կը գործածուի նաեւ իբրեւ գոյական՝ ամէն ոք, ամէնքը նշանակութեամբ. «Ա– մէն նմա հնազանդեսցին». «Եթէ ուրուք կայր ի Թաքստեան, զամէնն հանեալ»:

Ընդունինք ուրեմն, որ ամէն բառը (աշխարհաբար) կը սերի գրաբար հա– մայնէն»: Երբ հարկ ըլլայ նոյն իմաստը ունեցող բառը գործածել, մեր պատմիչ– ները, մատենագիրներն ու թարգմանիչ– ները կը գրեն «ամենայն»:

Ամէնէն գրելաձեւին կողմնակիցները կ'ըսեն.— բառը ամէն է. հոլովումի ա– տեն ծայրը կը դնենք բացառականի հոլո– վակերտ մասնիկը՝ է կամ էն եւ կ'ունե– նանք ամէնէն, էով: Ըստ երեւոյթին՝ տրամաբանական է այս ... տրամաբա– նութիւնը, բատ էութեան՝ ոչ, տրամա– բանական չէ, թէեւ կարճ ու կոկիկ է:

Ենթադրելի է, որ ամենէնին արմատը ո՛չ թէ ամէն, այլ ամենայն բառն է (ա– մենայն – ամենայնէն – ամենէն): Եթէ ճիշդ է այս ենթադրութիւնը,— ինչպէս կը կարծեմ ես խոնարհաբար,— ապա ուրեմն պէտք է գրենք ամենէն »էչով) եւ ո՛չ թէ ամէնէն (էով), ինչպէս կը հրա– մանագրէ Շաւարշ Նարդունի իր ուխազին մէջ:

Եռամեծ քերականագէտը՝ Հ. Արսէն Բագրատունի կը գրէ. «Ամէն, Ամեն. հո– լովի ըստ գ. հոլովման. ամենի, ամե– նում, ամենիւ, յամենէ, ամենից, ամե– նիւք, յամենից. ամէն: Ամենայն նոյնպէս հոլովի. ամենայնի, ամենայնում, ամե– նայնի, յամենայնէ, զամենայն, ամե– նայնք, ամենայնից կամ ամենայնց, ամե– նայնիւք, յամենայնից կամ յամենայնց, զամենայնս:— Ասի եւ անձանց՝ նշանակ– եալ ով (որ). Ամենայն որ բարկանայ, ամենայն որ լսէ, ամենայն որ խոստովա– նեսցի»:

Դիտելի է, որ տրուած օրինակներուն մէջ է գիրը չկայ (ո՛չ իսկ մէկ անգամ). կայ միայն եչ: Կրնայի ուրիշ օրինակներ ալ տալ, բայց ճեմարանի լսարան չէ օ– րաթերթը: Ընթերցողները կրնան պոռալ մեր երեսին. «Է՛, էրկան ըրիք հա՛...»: Սիրելի ընկերս ի գրոց բարբառ՝ Շաւարշ Նարդունի գիտել տուած էր, իբրեւ յա– ւելուած իր ուխազակերպ նամակին, թէ պարէնը՝ պարենէն չըլլար, այլ կ'ըլլայ պարէնէն, այսինքն՝ էն չի փոխուիր: Ին– չո՞ւ ուրեմն կը գրենք պարենաւորել – պարենաւորում: Այս կը նշանակէ, որ կը փոխուի՛: Նոյնպէս՝ գրաբարի մէջ Խո– րէնը կ'ըլլայ Խորենայ, Վազգէնը կը դառնայ Վազգենայ: Եւայլն, եւայլն:

Չխռ չփոթեցնելու, գրեթէ մարս ընե– լու համար՝ այս սիրելի ընկերը կը հար– ցնէր. «Ո՞ր հայկարանն է, որ գրած է ամէն – ամենէն, ո՞ւր գրած է, ո՞ր կա– նոնին համաձայն»:

Կը պատասխանեմ.

Հ. Արսէն Բագրատունի իր «Տարերք հայերէն քերականութեան» գործին մէջ կը գրէ. «Ամէն, յամենուստ. յամենուստ ծառայութենէ. ԱՄԵՆԷՆ, ամէն դիէն, ա– մէն ծառայութենէ» (էջ 23):

Հ. Արսէն Ղազիկեան իր կարգին կը գրէ «Մի՛ գրէք, այլ գրեցէք»ներու չար– քին մէջ. «Բայց ինծի համար ԱՄԵՆԷՆ զարմանալին այն է...» (էջ 156):

Մենք՝ համբակ աշակերտներս՝ որո՞ւ պէտք է հետեւինք, երկու Արսէններո՞ւն թէ Շաւարշ Նարդունիին, ենթադրելով որ անհրաժեշտ է անպատճառ մէկուն հե– տեւիլ:

Բայց. «հետեւելու» հարցէն աւելի կա– րեւոր է կանոնի հարցը: Հայ լեզուի կա– նոնագիրքը ես ու դուն չատեղծեցինք, սիրելի եղբայր ի Քրիստոս: Այդ կանո– նագրքին մէջ առօք – փառօք նստած են մօրուեղ սուրբեր,— Սուրբ Մեսրոպէն սկսեալ մինչեւ Բագրատունի: Նստած են տասնըհինգ երկար դարեր: Ասոնք բո– լորը մէկ կողմ դնենք եւ նոր կանո՞ն ըս– տեղծենք:

Քանի որ առիթը եկաւ, բան մըն ալ ը– սեմ եւ վերջացնեմ, այլեւս չանդրադառ– նալու պայմանով այս հարցին:— Նար– դունի ինչ որ ըսէ բժշկութեան, դեղի, դարմանի, հիւանդութեանց, վիթամին– ներու եւ փենիսիլինի մասին, կ'ընդու– նիմ իբրեւ բացարձակ ճշմարտութիւն թէ– իսկ սխա՛լ, սխա՛լ, սխա՛լ ըլլան իր ը– սածները (առանց բաներու խելքս չի հասնիր): Բայց չեմ ընդունիր, դոնէ իբ– րեւ բացարձակ ճշմարտութիւն չեմ ըն– դունիր ինչ որ ըսէ ամենուն — ամէնուն, ամենէն — ամէնէն բառերու ուղղագրու– թեան մասին: Այս կէտին մէջ կը նախ– ընտրեմ հետեւիլ մասնագէտ «բժիշկ»ին՝ Հայր Արսէն Բագրատունիի, իմ կարծի– քով՝ միակ հեղինակութիւնը քերակա– նութեան եւ քերականագիտութեան մէջ:

Վախ ունիմ, որ Շ. Նարդունի պիտի պատժէ զիս իմ այս ... յանդգնութեանս համար ալ, այս անգամ կոչելով զիս ո՛չ թէ «դաւաճան», որ ընդհանուր իմաստ մը ունի, այլ՝ «հայրենադաւ», որ մաս– նաւոր իմաստ մը ունի: Ըսենք, մենք՝ դաշնակներս ընդունակ ենք... դաւաճա– նութեան, բատ համայնավար կամ կէս համայնավար ագիտատորներու. բայց Հայր Ղազիկեա՞ն հապա, Հայր Բագրա– տունի՞ն հապա, ասո՞նք ալ ընդունակ են ... դաւաճանութեան:

Բ. ԹԱՇԵԱՆ

Սումաթրա կղզիին մէջ կ'անի Ռաֆլե– զիա Արնոլտի անունով ծաղիկը, որ ցօ– ղուն չունի եւ ուղղակի կ'երկարի հողին վրայ: Ունի մօտաւորապէս մէկ մեթր տրամագիծ եւ կը կշռէ 4–6 քիլօ:

× Բոլոր գազաններուն մէջ, ամէնէն փոքր սիրտը ունեցող կենդանին առիւծն է:

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (172)

ԵՐԼՏՐՁԻ ՊՕՄՊԱՆ

●●●

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՁՈՐՍ

—o—

Այս միջոցներուն, զգալով որ Քրէօֆըր պանդոկ իջեւանող Սամուէլ Ֆայն եւ ալ– ջէկը ուշադրութիւն չգրաւելու համար, ծածուկ տեղ մը գտնելու միջոցները կը մտածէին, ինք (Ժօրժ) գանոնք ընդունած էր բնակած յարկաբաժինին մէջ եւ ա– նոնց երկու սենեակ ու սրահ մը յատկա– ցուցած էր: Ասկէ զատ, Լիփա Րիփս եւ ամուսինն ալ ճիշդ նոյն պահուն, Բերա, Եէմէնիճի փողոց, Աւստրիացի Քրիս– թիանովիչի տան մէջ մասնաւոր յարկա– բաժին մը վարձած ու հոն փոխադրուած էին:

Անհաւանիկ այս կարգի պատրաստու– թիւններու եւ եղեռնական ձեռնարկներու միջոցաւ, Ժօրժ սկսաւ հայ յեղափոխա– կաններու գաղափարը տարածել եւ ընդ– հանրացնել, եւ Աստուած մի արասցէ, անխնապարտ եղեռնագործութիւն մը ծր– րագրելու եւ գործադրելու համար, իր տունը յատկացուց Սամուէլ Ֆայնի նա– խագահութեամբ գումարուած ժողովնե– րու, ուր մինչեւ առտուները խորհրդակ– ցութիւններ տեղի ունեցան եւ այս անխ– նապարտ խորհրդակցութիւններուն մաս– նակցեցան վերոյիշեալ անպեխ, անմօ– րուս եւ բարակ ձայնով Ճաղատ Արիսթի– տի եւ Վահան բսուած՝ Սիլվիօ Րիչչին, Քառլ Եուսնովիչ, Թրասա Եուսնովիչ եւ Տիկին Աչքովա, որ նոյն պահուն Քարլի հետ միասին կը բնակէր Բերար Թաղ– սիմ, Թաղապետական հիւանդանոցին չուրջը. նաեւ Լիփա Րիփս, կինը Սօֆիա, Օր. Ռուպինա, եւ Վոամշապուհ եւ ուրիշ մէկ երկու անձինք ալ, որոնց անունն ու ինքնութիւնը չէր գիտեր: Ժօրժ խոստո– վանեցաւ թէ այս անձերուն ամէնքն ալ կը մասնակցէին իր տանը մէջ գումար– ուած գլխաւոր ժողովներուն եւ Ընկե– րութեան կեդրոններէն իրենց հասցէին եկած նամակները կը քննէին: Այս խռո– վարարական մասնաճիւղին անդամները անխնապարտ ոճրին պատրաստութեան ե– ղանակին եւ անոր վերաբերեալ մանրա– մասնութիւններուն վրայ մաս մաս ման– րագնին ուսումնասիրութիւններ կը կա– տարէին, որոնց մասնակցած էր նաեւ ինք Ժօրժ:

Ժօրժ չարունակելով պատասխանել ի– րեն ուղղուած հարցումներու, յայտարա– րեց թէ ինք թէեւ ուղղակի չէ մասնակ– ցած տանց խորհրդակցութիւններուն, սակայն Աստուած մի արասցէ, անխնա– պարտ ոճրին գործադրութեանը ինք ալ գաղափարակից գտնուած է սկզբունքով, եւ իբրեւ գաղափարակից, խորհրդակցու– թիւններուն ընթացքին ու անոր հետե– ւանքին վրայ տեղեկութիւն կ'առնէր: Մինչեւ իսկ, առանցմէ Լիփա Րիփս եւ ա– մուսինը, ինչպէս նաեւ անգամ մըն ալ Սամուէլ Ֆայն ու աղջիկը, որեւէ խար– դախութեամբ եւ կեղծիքով կը յաջողին ոստական հիւպատոսարանէն յանձնարա– րագրեր ձեռք անցընել, որոնց չնորհիւ Սէլամլըքի բարձր հանդէսին առթիւ օ– տար հիւրերու յատուկ բարձրաւանդա– կին վրայ կը գտնուին մէյմէկ անգամ: Հոն կը զննեն թէ կարելի՞ է այդ տեղէն ռումբ նետել, եւ հասկնալու համար թէ երբ տիկինները իրենց մէջքը կրած եւ բիւսթիքիւլ կոչուած պայուսակներուն մէջ անպէտք լաթեր զետեղելով փոխադրեն, պաչտօնեաններուն ուշադրութիւնը պիտի գրաւէ՞ն թէ ոչ, Օր. Ռուպինա եւ Տիկին Սօֆի իրենց բիւսթիքիւլ պայուսակներուն մէջ անպէտ թաչկինակներ լեցնելով կ'ու– նեցնեն գանոնք եւ այսպէս, նկատելով որ իրականութեան մէջ անոնք աչքի պիտի չզարնեն եւ իրենց ձերբակալուելը հնա– ւորութենէ հեռու է, հետեւաբար յարմար կը տեսնեն, ռումբը այն տեղէն նետել:

Սակայն, բարձրաւանդակին վրայ եր– րորդ անգամ գտնուիլ յաջողելու համար երրորդ անգամ յանձնարարական պէտք էր առնել հիւպատոսարանէն, ինչ որ թէ դժուար էր եւ թէ եաքը կրնար ուշա– դրութիւն գրաւել: Մնաց որ, անձամբ տեսած էին թէ Վեհափառ Կայսեր անց– նելէն առաջ, ճամբուն վրայ աւազ կը ցանուէր, ուստի երբ ռումբը գետին նետուէր, կակուղ աւազի պիտի հանդի– պէր, եւ իրենց ծրագրած անխնապարտ եւ քստմնելի ոճիրը ազդեցութիւն պիտի չունենար:

Ժօրժ յայտարարեց նաեւ թէ իր տան մէջ Սամուէլ Ֆայնի նախագահութեամբ այս խնդրոյն վրայ երկարատեւ խորհըր– դակցութիւններ տեղի ունեցան, ուր ո– րոշուեցաւ եղեռնական արարքը կատա– րելէ առաջ, գործածուելիք ռումբերով փորձեր կատարել, եւ կամ «դժոխային մեքենայ» (մաշին էնֆէրնալ) ըսուած տինամիթի մեքենաները պատրաստելով եւ զայն կառքի մը մէջ դնելով բարձր վայրը մտցնել:

Սամուէլ Ֆայն այս անխնապարտ մտա– դրութիւններէն որ մէկին գործադրելի ըլլալը խորհրդակցութեան առարկայ ը– րաւ:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Շաւիլէն Այրի Տիկին Լիւսի Օհաննեան, Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Օհաննեան, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Ալբատեան եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի առաւօտ Շաւիլի եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝

ԿՂԵՄԷՍ ՕՀԱՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, կը խնդրուի ողբացեալին յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ այս յիշատակի արարողութեան:

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի եւ շրջակայի հայ ժողովուրդը սիրով կը հրաւիրուի Լուսաւորչի դպրոցին տարեկան դաշտահանդէսին, (Յուլիս 7ին) Կապիյեռնի սրճարանին բակին մէջ:

Հայկական երգեր: Համեղ ճաշ:

Անձրեւի պարագային պատսպարան:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ ՄԷՋ

Թաղիս ամավերջի դպրոցի հանդէսը, այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Փաքրօնաժի սրահին մէջ:

Երգ, խմբերգ, արտասանութիւն հայկական պարեր, թրամախօսութիւն եւ կատակերգութիւն փոքրիկներու կողմէ, ղեկավարութեամբ Թաղիս հոգեւոր հովիւ Տէր Եղիշէ Քհնյ. Փանոսեանի:

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Այրի Տիկին Բաղումեան իր ամուսնոյն՝ Արտաշէս Բաղումեանի մահուան տարեդարձին առթիւ երեսուն ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ռոտոսթոյի (Թէքիրտաղ) Մարգար Մաքասեան, հօրը անունը՝ Գէորգ, մայրը Բերսիկ, եղբայրը՝ Յակոբ, քոյրը՝ Թագուհի, 1915ին մօրաքրոջը, Տիկ. Արաքսի եւ եղբօրը Յակոբին հետ միասին կ'աքսորուին մինչեւ Մուսուլ, ուրկէ բաժնուելով մօրաքրոջմէն եւ եղբօրմէն կ'երթայ Մուսուլի մօտ գտնուող Թէլ Ավիվ գիւղը հաց փնտռելու համար, մօրաքոյրը եւ եղբայրը կրկին տեղահան ըլլալով Մուսուլէն իրար կը կորսնցնեն: Իր մասին որեւէ լուր ունեցողէն կը խնդրուի տեղեկացնել իր հօրեղբօրորդիին Եղիա Մաքասեանի, 17 Ավրնիւ տը լա Փըթիթ Սիւիս, Մարսէյլ (12):

Կը խնդրուի Սուրիոյ հայ թերթերէն արտատպել:

Հ. Յ. Դ.

ԿԸՐՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20ին, դպրոցի սրահին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է: Կարեւոր օրակարգ:

×

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Լիոնի մէջ, մասնակցութեամբ Կեդր. Ֆրանսայի բոլոր խումբերուն:

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Իսիի քաղաքապետարանի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ փարիզեան եօթը խումբերուն:

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ամավերջի մրցանակաբաշխութիւնը եւ դաշտահանդէսը, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին, այս Կիրակի ամբողջ օրը, Սէսինէէն վեր, Սէն-Նիզիէ ճամբուն վրայ Շաթօ տը Պօըրկառ գեղատեսիլ ծառաստանի եւ պաղ ջուրի մօտ:

Խմբերգ Նոր Սերունդի կողմէ, հաճելի անակնկալներ:

Ծոխ պիւֆէ, զուարճացուցիչ ըմպելիներ, գիւրամատչելի գիներով, պատրաստուած Խաչուհիներու կողմէ:

Կը հրաւիրուի Լանսէի, Ռընաժի, Ռոնտի եւ բոլոր շրջակայքի հայ հասարակութիւնը, իրենց ներկայութեամբ քաջալերելու կրթական այս գեղեցիկ ձեռնարկը:

Տանօթութիւն.— Օթոքարի ժամերը.—

Դպրոցէն կը մեկնի ժամը 8.45 անցած, Շըմէն տը լա Փլէն ժամը 9, Փլաս Վէրտէօն ժամը 9.15, Ռիւ Տալամպէռ ժամը 9.25, Քուռ Պէրիա կամուրջի մօտ ժամը 9.35: Անձրեւի պարագային պիտի յետաձգուի յաջորդ Կիրակի (14 Յուլիսին), նոյն վայրը, եւ նոյն մեկնումի ժամերը:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Տէսինի Ազգ. դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ: Հովանաւորութեամբ տեղւոյն մասնաճիւղին:

Կիրակի, (7 Յուլիս) կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը մասնակցի դպրոցին աշակերտութիւնը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Թրադօշի:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ առանձին յայտարարութեամբ:

Մուտքը ազատ է:

Կը հրաւիրուի շրջանի Հայութիւնը անխտիր:

ՄԱՐՍԷՅԼ ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ - ՍԵՐՈՒՆԴ

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿԻ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Քրիստափոր (Պօմոն) և Ռոստոմ (քաղաք)

Խումբերու միջեւ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 5.30ին, Սենաֆրիճա մարզադաշտին վրայ:

ԲԱՑԱՌԻԿ ... բացառիկ ... ԲԱՑԱՌԻԿ ... բացառիկ ... ԲԱՑԱՌԻԿ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ ՄԸ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՀՐԱՇԱԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ —

ՕԴԱՆԱՒՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

17 ՕՐ... 2.080 ՖՐ.

ՄԵԿՆՈՒՄ ՊՐԻՒՍԷԼԷՆ, ՊԵԼԺԻԱ

— 14 ՕԳՈՍՏՈՍ 14 —

Ա. Օր՝ Պրիւսէլ – Փեշտա – Մոսկուա

Բ. Օր՝ Մոսկուա:

Գ. եւ Դ. Օր՝ Թիֆլիզ:

Ը. Օրէն Մինչեւ ԺԴ. Օրը

ՏԱՍԸ ՕՐ

ՊՏՈՅՏ ԵՐԵՒԱՆ ՀԱՆԳԻՍՏ

15րդ Օր՝ Մոսկուա: 16րդ Օր՝ Փեշտա: 17րդ Օր՝ վերադարձ Պրիւսէլ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ՑԱՅՏԱԳՐԻ ՀԱՄԱՐ

VOYAGES JOSEPH DUMOULIN

77, Bld Adolphe Max BRUXELLES (Tél. : 34-19-87)

78, Champs Elysées PARIS (Tél. : ELY. 70-28, Bureau 112)

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ խաչի Իսիի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն կողմէ Մըտոնի անտառի պաղ ջուրին մօտ Թաւիլ Վեռ:

Այս Կիրակի, ամբողջ օրը:

Ծոխ պիւֆէ, զանազան անակնկալներ եւ խաղեր:

Անձրեւի պարագային հաւաքոյթ Իսիի Խրիմեան սրահը (2 Րիւ տը լա Տէֆանս)

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Օթօպիւս 169 Մեռի տ'իսիէն, իջնել Օսփիս (Մըտոն) կամ 136 Փորթ տը Սէն Քլուէն, իջնել Լիսէ Հոշ: Կառախումբ ենվալիտ – Վերսայլ իջնել Մըտոն – Վալ Ֆլէօրի:

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է

ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի

Եթէ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

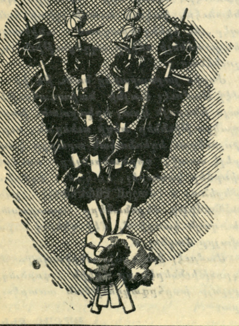
Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր: Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ. —
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր:

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված‌ներ:

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

IMPRIMERIE SPECIALE DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 50 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	27 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 60 Ֆ.	Հատը	0.25 Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 7 ՅՈՒԼԻՍ — DIMANCHE 7 JUILLET 1963

39րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9650

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9650

ՕՐՈՒԱՆ ԽՈՍՔԸ

"ՔԻՒՐՏ,, ՅՈՐՋՈՐՋՈՒԱԾ ԹՈՒՐՔԵՐ

Ապտիւլ Համիտ, իբրեւ Համայն աչ–խարհի մահմետականներու Խալիֆան, համիսլամականութիւնը դարձուցած էր իր ներքին — ու նաեւ արտաքին — քաղաքականութեան հիմնաքարը։

Իր օրով Թուրքէն տարբերութիւն չու–նէին օսմանեան կայսրութեան անծայրածիր սահմաններուն մէջ — Ադրիականի ափերէն մինչեւ Պարսից ծոց եւ մինչեւ Հիւսիսային Ափրիկէ — ապրող մահմետականները, — Ալպանացի, Փոմաք, Արաբ, Պէտէվի, Չինկեանէ, Չէրքէզ, Չէչէն, Լազ, Աճարացի, Խօզպէք, Թիւրքմէն, Քիւրտ, եւայլն։ «Օսմանցի» էին ա–մէնք, ինչպէս բուն իսկ Թուրքերը, ո–րոնք անարգական կը նկատէին «թուրք» յորջորջումը։ Իսկապէս ալ մինչեւ Սահմանադրութիւն նախատական բառ էր «Թուրք»ը։

Սահմանադրութիւնը՝ «ազատութիւն, հաւասարութիւն, եղբայրութիւն» կեղծ նշանաբաններով հրապարակ եկած՝ «Օսմանցի» մակդիրը «շնորհեց» իսլամ եւ ոչ իսլամ բոլոր տարրերուն։

Երկար չտեւեց սակայն «եղբայրական» այս սիրաբանութիւնը։ Ոճրագործ Իթ–թիհատի քանի մը երիտասարդ «տեսա–բան»ները հիմը դրին նոր վարդապետու–թեան մը — թիւրքճիւլիւք։ «Թուրքը» ցեխի մէջէն դուրս հանելով բազմեցու–ցին պատուոյ գահին վրայ։

Այդ օրէն սկսեալ յայտնի եղաւ, որ օս–մանեան կայսրութեան մէջ այլեւս տեղ չկար ոչ-թուրք տարրերուն։ Նոր տե–սաբանները «Թուրան»ի ճամբան ցոյց կու–տային Թուրք նոր սերունդին, համաթըր–քական, Թուրանական մեծ կայսրութեան մը հեռանկարը փայլեցնելով անոր աչ–քին։

1914–18ի աշխարհամարտէն օգտուե–լով, Թուրքերը արմատական լուծումի ենթարկեցին Հայկական Հարցը։ Արաբ–ները Մեծն Բրիտանիոյ աջակցութեամբ ապստամբութեան դրօշ պարզեցին եւ ան–կախութեան տիրացան՝ երբ հաշուեյար–դարի ժամը հնչեց։

Քիւրտերը՝ հաւատարիմ Ապտիւլհամի–տի քաղաքականութեան, ամբողջ չորս տարի կռուեցան Թուրք բանակին մէջ, Թուրքերու կողքին։

Սակայն Իթթիհատի ցանած թունաւոր սերմերը ծիլեր արձակեր էին արդէն, երբ քէմալական յաղթանակներէն շլա–ցած՝ Թուրքերը հալածանք սկսան նաեւ Քիւրտերուն՝ իրենց ամէնէն հաւատարիմ հպատակներուն դէմ։

Արդիւնքը յայտնի է։ Շնորհիւ հալա–ծանքին՝ Քիւրտերուն մէջ արթնցաւ ազ–գային գիտակցումը։ Առաջ «իսլամ» էին, տարբերութիւն չունէին Թուրքերէն։ Դարձան «Քիւրտ»։ Ապստամբութեան դրօշ բարձրացուցին Թուրքին դէմ 1925–ին, 1930ին, 1938ին։ Հալածանքները հը–ղդրեցան։ Դրական արդիւնք ալ չոր–ին։

Քիւրտերը «Թրքացնելու» քաղաքակա–նութիւնն եւս ձախողեցաւ։ Ու Անգարայի կառավարութեան համար փորձանք մը դարձաւ քրտական հարցը։

Իրաքի շարժումները իրենց խոր ար–ձագանգներն ունեցան Թուրքիոյ քրտա–բնակ շրջաններուն մէջ։ Պարզանիի գործակալները կը թուի թէ արդիւնա–ւէտ աշխատանք են կատարած արեւել–եան նահանգներուն մէջ։

Թուրքիոյ ներքին գործավար Հըֆզը Օզուզ Պէքաթա Յունիս 28ին, մամլոյ համաժողովի մը ընթացքին, մանրամաս–նութիւններ տալով ձերբակալուած տաս–ներկու Քիւրտերու մասին, յայտնեց թէ անոնք կ'ուզէին «Քիւրտ պետութիւն» մը հիմնել Թուրքիոյ սահմաններուն մէջ։ Իրենց կ'աջակցէին եղեր «պետութիւններ, որոնց անունները յայտնել չենք ուզեր այստեղ, բայց մէկ մասը ծանօթ են ձե–զի։ Անոնք կը ջանան մեր անզորրու–թիւնը վրդովել եւ այլազան ներքին խըն–դիրներ յարուցանելով պառակտել մեր ամբողջականութիւնը»։ Երեւան հան–ուած է քրտական համայնավար կազմա–կերպութիւն մը, որ կապեր ունի եղեր մէկ կողմէն Մոլլա Մուսթաֆա Պարզա–նիի, միւս կողմէ Եւրոպայի քրտական ուսանողական – երիտասարդական կազ–մակերպութեանց հետ։ Քիւրտ համայ–նավարական բջիջներ կը գործեն եղեր Պոլսոյ, Անգարայի եւ Իզմիրի մէջ։

Սակայն ինչ որ ամէնէն յատկանշակա–նըն է գործավարին յայտարարութեան մէջ, այն է՝ թէ Թուրքիոյ սահմաններուն մէջ «Քիւրտ» անունով ուրոյն ցեղ մը գոյութիւն չէ ունեցած երբեք, այսօր ալ այդ տեսակ ապրանք մը չկայ եղեր։ Ըստ իրեն, բազմաթիւ գիտնականներ հաստա–տած են, որ Քիւրտերը մէկ ճիւղն են Թուրքերուն, ինչպէս Թիւրքմէններն ու Խօզպէքները, սերած նոյն արմատէն։

Անոնք պարզապէս «Քիւրտ յորջորջուած Թուրքեր են» եղեր։

Քեմալական դիւրին յաղթանակներու գինովութեան վաղորդայնին մեր Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչն ու Հայերը եւս ազ–գայնական Թուրքերուն կողմէ կը կոչուէ–ին «քրիստոնեայ Թուրքեր»։

Մեծամոլութի՛ւն եւ ինքնախաբէու–թիւն, որոնք կոչուած են դէպի խորխո–րատ առաջնորդելու ոճրագործ իթթիհա–տի ձագերը։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՔԵՒ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ խօսակցու–թիւններու արդիւնքը կարելի է բացասա–կան նկատել, արդարեւ ոչ մէկ կէտի վրայ համաձայնութիւն գոյացած է բացի երկրորդական հարցերէն։ Տարակար–ծութեան գլխաւոր պատճառն է հողամըշ–ակութեան վերաբերեալ խնդիրը։ Կը թուի թէ Ատընաուըր չէ բաժնած Ֆրան–սական տեսակէտը այս առնչութեամբ։ Երկու երկիրները սակայն համաձայն են երիտասարդութեան հետ կապ ունեցող հարցերուն մէջ գլխաւորաբար դպրոցա–կան եւ համալսարանական վկայական–ներու համազօրութեան մասին։

ԱՆԳԼԻՈՅ Լորտերու Ժողովին մէջ, առաջին անգամ ըլլալով խօսք առաւ հա–մայնավար շարքային մը որու գլխաւոր առաջարկն էր Լորտերու Ժողովին ջըն–ջումը . . . :

ՔԵՆԸՏԻ յայտարարեց ամերիկեան պատկերասփիւռէն թէ Եւրոպայի եւ Ա–մերիկայի կապերը աւելի քան երբեք սերտ են, բայց առաջուան Եւրոպան չէ, ան որ բոլորովին Ամերիկայէն կախում ունէր։

ՆԱՍԸՐ շնորհաւորեց Մառեշալ Արէֆը Իրաքի համայնավար դաւին ձախողու–թեան առթիւ։

ՔԻՆԱՄՏԱՆ որոշեց չմասնակցիլ Մոս–կուայի շարժանկարի միջազգային փառա–տօնին որ կը բացուի Կիրակի։

ԱՆԳԼԻՈՅ ծովեզերեայ Բլէքփուլ ա–մարանոցին օդերեւութաբանական սպա–սարկութեանց պետը պաշտօնանկ եղաւ որովհետեւ ամիսներէ ի վեր, ամէն օր, անձրեւ կը նախատեսէր եւ ինչ որ ծան–րակշիռ նկատուեցաւ այն էր որ մարդուն բաժը կ'իրագործուէր։

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՕԾՈՒՄԸ

ԽՄԲ.— Յանուն Յառաջի Լիոնի եկե–ղեցւոյ օծման արարողութեան եւ յարա–կից հանդիսութեանց ներկայ եղած է մեր աշխատակիցը՝ Գուրգէն Պօյաճեանը։ Իր մանրամասն թղթակցութիւնը կը հրա–տարակենք ամբողջութեամբ, նկատի ու–նենալով դէպքին կարեւորութիւնը։

Մօտաւորապէս 40 տարիներ առաջ էր որ գաղթական Հայերէ մաս մը, ճողո–պրած մեծ սպանդի արհաւիրքէն կանգ կ'առնէր ու կը հաստատուէր Լիոն եւ շրջակայքը։ Տեղւոյն լեզուին ու բարքե–րուն անծանօթ, ապրուստի տարրական միջոցներէ զուրկ, սկզբնական օրերուն դժուարութեանց մատնուեցաւ։ Ընտա–նիքներ կ'ապրէին քաղաքին համեստ թա–ղերուն մէջ, ուր միակ սենեակ մը կը կազմէր ընտանիքին իբրեւ ննջարան, խո–հանոց, լուացարան թէ հիւրանոց։ Եւ սակայն մեր ցեղային առաքինութիւննե–րով օժտուած, ինչպէս ամենուրեք, Լիո–նի հայութիւնն ալ իր աշխատանքին, ըն–դունակութեան ու յամառ կամքին շնոր–հիւ շուտով յարմարեցաւ տեղական պայմաններուն, բարւոքեց իր տնտեսա–կան վիճակը եւ առաջին առթիւ խորհե–ցաւ կազմակերպուիլ իբրեւ գաղութ ու իբրեւ համայնք։ Ավընիւ Պէրթըլոյի վը–րայ կառուցուած փայտաշէն եկեղեցին՝ յարակից շէնքերով, դարձաւ տաքուկ կեդրոն մը — իբերօղնութեան, յոյսի ու հաւատքի։

Աւելի ուշ, երբ կառավարական կար–գադրութեամբ քանդուեցան այդ փայ–տաշէն շէնքերը, Լիոնի Հայը իբրեւ եկե–ղեցի եւ Ազգային Միութեան կեդրոն–հաւաքավայր գործածեց Լուի Պլան փո–ղոցին մէջ գտնուող արհեստանոցի մը վերնայարկը։ Սակայն գոհ չէր Լիոնի Հայը ու իր ազգային արժանապատուու–թեան հակառակ կը նկատէր այդ անշուք, առժամեայ վիճակը։

Այժմ փոխուած է գաղութին դիմագի–ծը։ Փայլուն դիրքի տէր պատուաւոր ա–ռեւտրականներ, արհեստաւորներ ու ա–զատ ասպարէզի ներկայացուցիչներ, պա–տիւ կը բերեն գաղութին։ Երկոտասնեակ մը տարիներ առաջ Լիոնի Հայութիւնը յանձին Ազգային Միութեան, ուզեց այլ–եւս ունենալ իր արժանիքին համապա–տասխան եկեղեցի ու սրահ։ Փնտռեց մեկենաս մը, բայց չգտաւ ու դարձեալ ճամբայ ելաւ իր համեստ ուժերուն կըռ–թընած, ու վստահ ըլլալով որ պիտի յա–ջողի։ Եւ հակառակ Հայութեան անհա–մերաշխութեան մասին յայտնուած կար–ծիքներուն, Լիոնի Հայը եկեղեցւոյ շի–նութեան իրականացումով ջրեց այդ անհի–մն կարծիքներուն վաւերականու–թիւնը։

1954ին էր որ կատարուեցաւ եկեղեցւոյ հիմնարկէքի արարողութիւնը՝ պատուոյ նախագահութեամբ Լիոնի նախկին քա–ղաքապետ Էդուարդ Էրիոյի։ Տաս–նեակներու հասնող միլիոններ պէտք ե–ղան եկեղեցին ներկայ վիճակին բերելու համար։

Շաբաթ իրիկուն, Յունիս 29ին, կա–տարուեցաւ եկեղեցւոյ դռնբացէքի արա–րողութիւնը։

Կիրակի, Յունիս 20ին առաւօտեան ժա–մը ութին սկսաւ ժամերգութիւնը։ Թուխպ ամպեր կուտակուած էին երկնա–կամարին վրայ։ Եւ յանկարծ, երկնքի ծորակները բացուեցան ու անձրեւը ա–ռատօրէն սկսաւ իջնել։ Սակայն ժողո–վուրդը հետզհետէ կուգար խուռներամ։ Դուրսը՝ ոստիկաններ կը հսկէին կարգա–պահութեան ու խճողուած երթեւեկին։

Շուտով եկեղեցին կը յորդէր բազմու–թեամբ ու նոր եկողներ կը ստիպուէին անձրեւին տակ հովանոցներու օգնու–թեամբ համբերատար ողուով հետեւիլ արարողութեանց, շնորհիւ դուրսը զե–տեղուած ձայն–պատկերասփիւռի գոր–ծիքներուն։

Եկեղեցւոյ ճարտարապետական կառոյ–ցուածքը խիստ յատուկ է, գրաւիչ, շնոր–հալի գիծերով, սլացիկ ու մանաւանդ հայկական ոճով։ Կ'ըսեն թէ Էջմիածնայ Մայր Տաճարին ընդօրինակութիւն է։ Մասնագէտ մը չըլլալով միայն իմ անձ–նական տպաւորութիւններուս կապուե–նիմ։ Պատերուն ներքին մասերը տակաւին մերկ են ու կահաւորման պակաս զգալի է։ Միայն խորանին ճակատը զետեղուած Ս. Աստուածածնայ նկարը կը կազմէ միակ զարդը եկեղեցւոյ ներքնամասին։

Օրուան պատարագիչն էր Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեան, իր շուրջը ունենալով Լոնտոնի Առաջնորդ Պսակ Եպիսկ. Թումայեանը, Գիտ վար–դապետը, Լիոնի զոյգ հայրերը՝ Տէր Վռամշապուհ ու Տէր Թորգոմ, Տէսինի հովիւ Տէր Վարագ քհնյ. Ասլանեանը, Վալանսի քհնյ. Տէր Նարեկ Վարդանեա–նը, Սէն Ժերոմէն Տ. Փանոսեան քահա–նան, եւ վերջապէս Փարիզի եկեղեցւոյ սարկաւագ Պ. Տէրտէրեան եւ Լիոնի եկե–ղեցւոյ դպիրներու կարգը։

Պատգամաւորութիւններ եկած էին զա–նազան գաղութներէ, Փարիզէն 40ի մօտ անձեր, որոնցմէ յիշենք եկեղեցւոյ գըլ–խաւոր նուիրատու բարերարներ Տէր եւ Տիկ. ԿարապետՅակոբեան՝ իրենց ընտա–նեկան անդամներով։ Փարիզի հոգաբար–ձութեան ատենապետ՝ Պ. Գէորգ Պապըր–ճեան եւ կինը։ Պ. Սեդրակ Քարեան՝ Փա–րիզի, եկեղեցւոյ վարչութեան ատենա–պետ։ Վալանսէն եկած էին Պ. Պ. Ար–սէն Տէր–Սարգիսեան՝ Ազգ. Միութեան ատենապետ, Մուշեղ Ծերանեան, Անտոն–եան, Գապաքճեան եւ ուրիշներ՝ իրենց ընտանիքներով։

Տէսինի կրօն. ընկերակցութենէն՝ Պ. Պ. Ս. Սիրունեան, Վ. Յակոբեան, Կ. Գաբրիէլեան, Ա. Սալլապաշեան, Մ. Պայընտրեան, Մ. Տէր–Սահակեան եւ Ա. Սարգիսեան։ Ներկայ էին նաեւ բազ–մաթիւ Հայեր Տէսինէն, որոնց կարգին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներ։ Կը–րընոպլի գաղութը կը ներկայացնէին ազ–գային միութեան անդամներ՝ Պ. Սթամ–պոլեան եւ Պ. Միքայէլեան, նաեւ մեզի սիրելի դէմքեր որոնցմէ յիշենք Տիկին Օնպաշեանը։ Պօմոնը կը ներկայացնէր Պ. Յար. Ղազարեան։ Ընտանիքներ ե–կած էին նաեւ այլ վայրերէ։ Նոյնիսկ Քլէրմոն Ֆէռանէն։

Ժամը 10ին արդէն կը հասնէին պաշ–տօնական հրաւիրեալներ։

Հրաւիրեալներէն յիշատակենք՝ զանա–զան համայնքներու կրնօապետներ.— Գերապայծառ Տիւքէռ որ կը ներկայացը–նէր բարձրապատիւ Լիոնի Կարդինալ Ժերլիէն։ Գեր. Մոմճեան՝ որ կը փոխա–նորդէր նաեւ Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ Էկզարք՝ Կարապետ Եպիս. Ամատունին։ Պատուելիներ՝ Տանիէլ Աթժէ եւ Փրոֆ. Խայիկեան։ Սէն Շամոնի Կաթողիկէ հո–վիւ՝ Մեսրոպ վրդ. Եէտիքարտաշեան։ Յունաց ուղղափառ եկեղեցւոյ ներկայա–ցուցիչը ինչպէս նաեւ Լիոնի մահմետա–կանաց Միւֆթին։

Լիոնի պետական պաշտօնէութենէն՝ Ռոնի նահանգապետի ներկայացուցիչ Պ. Ֆոռ Պրաք։ Քաղաքապետ Պ. Փրատէլի ներկայացուցիչ՝ Զօր. Սէյվ։ Զօր Գոնզի ներկայացուցիչ՝ հրամանատար Տիւ–պիէֆ։ Զօր. Պեզանժէի ներկայացուցիչ՝ զումարտակի պետ Պուժար։

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

(1 Շար.)

ԱՆՈՆՑ ՈՐ ԿԸ ԳԱՅԹԱԿՂԻՆ ԳՐԱԳԷՏԻՆ ԱԶԱՏՈՒԹԵՆԷՆ

(ՅՈՎՍԷՓ ՎՐԴ. ԳԱԼԱՅՃԵԱՆԻ ՆԱՄԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Շնորհակալութի՛ւն, վարդապե՛տ, ձեր գնահատականին համար, որ նուիրուած էր օրագրիս: Շնորհակալութիւն մանաւանդ ձեր կարճ վերլուծականին համար, որ վկայութիւն մըն էր թէ կորիզաւոր գրականութեան կազմութեան ծանօթ՝ ի վիճակի էք իրարմէ անջատելու գրական պտուղին միսն ու կուտը: Կուտը, յաճախ, այն ոսկին է զոր, հէքեաթագրութեան խաղերուն վարժութեամբ, ես կը սիրեմ պահել քաղցր պտուղի մը ձեւընկալութեան մէջ: Այդ առթիւ, սակայն, կը մատնէք ձեր երիտասարդութիւնը:

Արդարեւ, երիտասարդի՛ն միայն վայել է ընդվզիլ՝ երբ դէմ յանդիման կուգայ ամէն բանի, որ ներհակ է իր սովորութեանց, իր ճաշակին, իր հիացումներուն, իր հոգեկան կազմութեան: Չի խորհիր որ, եթէ բնական ըլլար այդ ընթացքը հասուն տարիքի մէջ եւս, պակաս պիտի չըլլային մարդիկ՝ որոնք պիտի ընդվզէին երիտասարդութեան սովորութեանց, ճաշակին եւ հիացումներուն դէմ:

« Զգեցէք որ երիտասարդութիւնը անցնի » կ'ըսէ Ֆրանսական առածուածք մը:

Ահա թէ ինչո՛ւ մեր տարիքը մեզի կ'արգիլէ ընդվզիլ, այլ խօսքով՝ գայթակղիլ հոն, ուր բապու կը հոչակէք մէջբերում մը Աւետարանէն, « յումպէտս գործածուած » կը համարիք, յետոյ « սուրբ խօսք» կ'անուանէք Պետրոսի մէկ արտայայտութիւնը, զոր փոխ առեր էի Յովհաննէսի Գիրքէն եւ «պատշաճութեան դէմ» կը յայտարարէք զուգորդութիւնը, զոր ստեղծեր էի Յիսուսի թատերական դասին եւ գրագէտի « պաեչտական » պատկերիս միջեւ:

Դուք զիս կը բարձրացնէք մինչեւ Մեծ Եղիայի պատուանդանը: Բայց ձեր քաղցր արձակին մէջ, պզտիկ բաժակի մը պէս ձեւընկալ, ուր ողջ կը մնայ դեռ ազգային սարսուռը, յանկարծ կը լեցնէք օտար այգիներէ քաղուած խաղողի մը արիւնը՝ գինեմոյն խեղդելով հայկականը, միակ սարսուռը որ կը խօսի ինծի, ջնջելով ամէն հիացում, ամէն երանութիւն:

Եւ այս պատարագը յանո՛ւն... պատշաճութեան:

Պատշաճութեան հարց դնել, գայթակղութեան հարց յարուցանել... գրականութեան մէջ, վարդապե՛տ, ընդվզում կը պատճառէ գրագէտին:

Գրագէտը, որ քուրմ մըն է իր նուիրումին միայն պատասխանատու, գրագէտը, իր կոչումո՛վ իսկ, իրաւունք ունի գայթակղութեանց լիճը յուզելու՝ ազատօրէն լողալով այնտեղ: Իրաւունք ունի պատշաճութեանց տախտակը խորտակելու՝ ջարդուփշուր: Հին Հռովմայեցիներն անգամ, որոնք ընկերային ու բարոյական օրինազանցութեան հեղինակները կը նետէին Գայթակղութեան Ժայռին վրայ, Կապիտոլի առջեւ կանգուն, երբեք եւ երբեք նոյն դատապարտութեան չկանչեցին Մարտիալէսը, Յոբնալը եւ բազում ուրիշներ, որոնց գրականութիւնը դուք պիտի այրէիք ապահովաբար, թերեւս մարմինները՛ն ալ, ինչպէս սովոր էին ընել ձեր Հայրերը, որոնք «սուրբ» են կոչուած տեղ մը: Այդ «սուրբերէն» մին, սակայն, Յովհ. Ոսկեբերան, ըսենք նաեւ սրբախօս, մայր տաճարին բեմէն արտասանած է բառ մը, փոյթ չէ թէ պախարակելու համար Բիւզանդիոնի բամբիշները, այնքան տեղին ու պատշաճ, որքան Բայրոն՝ իր տեղին ու պատշաճ: Մեր տիտաններէն մին եւս, իր կարգին, Հ. Արսէն Բագրատունի, իր դիւցազներգութեան մէջ գործածած է անպատշաճ բառ մը յո՛յժ պատշաճօրէն եւ ճիշդ տեղին:

Երբեմն նման անպատշաճ բառեր, բառ տեղին, կը դառնան սուրբ եւ անմահ, բարձր գրականութի՛ւնը վկայ:

Եթէ ես հետեւէի ձեր խորհուրդներուն, պիտի չկարդայի Աստուածաշունչ Մատեանն անգամ, ուր դրուագներ կան, զորս կ'արժէր մոխիր վերածել նոյնիսկ հազար տարի առաջ: Դուք կրնա՞ք կարդալ, եկեղեցիներու մէջ, ընտանիքներու մէջ կամ հրապարակաւ, Դատաւորաց գիրքին այն դրուագը, ուր կը պատմուի Գաբաայի դէպքը: Ես կրնամ դեռ ձեզի մատնանշել հազար նման նկարագրութիւններ, կամ հարցնել ձեզի թէ ի՛նչ էր որ կ'ուզէին Սողոմացիք՝ երբ կը բախէին Ղովտի դուռը, կամ ծաղկեփունջ մը կազմել Եսայիի գայթակղեցուցիչ բառերէն, քաղուած միշտ նոյն Մատեանէն, զոր դուք կը համարիք «ներշնչեալ» կամ առնուազն « աստուածաշունչ »: Ճիշդ է, Ս. Գիրք կը կարդամ յաճախ, «եկեղեցականի մը պէս», թերեւս աւելի քան ոեւէ եկեղեցական, բայց ոչ հպանցիկ՝ աչքերով միայն, այլ մտածմանս խոփը խրելով բառերուն մէջ, գրողին խօսքերուն մէջ, ժամանակին աւանդութեանց եւ սովորութեանց մէջ:

Նման աշխատանքներէս՝ բառաքննական նմոյշ մը ահաւասիկ.—

« Մի՛ շնար» պատուիրանքը ունի իմաստաբանական երկար պատմութիւն մը, որ մոռցուած է այսօր, բայց գրողը գիտէ՛ր, որ գրեր է ի պէտս զարգացելոց: Նոյն գրողը գիտէր նաեւ թէ ի՛նչ կը նշանակէ շանխուռ, որ տարբեր է կապէն բառէն՝ միատարր գործածուած (Բ. Օր. ԻԳ. 18,— երկրորդ բառը գործածած է Եզեկիէլ՝ երկու անգամ, Ովսէ՝ մէկ անգամ): Այսօր, ընթերցողը աչքով կը քալէ այդ բառերուն վրայէն՝ առանց գայթակղելու: Այդպէս չէր երէկ: Բայց ոչ գրողը կը դատապարտուէր անպատշաճութեան մեղքով, ոչ ալ կարդացողը կը գայթակղէր անպատշաճ սովորութեան մը այդ նշանակութենէն:

Չեմ գիտեր թէ ինչո՛վ «ծիծաղելի եւ դատապարտելի», նոյնիսկ «պաեչտական» կը դառնայ տեսարանին զուգորդութիւնը, երբ, պահ մը Պետրոս դարձած, ճիշդ ինչպէս կը պատմէ Յովհաննէս, նախ կը մերժեմ (ամօթխածօրէն), յետոյ կ'ընդունիմ (ախորժագին) հրաւէրը, զոր կը կատարէ գեղանի եւ մատաղատի հիւանդապահուհի մը՝ լուալու համար մարմինս:

Աննման գեղեցկութեան մը ի տես՝ ապշահարի՞լ է «դատապարտելի», ամօթխածութի՞ւնն է «ընդվզեցուցիչ», աստուածուհի մը նուաստացած տեսնելու ցա՞ւն է «ծիծաղելի», զարթնող սիրոյ զգացո՞ւմն է «պաեչտական» թէ Պետրոսի կեղծ համեստութիւնն է՝ ածականը դուք դրէք:

Է՛հ, վերջապէս, ես ալ քիչ մը բան գիտեմ վարդապետներու գիտցածէն:

Հարկ չկայ ընդվզելու՝ Պետրոսի հաշւոյն: Պետրոս քրիստոնեայ չէր: Ոչինչ կը հասկնար «նոր» վարդապետութենէն: « Գործք Առաքելոց » կոչուած գիրքին մէջ տրուած վկայութիւնը շատ բան կը պակսեցնէ իր փառքէն: Իսկ իր «Թուղթերը» կը տառապին վաւերականութեան պակասէն: Քրիստոնեան Պօղոսն է, միայն ու միայն Պօղոսը: Աւելցնեմ որ Պետրոս պատմութեան մէջ գրուած է՝ ծառայելու համար հռովմէական աստուածաբանութեան յաւակնութեան, — անուան արմատական նշանակութեամբ բախտաւորուած (յունարէն, արամերէնէ թարգմանուած, հայերէնը՝ վէմ), կուգայ ամրացնել Հռոմի աթոռը Յիսուսի յաջորդականութեան իրաւունքով: Պատմութիւնը այդպէս կը գրէին ժամանակին, — ինչպէս Մատթէոս մինչեւ Աբրահամ կը տանի Յիսուսի ծննդաբանական ծառը, եւ նմանօրէն Խորենացի, անուններ շարելով, մինչեւ Ադամ կը տանի Հայոց ծննդաբանական ծառը, հռովմէական աստուածաբանութիւնն ալ, մինչեւ Յիսուս տանելու համար, ոչ անշուշտ իր ... պորտը, այլ իր աթոռակալը, պէտք ունէր Պետրոսի մը:

Ասանկ «սուրբ» աւանդութեանց բապո՞ւն է որ «պաեչտական» կը դարձնէ իմ անմեղ յիշատակութիւնս, որու դէմ, գայթակղած, կ'ընդվզի Գալայճեան վարդապետ:

Բայց, սիրելի վարդապետ, շատ յարաբերական արժէք կը ներկայացնեն գայթակղութեան պատճառները: Խաչի քարը կը գայթակղեցնէր Հրեաները, մինչ փրկագործութեան առաջնորդ կը համարուէր քրիստոնեաներու համար (Ա. Կոր. Ա. 18): Երկրպագութիւնը եւ խաչակնքումը չեն գայթակղեցներ ձեզ, մինչդեռ կը գայթակղեցնեն անոնք որ գիտեն թէ քրիստոնէական չեն այդ վարժութիւնները: Ֆրանսայի մէջ, ազգային գիծ մըն է խնդալու պահանջը, հարազատ գիծ, կ'ըսէ Թէն, բայց որմէ բան չեն հասկնար օտարականները եւ... կը գայթակղին: Վերջապէս, սկիզբէն ի վեր, եւ ամէն երկրի մէջ, կը վկայէ Ա. Ֆրանս, միշտ գայթակղութեան նիւթ դարձած է փիլիսոփայող մարդոց մտածումը:

Վերջին այս խօսքն ալ՝ ի փառս ... գայթակղութեան:

Ճ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱԿԱԴԵՄԻԿՈՍ ՍՈՒՐԷՆ ԵՐԵՄԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԸՍՏ «ԱՇԽԱՐՀԱՑՈՅՑ»Ի

Բ.

Գ.— ԱՇԽԱՐՀԱՑՈՅՑԻՆ ԽՄԲԱԳՐՄԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԸ

Վերոյիշեալ քննութիւնները կատարած ատեն, Երեմեան կը հանդիպի բնականաբար Մաւրիկիոս կայսեր (578 – 602) ժամանակ տեղի ունեցած բաժանումին, երբ Հայաստանի մեծ մասը կայսեր տրուեցաւ, ճիշդ 591ին, եւ Բիւզանդական Հայաստանի վարչական – զինուորական կայանը փոխադրուեցաւ Կարինէն ի «Մաւրիկապոլիս», Շիրակաշատ աւանի մօտ, ինչպէս գիտէ Աշխարհացոյցի հեղինակը: Սակայն Հերակլ կայսրը, գահ բարձրանալուն պէս 610ին, ջնջեց ամէն ինչ որ կապուած էր Մաւրիկիոսի անուան հետ: Ուրեմն Աշխարհացոյցին խմբագրումը տեղի ունեցած ըլլալու է, կ'ըսէ Երեմեան, ընդմէջ 591ի եւ 610ի քայլ մը աւելի առաջ երթալով, ան կը հաստատէ որ գիրքը խմբագրուած է Հայոց եւ Վրաց եկեղեցիներու բաժանումին նախօրեակին, այսինքն որ այս թուականէն քիչ առաջ, քանի որ այս թուականին Աբրահամ Աղբաթանեցի կաթողիկոսը նզովեց Վրացիները, մինչ ըստ Աշխարհացոյցի հեղինակին տակաւին միութիւն կը կազմեն Հայք, Վիրք եւ Աղուանք Հայոց եկեղեցւոյ գերիշխանութեան ներքեւ: Այս է Ակադեմիկոս Երեմեանի թէզին ամփոփումը: Պէտք է որ այն ամփոփումս ապացուցանեմ նոյն իսկ Երեմեանին խօսքերովը:

Նախ ան կը մէջբերէ Աղբաթանեցին խօսքը. « Վասն որոյ եւ գլխաւորացն սահման վարդապետաց մերոց, զոր ի վերայ Հոռմին, հատին, եւ կացցէ մինչեւ ցբուն՝ թէ ոչ դարձցին ի ճշմարտութեան գնոյն ի վերայ Վրաց հրամայեցաք, ամենեւին մի հաղորդել ընդ նոսա մի յաղօթս, մի ի կերակուրս, եւ մի յըմպելիս, մի ի բարեկամութիւն, մի ի դայեկութիւն, մի ադութիւք երթալով ի Խաչն որ ի Մցխիթայ տեղւոջն համբաւել, մի ի Մանգլեաց խաչն եւ մի ի մեր եկեղեցիս գնոսա ընդունիլ, այլեւ ամուսնութեամբ ամենեւիմբ հեռանալ, բայց միայն գնել եւ կամ գնոյ տալ որպէս Հրէից» (Երեմեա, էջ 25, Գիրք Թղթոց, էջ 178–9): Իմաստը յստակ է, մեկնելու կամ աշխարհաբարի թարգմանելու պէտք չկայ:

Երեմեան ինք կ'ըսէ աշխարհաբարով. «Ինչպէս յունաբան դպրոցի բոլոր ներկայացուցիչները, «Աշխարհացոյց»ի հեղինակը եւս ջերմեռանդ միաբնակ դաւանորչական է եւ արեւելեան կողմնորոշման պաշտպան »... « Այսպէս կարող էր գրել միայն հայ հոգեւորական հեղինակը, մինչեւ 608 – 609 թ., երբ տեղի ունեցաւ Հայոց եւ Վրաց եկեղեցիների բաժանումը, որ մեծապէս թուլա-

ՄԱՐԻ ՍԹԻՒԱՐ

(MARIE STUART)

Այդ շրջանին բողոքականութիւնը սկըսած էր կամաց կամաց տարածուիլ Սկովտիոյ մէջ, որուն բնակիչները հետզհետէ կ'ենթարկուէին Քալվինականներու տիրապետութեան: Միւս կողմէ, Անգլիոյ Եղիսաբէթ թագուհին ամէն միջոց ի գործ կը դնէր ըմբոստութեան մղելու համար իր դրացիները Կաթողիկէ Մարի Սթիւարի դէմ:

Պատմութիւնը մեզի կ'աւանդէ թէ Եղիսաբէթ թագուհին աշխարհի ամէնէն քաղաքագէտ, խորամանկ, իմաստուն եւ համբերատար վեհապետներէն մէկը եղած է: Մարի Սթիւար, որ մէկ անգամէն կրնար բողոքականութեան յարիլ եւ այսպէսով վերջ տալ բոլոր տարակարծութիւններուն եւ ապահովել իր անձին եւ իր թագաւորութեան անդորրութիւնը, անդրդուելի կը մնայ իր դաւանանքին մէջ: Երիտասարդ թագուհին վատութիւն կը համարէր ուրանալ իր նախնիքներուն հաւատքը:

Միւս կողմէ, սակայն, չափազանց լայնախոհ ու ազատամիտ, Մարի Սթիւար ազատ կը թողուր իր հպատակները ընտրելու իրենց դաւանանքը: Այսպէսով, կը խորհէր ան, պիտի կրնար հաստատել իր երկրին մէջ համեմատական անդորրութիւնը՝ կրօնական երկու հատուածներու բաժնուած իր ժողովուրդին մէջ:

Խեղճ թագուհին այս հաշիւները կ'ընէր, առանց սակայն նկատի առնելու Ճոն Քնոքսը:

Այս նախկին Կաթողիկէ քահանան որ հաւատափոխ ըլլալով յարած էր բողոքականութեան, Էտինպուրկի վերապատուելին էր եւ կատաղի հակառակորդ մը Սթիւարներու ընտանիքին:

Մոլեռանդ Քնոքսը, որուն ատելութեան խառնուած էր նաեւ առաջնակարգ դիրքի մը հանելու փափաքը եւ որ չարունակ կը խրախուսուէր Եղիսաբէթի կողմէ, Մարիի երկիր վերադարձի առաջին օրէն իսկ կը ցցուի անոր դէմ իբրեւ վրիժառու ոսոխ մը:

Մարի Սթիւարի ժամանման յաջորդ Կիրակին, կը պատահի ցաւալի դէպք մը:

Թագուհին պալատի մատուռին մէջ ներկայ էր կիրակնօրեայ պատարագին, երբ կատղած բողոքականներու ամբոխը կը խուժէ ներս, «անհաւատ» ու «պիղծ» կաթողիկէները ջարդելու նպատակով: Մարիի կաթնեղբայրը, ինքն ալ բողոքական, հազիւ կը յաջողի զսպել ցուցարարներու բարկութիւնը եւ ազատել պատարագիչ քահանան ստոյգ մահէ մը:

Ահաւոր կ'ըլլայ Մարի Սթիւարին զայրոյթը: Երիտասարդ թագուհին կ'ուզէ խիստ պատիժ մը տալ ցուցարարներու պետին՝ Ճոն Քնոքսի եւ կը հրամայէ որ վերապատուելին ներկայանայ իրեն, հաստատ համոզուած ըլլալով որ ի տես իր թագուհիին, բողոքական պաշտօնեան պիտի զարհուրէր, պիտի անճրկէր ու ներողութիւն խնդրէր իր թագուհիէն:

Սակայն, կը պատահի հակառակը: Փոխանակ զղջալու, աջ ու ահեակ կը յայտարարէ պատուելին.

— Ինչո՞ւ պիտի վախնամ ազնուական կնոջ մը գեղանի տեսքէն, ես որ չվախնալով նայած եմ բազմաթիւ բարկացայտ մարդոց աչքերուն, առանց զգալու վախ մը ...

Վերապատուելին ինքզինք կը նկատէր բոլոր օրէնքներէն վեր, անմիջապէս Աստուծմէ ետք:

Ու թագուհին անորակելի զարմանքով մը իր դիմաց կը գտնէ ոչ թէ հլու հպատակ մը, այլ արհամարհանքով լի հակառակորդ մը:

Իր կարգին, Ճոն Քնոքս իր դիմաց կը գտնէ արժանաւոր ոսոխ մը:

(6 Տար.)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

...այն քաղաքական ու գաղա– ...խօսական կապերը, որ գոյութիւն ...մինչ այդ հայ եւ վրաց փէօդալ– ...միջեւ» (էջ 25)։ ...միջերում մըն ալ Երեմեանի ...թենէն, որ կատարելապէս լոյս ...իր իսկ թէզին վրայ. «Սոսրեւ ...անենք, որ «Աշխարհացոյց»ի հեղի– ...համար հաւասարապէս հարազատ ...Անդրկովկասի բոլոր ժողովուրդնե – ...յատկապէս Հայերը, Վրացիները եւ ...ները։ Երեք եղբայրակից ժողո – ...րդները այն ժամանակ եւս իրենց իր– ...րիմը տեսնում էին սերտ կապի եւ ...– օգնութեան մէջ։ Այդ միասնու – ...ծն էր, որ օտար նուաճողներին՝ Սա– ...իրանին եւ Բիւզանդիային, հար– ...ճանաչել վեցերորդ դարու վեր– ...եւ 7րդ դարու սկիզբին Անդրկովկասի ...քաղաքական ինքնուրոյնութիւ– ...(էջ 20), (ընդգծումները գրախօսին ...են)։

...կը գիտեր եթէ սոյն արտայայտու– ...իր Երեմեանէն է, թէ պարզապէս ...Ս. Արեւշատեանէն, որովհետեւ ...վերջինիս նոյնանման գաղափար կը ...«Միժամանակ անհրաժեշտ է ...որ «Աշխարհացոյցն» արտացոլում ...եւ մի այլ կարեւոր պատմական ...անք, այն է՝ Անդրկովկասի եղ – ...ժողովուրդների սերտ կապն ...միասնութիւնը, որոնք իրենց անկա – ...եան եւ պետական – քաղաքական ...ինքնուրոյնութեան գրաւականը տեսնում ...համակողմանի փոխ – օգնութեան եւ ...թշնամու դէմ ընդհանուր ճա – ...տեղծելու մէջ։ « Աշխարհացոյցը » ...պատմական այդ իրողութեան մի պերճա– ...վկայական է ...»։ (էջ 6)։

...– ԵՐԵՄԵԱՆԻ ԹԷԶԻՆ ...ՌՆՈՒԹԻՒՆԸ

...Ապացուցելու Երեմեան թող թոյլ տայ ...պատասխանելու, որ վերոյիշեալ տե– ...տեղեկութիւնները նորագոյն ժամանակներու ...պետական կարգախօսի պաշտօնական ...արտայայտութիւններն են, եւ իր իսկ Երեմեանի վերականգնած Աշխարհացոյ– ...ցի հատուածները անոնց կը հակասեն։ ...բացարձակ միտքս։

«Յաղագս Վրաց» գլուխին մէջ գա – ...ւառներ յիշած ատեն, Աշխարհացոյ – ...ցի հայ հեղինակը հինգ անգամ կը գրէ՝ «...որ ի Հայոց հանեալ է», «զամէնն ի Հայոց հանեալ է», (էջ 107)։ Նոյն «Յա– ...ղագս Աղուանից» գլուխին մէջ՝ «...գա– ...ւառն սահմանս ի Հայոց հանեալ է..»։ ...այլ հուան գաւառս զորս ի Հայոց հանեալ է» եւ մի առ մի կը յիշատակէ ...քան գաւառները։ Արդեօ՞ք Երեմ – ...եանի եւ Արեւշատեանի ենթադրեալ հա – ...մերաշխութեամբ մտածող հեղինակ մը ...կը գրէր, ինչպէս մենք արտա – ...յայտեցինք Հայերս քաջութիւնն ու աւելի ...պատութիւնն ունինք գրելու՝ Ար– ...ցախի, Ղարաբաղի, Նախիջեւանի մա –

ՇԱՒԼ ԱՋՆԱՒՈՒՐԻ ՀԵՏ

Քաղէն ութ քիլոմեթր հեռու, ծովե – զերքէն ներս գտնուող Մուժէն գիւղաքա– ղաքին մէջ կը գտնուի Շառլ Ազնաւուրի ընդարձակ կալուածը՝ 120 հեկտար տա– րածութեամբ։

Կանաչազարդ դաշտերու եւ պտղատու ծառերու խիտ շարքերուն ընդմէջ կանգ – նած են սիրուն տաղաւարները, որոնցմէ մէկ քանիին մէջ կը բնակին Ազնաւուրեան ընտանիքին անդամները, իսկ ուրիշներ՝ յատկացուած են մեր համբաւաւոր հայ – րենակցին յաճախակի հիւրերուն։

Օգտուելով ամառնային արձակուրդէս եւ գտնուելով Քօթ տ'Ազիւրի գեղածի – ծաղ ափերուն վրայ, առաջին մտածումս

սին խօսած առեննիս՝ «զամէնդ ի Հայոց հանեալ է», այսինքն այդ շրջանները Հա– յոց կը պատկանին եւ անկէ գրաւուած են անարդարօրէն։ Այդ հատուածները, եթէ բան մը կ'ապացուցանեն, այն է որ ոչ թէ Ազրաթանեցի կաթողիկոսին նզովքէն ա– ռաջ գրուած են, հապա անկէ ետքը։ Ապացոյցս կարծեմ այնքան հիմնական է, որ ծանրանալու պէտք չեմ տեսներ։

Ուրիշ հիմնական փաստ մը ունիմ հեր– քելու համար Երեմեանի ենթադրած 608– 609 թուականին նախօրեակը։ Աշխարհա– ցոյցին յարդ ծանօթ բոլոր գրչագիրնե – րը, ըլլան համառօտ խմբագրութիւն, ըլլան ընդարձակ, կը պարունակեն հետեւեալ հատուածը. «Բաբելացիք ... մինչեւ ցպարսկային ծովն — եւ ունի աշ– խարհս չորս՝ զԱկողա, զԲասրա, զԲաբե– լոն, զՏիզրոն ... եւ է Բասրա (այլուր Պասրա) ամենայնից վաճառայք, եւ եկք նաւաց Հնդկաց եւ ամենայն կողմանց ա – րեւելից »։

Արդ 1789 թուականին արդէն Պարոն տը Սենթ – Կռուա մատնանշած է, որ Բասրա (կամ Պասրա) քաղաքը շինուած է Օմար Խալիֆի հրամանով Հեճիրէի 14րդ թուին, այսինքն մեր 635 թուականին եւ Սեն – Մարթէն կը յաւելու առոր վրայ, որ Ակողան, տարբերէն Ակուլա, արաբա– կան Կուֆա քաղաքն է՝ հիմնուած երեք տարի յետոյ, այսինքն 638 թուականին։ Ուրեմն Աշխարհացոյցի հեղինակը չէր – նար յիշատակած ըլլալ ո'չ Ակողան, ո'չ վաճառաշահ եւ նաւահանգիստ Բասրան 608 թուականէն առաջ։

Ինծ պիտի տարկուի, թէ ուրեմն կը հասնինք Անանիա Շիրակացիի ժամանա– կին։ Ջեմ ուզեր հոս յապաղիլ Աշխարհա– ցոյցը Շիրակացիին վերագրողներուն կարծիքին՝ Պատկանեան, Մարկուարտ, Տաշեան, Աբրահամեան, եւայլն, որով – հետեւ Երեմեանի թէզին հակադրելիք պատասխանս ի զօրու է նաեւ այս կար – ծիքին դէմ։

Հ. ՅՈՎՀ. ՄԸՍԸՐԵԱՆ

(2 Շար.)

կ'ըլլայ երթալ Մուժէն եւ տեսակցութիւն մը ունենալ Շառլի հետ։

Զիս հիւրասիրող Վիլֆրանշարնակ բա– րեկամներուս՝ Տէր եւ Տիկին Սուրէն Գա– րախանեանի կառքով կը մեկնինք։

Ու Մուժէն հասնելով, բախտը կ'ունե – նամ զինքը հոն գտնելու։

Կը նստինք իր անձնական հօյակերտ տաղաւարին հանդիպակաց աւազանին ա– փին ու կը սկսինք խօսիլ, երբ յանկարծ կալուածէն ներս կը խուժեն ինքնաշար – ժեր։

Շառլին աղջիկը, տասնեւվեցամեայ Սե– դան վազելով կուգայ.

— Հայրիկ, Ռատիօ Մոնթէ Քարլօն է.

— Կը տեսնե՞ս, կ'ըսէ Շառլ, խօսքը ինծի ուղղելով, իրր թէ հանգստանալու եկած եմ, սակայն օճիքս չեն ձգեր։ Գա– լէդ առաջ, արդէն բազմաթիւ մարդիկ ե– կած էին, իսկ հիմա, ահա ուրիշներ ...

Ու ներողութիւն խնդրելով կը թողու զիս, չուտով վերադառնալու խոստու – մով։

Երկու ժամ կը տեւէ անընդհատ ...[illegible], ու ահա, վերստին կը նստինք նոյն տեղը, այս անգամ մեր խօսակցութիւնը չընդ – հատելու հաստատ որոշումով։

×

— Վաղինակ, (Շառլ Ազնաւուր շատ կը սիրէ որ Վաղինակ կոչեն զինքը), ի՞նչ ծրագիրներ ունիս յառաջիկայ շրջանին համար։

— Շատ են ծրագիրներս, եւ սակայն, առանցմէ առաջին կարգին կուգայ Հա – յաստան այցելելու ծրագիրս։ Բոլոր կարգադրութիւնները վերջացած են, Փարիզի խորհրդային դեսպան Վինոկ – րատովի հետ վերջնական համաձայնու – թեան եկած ենք։ Մոսկուայի, Լենին – կրատի, Քիեւի մէջ ութ երգահանդէս – ներ տալէ ետք, պիտի անցնիմ Երեւան, հոն ալ երգելու համար։

— Վերադառնալէդ ետք, անշուշտ պի – տի շարունակես շարժանկարային աշխա– տանքներդ նոր ժապաւէններով։

— Բազմաթիւ առաջարկներ կան, բայց տակաւին անոնցմէ ոչ մէկին համար վերջնական խօսք մը չէ բռնուած։

— Ո՞րքան ստոյգ են, Վաղինակ, Ռու– բէն Մամուլեանի հետ գուտ հայկական ժապաւէնի մը պատրաստութեան մասին շրջան ըրող լուրերը։

— Ճիշդ է որ Քանի մէջ, Մամուլեանի հետ ունեցած խօսակցութեանս ընթացքին այդ խօսքը անցաւ, սակայն միայն խօս– ուեցաւ այդ մասին։ Մամուլեան նպա – տակ ունի Սարոյեանի կողմէ պատրաս – տուած նոր գործ մը շարժանկարել, իմ ալ մասնակցութեամբս։

— Անշուշտ գուն համաձայնութիւնդ տուիր։

— Ոչ, ես համաձայն կ'ըլլամ միայն այն պարագային երբ Սարոյեան վերջա – ցնէ իր գործը եւ ես տեսնեմ, ուսումնա– սիրեմ ամբողջական սենարիօն։

— Գործին հայկականութիւնը ընդգր – ծած ըլլալու համար ուրիշ ո՞վ պիտի մասնակցի այդ ժապաւէնին։

— Աքիմ Թամիրոֆը ...

— Ճանչցա՞ր զինքը անձամբ։

— Դժբախտաբար Ամերիկա գտնուած միջոցիս չկրցի զինքը տեսնել։ Սակայն մայրս որ տեսաւ Աքիմ Թամիրոֆը, կը հաւաստէ թէ պատուական հայ մըն է ան։ Երեւակայէ որ Աքիմ Թամիրոֆ կ'ակնածի հայերէն խօսելու, վասնզի այդ լեզուին լաւ տեղեակ չըլլալուն համար կը վախնայ եղեր աղճատել անոր գեղեցկու – թիւնը։ Այս բծախնդրութիւնն իսկ բա – ւական է հաստատելու թէ հայազգի ար– ուեստագէտը իր ծագումին կը մօտենայ իբրեւ սրբութիւն մը։

— Վաղինակ, հարցումս թող տարօրի– նակ չթուի քեզի։ Շարժանկարի ասպա – րէզը որեւէ ձեւով արգելք կ'ըլլա՞յ քեզի նոր երգերու ստեղծագործութեան մար – զին մէջ։

— Բնաւ երբեք, շարժանկարը արգելք մը չէ ինծի որ շարունակեմ բուն գործս՝ երգը։ Փաստ որ, այս վերջին շրջանին գրեցի նոր երգեր, որոնք շուտով լոյս աշխարհ կուգան։

Կը պատրաստուիմ նոր հարցումներ ուղղել խօսակիցիս, երբ նոր հիւրեր կը հասնին։ Շառլ Ազնաւուր վերստին կը ստիպուի հեռանալ, ու այս անգամ վերջ – նականապէս կ'ընդհատուի մեր խօսակ – ցութիւնը։ Ժամ մը ետք կուգայ դարձ– եալ ներողութիւն խնդրելու, սակայն, ժամանակը ուշ ըլլալով, հրաժեշտ տա – նելով իրմէ, կը մեկնիմ։

×

Ամէն անոնք որ այցելած են Մուժէն, գիտեն որ Շառլ Ազնաւուրի յարկին տակ մթնոլորտը ամբողջովին հայկական է։

Մեծանուն արուեստագէտին հիւրերը, ինչ ազգի ալ պատկանին անոնք, երբեք արգելք չեն ըլլար որ հայերէն լեզուն հնչէ անոնց ներկայութեան։

Ոչ միայն Ազնաւուրեան ընտանիքին բո– լոր անդամները, այլեւ նոյնինքն Շառլ Ազնաւուր կը խօսի շատ մաքուր եւ սա – հուն հայերէն մը։

Մուժէնի խաղաղ ու անդորր մէկ ան – կիւնը գտնուող այս վայրը այցելող բո – լոր Հայերը անկասկած պիտի կրեն այն տպաւորութիւնը թէ կը գտնուին Լոռիի բարձունքներուն հաստատուած ագարակի մը մէջ, ուր ամէն բան կը կրէ հայկական բարքերու, տոհմիկ աւանդու– թիւններու դրոշմը։

Ու այս պարագան յայտնի ապացոյց մըն է որ Շառլ Ազնաւուր, միջազգային համբաւի տիրացած այս հայ արուեստա– գէտը, Աքիմ Թամիրոֆի նման, ինքն ալ իր ծագումին կը մօտենայ իբրեւ սրբու – թիւն մը։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (173)

ԵԸԼՏԸԶԻ ՊՕՄՊԱՆ

●●●

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

Լիփա Րիփս տինամիթ մեքենան կառ – քին մէջ դնելու կուսակից գտնուելով, ...այդ գաղափարը պաշտպանեց, սա– ...ամբաստանեալ պելժիացի Էտուար, ...անմիջապէս գաղափարին ճշդութեամբ ...գործադրութիւնը ապա – ...հովելու եղերէջի նպատակով, յարմար ...ատեն ռումբերը բարձրաւանդակին վրա– ...դնել եւ այս մօք իր եղեռնական ...գաղափարը յայտնեց։

...Յեղափոխական բուն մարմինը, որ ...համաձայնութեամբ որոշած եւ վճռած էր ...մէջ եղեռնական արարքը սարքել,

անոր բուն գործադրութիւնը յանձնած էր Պոլսոյ յեղափոխական մասնաճիւղին. իսկ խառվարարական գործերուն վարչու– թիւնն ալ յանձնած էր Սամուէլ Ֆայնի։ Հետեւաբար, այս խորհրդակցութեան պահուն յայտնուած տարբեր կարծիքնե – րէն՝ բարձրաւանդակին վրայէն ռումբ նետելու գաղափարը նախընտրած էր Սա– մուէլ Ֆայն, որ ռումբերուն պահանջը – ւած կատարելութիւնները անձամբ փոր – ձելու եւ գործնականապէս գանոնք պա – հանջուած վիճակին հասցնելու համար, անցած Նոյեմբերի առաջին օրերուն, ալ– ջիկ նկատուած Ռուպինա Ֆայնի հետ մէկտեղ Պոլսէն հեռանալով Սօֆիա գա – ցած եւ հոն, ինչպէս պաշտօնական քըն – նութիւններն ալ գրապէս հաստատեցին, Սօֆիայի մօտ, Պալլի էֆ. գիւղին մէջ, այս անխծապարտ գաղափարով փորձեր կատարած պահուն, թէ ինքը եւ թէ իրեն ընկերացող Վռամշապուհ Քէնտիրեան սպաննուած են. իրենց իսկ կատարած ռումբերու եղեռնական փորձին պահուն։ Այս դէպքը թէեւ ճշմարտապէս խրատ մը ըլլալու չափ բարոյական ազդեցութիւն մը ըրած է յեղափոխականներու վրայ, սակայն այս սպաննուողներուն միւս ըն – կերները դարձեալ շարունակելով իրենց անխծապարտ գաղափարները՝ յարատե – ւած են անոնց մէջ։

Այս միջոցին, այսինքն անցած Մարտի ութին, Ժօրիսին Փարիզէն հեռացիր մը

հատած էր, որ Սամուէլի եւ Վռամի բա– պաննուիլը կը ծանուցանէր։ Ասոր վրայ յեղափոխական գործերու վարչութիւնը ստանձնեց Լիփա Րիփս, որ արդէն կը պնդէր «դժոխային մեքենայ» բռուած սոսկալի պայթուցիկը կառքին մէջ դնե – լով՝ Սէլամլըքի բարձրագոյն վայրը մօ– ցնելու անխծապարտ գաղափարին վրայ, հետեւաբար հիմա իր ծրագրած գաղա – փարը գործադրութեան դնելու չար դի – տաւորութեամբ՝ կնոջը հետ մէկտեղ ան– միջապէս հեռացաւ Պոլսէն։

Երկու եղեռնագործ ամուսինները նախ Սօֆիա գացին, ուր Սամուէլ Ֆայնի եւ Վռամշապուհի առկախ ձգած ինչ ինչ գործերը կարգադրելէ ետք, Վիէննա ան– ցան։ Հոն Լիփա Րիփս, իր կնոջ բուն ան– ուան, այսինքն Մառի Զայձի անուան հինգ հազար ֆրանք արժէքով ծանօթ կառքը յանձնարարեց եւ Պոլիս բերել տը– ւաւ զայն, ինչ որ պաշտօնական քննու – թեամբ եւ խոստովանութիւններով յայտ– նուած է։

Երբ հարցուեցաւ Էտուարի թէ, Վռամ– շապուհ Քէնտիրեան ինչո՞ւ համար ան – ցած Մարտին սկիզբները հեռացաւ Պոլ – սէն, ան պատասխանեց.

— Անցած տարուան Մարտին որոշուած էր Խորհուրդ մը գումարել Հայ Դրօշակ Կոմիտէին յեղափոխականներէն, որուն կեդրոնական վարչութիւնը կը գտնուի

Ժընեւի մէջ։

Պոլսոյ յեղափոխական մասնաճիւղին կողմէն ալ որոշուած էր Վռամշապուհը իբրեւ պատուիրակ ղրկել յիշեալ Խոր – հուրդին։ Վռամշապուհի պաշտօն յանձ – նուած էր Խորհուրդին մէջ հաշիւ տալ Պոլսոյ յեղափոխական մասնախումբի գործերուն նկատմամբ եւ մանրամասնօ – րէն բացատրել, թէ անխծապարտ գաղա – փարը գործադրելու համար ինչ ձեռ – նարկներ եւ միջոցներ ըրած է Պոլսոյ մասնաճիւղը եւ թէ անոր գործունէու – թիւնը ինչ արդիւնք եւ հետեւանք ունե – ցած է. եւ որովհետեւ անխծապարտ ա – րարքին գործադրութեան պայմանաժա – մը կը մօտենար, Վռամշապուհ Խորհուր– դին մէջ պիտի յայտնէր թէ դեռ ինչ կարգի դժուարութիւններու եւ գործօղու – թեանց կը կարօտի գործին կատարելա – գործուիլը. ասկէ զատ Քէնտիրեան հա – շիւ պիտի տար նաեւ Պոլսոյ կոմիտէին ղրկուած դրամներուն գործածութեան վրայ։

ՍՄԲԱՏ ԲՈՒՐԱՏ

(Շար.)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ ։

Այրի Տիկին Տիրուհի Զաքարեան եւ զաւակները Սեդրակ եւ Տիրան, բոլոր ազգականները կը ծանուցանեն մահը ի-րենցամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԶԱՔԱՐԵԱՆ

որ տեղի ունեցաւ Չորեքշաբթի՝ Յուլիս 3, Պօժոն հիւանդանոցը :

Յուղարկաւորութիւնը Երկուշաբթի առաւօտ՝ Յուլիս 8, ժամը 8·45, Փարիզի Ս. Յովհ Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Սարսէլի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ – Ս. ՂԱԶԱՐ

ՔԱՐԻՆԹԻ ԵՒ ՎԻԷՆՆԱ

▼

Մեկնում , Օգոստոս 5

վերադարձ , Օգոստոս 30

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

RELATIONS
TOURISTIQUES EDUCATIVES
27, Rue du Fbg. Montmartre
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 35-85

Organisateur :
Edouard DJEZIRIAN
Avec la participation de
H. BASMADJIAN

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը յայտարարէ Մարսէյլի հայրենակիցնե-րուն թէ օդափ. կայանի մանուկներու արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան ամէն օր մինչեւ Յուլիս 15, դիմել հե-տեւեալ հասցէին, Տիկին Թիւթիլեան, 4 Րիւ Փարմանթիէ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Օր. Լուիզ Փափազեան տասը ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի Օդափ. կայանին ողբացեալ Ռ. Թաղէոսեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի վարչութիւնը իր բոլոր ընկերուհիներու անունով խոր ցա-ւակցութիւններ կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Պերճ Մավեանի, Պ. Խտուար Մավեանի, Տէր եւ Տիկին Բժիշկ Բ. Խրիմեանի եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն իրենց մօր կսկծալի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգ. վարժարանի կրթ. Մարմինը շնորհակալութեամբ ըս-տացած է Տէր եւ Տիկին Արամ Օհանեանէ 15 ֆրանք Տիկին Վարսենիկ Պասմաճեա-նի (ծնեալ Թուլումպաճեան) եւ 15 ֆր. Տիկին Հայկուհի Օհանեանի (Պոլիս) դառն մահերու առթիւ եւ իր խորին ցա-ւակցութիւնը կը յայտնէ Օհանեան ըն-տանիքին :

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Մեկնումի պատճառաւ, սխպողարար ծախու է կօշկակարի (fournitures – պո-թիէ) փոն մը : Դիւրամատչելի պայման-ներ :

ԴԻՄԵԼ՝

4, Rue Vert Bois, PARIS (3e)
Métro : République de 8 h. à 20 h.
ou téléphoner : AVI. 12-55

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Լիո-նի մասնաճիւղի :

Կիրակի (14 Յուլիս) առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի Կապիյօն արձարանի ըն-դարձակ պարտէզներուն մէջ ջրանցքին ե-զերքը :

Գեղարուեստական բաժին եւ զանազան անակնկալներ :

Բարձրախօսի վրայ անընդհատ լսելի պիտի ըլլան հայկական սալեր :

Ձուկ սլիֆէ, համադամ ուտելիքներ եւ զովացուցիչ ըմպելիներ :

Ընտանեկան հաճելի եւ ուրախ զուարթ մթնոլորտ :

ՄԱՆՕԹ.— Օթոքառը Փլաս Կիշառէն կը մեկնի ժամը ճիշդ 10ին : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Անձրեւի պարագային պատսպարուելիք վայրը ապահով :

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1963–1964 Տարեշրջան

Կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բա-րեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտ-ներ, որոնք ունին իրենց տարիքին համապատասխան նաեւ ուսումնա-կան ստիճան :

Արձանագրութեան եւ լուսաբանու-թեանց համար դիմել՝

Direction du Petit Séminaire Arménien
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél· 963.01.72

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1963 – 1964 տարեշրջանի արձանագրու-թիւնները սկսած են : Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է այժմէն իսկ դիմում կատարեն հաստա-տութեան տնօրէնութեան :

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդ-գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ :

Ա.— ՖՐԱՆՍԱԿԱՆԸ, որ տառացի կեր-պով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրա-գրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզու-ներով — :

Բ.— ՀԱՅԿԱԿԱՆԸ, որ կ'օժտէ սանու-հիները հայագիտական ծանօթութիւննե-րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ : Մանրամասնու-թեանց համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան :

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

Tél : 927-01-72

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հերոսներու Օրը Յուլիս 21ին, փոն տը Շէրիւիի մէջ : Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի մասնաճիւղին կող-մէ :

×

Հ. Յ. Դ. Վիէնի Անի կոմիտէն պիտի տօնէ Հերոսներու Օրը, Յուլիս 28ին Կիրակի օր :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը Յուլիս 14ին, Կիրակի ամբողջ օրը :

×

«Հերոսներու Օրուան» նուիրուած տա-րեկան դաշտահանդէսը Շաւիլի անտառին մէջ Յուլիս 21ին :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱ...

ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄԻՍ

LES SABLES D'OLONNE

(Vendée)

Ծովու լոգանք, խաղեր, դասախօսութիւններ, գեղարուեստական երեկոներ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԵՑԷՔ ՓՈՒԹՈՎ

ՓԱՐԻԶ.— Ուրբաթ օրերը, ժամը 18·30 – 20·30 եւ Շաբաթ օրերը՝ 15էն 19,
Մշակոյթի Տուն, 17, Rue Bleue, PARIS (9e)
ԼԻՈՆ.— ՕՐ. ՇԱՔԷ ՂԱԶԱՐԵԱՆ, 35 Րիւ Շըվրէօյլ,
ՏԷՍԻՆ.— Ժ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ, 16 Րիւ Պրանլի
ՎԻԷՆ.— ՕՐ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, 11 Րիւ տէ Սելէսթ,
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— ՕՐ. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ, 2 Պուլվ. Շառլ տը Կոլ
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ա. ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ, 57 Րիւ Թառանթէզ
ՎԱԼԱՆՍ.— ՕՐ. ԽԱՉԷՐԵԱՆ, 28, Քօթ տէ Շափըլիէ
ԿՐԸՆՈՊԼ.— Խ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ, 24 Քուռ Պերիա
ՆԻՍ.— ՕՐ. Շ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, 19, Պուլվ. Մանեան
ՊՈՒՏՕ.— ՕՐ. ԻԶԳԱԼԱՑԵԱՆ, 7 Րիւ Փորթ – Պաս
ԱՎԻՆԵՕՆ.— ՕՐ. Ժ. ՀԱԼԱՃԵԱՆ, Պետարիտ
ՊՕՄՈՆ.— Մ. ԳՈՒԼՈՒՄԵԱՆ, 17 Պուլվ. Վօքուա
ՍԷՆ ԼՈՒ.— ՕՐ. ՓԻԼԻԿԵԱՆ, 126 Պուլվ. Քէյրէլ
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գ. ՊԱՊԵԱՆ, 7 – 9 Րիւ Կրինեան
ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Կ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, 3 Պուլվ. Արարատ

ԳԻՆ՝ 310 ՖՐԱՆՔ

ԿԱՆԽԱՎՃԱՐ.— Սեփական միջոցներով եկողներէն՝ 50 ֆրանք : Փարիզէն հաւաքական տոմսով մեկնողներէն՝ 100 ֆրանք : (Հաւաքական տոմսով մեկնիլ փափաքողներուն արձանագրութիւնը մինչեւ Յուլիս 13) :

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է···· ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է

ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք···· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնա-կարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրու-թիւն : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ.—
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնա-ճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Յ. Գասպարեանէ 15 ֆր. Տէր Մարկոսեանի մահուան առթիւ, Ռիվ, փոխան ծաղկեպսակի :

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԵՐԵՒԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԸ

Ուշադրութիւն, Եւրոպայի երկիրները ապրող Հայերուն համար տրուող երե-ւանի ձայնասփիւռի հաղորդումները... Յունիս լիքները փոխուած են. Յունիս... սկսեալ յիշեալ հաղորդումները կը... ուին՝ իւրաքանչիւր Չորեքշաբթի... Կիրակի առաւօտները, Փարիզի ժամը 8·30էն սկսեալ մինչեւ 9ը... կարճ ալիքներու վրայ. 19·59, 25·45, 30·82 եւ 40·71 մեթր :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՅՈՒԼԻՍ
MARDI 9 JUILLET 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9651
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
39e ANNÉE — No 9651

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉԻՆ-ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

...ՈՒՍ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՎՐԱՅ

Մինչ Խրուշչեւ Ուկրայնիա կը ճամ–բորդէ, Ռուսերն ու Չինացիները կը վի–ճաբանին Լենինի բլուրին վրայ եղող հոկայ ...ապարանի մը մէջ։ Խորհրդային լրատու–...ներն խոյ մուտքի արտօնութիւն ...ունին։

Յարդ ոչ մէկ զեկոյց հրատարակուած ...այս խօսակցութեանց մասին։ Խորհրդ–...յին պատուիրակութիւնը կը գլխաւորէ ...ուսլով որու զօրավիգ կեցած էր Փը–...աւտա աջի օրը, հաստատելով թէ չի–...ակ ճամբան Խրուշչեւի ճամբան է։

...պագատնելով Խրուշչեւի կատարած ...ամբողջութեան արեւելեան Պերլինի ...էջ, Փրաւտա կը գրէ. — Ճամբորդու–...թիւնը հաստատեց նոր ուժով մը որ Խ. ...իութեան համայնավար կուսակցութիւ–...ը եւ իր Լենինեան կեդրոնական կոմի–...ն ոչ մէկ ճիգ կը խնայեն ամրապնդե–...ու համար բոլոր երկիրներու համայնա–...վարներուն մեծ բանակին շարքերուն, ...արեկամութիւնը, եղբայրութիւնը, մի–...ասնականութիւնը եւ կապակցութիւնը, ...արքս – Լենինիզմի եւ ընկերվարական ...իջազգայնականութեան սկզբունքներու ...իման վրայ։

Խրուշչեւի բացակայութիւնը այն տպա–...ւորութիւնը կը թողու որ իր ներկայու–...թիւնը անհրաժեշտ չէ Մոսկուա, եւ բսել ...ուզէ նաեւ թէ Մաօ – Ցէ – Թունկ ա–...ած ...ըլլալով չին պատուիրակութեան ...գլուխ ինք ոչ մէկ պարտաւորութիւն կը ...ոյ խորհրդային պատուիրակութիւնը ...ովարելու։ Նոյն կեցուածքը ունի ...ոսկուայի ձայնասփիւռը որ ոչ մէկ լուր ...տայ այս խօսակցութեանց մասին, ...մէ օր նոյնիսկ ջնջած էր «Հո՛ս Փեքին» ...ուսերէն հաղորդում մը զոր կը պատ–...աստէին Չինացիք։

Նոյն լռութիւնը չի պահեր Չինաստան։ ...պարեւ Նոր – Չինաստան մամուլի ...ործակալութեան միջոցաւ եւ նաեւ թեր–...թերու, ծանր յարձակումներ կը կատար–...ուին Խրուշչեւի վրայ։

«Ժողովուրդ» անուանի դնելէ ետք Խրուշչեւի ճակտին, Մալայա – Մոնիթոր ...կ վերլուծէ վարդապետութիւն բառը ...որ գործածած էր Խրուշչեւ նկարագրե–...լու համար Մարքսիզմի չինական խիստ ...մեկնաբանութիւնը եւ կ՚ըսէ. — «Վար–...դապետութիւն բառը այլակերպուած է ...հրահանգներու եւ արդի վերաքննող–...ներուն կողմէ։ Այս բացատրութիւնը կը ...գործածեն վար զարնելու համար առանց ...տեղիք պատճառաբանութիւն տալու ...իրենց ամբաստանութիւնները փաստելու ...համար։ Եւ ըլլալով դատարկապորտ մը–...տաւորականներ, իրենց խոզանակը ա–...ռաջնորդականութեան կոյուղին կը ...թաթխեն եւ կ՚աղտոտեն բոլոր անոնք, ...որոնց բացատրութեան, որոնք իրենք ի–...րենց հարց կուտան իրենց «նոր եւ վերա–...ծնած» գաղափարին մասին։

...Մաօ – Թունկի, երկու չին համայնա–...վարներ ...թերթեր Խրուշչեւը կը ներկայացնեն ...իբրեւ այն մարդը որ «տնտեսական հա–...մար համաձայնութիւններ պատառած ...համար եւ Ռուսիոյ մէջեւ»։

...թերթ մը՝ Վիճք Փաօ Խրուշչեւը ...համեմատած նախագահ Քենըտիի, եր–...կու կ՚ուզեն «աշխարհի մեծագոյն ...դառնալ»։

...պարագայի մէջ, չին փոխ – վար–...չապետ՝ Տէն – Եի յայտարար–...րեց Փեքինի մէջ. — «Ամերիկացի աշ–խարհակալները եւ Թիթոյի նուիրուած խմբակը կը յուսային որ Չինաստան եւ Խորհ. Միութիւն պիտի խզեն, բայց չին եւ խորհրդային ժողովուրդները միաս–նականութիւն կ՚ուզեն եւ դէմ են անջատ–ման»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ եօթը հանրապետու–թիւններու ատեւտրական նախարարներ եւ Սովնարխոզներու երկու նախագահներ ամբաստանուած «անկարգութեան» հա–մար եւ կը հետապնդուին։

ՊԵԼՃԻՔԱՅ արտաքին նախարարը՝ Սփաք Քիէվի մէջ տեսնուեցաւ Խրուշչեւի հետ։

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ մէջ, Կոմուլքա շատ խիստ ամբաստանագիր մը կարդաց գրա–կանութեան եւ արուեստի մարզին մէջ տիրող ազատական ձգտումներուն հա–մար։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ վարչապետը՝ Փոմփիտու Դանիա կ՚երթայ Օգոստոս 26ին, իբրեւ պաշտօնական հիւրը Դանիոյ վարչապե–տին։

ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ պատուիրակութիւն մը բարեկամական այցելութիւն մը պիտի կատարէ Խորհ. Միութիւն, վարչապետ Քատարի գլխաւորութեամբ։

ՀԱՄԱՆ Բ. Մարոք հրաւիրեց Ֆրան–քօն։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ 11ուկէս միլիոն հո–գի հանդարտ մթնոլորտի մը մէջ քուէ–արկեցին նշանակելու համար նոր նախա–գահ մը (Հանրապետութեան), եւ վերա–նորոգելու ազգային, գաւառական եւ թաղապետական ժողովները։

ԿԻ ՄՈԼԷ յայտարարեց թէ ոչ ոք կրնայ գիտնալ թէ ո՞վ պիտի յաջորդէ տը Կոլի բայց վստահ է որ ընկերվարական ժողո–վրդավարութիւնը պիտի յաղթէ։

ՆԻԷՎՐԻ երեսփոխան Ֆրանսուա Մի–թըրան ճառ մը խօսելով Սարթի նահան–գին մէջ չեշտեց. — «Ամէն կողմ միաս–նականութեան կարգախօսքեր կը փնտռու–ին։ Ես գտնէ հատ մը գիտեմ. — Ուր որ ԻԻ ԷՆ ԷՌ մը դիրք կը գրաւէ, առէք ձեռքէն եւ պարտութեան մատնեցէք զինքը»։

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցու–թեան երկու անդամներ արտաքսուած են Չինացիներուն հանդէպ նպաստաւոր կար–ծիքներ ունենալու ամբաստանութեամբ։ ՍՈՖԻԱՅԻ մէջ, ՄԱԿի ընդհ. քարտու–ղարը՝ Ու. Թան յայտարարեց թէ ՄԱԿը անհրաժեշտ է մարդկութեան գոյատեւ–ման համար։

ՍՊԱՆԱԿԱՆ պատուիրակութիւնը հե–ռացաւ պաշտօնական բեմէն ուր տեղ գը–րաւած էր Ալժերիոյ անկախութեան ա–ռաջին տարեդարձի հանդիսութեանց ա–թիւ երբ տողանցքին մաս կազմող տաս–նեակ մը սպանացի հանրապետականներ թշնամական խօսքեր պոռալով Ֆրանքոյի հասցէին, պաշտօնական բեմին առջեւէն կ՚անցնէին։

ՓԱՐԻԶԻ ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ ձեռք դնել երկու զոյգերու վրայ որոնք անկէ բաւական ժամանակ առաջ յարձա–կած էին Նազարէթ Մասերճեանի վրայ եւ 19 ժամ չարչարանքներու ենթարկելով կրցած էին արժէթուղթեր եւ դրամ կոր–զել։

ՔՈՒԹ տ՚ԻՎՈՒԱՐԻ նախագահը՝ Հու–փուէթ – Պուանեի Քենիա հանդիպեցաւ Մատակասքարէն վերադարձի ճամբուն վրայ։ Անմիջապէս պատշաճ ընդունելու–թիւն մը կազմակերպուեցաւ, բայց յան–կարծ մեծ շփոթութիւն մը ստեղծուեցաւ երբ զինուորական նուագախումբը անդ–րադարձաւ թէ ոչ մէկը գիտէ Քոթ տ՚Ի–վուարի փառերգը եւ ամբողջ երկրին մէջ ալ ոչ մէկ տեղ կարելի է գտնել եղանա–կը՝ տպագրուած։

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՕԾՈՒՄԸ

Բ.

Ընդհ. Խորհուրդի փոխ – նախագահ–ներ Տիկին Ռիւպի եւ Պ. Գոլոմպ։ Ընդհ. խորհրդականներ Պ. Պ. Ֆիւլչերոն, Սա–նոնէ։ Քաղաքապետի օգնականներ Տէր եւ Տիկին Թիպոտէ։ Թաղապետական խոր–հրդականներ Պ. Պ. Պէրթրան եւ Պարի–տոն։ Երեսփոխան Պ. Շարէի ներկայա–ցուցիչ Պ. Հոնել։ Սէն Լորան տը Միւռի քաղաքապետ՝ Պ. Պրուպա։

Յունաստանի հիւպատոս Պ. Փափա–տիւքա։ Հայ Նախկին Ռազմիկներու նա–խագահ՝ Շառլ – Տիրան Թէքէեան։ Ինչպէս նաեւ Լիոնի Ազգ. Միութեան նախկին եւ ներկայ անդամները։

Կարգադիր Յանձնախումբը գովելի ա–շալրջութեամբ կը ջանար սպահել կարգա–պահութիւնը։ Հիւրերու ընդունելու–թեան լծուած էր Պ. Օպոյեան, որ աչ–խուժօրէն կը տանէր իր պարտականու–թիւնը։

Եկեղեցւոյ երկսեռ երգչախումբը զե–կավարութեամբ Պ. Օֆլազի ներդաշնա–կութեամբ երգեց մեր հոգեմայլ շարա–կաններն ու կոմիտասեան պատարագը՝ երգեհոնի ընկերակցութեամբ, ու անսը–խալ հետեւեցաւ խորանի երգեցողու–թեանց։

Օծման արարողութեան հաւատացեալ ժողովուրդը, ինչպէս նաեւ հիւրերը հե–տեւեցան վերացած հոգւով ու երկիւղա–ծութեամբ։ Սուրբ միւռոնով օծուեցան նորաշէն եկեղեցւոյ բոլոր խաչերը, խո–րանին սիւները, մկրտութեան աւազանն ու եկեղեց. այլ առարկաներ։

Այդ արարողութենէն ետք պատարա–գիչ Սերովբէ Արք. Մանուկեան կարդաց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի նամակն ու կոնդակը, ուր Մայր Աթոռի եւ Հայրապետի ուրախութիւնը կը յայտ–նուէր Լիոնի նորակառոյց եկեղեցւոյ շի–նութեան առթիւ։ Կաթողիկոսը ջերմօրէն կը շնորհաւորէր Լիոնի Հայութիւնը, մաղթանքներ ընելով եկեղեցւոյ պայծա–ռութեան համար։ Նաեւ օրհնութիւններ Սրբազան Հօր, քահանաներուն, Ազգա–յին Միութեան, շինութեան յանձնա–խումբերուն եւ ընդհանուր Լիոնի Հայու–թեան ու բարերարներուն։

Յետոյ Սրբազանը կարդաց Ֆրանսերէն գրութիւն մը զոր կը թարգմանեմ նոյ–նութեամբ։

« Այս հանդիսաւոր պահուն, կը հրը–ճուինք տեսնելով Աստուածային Տան մը կառուցումը սքանչելի Ֆրանսայի աս–պընջական հողին վրայ, ուր մշակոյթն ու հոգեկան հաղորդութիւնը միշտ ալ ար–ձագանգած են »։

« Այս հանդիսաւոր պահուն, եթէ մեր ջերմ գոհունակութիւնը կը բարձրանայ դէպի երկինք, որ թոյլ տուաւ մեզի ի–րագործելու մեր լաւագոյն իղձերէն մին, մեր երախտագիտութիւնը կ՚ուղղուի պատկան իշխանութեանց, լիոնցի բոլոր անձնաւորութեանց որոնք մեզ օգնեցին ու հարթեցին բազմապիսի դժուարութիւն–ներ։

« Այսօր, ուրախութիւնը մեր հոգւոյն մէջ եւ երախտագիտութեամբ տոգոր–ուած սրտով, մեր ջերմ շնորհակալու–թիւնները կը յայտնէինք ու կ՚աղօթէինք Տիրոջ որ մնանք միացած, գործելու հա–մար միասին իր փառքին ու մեր երկու ժողովուրդներուն բարիքին համար։

« Մեր եկեղեցւոյ սովորութիւնն է տարուան ընթացքին քանի մը անգամ օրհնել աշխարհի չորս կողմերը՝ հիւսիս–հարաւ, արեւելք – արեւմուտք։

« Արեւմտեան կողմէ ուղղուած մեր օրհնութիւնները կը վերաբերին եւրոպա–կան ազգերու եւ պետութեանց։

« Եթէ ամենուրեք սովորութիւն է աղ–գերը կոչել իրենց բուն անունով, Արե–ւելքի մէջ մէկ յայտարարի վերածուած են եւրոպական բոլոր ազգերը ու կը կոչ–ուին փրանքներ։

« Անհրաժեշտ չենք նկատեր այս կոչու–մին ծագման մասին բացատրութիւններ փնտռելու։ Հաւանաբար Արեւելքցիներու վառ երեւակայութիւնը զուգաւորած է հետեւեալ յատկանշական արտայայտու–թիւնը թէ՝ «ամէն ոք երկու հայրենիք ունի. իրը եւ Ֆրանսա։

« Աղօթքի ու ոգեկոչումի այսպիսի պարագաներու, Հայերու մտածումը, ուր որ ալ գտնուին անոնք, կ՚ուղղուի դէպի Ֆրանսան ու իր մեծ ժողովուրդը։

« Արդէն, Ֆրանսայի հայկական եկե–ղեցիներուն մէջ պատարագի ընթացքին կ՚աղօթենք ողորմած Աստուծոյ որ իր աստուածային պահպանութիւնը տարա–ծէ այս գեղեցիկ երկրին վրայ ու պա–հուէ անոր մեծութիւնն ու բարգաւաճու–մը։

« Եւ այս յոյսի, սիրոյ ու խաղաղու–թեան Տաճարը թող մէկ հանգոյցը ըլլայ այն լուսաւոր կապին որ զարեր շարու–նակ բարոյապէս ու հոգեպէս միութեան կապ հանդիսացաւ մեր երկու ժողո–վուրդներուն։

Կաթող. պատուիրակը իր խօսքը ուղ–ղելով հաւատացեալ ժողովուրդին՝ ըսաւ. — Այսօր պատմական թուական մըն է Լիոնի Հայութեան համար, վասնզի տաս–ը տարիներու մեր յոյսերը, մեր ակըն–կալութիւնները վերջապէս արդիւնք մը տուին։ Այսօր աղօթքներով, շարական–ներով եւ Սուրբ Միւռոնի օգնութեամբ օծեցինք եկեղեցին, որ ամէնէն առաջ Աստուծոյ տունն է։ Յետոյ, մեր ազգա–յին տունն է։ Լեզուին, մշակոյթին տու–նըն է։ Ինչպէս նաեւ ձեր տունն է։ Հոս պիտի մկրտուին ձեր զաւակները եւ ձեր ննջեցեալները պիտի արժանանան Աս–տուծոյ աղօթքին։ Սակայն, նիւթական շէնքը չի բաւեր։ Անկէ ետք պէտք է որ հաւատքով, յոյսով ու համբերատարու–թեամբ կերտէք նաեւ հոգեւոր ու բարո–յական շէնքը։ Աստուած պայծառ ու հա–մբերատար պահէ Ֆրանսայի Սուրբ եկեղե–ցիները եւ այս եկեղեցին։ Ֆրանսայի, ազատութեան եղբայրութեան եւ հաւա–սարութեան այս գեղեցիկ երկրին մէջ մե–զի պատեհութիւն տրուած է զարգանալու ամէն գետնի վրայ։ Աշխատինք օգտուիլ մեզի ընծայուած բոլոր առաւելութիւն–ներէն։

Ապա Սրբազանը մասնաւոր շնորհակա–լութիւն յայտնեց անհատներու թէ կազ–մակերպութեանց որոնք նպաստեցին ե–կեղեցւոյ շինութեան։ Անոնցմէ բացա–ռաբար յիշեց Կարապետ Յակոբեան ամո–լը, որ եկեղեցւոյ ծախքերուն հարիւրին տասնէն աւելի վճարեց։ Իր օրհնութիւն–ները տուաւ բարերարներուն, որոնց բաղձանքով եկեղեցին մկրտուեցաւ Ս. Յակոբայ անունով նուիրատուին հօր ա–նունը յաւերժացնելու համար։

Պատարագէն ետք ընդունելութիւն մը սարքուած էր Եկեղեցւոյ կից շինուած սրահին մէջ։ Կոկիկ ու գեղեցիկ սրահ մըն է, որ կը յուսամ բաւարար ըլլայ Լիոնցիներու հաւաքոյթներուն համար։ Սրահին աղմուկը եւ անկարգապահու–թիւնը արգելք հանդիսացան նախատես–ուած յայտագրի մը գործադրութեան։ Նման պահերու լռութիւնը ու մանա–ւանդ կարգապահութիւնը օրինակելի պէտք էր ըլլար մեր հայրենակիցներուն կողմէ։ Գէթ ի յարգանս օտար հիւրե–րուն։

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԿՈԼԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

« Լը Մոնտ»ի քաղաքական պատասխա - նատու աշխատակիցը , Փիէր Վիանսոն - Փոնթէ վերջերս լոյս ընծայեց գիրք մը « Տը Կոլականները — իրենց Ծիսաքա - նութիւնը եւ Տնօրէնութիւնը » : Այս ուր - բամիտ հատորին մէջ, հեղինակը կ'ուզէ բացատրել կոլականութեան խորհուրդը : Այս շարժումը, կ'ըսէ Վիանսոն - Փոն - թէ, «ո՛չ վարդապետութիւն է, եւ ո՛չ ալ կազմակերպութիւն է. այլ՝ հիմնուած է միասնաբար ապրուած փորձառութեան մը վրայ » :

Կոլականներու համար, ամէնէն ան - գնահատելի բանն է տը Կոլի ներկայու - թեան զանուիլը. բան մը, որ չի կրնար կատարուիլ առանց որոշ եւ անչեղելի ծի - սաբանութեան : «Քրիստոնէական բարե - յականութեան եւ ընկերային անբասի - րութեան պահապան» տիկին Իվոն տը Կոլ, « Կը հսկէ նախարարներու կինե - րուն տէճօլթէին, եւ կ'ըսուի թէ , զա - նազան առիթներով, յաջողած է նախա - րարութեան պաշտօնէ հեռու պահել այն - պիսի մարդիկ, որոնք ամուսնական ան - հաւատարմութեան կասկածի տակ էին» :

Քոլոմպէ - լէ - տէօ զ'էկլիզի ճաշի հր - աւիրեալներուն, կը հաւատէ գրքին հեղինակը, « Տիկին Իվոն տը Կոլ կը հարցնէ հրաւիրեալներուն թէ լաւ եւ հանգիստ ճամբորդա՞ծ են : Կը խօսի օ - դին եւ զօրավարին մասին : Զօրավարը կը հարցնէ , թէ լաւ ճամբորդութիւն ըրի՞ն , կը խօսի օդին եւ ինքն իր մասին » :

Նախապէս որոշուած հարցումներով եւ նախապէս պատրաստուած պատաս - խաններով, Զօր. տը Կոլի մամուլի ասու - լիսները երդեցիկ Ս. պատարագներու կը նմանին» :

Այլեւս օգտակարութիւն ունենալէ դադրած կոլիստի մը հրաժարումը «հը - րահանգ է. տարկութիւն չի վերցներ » :

Այս բոլորին ամէնէն յատկանշականը այն է, կ'ըսէ գրքին հեղինակը, որ հա - կառակ այն իրողութեան, թէ տը Կոլ բացարձակ իշխանութեան տէր է, բնաւ չի չարաչահեր այս պարագան : Ահա թէ ինչու իր հետեւորդները այդքան հաւա - տարիմ են իրեն : Այս հետեւորդները մասնակից եղած են կոլեան գլխաւոր ե - րեք պատմական շարժումներէն առ նուա - զըն երկու հատին : Այդ երեք շարժում - ներէն են, անշուշտ, Ազատ Ֆրանսայի շարժումը, յետ - պատերազմեան Էր. Փէ. Էֆ.ը եւ Հինգերորդ Հանրապետու - թիւնը :

Իրապէս Կոլիստ նկատուած 1500 Ֆր - րանսացիներ, իրենք իրենց մէջէն ընտ - րած են 116 հոգիներ, — կ'ըսէ Վիան - սոն - Փոնթէ — ղեկավար դիրքերու հա - մար :

Նոյնիսկ հաւատուրացութեան մէջ, կը հաստատէ հեղինակը, «կոլեան կապը ան - քակտելի է : Վտարուած, աքսորեալ, ա - պստամբ Ժագ Սուսթէլ կը շարունակէ մաս կազմել եղբայրակցութեան» : Մինչ - դեռ, Արտ. Նախարար Քուվ տը Միւրվի - լի եւ Տեղեկատուութեան նախարար Ա - լէն Փէյրըֆիթի նման անձնաւորութիւն - ներ դուրս կը մնան եղբայրակցութենէն , քանի որ չեն լրացներ մասնակցութեան հիմնական պայմանները :

Վիանսոն-Փոնթէ իր գրքին մէջ առան - ձին - առանձին կ'առնէ կոլիստները, ու - պանդոկներու եւ ճաշարաններու համար « Կիտ Միշըլէն»ի ըրածին հետեւու - թեամբ, պզտիկ պատկեր-նշաններով կու տայ անոնցմէ իւրաքանչիւրին անցեալ գործունէութեանց եւ ներկայ դիրքին յատակ պատկերը :

Այսպէս, անունի մը դիմաց դրուած Լո - ռէնի Խաչը կը նշանակէ թէ ենթական մասնակցած է Ազատ Ֆրանսայի պայ - քարներուն : Գնդացիր մը՝ կը նշանակէ ներքին Դիմադրութեան մասնակցութիւն : Աստղ մը՝ կը նշանակէ «Քոմփանիոն տը լա Լիպէրասիոնի» շքանշան : Զինուորա - կան պահակի փոքրիկ տնակ մը (ճապիճ) ըսել է, թէ ենթական անդամ է տը Կոլի անձնական դրասենեակի անձնակազմին : Դիմակ մը՝ կը նշանակէ Բ. աշխարհա - մարտին ընթացքին լրտեսական գաղտնի գործունէութիւն : Մօրաք մը՝ ըսել է, թէ ենթական Քոլոմպէ այցելութեան կ'երթայ : Զեռնառումը՝ բոլոր անոնց համար, որ Էր. Փէ. Էֆ.ի անդամ էին : Փնչո՞ւ ձեռնառումը. «Որովհետեւ Էր. Փէ. Էֆ.ը կը ծրագրէր Չորրորդ Հան - րապետութիւնը օդը հանել» :

Բայց դուռ՝ կը նշանակէ ունկնդրու - թիւն զօրավարին մօտ : Ականջ մը՝ բո - լոր անոնց համար, որոնք խորհրդակցու - թեան կանչուած են Զօր. տը Կոլի մօտ : Բաղկաթոռ կը նշանակէ Նախարար : Շեղ գիծով Բոզէթ՝ նախկին նախարար : Սե - ղանիկ՝ Ծերակուտական : Պարզ աթոռ մը՝ Երեսփոխան : Նստարան մը՝ Ե. Հան - րապետութեան մեծամեծ : Երկաթագամ կօշիկներով երկու պօթ՝ Իւ. Էն. ԷՐ.ի անդամ. մէկ պօթ՝ քիչ մը ձախակողմ - եան բայց կոլական Իւ. Տէ. Թէ.ի ան - դամ : Զգախէժէ բարձրավիզ պօթ՝ Կոլ - եան այլ շարժումներու անդամ : Ճաշ ու - տելու պիտանի գործիքներու սարքած մը կը մատնանշէ այն մարդը, որ Զորրորդ Հանրապետութեան օրով պաշտօն կը վարէր («Կ'ենթադրեմ, թէ իրենց ուտե - լիքը շահելու պարտաւոր էին» կ'ըսէ գօ - րավարը) : Հրասայլ կը նշանակէ 1958ի բանակի յեղափոխութեան մասնակցու - թիւն : Ուղտ՝ բոլոր անոնց համար, ո - րոնք «հաւատարիմ մնացին անապատէն անցքի շրջանին», այսինքն այն տարինե - րուն, երբ տը Կոլ քաշուած կեանք մը կ'ապրէր :

Տանք Վիանսոն - Փոնթէի դասաւորու - մէն քանի մը ցայտուն օրինակներ :

Ազգ. Ժողովի նախագահ Ժագ Շապան- Տէլմասի անունին առջեւ դրուած են հե - տեւեալ նշանները. Լոռէնի Խաչ, պահա - կի տնակ, աստղ, գնդացիր, դիմակ , մօթար, բաց դուռ, ականջ, հրասայլ , գիծով բօզէթ , խաչ, ուտելիքի կազմած , աթոռ, զոյգ պօթ , նստարան : Հեղինա - կին յաւելեալ բացատրութիւնները Ժ. Շապան - Տէլմասի մասին՝ «Թալէյրան» մը, որ բոլոր իշխանութեանց օրով ալ ա - մէն ինչ եղած է : Եղած է ԷՐ. Փէ. Էֆ. պարագլուխ, Դ. Հանրապետութեան նա - խարար, «երեսփոխանական աւանդու - թիւններէն հրաժարելու համար աշխա - տանք թափող», իսկ այժմ՝ «այս միեւ - նոյն աւանդութիւններուն գրաւատէրն ու պահապանը» :

Նախկին վարչապետ Միշէլ Տըպրէի ա - նունին առջեւ դրուած են հետեւեալ նը - շանները. գնդացիր, պահակի տնակ , դիմակ, մօթառ, բաց դուռ, ականջ , ուղտ, հրասայլ, գծաւոր ռօզէթ , պարզ շրջանակով գծիկ, աթոռ, զոյգ պօթ , նստարան :

Յաւելեալ բացատրութիւն՝ վարչա - կարգին մէջ անձնազոհութեան մասնա - գէտ : «Ֆրանսական Ալժերիոյ» ջերմ հա - ւատացեալ, որուն վրայ տը Կոլ պար - տականութիւն դրաւ Ալժերիոյ անկա - խութիւնը իրականացնելու գործը : « Ա - սիկա՝ քիչ մը շատ եկաւ : Կը նմանէր Կարդինալի մը, որ հաւատքը կորսնցու - ցած ըլլալով հանդերձ պարտաւոր էր հա - ւատք կեղծել՝ յանուն հաւատարմու - թեան » :

Լուի Ժոքսի անուան կողքին շարուած են՝ Լոռէնի Խաչը, պահակի տնակը, բաց դուռը, ականջը, բաղկաթոռը եւ նըս - տարանը : Յաւելեալ բացատրութիւն՝ « Բազմիցս մօտեցած է մինչեւ հերետի - կոսութեան դռները» : Այժմու երկրոր - դական արժէք ներկայացնող նախարա - րութիւնը, որ յանձնուած է իրեն (Վար - չական Բարեփոխումներու նախարար է) «պարզապէս պատուակ է : Ամեն առ ա - մեն իրեն կը յանձնուի փափուկ թղթա - ծրար մը, միջազգային տագնապութիւն մը, դժուարին հարց մը լուծելու պար - տականութիւնը» :

Մշակութային հարցերու նախարար Անտրէ Մալրօ իր անուան դիմաց ունի աստղը, գնդացիրը, պահակի տնակը , դիմակը, մօթառը, բաց դուռը, ական - ջը, ուղտը, բաղկաթոռը, ձգախէժէ պօ - թը եւ նստարանը :

Յաւելեալ բացատրութիւն՝ «Մալրօ տը Կոլի յեղափոխութեան Սէն Ժիւսթն է » : Իր դերն էր՝ «ժողովրդական երեւակա - յութիւնը հրահրել» : Բայց այժմ Մալրօ « դադրած է ըլլալէ կոլիզմի առաջակ որ - դին : Դարձած է սարիքստ հօրեղբայրը , որուն կարգ մը քմայքներուն աչք կը գո - ցեն, որովհետեւ յաչս գրագէտներուն՝ ըն - տանիքին պատիւ կը բերէ » :

Ֆրանսուա Մորիաք, վիպասան: Ունի բաց դուռ եւ նստարան : «Ամէն բանէ ա - ռաջ լրագրական բանավէճի մարդ է , դարուս լաւագոյնը : Գրչի իշխանին յար - գանքը՝ վեհապետին հանդէպ », ամփոփ - ուած է հետեւեալ նախադասութեան մէջ, որ գրած էր տը Կոլի մասին. «Ան մարդ մը, որ վստահ է իր յաւիտենակա - նութեան մասին» :

Ժորժ Փոմփիտու, վարչապետ, իր ա - նունին կողքին ունի՝ գնդացիր, պահա - կի տնակ, դիմակ, մօթառ, բաց դուռ , ականջ, ուղտ, հրասայլ, բաղկաթոռ , նստարան : «Թագաւորութեան Մեծ Դոֆ - ար : Այն մարդը, զոր Թագաւորը պիտի ուզէր դարձնել իր Ռիշըլիէօն» : Նախկին դասախօս դրամատան վճռիչ, քաղաքա - գէտ, Ժորժ Փոմփիտու կրնայ փոխել ենթարկուիլ իր իսկ փառասիրութեան հետեւանքով. կրնայ օր մը երազել, թէ պիտի յաջորդէ տը Կոլի : «Սակայն ըս - դոյշ պէտք է ըլլայ : Միակը չէ, որ այդ երազը կը սնանէ » :

Թարգմ՝ Ն. Գ.

ԱԿԱԴԵՄԻԿՈՍ ՍՈՒՐԷՆ ԵՐԵՄԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԸՍՏ «ԱՇԽԱՐՀԱՑՈՅՑ»Ի

(Գ. եւ վերջին մաս)

Նախ ըսեմ ընդհանուր կերպով, որ ա - մէն ոք որ կը գրադէ Հայաստանի աշխար - հագրութեամբ եւ քարտէզով, ուղէ չու - դէ, միտքէն պիտի անցընէ Մեծն Տիգրա - նի կայսրութեան սահմանները, եւ յետա - գային սեղմուած պետութեան դրացի եր - կիրները, ոչ միայն քաղաքական նկա - տումներով, հապա նոյն իսկ Ֆիզիքական երկրագործական , նկատի առնելով հայ - կական կեդրոնական բարձրաւանդակը ե - զերող՝ հողմահարէն ութը անկիւնները , մինչեւ Եփրատ եւ աւելի արեւմուտք , մինչեւ Պոնտոս, Սեւ Ծով, մինչեւ Կով - կասեան լեռինք ու Կասպից Ծով եւայլն : Ինչ որ կ'ընէ եւ պարտական էր ընել Աշ - խարհացոյցի հեղինակը :

Աւելի ուղղակի կը պատասխանեմ Ե - րեմեանի թէզին, որ իրեն նկատի առած՝ Հայաստանին սերտ աղերսը Կովկասեան երկու ժողովուրդներուն հետ, բացի մեր օրերէն, երեք անգամ տեղի ունեցած է պատմութեան ընթացքին : Առաջինը՝ որ մեր խնդրէն դուրս կը մնայ, Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի եւ անոր սերունդին պատկա - նող Պարթեւ կոչուած կաթողիկոսներուն շրջանն է, երբ այդ դրացի ժողովուրդ - ներուն Աւետարանի լոյս ու քրիստոնեայ գրականութիւն սփռելու ջանք կը թափ - ուէր, բայց ոչ ոք կրնար գրել այն առեն՝ «զոր գերեալ է ի Հայոց» : Արդէն ցոյց տուինք որ պէտք է փնտռենք 638 թուա - կանէն առջին յարմար ժամանակաշրջան մը :

Երկրորդ անգամ Երեմեանի փնտռած հողերանական մթնոլորտը գոյութիւն ու - նեցաւ, երբ՝ Արաբները գրաւեցին եր - ամբողջ Հայաստանն ու Կովկասեան եր - կիրները, ի վերջոյ սահմանեցին «Արմէ - նիա» անունը կրող երկու վարչական բա - ժանում, մէկը՝ «Արմենիայի իշխանաց նահանգը»՝ փոքր հողամաս մը, գլխա - բարձրապէս կրօնական առանձնաշնորհումնե - րով, միւսը՝ «Արմենիայի արաբական նահանգը», մէկը արաբական կայսրու - թեան հինգ մեծ բաժանումներէն, որ իր մէջ կը պարփակէր ընդարձակ հողամաս մը, Եփրատէն մինչեւ Կովկաս եւ Դուռն Ալանաց, որուն կառավարութիւնը յանձ - նուեցաւ Ներսէս Գ. Կաթողիկոսի միջա - մտութեամբ, Պատրիկ Գրիգոր Մամի - կոնեանին 661 թուականին : Պատմութիւ - նը արձանագրած է սոյն Մամիկոնեանի միխիթարիչ եւ քաջ գործունէութիւնը , յոյս ներշնչելով ընկճուած հայ ժողո -

ՄԱՐԻ ՍԹԻՒԱՐ
(MARIE STUART)

Աստուածաբանական հարցերու մէջ Մարի Սթիւար, այդ «ազնուական ու գե - ղանի տեսքով» կինը ցոյց կուտայ արտա - կարգ հմտութիւն մը : Մինչ Ճոն Քնոքս կը խորհէր իր զօրաւոր փաստարկու - թիւններով ջախջախել երիտասարդ թա - գուհին, այս վերջինս վիճաբանական կռուէն պարտուած, կը սկսի տակաւ տեղի տալ, եւ սակայն, փրկելու համար իր վիրաւորուած արժանապատուութի - նը, կարճ կը կապէ տեսակցութիւնը, յայտարարելով.

— Հաւատքի հարցերը կը պահանջեն խոր գիտակցութիւն մը, ինչ որ կը պակ - սի ձեզի ...

Տեսակցութիւնը վերջ կը գտնէ, սա - կայն երկու հակառակորդներուն միջեւ կը բացուի խրամատ, որ պիտի չլեց - ուէր մինչեւ Մարի Սթիւարի մահը :

Ճակատագրական ուրիշ դէպք մը կու - գայ աւելցնել ատելութեան այն բոցը, որ սկսած էր տակաւ ճարճատիլ Մարի ըՍ - թիւարի հպատակներուն հոգիներուն մէջ :

Թագուհին, Ֆրանսայէն բերած իր հե - տեւորդներուն մէջ ունէր Պայյարի Թոռ՝ Փիէր տը Պոսքոզէլ տը Շասթըլար անուն երիտասարդ բանաստեղծ մը, որ իր գող - տրիկ քերթուածներով գեղարուեստական ու գրական հաճելի պահեր կ'ընծայէր Մարի Սթիւարին : Փիէր Շասթըլար ա - մէն վայրկեան ազատ մուտք ունէր թա - գուհիին մօտ : Այս մտերմութիւնը հետ - զհետէ երիտասարդ բանաստեղծին սրտին մէջ կ'արթնցնէ խորունկ սէր մը, դէպի գեղանի Մարի Սթիւար, որ այդ շրջանին լրացուցած էր քսան տարեկանը :

Գիշեր մը, Փիէր Շասթըլար, թագու - հիին նաժիշտներէն մէկուն մեղսակցու - թեամբ, կը յաջողի թաքնուիլ Մարի Սթիւարի ննջասենեակին մէկ անկիւնը , ու երբ թագուհին իր հագուստները հա - նելով կը մտնէ անկողին, Շասթըլար դուրս գալով իր թաքստոցէն, կը նետ - ուի Մարիի ոտքերուն եւ աղեխարշ ձայ - նով մը կը յայտնէ անոր իր սէրը :

Այս տեսարանին առջեւ սահմռկած թագուհին, կը զգայ իր բարկութիւնը , եւ սակայն, իր աչքերուն մէջ ակնյայտ - նի կ'երեւի գոհունակութեան նշոյլ մը : Երիտասարդ բանաստեղծին այս ընթաց - քը արդեօք քանմեայ թագուհիին էու - թեան մէջ արթնցուցա՞ծ էր հեշտալի ըղ - ձանքներու կանչը : Այդ պարագան հաս - տատող որեւէ ապացոյց գոյութիւն չու - նի, եւ սակայն իր ներողամիտ վարմուն - քը դէպի Շասթըլարը խորհիլ կուտայ թէ բանաստեղծին ընթացքը այնքան ալ ան - հաճոյ չէ թուած իրեն : Արդարեւ, իբրեւ պատիժ, Մարի Սթիւար կը բաւականա - նայ յայտարարելով :

— Կը ներեմ ձեզի, սակայն մի՛ վեր - սկսիք ...

Եւ սակայն, անխոհեմ ու սիրահարուած երիտասարդը կը կրկնէ իր արարքը :

Ուրիշ գիշեր մը, այս անգամ առանց որեւէ մեղսակցութեան, Փիէր Շասթը - լար դարձեալ կը թաքնուի Մարիի ննջա - ջասենեակին մէջ, եւ երբ թագուհին գրեթէ կիսամերկ, կը պատրաստուէր անկողին մտնել, սիրահար քերթողը կը յայտնէ իր ներկայութիւնը եւ իր երկրպագութեամբ կը գրկէ իր երազներուն առար - կան դարձած հրաշալի մարմինը ...

Մարի Սթիւար, յանկարծակիի եկած կ'արձակէ սուր ճիչ մը ...

Վրայ կը հասնին պահակները, ու թա - գուհիին սենեակին մէջ կը տեսնեն նը - կայութիւնը Շասթըլարի :

Մարի Սթիւար, որ ինչպէս ըսինք , կի - սամերկ վիճակի մը մէջ էր, փրկելու հա - մար իր թագաւորական անաղարտ պա - տիւը, կը յօժարի որ սիրահարին դէ - յակցող առաջնորդուի բանտ :

Շուտով տեղի կ'ունենայ դատավարու - թիւնը եւ տարաբախտ սիրահար բանաստեղ - ծը կը դատապարտուի գլխատման ...

(7 Շար.)

...րդին եւ գոհելով ամէն ինչ՝ եւ ...ելով իր կեանքը 685 Թուականին Կով– ...ի մէջ Խազարներու դէմ վարած պա– ...ի ընթացքին : Բայց իր այս ժամա– ...ն քարտէզն ալ յարմարագոյնը չէ Աշ– ...արհացոյցի խմբագրման համար· միշտ ...ր, դժնդակ օրերու սպառնալիքը ...ուած էր հայ ժողովուրդին գլխուն ...իւ, ինչպէս իրօք պատահեցաւ եւ ...ժամանակը չէր գրելու «զոր ամէնդ ի ...նել է» :

...րորդ անգամ մը եւ յարմարագոյնը ...ր իր Աշխարհացոյցի խմբագրման, ...ն Աշոտ Բագրատունիի ժամանակա– ...ն է : Պարագաները ծանօթ են ամէ– ...ն : Գուգայի վերջին գազանային ա– ...րքերէն յետոյ, անհրեւակայելի կար– ...ուած մէկ առեն մը, արաբական ար– ...բը իշխանաց իշխանի պաշտօնին ...արձրացուց Սմբատ Խոստովանողի որ– ...ի Աշոտը, որ արքունիքին համակրան– ...ը գրաւած էր : Ան ինչ հայրական իր– ...ք տարու զարմանելու համար ազգին ...կտալից վիճակը, ինչ սիրալիր ըն– ...ւմնեւթիւն վերադարձեց դերութենէ ...վերադարձող հաւատուրաց նախարար– ...ներուն : Ծանօթ է անոր դիւանագիտու– ...թիւնը. իր ազգիկները ամուսնացուց իր ...բարձրացումը նախանձոտ աչքերով դի– ...ող Արծրունի եւ Սիւնեցի իշխաններուն : ...ն ջանաց կովկաս· միւս ազգերուն հետ ...ալ դաշնակցութիւն կազմել· հզօր էր, ...արական արքունիքին հովանաւորու– ...թիւնը կը վայելէր, կարելի էր այն առեն ...րել «զոր հանեալ է ի Հայոց» : Կրօնա– ...ն զործունէութիւն ալ ունեցաւ· Փառ ...արիարք յարաբերութեան մէջ մտած ...էր վերածնող Հայաստանի իշխանին, ...ցնում Թողաւոր, եւ Զաքարիա Զաղե– ...ցի կաթողիկոսին հետ : Ասոնք եկեղեց· ...ժողով գումարեցին Շիրակաւանի մէջ ...862 Թուականին : Ինչ համոզումներու հա– ...ար յարգալից ոգւով խմբագրուած են ...անոր կանոնները : Վերադարձ մըն էր ա– ...ռիկա Ազրաթաննեցիի Նզովքի նախօրեա– ...կին, Երեմեանի բաղձացած հողերանա– ...կան շրջանը եւ հայ ժողովուրդին ու եկե– ...ղեցւոյն ալ փառքի օրերը, որոնց բարե– ...կամութիւնը կը գնահատուի, կը փրն– ...տռուի :

...Ուրեմն, բաց ի հոն դաւանաբանական ...առակէններու տիրապետութեան խնդիր ...չկայ, ոչ ալ կարիք կայ իրր հեղինակ ...փնտռելու միայնակ – լուսաւորչական հո– ...գեւորական մը, ինչպէս կ'ըսէ Ակադեմի– ...կոս Երեմեան : Աշխարհացոյցին հեղի– ...նակն է վերածնող Հայաստանին սրբա– ...ցու, այսինքն ազգասէր, հեյլենադէտ եւ ...գիտնական մէկ զաւակը : Վարդարշապա– ...տի կաթողիկէն կը յիշատակէ ինչպէս ...Հռիփսիմէն եւ Գայիանէն· Վրաստանի ...վրայ խօսած առեն ալ իր մասնաչումը, ...թէ Արաքս գետը «որ հոսի ի Կովկասայ և ...գնալով ընդ հարաւ, ընդ Ախալցխան բեր– ...դը և անցանէ ընդ մէջ Մցխիթայ եւ բլրոյ ...Սուրբ Խաչին, իջանէ ի Կուր...» ունեցէ ...որիշ բան չապացուցաներ, եթէ ոչ այն,

որ հեղինակը լաւ ծանօթ է այդ վայրե– րուն եւ միեւնոյն առեն տեղեակ անցեա– լի տխուր դէպքերուն :

Ե.— ԵՐԵՄԵԱՆԻ ՔԱՐՏԷԶԸ

Գրքին կից մեծադիր գունաւոր քար– տէզը յիրաւի շատ յաջող պատմական քարտէզ է հին Հայաստանի : Անոր նա– խափորձը տուած էր Հ. Հիւբշման, իրր պատկերացում իր ընդարձակ եւ առաջ– նակարգ խուզարկութեան՝ հին Հայոց տեղւոյ անուններր, 1904, իւրաքանչիւր անունի համար տալով ապրիւրներով : Սոյն գրքին հայերէն Թարգմանութիւնը, Հ. Պիլէզիկճեանի կողմէ, դժբախտաբար քարտէզը չէր արտադրած : Կիպերտի եւ Լինչի քարտէզները, ճիշ, բայց արդի ժամանակներու քարտէզներ են : Գրքին մէջն ալ (էջ 31 – 80) սոյն քարտէզին բա– նալին կայ՝ «Բացատրագիր» խորագիրին ներքեւ, ուր մեկնաբանուած են եւ տե– ղաւորուած իրենց կոորտոնէներով 1113 տեղւոյ անունները, զոր կը պարունակէ քարտէզը, չհաշուելով մանր գրով գրր– ուած իւրաքանչիւր շրջանի բնական հա– րստութիւնները, որոնց Թիւը կայ Աշ– խարհացոյցին մէջ :

Երեմեանի հետ մենք կը շնորհաւորենք ջերմապէս Հ. Գործակալեանը, «ինժի– ներ – կարտոգրաֆ», որ նախապէս պատ– րաստած է անոր «քարտէզագրական հիմ– քը», այսինքն ջրագրական եւ լեռնագրա– կան յատակագիծը, որպէսզի Երեմեան տեղաւորէ անունները եւ գծէ աշխարհ– ներու, նահանգներու եւ գաւառներու սահմանները : Բայց աստի, Գործակալ– եան, այդ ամէնը վերստին ընդօրինակե– լու համար, կատարած է ուրիշ շատ գնա– հատելի գործ մը· ան ստեղծած է հայ– կական քարտէզագրական տառատեսակ– ներ, որոնք նորութիւն մըն են հայ քար– տէզներու համար եւ գեղեցիկ կերպա– րանք տուած են անոր : Նման փորձ մը կատարուած էր 1961ին լոյս տեսած «Հայկական ՍՍՌ Ատլաս»ին համար, ո– րուն աշխատակիցներէն էր Գործակալ– եան : Երկու չքեղ գործերն ալ տպուած են Մինսկի մասնագիտացած աշխատանոցին մէջ : —

Ը.— ՈՒՐԻՇ ԹԱՆԿԱԳԻՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հարկ չկայ յայտագելու գրքին պարու– նակած միւս ցանկերուն վրայ, որ շատ օգտակար են : Կայ հատ մը, որ մասնա– ւոր գնահատութեան եւ գովեստի արժա– նի է «Յաւելուած Բ.ը», էջ 116–120, որ հայագիտութեան մէջ նոր էջ կը բանայ : Ան է նախ Հայաստանի 15 նահանգներուն պարունակած 195 գաւառներուն իւրա– քանչիւրին ունեցած տարածութիւնը, ո– րով եւ իւրաքանչիւր ? նահանգինը·րեր րով եւ 15 նահանգինը· ամէնը գումա– րելով կ'ունենանք Մեծ Հայքի համար 280·968 քառակուսի քիլոմեթր : Նոյն հա– շիւները կատարած է Երեմեան մերձակայ ուրիշ վեց գաւառներու եւ դրացի Վրաս– տանի եւ Աղուանքի համար : Այս տուեալ– ները կ'ենթադրեն բնականաբար եւան– կիւնաչափական շատ բարդ հաշիւներ : Աւելցնենք որ իւրաքանչիւր գաւառի սահմանները քիչ թէ շատ առաձգական ըլլալով, տարածութիւնն ալ նոյն հան– գամանքը ունենալու է : Այս բոլորին հա– մար Ակադեմիկոս Սուրէն Երեմեանին կը պարտինք մեծ երախտագիտութիւն եւ կը մաղթենք, որ իր ներածութեան մէջ ծա– նուցած միւս լրացուցիչ աշխատանքները շուտով լոյս տեսնեն եւ տայ նաեւ մեզի ամբողջական Աշխարհացոյցին քննական հրատարակութիւնը :

Հ. ՅՈՎՀ. ՄԸՍԸՐԵԱՆ

ՃԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յատուկ).— Մեր գաղութը նոյնպէս կատարեց իր ազգային պար– տականութիւնը արժանավայել կերպով տօնակատարելով Հայոց Պատմութեան վերջին լուսաւոր Թուականին՝ Մայիս 28ի 45րդ տարեդարձը, Յունիս 23ին, Այնամպրայի սրահին մէջ :

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Մարսէյլի Շրջանային Կոմիտէի նախաձեռնութեամբ կատարուած այս հանդիսութեան հովա– նաւորութիւնը ստանձնած էր տեղւոյս ե– րեսփոխան – քաղաքապետը՝ Կասթոն Տեֆէր :

Հանդիսութիւնը բացուեցաւ ֆրանսա– կան եւ հայկական փառերգներով եւ օր– ուան խօսնակ՝ ընկեր Կարօ Ցոլաքեանի հայ հերոսներուն նուիրուած սրտայոյզ հակիրճ խօսքերով :

Հաւսկ ուրեմն խօսք առաւ եւ պատմա– կան Թուականին արժէքը շեշտեց օրուան նախագահը՝ ընկեր Յ. Պետրոսեան :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անունով այս հանդիսութեան իր խօսքը բերաւ ընկեր Գալուստ Պապեան.— «Յարգանօք կ'ո– գեկոչենք յիշատակը այն սերունդին, որ Մայիսի լուսաւոր օր մը, կիսով անճիտ– ուած, լքուած բարեկամէն ու դրացիէն, գերմարդկային ճիգով ծառացաւ մեր դա– րաւոր Թշնամիին դէմ եւ յաջողեցաւ ա– պահովել իր գոյութիւնը, պետականու– Թեան եւ անկախութեան իր իրաւունքը» :

Օրուան բանախօսը՝ ընկեր Յովիկ Ե– ղիազարեան դիտել տալէ ետք, Թէ «տաս– նըհինգ դար առաջ Աւարայրի ճակատա– մարտը մղող հերոսներն էին, որ հայ մարդու հոգիին մէջ սերմանեցին անկա– խութեան առաջին սերմը, որ մերթ ծաղ– կեցաւ, մերթ Թոշնեցաւ, հասնելով մին– չեւ մեր օրերը» : աւելցուց Թէ նոյն այդ, սերմն էր, որ պատճառ դարձաւ, որ– պէսզի 1918ի կիսուն հայ բանակը հերո– սաբար եւ վճռական կերպով դէմ դնէր եւ իր գոյութեան իրաւունքը պաշտպա– նէր, Ղարաքիլիսէի, Բաշ – Ապարանի եւ Սարտարապատի ճակատամարտներուն վրայ :

Ապա բանախօս ընկերը շեշտը դրաւ Մայիս 28ով իրականացած ու նուիրա– գործուած Հայ Դատին վրայ : Ցար եւ նման միտքեր արտայայտեց նաեւ ֆրան– սերէնով· այս պարագան պէտք է նկատի ունենան մեր բոլոր բանախօսները, եթէ կ'ուզեն մեր երիտասարդները չահա– գրգռել հայ իրականութեամբ եւ հայկա– կան հարցով :

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մաս– նակցութիւնը բերին տեղւոյս Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբերը : Արտասանե– ցին՝ Սարգիսեան եղբայրներ, ընկերուհի Սեդա Թիւթէլեան, ձեռնադաշնակի վրայ փոքրիկն Ճօչկունեանի նուագած հայկա– կան եղանակները գնահատուեցան :

Երգչուհիներ Ալիս Շամիրեան եւ Ան– ժէլ Կարապետեան իրենց ներկայացու– ցած երգերու գեղեցիկ փունջով մեծա– պէս նպաստեցին հանդիսութեան փայ– լին :

Ազգային գեղեցիկ տարազներով, հա– մաչափ եւ կչռոյթաւոր պարերով ներկա– ներուն ծափերուն արժանացան Պօմոնի Նոր Սերունդի «Զարենց» պարախումբին ընկերներն ու ընկերուհիները :

ՆՈՐ ՍԵՐՆԴԱԿԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

« ԵԴԻՊՈՍ » ՕՓԵՐԱՆ

Վերջերս Երեւանի օփերային մէջ առա– ջին անգամ ըլլալով ներկայացուեցաւ յոյն ողբերգակ Սոփոկլեսի համանուն ողբերգութեան հիման վրայ գրուած «Ե– դիպոս» օփերան, որուն հեղինակն է ա– մերիկացի երգահան Իկոր Սթրավինսքի :

Ա. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԻ 60ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Արամ Խաչատրեանի ծննդեան 60ամ– եակին առթիւ ցուցահանդէս մը կազմա– կերպուած է Երեւանի մէջ : Ներկայաց– ուած գիրքերը, լուսանկարները եւ այլ նիւթերը կը պատմեն երաժշտական ար– ուեստին մեծատաղանդ երգահանին կեանքին ու գործունէութեան մասին :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Ազգ. գերեզմանատան մէջ, Յունիս 23ին, կատարուած է Հրաչ Փա– փազեանի դամբարանին պաշտօնական բացումը : Արարողութիւնը կը գլխագի– պէր ողբ. ընկերոջ մահուան Գ. տարե– դարձին : Այս առթիւ խօսք առած է Մ. Իշխան :

ԱԹԷՆՔԷՆ Լոնտոն անցած է, ընկ. Ա. Սեդրակեան որ իբրեւ պետ չամիչի ամե– րիկեան պատուիրակութեան, Յունաս– տան գացած էր միջազգային խորհրդա– ժողովին մասնակցելու :

ՊՈՍԹԸՆԻ մէջ տեղի ունեցած է ՀՕՄի տարեկան պատգ. ժողովը : Ներկայ եղած է Շաւարշ Նարդունի :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (174)

ԵՐԼՏՐՃԻ ՊՈՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ԶՕՐՍ

Աւստի այս նկատումներով որոշուեցաւ ...րեւ գրկել Բէնոփրեանը, որ Սօֆիա ...երթալով, հոն ներկայացաւ Սամուէլ Ֆայնի, երբ անիկա փորձեր ընելու կը ...պատրաստուէր հոն : Վռամշապուհ Թէեւ ուղեց Սամուէլ Ֆայնէ ալ հրաժարել տալ, ...սակայն այս վերջինը իր քով վար դրաւ Վռամշապուհը, որպէսզի իր կատարած փորձերուն հետեւանքով, ռումբերուն վր– ...րայ ձեռք բերուած կատարելագործում– ...ներուն տարբեր ու եղանակը գուցնէ ...անոր, բայց վերջին փորձին պահուն, ...ռումբերէն մէկը Վռամշապուհ Բէնոփր– ...եանի ձեռքին մէջ պայթելով՝ երկուքն ...ալ սպաննուած են :

Բիփս ամուսինները, որոնք, եղեռնա– կան արարքը կը հետապնդէին եւ այս նը– պատակով կառք մը ապսպրելու համար Վիէննա գացած էին, այն տեղէն երկու fpoնoմէթր ժամացոյց գնեցին, որ վայր– կեանները ու երկվայրկեանները կը ցու– ցնէր : Այս ժամացոյցները Պաւլ Նուվա– նովիչի յանձնելու համար, Պոլիս, էտ– ուարի դրկեցին : Յետոյ, Մայիսի վեր– ջերը Բիփս եւ կինը Վիէննայէն Պոլիս գալով, նախ քանի մը օր Ռօյալ պանդո– կը մնացին եւ յետոյ Բերա, Հաճօրուլօ չուկային դէմ, տիկին Աննայի թիւ 8 տան մէջ յարկարաժին մը վարձեցին· հոս 15 օրի չափ կենալէն ետք, Վասփոր երթալու պատրուակով ելան եւ ուր եր– թալնին ոչ մէկուն գգացուցին· բայց ամ– բաստանեալ Ժօրիսի անձնական միջնոր– դութեամբ, Բերա, Ճէզայիր փողոց իր բնակած Թատավիչ յարկարաժնին կից եւ նոյն Թատավիչի վարձակալութեան տակ գտնուած առանձին փոքր տուն մը փո– խադրուեցան, ուր ամէնը միասին կատա– րեցին բուն իսկ դէպքին վերաբերեալ անի– ծապարտ գործողութիւններն ու ձեռ– նարկները :

Փախստական ամբաստանեալներէն Սիլ– վիօ Րիչի, Բաւլ Նուանովիչ եւ Թրաստ Նուանովիչ, որոնք Պոլսոյ յեղափոխա– կան մասնաճիւղին խիստ կարեւոր ան– դամներէն էին, Կոմիտէին հետապնդած անիծեալ գաղափարին համար եղեռնա– կան կարեւոր եւ զանազան գործողու– Թիւները, իրենց աւազակային կոչումին ճշմարտապէս պատշաճ չար եղանակով մը սկսած են հետապնդել եւ պատրաստել :

Այսպէս, ասոնք միլինիթ բռնած հրա– նիւթը Ֆրանսայէն հայթայթելով, ծրար– ներու մէջ Բիրէյայէն Պուլկարիա, Պուլ– կարիայէն Վառնա, եւ Վառնայէն ալ պուլկարական շոգենաւերով ու անոց նաւապետներուն ու նաւաստիներուն մի– ջոցաւ Պոլիս մտցուցած են : Այս հրա– նիւթերը շոգենաւէն հանելու եւ փոխա– դրելու գործողութիւնները յանձն առած է Սիլվիօ Րիչի անուն չարագործը, ան– ցած տարուան Սեպտեմբեր ամիսէն ըս– կըսեալ, Սիլվիօ Րիչչի միլինիթները մաս առ մաս Խաւասի բնակարանը բերած է, ուր պահուած են :

Պաւլ Նուվանովիչ եւ Թրաստ Նուվա– նովիչ ալ ծանօթ կառքին ձի գտնելու, տնտ վարձելու եւ Ընկերութեան անձե– րուն բազմանալուն վերաբերեալ պար– տականութիւնները կատարած են : Հաս– տատուած է որ Լիփա Րիփսի եւ Սամուէլ Ֆայնի կողմէ յանձնարարուած զանազան գործերը կատարելէ զատ, ասոնք, Սիլ– վիօ Րիչչիի հետ, յեղափոխական մասնա– ճիւղին անդամակցելու յօժարող կարգ մը տինամիթ եւ ռումբ շինողներ ձեռք ձը– գած են :

Ժօրիս հարցաքննութեան մէջ խոստո– վանեցաւ նաեւ որ Րիփս եւ կինը եւ Օր. Ռուպինա Ֆայն, Պոլսոյ մէջ իրենց այս վերջին բնակութեան առեն, աշխատած են պահանջուած ծրագիրը կազմել, դժո– խային մեքենան կրող կառքը անվնաս մտցնելու համար բարձրագոյն վայրը : Ասոր համար, Ռուպինա Ֆայն անձամբ կառքով տասն անգամէն աւելի Սելամլը– քի բարձրագոյն վայրը գալով, հասարակ այցելուներու մէջ գտնուած էր եւ դի– տած էր, որ Վեհ. Սուլթանը մզկիթ ժա– մանելէն ետք, Կայս. զօրքերուն մէկ մա– սին արտօնութիւն կը շնորհուէր, որով մարդարանի բակը մինչեւ մէկ աստիճան պարապ կը մնար· քանիցս դիտած էր նա– եւ որ աղօթքէն ետք, Ն. Վեհափառու– թեան մզկիթէն վերադառնալէն առաջ, կայս. զօրքերը բարեւի յարգական դիր– քը կ'առնէին եւ կայս. կառքը մզկիթին դուռնէն մինչեւ վանդակապատ դրան առ– ջեւ մէկ վայրկեան 42 երկվայրկեանէն կը հասնէր :

Ռուպինա Ֆայն այս պարագաները հա– շիւ ընելով եւ արձանագրելով, փորձե– րով հաստատեց, որ իր այդ դիտողու– թիւնները անփոփոխ էին ամէն ժամանա– կի համար : Հետեւաբար, պէտք եղած պատրաստութիւնները ի գլուխ հանելու համար՝ որոշուած էր դժոխային մեքե– նան կրող կառքը բարձրագոյն վայրը մտցնել եւ ճիշդ նոյն պահուն բանկցնել :

ՍՄԲԱՏ ԲՈՒՐԱՏ

(Շար.)

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը արձակուրդի մեկնող իր յարգելի բաժանորդներուն ուշադրութեան կը յանձնէ թէ հակառակ իր փափաքին, անկարելիութեան մէջ է ՅՈՒԼԻՍ եւ ՕԳՈՍՏՈՍ ամիսներու ընթացքին, հասցէի առժամեայ փոփոխութիւններ կատարելու :

Թերթիս պաշտօնէութեան արձակուրդը արդէն զգալապէս կը դժուարացնէ տպագրական եւ առաքման մեր աշխատանքները, այնպէս որ վարչութիւնս ի վիճակի չէ յաւելեալ աշխատանքներ ստանձնելու, որոնց համար ոեւէ պաշտօնեայ չունի :

Անգամ մը եւս խնդրելով մեր բաժանորդներէն որ ներողամիտ ըլլան, կը թելադրենք որ իրենց անձնական միջոցներով կարգադրութիւններ ընեն, արձակուրդի վայրը ստանալու համար Յառաջը, բայց ոչ մէկ դիմում, ոչ ալ դրամական առաքում ընեն թերթիս, այս նպատակաւ :

Վստահ ենք որ մեր հաւատարիմ բաժանորդները լաւ պիտի հասկնան նման ակամայ կարգադրութեան մը պատճառները եւ մեր կողմէ որեւէ չկամութեան պիտի չվերագրեն զայն : Մեր ընթերցողները գիտեն թէ ինչ զոհողութիւններ կը ստանձնէ Յառաջ լոյս տեսնելու համար ամէնուն արձակուրդի շրջանին, փոխանակ ինք ալ այդ օրերուն հրատարակութիւնը դադրեցնելու : Մեր ընթերցողներն ու բարեկամները պիտի չուզէին անշուշտ ալ աւելի ծանրաբեռնել թերթիս տնօրէնութիւնը :

Շնորհակալութիւններով

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կը տօնուի, Կիրակի, Յուլիս 14, Քիւժ - լէ - Փէնի անտառին մէջ (անցեալ տարուան վայրը) :

Կը թելադրուի Մարսէյլի շրջանի ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութեանց այժմէն ապահովել իրենց շրջանի երթեւեկի օթոքարերը :

ՊՕՄՈՆԻ հասարակութեան կը յայտարարուի թէ օթոքար վարձուած է Խանասորի տօնակատարութեան վայրը երթալու համար, կը հրաւիրուին օր առաջ արձանագրուիլ հետեւեալ ընկերներու մօտ.

Ժիրայր Տէր Վարդանեան, Սերժ Սարգիսեան, Գէորգ Եօթնեղբայրեան, Նշան Դարբինեան :

Օթոքարը կը մեկնի Պօմոնէն առաւօտ ժամը ութին :

ՔԱՂԱՔԻ շրջանին համար «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի վարչութիւնը վարձած է օթոքար մը, որ կը մեկնի Կիրակի առաւօտ ժամը ութին Փլաս տ'Էքս, ընկ. Քէօսէյեանի խանութին առջեւէն (Ֆօթօ Ռեքս) :

Տոմսերը ապահովել հետեւեալներէն.— Տէրիկեան, Պառ Րաֆֆի, ընկ. Քէօսէ - եան (Ֆօթօ Ռեքս), Արիստակէս Պետրոսեան :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է փութան դիմել տնօրէնութեան հասցէին :

COLLÈGE ARMÉNIEN SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

Tél.: OBS. 18-28

Եւրոպայի մէջ, հայ մանչերու համար հիմնուած, ֆրանսական եւ հայկական ուսումնական կատարեալ ծրագիրներով ճոխացուած մեծագոյն եւ ծաղկեալ ուսումնարանն է Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը, որուն սեմէն ներս հայ մանուկին հոգին, միտքը եւ մարմինը կը սնանին, կը ծաղկի եւ կ'ընդլայնի բաղդատելի համեմատութիւններով :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Յ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի :

Կիրակի (14 Յուլիս) առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի Կապիյօն սրճարանի զովասուն պարտէզներուն մէջ ջրանցքին եզերքը :

Գեղարուեստական բաժին եւ զանազան անակնկալներ :

Բարձրախօսի վրայ անընդհատ լսելի պիտի ըլլան հայկական սալեր :

Ճոխ պիւֆէ, համադամ ուտելիքներ եւ զովացուցիչ ըմպելիներ :

Ընտանեկան հաճելի եւ ուրախ զուարթ մթնոլորտ :

ԾԱՆՕԹ.— Օթոքարը Փլաս Կիշառէն կը մեկնի ժամը ճիշդ 10ին : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Անձրեւի պարագային պատսպարուելիք վայրը ապահով :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ ԿԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.

Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
« Յ Ա Ռ Ա Ջ »

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1963 – 1964 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են : Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է այժմէն իսկ դիմում կատարեն հաստատութեան տնօրէնութեան :

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ :

Ա.— ՖՐԱՆՍԱԿԱՆԸ, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — :

Բ.— ՀԱՅԿԱԿԱՆԸ, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ : Մանրամասնութեանց համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան :

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

Tél : 927-01-72

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հերոսներու Օրը Յուլիս 21ին, Փոն տը Շէրիւի մէջ : Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ :

×

Հ. Յ. Դ. Վիէնի Անի կոմիտէն պիտի տօնէ Հերոսներու Օրը, Յուլիս 28ին Կիրակի օր :

×

Յ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը Յուլիս 14ին, Կիրակի ամբողջ օրը :

×

«Հերոսներու Օրուան» նուիրուած տարեկան դաշտահանդէսը Շաւիլի անտառին մէջ Յուլիս 21ին :

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ – Ս. ՂԱԶԱՐ
ՔԱՐԻՆԹԻ ԵՒ ՎԻԷՆՆԱ

▼

Մեկնում, Օգոստոս 5

Վերադարձ, Օգոստոս 30

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
27, Rue du Fbg. Montmartre
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 35-85

Organisateur :
Edouard DJEZIRIAN
Avec la participation de
H. BASMADJIAN

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Յ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը յայտարարէ Մարսէյլի հայրենակիցներուն թէ օդափ. կայանի մանուկներու արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան ամէն օր մինչեւ Յուլիս 15, դիմել հետեւեալ հասցէին, Տիկին Թիւթիլեան, 4 Րիւ Փարմանթիէ :

FOURRURES

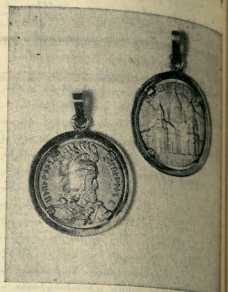
Roger YOPIAN

PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION

84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —

Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ.
Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

ԵՐԵՒԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԸ

Ուշադրութիւն, Եւրոպայի երկիրներ ապրող Հայերուն համար տրուող Երեւանի ձայնասփիւռի հաղորդումներու ալիքները փոխուած են. Յունիս 2[illegible] սկսեալ յիշեալ հաղորդումները կը [illegible] ուին՝ իւրաքանչիւր Չորեքշաբթի [illegible] Կիրակի առաւօտները, Փարիզի ժամ[illegible] ժամը 8.30էն սկսեալ մինչեւ 9ը հետեւ[illegible] կարճ ալիքներու վրայ. 19.59, 25.[illegible] 25.45, 30.82 եւ 40.71 մեթր :

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ'Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ'Ք
Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ - ԶԱՐԴԱՐԷՔ - ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ. —
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 10 ՅՈՒԼԻՍ

MERCREDI 10 JUILLET 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9652

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9652

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԱԹՈԼ ՖՐԱՆՍ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Ֆրանսական պատկերասփիւռը 7 Յու-լիս կիրակի գիշեր ոգեկոչեց յիշատակը մեծանուն գրագէտ Անաթոլ Ֆրանսի, որ իր կեանքի վերջին տարիները ապրած էր ...ւէն Սիր Սիր Լուար (Թուրէն), Լա Պէ-շըրի իր սեփական կալուածին մէջ :

Այստեղ իր կեանքին մասին խօսեցան ...ըր՝ Լիւսիէն Փսիքարի, Տիկին Հան-րիէթ Փսիքարի՝ Էրնէսթ Ռընանի թոռ-նուհին եւ Ժաք Սիւֆէլ, Փարիզի Ազգ. Մատենադարանի տնօրէնը, որ երկու հա-տոր նուիրած է Անաթոլ Ֆրանսի կենսա-գրութեան :

Այս ոգեկոչումի ընթացքին մեծ յու-զումով համակուեցանք, երբ Տիկին Հան-րիէթ Փսիքարի երկիցս յիշեց Հայաստա-նի անունը : Տիկինը շեշտեց որ Անաթոլ Ֆրանս ոչ միա՛յն պարզ գրող մըն էր, այլ համամարդկային զգացումներով տո-գորուած մեծ մարդասէր մը, որ կը հե-տաքրքրուէր տառապող մարդոց եւ ազ-գերու խնդիրներով : Մասնաւորապէս Հայկական հարցով, «սկսեալ 1896էն, երբ Թուրքերը կը ջարդէին հայ քրիս-տոնեաները, ինչպէս գիտէք բոլորդ» :

Ռընանի թոռնուհին այս յուզիչ ոգե-կոչումը առիթ կուտայ մեր կարգին յե-տադարձ ակնարկ մը նետելու դէպի օրե-րը, երբ համիտեան ջարդերը արձագանգ գտած էին Եւրոպայի մէջ, ցնցելով ազ-նիւ, բարի, հեղինակաւոր մեծանուն մարդոց հոգիները :

Մասնաւորաբար Ֆրանսայի մէջ երեւելի դէմքեր հետաքրքրուած էին Հայկական Դատով եւ իրենց ձայնը բարձրացուցած ժամուլի էջերէն, խորհրդարանի եւ ժո-ղովրդական հաւաքոյթներու բեմերէն :

Ասոնք էին Ժան Ժօրէս, Ֆրանսիս տը Փրէսանսէ, Տընի Քոշէն, Ալպէր տը Մէօն, Ժորժ Քլէմանսօ, Անաթոլ Ֆրանս, Վիկտոր Պէռար, Ժան Լոնկէ (Կարլ Մարք-սի թոռը), Փիեռ Քիյեար, Փօլ Տէշանէլ, Փօլ Տումէր, Մարսէլ Սանպա եւ ուրիշ-ներ, որոնք ատ յաւէտ բաժնուած են մեզ-մէ եւ սակայն որոնց անունները անջնջե-լի տառերով դրոշմուած են երախտապէտ Հայերու սրտին մէջ :

1900ին երբ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հիմը կը դնէր Փարիզի մէջ Փրօ Արմէնիա պարբերաթերթին, խմբագրական մարմ-նին մէջ կը մտնէին Անաթոլ Ֆրանս, Ժօ-րէս, Քլէմանսօ, Վիկտոր Պէռար, Փրէ-սանսէ եւ Քիյեար :

Իր ժամանակին մեծ դեր կատարեցին ասոնք : Հայկական հարցը ծանօթացու-ցին Եւրոպայի եւ երաշխաւոր վեց մեծ պետութեանց յիշեցուցին միշտ իրենց յանձնառութիւնները :

Դարձեալ մեծ պատերազմի ընթացքին, երբ ոճրագործ Իթթիհատը անպատիժ կը գործադրէր իր ցեղասպանութեան դիւա-յին ծրագիրը, Ֆրանսացի մեծ անձնաւո-րութիւններ չվարանեցան իրենց հեղինա-կաւոր ձայնը բարձրացնելու ի պաշտպա-նութիւն Հայերու, այնպիսի դժնդակ օ-րերու մէջ, երբ Ֆրանսա շատ աւելի մեծ ցաւեր ունէր եւ ամբողջովին նուիրուած էր հայրենիքի պաշտպանութեան սուրբ գործին :

Յիշե՛նք մէկը միայն :

1916 Ապրիլ 9ին՝ Կիրակի՝ Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ տեղի ունեցաւ հրապարակային մեծ ցոյց մը՝ կազմա-կերպուած Ֆրանքօ-Հայ բարեկամու-թեանց ընկերակցութեան կողմէ, որուն նախագահն էր ակադեմական Անաթոլ Ֆրանս : Ֆրանսացի եւ հայ ընտիր հասա-րակութիւն մը ներկայ եղած էր այս մեծ հաւաքոյթին, որուն իր ներկայացուցիչն էր ղրկած Հանրապետութեան նախագահ Փուանքարէ :

Համակրանքի հեռագիրներ ղրկած էին Մեծն Բրիտանիոյ Լորտերու ժողովի նա-խագահը, Անգլիոյ կոմիտէի նախագահ Ճէյմս Պրայս, ինչպէս նաեւ զանազան պաշտօնական դէմքեր Զուիցերիայէն, Իտալիայէն եւ Մոսկուայէն : Բոլորն ալ իրենց «յարգանքն ու համակրանքը կը յայտնէին տանջուող Հայաստանին, անոր ապագային մասին վառ յոյսերով» :

Կը նախագահէր Երեսփ. ժողովի նա-խագահ Փօլ Տէշանէլ —յետագային Հան-րապետութեան նախագահ —, որ գեղե-ցիկ ճառով մը Հայաստանի հետ կ'ող-ջունէր Ալզասը : «Ազատագրուած Ալզասը ընդհուպ մեզի հետ պիտի տօնէ ազատ-ուած Հայաստանը ...» :

Փայլուն ճառ մը խօսեցաւ կրթական նախարար Փօլ Փէնլըվէ, որուն յաջոր-դեց Աբբայ Վէթէրլէ, Ալզաս - Լօրէնի ներկայացուցիչը գերմանական Ռայխս-թակին մէջ :

Վերջին խօսողն եղաւ Անաթոլ Ֆրանս, որուն հոյակապ ճառը անմոռանալի պի-տի մնայ : Ահա՛ քանի մը նախադասու-թիւններ .—

« Հայաստան հոգեվարքի մէջ է, բայց անիկա պիտի վերածնի :

« Այն քիչ մը արիւնը, որ դեռ ունի, անգին արիւն մըն է, որմէ պիտի ծլի հե-րոսական սերունդ մը :

« Ժողովուրդ մը, որ չուզեր մեռնիլ, չի՛ մեռնիր :

« Յաղթանակէն վերջ, մեր բանակնե-րուն, որո՛նք կը կռուին արդարութեան եւ ազատութեան համար, դաշնակիցները մեծ պարտականութիւններ ունին կատա-րելիք : Անոնցմէ ամենէն սրբազան պար-տականութիւնը պիտի ըլլայ կեանք տալ մարտիրոս ժողովուրդներուն՝ Պելճիքային, Սերպիոյ : Այն ատեն անոնք պիտի երաշխաւորեն Հայաստանի ապա-հովութիւնն ու անկախութիւնը : Անոր վրայ խոնարհելով, անոնք պիտի ըսեն՝

« Քո՛յրս, ոտքի՛ ել, այլեւս մի՛ տառա-պիր : Դուն այլեւս ազատ ես ապրելու հա-մաձայն քու ոգիիդ եւ քու կրօնքիդ » :

Հայ ժողովուրդը անմականօրէն եւ ա-րիաբար կուրծք տուաւ 1915ի համատա-րած ջարդերուն եւ տարագրութեանց, ինչպէս տասնըեակ դարերով դիմակալած էր ամէնազգի օտար աշխարհակալներու յարձակումներուն, հալածանքներուն ու կեղեքումներուն :

Չմեռաւ հայ ժողովուրդը : Ո՛չ միայն չմեռաւ, այլեւ բախտորոշ ու ճակատա-գրական վայրկեանի մը ծունկի բերաւ իր դարաւոր թշնամին եւ անոր պարտադրեց Հայաստանի անկախութիւնը, առանց մեծ Դաշնակիցներու աջակցութեան, ի-րեն դէմ ունենալով ամբողջ աշխարհը :

Դաշնակիցները ուրացան մեր Դատը եւ դրժեցին իրենց հանդիսաւոր խոստում-ները, հակառակ Անաթոլ Ֆրանսներու բարի կամեցողութեան :

Ի զօրու կը մնայ սակայն Անաթոլ Ֆը-րանսի մարգարէաշունչ խօսքը :

Պիտի չմեռնի երբե՛ք հայ ազգը, որով-հետեւ չուզեր մեռնիլ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԿՈՄԻՆՖՈՐՄ ՄԸ ՉՈՒՏ ՉԻՆԱԿԱՆ

Մինչ չին եւ խորհրդային պատուիրա-կութիւնները կը շարունակեն իրենց խօ-սակցութիւնները, Փեքինի մէջ, առանց իսկ սպասելու Մոսկուայի խորհրդակցու-թեանց արդիւնքին, կը յայտնուի թէ նոր Կոմինֆորմ մը կազմելու բոլոր աշխա-տանքները կը տարուին :

Հոնք - Քոնկ հասած լուրերը տարբեր տպաւորութիւն չեն թողուր :

Անցեալ ամիս, Համայնավարամէտ ափրեւասիական լրագրողներու համա-գումարին ընթացքին, Ճաքարթայի մէջ, չին պատուիրակները լայնօրէն արժեցու-ցած են իրենց տեսակէտները, իրենց կող-քին ունենալով Ինտոնեզիոյ համայնա-վարները : Հոն երկու կարեւոր որոշում-ներ տրուած էին արդէն : Ստեղծել վար-դապետական ամսաթերթ մը որ համա-պատասխանէ «Համայնավարութեան Հա-մաշխարհային պարբերաթերթին» որ լոյս կը տեսնէ Փրակա եւ որու մէջ ընդհանրա-պէս Մոսկուա իր կարծիքը կը յայտնէ : Երկրորդ որոշումն էր «ափրեւասիացի լրագրողներու ընկերութեան» մը կազմա-կերպութիւնը որու հիմնարկութեան որո-շումը տրուած էր նաեւ Ճաքարթայի մէջ : Այս նոր ընկերութիւնն ալ կոչուած է չին մտայնութեան եւ ըմբռնումներուն պատկերն ըլլալ ընդդէմ «Լրագրողներու Միջազգային Ընկերութեան» որ խորհր-դային հովանաւորութիւն կը վայելէ :

Աւելի յատկանշական կը նկատուի Փե-քինի մէկ ուրիշ աշխատանքը՝ «Սենտի-քաներու Ափրեւասիական կազմակերպու-թիւն» մը կազմելու : Այս ամբողջը ցոյց կուտայ թէ Մոսկուա - Փեքին մրցակցու-թիւնը կը շարունակուի :

× Մինչ խորհրդային մամուլը լուռ կը մնայ չին - խորհրդային խօսակցութեանց մասին, Չինացիները կը շարունակեն Խը-րուշչեւի դէմ գրել եւ կ'ամբաստանեն խորհրդային վարչապետ որ Ֆիբբ Կ'ընէ Քենըտիի հետ :

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՕԾՈՒՄԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Եկեղեցւոյ օծման արարողութեանց յայտագրի առաջին մասը վերջ գտաւ այստեղ : Երկրորդ մասը կը սկսէր Օթէլ Թէրմինիւսի շքեղ ու ընդարձակ սրահին մէջ սարքուած ճաշով :

Քիչ եւքը արդէն սրահն ենք : Ամէն ոք սեղաններու շուրջ կը գրաւէ իր տեղը :

Սրբազան հօր աղօթքէն ետք ճաշը կը սկսի : Օրուան խօսնակն է Պ. Օպողեան որ խօսք կուտայ Լիոնի Ազգային Միու-թեան քարտուղար Պ. Վարդան Եղիշէեա-նի որ նախ շնորհակալութիւն յայտնեց ե-կեղեցւոյ օծման ներկայ եղող հաւատաց-եալ խուռն բազմութեան : Դանիէլ Վա-րուժանի մէկ բանաստեղծութիւնը իրեն նիւթ ընտրելով, գնահատեց գաղթա-կան Հայուն արձանագրած վերելքը, ո-րուն շնորհիւ ան կրցաւ նոյնիսկ բազմա-ծախս եկեղեցիներ կառուցանել : Թուրքը, ըսաւ որ ծրագրուած էր նուաստացուցիչ աստիճանի մը իջեցնել Հայը՝ չյաջողե-ցաւ : Մաղթեց որ համերաշխութեան ո-գին տիրէ գաղութներու կեանքին մէջ :

Տէսինի հայեւոր հովիւ Վարագ քհնյ. Աւագեան, կաթող. Պատուիրակին թոյլ-տուութեամբ երգեց շարական մը և Երե-ւանին նուիրուած Հայաստանեան երգ մը՝ ծափերու արժանանալով :

Խօսք տրուեցաւ Վալանսի Ազգ. Միու-թեան ատենապետ Պ. Արսէն Տէր - Սար-գիսեանի որ գոհունակութիւն յայտնեց եկեղեցւոյ շինութեան համար շնորհաւո-րելով շինութեան սատարողները : Եկե-ղեցին նկատեց ազգապահպանման ազ-դակ մը : Յետոյ երգեց «Ա՜յ սարերը» :

Վալանսի Տէր Նարեկ քհնյ. Վարդան-եան իր հնչեղ ու քաղցր ձայնով երգեց Ղարաբաղի Մելիքներէն խնամիները եւ յետոյ ներկաներուն բաղձանքին գոհա-ցում տալու համար Չարենցի «Ես իմ ա-նոյշ Հայաստանինը» : Խլեց ջերմ ծափեր :

Խօսք տրուեցաւ Պ. Տիրան Թէքէեանի որ Ֆրանսերէն նախ անցողակի յիշեց Մուսա Տաղի դէպքերը : Ապա նախագահ Էրիոյի խօսքերը վերյիշելով, շեշտեց համաշխարհային պատերազմին Հայերու մասնակցութիւնը ու անոնց ունեցած կա-րեւոր դերը : Պանծացուց հայկական Կի-լիկիան, ուր Հայը պիտի կրնար ապրիլ ազատ ու բարգաւաճ : Իր գոհունակութիւնը յայտնեց Դաշնակիցներուն Հայերուս հանդէպ գործած անիրաւութեանց հա-մար : Եւ մասնաւորեց իր ցասումը Ֆը-րանսայի նկատմամբ, Կիլիկիոյ կարուս-տին պատասխանատու նկատելով զայն :

Թերեւս շատ տեղին չէր այս ճշմար-տութիւնները քրքրելը, սակայն -կ'արժէ երբեմն վերյիշել մօտիկ անցեալի մը պատմական դէպքերը, բայց յարմար ա-ռիթներով :

Շինութեան Յանձնաժողովին կողմէ խօսք առաւ Պ. Սեդրակ Քարեան իր կար-գին շնորհակալութիւններ յայտնելով բո-լոր նուիրատուներուն համերաշխու-թեան թելադրութիւններ ըրաւ :

Պատուելի Խայիկեան իր խօսքով շնոր-հաւորեց եկեղեցւոյ շինութեան համար տարուած տասը հարիներու անխոնջ աշ-խատանքը : Թելադրեց հոգեկան շէնքն ալ կառուցանել եկեղեցի յաճախելով : Ու-մանաւանդ հոն առաջնորդելով երախա-ները : Պանծացուց Ս. Սահակն ու Ս. Մեսրոպը որոնք եկեղեցին ու դպրոցը միացուցին : Եկեղեցին համարեցաւ նա-եւ ազգային մշակոյթի կոթող մը :

Յետոյ խօսեցաւ Լոնտոնի Առաջնորդ Պսակ Եպիսկ. Թումայեան, որ յայտնեց Լոնտոնի գաղութին խնդակցութիւնը նո-րակառոյց եկեղեցւոյն համար : Շնորհիւ Պ. Ճնկտրեանի էր որ Լոնտոնի համայն-քը բերաւ իր օժանդակութիւնը եկեղեց-ւոյ շինութեան : Եկեղեցին պահելը կա-ռուցանելէն աւելի դժուար նկատեց ու թելադրեց որ Լիոնի Հայը գիտնայ Անգ-լիացիին նման լաւ սկսիլ ու լաւ վերջա-ցնել :

Մարսէյլէն երիտասարդ իրաւաբան մը՝ Ժագ Վարժապետեան շատ գեղեցիկ խօս-քերով արտայայտեց երիտասարդութեան խնդակցութիւնը եկեղեցւոյ շինութեան համար ու շեշտեց եկեղեցւոյ դերը գա-ղութահայ կեանքին մէջ՝ ազգապահպան-ման տեսակէտով :

Ազգային Միութեան անունով խօսեցաւ Պ. Ժիրայր Ծառուկեան, շնորհակալու-թեան խօսք ուղղելով բոլորին : Նաեւ այն գաղութներուն որոնք իրենց օժանդակու-թիւնը չզլացան իրենց ազգանուէր ա-ռաջադրութեան համար : Իր վստահու-թիւնը յայտնեց որ Լիոնի գաղութը հա-մերաշխ ոգւով պիտի գործէ, բոլորուած իր եկեղեցւոյ շուրջը :

(Շար.ը տես Բ. էջ Գ. սիւնակ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

« ՆԻՈՒԶՈՒԻՔ » ամերիկեան շաբաթա-թերթը խիստ կերպով կը քննադատէ ֆը-րանսական արտաքին քաղաքականութիւ-նը «Խենթութեան ֆրանսական ձեւը» խո-րագրին ներքեւ :

ՍՈՒՐԻՈՅ Պաշտպանութեան նախարա-րը Զօր. Հարիրի պաշտօնանկ եղաւ եւ անմիջապէս մեկնեցաւ Դամասկոսէն որ-պէսզի առաջքը առնուի քաղաքացիական պատերազմի մը :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ընտրութիւնները որոշ զարմանք պատճառեցին : Փերոնական-ներու ճերմակ քուէները նախատեսուած էն շատ աւելի պակաս էին, մինչ Իլլիայի արմատականները գլուխը կը հանէին :

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ

ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐԴ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Ա.

Անթիլիասի Դպրեվանքին տեսուչը Գարեգին վարդապետ Սարգիսեանն է մեզի համար, իսկ Լիբանանի Հայերուն համար Գարեգին վարդապետ է միայն: Սարգիսեանը «մասնիկ» է, «արմատ» չէ:

Ես անձամբ չէի ճանչնար այս հոգեշնորհ վարդապետը եւ կչիոտ մարդը: Հասկնալի է, որ «կչիռ»ը բարոյական իմաստ ունի միայն. կրնամ ըսել, թէ ֆիզիքական իմաստով դրեթէ «անկշիռ» մարդ մըն է:

Պէյրութի մէջ կը հարցնէի բարեկամներուս.

— Գարեգին վրդ. Սարգիսեանը կը ճանչնա՞ք:

— Հա՛, Գարեգին վարդապե՞տը ..., — կ՚ըլլար պատասխանը:

Երբ ես ալ վերջապէս ճանչցայ Սարգիսեան վրդ.ը տեսայ եւ հաստատեցի, որ իրաւամբ աւելորդ էր մականունը, անունը կը բաւէր:

Օր մը, ուզեցի փորձել Գարեգին վրդ.ի «ջերմաստիճան»ը՝ իբրեւ ծանօթ, ժողովրդական դէմք: Անթիլիասի մայրավանքին մէջ, դէմս ելլող առաջին սարկաւագին հարցուցի.

— Վարդապետը հո՞ս է:

Կը սպասէի, որ սարկաւագը ինք ալ ինծի հարցնէր:

— Ո՞ր վարդապետը:

Չհարցուց, այլ ըսաւ.

— Այո՛, վերն է, իր սենեակն է:

Սկսայ մտածել. Սարգիսեանը աւելորդ է, այս մէկը գիտենք, բայց արդեօք Գարեգի՞նն ալ պէտք է ջնջել եւ դոհանալ միայն «վարդապետ»ով:

«Վեհափառ»ը, առանց անունի եւ մականունի, ըմբռնելի է եւ ճանաչելի. ասիկա ես ալ գիտեմ ամէն մարդու պէս: Բայց «վարդապետ»ը, առանց անունի եւ մականունի, ի՞նչպէս կրնայ ըմբռնելի եւ ճանաչելի ըլլալ վանքի մը մէջ, ուր բազում վարդապետներ եւ աւելի բազում վարդապետացուներ կան: Ասիկա ես ալ չէի գիտեր ամէն մարդու պէս, բայց ետքէն սորվեցայ ... ամէն մարդու պէս:

Մեր վարդապետը (հասկնալի է, Գարեգին վարդապետը) բազմաթիւ տիտղոսներ ունի. նախ՝ քեասպցի է, ինչպէս ուրիշներ նախ վանեցի են կամ մշեցի եւ կամ Մեծ Սալա գիւղացի: Ապա՝ Դպրեվանքին տեսուչն է: «Հասկ»ի խմբագիրն է: Կաթողիկոսարանի դիւանապետն է, եթէ չեմ սխալիր: Համալսարանական է եւ աստուածաբանութեան Տոքթոր, դարձեալ եթէ չեմ սխալիր: Գրած եւ հրատարակած է հայերէն եւ անգլերէն գիրքեր (ասիկա հաստատապէս գիտեմ): Միջազգային եկեղեցական համագումարներու մէջ Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Դեսպան է: Բազմաթիւ ժողովներու անդամ է: Պատարագիչ է ու քարոզիչ: Դասախօս է ու բանախօս: Եւայլն, եւայլն:

Ինծի համար, ի միջի այլոց, մարդիկ երկու տեսակ են. մէկ տեսակը այն, որ երբ անձը տեսնես, այլեւս պէտք չես զգար իր տիտղոսները հարցնել — փնտռելու կամ կենսագրութիւնը սերտելու: Միւս տեսակն ալ այն, որ երբ անձը տեսնես (նոյնիսկ դեռ չտեսած) անպատճառ կ՚ուզես գիտնալ, թէ ո՞վ է, ե՞րբ ծնած է, ո՞ւր ծնած է, ի՞նչ գործ կ՚ընէ, օտար լեզուներ գիտէ՞, մանաւանդ գիտէ՞ իր մայրենի լեզուն, թերթ կը կարդա՞յ, կը հետաքրքրուի՞ հայ կեանքով, հայաստանեա՞ն է, «հակահայաստանեա՞ն» է, ի՞նչ է վերջապէս իր «գիրք ծննդոց»ը:

Գարեգին վրդ. առաջին տեսակին կը պատկանի: Իր տիտղոսները վրան կը կրէ եւ հետը կը պտըտցնէ: Եթէ աչք ունիս՝ կը տեսնես, չունիս՝ չես տեսներ:

Բան մը, այնուամենայնիւ, զարմանք պատճառեց ինծի. ա՛յնքան բազմաշնորհ այս վարդապետը ինչո՞ւ վարդապետ է դեռ եւ եպիսկոպոսական աստիճան չէ ստացած:

Ամչցայ այս հարցումը նոյն ինքն իրե՛ն ուղղելու: Կրնար ծուռ-ծուռ երեսս նայիլ եւ ըսել.

— Աւտանկ պաղ հարցում կ՚ըլլա՞յ:

Այո՛, աստանկ պաղ հարցում չըլլար, — հաստատեցի ես ալ իրովի եւ, փոխանակ ուղղակի իրեն հարցնելու, հարցուցի իր մօտիկ ընկերներէն մէկուն:

— Ի՛նք չուզեր:

— Ի՞նչ չուզեր:

— Եպիսկոպոս ըլլալ չուզեր, — ըսաւ այս մօտիկ ընկերը:

— Անպատճառ կ՚ուզէ մէկ անգամէն կաթողիկոս ըլլալ, — անցաւ միտքէս, բայց միտքս անցածը... գաղտնի պահեցի, մարդու բան չըսի...

Ետքէն իմացայ, որ վանքին մէջ արդէն «Գարեգին Երկրորդ» կը կոչեն զինք: Ցամենայն դէպս, այս հաւանականութիւնը ինծի ... ժամանակակից չէ, բայց ասիկա պատճառ մը չէ, որ զայրի հաւանականութիւն ըլլալէ:

Կ՚ուզէի օր առաջ ծանօթանալ այս հաւանականութեան տէրոջը հետ, խօսիլ հետը եւ մօտէն կամ հեռուէն գաղափար մը կազմել իր տեսակարար կշիռի մասին:

Բ. ԹԱՇԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՕԾՈՒՄԸ

(Շարունակութիւնը Ա. էջէն)

Այժմ խօսքը կը պատկանէր Սերովբէ Արք. Մանուկեանի, որ եկեղեցւոյ շինութեան 12 տարիներու համառօտ պատմականը ըրաւ:

Եթէ Լիոնի Հայը ունեցաւ տիրութեան, յուսալաքութեան պահեր, այժմ անցեալին կը պատկանին անոնք:

Այսօր Եկեղեցին կանգուն է իր սրահով ու յարակից շէնքերով ու կազմածներով: Փարիզի եւ Մարսէյլի մէջ ալ շինուած են եկեղեցիներ, սակայն անոնք մեծահարուստ բարերարներու անհատական նախաձեռնութիւններ են: Լիոնի եկեղեցին, ասուելարբար ժողովրդին զոհաբերութեան արդիւնք է:

Սրբազանը յիշեց նախկին Ազգ. Միութեան տարած ծանր աշխատանքը: Պ. Պ. Կիւլպէնկեանի, Վարժապետեանի եւ ուրիշներու ստանձնած դերը գնահատութեան եւ յարգանքի արժանի նկատեց: Նոյն գնահատանքի խօսքը եկեղեցւոյ շինութեան յանձնախումբի բոլոր անդամներուն, որոնք առաջին օրէն աշխատեցան: Ու մասնաւորապէս ջատագովեց Պ. Կարպիս Ճնկարեանի ձեռներցութիւնը, զոհաբերութիւնը, որուն յամառ կամքին շնորհիւ ապահովուեցաւ եկեղեցւոյ շինութեան յաջողութիւնը:

Կարգաւ յիշատակեց ճարտարապետներ Արմենակ Ցակոբեանի, ու անոր անակընկալ մահէն ետք Պ. Միգիրէի անշահախնդիր գործունէութիւնը, որոնք առանց նիւթական ակնկալութեան սիրայօժար կատարեցին թանկագին աշխատանք մը: Նոյն գոհաբերութեամբ Պ. Միգիրէի աշխատանքին օգնած է ճարտարապետ Պ. Շահպազ«Փ:

Սրբազանը իր հայրական օրհնութիւններ տուաւ բոլորին, անհատներու թէ կազմակերպութեանց, որոնց միահամուռ ճիգերուն ու զոհաբերութեան շնորհիւ եկեղեցին կառուցուեցաւ:

Իրենց տուած մեծ գումարներով յիշեց կարգ մը բարերարներու անուններ: Առաջին անթիւ Պ. Կար. Ցակոբեանը իր տասը միլիոնի մօտ նուիրատուութեամբ: Տէր եւ Տիկին Ժօլի նուիրած են երկու միլիոն 200 հազար: Մոնթէ Քարլօյէն Պ. Մուշեղ Ճիէրճեան՝ 1,5 միլիոն: Իտալիայէն Պ. Երուանդ Հիւսիսեան առաւելին կէս միլիոն: Փարիզէն՝ Պ. Արմենակ Համբարձումեան:

Կաթ. Պատուիրակը յայտնեց թէ տակաւին պարտքեր կան վճարուելիք եւ եկեղեցւոյ ներքին կահաւորման համար անհրաժեշտ նկատեց նոր զոհողութիւններ: Տիկին Ժօլի, պատուական Հայուհի մը, զեղեցիկ մատանի մը նուիրեց Ս. Էջմիածնին: Բարերար Պ. Ցակոբեանի խօսք տրուելով շնորհակալութիւն յայտնեց իրեն ընծայուած յարգանքի արտայայտութեանց համար եւ խնդրեց որ Լիոնի եւ շրջակայքի Հայութեան կենսահայրենակցութեան կոչն պատասխանելով հանգանակութիւնը բացաւ մէկ միլիոն նուիրելով:

Նուիրատուութեանց շարքը սկսաւ եւ շատ կարճ ժամանակի մը ընթացքին, ընդհ. գումարը բարձրացաւ գրեթէ հինգ միլիոնի: (Վերոյիշեալ բոլոր թիւերը հին ֆրանքով եղած են): Թէեւ ձեռքի տակ ունիմ նուիրատուներու լման ցանկը, սակայն թիւրիմացութեանց տեղի չտալու համար, Լիոնի եկեղեցւոյ վարչութեան կը թողունք այդ ցանկը հրատարակութեան տալ, պաշտօնական հաղորդագրութեամբ մը:

Այս առիթով Սրբազանը ուրախութեամբ յայտարարեց նաեւ որ իրենց տքնաջան աշխատանքին համար, Լիոնի զոյգ հովիւները վարձատրուած են հետեւեալ կերպով. Վաամչապուհ քահանայ կը բարձրանայ Աւագութեան աստիճանին: Իսկ Տէր Թորգոմ կ՚արժանանայ լանջախաչ կրելու պատիւին:

Ծաչը վերջացաւ ուրախ ու լաւ տրամադրութեամբ: Փակումը կատարուեցաւ Պաւլ Եպիսկոպոսի երգած «Տէր կեցո դու զհայս»ով, եւ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի պահպանիչով: Նոյն երեկոյ պարահանդէս մը տեղի ունեցաւ եկեղեցւոյ սրահին մէջ որ հաւանաբար յաջողութիւն գտած է:

Փակելէ առաջ կը մաղթեմ փայլուն բախտաւոր ապագայ մը Լիոնի Նորակառոյց եկեղեցիին: Անխուսափելի պիտի ըլլայ այն օրը, եթէ այդքան զոհողութիւններէ ետք, ան անհետացած գաղութի մը յիշատակի կոթողը հանդիսանայ, ինչպէս պատահած է Հոլանտայի հայ գաղութին, ուր, հայկ. եկեղեցի մը իր հայատառ տխուր ճակատը կը յամառի ցոյց տալ անցորդին: Այսպէս եւ շատ մը ուրիշ քաղաքներու մէջ:

×

Երկուշաբթի օր Լիոնի բոլոր թերթերը մեծ վերտառութիւններով ու նկարներով կը հաղորդէին Լիոնի նորակառոյց եկեղեցւոյ օծումի արարողութեան եւ յարակից հանդիսութեանց մանրամասնութիւնները, գնահատական տողեր նուիրելով հայ գաղութին: Իսկ Լը Փրոկրէ թերթը Ուրբաթ օրուան թիւին մէջ (28 Յունիս) խմբագիրներէն Պ. Վաղինակ Միքայէլեանի շատ գեղեցիկ յօդուած մը ստորագրած էր ուր կը ներկայացուէր նաեւ Թ. Թորամանեանի վերարտադրած Զուարթնոցի գծագրած պատկերը:

Հայ[illegible] երիտասարդ խմբագիրը [illegible] բազօրէն կուտայ պատմական տեղ[illegible]

ՄԱՐԻ ՍԹԻՒԱՐ

(MARIE STUART)

Արտաքին երեւոյթները փրկելու համար Մարի Սթիւար կը վաւերացնէ մահավճիռը:

Պալատին մերձակայ հրապարակին վրայ կը բարձրանայ կառափնատը, որու շուրջ խռնուած ամբոխին մէջէն կը լսուին դժգոհութեան աղաղակներ: Մարի Սթիւարի հպատակները բացայայտ կերպով կ՚ամբաստանեն իրենց թագուհին:

— Ամօթ, հազար ամօթ իրեն, որ գահէն կը յանձնէ իր սիրահարը որ դարձած է այլեւս իրեն համար հաճելի թուելէ ...

— Եւ ո՞վ է որ պիտի փոխարինէ անոր:

— Շատ անուններ կուտան:

Այս բոլոր ամբաստանողները դրդուած էին Ճոն Քնոքսի կողմէ որ իր ամենօրեայ քարոզներուն մէջ սուր ոլաքներ կ՚արձակէր «ամբարիշտ կնոջ» հասցէին:

Ցանկարծ խրախուսում մը տեղի կ՚ունենայ եւ կը բարձրանան նոր բացագանչութիւններ:

— Ահաւասիկ, ինքն է, խեղճ տղայ, որքան գեղանի է ...

Շաթըլար կը յառաջանայ դէպի կառափնատը, հաստատ քայլերով, գլուխը բարձր, արտակարգօրէն վեհապանծ կը մահապարտի շապիկին մէջ: Որքան երիտասարդ է ան:

— Քանի՞ տարեկան է, կը շարունակեն խօսակցութիւնները:

— Տասներեօթը, տասնըութը ...

Իրականին մէջ, Փիէր Շաթըլար քսաներկու տարեկան էր...

Բռունցքներ կ՚ուղղուին դէպի թագաւորական պալատը:

Անկեղծ գութի եւ արդար զայրոյթի ալիքը կը բարձրանայ տակաւ, բողոքելու համար այս անօրէն ոճիրին դէմ:

Սակայն կը հսկեն պահակները եւ դահիճները կ՚արտօրան գործադրելու համար մահավճիռը:

Թեթեւ քայլերով Փիէր Շաթըլար կը բարձրանայ կառափնատին աստիճաններ: Հոն հասնելով, դժբախտ մահապարտը իր աչքերը բարձրացնելով կը դիտէ պալատին պատուհանները, որոնցմէ մէկուն ետեւ կը կարծէ նշմարել կանացի ստուեր մը:

Ու իր գեղեցիկ գլուխը ցնցելով, Փիէր Շաթըլար կը մրմնջէ.

— Ո՜հ, անողոք կին...

Ապա, հնազանդելով դահիճներու հրահանգներուն, իր մանկական գլուխը կը զետեղէ գլխատման կոճղին վրայ ու կ՚ողջունէ մահը Ռոնսարի մէկ քառեակը արտասանելով ...

Իր վերջին խօսքերը կը մնան կոկորդին մէջ:

Կացինը կ՚իջնէ երիտասարդ ծոծրակին վրայ ու գեղանի գլուխը անջատուած իր կառափէն, կ՚երթայ թաւալիլ ամբոխին ոտքերուն տակ ...

×

Փիէր Շաթըլարի գլխատումը խորապէս կը ցնցէ Մարի Սթիւարի բովանդակ էութիւնը: Երիտասարդ թագուհին կը կորսնցնէ իր զուարթութիւնը եւ կը թաղուի մռայլ անձկութեան մը մէջ, ենթակայ շարունակական մղձաւանջներու: Գիշերները տարաբախտ քերթողին ուրուականը կը խռովէ իր երազները: Անգամ մը, այս խռովայոյզ երազներու ընթացքին, կը տեսնէ Շաթըլարը, գլուխը դրած գլխատման կոճղին վրայ, եւ այդ պատկերը հետզհետէ այլափոխուելով, կուգայ վայրկեան մը ուր Մարի Սթիւար իր սեփական գլուխն է որ կը տեսնէ դահիճին կացինին սպառնալիքին ներքեւ ... :

Այս տարօրինակ երազը աւելի եւս կը խանգարէ իր արդէն խախտած հաւասարակշռութիւնը, ու այնուհետեւ, տարօրինակ կանխազգուշակութեամբ մը, Սկովտիոյ թագուհին իր օրերը կ՚անցընէ օր մը իր կեանքը կառափնատին վրայ վերջացնելու տխուր ու սարսափազդեցիկ տեսապատկերին տպաւորութեան տակ...

Եւ սակայն, Սկովտիոյ թագուհին պէտք է վերջ տար իր այրի կեանքին: Պետական պահանջները կը ստիպէին զինքը ընտրելու իրեն արժանի ամուսին մը: Այնքան ալ դժուար չէր թուէր այս հարցին լուծումը: Իր անգլիացի զարմուհիին նման, Մարի Սթիւարի համար ամուսնանալու թեկնածուները անպակաս էին: Այս երկու կիները աշխարհի ամէն ծագերէն շարունակ կը ստանային ամուսնութեան առաջարկութիւններ:

Գլխաւոր հարցը կրօնական էր, որ կարծես կախում ունէր համաշխարհային քաղաքականութեան հաւասարակշռութիւնը:

Եթէ Եղիսաբէթ կամ Մարի ամուսնանային կաթոլիկէ զահակալի մը հետ, աշխարհի հաւասարակշռութեան նժարը պիտի ծռէր ի նպաստ Հռոմի: Մարի Սթիւարի առաջին փեսացուն էր Ֆերրարայի դուքսը, որ մերժուեցաւ: Սկովտիոյ թագուհին կը փափաքէր իր կեանքը միացնել այնպիսի թագակիր գլուխի մը հետ, որ կարենար զինքը բարձրացնել աւելի վեր քան աշխարհի բոլոր թագուհիները, մանաւանդ աւելի վեր քան Անգլիոյ Եղիսաբէթ թագուհին:

(8 Շար.)

...Քրիստոնէութեան մասին : ...Հայոց ...թէ Հայերը ուզած են պահել ...ինքնուրոյնութիւնը Հռոմի եւ Բիւ– ...եկեղեցիներուն հանդէպ : Փո– ...մը որ կը պարծենայ քրիստոն– ...առաջին պետութիւնը ունեցած ըլլա– ...Այս դէպքին կապուած է Տրդատ ...քրիստոնէութիւնը ընդունե– ...ութիւնը : Ուր Գրիգոր Լու– ...Կեսարիա ուսած, կը դառնայ ...քրիստոնէական կրօնքին կեդրոնական ...եւ ըստ Ագաթանգեղոսի, 13 տա– ...Խոր Վիրապը կը նետուի Անահիտ ...իր մերժումին համար : Ժողո– ...գինքը կոչեց «Լուսաւորիչ» եւ իր ...յաջորդները կոչուեցան Լուսաւորչա– ...Գրիգոր Լուսաւորիչ կաթողիկոս ...կոչուեցաւ, որ Հայ․ Եկեղեցւոյ կրօ– ...է : Հայերու մեծամասնութիւնը ...լուսաւորչական եկեղեցւոյ կը պատկանի, ...կը մնայ Հռոմէն, մարդե– ...ութեան տարբեր ըմբռնումի հետեւում– ...քը :

...գնելով Պարսիկներու Մազդէական– ...ութեան, ինչպէս աւելի ուշ իսլամու– ...թեան խուժումին, Հայը իր կրած տա– ...պանքներով շատ սուղ վճարեց քրիս– ...ութեան հանդէպ ունեցած իր հաւա– ...տարմութիւնը, որուն յատկանշական հան– ...գրուանը Աւարայրի մէջ :

...Հայերու համար նպաստաւոր եղա՞ւ ...քրիստոնէական այդ հաւատարմութիւնը : ...Ճամբայ դէպի, առաջ չնորհիւ Հայե– ...րու ակնարկը միշտ դէպի Եւրոպա ուղ– ...ղուեցաւ եւ անոնք հանդիսացան Արեւ– ...մեան քաղաքակրթութեան յառաջա– ...պահները Միջին Արեւելքի մէջ :

...Նոյնպէս քրիստոնէութիւնը միջոց մը ...եղաւ նշանաւոր ճարտարապետութեան մը ...ծաղկումին :

...Անի, Բագրատունեաց մայրաքաղա– ...քը, հազար թուականին նշանաւոր էր իր ...բազմաթիւ եկեղեցիներով : Անին այսօր ...Թուրքիոյ մէջ ըլլալով աւերակ դարձած ...է :

...Յետոյ, Պ․ Միքայէլեան կուտայ Հայաս– ...տանեայց Եկեղեցւոյ նուիրապետական ...կարգն ու իր չորս կեդրոնները : Անոնցմէ– ...ն կը յիշէ նաեւ կաթողիկէ համայնքի ...կրօնական կեդրոնը, ուր երկար տարին ...պահպանուած մնայ Կարդինալ Աղաջանեան : ...Մխիթարեանց միաբանութիւն մը կ'ընէ նաեւ Հայ Ա– ...ւետարանական համայնքի մասին :

...Հայ Առաքելական եկեղեցին, կ'ըսէ, ...կ'ունի ձեւն կազմակերպութեան մը ...վրայ: Իր չորս կեդրոններուն շնորհիւ ան ...կրցած է դիմադրել քաղաքական դէպքե– ...րու: Էջմիածինը, կը գտնուի ներկայ ...Խորհրդային Հայաստանի մէջ, որ շատ ...փոքր մասն է պատմական Հայաստանի : ...Կիլիկիոյ Աթոռը Լիբանանի մէջ: Նաեւ Պոլ– ...սոյ եւ Երուսաղէմի մէջ հաստատուած 4 ...աթոռները կը կազմեն կեդրոններ հաւա– ...տար թէ զանազան իրաւասութիւններով : ...Էջմիածինը կը պահէ պատմական նա– ...խամեծարութեան հանգամանքը : Հոն էր ...որ Գրիգոր Լուսաւորիչ կառուցանել տը–

աւ առաջին Մայր Եկեղեցին :

Այս կեդրոնները ունին դպրեվանքեր ուր կը կազմուի հայ կղերականութիւնը : Օժտուած տարրերը բարձր ուսում կը ստանան օտար համալսարաններու մէջ :

Հայկական գաղութներու մէջ եկեղե– ցին դարձած է շաղկապը գիւղացիներըդա– կան հարուստ անցեալի մը հետ զոր պի– տի չուզէր շուտով մոռնալ: Այս հաւա– տարմութիւնը չէ՞ք կարծեր որ յարգան– քի արտայայտութիւն մըն է նախնիքնե– րու հանդէպ որոնք գիտցան մեռնիլ դա– ժան պայմաններու մէջ չուրանալու համար հօրենական խաչը մը :

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՕՅԱՃԵԱՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԽՐԱՏՆԵՐ

ԼՈՂԱՆՔԻ ՋՐԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Զգոյշ եղէք, եթէ ծովու լողանք առնե– լու մտադրութեամբ որոշած էք ձեր ար– ձակուրդը անցնել ջուրի ափին : Արդա– րեւ, չատերուն մինչեւ իսկ անունը ան– ծանօթ վտանգ մը կրնայ սպառնալ՝ ջրա– հարութիւնը :

Ջրահարութիւնը կը պատահի, երբ մէկը տաք մարմինով յանկարծ պաղ ջու– րին մէջ մանէ : Այս ձեւով լողանք առնո– ղը կը նուաղի, որով կը կորսնցնէ իր գիտակցութիւնը, ու առանց այլեւայլի ջրամոյն կ'ըլլայ եւ չնչահեղձ :

Նման արկածէ մը խուսափելու հա– մար, ձեռք առնելիք կանխազգուշական միջոցներն են .—

Ա.— Լողանքէ առաջ, երբեք արեւի տակ երկար պէտք չէ մնալ: Արդարեւ, արիւնի շրջառութիւնը կը դանդաղի ու եթէ անմիջապէս պաղ ջուր մանէք, գո– րաւոր ցնցում մը յառաջ կուգայ, որ ջը– րահարութիւն կը պատճառէ :

Բ.— Լողանքէ առաջ երբեք յոգնեցու– ցիչ ճիգեր մի ընէք, օրինակ, հեծելանի– ւով երկար ճամբայ կտրել, կամ երկար ժամանակ գնդակ խաղալ եւայլն :

Գ.— Յարգեցէք լողանքին խոհեմու– թեան օրէնքները: 1962 Յունուար ութէն ի վեր, ապատարարներու պահանջին վը– րայ օրէնք մը հրատարակուեցաւ, ըստ ո– րուն լողանքներու (ծով թէ գետ) տէրե– րը պարտաւոր են հետեւեալ նշանները պարզել .

— Կարմիր դրօշակ՝ վտանգի նշան եւ լողանքի բացարձակ արգելք :

— Դեղին դրօշակ՝ լողանքը վտանգա– ւոր է, բայց հսկողութիւնը ձեռք առնուած է :

— Կանաչ դրօշակ՝ լողանքը ազատ է, հսկողութիւնը ապահովուած եւ որեւէ վտանգ չկայ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ՆԵՐԳԱՂԹՈՂՆԵՐ

Յունիս 27ին Հայաստան հասած է 97 Պարսկահայերէ բաղկացած ներգաղթող– ներու նոր խումբ մը: Ասոնցմէ 42ը հաս– տատուած են Հրազդան, մնացեալները՝ Կիրովական եւ Լենինական :

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հայաստանի կրթական վիճակի մասին ընդհանուր գաղափար մը կուտայ «Սով․ Հայաստան»ի Յունիս 28ի խմբագրա– կանը :

Այս տարուան ընթացքին գործադրու– թեան դրուած է ութամեայ պարտադիր կրթութեան ծրագիրը: Դպրոցներուն, յատկապէս մէկէն ութերորդ դասարան– ներուն մէջ, զգալի կերպով չատցած է աշակերտներուն թիւը: Հանրակրթարան– ներու այս դասարաններուն մէջ աշակեր– տութեան թիւն է 357,000․ 29,000 ա– ւելի, քան նախորդ ուսումնական տարին:

Պաշտօնական մարմինները որոշ աշխա– տանքներ տարած են ազքատ երախաները ձրի դասագիրքերով եւ հագուստով ա– պահովելու ուղղութեամբ : 1962ին բաց– ուեցան 46 դպրոցներ՝ 23,650 տեղով, 11 դպրոցներու կողքին լրացուցիչ կա– ռուցումներ կատարուեցան :

Ընդհանուր ութամեայ պարտադիր կրթութեան մասին օրէնքին նպատակն է ամէնէն առաջ դպրոցի գրասեղաններուն վրայ պահել 7 – 15 տարեկան բոլոր երա– խաները: Դժբախտաբար, չատ մը չրջան– ներու մէջ, ինչպէս էջմիածին, Աշտա– րակ, Մարտունի, Արթիկեան բոլոր երա– խաները չեն, որ դպրոց կը յաճախեն :

Այս ուսումնական տարուան ընթաց– քին, հինգ հազար աշակերտներ դադրե– ցան դպրոց յաճախելէ, իրենց դասարան– ները կրկնած ըլլալուն պատճառաւ :

Վերջին երեք տարիներու ընթացքին, հանրակացարաններուն թիւը աւելնալու– տեղ պակսած է: « Հանրակացարաննե– րուն թիւը կրճատուած է 22ով, եւ այս այն պարագային երբ շատ մը աշակերտ– ներ 10–15 քիլոմ․ ճամբայ կը կտրեն եւ կամ ստիպուած կը թողուն դպրոցը » :

Լուրջ թերութիւններ կան աշակերտ– ներու սնունդի մատակարարման գործին մէջ : « Զգալի թիւով երախաներ զըր– կուած են տաք նախաճաշ ստանալու հը– նարաւորութենէն » :

1962 – 63 ուսումնական տարուան ըն– թացքին Հայաստանի յատկապէս գիւղա– կան դպրոցներուն մէջ եղած է մանկա– վարժներու մեծ պակաս, որ նոյնպէս բա– ցասական ազդեցութիւն ունեցած է ու– թամեայ պարտադիր կրթութեան օրէն– քին իրականացման վրայ :

ՓՐՈՖ․ Վ․ ԳԸՆԸՑԵԱՆԻ ՆՈՐ ԳՈՐԾԵՐԸ

Վերջերս լոյս տեսան մեր թերթին ըն– թերցողներուն ծանօթ Փրոֆ․ Վլատ Գը– նըցեանուի երկու ուսումնասիրութիւննե– րը, որոնցմէ առաջինը հրատարակուե– ցաւ Ռումանիոյ Ակադեմիայի «Լեզուա– բանական ուսումնասիրութիւններ եւ հե– տազօտութիւններ » պարբերականին մէջ (թիւ 4, 1962), իսկ երկրորդը՝ « Բան– բեր Մատենադարանի» պարբերականին մէջ « Հայկական ծագում ունեցող բար– ձրաստիճան պաշտօնեաներ հին Մոլտա– վիոյ մէջ» խորագրով :

Առաջին աշխատութեան մէջ, հեղինա– կը կը զբաղի լեզուի չարահիւսական երե– ւոյթով մը, որ ցարդ կը համարուէր մի– այն հնդեւրոպական լեզուներու յատուկ: Իր այս գրութեան մէջ, Փրոֆ․ Վ․ Գը– նըցեանու օրինակներ կը բերէ հնդեւրո– պական զանազան լեզուներէ, օգտագոր– ծելով նաեւ հայ եւ ուրարտական լեզու– ները :

Երկրորդ ուսումնասիրութեան նիւթն է Մոլտավիոյ պետութիւններու կազմաւոր– ման առաջին ժամանակաշրջանները, երբ երկրին իշխանները իրենց կողքին օժան– դակներ կ'ընտրէին բանակի ամէնէն կա– րող տարրերէն, եթէ նոյնիսկ անոնք կը պատկանէին օտար ժողովուրդներու : Մոլտավիոյ առաջին իշխանները իրենց բանակներուն մէջ ունէին Հայեր ալ, ո– րոնց թիւը բազմացաւ Ալեքսանտր Բարի եւ Մեծն Շթեֆան իշխաններու օրով : Երկու ռումանացի ժամանակակից պատ– մաբաններ (1956), խօսելով Մեծն Շթե– ֆանի զինուորական ուժին մասին, ցոյց կուտան թէ մեծ թիւով Հայեր կային իշ– խանին բանակներուն մէջ: Այս հայ զին– ուորականներու քաջութիւնը անոնցմէ շատերուն բարձրացուց կարեւոր պաշ– տօններու Մոլտավիոյ վարչական մեքե– նային մէջ եւ Փրոֆ․ Վ․ Գընըցեանու բազմաթիւ անուններ կը թուէ հայ մեծ հարուստներու, որոնք հասած են պետա– կան բարձր կոչումներու :

ԿԸՍԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

Երկրագունդի ամէնէն տաք շրջանը Հասարակածին վրայ չէ, այլ Հիւսիս․ Ա– մերիկայի Քալիֆորնիոյ նահանգին մէջ, շրջան մը, որ ծովի մակերեսէն 67 մեթր աւելի ցած է: Այստեղ ջերմաչափը շուքի մէջ կը բարձրանայ 50 – 57 աստիճանի : Տեղացիները այս շրջանը կ'անուանեն «մահուան հովիտ»: Քալիֆորնիա անունը աղաւաղուած ձեւն է սպաներէն «քալի– տա փորնաքս» բառերուն, որ կը նշանա– կէ շիկացած վառարան :

«ՑՈԼՔ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (175)

ԵՐԼՏՐՋԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ԶՈՐՍ

...Մէլինիթը խիստ զօրաւոր պայթուցիկ ...նիւթ մը ըլլալով, անոր պատրաստու– ...թեան ելեկտրական մասը յանձնուեցաւ ...Սիլվիօ Բիչչիի որ լուսանկարչութեան եւ ...ելեկտրագիտութեան մէջ ճարտար էր : ...Բիչչի անձամբ ծանօթ Րիփսի, թէ որ– ...պէսզի մէլինիթը ընկման միջոցին ի– ...րենց ուզած սաստիկ ազդեցութիւնը ի ...գործ դնէ, պէտք էր զայն դնել պողպա– ...տեայ սնտուկի մէջ: Այս սնտուկը չինել ...տրուեցաւ Թօփհանէի կողմը գտնուած ...երկաթագործներուն, Քարլ եւ Թրաստ ...Եուֆանովիչներու ջանքերով :

...Ժօրիս խոստովանեցաւ նաեւ, որ ե– ...ղեռնական դէպքէն քիչ առաջ, իր տունը

պահուած 140 քիլօ Մէլինիթը, Սիլվիօ Բիչչիի, Գառլ Եուանովիչի եւ Թրաստ Եուֆանովիչի ձեռամբ, պայուսակներու մէջ դրուած՝ ամբողջովին փոխադրուած է կառքին գտնուած ախոռը, քանի որ յայտնի չէր, թէ երկաթեայ սնտուկը որ– չափ տարողութիւն ունի :

Երբ հարցուեցաւ որ ելեկտրականու– թիւնը ի՞նչպէս պատրաստուեցաւ եւ կազմակերպուեցաւ, խոստովանե– ցաւ թէ երկաթեայ սնտուկը պատրաս– տուած էր Վիքթորիա կառքին յատուկ կոր նստատեղիին ձեւով, եւ թէ կառավարին նստատեղին ալ կառքին գնման ատեն մասնաւորաբար ընդարձակուած էր, որ– պէսզի այդ տեղերը դրուին պայթուցիկ նիւթերը :

Սակայն, խորհելով որ կառքին երկու կէտերուն վրայ պայթուցիկ նիւթեր երբ դրուին, երկու զօրութիւնները իրարու պիտի բախին եւ ասով զօրեղ հետեւանքը պիտի թեթեւնայ, այդ ծրագիրը մէկ կողմ թողուեցաւ եւ բաւական համար– ուեցաւ նոյն կոր նստատեղին մէջ զե– տեղել պայթուցիկ սնտուկը :

Այս սնտուկին մէջ դրուեցաւ նաեւ «քլօքաթ ըը փօրաս»․ գրպանի ելեկտ– րական լապտերներէ բաղկացած եւ 12 վօլթի ուժով ելեկտրական գործիք մը պատրաստուեցաւ, եւ ժխտական ու դը– րական հոսանքները մէկզմէկու միացնե– լու համար, հոսանքը հաղորդող թելե–

րէն մէկը կապուեցաւ քրօնօմէթր ժամա– ցոյցին եւ միւսն ալ ժամացոյցին սլա– քին : Սլաքը երբ մէկ վայրկեան 42 երկ– վայրկեանէն ժամացոյցին շրջանը կատա– րելով հանդիպէր թելին, այն ատեն, — որովհետեւ սլաքը արդէն մետաղէ եւ ե– լեկտրական հոսանքին լաւ հաղորդիչ էր, — ելեկտրական հոսանքը բարդին միջո– ցաւ պիտի հաղորդէր սնտուկին մէջի քափսիւլին, որով տեղի պիտի ունենար պայթումը :

Ժօրիս յայտարարեց նաեւ որ, եղեռ– նական արարքին Ուրբաթ գիշերը գտնուած է Լիփա Րիփսի, Տիկին Րիփսի եւ Ռու– պինա Ֆայնի հետ : Թէեւ որոշուած էր, որ Ռուպինա Ֆայն անձամբ երթայ կառ– քով եւ մահը աչք առնելով բանկցնէ պայ– թուցիկը, սակայն անոնց վրայ այս մի– ջոցին տեսակ մը վարանում նշմարեց, երբ ինք (Ժօրիս) յայտարարեց․ «Եթէ դուք չերթաք․ ես կ'երթամ »:

Իր եղերելի զգացումները եւ վայրագ գաղափարը արտայայտող այս բառերով՝ Ժօրիս զանոնք քաջալերեց եւ գրգռեց : Րիփս ալ քաջալերուած՝ Ժօրիսի այս խօսքերէն, որոշեց ինք ալ ընկերանալ : Ռուպինա Ֆայն քննութեանց եւ փորձե– րու համար մինակը քանիցս Սէլամլըքի արարողութեան գացած ըլլալով՝ կրնար ուշադրութիւն հրաւիրել եւ այսպէս, ծրագրուած ձեռնարկը ապարդիւն մնալ: Այդ գիշեր բաժանման պահուն, խոստա–

նոնց հետ յաւիտենական հրաժեշտ տը– ւած եւ Ուրբաթ առտու կանուխ անոնց հանդիպելով տեսակցած է :

Տեղի ունեցած քննութենէն, ձեռք բեր– ուած վկայութիւններէն եւ խոստացի այս խոստովանութիւններէն կը հետեւի, որ սպաննիչ նիւթը պարունակող կառքին մէջ գտնուած է Լիփա Րիփս, Ռուպինա Ֆայն, իսկ կառքն ալ վարած են կառապան Ճօրճ եւ ձիապարման Երուանդ :

Հաւանական նկատելով որ, որոշեալ 1 վայրկեան 42 երկվայրկեանը լրանալէն առաջ, հեղինակները արտաքին վայրէն յաջողած են անյայտանալ եւ փախչիլ, այս մասին խուզարկութիւն եւ քննու– թիւն բացուեցաւ: Այսպէս, Պոլիս, Սիր– քէճիի ոստիկանական անցագրի պաշ– տօնէութենէն, նոյն Ուրբաթ օրը Պոլսէն մեկնող ճամբորդներու տետրակները բերուելով, քննուեցաւ, որմէ, հաս– տատուեցաւ որ Լիփա Րիփս, կինը՝ Տիկ․ Սօֆի Րիփս, նաեւ Սամուէլ Ֆայն եւ աղ– ջիկը Ռուպինա Ֆայն, եղեռնական արար– քին օրը, պայմանադրական կառախում– բով յաջողած են Պոլսէն փախչիլ, Վիէն– նա քաղաքին առնուած եւ եղեռնական դէպքէն քանի մը օր առաջ վիզէ ըրել տրուած անցագիրներով :

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար․)

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը արձակուրդի մեկնող իր յարգելի բաժանորդներուն ուշադրութեան կը յանձնէ թէ հակառակ իր փափաքին, անկարելիութեան մէջ է ՅՈՒԼԻՍ եւ ՕԳՈՍՏՈՍ ամիսներու ընթացքին, հասցէի առժամեայ փոփոխութիւններ կատարելու :

Թերթիս պաշտօնէութեան արձակուրդը արդէն գզլայլէս կը դժուարացնէ տպագրական եւ առաքման մեր աշխատանքները, այնպէս որ վարչութիւնս ի վիճակի չէ յաւելեալ աշխատանքներ ստանձնելու, որոնց համար ոեւէ պաշտօնեայ չունի :

Անգամ մը եւս խնդրելով մեր բաժանորդներէն որ ներողամիտ ըլլան, կը թելադրենք որ իրենց անձնական միջոցներով կարգադրութիւններ ընեն, արձակուրդի վայրը ստանալու համար Յառաջը, բայց ոչ մէկ դիմում, ոչ ալ դրամական առաքում ընեն թերթիս, այս նըպատակաւ :

Վստահ ենք որ մեր հաւատարիմ բաժանորդները լաւ պիտի հասկնան նման ակամայ կարգադրութեան մը պատճառները եւ մեր կողմէ որեւէ չկամութեան պիտի չվերագրեն զայն : Մեր ընթերցողները գիտեն թէ ինչ զոհողութիւններ կը ստանձնէ Յառաջ լոյս տեսնելու համար ամէնուն արձակուրդի շրջանին, փոխանակ ինք ալ այդ օրերուն հրատարակութիւնը դադրեցնելու : Մեր ընթերցողներն ու բարեկամները պիտի չուզէին անշուշտ ալ աւելի ծանրաբեռնել թերթիս տնօրէնութիւնը :

Շնորհակալութիւններով
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՓՈՆ ՏԸ ՇԵՐԻԻԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի «Սիամանթօ» խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի:

ՅՈՒԼԻՍ 21ին, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Լը Թրիփթէ անտառին մէջ, կայարանին մօտ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին — Հայկական պարեր, երգեր, շամփուրով խորոված :

Ճաշ՝ դիւրամատչելի գիներով :

Անձրեւի պարագային սրահը ապահովուած է :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԻԹԻՒ

Կը տօնուի, Կիրակի, Յուլիս 14, Քիւժ - լէ - Փէնի անտառին մէջ (անցեալ տարուան վայրը):

Կը թելադրուի Մարսէյլի շրջանի ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութեանց այժմէն ապահովել իրենց շրջանի երթեւեկի օթոքառերը :

ՊՕՄՈՆԻ հասարակութեան կը յայտարարուի թէ օթոքար վարձուած է Խանասորի տօնակատարութեան վայրը երթալու համար, կը հրաւիրուին օր առաջ արձանագրուիլ հետեւեալ ընկերներու մօտ.

Ժիրայր Տէր Վարդանեան, Սերժ Սարգիսեան, Գէորգ Եօթնեղբայրեան, Նշան Դարբինեան :

Օթոքարը կը մեկնի Պօմոնէն առաւօտ ժամը ութին :

ՔԱՂԱՔԻ շրջանին համար «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի վարչութիւնը վարձած է օթոքառ մը, որ կը մեկնի Կիրակի առաւօտ ժամը ութին Փլաս տ'Էքս, ընկ. Քէօսէյեանի խանութին առջեւէն (Ֆօթօ Ռեքս):

Տոմսերը ապահովել հետեւեալներէն.— Տէրիկեան, Պառ Րաֆֆի, ընկ. Քէօսէեան (Ֆօթօ Ռեքս), Արիստակէս Պետրոսեան :

ՍԷՆ - ԺԵՐՈՄԷՆ տօնակատարութեան երթալու համար կարելի է օթոքառի տեղերը ապահովել հետեւեալ հասցէներէն. — Կ. Յարութիւնեան, Կ. Սիմոնեան եւ Մ. Զորպաճեան: Օթոքառը կը մեկնի ճիշդ ժամը 8ին, հաւաքավայր՝ Պուլ. տը Բազորան : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Լոյս Տեսաւ

Մատենաշար — ՅԱՌԱՋ — Կեդրոնավայր
ԳԻՆ
Ֆրանսա՝ 15 Ֆր.
— Առաւել առաքումի ծախքը —
«ՅԱՌԱՋ»

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է փութան դիմել տեսչութեան հասցէին :

COLLÈGE ARMÉNIEN SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

Եւրոպայի մէջ, հայ մանչերու համար հիմնուած, ֆրանսական եւ հայկական ուսումնական կատարեալ ծրագիրներով օժտուած մեծագոյն եւ ծաղկեալ ուսումնարանն է Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը, ուրուն սեմէն ներս հայ մանուկին հոգին, միտքը եւ մարմինը կը մեծնայ, կը ծաղկի եւ կ'ընդլայնի բաղձալի համեմատութիւններով :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի :

Կիրակի (14 Յուլիս) առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի Կապիյօն սրճարանի զովասուն պարտէզներուն մէջ ջրանցքին եզերքը :

Գեղարուեստական բաժին եւ զանազան անակնկալներ :

Բարձրախօսի վրայ անընդհատ լսելի պիտի ըլլան հայկական սալեր :

Ծոխ պիւֆէ, համադամ ուտելիքներ եւ զովացուցիչ ըմպելիներ :

Ընտանեկան հաճելի եւ ուրախ զուարթ մթնոլորտ :

ՇԱՆՈԹ.— Օթոքառը Փլաս Կիշառէն կը մեկնի ժամը ճիշդ 10ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Անձրեւի պարագային պատսպարուելիք վայրը ապահով :

ՍՏԱՑՈՒԱԾ

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ
(Տպաւորութիւններ)
Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.
Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
«ՅԱՌԱՋ»

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ
ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄԻՍ
LES SABLES D'OLONNE
(Vendée)

Ծովու լոգանք, խաղեր, դասախօսութիւններ, գեղարուեստական երեկոներ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԵՑԷՔ ՓՈՒԹՈՎ

ՓԱՐԻԶ.— Ուրբաթ օրերը, ժամը 18·30 - 20·30 եւ Շաբաթ օրերը՝ 15էն 19, Մշակոյթի Տուն, 17, Rue Bleue, PARIS (9e)
ԼԻՈՆ.— ՕՐ. ՇԱՔԷ ՂԱԶԱՐԵԱՆ, 35 Րիւ Շըվրէօյլ,
ՏԷՍԻՆ.— Ժ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ, 16 Րիւ Պրանլի
ՎԻԷՆ.— ՕՐ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, 11 Րիւ տէ Սելէսթ,
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— ՕՐ. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ, 2 Պուլվ. Շառլ տը Կօլ
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ա. ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ, 57 Րիւ Թառանթէզ
ՎԱԼԱՆՍ.— ՕՐ. ԽԱՉԷՐԵԱՆ, 28, Քօթ տէ Շափըլիէ
ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Խ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ, 24 Քուռ Պեռիա
ՆԻՍ.— ՕՐ. Շ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, 19, Պուլվ. Մանեան
ՊՈՌՏՕ.— ՕՐ. ԻԶԳԱԼԱՅԵԱՆ, 7 Րիւ Փորթ - Պաս
ԱՎԻՆԵՕՆ.— ՕՐ. Ժ. ՀԱԼԱՃԵԱՆ, Պետարիտ
ՊՕՄՈՆ.— Մ. ԳՈՒԼՈՒՄԵԱՆ, 17 Պուլվ. Վօքուա
ՍԷՆ ԼՈՒ.— ՕՐ. ՓԻԼԻԿԵԱՆ, 126 Պուլվ. Քէյրէլ
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գ. ՊԱՊԵԱՆ, 7 - 9 Րիւ Կրինիան
ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Կ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, 3 Պուլվ. Արարատ

ԳԻՆ՝ 310 ՖՐԱՆՔ

ԿԱՆԽԱՎՃԱՐ.— Սեփական միջոցներով եկողներէն՝ 50 ֆրանք : Փարիզէն հաւաքական տոմսով մեկնողներէն՝ 100 ֆրանք : (Հաւաքական տոմսով մեկնիլ փափաքողներուն արձանագրութիւնը մինչեւ Յուլիս 13):

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք
Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ - ԶԱՐԴԱՐԷՔ - ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47
11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ.— TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը յայտարարէ Մարսէյլի հայրենակիցներուն թէ օդափ. կայանի մանուկներու արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան ամէն օր մինչեւ Յուլիս 15, դիմել հետեւեալ հասցէին, Տիկին Թիւթիւլեան, 4 Րիւ Փարմանթիէ:

ՍԵՆԵԱԿ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արկածով մը այրած դժբախտ հայու մը համար Կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութիւնը կը փնտռէ սենեակ մը, որ ըլլայ առանձին եւ անհոյ խոհանոց ունեցող:

Ստիպողաբար դիմել կապոյտ գրասենեակը, 17 Րիւ Պլէօ :

IMPRIMERIE SPECIALE DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 11 ՅՈՒԼԻՍ

JEUDI 11 JUILLET 1963

39րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9653

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — Nº 9653

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՄԵՆՔ

ԽՄԲ.— Վերստին կը հրատարակենք այս յօդուածը, որ տպուած է *Յառաջ*ի մէջ, 1945 Նոյեմբեր 9ին: Ուրեմն մօտ ... տարի առաջ: Կը հրատարակենք՝ որպէսզի «յառաջդիմասէրները», Հայաստանի մէջ թէ Հայաստանէն դուրս, քիչ մը պակաս կոչեն մեզ հակահայաստան - եան, ըստ պատկերին ... *սրմսարներու*, զորս կը ճանչնանք :

...կարդացի կամ լսեցի այն բոլոր տեղեկութիւնները, զորս բերին Հայաստանի պատգամաւորները :

Ինծի համար նորութիւններ չէին այդ տեղեկութիւնները : Հայաստանի շինարարական, մշակութային, տնտեսական նուաճումներուն արձագանգը տակաւին կը թրթռայ «Յառաջ»ի մէջ, որ իբրեւ ...պարկեշտ ընդդիմադիր իր քննադատութիւններուն կողքին, հաւատարմութեամբ արձանագրեց առաջին օրէն, նոյնիսկ աւելի մանրամասն քան «Հայաստանասէրներու» մամուլը, ամէն լուր եւ ամէն դէպք երկրին յառաջդիմութեան մասին :

... Պատգամաւորներու զեկոյցներու ...ութենէն անկախ, ինծի վըր... պատճառեց սակայն զեկոյց լսող ... փայլող բաղձութեան հիւանդ հետաքրքրութիւնը,— արդարեւ, ունկնդիրները, Հայաստան երթալու համար, հայրենասիրութեան ձայնէն եւ պարտականութենէն առաջ, ապահովութեան փաստ մը կը փնտռէին կարծես պատգամաւորներու շրթներուն մէջ՝ որպէսզի որոշէին ... իրենց ներկայ դիրքն ու կայքը : Այսինքն, սա մտածումը կը մատնէին. «Ես ... լաւ կ'ուտեմ, լաւ կը հագուիմ, լաւ կը զուարճանամ, Հայաստանի մէջ ալ ինծի պիտի տրուի՞ն այս պայմանները ե - թէ այո՝ կ'երթամ, եթէ ոչ՝ չեմ երթար»: Եւ կը թուի թէ մեր պատգամաւորներն ալ, իրենց զեկոյցով, կ'աշխատէին գոհացնել այս վատ հետաքրքրութիւնը: Արդ, պէտք է մի անգամ ընդմիշտ յայտարարել, թէ Հայաստան պէտք է երթալ ոչ թէ լաւ ապրելու, այլ Հայաստանը ապրեցնելու համար, — եթէ կ'ուզենք հայրենիք ունենալ, պետութիւն եւ պատմութիւն, ազգային կեանք եւ մշակոյթ, պէտք է մեկնիլ Հայաստան, ... ըլլայ թէ դրախտ: Ժողվուիլ երկրին մէջ, համախմբուիլ հայրենիքին մէջ՝ ... պայմաններ ալ տիրեն այնտեղ: Վա... հայրենիքը կը ստեղծուի տառապանքով, անձնուրացութեամբ, զոհաբերութեամբ: Այնպէս որ սխալ կը գտնեմ ... տրամաբանութիւնը թէ Հայաստանը «Աւետեաց երկիր» կամ մեղր ու կարագի աշխարհ պէտք է ցոյց տալ ունկնդրութեան վաղող մեր տարագիրներուն: Հի... հոգիներու մէջ հիասթափութիւնը ... չափ դառն կը դառնայ ետքն, պէտք է ըսել,— Հայրենի՞ք կ'ուզէք ըստեղծել, դարձէք Հայաստան :

Այդ հիւանդ հետաքրքրութիւնը պէտք է ...ել, կը ծագի այն մտայնութենէն զոր ստեղծեց ոչ թէ արտասահմանի ընդդիմադիր մամուլը, այլ հայրենասիրութեան կապանքը՝ երկրէն ... հաստատուած, այժմ քակուած : Միակ նորութիւնն ալ, զոր կը բերեն պատգամաւորները այդ է,— հայրենասիրութեան կապանքներուն խորտակումը: Հայ ժողովուրդը, վերջապէս՝ պըլ... է դարձեր եւ հայրենիք կ'երգէ, ազգային եւ պատմական հողերուն վրայ իր ինքնատիպ մշակոյթը ստեղծելու կամքը կ'արտայայտէ,— այսօր ազատ են ...ները, որովհետեւ ջնջուած է ...ային դրաքննութիւնը, որ Զարենցը ... անոր համար որ, տաղանա... մը սկզբնատառերով, կը հրաւիրէր ... ժողովուրդը յոյս չդնել իրմէ դուրս, կամ Բակունցը աքսորեց, անոր համար որ կը յայտարարէր, իր մէկ վիպակին հերոսին բերնով թէ «մեր սահմանները նեղ են»: Այժմ արտօնուա՞ծ են գրագէտները որ պահանջեն իրենց հայրենի հողերը :

... Կրնա՞յ տեւել այս ազատութիւնը, — կրնայ տեւել եւ կրնայ չտեւել : Բայց եթէ նոյնիսկ չտեւէ, ատիկա արդիւնք մը չէ, որ ժողովուրդը չդառնայ իր երկիրը: Պէտք է երկիր վերադառնան բոլոր անոնք, որ գործ չունին այստեղ, արտասահմանի մէջ: Պէտք է երկիր վերադարձնել վարձու աշխատաւորները, արհեստաւորները, մասնագէտները: Պէտք է երկիր վերադարձնել մանաւանդ հայկական նիւթական դրամագլուխը,— Բարեգործականին ոսկիները :Ինչո՞ւ խօսք չկայ այս մասին : Ներգաղթ աշխատաւորի եւ դրամագլուխի : Իսկ անոնք որ պիտի մնան արտասահմանի մէջ բաւական են արծարծելու եւ հետապնդելու համար Թրքահայ Դատը :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐԷՆ ՔԻՒՐՏԵՐԸ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ԻՐԱՔԻ, ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Խորհրդային Միութեան արտաքին նախարար Անտրէյ Կրոմիքօ յուշագիր մը յանձնեց Սուրիոյ, Պարսկաստանի եւ Թուրքիոյ դեսպաններուն, քրտական հարցին վերաբերեալ : Նման յուշագիր մըն ալ յանձնուած է Իրաքի դեսպանին, ուր կը շեշտուի թէ օտար պետութեանց միջամտութիւնը Իրաքեան հողամասին վրայ տեղի ունեցող դէպքերուն մէջ, միայն Իրաքի չի վերաբերիր եւ Խորհ. Միութեան մօտ զինուորական յարձակողական ուժերու ներկայութիւնը սպառնալիք մը կը ստեղծէ զանազան պետութեանց եւ գլխաւորաբար Խորհ. Միութեան ապահովութեան համար »:

Խորհրդային յուշագիրը կ'ըսէ նաեւ թէ Քիւրտերու անխնայ ջարդերը կրնան միայն տկարացնել Իրաքեան պետութիւնը եւ վարկաբեկել միջազգային գետնի վրայ ինչպէս նաեւ թոյլ տալ աշխարհակալ ուժերուն օգտուելու այդ դէպքերէն վնասելու համար Իրաքի անկախութեան եւ ամրապնդելու իրենց դիրքերը Մերձաւոր եւ Միջին - Արեւելքի մէջ : Իրաքի կառավարութեան քաղաքականութիւնը որ աշխարհակալներուն կարելիութիւն կու տայ միջամտելու Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի մէջ շատ լուրջ հետեւանքներ կրնայ ունենալ »:

Միւս կողմէ, խորհրդային կառավարութիւնը կը զգուշացնէ Պարսկաստանի, Թուրքիոյ եւ Սուրիոյ կառավարութիւնները այն վտանգին դէմ որ կրնայ ծագիլ օտար միջամտութիւններու իբրեւ հետեւանք, Իրաքի դէպքերուն առընչութեամբ, կը յայտարարէ մամուլի Թաս գործակալութիւնը :

Այս ազդարարութիւնը կը գտնուի նաեւ Սուրիոյ, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի դեսպաններուն յանձնուած յուշագրերուն մէջ: Խորհ. Միութիւնը յոյս ունի, նոյն ժամանակ որ այդ երեք երկիրներուն կառավարութիւնները պիտի կշռեն բոլոր պարագաները երբ կը վճռեն իրենց քաղաքականութիւնը Իրաքի դէպքերուն նկատմամբ: Ըստ Խորհ. Միութեան ունեցած տեղեկութեանց, կ'ըսուի յուշագրին մէջ, կարգ մը պետութիւններ, մանաւանդ Պարսկաստան, Թուրքիա եւ Սուրիա սկսած են միջամտելու ըլլալ Իրաքի Հիւսիսը անցնող դէպքերուն, մինչեւ իսկ զինուորական միջոցներ ձեռք առնելով :

Խորհ. յուշագիրը կ'ըսէ վերջապէս, թէ Քիւրտերուն ողբերգութիւնը արդէն իսկ միջազգային հարց մըն է: Այս ամբողջ համաշխարհային հանրային կարծիքին արդար ցասումին պատճառ կը դառնայ :

ՕՐԷ ՕՐԻՆ

ՅԱՂԱԳՍ ՃՇԴՈՒՄԻ

Երկու տարիէ ի վեր, Հալէպի «Քարէն Եփփէ» ազգային ճեմարանը կը հրատարակէ իր սեփական պարբերաթերթը՝ «*Ծիլեր*» :

Գնահատելի ձեռնարկ: Օրինակելի ձեռնարկ: Վարժարանի մը դաստիարակչական նուիրումին եւ կոչումին լրումը վըկայող ձեռնարկ :

Համեստ անուն մը.— Ճեմարանի աշակերտներուն մտքին, սրտին, հոգիին կոյս եւ բերրի հողին վրայ ցանուած՝ մեր օգոստափառ Մշակոյթին սերմերէն, ըլտուկներէն դէպի առաջին լոյսը, դէպի հայ Գիրին լոյսը բացուող ծիլեր :

Ուխտադիր կոչ մը.— Արքայանիստ մե՛ր Անիի աւերակներէն փրկուած հազարամեայ սիւն մը, որու խոցուած կողին վրայ, պատուանդանէն դէպի անյայտ խոյակը կը մագլցի մշտադալար բաղեղ մը, իր մատղաշ ծիլերով :

Ցկեանս հաւատարմութեան խորհրդանշանն է բաղեղը : Մինչեւ որ աւշաքամ չթառամի, բաղեղն իր գրկած սիւնը չի լքեր: Ա՛յնքան, որ մայրամուտի լռութեան ժամուն՝ աշուղն անոր տերեւներուն սօսափիւնին երգել կուտայ... *Կառչած տեղս կը մեռնիմ* :

Պատի՛ւ «Քարէն Եփփէ» ճեմարանի այն աշակերտին, որու առաջադրութիւնն է՝ բաղեղի նման կառչած մնալ հայ Գրոց հազարամեայ սիւնին :

Ուշագրաւ բովանդակութիւն մը.— Գրական զանազան սեռի էջեր, զորս շարադրած են դասարանէ դասարան՝ ծիլ, շիւ կամ ծաղկունքի հասած ոստ գրիչներ, որոնցմէ ոմանք կրնան օր մը հայ Գիրի ածուն դալարել :

Խօսք մըն ալ Պարբերականին խմբագրութեան :

Իր այս տարուան Գ. թիւով (Մայիս 1963), *Ծիլեր* հրատարակած էր Յովհ. Շիրազի մինչեւ այսօր անտիպ մնացած մէկ քերթուածը՝ «Շիրազական» խորագիրով :

Այդ ոտանաւորին խմբագրական ծանօթութենէն չենք հասկցած թէ անոր ձեռագի՞րը «ձեռք անցուած» է, թէ բնագիրը բերնէ բերան հասած է: Ի՛նչ փոյթ: Կարեւորը այն է, որ ուրիշին մեղքը անձամբ քաւելու երկիւղած առաջնութեամբ, ճեմարանի պարբերականը հրատարակած է այդ բանաստեղծութիւնը :

Մեր կարգին, անոր ծաւալումը ապահովելու համար, անմիջապէս արտատըպեցինք նոյնութեամբ (*Յառաջ*, 30 Յունիս 1963): Պիտի չուզէինք սակայն, որ մեր ալ պատճառով, ընդհանրանային հըրատարակուած բնագրին սխալները :

Ամբողջական Հայաստանի մը համար, զոր երազած եւ երգած է Շիրազն ալ, իր «Մոխրոց» աղօթքին «Շիրազական» խորագիրը հարազա՞տ է :

Զ. քառեակին վերջին բառը անհասկընալի է.—

«Որ մուրազի ծաղկունք դառնամ
«Պանդուխտ հողի ձուկերին :

Արդեօք բնագրին մէջ «տունկերին», «թուփերին» կամ ծաղկելու ատակ բոյսի մը անունը չէ՞ :

Ը. քառեակը միակն է, որ հակառակ բոլոր միւսներուն, իր երկրորդ եւ չորրորդ տողերուն մէջ յանգաւորում չունի, ըստ հրատարակութեան .—

« Հինգերորդ բուռն իմ Տարօնի
«Դաշտերի մէջ շաղ տուէք ,
«Որ հինգ հազար դարեր բախեն
«Մոխրիս մէջ էլ սիրտս խեղճ :

Աւելի բնական կը թուի, որ Ե. քառեակի յանգաւորումին հետեւողութեամբ ալ, այդպէս յանգազերծ քառեակը՝ ա՛յսպէս ըլլայ, կամ մօտաւոր տարբերակ մը.—

Հինգերորդ բուռը շաղ տուէք
Իմ Տարօնի դաշտի մէջ,
Որ հինգ հազար դարեր բախեն
Մոխրիս մէջ էլ սիրտս խեղճ :

Անհրաժե՛շտ է, խմբագրական խղճի պարտականութի՛ւն է զուրգուրալ անտիպ բնագրի մը անթերի Ա. հրատարակութեան վրայ: Որպէսզի, տպագրութեան մեր դարուն չկրկնուին՝ ձեռագրութեան դարու անխիղճ օրինակողներու մեղքով նուիրագործուած լեզուական, ուղղագրական, քերականական եւ մինչեւ իսկ շարադրութեան սխալները :

Հրաւէր մըն է այս՝ յաղագս ճշդումի :

ՇԱՀԷՆ

ԳԱՐԵԳԻՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՄՈՆԹՐԷԱԼ ՄԵԿՆԱԾ Է

ԼՈՆՏՈՆ, (Յառաջ).— Հինգշաբթի Յուլիս 4ին, երեկոյեան, օդանաւային գծով Լոնտոն ժամանեց Գարեգին Ծ. Վրդ. Սարգիսեան :

Յարգելի վարդապետը երկու օր Լոնտոն մնալէ ետք մեկնեցաւ Մոնթրէալ (Քանատա), մասնակցելու համար եկեղեցիներու համաշխարհային խորհուրդի « Հաւատք եւ կարգ » անունին տակ ծանօթ բաժանմունքի ընդհանուր համագումարին, որպէս Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան ներկայացուցիչը :

Բախտն ունեցանք հանդիպելու Հայր Սուրբին: Խումբ մը երիտասարդ - երիտասարդուհիներուն խօսեցաւ ընդհանուր նիւթերու մասին: Իր ուրախութիւնը յայտնեց հանդիպելու բոլորին եւ մաղթեց յաջողութիւն :

Դ. ԺԻՐԱՅՐ

X

Լոնտոնէն կը հեռագրեն թէ Չորեքշաբթի օր բրիտանական մայրաքաղաքը ժամանած է Պոլսոյ Պատրիարքը եւ օդակայանը դիմաւորուած Պասկ Եպս.ի, Քանթըրպըրի Արք.ին եւ Յունաց Պատրիարքին ներկայացուցիչներուն կողմէ : Ուղղակի եկեղեցի առաջնորդուելէ ետք, պատրիարքը նոյն իրիկունը ներկայ պիտի ըլլար իրեն ի պատիւ տրուած ընդունելութեան մը Լոնտոնի Հայկ. Տան մէջ:

Շնորհք Արք. որ նախապէս Միլանօ էր (առանձին թղթակցութիւնը՝ շաբաթ օրուան թիւով), երեք օր Լոնտոն մնալէ ետք կը մեկնի Էջմիածին Մոսկուայի ճամբով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ հասած լուրերու համաձայն Պաշտպանութեան նախարարի պաշտօնը առած է Հաֆէզ որ Պաաս կուսակցութեան ուժեղ մարդն է :

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ

ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐԴ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Առտու մը, Երուանդ Փամպուքեան իր վարչապետական ինքնաշարժով առաւ տարաւ զիս Ամերիկեան Համալսարան, ուր դասախօսի պաշտօն ունէր իմ երիտասարդ ընկերս՝ Շաւարշ Թորիկեան :

Համալսարան չեմ գացած, քովէն անցած եմ միայն :— Գոնէ տեսնեմ, մտնեմ ներս ու տեսնեմ, թէ ինչ տեսակ բան է Համալսարան ըսուածը,— կը մտածէի ճամբու ընթացքին :

Պէյրութի իմ բարեկամներէս եւ ծանօթներէս շատերը համալսարանական են, — Եդուարդ Տարօնեան, Մուշեղ Իշխան, Վահէ Օշական, Երուանդ Փամպուքեան, Յակոբ Իսքէնտէրեան, Հրաչ Տասնապետեան, Գրիգոր Շահինեան, Շաւարշ Թորիկեան եւ Գարեգին վրդ., որ Օքսֆորտի հետեւած է : Ընկեր մը ըսաւ ինծի, թէ ինք ալ աւարտած է ... Տէրսիմի համալսարանը : Միայն ես եմ, որ կամ յԵրուսաղէմ :

Մտանք, վերջապէս, համալսարանի մեծ դուռնէն ներս : Աչքերս լայն կը բանամ ու չորս կողմս կը նայիմ : Բայց ասիկա համալսարան չէ, քաղաք է : Քաղաք մը՝ մայրաքաղաքի մը մէջ :

Կը բարձրանանք, ոլոր – մոլոր նըրբանցքներէ անցնելով կը բարձրանանք վեր՝ Շաւարշ Թորիկեանին սենեակը (բոլոր դասախօսները իրենց առանձին սենեակը ունին) : Աջին ու ձախին՝ գիրքերով ծանրաբեռն պահարաններ, սեղանին վըրայ՝ հատ ու բարակ հատորներ, թերթեր, հանդէսներ : Արեւու լոյս եւ մաքուր լոյս : «Աստանկ տեղ մը աստանկ սենեակ մը ունենայի», հաւանօրէն պիտի ըսէր իմ լուսահոգի վարժապետս, որ ստիպուած էր իր կէս օրուան պանիր հացը ուտել աղօթարանին տակը՝ անշուք խցիկի մը մէջ :

Թորիկեանը գտանք իր կաղնեփայտ գրասեղանին առջեւ նստած, քիչ մը հեռուն՝ դիմացն ալ վարդապետ մը, սուր ակնարկով, խելացի, այսինքն՝ ներքին «միջօրէական»ը արտայայտող աչքերով երիտասարդ, նոյնիսկ դեռ պատանի վարդապետ մը :

Անձը չէի ճանչնար, նկարը չէի տեսած, բայց զգացի, որ այս ակնարկով, այս աչքերով եւ այս ... « միջօրէական »ով կրօնաւորը Գարեգին վարդապետը կրնար ըլլալ :

Միամիտ մարդ մը եւ բազմաշնորհ մարդ մը իրարու նայեցան եւ բարեւեցին զիրար : Միամիտը ես էի, բազմաշնորհը ինքն էր, Անթիլիասի Դպրեվանքին երբեմնի բերքը եւ այժմու բերքահաւաքը :

Թէ ի՞նչ ըսինք իրարու, չեմ յիշեր, մոռցած եմ : Հաւանաբար ան մտածեց, թէ « ա՞յս է եղեր Գահիրէէն եկած դըպիրը» : Հաւանաբար ես ալ մտածեցի, թէ «այս է եղեր քեապքի վարդապետը» : Մէկը հարցում մըն էր եւ տարակոյս մը, միւսը հաստատում մըն էր եւ վկայագիր մը :

Պէյրութի մէջ իմ բնակութեանս շրջանին ես յաճախ տեսայ Գարեգին վրդ.ը, բայց աւելի յաճախ ուզեցի տեսնել, ինչ որ կը նշանակէ, թէ տեսնելու արժանի անձնաւորութիւն մըն էր : Փարատեցաւ մշուշը. Նախազգացումս դարձաւ զգացում, երկրայութիւնս դարձաւ ստուգութիւն :

Ծանր, լուրջ, զգօն իր բնաւորութիւնը հաճելի թուեցաւ ինծի : Անոնցմէ էր, որոնց հետ կարելի է մտերմանալ, առանց կամուրջները քանդելու :

Պիտի ըսեմ, որ եթէ ես համր էի, բայց կոյր չէի : Եթէ խելք չունէի, բայց աչք ունէի գոնէ : Այսինքն՝ եթէ դատել չէի կրնար, դիտել կրնայի յամենայն դէպս : Պէ՞տք է, որ ամէն մարդու ըսեմ, թէ ինչ էր տեսածս կամ թէ ինչ էր գիտածս : Ինչ որ կրնամ ըսել, այն է, որ Գարեգին վրդ. վարուիլ գիտցող մարդ մըն է : Վարուիլ գիտնալը բոլոր «գիտելիքներուն» մէջ նուրբն է եւ դժուարինը : Վարուիլ գիտնալ՝ այս կը նշանակէ ոչ ամէն բանի «այո» ըսել, ոչ ալ ամէն բանի «ոչ» ըսել : Մարդիկ կան, որ «ոչ» կ'ըսեն, երբ յայտնապէս «այո» ըսել պէտք է : Կամ «այո» կ'ըսեն, երբ որոշապէս «ոչ» ըսել պէտք է : Ուրիշներ իրենց կարծիքը կը պաշտպանեն հանդարտ զօրութեամբ, առանց կիրքի, գայրոյթի կամ ընդդիմաբանութեան : Ոչ ամէն բանի մէջ դէմ են քեզի, ոչ ալ ամէն բանի մէջ թեր են : Բայց գիտեն իրենց անձնականութեան դրոշմը դնել բաներուն, նոյնիսկ ստորակէտին կամ միջակէտին մէջ : Ու երբ խօսակցութիւնը կ'աւարտի, կ'ունենաս այն տպաւորութիւնը, թէ բան մը չկորսնցուցիր, այլ բան մը շահեցար : Բարեկամ մը շահեցար : Իմաստուն մարդ մը ճանչցար : Վարպետ գիտնականի մը հետ ծանօթացար :

Զուր չէ, որ այս երեսնամեայ համալսարանականը իր տարիներու համրանքին չափ տիտղոսներ ունի : Ատեն մը ձախ բազուկն էր Երանաշնորհ Հայրապետին, մինչ աջը՝ այժմու Գահակալն էր : Ներելի է ուրեմն ենթադրել, թէ տեղափոխութիւն մը պիտի կատարուի, — ձախ բազուկը պիտի դառնայ աջ բազուկ :

Գարեգին վրդ.ի միւս առաւելութիւնն է վարել գիտնալ առանց գաւազանի ու մականի : Վարել գիտնալը համոզել գիտնալուն մէկ փոփոխակն է, իսկ համոզել գիտնալը բոլոր յաղթանակներուն մէջ լաւագոյնն է ու մեծագոյնը :

Գործունեայ մարդ մըն է Անթիլիասի այս աքանչելի ու աննահանջ ուխտապահը, յոգնիլ չգիտցող մարդ մը, որուն մէկ ոտքը Ժընեւ է կամ Լոնտոն, միւս ոտքը Հռոմ է կամ ... Հնդկաստան : Ու կրնայ խօսքը գործի վերածել եւ գործը՝ խօսքի : Այս երկուքը — խօսք եւ գործ — լըրացուցիչներ են եւ ոչ թէ հակոտնեաներ : Առանց գործի՝ խօսքը տեսութիւն է, առանց խօսքի՝ գործը պրակտիկա է : Խօսքին պէտք է հետեւի գործը, ինչպէս գործին պէտք է հետեւի խօսքը :

Խօսքը՝ առանց գործի՝ ցնդել է, բայց գործը առանց խօսքի՝ հնձել չէ : Գործը պէտք է բխի գաղափարներէ. գաղափարազուրկ գործը յաւելում մը չէ, ինչպէս ծօն խօսքը նոյնպէս յաւելում մը չէ : Ա… երկուքին միութենէն կը ստեղծուի ներդաշնակութիւնը : Եւ կեանքի մէջ հա… առնուելիք բան մըն է ներդաշնակութիւնը :

Իմ այս «մեթաֆիզիք»ս կարծեմ վե… վերոյ կը պատշաճի Գարեգին վրդ.ի…

Մարդ մըն է, որուն բարեկամութի… կը փնտռուի միշտ, որուն բարեկամութիւնը գտնելէ ետք՝ ոչ ոք պիտի ուզ… կորսնցնել զայն :

Այս «ոչ ոք»ներուն մէջ յետիններէն մէ… ես :

Բ. ԹԱՇ…

ԿԱՐՄԻՐ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՄԷՋ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿԻՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

ԳՈՌՉՏՈՒՔ, ԻՐԱՐԱՆՑՈՒՄ ԵՒ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Համայնավար աշխարհի կիները Համագումար մը կազմակերպած էին անցեալները՝ Կրեմլինի մէջ : Հարիւրէ աւելի երկիրներէ հաւաքուած էին երկու հազար պատգամաւորուհիներ : Ծաղկաւոր հագուստներով զուարթ ռուս ընկերուհիներ, կը խառնուէին խայտաբղէտ հագուստներով սեւամորթուհիներու : Հռոմէն ու Պոլոնիայէն եկած երիտասարդ գեղուհիներ տեղ կը գրաւէին խստամբեր վեթերանուհիներու կողքին, որոնք փողոցային կռիւներու մասնակցած էին Պերլինի Պուէնոս Այրէսի, Մելպուրնի կամ Մատրիտի ոստիկաններուն դէմ : Անոնցմէ ոմանք, կարծէք քիչ մը կնոջական հով առած էին ծերանալով : Տոլորէս Իպարուրի, զոր օրինակ, որ Սպանիոյ քաղաքացիական կռիւներուն փասիոնարիան կը նկատուէր, այժմ, 68 տարեկանին, որեւէ ազնիւ մեծ–մամայի երեւոյթ առած է : Ուրիշներ՝ արտաքնապէս գոնէ շատ փոխուած են. Ֆրանսայի համայնավարներու պարագլուխ Մօրիս Թորէզի կինը՝ Ժանէթ Վերմերշ, կարծէք նոր դուրս ելած էր Քրիսթիան Տիօրի կարի տունէն : Արեւելեան Գերմանիոյ նախագահ Ուլպրիխթի կինը, Լոթթէ Ուլպրիխթ, ոչ մէկ ձեւով կրնար զանազանուիլ գաւառացի բարեկեցիկ ոեւէ Հաուզֆրաու (տանտիկին) մը : Հնդկաստանի Արունա Ասաֆ Ալին, որ անգլիական իշխանութեան օրով յայտնի խափանարար էր եւ որուն գլխուն փոխարէն տասը հազար րուփի վարձատրութիւն խոստացուած էր, բրի… ձըր դասակարգի պատկանող տիկնոջ մը նման, մետաքսներու մէջ կը լողար :

Համագումարը, ամէն բանէ առաջ, ռուսեւչինական յարաճուն տարաձայնութեան առթիւ կազմակերպուած … մըն էր :

Ըստ սովորականի, վէճը կը տարուէր խրուշչեւականներու (խուսափիլ հիւ… կան պատերազմէն եւ դրամատիրութեան դէմ պայքարիլ խաղաղ միջոցներով) եւ Մաօ Ցէ Թունկի կողմնակիցներու (անմի… ջական յարձակողական քաղաքականութիւն) միջեւ :

Փոթորիկը ծայր առաւ երբ, Առաջին նիստին, Ճափոնի պատուիրակուհիներէն մին պահանջեց, որ ամերիկեան «յարձակողական» ուժերը քաշուին Հարաւային Վիէթ – Նամէն, Ֆորմոզայէն, Օքինաւայէն, Ափրիկէէն, Հարաւ. Ամերիկայէն եւ Միջին Արեւելքէն : Համայնավարներու պատմութեան նուազ բարդ ժամանակներուն մէջ, այս ձեւի առաջարկ մը գրեթէ անվիճելի կ'անցնէր, որպէս ինքնաբե… նաեւ ընդունելի կարգախօսք : Բայց, այդ օրը, Ճափոնցի պատուիրակուհիին խօսքերը «զանազան շարժումներ» յառաջացուցին ներկաներուն մէջ, եւ գեղեցիկ… խաղաղասէր իտալացի յետին պատուի… րակուհիներ սրահէն հեռացան՝ … բողոքի ցոյց : Անոնցմէ մին բացատրեց « Այստեղ հաւաքուած ենք քննելու համար, թէ որպէս կին, ի՛նչպէս կրնանք պայքարիլ խաղաղութիւնը պաշտպանելու համար, եւ ոչ թէ մխրճուելու համար պատերազմի բանավէճերու մէջ » : Կացութիւնը բացատրելու համար պէտք է անմիջապէս ըսենք, թէ Ճափոնի համայնավար կուսակցութիւնը Համայնավար Չինաստանի համակարծիք է, … Իտալիոյ համայնավարուհիները, … դոյզն իսկ կասկածի, կ'ուզէին ցոյց … թէ ընկեր Նիքիթայի կողքին են կանգնած :

Համայնավար Չինաստանի պատուիրակուհի Եանկ Եուն – Եու անմիջապէս … կայարձակողականի անցաւ, փաստել …

ՄԱՐԻ ՍԹԻՒԱՐ

(MARIE STUART)

Ֆերրարայի դուքսէն ետք, երկրորդ թեկնածուն կ'ըլլայ Դանիոյ Թագաւորը, որ սակայն նոյնպէս կը մերժուի Մարի Սթիւարի կողմէ : Ֆերրարայի դուքսին, ինչպէս նաեւ Դանիոյ Թագաւորին Մարիի հետ ամուսնանալը ոչինչով կը խանգարէր Եղիսաբէթի ծրագիրները, սակայն Անգլիոյ Թագուհին կը ցանկար աւելի շատ իր զարմուհին ամուսնացած տեսնել պարզ Սկովտացիի մը կամ Անգլիացիի մը հետ : Այդ պարագային Մարի Սթիւար պիտի արժանանար իր զարմուհիին յաւիտենական սիրոյն ու բարեկամութեան :

Սակայն, Մարի Սթիւարի աչքերը յառած էին դէպի Սպանիոյ գահը : Ինչ մեծ յաղթանակ մը պիտի ըլլար իրեն համար, եթէ օր մը դառնար Սպանիոյ եւ Սկովտիոյ Թագուհին : Ինչքան պիտի զօրանար ինքը, որքան պիտի ակնածէին ու վախնային իրմէ, եւ ինք այն ատեն ինչպէս պիտի կրնար վրէժը լուծել իր կրած բազմաթիւ վիրաւորանքներուն :

Այս, Սպանիոյ գահաժառանգը, կէս խենթ մը, ապուշ մըն էր, սակայն ինչ փոյթ, այդ պարագան ոչինչով կրնար արգելք ըլլալ, որ փառատենչ Թագուհին գլուխ հանէր իր ծրագիրը :

Սակայն այս ծրագիրը կ'արժանանայ Սպանիոյ վեհապետին՝ Փիլիպպոս Բ.ի բացարձակ մերժումին :

Այսպէս կ'անցնին ամիսներն ու տարիները մինչեւ 1564 թուականը, երբ յանկարծ Անգլիոյ Թագուհին Մարի Սթիւարի կ'առաջարկէ ամուսնական թեկնածու մը, որուն սակայն անունը չի յայտներ խոկոյն :

Ո՞վ էր այդ խորհրդաւոր թեկնածուն : Սկովտիոյ արքունիքը կը սկսի լրջօրէն հետաքրքրուիլ ու կը պահանջէ որ Անգլիոյ Թագուհին բացայայտօրէն արտայայտուի այդ մասին :

Իվերջոյ Եղիսաբէթ Թագուհին կ'արտասանէ խորհրդաւոր անունը, որ կը գործէ ռումբի մը տպաւորութիւնը :

Խնդրոյ առարկայ թեկնածուն ուրիշ մէկը չէր, եթէ ոչ Անգլիոյ արքունիքի ազդեցիկ դէմքերէն մէկը՝ Լորտ Ռոպերթ Տըտլէյ, որ յայտնի էր իբրեւ Եղիսաբէթ Թագուհիին սիրականը :

Այս լուրը ընդվզումով կը լեցնէ Մարի Սթիւարին հոգին : Ի՞նչ, Անգլիոյ Թագուհին կը համարձակէր իր սիրոյ սեղանին փշրանքները հրամցնել Սկովտիոյ Թագուհիին ... Մարի Սթիւարի համար այս առաջարկը նուաստացուցիչ էր :

Սկովտիոյ Թագուհին նողկանքով կը մերժէ այս թեկնածուն :

Ո՞վ պիտի ըլլար ուրեմն իր ամուսինը : Մարդ չէր մնացած, բացի մէկ հոգիէ :

Կոմս Լեննոքսի որդին, Լորտ Հենրի Տերնլէյ :

Կոմս Լեննոքս կատաղի հակառակորդ մըն էր եղած Սթիւարտներու ընտանիքին եւ այդպիսի պատճառով աքսորուած եւ իր բոլոր ինչքերը գրաւուած էին ի նպաստ արքունիքին :

Հենրի Տերնլէյ, ուրեմն, ոչ թագաւոր էր, ոչ իշխան, ոչ ալ դուքս : Սակայն թոռան թոռն էր Անգլիոյ թագաւորներէն Հենրիկոս Է.ին եւ Անգլիոյ արքունիքին մէջ կը դասուէր իբրեւ իշխանական արիւն կրող անձ մը : Ասկէ զատ, երիտասարդ թեկնածուն, որ հազիւ քսան տարեկան էր, կը պատկանէր Կաթոլիկէ դաւանանքին : Գեղանի էր ու առոյգ միանգամայն :

Մարի Սթիւարի կուտայ իր հաւանութիւնը : Եղիսաբէթ նմանապէս : Աքսորէն կը վերադառնան հայր ու տղայ Լեննոքս եւ 1565 Յուլիս 29ին, Կաթոլիկէ մատուռի մը մէջ տեղի կ'ունենայ Մարի Սթիւարի եւ Լորտ Հենրի Տերնլէյի ամուսնութիւնը :

Նոր փեսան կը ստանայ «Թագաւոր» տիտղոսը :

Մարի Սթիւար այդ օրէն սկսեալ կ'ապրի երազային աշխարհի մը մէջ :Մտած էր նոր կեանքի մը մէջ, օժտուած պարգե… նուահիի մը տոփուն սիրով :

Արդէն, դժբախտ կինը Տերնլէյէն ա… ռաջ չէր ճանչցած սէրը ...

Իր առաջին ամուսինը՝ Փրանկիսկոս Բ. իրեն համար եղած էր միայն գորովագութ եղբայր մը, որուն հետ իր խաղ… խաղերը ստացած էին « ամուսնութեան » անունը :

Այրի մնալով, սարսափելի Թագուհին իր սիրոյ ծարաւը ջանացած էր միշտ յագեցնել անմեղ բարեկամութիւններով, որուն առաջին զոհը դարձած էր Փիեր Շասթըլար :

Հիմա, քանիներեք տարեկանին, առաջին անգամ ըլլալով իր ցանկութիւնները … ու կերպարանք կը ստանային :

Առաջին անգամ ըլլալով էր նոյնպէս, որ իրեն համար սէրը կը յայտնուէր իր բովանդակ մաքրութեամբ :

Բնաւ չէր ձանձրանար իր ամուսին… այդ կայտառ ու առողջ երիտասարդի… իրեն շռայլած գգուանքներէն, ընդհակառակն, ամէն առիթ կը ստեղծէր որ այդ գգուանքները հետզհետէ բազմապատկուէին :

(9 Շար.)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ …

...ի՛ ոք Մ. Նահանդները հիւլէական ...մաքրագմի խրատուիլակը չարժելով, ...կոզէն «աշխարհը իրենց սարուկ դար – ...» եւ մերկացուց ամերիկեան «ռազ– ...ը», որ կը ձգտի Չինաստ– ...ութիւնը », որ կը ձգտի Չինաստ– ...ը եւ Խ. Միութիւնը իրարմէ բաժնե– ...: « Գլխաւոր հարցը, ըսաւ Եանկ ...ն–Եու, խաղաղ համակեցութիւնը չէ, ...՝ աշխարհակալութեան դէմ անզիջող ...ն է: Ի՞նչպէս կ'ուզէք որ ճրն – ...ները խաղաղօրէն ապրին ճնշողնե – ...րուն հետ»:

Տիկին Ուլրիխթ պատասխանեց, թէ Տիկին Եանկ հարցէն կը շեղի. ոչ ոք կը ...անջէ, որ ճնշուածները երջանիկ ...լով համակերպին ճնշողներուն իշ – ...խանութեան: Աւելցուց, թէ Ռուսիա, ...պէս միշտ, այժմ ալ «ամբողջ սրտով ...եւ թիկունք է ճնշուած ժողովուրդնե – ...ու յեղափոխական պայքարներուն»:

Համագումարին երրորդ օրը, Հնդկաս– ...նի պատուիրակուհի Արունա Ասաֆ Ա– ...ի ամբառատանեց Չինաստանը, որ կը ...իւսափի Հնդկաստանի հետ լեզու գտնե– ...՝ հիմալայեան կռիւներուն վերջ տալու համար:

...որ վրայ, երկու Չինուհիներ իրենց ...թոռներէն վեր թռան բողոքի կանչե – ...լով, բեմ ցատկելով եւ պահանջելով որ ...պատասխանելու համար ժամանակ եւ ...խօսք տրուի իրենց: Սրահը իրար անցաւ: ...թուս պաշտօնատար մը ապարդիւն կեր– ...պով ծափ կը զարնէր բարձրախօսի մը ...առջեւ՝ անհանդարտ աշակերտները կար– ...գի հրաւիրելու համար: Անգլիացի նա – ...խագահուհին՝ Տօքթ. Քարիթ, ի զուր կը ...ջանքեր նախագահական զանգակը: Խր– ...ուչեան պատգամաւորուհիները ...պաշտպանելով կը պահանջէին, որ Չինու – ...հիները իրենց տեղերը նստին ու ձայն ...չհանեն այլեւս:

Զայրացած Չինուհիներու բողոքնե – ...րուն միակ ականջ կախողները խումբ մը ...ամերիկեան թղթակիցներ էին: Իրենց ...երկրին – ընտանեկան խնդիրներուն ա – ...կանջալուր եւ ականատես եղող օտարա – ...կաններու տեսքը մըեց Ժանէթ Վերմերշը ...ոտքի կանգնելու, եւ ամբատտանող մատ ...մը դէպի Չինուհիները ուղղած պոռալու՝ «...աշխարհակալ մամուլին ներկայութեան ...է որ այսպէս կը խօսիք — եւ տակաւին ...կը համարձակիք ըսելու, թէ աշխարհա – ...կալութեան դէմ կը պայքարիք»: Համ – ...կաւ ուս ապամարդեր մարդկային պատ ...մը կազմեցին լրագրողներուն եւ Չինու – ...հիներուն միջեւ, մինչ համբերութիւնը ...հատած նախագահուհին դադար յայտա – ...րարեց:

...պայութիւնը վերահաստատողի դե – ...րը վիճակուեցաւ կինէի պատգամաւորու– ...հի Ժան Մարթէնի, որ Համաիրիկեան ...կիներու Համագումարին նախագահուհին ...է: Ժան Մարթէն համոզեց Չինուհիները, ...որ բեմէն վար գան, խոստանալով անոնց ...որ խօսք առնելու առիթ պիտի տրուի ի– ...րենց՝ աւելի ուշ:

Նարաթավերջին, համագումարը իր ...աշխատանքները չորունակեց դանդակ, յուսալով որ փակ դռներուն ետին կը յաջողի իր ներքին տարակարծութիւնները հարթել: Այս փորձը ձախողեցաւ: Մե – ծամասնութիւնը քուէարկեց խաղաղու – թեան ի նպաստ եւ զինարշաւի դէմ բա – նաձեւ մը, որուն մէջ ամբաստանութեան ոչ մէկ խօսք կար Ատլանտեան Ուխտին եւ Մ. Նահանգներուն դէմ: Չինուհիներն ու իրենց Ալպանացի դաշնակիցները դէմ քուէարկեցին այս բանաձեւին, եւ յա – մառօրէն նստած մնացին, երբ հինգ հա – զար ներկաները յոտն վայրկեան չա – րունակ յանկայս ծափահարեցին բանա – ձեւը, թաշկինակներ շարժելով եւ ուրա – խութեան այլ ցոյցեր ընելով:

Չինաստանի պատուիրակուհի Տիկին Եանկ բեմ բարձրացաւ եւ ուզեց բացատ – րել, թէ ինչո՞ւ դէմ քուէարկեց բանաձե – ւին, բայց իր ձայնը խեղդուեցաւ միւս – ներուն բարկածայթ բողոքներուն մէջ, եւ ի վերջոյ պարտաւորուեցաւ սրահէն դուրս ելլելու:

Քաղեց՝ Շ. Ք.

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՐԻ ՆՈՒՊԱՐ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ

Փարիզի համալսարանական ոստանի «Մարի Նուպար» հայկական տունը կ'ըն– դունուին այն հայ ուսանողները, որոնք Ֆրանսայի դաւառներէն կամ արտասահ– մանէն կը դիմեն եւ կը ներկայացնեն հե– տեւեալ պայմանները —

1 .— Թեկնածուն պէտք է ունենայ միջ– նակարգ լրիւ ուսման (պաքալօրէայի) կամ համապատասխան վկայականը:

2 .— Արձանագրուած պէտք է ըլլայ Փարիզի Համալսարանի ճիւղերէն մէկուն կամ բարձրագոյն ուսման դպրոցի մը մէջ: Լիսէները կամ երկրորդական վար– ժարանները բարձրագոյն դպրոց չեն նը– կատուիր:

3 .— Հայկական տունը ունի երկու հո– գինոց եւ քիչ թիւով մէկ հոգինոց սեն – եակներ: Այս վերջինները կը տրուին տան մէջ բնակողներուն հնութեան կար – գով: Երկու հոգինոց սենեակի ներկայի վարձքն է անձ գլուխ ամիսը 70, իսկ մէկ հոգինոց սենեակի 110 Ֆրանք:

4 .— Հայկական տան մէջ բնակողները կ'օգտուին ոստանի ուսանողական ճա – շէն, աժան գնով: Հայ ուսանողական տունը ունի իր Մատենադարան – ընթեր– ցասրահը, իր հաւաքոյթի սրահը, նա – խաճաշի սպասարկութիւնը եւ բնակու – թեան բոլոր արդիական պայմանները:

Դիմումները պէտք է կատարուին ու– սումնական տարեշրջանին վերջաւորու – թեան մինչեւ 31 Յուլիս: Դիմողներուն կը ղրկուին ոստանի վարչութեան կողմէ տրուած հարցարանները, որոնք պէտք է լեցուին, կցելով պահանջուած թուղթե– րը, եւ վերադարձուին մեզի:

Դիմումները պէտք է ուղղուին Եւրո – պայի Կեդր. Յանձնաժողովին՝

11, Square Alboni PARIS (16e)

Դիմումներու թղթածրարը Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովին երկու ներկայա – ցուցիչներէն եւ ոստանի վարչութեան մէկ ներկայացուցիչէն բաղկացած յանձ – նախումբի մը կողմէ քննուելէ յետոյ, թեկնածուներու ընդունելութիւնը կը կա– տարուի Սեպտեմբերի վերջը, այսինքն ուսումնական նոր տարուայ սկիզբը: Այս թուականը անցնելէ յետոյ որեւէ դի– մումի ընթացք չի կրնար տրուիլ:

Այս առթիւ ուրախ ենք յայտնելու թէ իր հիմնարկութենէն ի վեր առաջին ան – գամ ըլլալով Հայ ուսանողական տունը այս տարի ունեցաւ հայ տնօրէն մը, յանձին Կեդր. Յանձնաժողովիս անդամ – ներէն Փրոֆ. Նուպար Արփիարեանի, րստ մեր եւ Ոստանի վարչութեան միջեւ գոյացած համաձայնութեան, որու շնոր– հիւ այս տունը դարձաւ ինքնօրէն եւ ա – նոր հայկական դիմագիծը աւելի շեշ – տուեցաւ:

ԴԻՒԱՆ
Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ

Փարիզ, 1 Յուլիս, 1963

ԿԼԻՄԱՅԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Քանի մը մեղմ ձմեռներէ ետք, վերջին ձմեռը աւելի սաստիկ եղաւ հիւսիսային բոլոր ցամաքամասերուն վրայ: Բաւա – կան խորթ թուեցաւ այս ծանր ձմեռը, մանաւանդ բաղդատելով զայն 1960 – 61ի ձմրան հետ, որ շատ մեղմ եղած էր, ա– ռանց ցած ջերմաստիճաններու եւ սառն հովերու: Այս բոլոր փոփոխութիւններու հիման վրայ, գիտնականներէն ոմանք կը յանգին այն եզրակացութեան, որ երկ – րագունդի կլիման սկսած է փոխուիլ:

Փոփոխութիւնները, որ կը նկատուին երկրագունդի կլիմային մէջ, ուսումնա – սիրուած մանաւորապէս հիւսիսային ցամաքամասերու վրայ, ցոյց կուտան թէ գանէ այս մասերուն կլիման սկսած է մեղմանալ: Բաւական է նշել, որ Լենին – կրատի շրջանին մէջ, վերջին 130 տարի– ներու ընթացքին, տարեկան միջին ջեր – մաստիճանը 1,1 բարձրացաւ. այս թիւը այնքան ալ փոքր պէտք չէ համարել, ո – րովհետեւ ան կը համապատասխանէ ըն – դարձակ աշխարհագրական գօտիի մը, որ կը հասնի մինչեւ 600 – 700 քմ. դէպի հարաւ: Դարձեալ հիւսիսային շրջաննե– րուն մէջ՝ Կրօէնլանտա, Շփիցպերկըն, եւայլն, տարեկան միջին ջերմաստիճանը յաւելումի մէջ է: Կան ուրիշ երեւոյթներ եւս, որոնք կ'ապացուցանեն այս եղելու– թիւնը: Այսպէս, շարք մը պողպատ ծա – ռեր աւելի շուտ կը ծաղկին, գաղթող թռչունները աւելի կանուխ կը վերադառ– նան քան առաջ, իսկ կարգ մը գետերու ջուրերը աւելի ուշ կը սառին եւ սառոյց– ները աւելի կանուխ կը հալին:

Այս փոփոխութիւններուն պատճառը արեւն է, որմէ մեզի կը հասնին ոչ մի – այն ջերմութիւնը եւ լոյսը, այլեւ անտե– սանելի ճառագայթներ, ինչպէս, օրի – նակ, անդրմանիշակագոյն ճառագայթնե– րը: Միլիոնաւոր տարիներու ընթացքին եթէ արեւէն ստացուած լոյսի եւ ջերմու– թեան քանակը չէ փոխուած, անտեսա – նելի ճառագայթներու քանակը սակայն փոփոխական եղած է: Այս փոփոխու – թեան վրայ հիմնուած է «արեւի ներգոր– ծութիւնը »:

Մասնագէտներուն յայտնի է, որ կան արեւի ներգործութեան աւելի զօրաւոր շրջաններ, երբ արեգակին վրայ աւելի ուժգին տեղի ունեցող երեւոյթներու հի– ման վրայ կը սաստկանայ անոր ներ – գործութիւնը: Իրր հետեւանք, այդ տարուան կլիման աւելի մեղմ կ'ըլլայ ձմրան ընթացքին: Այսպիսի շրջաններ կը կրկնուին իւրաքանչիւր 11 տարին եւ հարիւր տարին անգամ մը: 1958ին տեղի ունեցաւ արեւի ներգործութեան սաստ – կացում մը, որ իր նմանը չէր ունեցած նախորդ երկու դարերու ընթացքին: Այդ տարուան մէջ զուգադիպեցան թէ 11ամ– եայ եւ թէ, բացառաբար, հարիւրամ – եայ արեւի ուժգնութեան շրջանները: Այդ թուականէն 11 տարի ետք, 1969ին պիտի ունենանք կրկին արեւի ներգոր – ծութեան ուժեղացում մը, որ սակայն ա– ւելի տկար պիտի ըլլայ քան 1958ինը:

Երկրագունդի կլիման կ'ազդուի արե – գակէն, որովհետեւ ան կ'ազդէ օդի շըր – ջագայութեան վրայ: Ինչպէս յայտնի է, օդը ունի հետեւեալ շրջագայութիւնը. Հասարակածային շրջաններու մէջ ան զօ – րաւոր կերպով կը տաքնայ եւ կը բարձ – րանայ մթնոլորտին վերին խաւերը, ուր– կէ կը շրջի դէպի բեւեռները, իսկ հողի մակերեսին վրայ օդը կը շրջի հակառակ ուղղութեամբ, այսինքն բեւեռներէն դէ– պի Հասարակած: Ուրեմն տաք օդը կը շրջի բարձրութեան վրայ, Հասարակա – ծէն դէպի բեւեռները, ուր պաղելով եւ ծանրանալով կ'իջնէ դէպի հողին մակե – րեսը, ուրկէ կը շրջի դէպի Հասարակած՝ վերսկսելով նոյն շարժումը: Ահա օդի այս շարժումին վրայ է, որ կ'ազդեն ա – րեւին անտեսանելի ճառագայթները: Երբ արեւին ներգործութիւնը սովորականէն ուժգին է, օդին այդ շարժումը աւելի զօ– րաւոր է, հետեւաբար աւելի մեծ քանա – կութեամբ տաք օդ կ'իջնէ բեւեռներուն վրայ:

Յաջորդող տարիներու ընթացքին կը– լիմայական մեղմացումը պիտի կորսնցնէ իր արժէքը եւ պիտի մանէ իր բնական հունին մէջ, ինչ որ կը նշանակէ թէ պի– տի արձանագրուին աւելի ցած ջերմաս – տիճաններ: Բայց այս չի նշանակեր, թէ կը գտնուինք սառուցապատման վտան – գին առջեւ:

Մթնոլորտի բաղադրութիւնը եւս կ'ազ– դէ երկրագունդի կլիմային վրայ: Մթնո– լորտի մէջ կատարուած որոշ փորձեր, հիւլէական պայթումներ, արուեստական նիւթերու եւ տարրերու արձակումը դզա– լի կերպով կը փոխեն օդին բաղադրու – նը, ուր կ'աճի ջուրի գոլորշիներու, փո– շիի եւ ածխաթթու կազին քանակը: Բո– լոր ասոնք կը նուազեցնեն արեւէն ըս – տացուած ուժին քանակութիւնը, բայց միաժամանակ ջերմութիւնը աւելի քիչ կը կորսուի, որովհետեւ փոշին, ածխաթթը– թու կազը, ջուրի գոլորշիները վարագոյ– րի մը նման կ'արգիլեն որ երկրագունդին վրայ հասած ջերմութիւնը կորսուի տիե– զերական տարածութիւններուն մէջ:

Կլիմայի այս փոփոխութիւնները սա – կայն կը կատարուին հարիւրաւոր եւ հա– զարաւոր տարիներու ընթացքին, հետե – ւաբար մեր սերունդի եւ մօտիկ ապագա– յին պէտք չէ սպասել զգալի կլիմայական փոփոխութիւններու:

Գ. Ղ.

ՕՏԱՑԱՆՔ

Հ. Բ. Ը. Մ. Երիտասարդաց Ակումբին խմբագրած պարբերականին երեք առա – ջին թիւերը, ֆրանսերէն լեզուով, բայց հայերէնի դասերով: (Քլէօպ Տէ Ժէօն, 11 Սքուար Ալպոնի, Փարիզ (16):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (176)

ԵՐԼՏԸԶԻ ՊՈՄՊԱՆ

●●●

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ԶՈՐՍ

Միայն թէ հարկ տեսնուեցաւ քննել ու ...ստեղծել անիրին մեղսակիցներէն ով էր ...յն անձը, որ Սամուէլ Ֆայն անունով ...ծպտուած էր Ռուպինայի, քանի որ ...հաստատուած էր թէ Սամուէլ Ֆայն Սօ– ...ֆիայի մէջ պայթման մը հետեւանքով ...սպաննուած էր: Այս մօտք եւ մանաւանդ ...յրկիմով ճշմարտութիւնը պարզել նա – ...խանոր ապացոյցներ ձեռք բերելու օրինա– ...ւոր խորհրդակցութեամբ, ձեռնարկուե– ...ցաւ եղեռնագործներուն բնակած տան ...երկին եւ մանրազնին խուզարկութեան եւ ...դիմուեցաւ շրջակայ դրացիներուն ալ վը– ...կայութեանց եւ տեղեկութեանց:

...Տան սպրեւրկրեայ յարկը գտնուած ...հորին ջուրը պարպուեցաւ, եւ փնտռուե– ...լով, հանուեցան ամբողջ ադիւսի մը ...փակուած գանձատուփ շապիկ մը, թաշկի – նակ եւ վարտիք մը, ինչպէս նաեւ տափ մը այցաքարտ: Ասոնց մանաւոր ուշա– դրութեամբ եւ մտադրութեամբ ադիւսին կապուելով հոր նետուիլը, անշուշտ ինք– նութիւն հաստատելու համար եղած գոր– ծողութիւնները չփոթեցնելու եւ ամէն պարագայի մէջ անձ մը անծանօթ պահե– լու նպատակով էր. այս մասին վարանե– լու տեղ չէր մնացած:

Այցաքարտերուն վրայ ռուսերէն եւ հայերէն երկու տողի վրայ գրուած էր « Ծօրճ Սէթրի Վարշամով » անունը, ո– րով բացարձակապէս հասկցուեցաւ որ թէ աս եւ թէ կապուած ու հոր նետուած գոյքերն ու հանդերձեղէնները կը պատ – կանէին կառապան Ծօրճի: Խուսս բսաւ թէ՝ կառապան Ծօրճ՝ Լիփա Րիփսի, Սիլ– վիօ Րիչչիի, Քարլ եւ Թրասա Եուվանո – վիչներու հետ, եղեռնական արարքին դի– շերը, տանը ու կառատան մէջ որոշ – ուած պատրաստութիւնները տեսնելէ ետք, երբ Րիփս տուն վերադարձաւ, այդ Ծօրճն ալ այն ատեն գալով Րիփսի հետ խորհրդակցեցաւ, պայթման նիւթին ըր– րոնկցուելուն վրայ:

Հորէն հանուած շապիկը երբ Ծօրճի ցոյց տրուեցաւ, ան հաստատեց թէ կա – ռապան Խուստի հագուստներէն է. հե – տեւաբար, եղեռնական դէպքէն անմիջա– պէս ետք, Ծօրճ դէպքին վայրէն փախ – չելով, Րիփսներուն միացած եւ նոյն տան մէջ հագուստը փոխելով ու դէմքը ծպտե– լով, ճիշդ Սամուէլ Ֆայնի նման կազ ձեւացած, անոր դէմքն ու հագուստները խլրացուցած, ինքզինքը Օր. Ռուպինա Ֆայնի հայրը կեղծելով, իբր ճշմարիտ Սամուէլ Ֆայն՝ յաջողած է փախչիլ:

Հարցուեցաւ Խուստի թէ՝ 140 քիլօ մէլինիթը ամբողջապէս գործածուեցա՞ւ թէ ոչ, նոյն եղեռնական դէպքին պա – հուն: Պատասխանեց թէ՝ որովհետեւ երկաթի սնտուկին տարողութիւնը յայտ– նի չէր, մէլինիթները ամբողջութեամբ իրմէ առնուեցան եւ վերոյիշեալ անձե – րուն ձեռքով ախոռը փոխադրուեցան: Պայթումը արդիւնաւորելու համար ան – հրաժեշտ համարուեցաւ սնտուկին մէջ լեցնել նաեւ միթրայլ ըսուած շատ մը երկաթի եւ պողպատի կտորներ, ուստի նոյն գիշերը, երկաթէ սնտուկին մէջ հազիւ քսան քիլօ միթրայլ եւ ութսուն քիլօ մէլինիթ կարելի եղաւ զետեղել. մնաց որ, փորձելու համար թէ կառքը ինչ ընթացք պիտի առնէ այս բեռին ծան– րութեան տակ, սնտուկին պարունակու – թեան համեմատութեամբ քար զետեղուե– ցաւ ուրիշ սնտուկի մը մէջ եւ չորս մար– դիկ, օգտուելով գիշերուան առանձնու – թենէն, կառքին վրայ ցատկելով բաւա – կան տեղ երթեւեկեցին: Ասկէ բացա – յայտ կերպով յայտնի եղաւ որ ութսուն քիլօ մէլինիթէ աւելի սպառած չէր:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՓՈՆ ՏԸ ՇԵՐԻԻԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի «Սիամանթօ» խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի:

ՅՈՒԼԻՍ 21ին, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Լը Թրիփթէ անտառին մէջ, կայարանին մօտ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Հայկական պարեր, երգեր, շամփուրով խորոված:

Ճաշ՝ դիւրամատչելի գիներով:

Անձրեւի պարագային սրահը ապահովուած է:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի, Կիրակի, Յուլիս 14, Քիւժ – լէ – Փէնի անտառին մէջ (անցեալ տարուան վայրը):

Կը նախագահէ՝ ԸՆԿ. ԺԻՐԱՅՐ ՏԷՐ – ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ:

Կը խօսի ԸՆԿ. ՎԱՀՐԱՄ ՄԻՍՏԻՔ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի 66րդ տարեդարձը՝

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Մարսէյլի Շրջանի Նոր Սերունդի բոլոր խումբերուն:

Հայկական պարեր ազգային տարազով:

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

Շամփուրով խորոված:

Մուտքը ազատ է:

Դուրսէն անհատներու համար որեւէ ապրանք ծախելը, ինչպէս նաեւ կրակ վառելը խստիւ արգիլուած է:

Երթեւեկի համար կարելի է առնել Թուլոնի Օթոքարը եւ իջնել Քիւժ լը Փէն:

ՊՕՄՈՆԻ հասարակութեան կը յայտարարուի թէ օթոքար վարձուած է Խանասորի տօնակատարութեան վայրը երթալու համար, կը հրաւիրուին օր առաջ արձանագրուիլ հետեւեալ ընկերներու մօտ.

Ժիրայր Տէր Վարդանեան, Սերժ Սարգիսեան, Գէորգ Եօթնեղբայրեան, Նշան Դաբբինեան:

Օթոքարը կը մեկնի Պօմոնէն առաւօտ ժամը ութին:

ՔԱՂԱՔԻ շրջանին համար «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի վարչութիւնը վարձած է օթոքար մը, որ կը մեկնի Կիրակի առաւօտ ժամը ութին Փլաս տ'էքս, ընկ. Քէօսէյեանի խանութին առջեւէն (Ֆօթօ Ռեքս):

Տոմսերը ապահովել հետեւեալներէն.— Մերիկեան, Պառ Ռաֆֆի, ընկ. Քէօսէեան (Ֆօթօ Ռեքս), Արիստակէս Պետրոսեան:

ՍԷՆ – ԺԵՐՈՄԷՆ տօնակատարութեան երթալու համար կարելի է օթոքարի տեղերը ապահովել հետեւեալ հասցէներէն.— Կ. Յարութիւնեան, Կ. Սիմոնեան եւ Մ. Զորպաճեան: Օթոքարը կը մեկնի ճիշդ ժամը 8ին, հաւաքավայր՝ Պուլ. տը Բազորան: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Իթալի – Ժանթիյիի մասնաճիւղի ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհի Յասմիկ Տէր – Աւետիսեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին Արսէն Տէր – Աւետիսեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 50 ֆր. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի Օգափ. կայանին:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

Նոյն առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Պօղոս Գորգիկեանէ երեսուն ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Գարեգին Վարդանեանէ տասը, Տիկին Աղաւնի Յակոբեանէ տասը, Տէր եւ Տիկին Սիրանուշ Սարգիսեանէ հինգ, Տէր եւ Տիկին Բաջանեանէ հինգ ֆրանք:

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէին ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

Լոյս Տեսաւ

Մատենաշար — ՅԱՌԱՋ — Կեդրոնավայր
Գին
Ֆրանս՝ 15 Ֆր.
— Առաւել առաքումի ծախքը —
« ՅԱՌԱՋ »

ՍՏԱՑԱՆՔ

Ինչպէս տեսայ Հայաստանը

(Տպաւորութիւններ)
Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ ԿԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.
Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
« ՅԱՌԱՋ »

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի:

Կիրակի (14 Յուլիս) առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի Կապիյօն սրճարանի զովասուն պարտէզներուն մէջ Ջրանցքին եզերքը:

Գեղարուեստական բաժին եւ զանազան անակնկալներ:

Բարձրախօսի վրայ անընդհատ լսելի պիտի ըլլան հայկական սալեր:

Ճոխ պիւֆէ, համադամ ուտելիքներ եւ զովացուցիչ ըմպելիներ:

Ընտանեկան հաճելի եւ ուրախ զուարթ մթնոլորտ:

ՏԱՆՈՒՓ.— Օթոքարը Փլաս Կիշառէն կը մեկնի ժամը ճիշդ 10ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Անձրեւի պարագային պատսպարուելիք վայրը ապահով:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հերոսներու Օրը կը տօնուի Յուլիս 21ին, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ – Ս. ՂԱԶԱՐ
ՔԱՐԻՆԹԻ ԵՒ ՎԻԷՆՆԱ

Մեկնում, Օգոստոս 5
Վերադարձ, Օգոստոս 30

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

RELATIONS
TOURISTIQUES EDUCATIVES
27, Rue du Fbg. Montmartre
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 35-85

Organisateur :
Edouard DJEZIRIAN
Avec la participation de
H. BASMADJIAN

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1963–1964 Տարեշրջան

Կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ, որոնք ունին իրենց տարիքին համապատասխան նաեւ ուսումնական ատեան:

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեանց համար դիմել՝

Direction du Petit Séminaire Arménien
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél. 963.01.72

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Կարտանի նախկին ընկերներէն Պոլոյեան, ներկայիս Փրովիտէս (Ամերիկա) կը նուիրէ քսան տոլար:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը յայտարարէ Մարսէյլի հայրենակիցներուն թէ օգափ. կայանի մանուկներու արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան ամէն օր մինչեւ Յուլիս 15, դիմել հետեւեալ հասցէին, Տիկին Թիւթիւնճեան, 4 Րիւ Փարմանթիէ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1963 – 1964 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է այժմէն իսկ դիմում կատարեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Բ.— ՀԱՅԿԱԿԱՆԸ, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութեանց համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Tél : 927-01-72

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ:

Ա.— ՖՐԱՆՍԱԿԱՆԸ, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէններու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով —:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացաւ Տէր եւ Տիկին Գայլիկեանէն յիսուն ֆր. իրենց թոռնիկին ծննդեան առթիւ:

ՍԵՆԵԱԿ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արկածով մը այրած գծրուխտ հայուհիի մը համար Կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութիւնը կը փնտռէ վարձու սենեակ մը, որ ըլլայ առանձին եւ անհոյ խոհանոց ունենայ:

Սախպողաբար դիմել Կապոյտ Խաչի գրասենեակը, 17 Րիւ Պլէօ:

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր: Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ. —

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 12 ՅՈՒԼԻՍ — VENDREDI 12 JUILLET 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9654 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9654

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՐԱԼԷՆ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ

…ը է խորագիրը գրքի մը, որ լոյս …ուաւ Փարիզի մէջ։ Ենթախո…րն է «Ռուսականի ոստումը դէպի …իրիկէ»։

…եղինակը՝ Լուսաւոր Սայիլէ՝ ծանօթ է …ութեան մէջ, իբրեւ մասնագէտ …ւրաբեւելեան հարցերու։ Ծագումով …ալեզցի՝ լաւ արաբերէն կը խօսի։ …երջին տարիներ (1945 — 1962) Լը Մոնտի …ման աշխատակիցն է եղած եւ այդ …նգամանքով յաճախ ճամբորդած արե…եան երկիրները, որոնց վեհապետնե…ն ու նախագահներուն հետ իր ունե…ած տեսակցութիւնները եւ օրուան հար…րուն շուրջ հրատարակած ուսումնա…թիւնները, իրենց տարիքային …ով, կարգացուած են մեծ հետա…քրքրութեամբ։

1946ին մեր հրաւէրով պահ մը մաս …ած է նաեւ «Թրքահայ Դատի պաշտ…ն յանձնախումբ»ի կողքին սահդուած …ղովի մը, որ կը կոչուէր «Հայ Դատի …ասնագէտ բարեկամներ»։

…պէս գրքին խորագիրը ցոյց կու…, հեղինակը իր ուսումնասիրութեան …թ դարձուցած է բոլշեւիկներու ծա…ապաշտական քաղաքականութիւնը։ …թին եղած է Մեծն Պետրոսի կտակա…րը։ Մոսկուա ստիպմանաբար թա…ուցած է Միջավայր Արեւելքի երկիր…ուն մէջ, մասնաւորապէս օգտուելով …որդ աշխարհամարտի ներկայացու…նպաստաւոր պատեհութեննէն։ Ու… արդէն իր ազդեցութիւնը կը փոր…տարածել Ափրիկէի նորագոյն երկիր…ուն մէջ։ Ուստի եւ ոստում մը կը …արէ Ուրալէն մինչեւ Ատլանտեան։ …յլէ հետաքրքրական գլուխներ …ուցուած է ռուսեւթուրք յարաբե…թեանց, քրտական եւ հայկական հար…ին, Իրանի, Եգիպտոսի, Իսրայէլի, …րիոյ եւ Իրաքի անցուդարձերուն։

…Արեւելքը շահագործելու Քիւրտերն ու …յերը» յատկանշական խորագիրը կը …ցնէ մեր խնդիրներուն յատկացուած գլ…ը (էջ 155 — 177)։

…րտական հարցին մասին խօսելով, կը …է թէ Քիւրտերը Իրաքի մէջ կը կազմեն …կչութեան 25 առ հարիւրը, Թուրքիոյ …քան առ հարիւրը, Իրանի մէջ 12 … հարիւրը եւ Սուրիոյ մէջ տասը առ …րիւրը։ Իսկ Խորհրդային Միութեան …մէջ …ապրին երեք հարիւր հազար Քիւր…, մեծ մասամբ Նախիջեւանի եւ Ագր…եանի մէջ։ Բագուի մէջ լոյս կը տեսնէ …ւրտերէն միակ օրաթերթը՝ «Ռէյա …»։ Երեւանի մէջ ունին ուսուցչա…ւ Թատրոն մը։ Հայաստանի եւ Ա…րպէյճանի մէջ մեծ դարկ կը տրուի … մշակոյթին։ Քիւրտերէնը … պաշտօնապէս։ Քրտական ա… ունի իր դպրոցն ու գրադարա…։

…սկուա անտարբեր էր քրտական հար…մինչեւ 1938, երբ դաշնա… Ռուսիան չորս կողմէն օղակի մը … քաղաքականութեան բերու… «Սաատապատի Ուխտ»ը, …թեամբ Թուրքիոյ, Իրանի, Ի… եւ Աֆղանիստանի։ … վերջինէն, միւս երեք պետու… նպատակներէն մէկն էր միաց… կազմել Քիւրտերուն դէմ։ … փանոնը Ռուսն էր, ներքինը՝ …։

…ները քրտական հարցով հետա… մասնաւորաբար 1941էն …, երբ գրաւեցին պարսկական Ա…։ 1946ին Մահապատի մէջ … «Քիւրտիստանի ինքնավար …ութիւնը», որ ինը ամիս մի…

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ԱՅԹ ԱՀՄէՏ ԵՒ ՊԵՆ ՊԵԼԼԱ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

Ալժերիոյ վերջին դէպքերը, Պուտխաֆի ձերբակալութենէն սկսեալ, ցոյց կու տան թէ տագնապ մը կայ երկրին մէջ եւ թէ երէկուան ընկերները այսօր դարձած են՝ ընդդիմադիր։

Անցի Ուրբաթ արդէն, «Հինգ սիւնակ առաջին էջի վրայ» յայտագրին մէջ, ֆրանսական պատկերասփիւռը յաջողած էր տեսակցութիւններ ներկայացնել Պեն Պելլայի, Այթ Ահմէտի եւ Տիկին Պուտիաֆի հետ։ Քանի մը օր առաջ, տագնապը աւելի կը շեշտուէր երբ Այթ Ահմէտ, Քապիլիի երեսփոխան, չէր վարաներ մամուլի ասուլիս մը կազմակերպելու եւ բացէ ի բաց իր տեսակէտը յայտնելու Պեն Պելլայի դէմ։ Այդ առթիւ կը յայտնէր նաեւ թէ չի վախնար ձերբակալուելէ — իշխանութիւնը անկարող է նման գործ մը տեսնելու — բայց գիտէ թէ կրնայ ֆիզիքապէս «մաքրուիլ» ինչպէս իր բարեկամները տեղեկացուցած են իրեն։ Իր տեսակէտը պարզ է։ Պեն Պելլա դէշ ճամբու վրայ դրած է ալժերական յեղափոխութիւնը։ Կ'ամբաստանէ Պեն Պելլան որ անհատական իշխանութեան վրայ կը մտածէ եւ կ'երազէ նոյնիսկ «Ցկեանս վարչապետ» ըլլալու։ Այս պայմաններու մէջ, Այթ Ահմէտ ծրագրած է քաղաքական պայքար մը տանիլ, բացէ ի բաց, ջնջելու համար այն մթնոլորտը որ ըստեղծուած է Պուտիաֆի առեւանգման վաղորդայնին։ Ինք չի հաւատար որեւէ դաւի, որ պատրաստուած ըլլայ Պուտիաֆի եւ Պուրկիպայի կողմէ, բայց անհրաժեշտ կը նկատէ Ազգային Միասնականութեան կառավարութիւն մը։ Նման պարագայի մը, դէմ չէ Ֆերաթ Աբպասի, հակառակ կարգ մը խիստ քննադատութիւններու, համաձայն չէ նաեւ Խիտէրի հետ։ Մէկ մարդ կայ որուն դէմ չարտայայտուիր այն է՝ Գնդ. Պումետիէն։

Կառավարութեան հակազդեցութիւնը չուշացաւ։ Զափաւոր շեշտի վրայ, գեկոյց մը հրատարակուեցաւ «Ժողովուրդը» օրաթերթին մէջ, Տեղեկատուութեան Նախարարութեան կողմէ։ Յիշելէ ետք, Ահմէտի կարգ մը բուռն արտայայտութիւնները, զեկոյցը կ'ըսէ «գրգռիչ եւ բուռն շեշտը զոր եղբայր Ահմետը կը …

… գործածէ դատելու համար կառավարութիւնը եւ չարքայինները որոնք նուիրուած են ազգային վերաշինութեան, մաս կը կազմէ ապարդիւն պայքարի մը զոր կը փորձէ կրկին դնել մեր երկրին քաղաքական կեանքին մէջ»։

Զեկոյցին մէջ, ալժերական կառավարութիւնը կը մեղադրէ նաեւ Այթ Ահմէտը որ միայն օտար մամուլը հրաւիրած էր իր ասուլիսին։

Այս քիչ մը անտարբեր զեկոյցին մէջ, ոչ մէկ ակնարկութիւն կայ նախագահ Պուրկիպայի։

… այն պրեցաւ։ Իրանի բանակը վերջ տըւաւ այդ փոքրիկ պետութեան եւ կախաղան հանեց անոր նախագահ Ղազի Մուհամմէտը, որուն գերեզմանը ուխտատեղի դարձած է։

Ըստ հեղինակին, Խ. Միութեան Քիւրտերը ընկերային եւ քաղաքական մարզերու մէջ շատ աւելի զարգացած են քան միւս երկիրներու իրենց հայրենակիցները։ Մոսկուայի ձայնասփիւռը Երեւանի եւ Բագուի կայաններուն միջոցաւ քիւրտերէն հաղորդումներ կը կատարէ շարունակ՝ «յոյսեր ու երազներ արթնցնելով միւս չորս Քիւրտիստաններու արուեստական սահմանագլուխներուն ընդմէջէն»։

Եզրակացութիւն։ Կրեմլին կը չահագործէ քրտական հարցը, «ճնշում բանեցնելու համար տեղական կառավարութեանց վրայ»։

Ի՞նչ կ'ըսէ Հայերու մասին։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Օրէ Օրին

ՄԵՐ ՄԱՍԻ՞Ն ԿԸ ԽՕՍԻՆ

Ուշադրութի՛ւն, մեզ ճանչնալու փափաք է ծներ, այնտեղ, Հայաստանի մէջ։

Տարիներէ ի վեր մեր գլխաւոր մտահոգութիւնն էր իմանալ թէ ի՛նչ կ'անցնի կը դառնայ պատին ետեւը։ Կը դողար մեր սիրտը՝ երբ սեւ լուրերու փշրանքներ կը հասնէին մեր ականջը, Սասունցիներու ճակատագրին մասին՝ սովխոզ ու կոլխոզ հիմնելու առաջին ձեռնարկներուն առթիւ, կամ մտաւորականներու ողբերգութեան մասին՝ խաննեանի սպանութեան օրերուն…։

Յետոյ պատուհան բացուեցաւ, եւ մենք կարօտով դիտեցինք դժբախտ Հայաստանը, որ կը վերածնէր, կ'աճէր, կը ծաղկէր։

Բայց, ափսո՛ս, ինք մեզ չէր տեսներ։ Տեղեկութիւն իսկ չունէր թէ իր «կէսը» կ'ապրի երկրէն դուրս, կ'ապրի ու կը յարատեւէ՝ «կէսը» ամբողջացնելու ուխտով, կը տքնի ու կը ճգնի Հայ մնալու համար, Հայութեամբ ծառայելու համար իր հայրենիքին, հայօրէն ծաղկեցնելու համար իր մշակոյթը մարդկային պարտէզին մէջ։

Մենք, դուրսի «կէսը», կը հրճուէինք այն նուաճումներով, զորս կը կատարէր ներսի «կէսը»։ Կը տխրէինք այն դժբախտութիւններուն համար, որոնց կ'ենթարկուէր ան։ Բայց լուր չունէր ան։

Ի մեծ զարմանս դրսեցիներուն, յանկարծ տեսանք որ կը հետաքրքրուին մեզմով։ Եւ սկսան լոյս ընծայել գիրքեր, որոնք խմբագրուած են այն ձեւով, զոր կը փորձեն Եւրոպացիները՝ ծանօթացնելու համար Պարպարաները, Սուսուները, Լանտումաները, Նալուները, Պոշիմաները, Հոթենթոթները, Պանթուները, Զափոթէքները, Այմարաները, Փաթակոնները։ Այսքան անծանօ՞թ դարձաւ «կէսը» միւս «կէսին»։ Ներսինը այսքան անտեղեա՞կ մնաց դուրսը ապրողէն։ Ի՛նչքան պակասութիւն՝ ճանչնալու համար մեզ, — կը թուի թէ անհրաժեշտ պիտի ըլլայ դպրոց մը բանալ, որպէսզի ծանօթացնեն արտասահմանի Հայութիւնը անոնց որ կ'ապրին Հայաստանի մէջ։

Արդարեւ, փորձեր կ'ըլլան արդէն, տժգոյն ձեռնարկներ, որոնց ընծայած ծանօթութիւնը արտասահմանի Հայութեան մասին՝ աւելի աղքատ է քան մեր ծանօթութիւնը Զուլուներու Փաթակոններու կեանքին ու զործունէութեան մասին։

Այդ փորձերէն մին, *Սփիւռքահայ գաղթօջախներն այսօր* խորագիրով, կը խօսի արտասահմանի մասին՝ նկարագրելով Սփիւռքի սոխն ու սխտորը, կանկարն ու բանջարը, կաղամբն ու դդումը։

— Եղբարք պատուականք, սխալ տեղ էք մտեր, «յառաջդիմականներու» պարտէզն էք ինկեր։ Սփի՛ւռքը կը փնտռէք, — նետեցէք ձեր զունաւոր ակնոցները, ու նայեցէք այս կողմ՝ մաքուր եւ յստակ ապակի դրած ձեր ակնոցներուն։

ԱՐԱՋ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՐՈՒՔՍԷԼ վերադարձին, Արտաքին նախարար Սփաք յայտարարեց թէ Խրուշչեւ միշտ կողմնակից է խաղաղ համակեցութեան։

ՏԷՅԼԻ ԹԵԼԷԿՐԱՖ անգլիական օրաթերթին համաձայն, Եգիպտոս թունաւոր կազեր կը գործածէ Եմէնի մէջ։ Թերթը կ'աւելցնէ թէ եօթը գիւղացիներ սպաննուած են այս ձեւով եւ 25 ուրիշներ դանդաղ մահուան մը դատապարտուած։ Քննութիւն բացուած է ՄԱԿի կողմէ։

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ նամակ մը յանձնած է ՄԱԿի նախագահին որու մէջ կը սպառնայ Ապահովութեան Խորհուրդին դիմել եթէ Իրաք շարունակէ իր գործունէութիւնը Քիւրտերուն դէմ։ Միւս կողմէ, Պաղտատի կառավարութիւնը երկարաձգեց այն պայմանաժամը զոր տուած էր Քիւրտերուն զէնքերը վար դնելու համար։ Շեշտեց սակայն թէ այս երրորդ երկարաձգումը վերջնականապէս՝ վերջինն է։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ վարչապետը Թուրքիա կը մեկնի քանի մը օրէն։ Խօսակցութիւնները գլխաւորաբար տնտեսական եւ հողեբանական հետեւանքներ պիտի ունենան։

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼ մամուլի ասուլիս մը պիտի տայ Յուլիս 29ին։

ՏԽՐՈՒԻՆԻ — ԵՓՐԵՄ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ իր մահկանացուն կնքած է ընկեր Եփրեմ Թեւանեան։ 74 տարեկան մեր ողբացեալ ընկերը ծնած էր Առիւծկայ (Բաբերդ)։ Ենթասպայ եղած է թրքական բանակի մէջ կամաւոր Կովկասի մէջ։

Հաւատաւոր Դաշնակցական, հիմնադիր ընկերներէն էր Պանեօ — Քաշանի Արծիւ ենթակոմիտէի եւ միշտ իր անշահախնդիր ու գործօն մասնակցութիւնը բերած է ազգային եւ կուսակցական ձեռնարկներու։

Իր մահով, կ'անհետանայ սերունդ մը որուն այնքան պէտք ունի տարագիր Հայութիւնը։

Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանիքին։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ չին-խորհրդային խօսակցութիւնները վերսկսան։ Չինաստան սակայն շատ դժգոհ է որովհետեւ Խորհ. Միութիւնը միջամուխ կ'ըլլայ համայնավար Չինաստանի ներքին հարցերուն։ Առաջին անգամ ըլլալով Փեքին կը յայտարարէ թէ բոլոր համայնավար կուսակցութիւնները հաւասար են։ Չինացիք կ'ուզեն գիտնալ նաեւ թէ մինչեւ ո՞ւր պիտի երթան «ռուս ընկերները» ծանրացնելու համար երկու երկիրներու տարակարծութիւնները։

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ 1500 հոգի ցոյց ըրած են Յունաստանի թագաւորին եւ թագուհիին դէմ — «անկցի՛ն նացիները», «ֆաշիստները դո՛ւրս» կարգախօսքերով։

ԽՐՈՒՇՉԵՒ Մոսկուա վերադարձաւ Հունգարիոյ վարչապետը ընդունելու համար։ Քադար ութ օր պիտի անցընէ Խորհ. Միութեան մէջ։

ԼԵՀ օդային բանակի հրամանատար մը «ազատութիւնն ընտրեց» կնոջը եւ երկու զաւակներուն հետ, փոքր օդանաւի մը միջոցաւ, որու մէջ պահած էր իր ընտանիքը։

ԱՄԵՐԻԿԱ ԵՒ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱ

Նախագահ Քենըտի այցելեց Գերմանիա եւ խանդավառութեամբ ընդունուեցաւ Պոնի, Ֆրանքֆորթի եւ Պերլինի մէջ: Մէկ միլիոնի մօտ Գերմաններ նախկին մայրաքաղաքին մէջ ծափահարեցին երիտասարդ նախագահը, փրկարար մը ընդունած ըլլալու համոզումով: Նախագահն ալ խօսեցաւ ամենուրեք զանգուածներու տրամադրութեան համաձայն:

Պոնի մէջ «Նախագահ եւ վարչապետ համաձայնեցան որ անհրաժեշտ է հաստատել սերտ գործակցութիւն երկու կառավարութեանց միջեւ՝ իրականացնելու համար եւրոպական ժողովուրդներու միութիւնը Մ. Նահանգներու ընկերակցութեամբ»:

Ֆրանսայի նախագահը կը յայտնէր, թէ Ամերիկա վստահելի չէ, ոչ մէկ երկիր ինքզինք պիտի վտանգէ ուրիշ երկիր մը պաշտպանելու համար, Ֆրանսան ալ իր հիւլէական զէնքերը պէտք է ունենայ ինքնապաշտպանութեան համար: Մ. Նահանգներու նախագահն ալ միշտ վերապահ կը մնար Արեւմտ. Եւրոպայի պաշտպանութեան համար:

Քոլոնեի մէջ Քենըտի փարատեց կասկածները. «Որքան ատեն որ մեր ներկայութիւնը փափաքելի է եւ անհրաժեշտ, մեր զինուած ուժերը պիտի մնան հոս եւ պիտի պահուին մեր յանձնառութիւնները»:

Փարիզ հաւանական չի գտներ խորհըրդային վտանգ մը, չընդունիր որ Ատլանտեան Ուխտը անհրաժեշտ է: Նախագահը անհրաժեշտ կը գտնէ արեւմտեան զինակցութիւնը. «Ատլանտեան Համայնքի պաշտպանութիւնը անբաժանելի էր եւ կը մնայ անբաժանելի: Մ. Նահանգները վտանգի մէջ պիտի դնեն իրենց քաղաքները՝ ձեր քաղաքները պաշտպանելու համար, որովհետեւ մենք պէտք ունինք ձեր ազատութեան՝ մեր ազատութիւնը պաշտպանելու համար»:

Նախագահը հերքելով Ֆրանսայի նախագահին յայտարարութիւնները, քննադատեց անոր քաղաքականութիւնը Ատլանտեան Ուխտի հիւլէական հաւաքական տպաստվինումին եւ Անգլիոյ հանդէպ բռնած դիրքին: Նախագահը տեսաւ գերման ժողովուրդին ցնծութիւնը, գերման ժողովուրդին կենսունակութիւնը եւ իր կողմէ ցոյց տուաւ ամերիկեան ճարտարարուեստական եւ հիւլէական ուժերու պատկերը: Յաջողեցաւ փարատել ժողովուրդին տարակոյսը ամերիկեան յանձնառութեան մասին: Պերլինի մէջ հաստատեց. «Ամերիկա պիտի չկնքէ համաձայնութիւն մը, որ անընդունելի ըլլայ դաշնակիցներէն»: Աւելցուց միեւնոյն ատեն. «Կը բաւէ որ համայնավար պետութիւնները չմիջամտեն ազատ պետութեանց, հակառակ չենք ոչ մէկ ժողովուրդի, ոչ մէկ դրութեան»: Յաւագրելէ յետոյ աւելցուց. «Գերմանիոյ միութեան համար ժամանակ պէտք է»: Ժամանակը ինքնին ամուլ է, փոխադարձ վստահութեան համար, համաձայնութեան կէտ մը գտնելու համար զիջումներ անհրաժեշտ են: Ստանձնելով Գերմանիոյ պաշտպանութիւնը շահեցաւ գերմաններու անվերապահ համակրանքը: Նախկին դեսպան Ֆրանսուա Փոնսէ «Եւրոպա մնաց կէտի վրայ» յօդուածով խորհուրդ կուտայ Ֆրանսայի նախագահին իր այցելութեան ատեն հետը ջերմաչափ մը տանիլ Գերմանիա, չափելու համար ջերմութեան էջքը Ֆրանսայի հանդէպ՝ Սեպտեմբերէն այսօր:

Հանրածանօթ հրապարակագիր Լիփման կը տարակուսի Քենըտիի յաջողութեան մասին. «Քենըտիի մեկնումէն առաջ տը Կոլ ֆրանսական նաւատորմը քաշեց Ատլանտեանի հրամանատարութենէն: Կրնայ անդամալուծել Ատլանտեան զինակցութիւնը, կրնայ արգիլել Հասարակաց Շուկայի ամէն որոշում եւ առանց Ֆրանսայի Հասարակաց Շուկան չի կրնար ապրիլ: Ուստի վստահելու չէ, որ Պոն կրնայ արգիլել տը Կոլի գերակըշռութեան ձգտումը: Ատընաուըր չի կըրնար ընդդիմանալ տը Կոլի, որովհետեւ միայն Ֆրանսան է որ կը պնդէ Գերմանիոյ միացումին, միւսները համաձայն են զիջում մը կատարելու միութեան համար ուղղակի բանակցութեամբ Պոնի եւ Փանքովի միջեւ»:

Հրապարակագիրը սխալ կը գտնէ Քենըտիի քաղաքականութիւնը՝ Փարիզը կղզիացնելու Եւրոպայի մէջ:

Քենըտիի այցելութեան նպատակն էր համոզել Գերմանիան, Անգլիան, Իտալիան, ընդունելու միասնական հիւլէական ծրագիրը: Պոն համաձայն է, որովհետեւ անուղղակի հիւլէական զէնք պիտի ունենայ: Իտալիա դժուար թէ ընդունի, որովհետեւ կը հակի ձախակողմ եւ ընկերվարականները հակառակ են Ատլանտեան Ուխտին: Անգլիա խանդավառ չէ: Ամերիկեան զինուորական վարչութիւնն ալ կարեւորութիւն չի տար ծրագրին: Մ. Նահանգներն ունին հարիւր անդամ զօրաւոր պայթուցիկներ Հիրոշիմայի ռումբէն: «Փոլարիս»երու վրայ երկու հազար հիւլէական ռումբեր ամբարուած են եւ ռմբակոծիչները կրնան զարնել 15 վայրկեանէն:

«Թայմզ»ի համաձայն «Ամերիկա կ'ուզէ որ Եւրոպա մասնակցի ապառազինումի ծախքերուն հաւասարակշռելու համար առեւտրական կշիռը, բայց չուզեր որեւէ զիջում կատարել հիւլէական ուժի մենաշնորհէն»: Ամերիկա պիտի ստանձնէ ծախքերուն քառասուն առ հարիւրը, Գերմանիա նոյնպէս, Անգլիա՝ տասը առ հարիւր, միւսներն ալ մնացած տասը առ հարիւրը:

Ամերիկա կը պահանջէ որ Հասարակաց Շուկան իջեցնէ մաքսային սակերը ամերիկեան ապրանքներու համար: Ժընեւի մէջ գումարուեցաւ առեւտրական դեսպանախորհուրդ մը Մայիս 16ին: Վաթսունի մօտ երկիրներ մասնակցեցան «զարուն ամէնէն կարեւոր ժողովին»: Առաջարկուեցաւ հետզհետէ իջեցնել սակերը, դիւրացնելու համար միջազգային փոխանակութիւնները: Հասարակաց Շուկայի ներկայացուցիչները խօսք առին ուրիշ միութիւն եւ մերժեցին նուազեցնել սակերը: Նախկին նախարար Քրիսթըն Հըրթըրի համար անակնկալ մը եղաւ ասիկա եւ ցաւ պատճառեց: Քիչ մնաց ժողովը վերջ պիտի գտնէր, Գերմանիոյ ներկայացուցիչ տնտեսութեան նախարար Էրհարտ կացութիւնը փրկեց: Ամերիկա կ'ուզէ որ Հասարակաց Շուկան բաց դուռ մը ըլլայ, մասնաւորաբար երկրագործական արտադրութեանց առջեւ, բայց վեցերն ալ դեռ չունին հասարակաց քաղաքականութիւն մը այդ մասին: Մասնագէտներու համաձայն, Ամերիկա կը փափաքի տնտեսական կայսրութիւն մը հաստատել: Ամերիկեան ճարտարարուեստը նիւթական հզօր միջոցներով պիտի վըտանգէ եւրոպականը, հետզհետէ գերակշռելով եւրոպական տնտեսութիւնը: Ամերիկեան արտադրութիւնները Եւրոպա մտնելու համար ենթակայ ըլլալու են տասը առ հարիւր մաքսի, մինչդեռ Մ. Նահանգները եւրոպական նոյն ապրանքներէն կը գանձեն 15էն 30 առ հարիւր մաքս:

Ամերիկա կը փափաքի, որ ամերիկեան դրամագլուխը զետեղուի եւրոպական ճարտարարուեստներու մէջ, միւսները զետեղումը կը նկատեն տնտեսական աշխարհակալութիւն մը: Ամերիկայի գլխաւոր մտահոգութիւնն է երկրագործական արտադրութեանց արտածումը: Իւրաքանչիւր տարի մեծ քանակութեամբ ցորեն, բամպակ, ծխախոտ, պահածոյ միս անվաճառ կը մնան, կը կուտակուին ստանարաններու, անգործածելի նաւերու մէջ: Ինը միլիառ տոլար արժէքով 35 միլիոն հէքթոլիտր ցորեն վաճառումի կը սպասեն: Իտալիա ինքնաբաւ է, Ֆրանսայի արտադրութեան աւելին կը բաւէ Հոլանտայի եւ Պելժիոյ պէտքերուն:

Քենըտիի այցելութեան նպատակները դժուար թէ իրականանան՝ Ֆրանսան կղզիացնել, հաւաքական հիւլէական զինում մենաշնորհը պահելով եւ մաքսային սակերու նուազում: Դժուարին կացութիւն Մ. Նահանգներու համար եւ մտածել որ 17 տարիներու ընթացքին Ամերիկա նպաստած է 95 երկիրներու հարիւր միլիառ տոլար յատկացնելով: Երկիրներ ալ եղան, որոնք խորհ. Միութեան համակրանք ցոյց տուին Ամերիկէն օգտուելու համար: Ժողովուրդներ երախտագէտ կը մնան բարերարներու մինչեւ որ պէտք ունենան: Նախագահը կը վերադառնայ յանձնառութիւն մը առնելով, առանց փոխարինութիւն մը առնելու:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Մարդկութեան նուաճումները ունին իրենց փոքրիկ պատմութիւնը, որոնցմէ մէկն ալ օրացոյցն է, այսինքն ժամանակի բաշխումը այնպէս, որ կարելի ըլլայ ճշգրիտ կերպով որոշել դարերու եւ տարիներու յեղաշրջումը:

Մեր սովորական օրացոյցին նախատիպը եգիպտական օրացոյցը եղած է: Այս հին ժողովուրդն է, որ իր ժամանակին համար զարմանալի ճշգութեամբ հաստատած է, թէ տարին ունի 365 օր եւ կը բաժնուի 12 ամիսներու: Հռոմայեցիները այս օրացոյցը իւրացուցին, որովհետեւ իրենց օրացոյցը կապուած չէր Արեւին հետ (ուրեմն տարի միւսորը չունէին), այլ կապուած էր Լուսնի հետ (ուր միւսորը ամիսն էր): Լուսնի վրայ հիմնուած օրացոյցը, սակայն, մեծ դըժուարութիւններ կը յարուցանէր Հռոմայեցիներուն, որովհետեւ կը պատահէր որ բերքի տօնը երբեմն զուգադիպէր ձըմրան ամիսներուն: Յուլիոս Կեսար, աստղագէտ Սոսիգենէսի գիտուն օգնութեամբ փոփոխութիւններ կատարեց: Սոսիգենէս ճիշդ կերպով հաշուեց, տարին 365 օր չունի, ինչպէս հաստատած էին Եգիպտացիները, այլ 365 օր 6 ժամ: Ինքն էր որ գումարելով վեց ժամերը, չորրորդ տարին վրայ աւելցուց յաւելեալ օր մը, այնպէս որ այդ տարին կ'ունենար 366 օր: Այս օրացոյցն ալ, որ Յուլիոս Կեսարի անունով Յուլեանական կը կոչուէր, ճշգրիտ չէր, որովհետեւ այդ յաւելեալ վեց ժամը ոչ թէ ճիշդ վեց ժամ, այլ հինգ ժամ 48 վայրկեան եւ 46 երկվայրկեան էր, 11 վայրկեանի եւ 14 երկվայրկեանի տարբերութիւնը 128 տարուան ընթացքին կազմելով մէկ օր (24 ժամ): Այսպէս յաւելեալ օրերը մինչեւ ԺԶ. դար կազմեցին տասը օր, հետեւաբար պէտք եղաւ նոր փոփոխութիւն մը մտցնել: Կազմուեցաւ նոր օրացոյց մը, Գրիգորեան կոչուած, որու հիման վրայ չորս հարիւր տարին անգամ մը երեք անվերականտ տարիներ կ'ունենան 366 օր: Այս փոփոխութիւններէն է, որ յառաջ կուգայ այն 13 օրուան տարբերութիւնը, զոր պէտք է աւելցնել մինչեւ ի... գործածուող հին օրացոյցի չափ մը Թուականներուն վրայ: Այնուամենայնիւ Գրիգորեան օրացոյցն ալ այնքան ճշգրիտ չէ: Աստղագիտական տարուան համեմատութեամբ ան յառաջ...

ՄԱՐԻ ՍԹԻՒԱՐ
(MARIE STUART)

Այսուհանդերձ, երբ կը գտնուէր իր ամուսնոյն բազուկներուն մէջ, միայն մարմնական հեշտանքի զգացումը չէր որ կը պարուրէր իր բովանդակ էութիւնը, այլեւ կը համակուէր ուրիշ աւելի բարձր, մինչեւ այդ իրեն համար անծանօթ ըղձացումով մը:

Մարի Սթիւար իր արքունիքին մէջ ունէր Իտալացի երաժիշտ մը՝ Դաւիթ Ռիչչիօ, որ իր նուագով ու երգով կը զուարճացնէր թագուհին:

Այս իտալացի արուեստագէտը սիրելին էր դարձած թագուհիին, առանց որ իրենց միջեւ երբեւիցէ գոյութիւն ունեցած ըլլար որեւէ մեղապարտ յարաբերութիւն:

Սակայն, Մարի Սթիւարի թշնամիները սկսած էին իրենց թունաւոր զրպարտութիւնները հրապարակ նետել այդ առընչութեամբ:

Այնքան կը բազմանան այդ շշուկները, որ ի վերջոյ, Տերնլէյ, նախանձի նոպայէ մը տարուած, օր մը, երբ Դաւիթ Ռիչչիօ կը նուագէր իր թագուհիին համար, Հենրի Տերնլէյ քանի մը վարձկան մարդասպաններով խուժելով թագուհիին առանձնասենեակէն ներս, վատօրէն կը սպաննեն անմեղ երաժիշտը:

Այդ օրէն սկսեալ, Մարի Սթիւար անսահման ատելութեամբ մը կը լեցուի դէպի իր ամուսինը:

Օրերը կ'անցնին, երկու ամուսինները հիմա կ'ապրին իւրաքանչիւրը իր կեանքը՝ Տերնլէյ կը զգայ իր գործած աններելի սխալը, ամէն միջոց ի գործ կը դնէ դրաւելու համար Մարիի սիրտը, սակայն, ի զուր: Այս վերջինոյն հոգին օրըստօրէ աւելի կը թանձրանայ ատելութեան մաղձով:

1566 Յունիս 9ին, Մարի Սթիւար աշխարհ կը բերէ մանչ զաւակ մը, ապագայ Ճէք Զ.ն, որուն ծնունդը կ'աւետուի ժողովուրդին՝ աւանդական թնդանօթի հարուածներով:

Մարի Սթիւար, իր անկողնին շուրջ կը հաւաքէ արքունի աւագանին եւ կը պահանջէ որ գրաւոր կերպով հաստատեն անոնք իր բողոքագիրը, որով Սկովտիոյ թագուհին կը ծառանար այն զրպարտութեանց դէմ, ըստ որոնց նորածինը թագուհիին իտալացի երաժիշտ Ռիչչիոյի հետ ունեցած մեղապարտ յարաբերութիւններուն պտուղը եղած ըլլար...

Ու դրկելով երախան, Մարի Սթիւար զայն կը ներկայացնէ Տերնլէյի, բացագանչելով.

— Ահա ձեր զաւակը եւ ոչ թէ ուրիշինը... կ'երդնում Աստծոյ եւ մարդկանց առջեւ...

Տերնլէյ ամօթահար, ծունր կը դնէ թագուհիին առջեւ, թախանձագին ներում կը հայցէ, կը պաղատի, կ'արտասուէ, սակայն, Մարի անկարեկիր, կը պատասխանէ պաղարեամբ.

— Ամէն ինչ վերջացած է մեր միջեւ: Ռիչչիոյի անմեղ արիւնը կը բաժնէ մեզ ի սպառ... Գիտեմ, դժուար է ձեզի պէս սիրաբորբոք երիտասարդի մը համար մնալ առանց կնոջ, բայց հոգ չէ, հոմանուհիներ չեն պակսիր ձեզի՝ ձեր կրքերուն գոհացում տալու համար...

Խզումը կատարեալ կ'ըլլայ:

Մարի Սթիւար առեն մը միայնակ ու միանձնուհիի մը կեանքը վարելէ ետք, կը սկսի ձանձրանալ իր առանձնութենէն,

Ու կը հանդիպի, իրեն համար ճակատագրական եղող անձնաւորութեան մը:

Արկածախնդիր զինուորական մը՝ Պոթվել առաջին իսկ հանդիպումէն կը գրաւուի Սկովտիոյ թագուհիին անձով:

Իր կարգին, Մարի Սթիւար Պոթվելի մէջ կը կարծէ գտնել նոր սէր մը ու նոր կռուան մը իր թշնամիներուն դէմ:

Ու անխոհեմ թագուհին կը դառնայ Պոթվելի հոմանուհին:

Կը մնար մէջտեղէն վերցնել իրենց սիրոյն արգելք հանդիսացող «Թագաւորը»:

Պոթվելի կազմակերպութեամբ կը ծըրագրուի մահափորձ մը, եւ գիշեր մը, երբ Տարնլէյ կը քնանար, ... պայթիւն մը հիմնայատակ կը կործանէ ... նոր բնակարանը, մինչ հետեւեալ ... ւօտ փլատակներուն տակէն դուրս կը բերեն Մարի Սթիւարի ամուսնոյն ... անճանաչելի դարձած դիակը:

Հասարակաց կարծիքը կը սկսի ամբաստանել թագուհին ու Պոթվելը, իբրեւ ... ոճիրին մեղսակիցները սարսափելի նոր ոճիրին:

Ժողովուրդը կ'ըմբոստանայ, կը ... սին ահաւոր հայհոյանքներ արձակել իրենց թագուհիի հասցէին: Պոթվել կ'անցնի թագուհիին հաւատարիմ բանակներուն գլուխը, օրերով կը կռուին, ի վերջոյ Մարիի կողմնակիցներու բանակները յաղթուելով, Մարի կը ձերբակալուի, իսկ Պոթվել խոյս կուտայ:

Մարի Սթիւար քանի տարիներ շարունակ բանտարկուած կը մնայ Սկովտիոյ ... մէջ, բազմաթիւ անգամներ խոյս տալու փորձերու կը ձեռնարկէ, որոնց անյաջողութեան հետեւանքով կը ձերբակալուի, ու մահուան կը դատապարտուին Մարիի ... բարեկամ բազմաթիւ անուանի ազնուականներ:

Իր բանտարկութեան երկարատեւ տարիներու ընթացքին Մարի Սթիւար կը շարունակէ իր պայքարը Անգլիոյ Եղիսաբէթ թագուհիին դէմ:

(10 Շար.)

ներմայ» 26 երկվայրկեանով, որ 3300 տարիներու ընթացքին յառաջ կը բերէ 24 ժամ :

Ջանց առնելով այս թերութիւնը եւս, Գրիգորեան օրացոյցը ունի զարմանալի պակասութիւններ : Այսպէս, ամիսները ունին յարաբերական օրերու թիւեր (28էն մինչեւ 31) : Առ այս՝ եռամսեակներն ալ ունին 90էն մինչեւ 92 օրեր, հաւասար չէ նաեւ շաբաթներու թիւը, ամիսի մը սկիզբի օրը չի համապատասխաներ շաբաթուան որոշ օրի մը : Այս տարբերութիւններէն ծնունդ կ'առնեն շարք մը դժուարութիւններ, մանաւանդ տնտեսական, եւ օրինակ, կարելի չէ ճիշդ նախահաշուումներ կատարել՝ եռամսեակներու օրերու թիւին անհաւասարութեան հետեւանքով :

Պէտք է աւելցնենք, թէ շարք մը երկիրներու մէջ օրացոյցը շատ աւելի «վարդապետական» է, օրինակ, միայն Հնդկաստանի մէջ ծանօթ են օրացոյցի երեսուն դրութիւններ, իսկ շարք մը մահմետական երկիրներու մէջ, ուր հետեւանք լուսնի շարժումներուն վրայ հիմնուած օրացոյցներու օգտագործման, տարուան նոյն թուականը երբեմն կու գայ ձմեռը, երբեմն ամառը :

Այս բոլոր դժուարութիւնները նկատի առնելով, դեռ 1922ին, Աստղագիտական Միջազգային Միութիւնը առաջարկեց օրացոյցի նոր փոփոխութիւն մը : Այս նախագիծը ընդունուեցաւ լուծուած Ազգերու Լիկային կողմէ 1937ին, բայց անհետեւանք մնաց : Այժմ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան Տնտեսական եւ Ընկերային խորհուրդին կից կը գործէ յանձնախումբ մը, որ կը զբաղի օրացոյցի վերափոխումով : Այս նոր օրացոյցի նախագիծը կը ներկայանայ հետեւեալ կերպով. տարուան չորս եռամսեակները ունին օրերու եւ շաբաթներու հաւասար թիւ մը (91 եւ 13), եռամսեակներու առաջին ամիսը ունի միշտ 31 օր եւ հետեւեալները երեսուն, իւրաքանչիւր եռամսեակ եւ տարի կը սկսի նոյն օրով — կիրակի, իւրաքանչիւր թուական կ'իյնայ տարուան նոյն օրը : Հետեւաբար տարին կ'ունենայ 364 օր, 12 ամիս եւ 52 շաբաթ : Յաւելեալ օրը (համաձայն արեգակնային տարուան 365 օրերուն) կ'աւելցուի Դեկտեմբեր ամսին՝ իբրեւ Դեկտեմբեր «Բ. օրը» : Երբ տարին 366 օր ունի, Յունիս ամսին վրայ ալ կ'աւելցուի «Բ. օր» մը, առանց հաշուելու զանոնք իբր շաբաթուան օրեր :

Այս օրացոյցին առաւելութիւնները բացական պարզ են : Եռամսեակները ունին օրերու հաւասար թիւ մը (91), ինչ որ տնտեսութեան համար մեծ նշանակութիւն կը ներկայացնէ : Ազգային տօները, տարեդարձները կը զուգադիպին շաբաթուան նոյն օրուան : Այս առաւելութիւններուն համար ՄԱԿի մէջ բոլոր պետութիւնները քուէարկեցին ի նպաստ նոր օրացոյցին գործադրութեան :

Նոր օրացոյցին իրագործման համար պէտք է սպասել այնպիսի տարիի մը, որուն տարեմուտը ըլլայ կիրակի օր մը եւ այդպիսի ամէնէն յարմար տարին 1967ն է : Այնքան ալ հաւանական չէ, սակայն, որ մինչեւ այդ թուականը կարելի ըլլայ նոր օրացոյցը ներմուծել բոլոր երկիրներուն մէջ : Այդ թուականէն ետք, կիրակիով մը սկսող տարին է 1978 :

Կը մնայ սպասել՝ տեսնելու համար թէ 15 տարի ետք մարդկութիւնը նոր օրացոյց մը պիտի ունենա՞յ :

Դ. Ղ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԼԸ ՖՈՅԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, (Յատուկ) — Կրընոպլէն 36 քիլոմեթր հեռու, Նիսի ճամբուն եզերքին կը գտնուի Լը Ֆոյի օդափոխութեան կայանը : Արդէն հինգերորդ տարին է որ Պատուելի Հէլվաճեանի յարատեւ աշխատանքին շնորհիւ տարին 200 – 250 երախաներ եւ պատանիներ կու գան օգտուելու Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն, 880 մեթր բարձրութեան վրայ, անտառներով եւ լեռներով շրջապատուած այս գեղեցիկ վայրէն :

Անկից հինգ տարի առաջ միայն գրդեակի հին շէնքը կար, խոհարարուհիները ջուրերու մէջ թաղուած ոտքերով եւ յարմարցուած կոյքերով կը ջանային կերակուրներ պատրաստել, արեւէն պաշտպանուելու համար վրանի մը հովանիին տակ կարելի էր քիչ մը շուք գտնել, ամերիկեան հսկայ վրաններու տակ կ'անցնէին գիշերները :

Ներկայիս կան արդէն օդափոխութեան կայանի մը պարտադրած բոլոր սարքաւորումներէն զատ, ննջարաններ, բոլոր յարմարութիւններով օժտուած խոհանոց, մարզանքի եւ գնդախաղի դաշտ, տասը փոքրիկի մէկ հսկիչ եւն. եւն. :

Այս տարի «Գալուստ Կիւլպէնկեան» հիմնադրամը որոշ գումար մը տրամադրած էր կայանին համար, այդ գումարով ննջարան մը շինուած է որուն բացումը կը կատարուի այս Կիրակի (Յուլիս 14ին) Տէր եւ Տիկին Ռօպէր Կիւլպէնկեանի (Լիզպոնէն) ներկայութեան :

Հրաւիրուած են նաեւ բազմաթիւ աղգայիններ :

Ներկայ պայմաններուն մէջ, գոհարբութեան մեծ աշխատանք մըն է որ կը տարուի այս բանակումին մէջ, զոր կ'արժէ քաջալերել :

ՎԱՐԴԱՆ ԲԱՐԱԽԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԻՆ ԲԱՅՑ ՄԻՇՏ ԱՅԺՄԷԱԿԱՆ

ՔՆՆԱԴԱՏ ԸՆԹԵՐՑՈՂԸ

Եթէ աշխարհի մէջ կայ մէկը, որ կարելի չէ երբեք գոհացնել, այն ալ թերթի մը քննադատ ընթերցողն է :

Ամէն թերթ ունի իր այս քննադատ ընթերցողները, որոնք բարեբախտաբար բազմաթիւ չեն, որովհետեւ հակառակ պարագային անկարելի պիտի ըլլար թերթ հրատարակել :

Քննադատը կը կարդայ, ոչ թէ լուր առնելու, բան մը սորվելու, միտքը մշակելու համար, այլ որպէսզի քննադատէ :

Կը կարծէ՞ք որ ինք լրագրական կամ գրական որեւէ ձեռնհասութիւն ունի. բնաւ երբեք, եւ իր դիտողութիւնները կ'ընէ առանց անոնց վրայ շատ մտածելու :

Մտիկ ընենք զինք քիչ մը :

— Եղբայր, այս ձեր թերթը ի՞նչպէս կը հրատարակէք :

— Ի՞նչ կայ որ ...

— Լուրերուն մէջ կարգ կանոն չկայ, պէտք է հեռագիրները ամէնէն առաջ դնել, իսկ կարեւորագոյնը ամէնէն վեր :

— Կարծեմ թէ ընդհանրապէս տառանկ կ'ընենք :

— Յետոյ, ազգային լուրերուն մէջ ալ պէտք է աստիճանաւորում մը ըլլայ եւ ոչ թէ լուրերը խառն ի խուռն դրուին : Օրինակի համար, նախ պէտք է լուր տալ Էջմիածնի Վեհ. Կաթողիկոսի մասին, յետոյ մեր Առաջնորդին մասին ու այսպէս կարգով յիշել քահանաները, տիրացուները եւ տնտեսն ու ժամկոչը, եթէ անոնց մասին հաղորդուելիք բաներ ըլլան : Յետոյ խմբագրականներն ալ այսպէս գրելու չէ ...

— Հապա ի՞նչպէս գրելու է :

– Մէկ նիւթ մը առնել անցնելու չէ. պէտք է խմբագրականին մէջ զանազանութիւն գնել : Օրինակի համար, քիչ մը ազգային ընդհանուր տեսութիւն, քիչ մը տեղական տեսութիւն, քիչ մը քաղաքական, քիչ մը դրամական, քիչ մը թատերական, քիչ մըն ալ մարդաշխարհ.. եղբայր մարդաշխարհով զբաղած չունիք, ուրիշ եւրոպական թերթեր սիւնակներ կը լեցնեն կոր ...:

— Ուրիշ դիտողութիւն մը ունի՞ք :

– Ո՞ր մէկն ըսեմ : Թերթօնի ընտրութիւնն ալ լաւ չէ. թերթօնը պէտք է հետաքրքրական ըլլայ. բարոյալից, զուարթ, քիչ մը թեթեւ, երբեմն ծանր ու միանգամայն գրական : Դէպքերը պէտք է արագ իրարու յաջորդեն, ինչպէս սինեմայի մէջ, երկար նկարագրութիւններ պէտք չէ ըլլան, ոչ ալ խորհրդածութիւններ : Միշտ պէտք է խօսակցութիւն տեղի ունենայ, որպէսզի ընթերցողը չձանձրանայ : Ջանալու է որ վէպը վրան բաց չըլլայ, թէեւ շատ գոյն ալ հաճելի չէ :

— Այդ տեսակ վէպ մը կրնա՞ք յանձնարարել, որպէսզի յառաջիկային իբրեւ թերթօն թարգմանենք :

— Փնտռեցէք, գտէք, էֆէնտիմ, ատիկա ձեր գործն է եւ ոչ թէ ընթերցողին. մնաք բարով :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Գահիրէ, 13 Յուլիս 1926)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ տեղի ունեցած է Ս. Նշան Ազգային բարձրագոյն վարժարանի ամավերջի հանդէսը : Արտասանութիւններու ու երգերու յաջորդած է տնօրէն՝ Յակոբ Իսկէնտէրեանի հուսկ բանքը :

ՊՈՒՐՃ – ՀԱՄՈՒՏԻ մէջ (Պէյրութ) տեղի ունեցած են քաղաքապետական ընտրութիւններ եւ նկատի ունենալով որ բացի միացեալ ցանկէն ուրիշ ոչ մէկ թեկնածու ներկայացած է, ընկեր Յակոբ Աշճեանի գլխաւորած 14 հոգինոց ցանկը անցած է առանց դժուարութեան :

ՊՈՍԹԸՆԻ մէջ, Յունիս 30ին բացուած է Հ. Յ. Դ. Հիւսիսային Ամերիկայի շրջանի 70րդ պատգամաւորական ժողովը, Հրանդ Եղիխօպոսի ոէրունական ադօթքով :

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ մեռած է Հ. Յ. Դ. վեթերան ընկեր՝ Օննիկ Եղիազարեան, ազգային – յեղափոխական գործիչ : Մարմինը ամփոփուած է Հ. Յ. Դ. Պանդէոնին մէջ :

ԿԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

ՄՈԼՈՐԱԿՆԵՐՈՒ ԿԱԶՄԱՒՈՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Մոլորակներու կազմաւորման մասին հետեւեալ վարկածը յայտնած է գիտնական՝ Օ. Շմիթ.— Մոլորակները մէջտեղ եկած են տիեզերական փոշիի ամպէն, որ ժամանակ մը պտտած է Արեւին շուրջը : Արեւը շրջապատող այդ փոշիի ամպը, մասնիկներու փոխադարձ բախումին հետեւանքով արագօրէն վերածուած է շատ տափակ շրջանակաձեւ շերտի մը : Փոխադարձ ձգողական ուժերու ազդեցութեամբ, այդ շերտը վերածուած է առանձին կուտակումներու, իսկ յետագային, այդ կուտակումները հետզհետէ միանալով կազմած են մեծ մոլորակներ : Սկզբնական շրջանին, երկրագունդը գտնուած է սառած վիճակի մը մէջ եւ միայն յետագային, իր ենթակեղեւային շերտերուն մէջ կուտակուող շողարձակումներուն եւ որոշ հոլովոյթներուն շնորհիւ՝ տաքցած է :

ԵՐԼՏԸՋԻ ՊՈՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՋՈՐՍ

Սենեկէր վաճառատան մէջ Խտուատի գրասենեակը երբ խուզարկուեցաւ, հոն երկու հայցէներ գտնուեցան : Մէկուն վրայ գրուած էր Անտոն Քօչ՝ Ֆիլիպպէ, իսկ միւսին վրայ Ատէլ Պէրչիէ՝ Զուիցերիա : Անոնցմէ զատ գտնուեցան նաեւ Խտալերէնի եւ թարգմանութեան կարօտ քանի մը թուղթեր ու թերթի կտորներ : Անոնք երբ մէկ կողմէ կը թարգմանուէին, միւս կողմէ բացատրութիւն պահանջուեցաւ Խտուատէ, որ ըսաւ թէ Անտոն Քօչ Ֆիլիպպէ կը բնակի եւ այն տեղի հայ յեղափոխական վարիչներէն մէկն է. այս տեղի յեղափոխականները Հայոր – դակցութեան մէջ էին յիշեալ Անտոն Քօչի հետ եւ երբ Վռամշապուհ Պուլկարիա կ'երթար, Խտուատի յանձնարարեց որ իրեն հետ թղթակցելու համար այս հասցէին գրէ. ուստի Խտուատ ալ նոյն պատճառով արձանագրած էր Անտոն Քօչի անունը :

Գալով «Ատէլ Պէրչիէ»ի, սակայն Ժընեւի բուն Դրօշակի կեդրոնական վարչութեան հասցէն է. եւ Խտուատ թէեւ ինք ալ այս անիծապարտ մարդոց ծրագրած եղեռնին գաղափարակից եւ գործակից գտնուած է, սակայն յետոյ Կոմիտէին ուրիշ եղանակով գործելու որոշման անհամաձայն գտնուելով, իր տարակարծիք գտնուելու պատճառները Ընկերութեան զեկուցանելու եւ կամ իր անիծապարտ գաղափարովը կոմիտէին խրատ տալու վայրագ մտադրութեամբ է որ պահած է անոր հասցէն :

Խտուատ խոստովանեցաւ թէ անգամ մըն ալ հայ յեղափոխականներուն անիծապարտ հրատարակութիւններուն ամբողջը ժողվելով, անոնց վնասակար պարունակութիւնները քննելու փափաքով այս «Ատէլ Պէրչիէ» հասցէին նամակ գրկած է Կոմիտէին, բայց այս հրատարակութիւններուն փոխարժէքը բաւական կարեւոր գումար մը կազմելուն, ետ կեցած է զանոնք ստանալու գաղափարէն : Անկէց զատ, Խտուատ ըսաւ որ դէպքէն երկու օր ետք եւ իր ձերբակալուելէն առաջ նամակ մը գրած է Ընկերութեան եւ յայտարարած է, որ եթէ եղեռնական արարքին մասնակցող եւ փախչիլ չկրցող անձիք կան դեռ Պոլսոյ մէջ, եւ եթէ ի մէջ այլոց, կառապան Խտուատ դեռ Պոլիս կը գտնուի, եւ կամ եթէ Կոմիտէն որոշած է ուրիշ մարդիկ ղրկել Պոլիս, ինք կը խոստանայ օգնել անոնց, երբ իրեն դիմեն :

Խտուատի գրասենեակէն գտնուած թուղթերը թարգմանուեցան : Անոնք Փրօ Արմէնիա եւ իր անիշխանական հրատարակութիւններով ծանօթ Լ'Էօրօբէէն լրագրէն կտրուած վնասակար եւ թունալից յօդուածներ էին, եւ յիշատակագիր կտրոններ՝ դարձեալ նոյն թերթերուն լոյս հրատարակութիւններէն :

Անոնց վրայ բացատրութիւն ուզուելով, Խտուատ պատասխանեց թէ անոնք ցանկերն էին յիշեալ թերթերուն մէջ Օսմ. Կառավարութեան դէմ իր գրելիք յօդուածներուն. ըսաւ նաեւ որ ինք մերթ ընդ մերթ յօդուած կը գրկէր այդ թերթերուն, թէ Սոֆիայի մէջ պատահած պայթումէն մեռած Վռամշապուհ Քէնտիրեանի կենսագրութիւնը կը գտնուի «Դրօշակ» ընկերութեան կեդրոնատեղին, եւ ինք այս կենսագրութիւնը լրացնելու համար յօդուած մը գրկած էր «Դրօշակ»ին, բայց պայման դրած էր որ իր մահէն ետքը միայն հրատարակուի «Դրօշակ»ի մէջ :

Հարցուեցաւ թէ քանի որ իր մահուան ժամանակը անծանօթ էր, ի՞նչ նպատակով նոյն յօդուածին հրատարակութիւնը յետաձգած էր : Պատասխանեց թէ իր կեանքը բնական էր որ շատ կարճ պիտի ըլլար, քանի որ եղեռնական վատ արարքին գործադրութեան համար տեսնուած պատրաստութեանց համեմատ, (Աստուած արեւշատութիւն եւ երկար կեանք պարգեւէ մեր սիրեցեալ եւ Վեհ. Կայսեր) կ'ուզուէր այդ վատ արարքը ստահակներու կողմէ գործուած ըլլալու կարծիքը առաջ բերել, եւ այսպէս, Վեհ. Կայսեր հանդէպ՝ անձնուիրութեան եւ հաւատարմական զգացումներով գեղուն կայս. զօրքերուն եւ հաւատարիմ հպատակներուն կողմէ ընդհանուր յարձակում մը բացարձակապէս ապահով կը նկատուէր, ինչ որ Կոմիտէին անիծապարտ նպատակն էր հետեւաբար, բացայայտ էր որ ինք նոյն միջոցին պիտի սպաննուէր իր կիրարկած պարտականութեան հետեւանքով, որով շատ ուշացած պիտի չըլլար Վռամշապուհի մասին գրած յօդուածին հրատարակութիւնը :

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

Այրի Տիկին Թեւանեան եւ զաւակները՝ Իսկուհի եւ Նեկտար եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եւ ազգականին՝

ԵՓՐԵՄ ԹԵՒԱՆԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 9ին, 74 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Ուրբաթ (Յուլիս 12) ժամը 14ին: Հաւաքուիլ բնակարանը՝ 12 Ավընիւ Անաթոլ Ֆրանս, Թրամպլէ-Լէ-Կոնէս :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

Տէր եւ Տիկին Շաւլ Արամեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Երամեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Արամեան (Ամերիկա), Ալիս եւ Անահիտ Արամեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Անտի Վարդանեան (Ամերիկա), Ալիս եւ Վարդուհի Վարդանեան, Պ. Ժորժ Սահակեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Մ. Մանուկեան (Թուրքիա), Տէր եւ Տիկին Զարդարեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Թիւթիւնճեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Սեպուհ Տէվէճեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Ճերճայեան (Ամերիկա), Այրի Տիկին Յակոբեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Այտապիրեան, Տէր եւ Տիկին Պաղտասարեան, Տէր եւ Տիկին Տէր-Զաքարեան, Տէր եւ Տիկին Կիմիշեան եւ ընտանեկան պարագաները, ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, քեռայրին, հօրեղբօր, եւ ազգականին՝

ԱՐԱՄ ԱՐԱՄԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 7ին, 54 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Չորեքշաբթի, Յուլիս 10, ժամը 16ին, Սէնթ-Էթիէնի Հայկ. մատուռին մէջ :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի իբրեւ այդ նկատել ներկայս :

56 Րիւ տը Լա Փէ, Սէնթ Էթիէն :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի, Կիրակի, Յուլիս 14, Քիւժ-լէ-Փէնի անտառին մէջ (անցեալ տարուան վայրը):

Կը նախագահէ՝ ԸՆԿ. ԺԻՐԱՅՐ ՏԷՐ-ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ:

Կը խօսի ԸՆԿ. ՎԱՀՐԱՄ ՄԻՍՏԻՔ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի 66րդ տարեդարձը՝

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Մարսէյլի Շրջանի Նոր Սերունդի բոլոր խումբերուն:

Հայկական պարեր ազգային տարազով:

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

Շամփուրով խորոված :

Մուտքը ազատ է :

Դուրսէն անհատներու համար որեւէ ապրանք ծախելը, ինչպէս նաեւ կրակ վառելը խստիւ արգիլուած է :

Երթեւեկի համար կարելի է առնել Թուլոնի Օթոքարը եւ իջնել Քիւժ լը Փէն:

ՊՕՄՈՆԻ հաստարակութեան կը յայտարարուի թէ օթոքար վարձուած է Խանասորի տօնակատարութեան վայրը երթալու համար, կը հրաւիրուին օր առաջ արձանագրուիլ հետեւեալ ընկերներու մօտ.

Ժիրայր Տէր Վարդանեան, Սերժ Սարգիսեան, Գէորգ Եօթնեղբայրեան, Նշան Դաւրինեան :

Օթոքարը կը մեկնի Պօմոնէն առաւօտ ժամը ութին :

ՔԱՂԱՔԻ շրջանին համար «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի վարչութիւնը վարձած է օթոքար մը, որ կը մեկնի Կիրակի առաւօտ ժամը ութին Փլաս տ'Էքս, ընկ. Քէօսէյեանի խանութին առջեւէն (Ֆօթօ Ռեքս):

Տոմսերը ապահովել հետեւեալներէն.— Տէրլիկեան, Պառ Րաֆֆի, ընկ. Քէօսէ-եան (Ֆօթօ Ռեքս), Արիստակէս Պետրոսեան :

ՍԷՆ-ԺԵՐՈՄԷՆ տօնակատարութեան երթալու համար կարելի է օթոքառի տեղերը ապահովել հետեւեալ հասցէներէն. — Կ. Յարութիւնեան, Կ. Սիմոնեան եւ Մ. Զորպաճեան: Օթոքառը կը մեկնի ճիշդ ժամը 8ին, հաւաքավայր՝ Պուլ. տը Բազորան : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէին ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Շատ կարեւոր օրակարգ :

ՇԱԽԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՎԱՐԴԱՎԱՌԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Տարօն-Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը կը տօնէ Վարդավառը: Այդ առթիւ հոգեհանգիստ-պատարագ տեղի կ'ունենայ Հայոց եկեղեցին ի յիշատակ մեր Բիւրաւոր Նահատակներուն, որոնք ինկան Թուրք Թշնամիի ձեռքով մեր հայրենի հողերուն վրայ, 1915ի Վարդավառէն սկսեալ :

Կը խնդրուի մեր հայրենակիցներէն հոծ բազմութեամբ ներկայ գտնուիլ յարգանքի այս տօնին :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան կողմէ :

Այս Կիրակի ամբողջ օրը Թէսիէի ագարակին զովասուն դաշտին մէջ, Շըմէն տը լա Ֆորէ, Հօթ Ֆավանթին :

Երգեր, պարեր, ու զանազան նորութիւններ :

Աւանդական Շամփուրով խորոված :

Ճոխ պիւֆէ :

Սիրով կը հրաւիրուի Վալանսի եւ շրջանի Հայութիւնը :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի :

Կիրակի (14 Յուլիս) առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի Կալիյօն սրճարանի զովասուն պարտէզներուն մէջ Ջրանցքին եզերքը :

Գեղարուեստական բաժին եւ զանազան անակնկալներ :

Բարձրախօսի վրայ անընդհատ լսելի պիտի ըլլան հայկական սալեր :

Ճոխ պիւֆէ, համադամ ուտելիքներ եւ զովացուցիչ ըմպելիներ :

Ընտանեկան հաճելի եւ ուրախ զուարթ մթնոլորտ :

ԾԱՆՕԹ.— Օթոքարը Փլաս Կիշառէն կը մեկնի ժամը ճիշդ 10ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Անձրեւի պարագային պատսպարուելիք վայրը ապահով :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հերոսներու Օրը կը տօնուի Յուլիս 21ին, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Ընկ. Մարտիրոս Օհանեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, Կղեմէս Օհանեանի մահուան առթիւ :

Այրի Տիկին Սիրանոյշ Մալեանի մահուան տխուր առթիւ նոյնպէս ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերներ Պերճ եւ Եդուարդ Մալեանի եւ իրենց ընտանեկան պարագաներուն :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄԻՍ

LES SABLES D'OLONNE
(Vendée)

Ծովու լողանք, խաղեր, դասախօսութիւններ, գեղարուեստական երեկոներ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԵՑԷՔ ՓՈՒԹՈՎ

ՓԱՐԻԶ.— Ուրբաթ օրերը, ժամը 18·30 - 20·30 եւ Շաբաթ օրերը՝ 15էն 19, Մշակոյթի Տուն, 17, Rue Bleue, PARIS (9e)

ԼԻՈՆ.— ՕՐ. ՇԱՔԷ ՂԱԶԱՐԵԱՆ, 35 Րիւ Շըվրէօյլ,
ՏԷՍԻՆ.— Ժ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ, 16 Րիւ Պրանլի
ՎԻԷՆ.— ՕՐ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, 11 Րիւ տէ Սելէսթ,
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— ՕՐ. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ, 2 Պուլվ. Շառլ տը Կոլ.
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ա. ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ, 57 Րիւ Թառանթէզ
ՎԱԼԱՆՍ.— ՕՐ. ԽԱՉԷՐԵԱՆ, 28, Քօթ տէ Շափըլիէ
ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Խ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ, 24 Քուռ Պեռիա
ՆԻՍ.— ՕՐ. Շ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, 19, Պուլվ. Մանեան
ՊՈՌՏՕ.— ՕՐ. ԻՋԳԱԼԱՑԵԱՆ, 7 Րիւ Փոքթ - Պաս
ԱՎԻՆԵՕՆ.— ՕՐ. Ժ. ՀԱԼԱՃԵԱՆ, Պետարիտ
ՊՕՄՈՆ.— Մ. ԳՈՒԼՈՒՄԵԱՆ, 17 Պուլվ. Վօֆուա
ՍԷՆ ԼՈՒ.— ՕՐ. ՓԻԼԻԿԵԱՆ, 126 Պուլվ. Քէյրէլ
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գ. ՊԱՊԵԱՆ, 7 - 9 Րիւ Կրինիան
ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Կ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, 3 Պուլվ. Արարատ

ԳԻՆ՝ 310 ՖՐԱՆՔ

ԿԱՆԽԱՎՃԱՐ.— Սեփական միջոցներով եկողներէն՝ 50 ֆրանք : Փարիզէն հաւաքական տոմսով մեկնողներէն՝ 100 ֆրանք : (Հաւաքական տոմսով մեկնիլ փափաքողներուն արձանագրութիւնը մինչեւ Յուլիս 13) :

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է···· ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է

ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք···· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի

Եթէ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ - ԶԱՐԴԱՐԷՔ - ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ ղեղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ.—

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10-30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը յայտարարէ Մարսէյլի հայրենակիցներուն թէ օդափ. կայանի մանուկներու արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան ամէն օր մինչեւ Յուլիս 15, դիմել հետեւեալ հասցէին, Տիկին Թիւթիլեան, 4 Րիւ Փարմանթիէ :

ՍԵՆԵԱԿ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արկածով մը այրած դժբախտ Հայուհիի մը համար Կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութիւնը կը փնտռէ վարձու սենեակ մը, որ ըլլայ առանձին եւ ունենայ խոհանոց եւայլն :

Ստիպողաբար դիմել Կապոյտ Խաչի գրասենեակը, 17 Րիւ Պլէօ :

IMPRIMERIE SPECIALE DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 13 ՅՈՒԼԻՍ
SAMEDI 13 JUILLET 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9655 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — Nº 9655

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՇՈՒՐՋ

Խօսեր Սալլիէ Հայերուն յատկացուած է տասը էջ՝ «Արուեստ օգտագործելու քիւրտերն ու Հայերը» գլուխին մէջ (էջ 168 – 177) :

Հեղինակը որոշ չափով կը ճանչնայ Սփիւռքի եւ Հայրենիքի Հայութիւնը, սակայն Թուրքիկ կերպով միայն կը մօտենայ Հայկական Հարցին :

Իր կարծիքով Հայերը օգտագործելու համար է, որ Մոսկուա կաթողիկոս ընտրել տուած է 1945ին եւ ներգաղթ կազմակերպած 1946 – 1948 :

Բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը մահացու հարուած մը տուած էր կրօնքին ու եկեղեցիին Խորհրդային Միութեան մէջ : Լուծած էր Ս. Սինոտը : 1925ին հիմնուած էր «Անաստուածներու ընկերակցութիւնը՝ պայքարելու համար քրիստոնէութեան դէմ : 1932ին «Անաստուածութեան հնգամեայ ծրագիր» մը կազմուած էր : Սակայն զուր աշխատանք : Հաւատացեալներու թիւը չէր պակսեր : Սթալին պատերազմի նեղ օրերուն չահագործելով Ռուսերու կրօնական զգացումները՝ Ալէքսիս Եպիսկ. ը նստեցուց Մոսկուայի պատրիարքական աթոռին վրայ, որ թափուր էր 1923էն ի վեր :

Կրեմլինի մենատէրը Էջմիածնի աթոռին վրայ բազմեցնելով Գէորգ Զ. Կաթողիկոսը՝ կրօնականէն աւելի տարբեր նպատակ ունէր, կ'ըսէ Սալլիէ : Կ'ուզէր Խորհ. Հայաստանի մէջ համախմբել աշխարհացրիւ Հայերը :

Կը յիշէ Հայաստանի կոմկուսի Ա. քարտուղար Գր. Արութինովի 1945 Փետրուար 6ին ըրած հետեւեալ յայտարարութիւնը.

« Հասած է ժամը, որ առարկայօրէն յարուցուի հայրենի երկրէն դուրս ապրող Հայերու հարցը» :

Ներգաղթի առաջին հրովարտակը հրատարակուեցաւ 1945 Նոյեմբերին, երկրորդը 1946 Յուլիսին : Գէորգ կաթողիկոս հայրենադարձի հրաւէր ուղղեց արտասահմանի Հայութեան : Հայրենասիրական զգացումը այ՛նքան ուժեղ էր, որ, կ'ըսէ, «Նոյնիսկ Դաշնակ կուսակցութիւնը, որ սփիւռքի կազմակերպութեանց մէջ ամէնէն ուժեղն է, անհամբերութեամբ սպասեց ներգաղթի շարժումին» : Ու կ'աւելցնէ.

« Վճռականօրէն հակահամայնավար, Դաշնակցութիւնը երբե՛ք չընդունեց հայրենիքին կլանումը Ռուսիոյ կողմէ, ո՛չ ալ կեղծիքը (փիճսիոն) Հայաստանի մը, որ իբրեւ թէ Խ. Միութեան ծոցին մէջ պիտի պահէ իր անհատականութիւնը » :

Երեք տարուան մէջ, կ'ըսէ, 100.000 Հայեր ներգաղթեցին Հայաստան : 1946ին յիսուն հազար, 1947ին՝ ծրագրուած 70.000ի փոխարէն 35.000, 1948ին 15 հազար, որմէ վերջ լքուեցաւ ներգաղթի շարժումը :

Կը ծանրանայ ներգաղթողներու դժգոհութեան վրայ, որուն ականատես եղած է 1956ին, երբ իբրեւ լրագրող Երեւան կը գտնուէր՝ արտաքին նախարար Քրիսթիան Փինոյի այցելած ատեն : Լսած է Ֆրանսահայ ներգաղթողներու պարզած «անհաւատալի տեսարանը» : Երեքհարիւր հազար հոգի Երեւանի օդակայանին մէջ հաւաքուած : Կիներ, Հայերու հետ ամուսնացած Ֆրանսուհիներ իրենց զաւակները նախարարին առջեւ քշելով աղաղակած են. «Կեցցէ՛ Ֆրանսա : Ազատեցէ՛ք մեզ : Մի՛ լքէք մեզ : Մեր կեանքը դժոխք է : Կ'ուզե՛նք վերադառնալ : Կ'ուզե՛նք մեռնիլ Ֆրանսայի մէջ» : (էջ 177) :

Տեսարանին ներկայ եղած է Փարիզի խորհրդային դեսպան Վինոկրատով :

Եզրակացութիւն : Ձախողած է ներգաղթի քաղաքականութիւնը :

Դեռ ուրիշ բաներ ալ կը գրէ «Ուրալէն Ատլանտեան» գրքին հեղինակը մասնաւորապէս Հայկական Հարցի առնչութեամբ :

Կ'անդրադառնանք շուտով :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉԻՆ-ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՉԻՆ ԲԱՆԱԿԻ ԵՒ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋԵՒ

Պաշտօնական ղաղարէ մը ետք, չին-խորհրդային խօսակցութիւնները կը վերսկսէին Ուրբաթ օր Լենին բլուրին վրայ : Լրագրողները ապարդիւն կերպով կը փորձէին Չինացի մը տեսնել, բան մը լսել, բայց ոստիկանը, խորհրդային ժըպիտը երեսը կը յայտարարէ.— « Ձեր ժամանակը կը կորսնցնէք, հոս չեն գար» : Չեկողները անշուշտ, համայնավար Չինացիներն են : Քիչ ետք, կը պարզուէր արդէն թէ չին եւ խորհրդային բանագնացներ նիստ չէին գումարեր այդ օրը :

Առաջին ղաղար մը տեղի ունեցած էր Չինացիներու առաջարկով, այս անգամ ալ Չինացիներուն առաջարկին վրայ է որ նիստ չէ գումարուած :

Յարդ. երկու պատուիրակութիւնները հանդիպումներ ունեցած էին երեք անգամ : Ոչ ոք գիտէ թէ ի՞նչ խօսուած է, ի՞նչ ըսուած է այդտեղ : Իտալիոյ համայնավար պաշտօնաթերթ՝ Ունիթա կը գրէ.— կը խորհինք որ այսօրուան նիստը սկիզբը պիտի ըլլար իսկական վէճերուն, այն իմաստով որ նախորդ նիստերու ընթացքին իւրաքանչիւր պատուիրակութիւն միայն իր տեսակէտը պարզած էր եւ իր դիրքը ճշդած :

Կարելի չէ աւելի բան գիտնալ, ինչ որ կարելի է ըսել միայն այն է որ նկատի առնելով դիրքերու խստութիւնը շատ հաւանական չէ որ վիճաբանութիւնը զգալի կերպով յառաջանայ : Բայց պէտք չէ նաեւ մոռնալ թէ անհամաձայնութեան հաստատման պարագային ոչ ոք պիտի ուզեր ստանձնել խզումին պատասխանատուութիւնը : Այս ուղղութեամբ, մանաւանդ Շէն Եի նոր յայտարարութիւններ ըրած է եւ չեշտած թէ ընկերվարական բոլոր երկիրներու ժողովուրդները եւ յառաջդիմական մարդկութիւնը, միասնականութիւն կ'ուզեն եւ դէմ են անջատման մը : Չին Արտաքին նախարարը աւելցուցած է.— Սակայն կարգ մը քոյր երկիրներ անբարեացակամ դիրք մը բռնած են Չինաստանի հանդէպ : Տարածած են գաղափարական տարակարծութիւնները կուսակցութիւններուն միջեւ և փոխադրած պետութեանց յարաբերութեանց սահմանին : Վճռապէս կ'ընդդիմանանք գործելու այս ձեւին որ կը վնասէ մեզի մօտ մարդոց եւ կ'ուրախացնէ մեր թշնամիները » :

« Ծայրադոյն – Արեւելքի Տնտեսական պարբերաթերթը» կը գրէ թէ չինական բանակը ներկայիս արհեստաւոր թեքնիսիէններու խմբակի մը վերածուած է որ կը մնայ սակայն կուսակցութեան քաղաքական բիւրոյի հակակշռին տակ : Կուսակցութեան եւ բանակին յարաբերութիւններուն հարցը ամէնէն մութ կէտերէն մէկն է չինական քաղաքականութեան : Կը թուի թէ որոշ անհամաձայնութիւններ կան իրենց միջեւ, զինուորական վեթերաններու եւ երիտասարդ սպաներու միջեւ, որոնք մասնագէտներու բանակ մը կը նախընտրեն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ առեւտրական նախարարը՝ Վարդանեան պաշտօնանկ եղած է : Ան կը կազմէր այն եօթը առեւտրական նախարարներէն, որոնք, ինչպէս գրած էինք, կը մեղադրուէին անկարողութեան եւ անփութութեան համար :

ՓՐԱԿԱՅԻ մէջ կրկին պաշտօնի կոչուած են սթալինեան երեք նախկին դեկավարները :

ՄԱԿ-ի տնտեսական եւ ընկերային խորհուրդը 13 ձայնով եւ երեք ձեռնպահ (Սենեկալ, Եուկոսլաւիա, Եթովպիա) մերժեց խորհրդային բանաձեւը որ կ'ուզէր սեղանի վրայ դնել Քիւրտերու ցեղասպանութեան հարցը : Խորհրդային պատուիրակը յայտնած է թէ իր երկիրը հարցը պիտի փոխադրէ ազգաժողովին մէջ եւ ՄԱԿի այլ կազմակերպութեանց : Միւս կողմէ Իրաք եւ Սուրիա մերժեցին խորհրդային յուշագիրը յայտնելով թէ եթէ կայ երկիր մը որ ուրիշին գործերով կը զբաղի այն ալ Խորհ. Միութիւնն է :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ համայնավար կուսակցութիւնը արգիլուեցաւ : Կառավարական հրովարտակ մը լուծեց համայնավար կամ համայնավարամիտ 30 կազմակերպութիւններ :

ՊԵԼՔԱՍԼՄ Քրիմ ԱՀԱԿի նախկին փոխ-վարչապետը յայտարարած է Փարիզի «Լը Մոնտ»ին թէ ալժերացի չարքայիններ պարտականութիւնն ունին վերսկսելու պայքարը երկրին միասնականութեան համար : «Ժամը եկած է իւրաքանչիւրին համար իր պատասխանատուութիւնը ստանձնելու եւ ոչ մէկ բանի առջեւ նահանջելու ազգային փրկութեան պահպանման համար » :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ քաղաքական 17 բանտարկեալներ ազատ արձակուած են : Արդարութեան յոյն նախարարը յայտարարեց այս առթիւ թէ ոչ մէկ կապ ունի Լոնտոնի ցոյցերուն հետ :

ՊՕՂՈՍ Զ. առանձին տեսնուած է Ութանի հետ որ Փեշտայէն կուգար եւ կարգ մը տեղեկութիւններ տուած է Կարդինալ Մինծենթիի մասին :

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը հաղորդեն որ Մուսուլի նախկին հրամանատարը Զօր. Հասան Ապուտ մահուան դատապարտուեցաւ «Համայնավար ոճիրներու» համար զորս գործած է 1959ի ապստամբութեան ժամանակ :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԵԱՆ շոգենաւ մը կրակ առած է Ռիօ տը լա Փլաթայի վրայ : 33 հոգի մեռած են, Աբրայ Փիէր որ մէջն էր մազապուրծ ազատած է :

ԷՔՈՒԱՏՈՐԻ մէջ պետական հարուած մը տեղի ունեցած է : Տապալած կառավարութիւնը կը մեղադրուէր բանակին կողմէ որ համայնավարամիտ է :

ԳԵՐՄԱՆԻԱ աւելի անկախ քաղաքականութիւն մը պիտի վարէ երբ Ատընաուըր քաշուի : Ֆրանսա հաւանաբար ստիպուի զիջումներ ընել, արդէն այլեւս կարելի չէ ծածկել թէ ֆրանքօ-գերմանական յարաբերութիւնները վատթարացած են եւ ձախող արդիւնքները մէջտեղ ելան տը Կոլի եւ իր վեց նախարարներու ճամբորդութեան վերադարձին :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՄԷՆԻ պաշտպանութեան նախարարը յայտարարեց թէ վեց երախաներ թունաւորուած են կազերէ, զորս եգիպտական ռումբերը տարածած են Ալ Քոմայի գիւղին վրայ, Յունիս ութին :

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ մէջ հինգ սպիտակամորթներ վիրաւորուած են հրացանաձգութեան մը ընթացքին : Երկու տուներ որոնք սեւերու կը պատկանէին կրակի տրուած են :

Օրը Օրին

ՅԱՂԱԳՍ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ

— Ինչո՞ւ նոյն խստութեամբ չէք դատապարտեր Պոլսէն դուրս կատարուած բանաստեղծական մարզանքները, որոնք հատորներ կը կազմեն :

= Ո՞ր մէկուն հասնինք :

Դէզերով թերթեր լոյս կը տեսնեն արտասահմանի մէջ եւ բոլորն ալ ոտանաւորներու նոխ բաժին մը ունին : Մասնաւոր խմբագիր մը պէտք է նշանակել որպէսզի հետեւի :

Ես կը զբաղիմ ի միջի այլոց :

Անոնք որ ծանօթ են իբրեւ բանաստեղծ, անշուշտ պարտաւոր են արդարացնել իրենց ստորագրութիւնը :

Գալով միւսներուն, պատկառելի բազմութիւն մը կը կազմեն, բոլոր գաղութներուն մէջ :

Հայկական աւանդութիւն է, ո՛վ որ կրնայ քանի մը յանգ յարմարցնել, օգնութեան կը կանչէ մուսան եւ հայերէն բառարան մը :

Աւելի համարձակները գիրք ալ կը հրատարակեն, եթէ դրամ ունին կամ կրնան մեկենաս մը նարել :

Անշուշտ այս մարզանքները երկար չեն տեւեր :

Առտու մը պատմական Մուսան, որ կ'ըսեն թէ քմահան արարած մըն է, գըլուխը կ'առնէ կ'երթայ, կէս ճամբան ձգելով նորահաս պոէտը :

Այսպէս շատերուն թեւերը կը կոտրին : Բայց ուրիշներ կը հասնին ետեւէն :

Ունակութիւնը ոչ միայն հայկական է, այլեւ ժառանգական : Յաճախ սերնդական :

— Ինչո՞ւ արձակով չեն սկսիր, թերեւս աւելի յաջողութիւն գտնեն :

= Արձակը հասարակ մահկանացուներու գործ է : Եթէ անունդ երեւայ ոտանաւորի մը տակ, համբաւ կը շահիս, հոգ չէ թէ անճրկիս, սովորական նամակ մը գրելու կամ լուր մը խմբագրելու համար :

Այսպէ՛ս է որ մեր սքանչելի արձակը հետզհետէ այլանդակ ձեւեր կը ստանայ կարգ մը թերթերու մէջ :

Անցեալ օր ամերիկահայ թերթի մը խմբագրականին մէջ հանդիպեցայ հետեւեալ բառին.— *Վրդովեցուցիչօրէն առատ...*

Դեռ ի՛նչ գոհարներ նոյն հրապարակէն :

— *Մարմինը որդեգրեր է նոր քայլեր առնել* : (Ըսել կ'ուզէ՝ որոշեր է) :

— *Պիտի պնդէ խաղաղութեան բանակցութիւն ...*

— *Մեր կուսակցութիւններէն մին սովորութիւն ըրած է հաւ մը ինքն իր վըրայ նայելու ...*

(1954) ՎԱՀԷ

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Մեր խմբագրատունը այցելեցին.—

1.— Պ. Թումանեան, Թեհրանէն :

2.— Ճարտարագէտ Յակոբ Քէշիշեան, Պէյրութէն որ Լիբանանի կողմէ ներկայ եղած է «Թելատար փոխադրութեանց միջազգային համագումարին», Փարիզ եւ Շամոնիքս :

3.— Տէր եւ Տիկին Հրաչ Թուրիկեան, Պէյրութէն որոնք շրջապտոյտ կը կատարեն Եւրոպա :

4.— Տէր եւ Տիկին Սերգօ Պէրպէրեան, Նիժերիայէն, որոնք կարճ արձակուրդէ մը ետք կը վերադառնան Նիժերիա, Պէյրութի ճամբով :

5.— Օր. Գեղանուշ Աւշարեան, Յունաստանէն, տնօրէնուհի Զաւարեան դըպրոցին, որ արձակուրդը կ'անցընէ Փարիզ :

ԱՆԹՈՒԱՆ ՄԵՅՅԷ

ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԹԻՒՆՔ ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԲԱՂԴԱՏԱԿԱՆ ՇԱՐԱՀԻՒՍՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

(ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՈՎ)

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան Հայկական սպասարկութեանց մասնաճիւղը, զուգրնթացաբար իր ընկերային, դպրոցական եւ համալսարանական գործառնութեանց, ունի ձեռնարկ մը, որուն քիչեր ծանօթ են, ան է իր անունը կրող Հայկական Մատենաշարը, որ կը հրատարակէ այնպիսի երկասիրութիւններ, որոնք՝ շատ գնահատելի ըլլալով հանդերձ, կարեւոր գումարներ կը պահանջեն եւ փոքր թիւով սպառում կ'ունենան: Այսպէս սոյն մատենաշարին մէջ լոյս տեսան Եզնիկի քննական հրատարակութիւնը եւ անոր ֆրանսերէն թարգմանութիւնը, Անկիւրիոյ եւ Ղալաթիոյ գրչագրաց մայր ցուցակները. ուրիշ ցուցակներ՝ Արմաշի, Զմմառի ընդ մամլով են: Ուրիշ հատորներ ալ, որոնց կարգին Սուրբ Գրիգոր Նարեկացիի ֆրանսերէն թարգմանութեան տպագրութիւնը վայելած է նոյն հիմնարկութեան օժանդակութիւնը: Բազմավէպի, Հանդէս Ամսօրեայի, ինչպէս ծանուցած «Հայագիտական Ուսմանց Հանդէս»ին տպագրական ծախքերը, ապահովուած են:

Նոյն մատենաշարին մաս կը կազմէ մեր հոս ներկայացուցած հատորը, որ իր վրայ կը կրէ իր ամբողջական խորագիր (ֆրանսերէնէ կը թարգմանեմ)՝ «Հայկական լեզուաբանութեան եւ բանասիրութեան ուսումնասիրութիւններ. հատոր Ա., խուզարկութիւնք հայերէնի բաղդատական շարահիւսութեան վրայ, որուն կցուած է հայերէնի բառակազմութիւնը»: Հաճոյքով պիտի նշմարէ ընթերցողը, որ ներկայ հատորը Ա. թիւը կը կրէ, ըսել է անոր պիտի յաջորդեն հայ լեզուաբանական եւ բանասիրական ուրիշ հատորներ: Հատորին կ'ընկերանայ Մէյյէի աշակերտ եւ յաջորդող ուսուցիչ՝ լեզուաբան Պ. Պենվէնիսթի կարճ, բայց հիւթեղ յառաջաբանը:

Իսկոյն յայց տալու համար ներկայ հատորին կարեւորութիւնը, ըսեմ, որ ան հաւաքումն է 1897էն մինչեւ 1914 թուականը լոյս տեսած կարգ մը յօդուածներու, Փարիզի Լեզուաբանական Ընկերութեան «Մեմուառներ»ուն մէջ, եւ անոնց հեղինակն է նոր ժամանակներու մեծագոյն լեզուաբան եւ հայագէտ Անթուան Մէյյէ:

Հոս պէտք չունիմ յապաղելու Մէյյէի լեզուաբանական հեղինակութեան տարողութեանը վրայ. մօտաւորապէս յիսուն տարի ան լեզուաբանութեան անզուգական պատգամաբերն էր, Եւրոպայի ակադեմիաներուն, լեզուաբանական ընկերութեանց եւ համաժողովներուն անդամն ու փայլը: Յիշենք միայն որ 1910 թուականին Պերլինի համալսարանը Մէյյէի տուած Պատուակալ Վարդապետի մագաղաթեայ վկայականը լատիներէն բանաձեւած էր գլխիչ մակդիրներով: Մէյյէ հնդեւրոպական կոչուած բոլոր լեզուները ուսումնասիրած էր, բաղդատական մեթոտին միջոցով անոնց ծագման վիճակին մօտեցած էր. ճիշդն ըսելով, 19րդ դարուն մեծագոյն գիւտը կազմող եւ օգտագործուած բաղդատական մեթոդը իր թերութիւններէն դուրս հանած եւ իր լրումին հասցուցած էր: Համաժողովի մը մէջ, երբ քիչ մը թեթեւօրէն կը խօսուէր սոյն մեթոտին մասին, իր տեղէն ցատկած է եւ ըսած՝ բայց ես բաղդատիչ մըն եմ (քոմբարաթիսթ), այսինքն բաղդատական մեթոտին հետեւող, եւ ամէն մարդ պատկառանօք լռած է: Գրիչս կը զսպեմ երկարօրէն չգրելու համար իր դասընթացքներուն, բարեացակամ վերաբերումին, քաջալերիչ վարմունքին եւ ուրիշ շատ ազնիւ բնաւորութեանց մասին:

Հնդեւրոպական լեզուներուն մէջ, շատ կանուխէն հայերէն լեզուն իր դուրգուրոտ ուսումնասիրութեան առարկան եղած էր: Երկու անգամ Թիֆլիզ եւ Էջմիածին, ինչպէս նաեւ Վիէննա գացած էր գրաբարին եւ աշխարհաբարին ծանօթութիւնը կատարելագործելու համար: Իր դասերուն եւ գրութիւններուն համար միշտ տեղ կուտար հայերէնին: Իրմէ առաջ գերմանացի լեզուաբան՝ Հ. Հիւբշման, հայերէն լեզուին հնդեւրոպական լեզուախումբին պատկանող ուրոյն ճիւղ մը ըլլալը ապացուցանելէ ետք, հնչիւնաբանական ներածութիւն մը գրած էր 1887 թ. եւ «Ստուգաբանական», այսինքն արմատական թանկագին բառարան մը տուած էր 1897 թուականին (այժմ վերստին տպուած): Սակայն հայ լեզուին ամբողջական բաղդատական քերականութիւնը, եւ մանաւանդ անոր բաղդատական համաձայնութիւնը չէր ուսումնասիրուած: Մէյյէին կը պարտինք այս երկու արժէքաւոր գործերը. առաջինը տպուած 1903 թուականին եւ ընդլայնուած 1936-ին. երկրորդը՝ անզտանելի մնացած հազուագիւտ մասնագիտական պարբերականի մը հատորներուն մէջ: Այս շարքն ալ թէպէտ ինքնին ամբողջական համաձայնութիւն մը չէ: Սակայն ան կ'ընդգրկէ հարկ եղած կարեւորագոյն մասերը: Ցուցականները (ածական եւ դերանուն), Ածականի համաձայնութեան կանոնները, Հոլովներու կիրառութիւնը, Բայերուն դիմաւոր ձեւերուն գործածութիւնը, Գոյականներուն յոգնակի ձեւերուն կիրառութիւնը: Այս գլուխներուն կցուած է հայերէն լեզուի ճոխութիւններուն բանալին կազմող խնդիր մը, որ շատ բարդ է ինքնին՝ հայ լեզուին մէջ բառակազմութիւնը: Այս կէտին շուրջ Մէյյէի խուզարկութեան խորութիւնը ունեցող ուսումնասիրութիւն տակաւին լոյս չէ տեսած:

Այս բոլոր խուզարկութիւնները, թէպէտ 1914 թուականէն առաջ կատարուած են (Մէյյէ ժամանակ չէ ունեցած զանոնք վերստին մշակելու), կը յայտնեն այնպիսի խոր ծանօթութիւն մը գրաբարին համաձայնական բոլոր երանգներուն, անոնց տարընչութեանց, մանաւանդ յունարէնի հետ, եւ անոնց վերապրուքներուն մեր երկու հայերէններուն մէջ:

Շնորհակալ ենք Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան Հայկական Սպասարկութեան, որ նման հազուագիւտ երկասիրութիւն մը մատչելի կը դարձնէ հայ լեզուի սիրողներուն:

Հ. ՅՈՎՀ. ՄԸՍԸՐԵԱՆ

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՍԵՐԷՆ

Անցեալ դարու 80ական թուականներէն սկսեալ, հայ գրողներու գործերէն շատերը թարգմանուած են ռուսերէնի: Սակայն մինչեւ 90ական թուականները այդ թարգմանութիւնները պատահական բնոյթ կրած են: Հայ գրականութեան թարգմանութեան գործը գիտական հիմերու վրայ դրուեցաւ միայն 1893ին, երբ ռուս ծանօթ գրականագէտ Եուրի Վեսելովսկիի ջանքերուն շնորհիւ հրատարակուեցաւ «Հայ վիպասաններ ու բանաստեղծներ» հաւաքածոյին առաջին հատորը, որ հայ գրականութեան անդրանիկ հաւաքածոն էր ռուս իրականութեան մէջ:

Աշակերտած եւ դաստիարակուած ըլլալով Լազարեան ճեմարանի մէջ եւ մօտէն շփում ունեցած ըլլալով հայ ուսանողութեան հետ, դեռ պատանի տարիքէն մեծ հետաքրքրութիւն ու սէր կը ցուցաբերէ դէպի հայ գրականութիւնը ու հայ ժողովուրդի հերոսական պատմութիւնը: Այդ սէրը եւ հետաքրքրութիւնը ոչ միայն շօշափելի արտայայտութիւն կը ստանան ճեմարանի մէջ գրած անոր «Գիշերը Աւարայրի դաշտին մէջ», «Հայերուն» բանաստեղծութիւններուն, այլ նաեւ՝ հայ գրականութեան եւ մամուլի մասին գրած յօդուածներուն, այլեւ հայ գրողներէն կատարած թարգմանութիւններուն մէջ:

Գրասէր Ռուսերուն հայ գրականութեան լաւագոյն գործերը ծանօթացնելու նպատակով, իր շուրջը կը համախմբէ այդ ատենուան լաւագոյն ռուս բանաստեղծները եւ թարգմանիչները ու կը ձեռնարկէ վերոյիշեալ հաւաքածոյին հրատարակութեան: Առաջին հատորին մէջ տեղ գտած են Աբովեանի, Պռօշեանի, Րաֆֆիի, Պատկանեանի, Ծերենցի, Պարոնեանի, Ագայեանի զանազան պատմուածքները եւ վիպակները, հատուածներ վէպերէն: Տրուած են նաեւ հեղինակներու կենսագրութիւններն ու գործերուն վերլուծութիւնը:

Ոգեւորուած հասարակութեան եւ մամուլի ջերմ վերաբերումէն» Եուրի Վեսելովսկի կը ձեռնարկէ երկրորդ հատորի մը հրատարակութեան: Այս հատորով (1894) ռուս ընթերցողներուն ներկայացուած էին Պատկանեանի, Պէշիկթաշլեանի, Դուրեանի, Շահազիզի, Յովհաննէս Յովհաննիսեանի, Յովհ. Թումանեանի եւ Աւ. Իսահակեանի լաւագոյն քերթուածները:

«Հայ վիպասաններ ու բանաստեղծներ» հաւաքածոն լուրջ խթան հանդիսացաւ հայ գրականութիւնը ռուսերէն թարգմանելու գործին մէջ: Այնուհետեւ մէկը միւսին ետեւէն թարգմանուեցան եւ լոյս տեսան հայ գրականութեան նուիրուած գիրքեր, առանձին գրողներու գործերուն նուիրուած ուսումնասիրութիւններ, որոնցմէ յիշատակութեան արժանի են Լ. Ումանցի եւ Ա. Կերվիշի խմբագրութեամբ 1903ին հրատարակուած «Ժամանակակից հայ բանաստեղծներ», Եուրի Վեսելովսկիի եւ Գր. Խալաթեանի խմբագրութեամբ 1907ին հրատարակուած «Հայկական քնար» հաւաքածոներ: Առանձին հատորներով լոյս կը տեսնեն Սմբատ Շահազիզի, Ռափայէլ Պատկանեանի, Մուրացանի, Նար-Դոսի, Յովհաննէս Թումանեանի, Աւետիք Իսահակեանի, Վրթանէս Փափազեանի գործերը:

1916 թուականը չափազանց նշանակալից էր այս առումով: Հայ գրականութեան նուիրուած երկու կարեւոր գործեր հրատարակուեցան ռուսերէն: Առաջինը Մաքսիմ Կորքիի խմբագրութեամբ լոյս տեսած «Հայ գրականութեան հաւաքածոն» էր, երկրորդը՝ «Հայաստանի բանաստեղծութիւնը» հաւաքածոն, Վալերի Բրիւսովի խմբագրութեամբ: Մաքսիմ Կորքիի հետաքրքրութիւնը հայ գրականութեան եւ պատմութեան հանդէպ կը սկսի 90ական թուականներէն: 1915ին կը հրաւիրէ Վահան Տէրեանը՝ այդ հաւաքածոն միասին կազմելու համար: Նկատի ունենալով, որ Բրիւսովի կազմած հաւաքածոն նուիրուած էր հայ բանաստեղծութեան, կ'որոշէ առաւելաբար ներկայացնել հայ արձակը: Իբրեւ թարգմանիչներ հաւաքածոյին կ'աշխատակցին Պալմոնտ, Պունի, Բրիւսով, Իւանով, Վեսելովսկի, Շերվինսկի, Շահինեան, Լիսիցեան եւ ուրիշներ:

Կորքի յատուկ ուշադրութիւն կը դարձնէ Սունդուկեանի «Պեպօ» թատերգութեան վրայ: Թէեւ այդ թատերգութիւնը մինչ այդ ունեցած էր երեք թարգմանութիւններ, այնուամենայնիւ Կորքի Տէրեանի հետ միասին կը ձեռնարկէ անոր չորրորդ թարգմանութեան, որովհետեւ, իր կարծիքով ռուս թարգմանիչները հայ մեծ թատերագէտին անմահ գործը գրկած են ազգային գոյնէն: Բացի վերոյիշեալ հաւաքածոյէն, փափաքած է հրատարակել հայ գրականութեան նուիրուած ուրիշ հաւաքածոներ ալ, սակայն անոր ցանկութիւնը անկատար մնաց: Կորքի մտադիր էր կազմել նաեւ «Հայկական գրադարան» մատենաշար, ուր պէտք է ներկայացուէին հայ գրողներուն առանձին գործերը:

Անգնահատելի է Վալերի Բրիւսովի դերը հայ բազմադարեան գրականութեան լաւագոյն նմոյշները ռուս ընթերցողներուն ներկայացնելու գործին մէջ: Մինչեւ Բրիւսով հայկական բանաստեղծութենէն կատարուած թարգմանութիւններով աչքի զարկած են բազմաթիւ

ՄԱՐԻ ՍԹԻՒԱՐ

(MARIE STUART)

Բարեկամներու մեղսակցութեամբ իր բանտի խուցէն նամակներ կը յղէ բազմաթիւ մեծամեծ անձնաւորութիւններու, որոնց հակակրութիւնը Եղիսաբէթի դէմ ծանօթ էր: Այդ նամակները Եղիսաբէթի ձեռքը կ'անցնին եւ այս վերջինս իր հաւանութիւնը կը յայտնէ որպէսզի Սկովտիոյ թագուհին դատուի լորտերու ժողովին կողմէ:

Կալանաւորը կը փոխադրուի Լոնտոնի համբաւաւոր Աշտարակի արգելարանը, ուր լորտերու դատարանը դատելով ըՍկովտիոյ թագուհին, զայն կը դատապարտէ մահուան, «Անգլիոյ թագուհիին կեանքին դէմ դաւած ըլլալու ամբաստանութեամբ»:

Մարի Սթիւար որ իր բովանդակ կեանքի ընթացքին որեւէ վտանգի առջեւ չէր վախցած, սառն անտարբերութեամբ մը կ'ունկնդրէ իրեն դէմ արձակուած գլխատման վճիռը:

Անգլիոյ թագուհին պիտի ներէ՞ իր զարմուհիին:

Յաճախ կը թուի թէ Եղիսաբէթ տրամադիր է ներելու: Սակայն իր նախարարները, մանաւանդ Նախարարապետը՝ Լորտ Սեսիլ, որ կատաղի հակառակորդ մըն է Սթիւարներուն, այնքան մեծ ազդեցութիւն մը կը գործեն թագուհիին վրայ ի նպաստ վճիռին գործադրման, որ այս վերջինս տեղի տալով կը ստորագրէ մահավճիռը:

Հետեւեալ օրը, Լորտ Շրէվզպըրի (որ կը նկատուէր Եղիսաբէթի բազմաթիւ սիրականներէն մէկը), ընկերակցութեամբ բազմաթիւ դատական պաշտօնեաներու, կը մտնէ Մարի Սթիւարի խուցը:

Շրէվզպըրի, գլխարկը հանած, յարգանքով եւ խոր ակնածութեամբ մօտենալով մահապարտին, կը յայտարարէ թէ յաջորդ օրը պիտի գործադրուէր վճիռը:

Միշտ ինքզինքին տէր, առանց վայրկեան մը իսկ տատամսելու, քաղցր ժպիտ մը դէմքին, Մարի Սթիւար կ'ուզէ գիտնալ թէ ժամը քանիի՞ն վերջ պիտի տրուէր իր կեանքին:

— Վաղը առտու, ժամը ութին, կը կակազէ Լորտ Շրէվզպըրի...

×

Ամբողջ օրը, մինչեւ գիշեր, Մարի Սթիւար նամակներ կը գրէ, ուղղուած Պապին, Սպանիոյ թագաւոր Փիլիպպոս Բ.ի, իր ընտանիքին, Ֆրանսայի թագաւոր Հենրիկոս Գ.ի, որուն կը յանձնարարէ առանձնել խնամակալութիւնը իր զաւկին: Կը գրէ նոյնպէս իր խոստովանահօր, որ վերջին պահուն հրաժարած էր իր հոգեւոր մխիթարութիւնը բերելու մահապարտին:

Կը պատրաստէ իր կտակը, ըստ որուն իր բոլոր ստացուածքը կը բաժնէ իր սպասաւորներուն:

Այս բոլոր կարգադրութիւններէն ետք Մարի Սթիւար խաչին առջեւ ծունր դրած, ջերմեռանդութեամբ կ'աղօթէ երկար:

Ապա, երբ թէ արտակարգ ոչինչ պատահած ըլլար, կը մտնէ անկողին եւ շուտով կը թաղուի խոր ու անդորր քունի մը մէջ:

Հետեւեալ առտու կանուխ արթննալով, մահապարտ թագուհին կը ձեռնարկէ չափազանց բծախնդիր արդուզարդի մը, նորահարսի մը պատշաճ խնամքով, «մահը վայելչօրէն ընդունելու համար»:

Կը հագնի արարողութեանց յատուկ ճոխ շրջազգեստ մը, սեւ անդունէ վերարկու մը կը նետէ իր ուսերուն, որուն երկար քղանցքները այնքան ծանր կը կշռեն որ իր ծառաներէն մին ստիպուած կ'ըլլայ բռնել զանոնք:

Սակայն, ամէն բանի մասին խորհելով, Մարի Սթիւար իր ճոխ շրջազգեստին տակէն հագած է նաեւ ուրիշ շրջազգեստ մը, այս անգամ կարմիր, որպէսզի երբ գլխատման պահուն ստիպուի հանել իր առաջին շրջազգեստը, կարմիր հագուստը մեղմացնէ իրմէ հոսելիք արիւնին զարհուրելի տեսքը...

(11 Շար.)

Թարգմանիչներ։ Սակայն այդ Թարգմանութիւններէն ոչ մէկը այնպիսի լայն արձագանգ չէ գտած, որքան «Հայաստանի բանաստեղծութիւն»ը։ Պէտք է նըշել, որ մինչեւ Բրիւսովի ծաղկաքաղը հայկական բանաստեղծութեան նուիրուած միւս հաւաքածոները եւ գիրքերը հիմնականին մէջ կը վերաբերէին ԺԹ. դարու եւ Ի. դարու հայ բանաստեղծութիւնը, անտեսելով հայ ժողովրդական երգերը եւ միջնադարեան բանաստեղծութեան գոհարները։ Բրիւսովի այս հաւաքածոյին շնորհիւ էր, որ ռուս գրասէրը առաջին անգամ ըլլալով հնարաւորութիւն ունեցաւ ծանօթանալու հայկական բանաստեղծութեանը հնագոյն ժամանակներէն մինչեւ Ի. դարու սկիզբները։

Նախորդ հաւաքածոներուն համեմատութեամբ այս ծաղկաքաղը աչքի կը զարնէ ոչ միայն հայ բանաստեղծութեան լիիւ ընդգրկումով, այլեւ թարգմանութիւններու բարձր որակով։ Կազմուած է մեծ բարեխղճութեամբ։ Իբրեւ յառաջաբան կցուած է Բրիւսովի «Հայաստանի բանաստեղծութիւնը եւ անոր միասնութիւնը դարերու ընթացքին» պատմարանական ակնարկը, որ հայ գրականութեան պատմութեան նուիրուած գիտական լուրջ ուսումնասիրութիւն է։ Հայ Բանաստեղծութեան մասին, ի մէջ այլոց գրած է.— Հայկական բանաստեղծութեան ծանօթանալը պէտք է պարտադիր ըլլայ իւրաքանչիւր կրթուած մարդուն համար, ինչպէս պարտադիր է անոր համար Հելլէն ողբերգակներուն, Տանթէի «Կատակերգութեան», Շէյքըսփիրի ողբերգութիւններու, Վիքթոր Հիւկոյի քերթուածներուն ծանօթութիւնը՝։

Հմտօրէն ուսումնասիրելով հայ ժողովուրդին պատմութիւնը եւ գրականութիւնը եւ հոն գտնելով «հոգեկան վսեմ ուրախութիւններու անսպառ աղբիւր», Բրիւսով հակառակ Հայութեան համար ստեղծուած ծանր գոյավիճակին, խորապէս կը հաւատայ անոր ստեղծագործ ուժին։

1916 Յունուար 28ին Մոսկուայի մէջ արտասանած «Հայաստանի գալիք բանաստեղծներու խնդիրներուն մասին» ճառը աւարտած է հետեւեալ խօսքերով.
— Այն սեւ ամպերուն մէջէն, որ այնքան շատ անգամներ ծածկած են Հայոց պատմութեան հորիզոնները, այն ահեղ եւ հեղձուցիչ մշուշին մէջէն, որ այնքան շատ անգամներ պատած է հայ ժողովուրդին կեանքը, յաղթական թափով ճեղքած, դուրս եկած են եւ կը շողշողան մինչեւ այսօր անոր բանաստեղծութեան յաղթական ճառագայթները։ Այդ շողշողումը ինծի կը թուի լաւագոյն խոստումը Հայաստանի ապագայ ճակատագրին համար ... Վերափոխելով Տուրգենեւի խօսքը՝ համոզումով կրնանք ըսել.
— Կարելի չէ հաւատալ, որ այսպիսի բանաստեղծական արուեստ մը մեծ ապագայ ունեցող ժողովուրդի մը սեփականութիւնը չըլլայ»։

Յետագային վերատին Թարգմանուեցան Թումանեանի, Իսահակեանի, Շիրվանզադէի երկերուն հաւաքածոները, Աբովեանի, Նալբանդեանի, Սունդուկեանի, Ծատուրեանի, Յովհաննիսեանի, Յակոբեանի, Տէրեանի երկերը կամ հատընտիր էջերը։

Վերջին տասնամեակներուն հրապարակ եկան երախտապարտ տաղանդաւոր հայ գրողներ, որոնք զարգացնելով մեր դասական գրականութեան լաւագոյն աւանդները, ստեղծեցին բարձրարժէք գեղարուեստական գործեր։ Ռուս գրասէրները հաճոյքով կը կարդան Եղիշէ Չարենցի բանաստեղծութիւնները, Ն. Զարեանի «Հացահատ»ը, Դ. Դեմիրճեանի «Վարդանանք», Ստ. Զօրեանի «Պապ թագաւոր» վէպերը։

Վախթանգ Անանեանի «Սեւանի ափին» արկածային վիպակը Թարգմանուած է բազմաթիւ լեզուներու, մեծ ընդունելութիւն գտնելով ամենուրեք։

Ռուսերէնի Թարգմանուած են Գեղամ Սարեանի, Յովհաննէս Շիրազի, Սիլվա Կապուտիկեանի, Մարօ Մարգարեանի, Համօ Սահեանի, Պարոյր Սեւակի, Հրաչեայ Յովհաննիսեանի, Վահագն Դաւթեանի, Գէորգ Էմինի եւ ուրիշներու բանաստեղծութիւնները, արձակագիրներ Մկրտիչ Արմէնի, Սերօ Խանզադեանի, Գուրգէն Մահարիի, Ստ. Ալաջաջեանի եւ ուրիշներու վէպերն ու պատմուածքները։

Թարգմանուած են նաեւ հայ գրականագէտներուն բազմաթիւ աշխատութիւնները եւ ուսումնասիրութիւնները, հայ գրականութեան պատմութեան նուիրուած մենագրութիւններ, ինչպէս, օրինակ, Մանուկ Աբեղեանի «Հայ հին գրականութեան պատմութեան» առաջին հատորը, Յովհաննէս Ղանալանեանի «ԺԹ.-Ի. դարերի հայ գրականութեան ակնարկները», Հրանտ Թամրազեանի «Շիրվանզադէի դրամատուրգիան», Յակոբ Սալախեանի «Եղիշէ Չարենց»ը եւ բազմաթիւ այլ աշխատութիւններ։

Դ. ՌՈՍՏՈՄԵԱՆ

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ).— Պոլսոյ Պատրիարքը Շնորհք Արք., Յունաստանէն վերադարձի ճամբուն վրայ, ուր մասնակցած էր Աթոսի հանդիսութեանց՝ երեք օր հիւր մնաց Միլանոյի «Քառասուն Մանկունք» եկեղեցւոյն հոգաբարձութեան։

Ամսոյս 3ին, Հայկ. Տան երդիքին տակ հանդիպում մը ունեցաւ Միլանոյի գաղութին հետ։ Զգօն Եպիսկ., Պ. Երուանդ Հիւսիսեան եւ Պ. Կարապետ Ղազարեան ողջոյնի եւ յարգանաց խօսք ուղղեցին Պատրիարք հօր, որ յետ իր գոհութիւնն ու շնորհակալութիւնը յայտնելու՝ մանրամասն տեղեկութիւններ տուաւ Պոլսահայ կեանքէն, մանաւանդ ծանրանալով երեսուն երեք եկեղեցիներուն, նոյնքան թիւով վարժարաններուն, Սկիւտարի դպրեվանքին եւ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցի տնտեսական վիճակին վրայ։

Իր խօսքը յատկապէս ուղղելով Տիկին Սոնա Իպիշեանի, Պ. Պ. Երուանդ Հիւսիսեանի, Ստեփան Արապեանի, Յարութիւն Տիլխիզեանի, Գէորգ Խանդելեանի եւ Հայրապետ Գարապիլէքեանի՝ շնորհակալութիւն յայտնեց անոնց, որոնք երկար տարիներէ ի վեր, Սկիւտարի Դպրեվանքին մէջ աշակերտներ կը պահեն։

Յաւարտ իր խօսքին, Հոգաբարձութիւնը Պատրիարք հօր ձօնեց Թանկագին քարերով ընդելուզուած ոսկի սկիհ մը։

Ա. ՍՐ.

ԱՆՀԵՏԱՑՈՂ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐ

ՎԱՂԻՆԱԿ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ

Փարիզի հայ թատրոնի ընտանիքը կորսնցուց իր լաւագոյն անդամներէն մէկը՝ դերասան Վաղինակ Ալթունեան։

Ծնած էր 1905ին, Պոլիս, Սամաթիա հայաշատ արուարձանը։

Մանուկ հասակէն, Վաղինակ Ալթունեան սիրահար մը եղած էր բեմին ու մընաց այդպէս մինչեւ իր կեանքին վերջը։

Իր բեմական առաջին քայլերը առած էր Պուլկարիոյ մայրաքաղաք Սոֆիայի մէջ, ուր հասած էր 1923ին, քեմալական շարժումի սկիզբներուն խոյս տալով Պոլսէն։

Սոֆիայի մէջ, Վաղինակ Ալթունեան տեղական սիրողներու գլուխը անցած, կը կազմակերպէ բազմաթիւ ներկայացումներ։

Փարիզ հաստատուելէն ետք, հանդուցեալը եղաւ հայ թատրոնի անշահախնդիր ու նուիրեալ աշխատաւորներէն մին։

Գրաւման շրջանին, շնորհիւ Վաղինակ Ալթունեանի մասնակցութեան, հայ թատրոնը կրցաւ շարունակել իր գործունէութիւնը, այդ մռայլ օրերուն Փարիզի Հայերուն պարգեւելով բեմական վայելքներ։

Բեմական ինքնատիպ սեռով օժտուած դերասան մըն էր Վաղինակ Ալթունեան։ Արտաքին բռնազբօսիկ էֆէներէ հեռու, ան եղաւ պարզ ու վճիտ մեկնաբանը իր ստանձնած զանազան դերերուն, որոնցմէ լաւագոյնները եղան «Թշուառները»ի Ժան-Վալժանը, «Անին ծախուեցաւ»ի Վեստ Սարգիսը, «Զար Ողի»ի Գիժ Դանիէլը եւ բազմաթիւ այլ դերեր։

Նուիրեալ արուեստագէտ մը եւ ամբասիր ու բարի էր Վաղինակ Ալթունեան։ Իր բովանդակ կեանքի ընթացքին եղաւ սիրալիր ու հաճոյակատար մարդոց հանդէպ ու մնաց անկիրչաչար ու անոխակալ դէպի իր ընկերները։

Բնութիւնը օժտած էր զինքը զօրաւոր մկաններով, սակայն բարի եւ հեզ Վաղինակը երբեք այդ մկաններու ուժին չկրթնեցաւ, կեանքին մէջ իրեն ճամբայ բանալու համար։

Փարիզի հայ Թատրոնը երախտագիտութեամբ պիտի յիշէ իր զաւակին անունը, որ այնքան քրտինք խառնեց այդ Թատրոնի շէնքի շաղախին։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԴՄԲԷԹԵԱՆ

ԿԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

ԱՐՏԱՌՈՑ ԲԱՌԵՐ

«Աստուծոյ օրէնքներուն եւ փառքին» հակադրուող բոլոր գրութիւններու հրատարակութիւնները արգիլուած էին ցարական գրաքննութեան կողմէ Ռուսիոյ մէջ։

1823ին գրաքննիչները արգիլեցին Ուալթըր Սքոթի բանաստեղծութիւններու թարգմանութեան տպագրութիւնը՝ ծիծաղելի պատճառներով։

Բանաստեղծութեան տողի մը դիմաց, ուր ըսուած է «ժպիտ քաղել քու շըրթունքներէդ երկնային», գրաքննիչը գրած է «շատ զօրաւոր ըսուած է, կինը արժանի չէ, որպէսզի անոր ժպիտը երկնային համարուի»։ Մէկ ուրիշ տողի՝ «Օ՜հ, ինչքան կ'ուզէի հեռաւոր երկրի արձակութեան մէջ, քու մօտդ գտնել երանութիւն», լուսանցքին մէջ գրաքննիչը գրած է. «Երանութիւն գտնել կարելի է աստուածաշունչին եւ ոչ թէ կնոջ մօտ»։ «Օ՜հ այնպէս կ'ուզէի, որ կեանքս տալ քեզի» տողին կապակցութեամբ գրաքննիչը վրդովուած գրած է. «Ալ ի՞նչ կը մնայ Աստուծոյ տալու»։

×

Խորհ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան որոշումով՝ հինգ հատորներով լոյս պիտի տեսնեն այն բոլոր ճառերը, զորս 1953 Սեպտեմբերէն ի վեր, երկրագործական հարցերու շուրջ արտասանած է վարչապետ Խրուշչեւ։

Արդէն իսկ հրապարակ ելած է առաջին հատորը՝ որ կը պարունակէ Խորհրդ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէի 1953 Սեպտեմբերի լիագումար նիստին առջեւ Խրուշչեւի բրած զեկուցումը «Համայնավարութեան կառուցումը Խորհ. Միութեան մէջ եւ երկրագործութեան զարգացումը» խորագրով։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (178)

ԵՐԿՏԸՔԻ ՊՈՄՊԱՆ

●●●

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

Ամբաստանեալ Խաչատուր ըսաւ թէ Վըռամշապուհի հետ բարեկամանալէ եւ անոնց յեղափոխական կարծիքներուն եւ ծրագրուած գաղափարներուն տեղեկանալէ ետքը, Վռամ յայտնած էր թէ. այս Կոմիտէները նախապէս Օսմ. Դրամատունը օդը հանելու ծրագիր մը պատրաստած էին ժամանակաւ, եւ անոր գործադրութեանն ալ հետեւած, բայց վերջը, այլ եւ այլ պատճառներով, մանաւանդ, եղեռնական արարքին նախապատուութիւն տրուելուն հետեւանքով, վերոյիշեալ ծըրագիրը մէկդի թողուած էր։

Սամուէլ Ֆայն ալ յեղափոխական անխծապարտ մարմիններուն մէջ մասնաւոր դիրք մը կը գրաւէր, եւ նոյնիսկ 1904 Փետրուար 19ին Սոֆիայի մէջ գումարուած խռովարարական ժողովին մէջ ուր որոշուեցաւ եղեռնագործութիւնը, ուրիշ յեղափոխականներու հետ ինք ալ ճառ խօսած էր։

Ժորժէ լրացուցիչ տեղեկութիւններ պահանջուեցաւ այս Սամուէլ Ֆայնի ինքնութեան եւ նախկին ընթացքին վրայ։ Խաչատուր պատասխանեց թէ անիկա ռուսահըպատակ հայ յեղափոխական մըն էր եւ Պաքուի մէջ ուսուցիչ էր, որ յետոյ վըտարուեցաւ եւ արտաքսուեցաւ Ռուսիայէն ուրիշ յեղափոխական պետերու հետ եւ թէ՝ Սոֆիայի մէջ տեղի ունեցած պայթիւնէն առաջ անոր կենսագրութիւնը եւ պատկերը հրատարակուած էին Փարիզի «Փրօ Արմէնիա» լրագրին մէջ։

Գալով անոր խռովարարական գաղափարներուն եւ գործադրութիւնը իրեն յանձնուած եղեռնական որոշումներուն հանգամանքին, Խաչատուր յարեց թէ բացի եղեռնական անխծապարտ ձեռնարկէն, թէեւ ձեռնարկուած էր քանդել եւ օդը հանել դրամատուններ, սեղանաւորական հաստատութիւններ, պաշտօնատուններ եւ ուրիշ պաշտօնական եւ անհատական շէնքեր, եւ այսպէս, զանազան կողմեր խռովութիւն եւ յեղափոխութիւն յարուցանել, սակայն ծրագրին այս մասին գործադրութիւնն ալ առժամապէս յետաձըգուած էր։

Խաչատուրէն պահանջուեցաւ տեղեկութիւններ տալ նաեւ Պոլսոյ խռովարարական մասնաճիւղը կազմող վերոյիշեալ անձերուն ինքնութեան մասին եւ ապացուցուեցաւ նաեւ, որ պէտք չէ ծածկէ իր անխծապարտ ընկերներուն վրայ ունեցած ստոյգ տեղեկութիւնները, քանի որ նոյնիսկ իր խոստովանութեամբ ստուգուած է, թէ տեղեակ էր այդ Կոմիտէներուն գործունէութեանց։

Սակայն Խաչատուր չուզեց որեւէ բացատրութիւն տալ այս մասին. միայն յայտարարեց թէ Ռուբինա Ֆայն՝ Սամուէլ Ֆայնի աղջիկը չէր, այլ կովկասցի ընտանիքի մը զաւակը, որ իր երկրին մէջ կրթութիւն առած ատեն յեղափոխականներու միացած էր եւ թէ անոր ընտանիքը չէր գիտեր, թէ ուր կը գտնուի Ռուբինա, որ Սամուէլ Ֆայնի քով կ'ապրէր իբր անոր աղջիկն եւ յեղափոխական գաղափարներու գործադրութիւնը սկիզբէն մինչեւ վերջը հետապնդելը իրեն նըպատակ կէտ ըրած յեղափոխական մըն է։

Լիփա Րիփս ալ Պաքուցի Հայ մըն է, որ իր երկրին մէջ մարդասպանութեամբ ամբաստանուած եւ դատապարտուած, սակայն բանտէն խարդախութեամբ փախչելով՝ «Դրօշակ» յեղափոխական մարմնոյն միացած է, եւ յետոյ իր իսկ պատասխանատուութեան տակ կը վարէր այս տեղի խռովարարական գործերը։ Իսկ իր կինը կոչուած Սոֆի՝ Մարի Զայց անունով ճանչցուած, ծագումով գերմանացի է, որ Կովկասի յեղափոխականներուն կը վերաբերի եւ այդ երկրին մէջ իրենց նպատակին գործադրութեան աշխատողներէն է։

Իրարմէ բոլորովին անջատ ըլլալով ի հարկին սովորաբար մէկզմէկու օժանդակող ուրիշ Հայ Կոմիտէներ Թիֆլիսէն Ժընեւ կանչեցին այդ կինը, երբեւ գործակցութեան միջոց, որ Լիփա Րիփսի հետ միանալով, իրենց միջեւ աղօրէն յարաբերութիւն հաստատուեցաւ եւ այս պատճառով սկսան այր եւ կին միասին ապրիլ։

Քարլ Նաւմանովիչ Պոլսեցի է, իսկ Թըրաս Նաւմանովիչ ռուսիացի, Սիլվիօ Րիչիի կամ Վահանի ուր տեղացի ըլլալը չէր գիտեր Ժորժ, իսկ Քարլ Նաւմանովիչի հետ գտնուած Տիկին Աչքալա՝ ռուսացի է որ յեղափոխական Թղթակցութեանց միջնորդ կ'ըլլար եւ կը դիւրացնէր յարաբերութիւնները՝ Կոմիտէներուն միջեւ, բայց եղեռնական արարքէն բաւական ժամանակ առաջ Պոլսէն փախած էր։

Ժորժ վերջ ի վերջոյ պնդեց սակայն, որ ասոնց եւ ուրիշ անձերու մասին որեւէ տեղեկութիւն չունի։

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Տար.)

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը արձակուրդի մեկնող իր յարգելի բաժանորդներուն ուշադրութեան կը յանձնէ թէ հակառակ իր փափաքին, անկարելիութեան մէջ է ՅՈՒԼԻՍ եւ ՕԳՈՍՏՈՍ ամիսներու ընթացքին, հասցէի առժամեայ փոփոխութիւններ կատարելու։

Թերթիս պաշտօնէութեան արձակուրդը արդէն դժուարացնէ տպագրական եւ առաքման մեր աշխատանքները, այնպէս որ վարչութիւնս ի վիճակի չէ յաւելեալ աշխատանքներ ստանձնելու, որոնց համար ոեւէ պաշտօնեայ չունի։

Անգամ մը եւս խնդրելով մեր բաժանորդներէն որ ներողամիտ ըլլան, կը թելադրենք որ իրենց անձնական միջոցներով կարգադրութիւններ ընեն, արձակուրդի վայրը ստանալու համար Յառաջը, բայց ոչ մէկ դիմում, ոչ ալ դրամական առաքում ընեն թերթիս, այս նպատակաւ։

Վստահ ենք որ մեր հաւատարիմ բաժանորդները լաւ պիտի հասկնան նման ակամայ կարգադրութեան մը պատճառները եւ մեր կողմէ որեւէ չկամութեան պիտի չվերագրեն զայն։ Մեր ընթերցողները գիտեն թէ ինչ զոհողութիւններ կը ստանձնէ Յառաջ լոյս տեսնելու համար ամէնուն արձակուրդի շրջանին, փոխանակ ինք ալ այդ օրերուն հրատարակութիւնը դադրեցնելու։ Մեր ընթերցողներն ու բարեկամները պիտի չուզէին անշուշտ ալ աւելի ծանրաբեռնել թերթիս տնօրէնութիւնը։

Շնորհակալութիւններով
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի, Կիրակի, Յուլիս 14, Քիւժ-լէ-Փէնի անտառին մէջ (անցեալ տարուան վայրը)։

Կը նախագահէ՝ ԸՆԿ. ԺԻՐԱՅՐ ՏԷՐ-ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ։

Կը խօսի ԸՆԿ. ՎԱՀՐԱՄ ՄԻՍՏԻՔ
Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի 66րդ տարեդարձը

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Մարսէյլի Շրջանի Նոր Սերունդի բոլոր խումբերուն։
Հայկական պարեր ազգային տարազով։
Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով։
Շամփուրով խորոված։
Մուտքը ազատ է։

Դուրսէն անհատներու համար որեւէ ապրանք ծախելը, ինչպէս նաեւ կրակ վառելը խստիւ արգիլուած է։

Երթեւեկի համար կարելի է առնել Թուլոնի Օթօքարը եւ իջնել Քիւժ լը Փէն։

ՊՕՄՈՆԻ հասարակութեան կը յայտարարուի թէ օթօքար վարձուած է Խանասորի տօնակատարութեան վայրը երթալու համար, կը հրաւիրուին օր առաջ արձանագրուիլ հետեւեալ ընկերներու մօտ.

Ժիրայր Տէր Վարդանեան, Սերժ Սարգիսեան, Գէորգ Եօթնեղբայրեան, Նշան Դարբինեան։

Օթօքարը կը մեկնի Պօմոնէն առաւօտ ժամը ութին։

ՔԱՂԱՔԻ շրջանին համար «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի վարչութիւնը վարձած է օթօքառ մը, որ կը մեկնի Կիրակի առաւօտ ժամը ութին Փլաս տ'Էքս, ընկ. Քէօսէյեանի խանութին առջեւէն (Ֆօթօ Ռեքս)։

Տոմսերը ապահովել հետեւեալներէն.— Տէրիկեան, Պար Րաֆֆի, ընկ. Քէօսէյեան (Ֆօթօ Ռեքս), Արիստակէս Պետրոսեան։

ՍԷՆ-ԺԵՐՈՄԷՆ տօնակատարութեան երթալու համար կարելի է օթոքառի տեղերը ապահովել հետեւեալ հասցէներէն. — Կ. Յարութիւնեան, Կ. Սիմոնեան եւ Մ. Զորպաճեան։ Օթոքառը կը մեկնի ճիշդ ժամը 8ին, հաւաքավայր՝ Պուլ. տը Բազորան։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէին ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Ակումբին մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Շատ կարեւոր օրակարգ։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՎԱՐԴԱՎԱՌԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Տարօն-Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը կը տօնէ Վարդավառը։ Այդ առթիւ հոգեհանգիստ-պատարագ տեղի կ'ունենայ Հայոց եկեղեցին ի յիշատակ մեր Բիւրաւոր Նահատակներուն, որոնք ինկան Թուրք Թշնամիի ձեռքով մեր հայրենի հողերուն վրայ, 1915ի Վարդավառէն սկսեալ։

Կը խնդրուի մեր հայրենակիցներէն հոծ բազմութեամբ ներկայ գտնուիլ յարգանքի այս տօնին։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան կողմէ։

Այս Կիրակի ամբողջ օրը Թէսիէի ագարակին զովասուն դաշտին մէջ, Շըմէն տը լա Ֆորէ, Հօթ Ֆավանթին։

Երգեր, պարեր, ու զանազան նորութիւններ։

Աւանդական Շամփուրով խորոված։

Ճոխ պիւֆէ։

Սիրով կը հրաւիրուի Վալանսի եւ շրջանի Հայութիւնը։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի։

Կիրակի (14 Յուլիս) առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի Կապիյօն սրճարանի զովասուն պարտէզներուն մէջ Ջրանցքին եզերքը։

Գեղարուեստական բաժին եւ զանազան անակնկալներ։

Բարձրախօսի վրայ անընդհատ լսելի պիտի ըլլան հայկական սալեր։

Ճոխ պիւֆէ, համադամ ուտելիքներ եւ զովացուցիչ ըմպելիներ։

Ընտանեկան հաճելի եւ ուրախ զուարթ մթնոլորտ։

ԾԱՆՕԹ.— Օթօքառը Փլաս Կիշառէն կը մեկնի ժամը ճիշդ 10ին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Անձրեւի պարագային պատսպարուելիք վայրը ապահով։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հերոսներու Օրը կը տօնուի Յուլիս 21ին, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ողբ. Պ. Կղեմէս Օհաննեանի մահուան քառասունքին առթիւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են Շաւիլի եկեղեցիին.— Պ. Նուպար Յովհաննէսեան 50 ֆրանք, Տիկին Աննիկ Մինասեան (իր սիրելի քեռհօր յիշատակին) քսան ֆրանք, Տիկին Մաքրուհի Խօրտէքեան (Մարսէյլ) քսան ֆրանք։

Լոյս Տեսաւ

Մատենաշար — ՅԱՌԱՋ — Կեդրոնավայր
Գին
Ֆրանս՝ 15 Ֆր.
— Առաւել առաքումի ծախքը —
« ՅԱՌԱՋ »

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Ռուբէն Թաղէոսեան իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Փարիզի եկեղեցւոյ վարչութեան, Հոգչ. Ներսէս վարդապետին, քահանայից եւ դպրաց դասուն, Հայ Սպայից Միութեան, Կապ. Խաչին, եւ բոլոր անոնց որոնք իրենց խօսքով, անձամբ, հեռագրով, նամակով, ծաղկեպսակով եւ նուէրներով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին, իր ողբացեալ ամուսնոյն, Ռուբէն Թաղէոսեանի դառն կորուստին առթիւ։

×

Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է տասը ֆրանք Վիլ տ'Աւրեյի Պ. Գառնիկ Մեծմօրեանէ, փոխան ծաղկեպսակի ողբ. Կղեմէս Օհաննեանի մահուան քառասունքին առթիւ։

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Խմբագրին երկար բացակայութեան պատճառաւ, լոյս տեսած չեն ՀԱՅ-ԲՈՅԺի 1962 եւ 1963 տարիներու թիւերը։

Խմբագիրը, որ նոր վերադարձաւ Ամերիկայէն, գործի ձեռնարկած է արդէն։ Որոշած է հրատարակել երկու բացառիկ թիւեր, իւրաքանչիւրը 150 էջ։ Առաջինը պիտի կրէ 1962 թուականը, երկրորդը՝ 1963 թուականը։ Այս երկուքը մէկ տարի հաշուելով՝ անոնք որ վճարած են 1962, վճարած կ'ըլլան նաեւ 1963 տարին։

Այս ձեւով, խմբագիրը կը խորհի ՀԱՅ-ԲՈՅԺի հրատարակութիւնը ամբողջացնել եւ կանոնաւորել մինչեւ յառաջիկայ տարի, եւ 1964 տարուան թիւերը լոյս ընծայել ամսէ ամիս՝ Յունուարէն սկսեալ։

Ամերիկայի նոր բաժանորդները եւս, որոնք վճարած են այս տարուան համար (1963), պիտի ստանան ՀԱՅ-ԲՈՅԺի 1962 եւ 1963 թիւերը։

Այն բաժանորդները, որոնք յետնեալ պարտք ունին, թող բարի ըլլան իրենց վճարումը հասցնել մինչեւ տարեվերջ։ Հին պարտքերուն հետ՝ ներկայ տարին եւս վճարողներն են միայն, որ պիտի ստանան ՀԱՅ-ԲՈՅԺի բացառիկները, խմբագրուած բժշկական, գրական, պատմական, շատ հետաքրքրական եւ ճոխ բովանդակութեամբ,— արդէն տպագրութեան յանձնուած։

Այս առթիւ շնորհակալութիւն այն հաւատարիմ բաժանորդներուն, որոնք ՀԱՅ-ԲՈՅԺի հրատարակութիւնը ընդհատուած ըլլալով հանդերձ՝ խմբագրին բացակայութեան պատճառաւ, վճարումները կատարած են օրը օրին ի վկայութիւն իրենց բարեկամութեան եւ վստահութեան։

Կը խնդրուի Հայրենիք, Ասպարէզ, Արմենիա, Ազատ Օր, Յուսաբեր, Ազդակ, Ալիք թերթերու խմբագրութիւններէն, ինչպէս եւ Սիոն, Հասկ, Հայ Կեդրոն, Կիլիկիա, Հայաստանեայց եկեղեցի պարբերականներէն, որ հրատարակեն այս յայտարարութիւնը դէթ 2-3 անգամ։

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ - ԶԱՐԴԱՐԷՔ - ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47
11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր։ Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն։ Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն։ Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ.—
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը։

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

IMPRIMERIE SPECIALE DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 50 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	27 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 60 Ֆ.	Հատը	0.25 Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 14 ՅՈՒԼԻՍ — DIMANCHE 14 JUILLET 1963

...Դ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9656

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — No 9656

...ՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

...ԶԱՏՈՒԹԻ՛Ւ՛Ն, ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԻ՛Ւ՛Ն ՀԱՒԱՍԱՐՈՒԹԻ՛Ւ՛Ն

...րանսական Մեծ Յեղափոխութիւնը ...ննեւութերորդ դարու թանձր խաւա... մէջէն փայլատակող լուսաշող փարոս ...ծ է, որ նոր ճամբայ մը ցոյց կուտար ...ըեկորոյս մարդկութեան :

...նոր դարագլուխ մը կը բացուէր աշ... ...րհի պատմութեան մէջ: Ցոյսերու եւ ...ողներու փայլուն հեռանկարներ կու... ...յին ողեւորել ազատութեան կարօտ ...ոգիները :

...հրապարակ կը նետուէին նշանախօս... ...ր, որոնք ամբողջ ծրագիր մը, փիլի... ...փայութիւն մը, ուղեցոյց մը կը կազ... ...էին :

Ազատութի՛ւն, Հաւասարութի՛ւն, Եղ... ...բայրութի՛ւն :

1789 Յուլիս 14ին Փարիզի ազատա... ...ւնչ բնակիչները, — քաղքենի, աշխա... ...ւոր, արհեստաւոր, գիւղացի, մտա... ...ւորական — մէկ սիրտ մէկ հոգի եղած, ...յեղափոխական ինքնաբուխ խոյանքով մը ...ստիլի վրայ յարձակելով ոչ միայն ...բերդին ամրակուռ նիւթեղէն շէնք մը, ...այլ հիմէն սարսեցին բռնակալութիւնը : ...ժողովրդական տարերային ընդվզումը ...ուղղուած էր քաղաքական, կրօնական եւ ...տնտեսական երրեակ բռնակալութեանց ...դէմ : Թագաւոր, ազնուապետական դա... ...սակարգ եւ բարձրաստիճան կղեր դարե... ...րով անխղճօրէն կը կեղեքէին ու կը շա... ...հագործէին համեստ, պարկեշտ ու հաւա... ...տացեալ միլիոնաւոր մարդիկ քաղաքնե... ...րու եւ գիւղերու մէջ: Չկա՛ր ազատու... ...թիւն: Չկա՛ր հաւասարութիւն : Հետե... ...ւաբար չկա՛ր նաեւ եղբայրութիւն :

...Գաղափարական, մաքուր յեղափոխա... ...կաններու հնչակած բոցաշունչ այս եր... ...եակ նշանախօսքերը շուտով հրեղէն թե... ...ւերով սլացան, գլեցին Ֆրանսայի սահ... ...մանները, հասան մինչեւ արեւելք, յոյսի ...ներ բոնկցնելով բռնակալ լուծի են... ...թակայ բազմաթիւ ազգերու եւ միլիոնա... ...ւոր մարդոց հոգիներուն մէջ :

...Անոնք ամէնէն առաջ արձագանգ գտան ...հոգիներուն մէջ Հայերուն, որոնց սրտին ...մէջ անթեղուած էր ազատութեան ան... ...մար կրակը :

...Մեծ յեղափոխութենէն վեց տասնեակ ...տարիներ վերջ 1848ի նոր յեղափոխու... ...թեան թեւեր տուաւ բուռ մը հայ ուսա... ...նողներու, որոնք այս լոյս քաղաքին մէջ ...ծնունդ առած ազատական - յառաջդիմական ...գաղափարականով, պիտի վերադառնա... ...յին Պոլիս հայ ազգին տալու համար ...1860ի Ազգային Սահմանադրութիւնը՝ ...արտափոխուած եւ վաւերացուած Բարձ... ...րագոյն Դուռնէն ճիշդ հարիւր տարի ա... ...ռաջ 1863ին :

...Մտաւորական ու ազգայնական այս ...սերունդը նոր յոյսերու հեռանկարով ...հայ ազգը պիտի առաջնորդէր դէպի Պեր... ...լին, ուր 1878ի վեհաժողովը իր օրակար... ...գին վրայ պիտի դնէր Հայկական Հար... ...ցը :

...Մեծ պետութեանց անտարբերութիւնը ...[illegible] մեղսակցութիւնը — ազատա... ...[illegible] հայ մտաւորականութիւնը պիտի ...[illegible] կազմելու քաղաքական, յեղափո... ...[illegible] կուսակցութիւններ, [illegible]

[illegible] ...«Յուլիս 14»ի ազգային տօ... [illegible]

[illegible] ...ԹԵՆԷՆ 174 տարի վերջ [illegible] ...Պետութիւններ կան [illegible] ...կարգը [illegible]

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՎԵՐՋԵՐԳԱՆՔ

Իմ Ախուրեան այն ափին բնկած՝
Անին՝ վիրաւոր եղնի՛կ է կրկին.
Որսորդն ու մահը դեռ գլխին կանգնած՝
Չեն թողնում անգամ լեզու տայ վէրքին ...
Այս ափին՝ ձագը, այն ափին՝ մայրս, Անին վիրաւոր,
Այս ափին՝ ձագն է բառաչում, լալիս, ինչո՞ւ չես գալիս,
Չի կարող լիզել կաթող արիւնը վէրքի դարաւոր.—
Այն ափին մայրն է, ուզում է դնել գլուխն այս ափին,—
Բայց դարեր կանգնած որսորդը գլխին՝ դեռ ահ է տալիս,
Լուսնի մահիկը որպէս իր արնոտ աղեղը ձեռին,
Ո՛չ նետն է հանում եղնիկի կրծքից, ո՛չ խրում է խոր,
Ո՛չ սպանում է, ո՛չ կեանք տալիս մօրս վիրաւոր ...

×

Դեռ մի կարօտ ունեմ անյագ՝ հասնե՛մ Անին ու նոր մեռնեմ,
Բանամ Հայոց դռները փակ, տեսնեմ Անին ու նո՛ր մեռնեմ,

Օրօրք դնեմ իղձերն Հայոց, Հայոց յոյսերն օրօրելով՝
Որպէս որդուն իմ երկուորեակ՝ գրկե՛մ Անին ու նո՛ր մեռնեմ :

Ախուրեանի ջրերի պէս՝ մօրս փէշերն համբուրելով,
Լցուած կեանքով հազարազանգ, փրկե՛մ Անին ու նո՛ր մեռնեմ,

Կրծքիս սեղմեմ Անիս աւեր, բուերի տեղ՝ սոխակ դառնամ,—
Դառած երգ ու վարդի քաղաք՝ երգե՛մ Անին ու նո՛ր մեռնեմ :

Անցնե՛մ դարեր ոտք չդրած հող ու հանդով իմ պապերի,—
Հայոց խոփի համբոյրի տակ՝ փրկե՛մ Անին ու նո՛ր մեռնեմ,

Վանայ ծովի ու Վանի հետ, ու Ղարսի հետ, ու Մասիսի՝
Իմ Սեւանի լոյսերի տակ լուսե՛մ Անին ու նո՛ր մեռնեմ :

Աւեր թողնեմ միայն քէօշկը բուրք չարայո՛ւշ թագաւորի :
Գլխին Հայոց արեւաթագ փառքե՛մ Անին ու նո՛ր մեռնեմ,

Թաղեմ սիրտս իմ Անիում, իմ շիրիմն էլ դարձնեմ պահակ,
Պարիսպների զրահի տակ ժայռեմ Անին ու նո՛ր մեռնեմ :

Հազարազանգ զարթեցնեմ հազարամեայ իր խոր քնից,—
Արագածի պէս անխորտակ՝ զուգե՛մ Անին ու նո՛ր մեռնեմ :

Հազար տարուայ կարօտ ունի իմ երազը հազարաթեւ,—
Ա՛խ, թէկուզ, դեռ աւերակ, տեսնե՛մ Անին ու նո՛ր մեռնեմ :

Որպէս ոսկի վաղուայ գուշակ, որպէս Մասիսն իմ Անուշակ,
Գլխին Հայոց մի դրօշակ՝ տեսնեմ Անին ու նո՛ր մեռնեմ ... :

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆԻ իշխանութիւնները, տեղի տալով մամուլի ճնշումին, յայտնեցին թէ խորհրդային «շատ շատ» կարեւոր գործակալ մը Ամերիկացիներուն յանձնուած է եւ քիչ ետք Անգլիա անցած է ապաստան ուզելով եւ խնդրելով որ անունը գաղտնի պահուի «կեանքը վտանգուած» ըլլալով : Կ՚ըսուի թէ այն գործակալներէն մէկն է որու մասին խօսեցաւ Պենկովսքի իր դատավարութեան ընթացքին: Բրիտանական իշխանութեանց այս յանկարծակի յայտնութիւնները այն տպաւորութիւնը կը թողուն որ քաղաքական խաղ մըն է քիչ մը բուրվառելու համար իրենց ներկայ կացութիւնը եւ հակա - լրտեսական սպասարկութիւնը: Այս մասին ոչ մէկ կասկած մնաց երբ Ուրբաթ իրիկուն պարզուեցաւ որ խորհրդային լրտեսը 18 ամիս առաջ արեւմուտք անցած է ... :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ թագաւորն ու թագուհին Աթէնք վերադարձան եւ թագաւորը յայտարարեց թէ շատ յուզուած է Անգլիոյ մէջ վայելած հիւրասէր եւ սքանչելի ընդունելութեան համար առանց որեւէ ակնարկութիւն ընելու ցոյցերուն :

ՓԵԳԻՆԷՆ կը հաղորդեն թէ չին-խորհրդային բանակցութիւնները կրնան յետաձգուիլ, մթնոլորտը շատ լարուած ըլլալով : Կացութիւնը ծանր է, կ՚ըսեն Չինացիք, բայց չեն ուզեր խզում բառը գործածել: Յստակ է թէ Չինացիները դաւ տարուան պիտի սպասեն եթէ տարակարծութիւնները չհարթուին :

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ վարչապետը տեսակցութիւն մը տալով Տէյլի Էքսփրէսի *յայտարարած է թէ երկու* քոքօթներ *ոչ մէկ բրիտանական կառավարութիւն կրնան տապալել :*

ԱՓՐԻԿԵԱՆ 32 երկիրներ Ապահովութեան Խորհուրդի նիստ կ՚ուզեն քննելու համար Հարաւային Ափրիկէի ցեղապաշտական հարցերը եւ Փորթուկալի «գաղթատիրական» քաղաքականութիւնը :

ՄԵՔՍԻՔԵԱՆ «էքսելսիոր» թերթին համաձայն տը Կոլ Լատին Ամերիկա պիտի այցելէ յառաջիկայ գարնան :

ՏԸ ԿՈԼ երկար տեսակցութիւն մը ունեցած է խորհրդային դեսպան Վինոկրատովի հետ :

ԻՐԱՔԻ մէջ 26 « համայնավար դաւադիրներու » դատավարութիւնը բացուեցաւ Շաբաթ օր : Նիստերը պատկերասփիւռէն պիտի տրուին : Ասոնք պատասխանատու կը նկատուին Յուլիս 5ի ձախողած պետական հարուածին որ սկսած էր Ռաշիտի զինուորական կայանին մէջ :

ՓԱՐԻԶԸ ՊԻՏԻ ՊԱՐԷ ԱՅՍ ԳԻՇԵՐ

Փարիզը պիտի պարէ այս գիշեր : Ամբողջ Ֆրանսան պիտի պարէ : Պիտի շարունակէ պարել մինչեւ Երկուշաբթի: Գիշեր ցերեկ :

Ի՛նչ կարօտ, 1940էն ի վեր, երբ Յուլիս 14ի ժողովրդական խրախճանքներն ալ դադրեցան, ի նշան պարտութեան եւ սուգի :

Եւ սակայն, ո՛ւր էր նախկին Փարիզը, — այն որ Ազգ. տօնի նախորդ օրն իսկ, պողոտաները եւ կողմնակի փողոցները կը թնդացնէր իր ցնծութեան աղաղակներով: Կ՚ոստոստէր, կը պարէր, կը համբուրուէր: Թափօրներ կը կազմէր, փառաբանելու համար ազատութիւնը : Միեւնոյն ատեն պահանջներ դնելով, լաւագոյն օրերու համար :

Այդ օրերն են որ կը վերսկսին այսօր, արտակարգ պոռթկումով մը: Կառավարութիւնը ինք ձօն եւ այլազան յայտագիր մը մշակած է, չորս օրուան համար : «Թող տղերք ոգեւորուին» :

Ցնծալով եւ պարելով, մարդիկ պիտի փորձեն մոռնալ այն օրերը, երբ կ՚երգէր յեղափոխական բանաստեղծը, իր թաքստոցէն .

Փարիզը կը մսի, Փարիզը անօթի է,
Փարիզը այլեւս շագանակ չուտեր
փողոցին մէջ,
Փարիզը պառաւի հինցած հագուստներ
հագեր է.
Փարիզը կը քնանայ ոտքի վրայ առանց
օդի մեթրոյին մէջ ...

Անշուշտ երանութեան, կաթ ու մեղրի, տաք վառարանի օրերը չվերահաստատուեցան, երկրին ազատագրումէն վերջը: Ընդհակառակն, վարչական իշխանութիւնները գիշերը ցերեկին խառնած կ՚որոճան, կը տքնին, հետզհետէ բարելաւելու համար կեանքի պայմանները: Մանաւանդ ի նախատեսութիւն յառաջիկայ ձմրան, որ շատ աւելի դաժան կրնայ ըլլալ, եթէ ածուխ չճարուի :

Բայց, ժողովուրդը ուրախ է եւ պիտի պարէ, քանի որ խորտակուեցան գերութեան շղթաները:

Այլեւս ազատ, այսուհետեւ ինքն է տէրնօրէնը իր ճակատագրին: Ինքը պատասխանատուն՝ գալիք բարիքին կամ չարիքին :

Իսկապէս պիտի խաղաղի՞ աշխարհը, այս գզրգալին աւերումներէն եւ աննախընթաց նախճիրներէն վերջը: Այլ մանաւանդ, պիտի վերահաստատուի՞ արդարութիւնը, որ ջարդուփշուր կը տքայ արեան ճապաղիքներուն վրայ :

Անբախտ ժողովուրդները կը սպասեն եւ կը յուսան: Իսկ անոնք որ բախտաւոր աստղի տակ ծնած են, չեն մտածեր «բարակ բաներ»ու մասին :

Անոնք իրենց երանութիւնը կ՚ըմպեն պարելով եւ ցնծալով: Եւ ազատագրուած հայրենիքին օրհնութիւնը կ՚երգեն խմելով եւ համբոյրներ փոխանակելով :

Ո՞վ պիտի չուրախանար, տեսնելով ցնծատօնը ազատագրուած ժողովուրդի մը :

Եւ մեր հալածական բազմութիւններն ալ կը ձայնակցին ընդհանուր խրախճանքին: Բազմութիւններ որոնք ոչ միայն տառապեցան իրենց հետ, այլեւ իրենց քրտինքն ու արիւնը խառնեցին ընդհանուր ճիգին: Թէ՛ իբրեւ բանակի զինուոր-հազարներով — եւ թէ իբրեւ կամաւոր կամ ըմբոստ, ռազմիկ Դիմադրական ճակատի :

Փարիզը պիտի պարէ այս գիշեր : Ամբողջ Ֆրանսան պիտի խայտայ հրապարակային պարերով :

Պիտի գա՞յ օրը որ մենք ալ կարենանք պարել: Պարել ու երգել, Հայրենի երկինքին տակ.

Էս գիշեր լուսնակ գիշեր ...

14 Յուլիս 1945 — Շ.

ԱՐՍԷՆԸ ԱՐՍԷՆԻՆ ԴԷՄ

Քաջք ընդ քաջս ելեալ···:

ԵՂԻՇԷ

Ինչպէս, կը երբեմն, ճգնաւորները, զարմանալի յափշտակութեամբ մը օրօրան, կը մերժէին ընդհատել աղօթքը՝ մինչեւ իսկ երբ հրդեհ կ'իյնար իրենց մենաստանին մէջ, մենք եւս, նո՛յն յափշտակութեամբ օրօրուն, կը շարունակենք մեր օրհներգութիւնը, մեր պաշտամունքը, մեր սրբասացութիւնը ի փառս Հայ լեզուին՝ մաղթելով որ մնայ միշտ անեղծ ու մաքուր, մե՛նք կ'ըսեմ, մենք՝ շրջապատին անտարբեր, հրդեհին անտարբեր, ի՛նչ փոյթ թէ մոխիր է մեր չորս դին, մոխիր եւ աւեր:

Մենք կ'ըսեմ, մենք՝ երկու ուխտացուներ:

Մէկը՝ ես, ո՛չ «Հմուտն Նարդունի», անձը ինծի անծանօթ: Ո՛չ անուանեալն Կեսար, որ գացեր է իջնել ի Նոր Աշխարհ: Ո՛չ եւս կոչեալն «սուլթան», որ կը կարդայ ֆէրմաններ անվիտան, — ես՝ ուխտացու միայն:

Միւսը՝ Թաշեան, յոխուռ այս տղան, ընկեր պատուական:

Ես չեմ վշտանար, սակայն, փոյթ չէ թէ զիս կոչէ Կեսար, (արդեօք Թուեցա՞ւ իրեն թէ դարձայ կեսրայր):

Իսկ ինք կը բարկանա՛յ, երբ կը կարծեմ իրաւունք ունենալ նեղանալու իրեն՝ այն մեղադրանքով թէ կը խանգարէ մեր սրբասացութիւնը: Բարկանա՛յ կամ ոչ, պիտի ըսեմ ու կրկնեմ.— Ամէն, բայց երբեք ամենէն:

Այսուհանդերձ պիտի չըսեմ իրեն. «Ինչ որ կ'ուզես ըսէ բժշկութեան, դեղի, դարմանի, հիւանդութեանց մասին՝ կ'ընդունիմ, բայց չեմ ընդունիր···»: Այսինքն՝ չեմ ըսեր իրեն. «Խելքդ չի հասնիր լեզուական բաներու, դուն դեղագիր միայն գրէ»: Այլ կ'ըսեմ. «Կը դաւաճանես մեր սրբասացութեան, փոխանակ արտասուաց երգ մը երգելու, փոխանակ նոյնիսկ «եամեծր» կանչելու, կանչէ բիւրիցս մեծր, Մեծ եւ Սքանչելին, թող ա՛ն ներշնչէ քեզ եւ զիս»:

Ուրեմն ինք, լեզուական ներդաշնակութեան նոյն ճաշակն ունինք: Ատոր համար է որ ականջս իրեն՝ մտիկ կ'ընեմ, երբ կը լսեմ ձայնը: Կը փնտռեմ ստուգութիւնը եւ կը կարդամ իր ամէն մէկ գրածը:

Այդպէս չի թուիր, սակայն, իմ սիրելի ընկերս Թաշեան: Չի կարդար գրածս, կամ կը կարդայ աչքին ծայրով: Ապացո՞յց: Ես կը գրեմ. «Գործ չունիմ ԱՄԷՆ ԱՆՈՆՑ ՀԵՏ, որոնք ամէն բառը կը գրեն ամեն»: Ու Թաշեան կ'ելլէ կը սրբագրէ. «Գրէ ԲՈԼՈՐ ԱՆՈՆՑ ՀԵՏ»: Եթէ մէկ կարդալով չեղաւ, թող երկուք կարդար: Վստահ եմ, պիտի չսրբագրէր՝ վարժապետներուն թողլով որոճալ աստանկ խաղերու վրայ, որոնք կ'ըլլան չփոթեցնելու համար վարժապետները: Ապացոյցը սրբագրութեան այդ փորձը չէ միայն, որ վարկպարագի ընթերցման մը հաստատումն է իրապէս: Չէ նկատած նաեւ թէ ··· «բանը ինչո՛ւմն է»:

Ով որ ամէն բառը կը գրէ ամէն՝ ա՛յս ուղղագրութեամբ, (ուրեմն է տառով), այլեւս ՉԻ ԿՐՆԱՐ ԳՐԵԼ, հոլովման պարագային, ամենէն՝ ա՛յս ուղղագրութեամբ, (այսինքն Ե տառով):

Որոշ է այլեւս վէճին նիւթը: Ամէն կամ ամեն գրելու վէճին մասին չէ խօսքը:

Երբ կը գրես ամեն, այսինքն եչով, կրնաս պահել եչը՝ հոլովման պարագային: Իսկ երբ կը գրես է տառով, չե՛ս կրնար, կը կրկնեմ, չես կրնար եչի փոխել այդ ձայնաւորը՝ հոլովման պարագային: Արդի հայ լեզուին մէջ չես կրնար գտնել մէկ հատիկ բառ, որ խախտէ այս կանոնը:

Ես, որ ոչ Կեսար եմ կամ սուլթան, վրէժոտ գրիչիս կախարդանքով՝ յանկարծ կը դառնամ արձակագէն, — ի՛նչ փոյթ թէ Թաշեան ինծի դէմ հանէ ոչ թէ մէկ Արսէն, այլ երկու Արսէն, (մէկուն Բագրատունի, միւսին Ղազիկեան կ'ըսեն), — կը փութամ ի մարտ՝ կանչելով. «Ո՞ւր էք, ո՛վ երրորդ Արսէն»: Ոչ անշուշտ Հայրս, որ կը կոչուի Արսէն, այլ Հայ արդի լեզուի աշխարհահռչակ՝ Այտնեան Արսէն:

Եւ ահա, «քաջք ընդ քաջս ելեալ ···», Արսէն(*) Արսէնի դիմաց:

Ատեն է խոստովանելու թէ, վիճաբանութեանց մէջ, շատ չեմ սիրեր ճատրակ (էչէֆ) խաղալ, ապարէպ հանելով թագաւորներ, զինուորներ, սուլթաններ կամ Կեսարներ: Չեմ սիրեր հանել Արսէնի դէմ Արսէն: Չեմ սիրեր խօսիլ հեղինակութեանց անունով: Չեմ սիրեր սպառնալ տիտաններու կռնակն ելած: Չեմ սիրեր կռիւի երթալ՝ շալակս առած մեծանուն վարպետներ: Թաշեանի հանդէպ սիրտովս ակար, ես՝ անձովս յոժ խոնարհ, այն մեղքն ունիմ որ, երբ ձեռքս է գրիչը, իսկ Տեքարթի դեւը՝ փորիս մէջ, կ'այլափոխուիմ յանկարծ, եւ Բարկութեան կարմիր պատմուճանս հագած, կը փութամ ոտքը հայ լեզուի դիցուհիին, յաճախ ցատկելով տիտաններուն վրայէն, խնդրելու համար որ ներշնչէ զիս, զօտեպնդէ զիս, զօրացնէ զիս, աղօթքը շրթներուս վրայ.

— Դո՛ւ միայն մեծ, դո՛ւ միայն սուրբ, դո՛ւ միայն անմահ, ո՛վ Հայոց լեզու:

×

Զարմանալի ճակատագիր մը ունի ամէն բառը:

Մշուշը լերան վրայ անպակաս, շփոթութիւնը՝ այս բառին շուրջ: Այդ շփոթութիւնը կը ծագի եկեղեցական բառէն, նմանօրէն գրուած՝ ամէն: Այդպէս եւ գրուած է Աստուածաշունչ Մատեանին մէջ: Ռուսերը, Վրացիները, Անգլիացիները, Արաբները կ'արտասանեն ամին: Մենք կը հետեւինք, արտասանութեամբ, Յոյներուն, (հետաքրքրական է արձանագրել թէ նոյն բառին վերջին ձայնաւորը Յոյները կը գրեն իթայով, որ Ի կ'արտասանուէր սկզբնաբար): Ծագումով եբրայերէն, եկեղեցական այս բառը ոչ մէկ կապ ունի հայերէն ամէն բառին հետ, բայց շա՛տ շփոթութիւն պատճառած է մեր մատենագիրներուն: Բենիամին Թաշեան եւս կը շփոթէ հայերէն ամէն բառը եբրայերէն ամէն բառին հետ, որ ի դէպ՝ ներկայ է Բենիամին անձնանուան մէջ եւս: Ուրեմն, նախ սրբագրենք. «Ամէն ամէն ասեմ» ասացուածքին մէջ առաջին երկու բառերը հայերէն չեն եւ չունին հայերէն ամէն բառին իմաստը: Պարագայ մը եւս,— եբրայերէն ամէն բառը ամուլ է քրիստոնէական մատենագրութեան մէջ, մինչդեռ հայերէն ամէն բառը չի սիրեր մնալ ամուլ, բազմակին է, յաճախ կը պսակուի այլ բառերու հետ, եւ յաճախ ալ ապահարզան կը կատարէ:

Այս հայերէն ամէն բառն է միայն, որ շատ զրպարտուած է մեր հայկաբանները՝ որքան ստուգաբանական, նոյնքան ուղղագրական տեսակէտով: Բո՛ւռն եղած է, մասնաւորաբար, ուղղագրական վէճը,— վերջին վանկին ձայնաւորը Ե կամ Է գրելու մասին: Մեծանուն հայկաբաններ կը յայտարարէին. «Հայ չէ ով որ կը գրէ ամէն» (այսինքն՝ է տառով, ինչպէս եբրայերէնը): Նոյնքան մեծանուն հայկաբաններ կ'ընդդիմախօսէին ու կ'ըսէին. «Իսկ մենք ասեմք թէ ամեն չէ հայերէն» (այսինքն՝ Ե տառով գրողներն են որ Հայ չեն):

Երկա՛ր պատմած եմ այս վէճը, Յառաջի մէջ:

Ու վէճը շարունակուեցաւ նախ բառարանական դպրոցին մէջ: Լեզուաբանական այս հին դպրոցը իր տեսակէտները կամ ապացոյցները կը հիմնէր ձեռագրական վկայութեանց վրայ: Եւ այսպէս մէկը ամէն մը կը բերէր է տառով, ուրիշ մը՝ Ե տառով, ու կը կարծէին յաղթանակել բառարանական այս աշխատանքով:

Ափսո՜ս կատարուած այդ պրպտումներուն, մեր հին ձեռագիրներուն մէջ:

Ոչ ոք փորձեց գործածել հայկաբանական զէնքը:

Այս միամիտները չէին անդրադառնար այն իրողութեան թէ վկայութեան բերելիք ապրանք չէին մեր ձեռագիրները, որոնք, ինչպէս կը գրէ Հ. Արսէն Ղազիկեան, «մինչեւ միջին դար՝ օրինակութիւններու օրինակութիւններ են, ճեմարան պղուաշ արեղաներու տգիտութեանց»: Ղազիկեան չի խօսիր դեռ այն արձանագրութեանց մասին (քարերու վրայ), որոնք ուղղագրական նոյն մեղքը կը նետեն աւելի հին դարերու մէջ:

Չերկարենք, գիտական մեթոտ չէ բառարանութիւն կատարել ձեռագիրներու մէջ:

Եկան վերջապէս անոնք որ վէճը լուծեցին լեզուաբանական մեթոտով: Հայոց լեզուն, ըսին, վերջավանկերու Ն տառէն առաջ է կամ Ե ձայներուն արձանագրումին մէջ նախընտրութեան պատիւը կու տայ է տառին: Ուրեմն գրէ ապաւէն, ժապաւէն, պարէն, կապէն, պեպէն, ինչպէս ամէն եւ նմանօրինակ հարիւրաւոր բառեր:

Հայերէնի յատուկ այս կանոնին լեզուաբանական քննութիւնը յաջորդով:

Բայց գիտէ՞ք թէ ո՛վ է Հայը: Մտիկ կ'ընէ՞ք ինծի: Ահա թէ ինչո՛ւ անոնք դեռ կը գրեն ամեն, որպէսզի չըսուի թէ ··· Հայ չեն:

Կամ կը գրեն ամէն, բայց կը հոլովեն ··· ամենէն: Կը հարցնես.— Ուրկէ՞ եկաւ եչը: Կը պահանջես.— Ուրիշ բառ գիտե՞ս որ ստամբակէ այսպէս:

Պատասխան.— Ամէն – ամենէն, եւ դարձեալ՝ ամէն – ամենուն:

Նոյն բանն է որ պոչ կը շարժէ էն ու ուն: Ուրիշ բառ չկայ:

Կը հարցնեմ Թաշեանին.— Ուրիշ բառ չունիս, ուրիշ օրինակ չունիս, ինչո՞ւ կը չարչարես խեղճ ամէնը: Դանակ կը խ- թես փորը:

Կ'ըսէ.— Կը հետեւիմ Արսէններուն:

Տարակոյս չկայ թէ լաւ բան է հետեւիլը, մանաւանդ քերականութեան մէջ. Թաշեան ամուրի չէ որ հետեւէր [illegible]հիին, ինչպէս ես կ'ընեմ: Ի՛մ գործս է [illegible]տիկա: Եւ չեմ ալ մեղադրեր զինքը, եթէ նախընտրութիւնը կը կատարէ՝ հարցնելով հրապարակաւ.

— Ո՞ր պէտք է հետեւիմ, երկու Արսէններո՞ւն թէ Շաւարշ Նարդունիին:

Ի վերջոյ, այս վերջինը Կեսար ըլլա[լով] թէ Եհովա, ինչպէս կ'ենթադրէ Թաշեան, կրնա՞յ գլուխ ելլել Արսէններուն հետ, որոնց թիւն ալ կը յիշէ՝ իբրեւ [illegible]լիք,— երկուք են:

Հիմա մեր գործը այս երկու Արսէններուն հետ է:

Երրորդ Արսէնը կոչելս պահեստի, [illegible] ի մարտ:

Նախ առեան կանչենք մեր հայրենակիցը, Հ. Արսէն Ղազիկեան: Մենք երկուքս ալ՝ Պայիքի մալ, ինչպէս կ'ը[սեն] ինծ յաճախ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Արսէն անունը կը նշանակէ, արմատական իմաստով, տղամարդ, արու եւ արի:

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԱՐԺԱՆԻՔԸ

Ազգային ժամանակակից պատմութեան մարտական դէմքերու մէջ ամենէն ժո[ղո]վրդականն է Անդրանիկը:

Ընդհանուրին համար Անդրանիկը քա[ջու]թեան մարմնացումն է: «Անդրանիկ[ի] քաջ»ի փառաւորումը պէտք չէ ս[տուերին] տակ ձգէ Անդրանիկի մէկ ու[րիշ] ձիրքը, աւելի հաղուագիւտ, այն է ռազմագիտական հանճարը:

Զարմանալի չէ ըսել թէ քա[ջա]սիրտ մարտիկներ ունեցած ենք հազար[ա]ներով: Սակայն ռազմագիտութիւնը քի[չ]երուն տրուած է:

Արամ Հայկազի յօդուածով մարտ[...] բեցի յուշ մը որ կը միտրանի Մուր[...] կը եւ իր խօսքը այսպէս կ'ամփոփ[է] «Անդրանիկը աչք ունի»: (Յառաջ, Օգոստոս, 1962):

Արամ Հայկազի յօդուածը ինծ մտաբ[ե]րեց յուշ մը որ կը միտրանի Մուր[...] դատողութեան եւ զայն կը հաստատ[է]:

Երբ 1917ին Կիպրոս դրկուեցայ ուր կը մարզուէր Հայկական Լեգէոնը, խորհ[ե]ցայ թէ, հայ կամաւորներու հետ [գործ] ունենալով, ինծի օգտակար կ'ըլլար [...] անուանի խմբապետին փորձառութիւն[ը]: Բերել տուի գրքոյկ մը, եթէ չեմ սխալ[իր] Ժընեւի մէջ հրատարակուած, Անդրանիկի հեղինակութեամբ, «Մարտական հրահանգներ» խորագրով:

Առաջին աշխարհամարտէն ֆրան[...]

ՄԱՐԻ ՍԹԻՒԱՐ
(MARIE STUART)

Բոլորովին պատրաստ, մահապարտը կը մխրճուի վերջին աղօթքի մը մէջ:

Եւ երբ բանտին կառավարիչը կը յայտարարէ.

— Տիկին, լորտերը ինձ ղրկեցին ձեզ մօտ ···

Մարի Սթիւար պարզապէս կը պատասխանէ.

— Երթա՛նք ···

Զինուորներ կը շրջապատեն զինքը:

Վեհապանծ քալուածքով մը կ'իջնէ սանդուխները, որոնց ստորոտին ծնրադրած կը գտնէ իր հաւատարիմներէն մին՝ Կոմս Մելվիլը:

Մարի Սթիւար բռնելով կոմսին ձեռքէն, կը բարձրացնէ զայն, ապա ողջագուրելով զայն, անոր կ'ուղղէ հետեւեալ պատգամը:

— Ըսէք զաւակիս որ թող պահէ յիշատակս եւ պատմեցէք անոր մանրամասնօրէն իր մօր վերջին պահը ···

Եւ Կոմս Մելվիլ, բազմաթիւ ուրիշներու հետ, կը տեսնէ հետեւեալը:

Մարի Սթիւար ուղղաձիգ, արտակարգ կամքի ուժով մը զսպանակուած, կը յառաջանայ դէպի կառափնատ՝ նոյն այն վեհութեամբ, ինչպէս ատեն«ք անցած էր Փարիզի աթոռանիստ մայր Տաճարին սեմէն, Ֆրանկիսկոսի հետ իր ամուսնութեան օրը:

Յետոյ, կը ծնրադրէ սեւ շղարշով մը ծածկուած գլխատման կոճղին առջեւ, ունկնդրելու համար դատական վճռին ընթերցումը:

Երբ կառավարիչը կը վերջացնէ իր ընթերցումը, Մարի Սթիւար ոտքի ելլելով, նշան կ'ընէ իր երկու նաժիշտներուն որպէսզի հանեն իր վրայէն ծանր վերարկուն եւ թանկագին գրչազգեստը, ու ինք կ'երեւի իր մահուան արիւնագոյն շրջազգեստով:

Սակայն, միշտ կը պահէ իր վեհապանծ երեւոյթը: Ու այնքան գեղեցիկ է, այնքան հրապուրիչ մահապարտ թագուհին, որ դահիճը շլացած ու յափշտակուած կ'իյնայ անոր ոտքերուն առջեւ, կարծես ափսոսալով որ պահ մը ետք սոսկուած պիտի ըլլայ մեռցնելու այդ չքնաղատեսիլ էակը ···

Ու սեւազգեստ դահիճը բռնելով Մարի Սթիւարի ձեռքը կը տանի զայն իր շրթունքներուն ու կը համբուրէ, մինչ մահապարտ երախտագիտութեան եւ սիրոյ ժպիտ մը կ'ուղղէ դէպի իր կեանքին թելը կտրելու սահմանուած մարդը ···

Ապա, համբուրելէ ետք բոլոր իր սպասաւոր կիները, կը ծռէ իր գլուխը դէպի մահաչուք կոճղը եւ այտը դնելով անոր վրայ, կ'ըսէ դահիճին.

— Այսպէս լա՞ւ է ···

Յետոյ, աչքերը դէպի երկինք յառած կը մրմնջէ.

— Տէր, օգնէ ինծի ···

Օդին մէջ կը փայլատակէ կացին[ին] շեղբը ու հարուածը կ'իջնէ:

Զափէն աւելի յուզուած դահիճը, [սա]կայն, կը ստիպուի երեք յաջորդական հարուածներ իջեցնել, որմէ ետք մ[իայն] թագուհիին գեղեցիկ գլուխը անջատ[ուե]լով իր մարմնէն, կ'իյնայ արիւնոտ տախտակներուն վրայ:

Ըստ ընկալեալ սովորութեան մը, դահիճը պարտաւոր էր մահապարտին գլուխը բարձրացնել գետնէն ու ցոյց տ[ալ] ներկաներուն:

Երբ խեղճ մարդը կ'ուզէ գետնէն վերցնել Մարի Սթիւարի գլուխը, իր ձեռքերուն մէջ կը մնայ միայն կեղծամ[ը]: Իր երկարամեայ բանտարկութեան թ[ա]թայքին Սկովտիոյ գեղանի թագուհի[ն] կորսնցուցած էր իր մազերը ու դա[րձած] ճաղատ կին մը:

Դահիճը պարտաւորուած կը վեր[ցնէ] գետնէն ճաղատ գլուխը ու ցոյց կ[ու տայ] ներկաներուն, սակայն ոչ ոք այդ գլուխին մէջ կրնայ ճանչնալ Սկովտ[իոյ] երբեմնի գեղանի եւ այնքան գ[...] թագուհին՝ Մարի Սթիւար:

(12 եւ վերջ)

...ղները կը յիշեն թէ ինչպէս Փր–...մնական զօրքը հարիւր հազարներով ...պէս ռազմական սխալ ըմբռնում – ...ներու: Արեւմտեան կորուստներէ վերջ մի– ...այն հրամանատարութիւնը սրբագրեց իր ...ութիւնները եւ յարմարցուց ռազմա– ...կան իրական պահանջներուն: Այս մա– ...կան ընդարձակ եւ բազմաթիւ ու– ...ժամանակութիւններ :

Անդրանիկի հրահանգները կարդալով ...րժանքով տեսայ թէ Անդրանիկը, ա–...նց գիրք տեսած ըլլալու, բնածին ռազմագէտ կոչուի մասին շատ աւելի ...իշդ հասկացողութիւն ունեցած էր ի–...քրանէ քան զինուորական համալսարա–...ւարտ զօրապետներ: Այդ տպաւո–...իւնը յիշողութեանս մէջ խարխափ ...մնացած է :

Մէկ կէտի վրայ Մուրատէն կը բաժնը–...վեր կ'ըսէ թէ «Անդրանիկին համար ...կը խաղ է ու պար»: Նման արտայայ–...թիւնները կը պատկանին ռամկական ...մաբերդութեան, դրդիչ երբեմն անխոր–...հուրդ ձեռնարկներու եւ անօգուտ թէեւ ...հերոսական, զոհումներու : Ըստ իս, Անդրանիկին համար կռիւը կռիւ է, ոչ խաղ, ոչ պար: Պէտք է յաղթել, չյաղթուիլ: Ի հարկին զարնել, չզարնուիլ: Այդ նպատակին ի խնդիր ամէն ինչ հաշուի կ'առնէ եւ կը կշռէ: «Աչք ունի» եւ ...տեսածը խելօքն գիտէ օգտագործել :

Այդ բացառիկ արժանիքով կը բացատրուի իր աննման հմայքը ոչ պակաս ...րոյ իր ընկերներուն վրայ եւ իր վայելած մեծ համարումը Կովկասեան ռուս բարձր հրամանատարութեան մօտ: Այս վերջինք իրեն զօրավարի աստիճան պարգեւեց 1918ի ճգնաժամային օրերուն: Ինչպէս կը գրէ Զօրավար Կորկանօֆ «Անդրանիկը միակն էր որ կրնար բարձրացնել ժողովուրդին տրամադրութիւնը եւ զայն առաջնորդել դէպի կռիւ» :

Տարիներ առաջ երիտասարդ Անդրանիկ ...խմբապետին «Մարտական հրահանգները» ...որդէն կ'ուսանէին Զօրավար Անդրանիկը :

Վ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՉԻՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆԸ

Կազմուած է 11.095 ձեռագիր հատորներէ, որոնցմէ միայն վաթսունը ցանկն է: Հանրագիտարանը կազմելու մասնակցած են երկու հազար գիտնականներ: Այս հսկայ հաւաքածոյէն մեզի հասած են միայն չորս հարիւր հատոր, որոնք կը գտնուին Փարիզ :

×

120 ԺԱՄԸ ԳԻՐՔ ՄԸ

Նափոլէոնի մասին, մահէն մինչեւ մեր օրերը, գրուած են տասը հազար գիրք: Այսինքն, միջին հաշուով, իւրաքանչիւր 120 ժամը գրուած է գիրք մը :

ՍԻՊԻԼ - ԶԱՊԷԼ ԱՍԱՏՈՒՐ

(1863 - 1934)

Բանաստեղծ, վիպասան, հրապարակագիր, մանկավարժ, դասագիրքերու հեղինակ, հանրային գործիչ, «Ազգանուէր Հայուհեաց» ընկերութեան հիմնադիր – ահա Սիպիլի՝ Զապէլ Ասատուրի ընդհանուր դիմանկարը համառօտակի :

Սիպիլ ծնած է Սկիւտար, 1863ին: Նախնական կրթութիւնը ստացած է ֆրանսական դպրոցի մէջ, ապա ուսած Սուրբ Խաչ վարժարանը, իսկ այնուհետեւ՝ Սկիւտարի ճեմարանը :

Դեռ նոր ճեմարանաւարտ, 17 տարեկան հասակէն, երիտասարդական իր ամբողջ ուժը եւ կորովը, ձեռք ձգած գիտութիւնը կը նուիրէ իր ժողովուրդին, անոր մատաղ սերունդի դաստիարակութեան գործին: Այս ուղղութեամբ մեծ դեր կատարած է, Պոլսոյ մէջ 1879ին անոր հիմնած «Ազգանուէր Հայուհեաց» Ընկերութիւնը, որ թրքական հալածանքներու ենթարկուած պայմաններու մէջ ընդհատումներով կը տեւէ մօտ 15 տարի: Ընկերութիւնը յաղթահարելով նիւթական եւ բարոյական մեծ դժուարութիւններ, անձնուրաց աշխատանքով կը հիմնէ յիսուն դպրոցներ՝ գաւառներու, մէկ վարժուհիանոց ալ Պոլսոյ մէջ :

Ընկերութեան նպատակն էր ազգային դպրոցներու միջոցաւ փրկել մատաղ սերունդը օտարացումէ, սէր սերմանել անոր հոգիին մէջ դէպի մայրենի լեզուն, գիրն ու գրականութիւնը, ծանօթացնել ազգային մշակոյթը: Սակայն այս բոլորին համար անհրաժեշտ էին պատրաստուած ուսուցիչներ. այս նպատակին կը ծառայէ վարժուհիանոցը, որուն պատրաստած ուսուցչուհիները սիրով կը մեկնէին գաւառները եւ կը ծառայէին այդ նուիրական գործին: Սիպիլ ինք եւս, 19 տարեկան հասակին (1881ին) ամուսնանալով փաստաբան Կարապետ Տօնելեանի հետ, կը մեկնի Պիլէճիկ, Պրուսա, Գապաւխ, Էնկիւրի (Անգարա) եւ կը զբաղի ուսուցչութեամբ, միաժամանակ՝ մանկավարժական եւ գրական յօդուածներով կ'աշխատակցի Պոլսահայ թերթերուն: Գաւառ գտնուած ութ տարիներուն ընթացքին կը հիմնէ օրիորդներու քանի դպրոցներ: Վերադառնալով Պոլիս վերստին կը նուիրուի գրական–ուսուցչական աշխատանքներու :

Ամուսինին մահէն ետք՝ 1901ին, Սիպիլ վերստին կ'ամուսնանայ ծանօթ գրագէտ Հրանտ Ասատուրի հետ: Այս ամուսնութիւնը գրագիտուհիին աւելի մեծ կարելիութիւններ կ'ընծայէ ցոյց տալու իր գրական եւ մանկավարժական կարողութիւնները եւ ամբողջովին նուիրուելու հանրային եւ գրական աշխատանքներու:

Աւելի քան յիսուն տարի, գաւառին եւ Պոլսոյ Եսայեան ու Կեդրոնական վարժարաններուն մէջ, կը դասաւանդէ մայրենի լեզու, գրականութիւն, քերականութիւն: Անոր աշակերտներէն շատ – շատերը ծանօթ անձնաւորութիւններ են, ինչպէս պատմագէտ Միքայէլ Տէր–Ներսէսեան, գրագիտուհի Հայկանուշ Մառք եւ դեռ ուրիշներ :

Թուրքիոյ մէջ դպրոցներու հիմնումը եւ կազմակերպումը դիւրին գործ չէր: Հալածանքները եւ փակելու սպառնալիքները մէկ կողմէ, նիւթական անձկութիւնը միւս կողմէ, հայ հարուստներուն անտարբերութիւնը երրորդ կողմէն կը սանձէին այդ ազնիւ գործը: Սակայն երիտասարդ հայրենասիրուհին կը յաղթահարէ բոլոր խոչընդոտները, կը դիմագրէ, կը պայքարի եւ մեծ դժուարութիւններով կը պահպանէ իր հիմնած դպրոցները: Ու կ'ընէ դեռ աւելին: Իր ամուսինին՝ Հրանդ Ասատուրի հետ միասին կը պատրաստէ մայրենի գրականութեան, լեզուի եւ քերականութեան դասագիրքեր, որոնք երկար տարիներ կը գործածուին Թուրքիոյ հայկական վարժարաններուն մէջ: Մեծ է անոր աշխատանքը աշխարհաբարի կիրարկման եւ տարածման ուղղութեամբ :

Սիպիլի հանրային գործունէութիւնը վերոյիշեալ գործերով չի սահմանափակուիր: Արդարեւ երկար ժամանակ Հրանդ Ասատուրի եւ Գրիգոր Զօհրապի հետ մասնակցած է «Մասիս» եւ ապա «Արեւելք» օրաթերթերու խմբագրական աշխատանքներուն: Ասոր հետ միասին գրած է բազմաթիւ եւ բազմատեսակ յօդուածներ Պոլսոյ հայ մամուլին մէջ, որոնց հիմնական առանցքը դարձնել մատաղ սերունդին, հայ օրիորդներուն եւ գեղջուկ կիներուն ուսման եւ կրթութեան խնդիրն է :

Սիպիլ զբաղած է նաեւ ժողովրդական ստեղծագործութիւններու մշակմամբ եւ թարգմանական աշխատանքով: Ֆրանսերէնէ հայերէնի թարգմանած է կարգ մը հեղինակներու գործերը: Սակայն Սիպիլի գրական դէմքը ներկայացնող գործերն են «Աղջկան մը սիրտը» վէպը, բազմաթիւ պատմուածքներ, որոնց կարեւոր մասը ամփոփուած է «Կնոջ հոգիներ» խորագիրը կրող գիրքին մէջ եւ գողտրիկ բանաստեղծութիւններու շարքը, որ յայտնի է «Ցոլքեր» վերտառութեամբ: Ունի նաեւ անտիպ չափածոյ եւ արձակ կարգ մը գործեր :

Իր հանրային գործունէութեան, հրապարակախօսութեան, ինչպէս նաեւ գեղարուեստական արձակին առանցքը կնոջ իրաւունքի խնդիրն է թէ ընտանիքին եւ թէ հասարակութեան մէջ: Ան կը շօշափէ կնոջ արժանապատուութեան, շահերու, կրթութեան, աշխատանքի, հանրօգուտ գործունէութեան խնդիրները: Ահա այս հարցերն են շօշափուած «Աղջկան մը սիրտը» վէպին մէջ :

Այս գործին մէջ վարպետ ձեւով ներկայացուած են Պոլսոյ հայ հարուստներուն ներքին կեանքը, պարահանդէսները եւ շռայլութիւնները, դրամասիրութիւնը, անբարոյականութիւնը եւ անգթութիւնը :

Ասոնց հակադրուած են գեղջկական թշուառութիւնները, կեղտը եւ հիւանդութիւնը, չարաչար աշխատանքը եւ անօթութիւնը, անգրագիտութիւնը եւ յետամնացութիւնը :

«Աղջկան մը սիրտը» վէպը կը կրէ Տիւմայի գրական վիպապաշտութեան ազդեցութիւնը, մինչդեռ նորավէպերով Սիպիլ շրջադարձ կը կատարէ դէպի իրապաշտութիւն: Ասոնք կեանքէն քաղուած գեղեցիկ դրուագներ են, մարդու ներաշխարհի, հոգեկան ապրումներու, տառապանքներու եւ անուրջներու իրական արտացոլում: «Կօշիկները», «Պօտն», «Տղու հոգի», «Ծաղկաքաղի յիշատակ» նորավէպերը մարդկային հոգիի նուրբ զգացումներու արտայայտութեան լաւագոյն օրինակներն են :

Նորավէպերուն նիւթը բազմազան է, ինքնատիպ եւ իրարմէ խիստ տարբեր, սակայն բոլորին հիմնական առանցքը բարոյախօսութիւնն է, ազնուութիւնը, առաքինութիւնը, բարոյական սկզբունքներու պահպանումը, ինչպէս նաեւ պոլսական եւ գաւառական բարքերու նկարագրութիւնը եւ անոնց արտաքին կողմերուն քննադատութիւնը («Օլուճաքի անծանօթուհին», «Սերենա», «Շնորհքով կիներ եւ անշնորհք կիներ» եւայլն) :

Վէպերուն եւ նորավէպերուն մէջ կան գիւղական պատկերներու, կենցաղի, բնութեան հարուստ, իրական ու գեղեցիկ նկարագրութիւններ :

Սիպիլի տաղանդը իր վառ արտայայտութիւնը գտած է նաեւ բանաստեղծական արուեստին մէջ, անոր բանաստեղծութիւնները կանացի քնքոյշ սրտի զգացումներ եւ վերապրումներ են :

Սիպիլի քնարը ինքնատիպ է. գիտած է կեանքին տարբեր էջերը, թափանցած մարդկային հոգիին բոլոր ծալքերը: Անոր տաղերուն մէջ իր արտայայտութիւնը գտած է քաղաքի կնոջ սեթեւանքը եւ պճնամոլութիւնը, գեղեցկութիւնը եւ հրմայքներ ձեռք ձգելու տենչը, ժանեակներու եւ ժապաւէններու հանդէպ ունեցած սէրը («Ժանեակներ», «Ժանեակներս ու ժապաւէններս»), ինչպէս նաեւ ճակատագրէն հարուածուած մարդիկ՝ ծաղկախտով հիւանդացած եւ դէմքի գեղեցկութենէն զրկուած գեղատի աղջկան յուսալքումը («Դարավերջիկ հիւանդը»), եկեղեցիին պատերուն տակ խունկի պէս հալող հեղ կնոջ հոգեկան տագնապները («Խունկը»), վշտահար մօր սրտին այրուցքը («Հեղ, յիմար կին»), մենաստանի մասյլ կամարներուն եւ կեցած մատղաշ կոյսի մը տառապանքները («Մենաստանին կոյսը») եւայլն :

Բանաստեղծուհիին քերթուածներուն յատուկ է կանացի մեղմութիւնը եւ քնքշութիւնը, բանաստեղծական նուրբ արուեստը եւ յստակութիւնը: Անոր լեզուն յստակ է ու ջինջ, զերծ է ժամանակի գրաբարի տարրերէն :

Այս ձեւով, թէ հանրային եւ թէ գրական իր գործունէութեամբ Սիպիլ դարձաւ մեր արժանաւոր կիներէն մէկը: Արդարեւ եղաւ այն հայուհիներէն, որ իր ամբողջ կեանքը նուիրեց ժողովուրդին: Եւ այսօր, երբ Սիպիլի ծննդեան հարիւրամեակն է, հայ ժողովուրդը յարգանքի սիրոյ խօսք ունի ըսելիք իր լաւագոյն դուստրերէն մէկուն, անխոնջ մանկավարժին եւ հանրային գործիչին, եռանդուն հրապարակախօսին եւ գրողին, զգայուն բանաստեղծին եւ մեծ հայրենասէրին անմահ յիշատակին :

ԱՐՓԻՆԷ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (179)

ԵԸԼՏԸԶԻ ՊՈՄՊԱՆ

●●●

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

Հետեւաբար, մասնաւոր քննիչ յանձնաժողովին աշխատութեանց եւ յարատեւ ջանքերուն շնորհիւ, քննութիւնները որչափ առաջ տարուեցան, նոյնչափ անհերքելի կերպով երեւան հանուեցան յանցապարտ անձերուն ինքնութիւնները, եւ խռովարարական արարքներն ու գործունէութիւնները, եւ ասիկա Կայս. ամենամեծ յաջողութիւններէն ըլլալով, մէկիկ մէկիկ ամբաստանեալներուն երեսին զարնուեցան երեւան հանուած եղեռնական միջոցները, արարքները եւ ամէն կարգի ձեռնարկները :

Նախ եւ առաջ ձեռք անցուցինք Փիէր Քիյարի Փարիզի մէջ հրատարակուած «Փրօ Արմէնիա» լրագրին երկու տարուան հաւաքածոները: Փիէռ Քիյառ իր անիշխանական գաղափարներով Եւրոպայի մէջ հռչակ հանած ֆրանսացի հեղինակ մըն է եւ իր հրատարակած թերթն ալ յեղափոխականներու օրգանը :

Մի առ մի քննելով եւ կարդացուելով այդ թերթերը, հասկցուեցաւ որ հայ յեղափոխականները, 1904ի փետրուարին, Սոֆիայի մէջ ժողով մը ունեցան, որուն բանակցութիւններն ու որոշումները թէեւ գաղտնի պահել որոշեցին, սակայն այն ժողովէն ետք իրենց հրատարակած մէկ յայտարարութեան ինչ ինչ մասերը թարգմանել տալով, սա հաստատուեցաւ թէ, Հայ յեղափոխականները որոշած են այլեւս ամէնէն վճռական եւ ամէնէն վերջնական գործողութեան ձեռնարկել: Այս պարբերութիւնը կասկած չկայ որ կ'ակնարկէր, Աստուած հեռու ընէ, իրենց մտադրած եղեռնական արարքին :

Ասկէ զատ՝ Փիէր Քիյար իր ուրիշ մէկ յօդուածովը, ինչ ինչ սպառնական անիծապարտ բառեր գործածած էր բարեկամ տէրութեանց Պոլսոյ յարգելի դեսպաններուն հասցէին: Նոյն թերթերուն մէջ կարդացուեցաւ նաեւ, որ ակնարկութիւններ կային հայ յեղափոխականներու անդամներէն Պոլիս, Բերա, եւ Իզմիր բնակողներու կողմէ ապագային կատարուելիք եղեռնական արարքներու նկատմամբ: Հետեւաբար, այլեւս կասկած չկար, թէ ան ալ Հայ Յեղ. ճամբէն էր :

Սիլվիօ Րիչչիի համար հաստատապէս ապացուցուած է թէ, մէկ ու կէս տարի առաջ, Օսմ. դրամատան դիմացը լուսանկարչական գործիքներու վաճառատան մը մէջ կը գտնուէր: Քննութիւն կատարուելով, հաստատուեցաւ, որ Սիլվիօ Րիչչին, հայ յեղափոխականներէն ռուսահպատակ Գարեգին Գարակէօզօֆ անուն անձին՝ Օսմ. Դրամատան դէմ վարձած խանութին մէջ միջոց մը լուսանկար գործիքներ ծախելով զբաղած էր :

Երբ Գարեգին Գարակէօզօֆ, զինուորական պարտականութիւնը կատարելու համար, Ռուսիա մեկնած է եւ անոր տեղը մնացած է Սիլվիօ Րիչի, որ այն կողմերը գտնուող ներկի վաճառական Աճէմեանէ երեսուն հատ ներկով լեցուն տակառ գնելով, զանոնք փոխադրած է խանութը :

Այս տակառները բնաւ առնչութիւն չունէին իր լուսանկարչական արհեստին հետ, եւ սակայն Սիլվիօ Րիչչի զանոնք պիտի գործածէր Օսմ. դրամատան դիմացը, գետնին տակէն իրենց փորելիք հողերը կրելու եւ դուրս հանելու համար: Այս ծրագիրը Ընկերութեան կողմէ յետաձգուած եւ ոստիկանութեան ալ ուշադրութիւնը հրաւիրած ըլլալով, Սիլվիօ Րիչչի ստիպուած է եղեր թողուլ նոյն խանութը :

Միւսներէն Գասլ Նուվանովիչ Պոլիս ծնած (?) եւ զաւակն է Յովհաննէս Եղիկեանի անուն Թասլիգցի(?) Հայու մը, որ արհեստով քրջավաճառ է: Իր բուն անունը Կարապետ Յովհաննէսեան էր թէեւ, բայց զայն փոխած է Գասլ Նուվանովիչի եւ կոմիտէին քով ալ Աշոտ ծածկանունով հռչակ հանած: Պոլիս գտնուած միջոցին իր ապրուստը կը ճարէր որմնանկարչութեամբ: Յետոյ անցեալ դէպքին առեն Ամերիկա փախած է եւ անկէ Պուլկարիա եւ Թիֆլիս երթեւեկելով, յեղափոխականներուն անդամակցած է :

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը արձակուրդի մեկնող իր յարգելի բաժանորդներուն ուշադրութեան կը յանձնէ թէ հակառակ իր փափաքին, անկարելիութեան մէջ է ՅՈՒԼԻՍ եւ ՕԳՈՍՏՈՍ ամիսներու ընթացքին, հասցէի առժամեայ փոփոխութիւններ կատարելու :

Թերթիս պաշտօնէութեան արձակուրդը արդէն զգալապէս կը դժուարացնէ տպագրական եւ առաքման մեր աշխատանքները, այնպէս որ վարչութիւնս ի վիճակի չէ յաւելեալ աշխատանքներ ստանձնելու, որոնց համար նեւէ պաշտօնեայ չունի :

Անգամ մը եւս խնդրելով մեր բաժանորդներէն որ ներողամիտ ըլլան, կը թելադրենք որ իրենց անձնական միջոցներով կարգադրութիւններ ընեն, արձակուրդի վայրը ստանալու համար Յառաջը, բայց ոչ մէկ դիմում, ոչ ալ դրամական առաքում ընեն թերթիս, այս նպատակաւ :

Վստահ ենք որ մեր հաւատարիմ բաժանորդները լաւ պիտի հասկնան նման ակամայ կարգադրութեան մը պատճառները եւ մեր կողմէ որեւէ չկամութեան պիտի չվերագրեն զայն : Մեր ընթերցողները գիտեն թէ ինչ զոհողութիւններ կը ստանձնէ Յառաջ լոյս տեսնելու համար ամէնուն արձակուրդի շրջանին, փոխանակ ինք ալ այդ օրերուն հրատարակութիւնը դադրեցնելու : Մեր ընթերցողներն ու բարեկամները պիտի չուզէին անշուշտ ալ աւելի ծանրաբեռնել թերթիս տնօրէնութիւնը :

Շնորհակալութիւններով
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ 66ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի, (Յուլիս 21), Շաւիլի անտառին մէջ) (գերեզմանատան մօտ), առաւօտէն մինչեւ երեկոյ :

· Հովանաւորութեամբ Հ · Յ · Դ · Փարիզի Շրջ · կոմիտէին :

Նախաձեռնութեամբ Շաւիլի «Արղութեան» խումբին եւ Հ · Յ · Դ · Նոր Սերունդի տեղւոյն մասնաճիւղին :

Գեղարուեստական բաժինը Նոր Սերունդին կողմէ :

Ազգային եւ ժողովրդական երգեր, պարեր եւ արտասանութիւն, բարձրախօսով :

Շիրիմներու այցելութիւն ժամը 3ին, Շաւիլի գերեզմանատունը :

Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ, մատչելի գիներով :

Կառախումբ՝ Մոնփառնաս – Վերսայլի գիծը, իջնել Շաւիլ :

Օթօպիւս 171, Փոն տը Սեւրէն, իջնել Շաւիլ, Փիւի Սան Վէն :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1963 – 1964 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են : Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է այժմէն իսկ դիմում կատարեն հաստատութեան տնօրէնութեան :

Բ · — ՀԱՅԿԱԿԱՆԸ, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ : Մանրամասնութեանց համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան :

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Tél : 927-01-72

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ :

Ա · — ՖՐԱՆՍԱԿԱՆԸ, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — :

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ
ՎԵՆԵՏԻԿ – Ս. ՂԱԶԱՐ
ՔԱՐԻՆԹԻ ԵՒ ՎԻԷՆՆԱ

▼

Մեկնում, Օգոստոս 5

Վերադարձ, Օգոստոս 30

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

RELATIONS
TOURISTIQUES EDUCATIVES
27, Rue du Fbg. Montmartre
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 35-85

Organisateur :
Edouard DJEZIRIAN
Avec la participation de
H. BASMADJIAN

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1963–1964 Տարեշրջան

Կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ, որոնք ունին իրենց տարիքին համապատասխան նաեւ ուսումնական աստիճան :

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեանց համար դիմել՝

Direction du Petit Séminaire Arménien
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél· 963.01.72

ՎԱՐԴԱՎԱՌԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 21ԻՆ

Տարօն – Տուրուբերանի Հայր · Միութիւնը կը տօնէ Վարդավառը : Այդ առթիւ հոգեհանգիստ – պատարագ տեղի կ'ունենայ Հայոց եկեղեցին ի յիշատակ մեր Բիւրաւոր նահատակներուն, որոնք ինկան Թուրք թշնամիի ձեռքով մեր հայրենի հողերուն վրայ, 1915ի Վարդավառէն սկսեալ :

Կը խնդրուի մեր հայրենակիցներէն հոծ բազմութեամբ ներկայ գտնուիլ յարգանքի այս տօնին :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԱԼԱՆՍ · — Հերոսներու Օրը կը տօնուի Յուլիս 21ին, հովանաւորութեամբ Հ · Յ · Դ · Շրջ · կոմիտէի :

Նախաձեռնութեամբ Հ · Յ · Դ · Նոր Սերունդի :

ԵՐԵՒԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԸ

Ուշադրութիւն, Եւրոպայի երկիրները ապրող Հայերուն համար տրուող Երեւանի ձայնասփիւռի հաղորդումներու ալիքները փոխուած են · Յունիս 23էն սկսեալ յիշեալ հաղորդումները կը սփռուին՝ իւրաքանչիւր Չորեքշաբթի եւ Կիրակի առաւօտները, Փարիզի ժամով ժամը 8·30էն սկսեալ մինչեւ 9ը հետեւեալ կարճ ալիքներու վրայ · 19·59, 25·15, 25·45, 30·82 եւ 40·71 մեթր :

FOURRURES
Roger YOPIAN
PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Մատենաշար — ՅԱՌԱՋ — Կեդրոնավայր ԳԻՆ
Ֆրանսա՝ 15 Ֆր ·
— Առաւել առաքումի ծախքը —
« ՅԱՌԱՋ »

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ
(Տպաւորութիւններ)
Բ · ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գրեց՝
Հ · ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն · Ֆ ·
Առաքումով՝ 4 Ն · Ֆ ·

Դիմել՝
« ՅԱՌԱՋ »

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ · ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ, Խմբագիր՝ Շ · ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Խմբագրին երկար բացակայութեան պատճառաւ, լոյս տեսած չեն ՀԱՅ-ԲՈՅԺի 1962 եւ 1963 տարիներու թիւերը :

Խմբագիրը, որ նոր վերադարձաւ Ամերիկայէն, գործի ձեռնարկած է արդէն : Ծրագրած է հրատարակել երկու բացառիկ թիւեր, իւրաքանչիւրը 150 էջ : Առաջինը պիտի կրէ 1962 թուականը, երկրորդը՝ 1963 թուականը : Այս երկուքը մէկ տարի հաշուելով՝ անոնք որ վճարած են 1962, վճարած կ'ըլլան նաեւ 1963 տարին :

Այս ձեւով, խմբագիրը կը խորհի ՀԱՅ-ԲՈՅԺի հրատարակութիւնը ամբողջացնել եւ կանոնաւորել մինչեւ յառաջիկայ տարի, եւ 1964 տարուան թիւերը լոյս ընծայել ամսէ ամիս՝ Յունուարէն սկսեալ :

Ամերիկայի նոր բաժանորդները եւս, որոնք վճարած են այս տարուան համար (1963), պիտի ստանան ՀԱՅ-ԲՈՅԺի 1962 եւ 1963 թիւերը :

Այն բաժանորդները, որոնք յետնեալ պարտք ունին, թող բարի ըլլան իրենց վճարումը հասցնել մինչեւ տարեվերջ : Հին պարտքերուն հետ՝ ներկայ տարին եւս վճարողներն են միայն, որ պիտի ստանան ՀԱՅ – ԲՈՅԺի բացառիկները, խմբագրուած բժշկական, գրական, պատմական, շատ հետաքրքրական եւ ճոխ բովանդակութեամբ, — արդէն տպագրութեան յանձնուած :

Այս առթիւ շնորհակալութիւն այն հաւատարիմ բաժանորդներուն, որոնք ՀԱՅ-ԲՈՅԺի հրատարակութիւնը ընդհատուած ըլլալով հանդերձ՝ խմբագրին բացակայութեան պատճառաւ, վճարումները կատարած են օրը օրին ի վկայութիւն իրենց բարեկամութեան եւ վստահութեան :

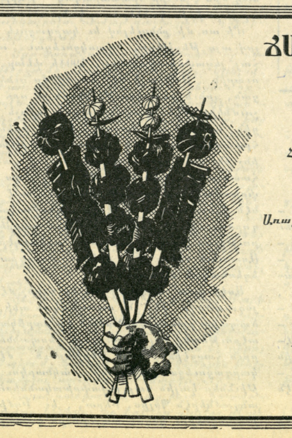
Կը խնդրուի Հայրենիք, Ասպարէզ, Արմենիա, Ազատ Օր, Յուսաբեր, Ազդակ, Ալիք թերթերու խմբագրութիւններէն, ինչպէս եւ Սիոն, Հասկ, Հայ Կեդրոն, Կիլիկիա, Հայաստանեայց եկեղեցի պարբերականներէն, որ հրատարակեն այս յայտարարութիւնը գէթ 2-3 անգամ :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՓՈՆ ՏԸ ՇԵՐԻԻԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ · Յ · Դ · ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԼԻՈՆԻ «ՍԻԱՄԱՆԹՕ» խումբին կողմէ, Հովանաւորութեամբ Հ · Յ · Դ · «ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Ֆ · ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՅՈՒԼԻՍ 21ին, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Լը Թրիփթէ անտառին մէջ, կայարանին մօտ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ · —
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ, ԵՐԳԵՐ, ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ :
Ճաշ դիւրամատչելի գիներով :
Անձրեւի պարագային սրահը ապահովուած է :

ՃԱՇԱՐԱՆ
ԵԱՐ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ
Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր :
Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ :

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES
4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. Հատը 0.25 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ՅՈՒԼԻՍ
MARDI 16 JUILLET 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9657

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9657

Իր ՆՕՍՔԸ

"ՀԱՆԴԵՐՁ ԸՆՏԱՆԵՕՔ,,

Ինչո՞ւ չեն կարդար : Ինչո՞ւ այնքան ... կը կարդան, թերթ կամ գիրք : ... այն ժողովուրդը չէ՞ որ Արեւ... յառաջապահը կը համարուէր Ա... մէջ, որ իրաւամբ կը պարծենայ ... մշակոյթով :

Այսքան շո՞ւտ պիտի ցամքէին ոգեւո...րութեան աղբիւրները :

Եւ կամ հայերէն հրատարակութիւննե... այլեւս գոհացում չե՞ն տար իրենց : ... կը մնան իրենց մտաւոր մակարդա...կին :

Կրնանք բազմապատկել հարցումները, ... որուն եզրակացութեան մը յանգե...լու :

Կը կարծենք թէ տագնապին գլխաւոր ... հոգեբանական է :

Նաեւ քառասուն տեսակ միջավայր ... եւ զարձան աշխարհաքաղաքա...ցի : Այլեւս չեն հետաքրքրուիր «հայկա...կանութեամբ» :

Այսպիսիներու համար նախանձախնդ...րութիւն ազգային արժէքներու հանդէպ՝ ... կը նշանակէ յետադիմութիւն :

Կը վախնան որ ետ մնացած կ'ըլլան, ... թէ երկու հայերէն գիրք ունենան հա...յերէն օտարալեզու հրատարակութեանց ... :

Իրենց համար շատ աւելի արժէք ունի ... վէպ մը քան Հայկական ... ութեան գոհար մը :

Անոնք հայկական դպրոց ալ գացած են ... գիտեն մայրենի լեզուն :

Երբ տակաւին զաղթական չէին, հա...յերէն կը փնտռէին հայերէն թերթն ու ... : Եւ կը փոխանակէին իրարու ... :

Հիմա դարձեր են «Եւրոպացի» կամ «Ամերիկացի» : Դրացին ֆրանսերէն ... կամ իտալերէն կը կարդայ : ... ինչո՞վ ետ կը մնան :

Եւ յուշիկ – յուշիկ մէկդի կը դնեն ինչ ... հայկական է : Ոչ գիրք, ոչ ալ թերթ : ... նոյնիսկ ունենան, տհաճութեամբ ... վրան : Թերթ կ'երեւայ իրենց : ... չէ թէ ո՛վ տուած կ'ըլլայ չա...րութեան առաջին օրինակը : Հայրե՞րը, ... կը թէ տղան :

... որ «հոգեփոխութիւնը» կա...տարուեցաւ անգամ մը, այս կամ այն ... :

... կը տարածուի անդզալա...բար : Կը սկսին հայկականութենէ խրտ... «հանդերձ ընտանեօք» : Կը փոր... իրարու հետ մրցիլ՝ դրացիէ դրացի ... ընտանիքէ ընտանիք :

... խոլ անշափելի խորութեան մը ... է այս նորօրինակ «դարձը», երե...տարուան խաւ մը կապած ըլլալով : ... հեզնութիւն չէ՞ խօսիլ նոր սե... փրկութեան մասին, երբ արդէն ... ջերմանոց մը բացուած է տու... մէջ, այլազան տունկեր մշակելու ... :

Երբ երէկուան ուսումնականները խաչ ... են ազգային գիտակցութեան եւ ... վրայ, «հանդերձ ընտանեօք», այլեւս ո՞ր հրաշագործ ... պիտի կրնայ կասեցնել կամ սահմա... այլասերման յորձանքը :

... օգուտ երեսաց պարծենալ մեր ... մշակոյթով եւ ուրիշ վաստակ... , երբ չենք ուզեր ամէն ըլլալ ա... : Երբ հայերէն կարդալու պարտա... անգամ աւելորդ նեղութիւն ... :

... անցնել փառք չի կրնար փրկել ... , եթէ Թոյլ տանք որ հայերէն հրա...տարակութիւնները թաղուին փոշիներու ... , փոխանակ խանդավառելու մեզ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽԶՈՒՄԸ ԱՆԽՈՒՍԱՓԵԼԻ ԿԸ ԹՈՒԻ

ԿՐԵՄԼԻՆԸ ԱՄԷՆ ԲԱՆ ԿԸ ՊԱՐԶԷ

Խորհրդային համայնավար կուսակցութիւնը շատ ծանր որոշում մը տուած է առջի օր, որ ի դէպ կը նուիրագործէ, հրապարակաւ, չին – խորհրդային բանակցութիւններուն խզումը : Արդարեւ Փրաւտա առջի օր հրատարակած է Չինացիներուն Յունիս 14ի նշանաւոր նամակը, 25 կէտերէ բաղկացած զոր ցարդ չէին ուզած հրատարակել : Նոյն ատեն «Փրաւտա» կը հրատարակէ խորհրդային պատասխանը բաց նամակի ձեւով : Այս նամակը միայն Չինացիներուն չի վերաբերիր այլ բովանդակ համայնավար աշխարհին : 25.000 բառերէ կազմուած այս փաստաթուղթը ամփոփումն է խորհրդային տեսակէտներու եւ այն բոլոր մեղադրանքներուն զորս կ'ընեն Չինացիներուն դէմ :

Մաս մը նուիրուած է խաղաղ համակեցութեան .— «Չինացի եղբայրները կը թերագնահատեն հիւլէական պատերազմի մը վտանգը : Կ'ըսեն թէ կենսականը՝ աշխարհակալութիւնը միանգամ ընդ միշտ վերցնելն է :

«Միջոցները երկրորդական են : Կարելի է հարցնել թէ որո՞ւ համար երկրորդական են : Հարիւրաւոր միլիոն մարդո՞ց համար, որոնք մահուան դատապարտուած են հիւլէական պատերազմի մը պարագային : Պետութեա՞նց համար որոնք պիտի ջնջուին աշխարհի երեսէն նման գոյամարտի մը առաջին ժամերուն իսկ : Չինացի ընկերները որոնք կ'առաջարկեն «հրաշալի ապագայ» մը կառուցանել ընաջնջուած աշխարհի մը աւերակներուն վրայ, արդեօք այդ մասին աշխարհակալ վարչակարգի տակ ապրող բանուորական դասուն կարծիքն առա՞ծ են : Ո՞վ պիտի տեսնէ այդ «հրաշալի ապագան» եթէ չահագործողներն ու չահագործուածները միասին գտնեն հին աշխարհի փլատակներուն տակ թաղուած » :

Խորհրդային բաց նամակը, ապա, կ'անդրադառնայ Քուպայի խնդրին եւ կ'ամբաստանէ Չինացիները որ չոր փայտ նետեցին միայն բռնկելու պատրաստ մազմաղ կրակի մը վրայ, առանց որեւէ դրական գործ տեսնելու :

Նոյնքան վճռական է խորհրդային պատասխանը, ինչ կը վերաբերի վարդապետական հարցերու եւ համաշխարհային յեղափոխութեան : «Դէմ արտայայտուելով ամէն ինչի որ ներկայիս կը մտահոգէ դրամատիրական երկիրներու համայնավար կուսակցութիւնները, չինացի ընկերները բարեկամական տարրական զգացում մը իսկ ցոյց չտուին այն համայնավարներուն հանդէպ որոնք դրամատիրութեան դէմ պայքարին յառաջապահ դիրքի վրայ կը գտնուին, ոչ ալ բաւարար հասկացողութիւն մը ցոյց տուին խնդրոյ առարկայ երկիրներուն մէջ տիրող պայմաններուն նկատմամբ : Յանուն Յեղափոխութեան, կը հրաժարին ճիշդ այն ճամբաներէն որոնք յեղափոխութեան կ'առաջնորդեն » :

Խորհրդային բաց նամակը կը մեղադրէ նաեւ «չին ընկերները» իբրեւ ստալինեան : «Հին կուսակցութեան ղեկավարները ապերախտ դերը ստանձնած են անհատի պաշտամունքի պաշտպաններն ըլլալու եւ Ստալինի սխալ տեսակէտներու՝ ախոյեանները : Կը փորձեն միւս կուսակցութեանց պարտադրել այն գաղափարական, քաղաքականը եւ ղեկավարութեան մեթոտներն ու ձեւերը որոնք կը ծագէին անհատի պաշտամունքի շրջանէն : Ընենք բացէ ի բաց որ այդ դերը նախանձելի չէ : Ոչ պատուաբեր է ոչ ալ վսեմ » :

Այս ամբողջը ցոյց կուտայ թէ չին – խորհրդային տարակարծութիւնը գաղափարական անհամաձայնութեան սահմանները կ'անցնի թէեւ միշտ կը պնդեն թէ խզում չկայ : Չին պատուիրակութիւնը Մոսկուայէն չէ մեկնած, կ'ըսուի նոյնիսկ թէ խօսակցութիւնները կը շարունակուին : Վերջին լիակատար նիստին ներկայ եղած է Անաստաս Միկոյեան որ քանի մը օր առաջ դէմ արտայայտուած է Չինացիներու հետ խզումի մը, Մոսկուայի մօնկոլեան դեսպանատան մէկ ընդունելութեան ընթացքին, չեշտելով թէ տարակարծութիւններ կրնան պատահիլ համայնավար կուսակցութեանց միջեւ, բայց գլխաւոր կէտը կը մնայ այն որ միացած կը մնան մարքս լենինեան գաղափարաբանութեան, ընկերվարութեան յաղթանակի եւ աշխարհի խաղաղութեան պայքարին մէջ :

Միւս կողմէ կ'ըսուի թէ երբ խորհրդային Միութիւնը «իր ամէնէն վարպետ», «փափուկ կացութեանց» մարդը կը ղրկէ չին – խորհրդային բանակցութեանց յանձին Անաստաս Միկոյեանի, արդեօք այդ ձեւով Խրուշչեւ չուզեր պատասխանել Չինացիներուն որոնք զինքը կը մեղադրեն թէ «խզումի անդունդը» կ'առաջնորդէ չին – խորհրդային բանակցութիւնները :

Ուրիշ աղբիւրներու համաձայն Չինացիներու առաջին պայմանը, համաձայնութեան գալու համար, Խրուշչեւի հեռանալն է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒԼԻՍ 14ի աւանդական տողանցքին գլխաւոր նորութիւններն էին դրահապատ վաշտերը : Ընդհանուր ձեւով թէեւ «Ֆիկառօ» խոկ կը խոստովանի թէ բազմութիւնը շատ դժգոհ մնացած է այս տողանցքէն, նկատի առնելով որ կազմակերպչական փոփոխութիւններ եղած էին որպէսզի դրահապատ զունդերը ազատ ճամբայ ունենան : Օտար լեգէոնը եւ փառաները (վայրաշու) մասնաւոր ոգեւորութեամբ ընդունուեցան : Տողանցքէն անմիջապէս ետք վարչապետ Փոմփիտու եւ Քուվ տը Միւրվիլ Անգարա մեկնեցան :

ԻՍՄԷԹ ԻՆէՕՆԻԻ ողջունելով իր Ֆրանսացի հիւրերը յայտարարած է .— Ֆրանսա եւ իմ երկիրս իրենց ճակատագիրը միացուցած են Ատլանտեան զինակցութեան մէջ : Փոմփիտու պատասխանած է .— «Շատ ուրախ եմ որ իմ այցելութիւնս կը զուգադիպի Հասարակաց Շուկայի հետ ձեր ընկերակցութեան : Այս ձեւով կ'արտայայտուին սերտ, պատմական տնտեսական եւ քաղաքական կապերը որոնք կը միացնեն Թուրքիա Եւրոպայի : Այդ մարզին մէջ կ'արձանագրեմ Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ հին բարեկամութիւնը » : Թուրքիա նիւթական կարեւոր օժանդակութիւն մը կ'ուզէ Ֆրանսայէն :

ՅՈՒԼԻՍ 17ԻՆ բողոքի ազգային գործադուլ մը պիտի ըլլայ կառավարութեան տուած որոշումներուն դէմ, գործադուլի իրաւունքներու վերաբերեալ, ուղեւորները պիտի չաշխատին ժամը 11էն 12 :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ շրջանը հեծանիւով վերջացաւ Կիրակի : Վերջին հանգրուանին յաղթական էր՝ Վան Լօյ : Իսկ ամբողջ շրջանը շահեցաւ, 4րդ անգամ ըլլալով Ժաք Անքթիլ :

ԷՔՈՒԱԹՈՐԻ մէջ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուած են համայնավարամէտ շրջանակներու մէջ :

ՊԵՆ ՊԵԼԼԱ յայտարարեց թէ Քրիմ Պելքասէմ կ'ուզէ Ալժերիան նոր Քաթանկայի մը վերածել, բայց «Ալժերիան Քոնկօ չէ» չեշտեց Ալժերիոյ վարչապետը Օրէսի շրջանը կատարած իր ճամբորդութեան ընթացքին :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ճամբաներուն վրայ կառքի արկածները չեն պակսիր : Երկուշաբթի առաւօտ արդէն 40 մեռեալ կար եւ թիւը հեռու էր վերջնական ըլլալէ :

ՊԱՊԸ երկու ներկայացուցիչ ղրկեց Մոսկուա, ուղղափառ Պատրիարքին քահանայութեան յիսնամեակին առթիւ : Հռոմի մէջ կը չեշտեն թէ այս դէպքը զուտ կրօնական բնոյթ ունի :

Օրէ Օրին

ՎԵՂԱՐԻ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Տարօրինակ թղթակցութիւն մը ստացանք Լոնտոնէն : Մեր սիրելի Յովհաննէսը լսեր է որ Մեծն Բրիտանիոյ մեծ մայրաքաղաքը հասեր է Հայոց Պատրիարքը ընկերակցութեամբ շքախումբի մը : Իր առաջին մտածումն այն կ'ըլլայ թէ մի գուցէ պատմական է «մոմենտը», ապահովաբար կը գտնուին դիրդալից դէպքերու նախօրեակին, — առանց ժամանակ կորսնցնելու՝ կ'երթայ տեսակցութիւն մը խնդրելու պատրիարքէն : Բայց ի՞նչ տեսնէ, գայթակղութի՜ւն, շքախումբը պոչ մը ունէր, — Իսահակ վրդ. Ղազարեանը, որ վերջերս շատ խօսեցուց մամուլը իբրեւ «անբաղձալի» :

Այս «էմինանս կրիզը» փութպոլի գրնդակի վերածուեր է երկու տարիէ ի վեր, մէկ մայրաքաղաքէն միւսը կը նետեն զայն փորձելով կոլ ընել :

— Սրբազա՛ն, ձեր շքախումբը կազմուած է հանդիսատե՞ս դառնալու համար գնդախաղի այս մրցումին : Լաւ չըլլա՞ր կարն կապել այս մրցումը եւ կոլ մը ընել՝ Հայաստան դրկելով այս ստոստուն ոտնագնդակը :

Անշուշտ ատիկա կը յաջողէր՝ եթէ վարպետ փութպոլիստ մը մաս կազմէր շքախումբին : Ոտքի մէկ հարուածով՝ կարելի էր զայն դրկել Հայաստան եւ աղուոր կոլ մը ընել : Վստահ եմ, կը ծափահարէին Միլանոյի, Աթէնքի, Պոլսոյ Հայերը՝ այս յաջողութեան վրայ : Եւ շքանշան մը կուտային մարզիկին :

Թերեւս ոմանք դիտել տան թէ ոտնագնդակ մը չէ այս վեղարակիրը, զոր միամիտներ, երբեմն, նոյնիսկ առաջնորդ կ'ընտրեն այս կամ այն դժբախտ գաղութին : Արդեօք այս կարգի վեղարաւորներո՞ւն համար է, որ գրած է Ազայեան.

Երբ որ ընտրութեան լինէք ձեռնամուխ,
Դուք գլխարկ կ'ընտրէք եւ ոչ թէ գլուխ :
Ի՞նչ է վեղարը, եթէ ոչ գլխարկ,
Որ պարփակում է մի գլուխ դատարկ :

Երանի թէ «դատարկ գլուխ» մը միայն պտըտցնէր Իսահակ վրդ. Ղազարեան իր ուսերուն վրայ, փոխանակ գլխուն դատարկութիւնը լեցնելու անանկ բաներով, որոնք գլխու ցաւ կը պատճառեն ազգիս Հայոց :

ԱՐԱՋ

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Մեր խմբագրատունը այցելեց Անչայի փոխ – նախագահ փաստաբան Սուրէն Սարոյեան, որ Աթէնք, Գահիրէ եւ Պէյրութ այցելած է իր կազմակերպութեան վերաբերեալ հարցերով : Պ. Սարոյեան Սան Ֆրանսիսկօ վերադարձաւ Երկուշաբթի օր :

ՍԱՀԱՐԱՅԻ ՆԱԽԱՊԱՏՄԱԿԱՆ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ

ԶԳԱՑԱՑՈՒՆՑ ԳԻՒՏԵՐ

Սահարայի հսկայական անապատը, որ Ֆրանսայէն ութ անգամ ընդարձակ է, մինչեւ վերջերս կը կարծուէր յաւիտենական անապատ: Բայց, վերջին տասնամեակներուն կատարուած պատահական գիւտեր՝ փաստած են, թէ Սահարան եղած է, ատենօք, շատ բարգաւաճ եւ մարդաբնակ շրջան մը:

1909ին է որ ֆրանսացի Քորթիէ նշմարեց հին նկարներ, Թասիլիի շրջանին մէջ: Թասիլի կը գտնուի Ալժերիոյ հարաւ-արեւելեան մասին մէջ:

1928ին, Քիլեան երկրաբանը նշմարեց որսորդութեան տեսարաններ, նոյն շրջանի քարայրներուն մէջ:

1932ին Գնդ. Տիւփրէ գտաւ աւելի այլազան նկարներ, որոնք կը ներկայացնէին եզներու խումբեր, որսաշուներ, պատերազմական կառքեր, զորս կը քաշէին ձիեր:

Այս գիւտերէն քաջալերուած, Գնդ. Պրենան որոշեց մանրամասնութեամբ քննել այդ քարայրները: Ինքն ալ գտաւ որսի եւ պատերազմի վերաբերեալ հին նկարներ: Ան ընդօրինակեց անոնցմէ մի քանին եւ ղրկեց Ալժէ: Հնաբանները ձեռք առին խնդիրը եւ որոշեցին ընդարձակ հետազօտութիւններ կատարել:

1935–1936, 18 ամսուան ընթացքին, Լոթ քննեց Թասիլին, խումբ մը հնաբաններու եւ աշխարհագրագէտներու հետ: Արդիւնքը եղաւ խիստ չահեկան. բայց քանի տարի յետոյ, միայն, կարելի եղաւ ընդօրինակել գտնուած գմայլելի նկարները:

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՆԿԱՐՆԵՐԷՆ ԱՒԵԼԻ ՀԻՆ

1956ի Յունուարին, Լոթ անգամ մըն ալ մեկնեցաւ դէպի Թասիլի. հետը կը տանէր բազմաթիւ նկարիչներ, որոնք կատարեցին հոյակապ աշխատանք մը:

Ժայռերու վրայ, երբեմն կը տեսնուին նկարներու վեց շարքեր: Ամենահին նըկարները ունին 8–10·000 տարուան հնութիւն, ամէնէն նորերը 5–6·000 տարի առաջ գծուած են, այսինքն՝ եգիպտական նկարներէն շատ առաջ:

Սահարայի մէջ, Քրիստոսէ վեց հազար տարի առաջ ապրած է որսորդութեամբ զբաղող ժողովուրդ մը: Ապա, մեզի աւելի մօտ շրջաններուն, կ'երեւին ձին եւ ուղտը:

Քրիստոսէ 1200 տարի առաջ, Սահարայի մէջ ապրած է ռազմասէր ժողովուրդ մը, որ կը գործածէր ձիերէ քաշուած կառքեր:

Ուան Ապու – Թեքայի մէջ, Լոթ գտաւ նետ արձակողներու, եզներու, ընձուղտներու, ձուկերու, փիղերու նկարներ, որոնք կ'երկարէին 150 մեթրի վրայ:

Ծապպարենի մէջ, ան գտաւ հինգ հազար նկարներ, որոնցմէ մին քանի քառակուսի մեթրի վրայ կը տարածուէր: Հոն կ'երեւէին եզներ, փիղեր, կոկորդիլոսներ, ջայլամներ, ռնգեղջիւրներ, եղնիկներ, գետաձիեր, ձուկեր:

Մարդոց նկարները, դժբախտաբար, բաւականաչափ յստակ չեն. գլուխները կլոր գծուած են: Երբեմն ալ դէմքերը կողմնակի նկարուած են:

Կը տեսնուին գեղջկական տեսարաններ. հովիւները որոնք կը հաշուեն իրենց հօտը, վերադարձին:

ՔՐԻՍՏՈՍԷ 60–80·000 ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

Նկարներուն մէջ կ'երեւի խակական գեղարուեստ. սակայն, յայտնապէս, արուեստագէտներու այլազան սերունդներ թողած են մեզի իրենց նկարները:

Ի՞նչ կ'ընէր այս ժողովուրդը, որ կ'ապրէր Քրիստոսէ հազարաւոր տարիներ առաջ:

Կ'երեւին անթիւ գործիքներ, քարէ դանակներ, կացիններ, նետեր, Այդ ժողովուրդները հազարամեակներ ապրած են ջուրերու եզերքը: Սաուղիւ, հին ատեն, բազմաթիւ գետեր եւ լիճեր գոյութիւն ունեցած են այսօրուան Սահարայի անծայրածիր անապատին մէջ:

Ամերի կողմերը գտնուած են շատ հին բազմաթիւ ոսկորներ փիղերու, վայրի էշերու, ձուկերու, եւայլն: Այս ոսկորները խառնուած են մոխիրի, ինչ որ կը մատնանշէ մարդուս ներկայութիւնը: Այդ ոսկորներուն հնութիւնը կը կարծուի ըլլալ 60–80·000 տարի:

Այդ շրջանը, որ քարաշրջանի նախորդական էր, ջրառատ էր. կը վխտային փիղերը եւ գետաձիերը: Մարդիկ իրենց ապրուստը կը ճարէին, գլխաւորաբար, որսորդութեամբ եւ ձկնորսութեամբ:

ՑԱՄՔՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՉՈՐ ԵՒ ԲԵՐՐԻ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒ

Սահարայի այս բերրի շրջանին, յաջորդեց, ասկէ շուրջ վաթսուն հազար տարի առաջ, աններեւակայելի չորութեան շրջան մը, որ տեւեց 30–40·000 տարի: Սահարան դարձաւ այսօրուան մեր Սահարայէն աւելի անջրդի: Մարդիկ գաղթեցին, հաւանաբար, դէպի հարաւ: Նոյնը ըրին կենդանիները, եթէ չմեռան անօթութենէ եւ ծարաւէ:

Այս շրջանին յաջորդեց խոնաւութեան եւ անձրեւներու շրջան մը, որ տեւեց մինչեւ Քրիստոսի Ծնունդէն շուրջ չորս հազար տարի առաջ: Հսկայ գետեր եւ լիճեր վերստին պատսպարեցին գետաձիերը, կոկորդիլոսները, ձուկերը: Անծայրածիր մարգագետիններ ծածկեցին անապատը: Կեդրոնական Ափրիկէի կենդանիները եւ բոյսերը հաստատուեցան Սահարայի մէջ:

Այսօր ալ, վերջին չորութեան շրջանէն ասդին, Սահարայի հազուագիւտ լիճերուն մէջ կ'երեւին կարգ մը Կեդրոնական Ափրիկէի ձուկեր, ինչպէս քրոմիսը եւ սիլուրը: Թիպեսթիի շրջանին մէջ կ'ապրի քօպրա օձի տեսակ մը, որ կը գտնուի նաեւ Կեդրոնական Ափրիկէի մէջ:

ՍԵՒԵՐԸ, ՈՐՈՆՔ ՀՈՂԱԳՈՐԾ ԿԸ ԴԱՌՆԱՆ

Այս երկրորդ բերրի շրջանին մարդիկը եղած են սեւամորթներ, որոնք Հարաւային Ափրիկէի Պուշմէններու եւ այսօրուան սեւամորթներու ցեղերուն միջեւ կրնան դասուիլ:

Այս շրջանին վերաբերեալ նկարները իրենց նմանները ունին Եգիպտոսի, Լիպիոյ եւ Մաւրիտանիոյ մէջ, հինգ հազար քիլոմեթր երկարութեան վրայ: Ինչ որ կը ցուցնէ միեւնոյն քաղաքակրթութեան մը ներկայութիւնը:

Այս նկարները եգիպտական նկարներէն շատ աւելի հին են, եւ Քրիստոսէ առաջ գէթ վեց հազար տարուան հնութիւն ունին:

Քրիստոսէ շուրջ չորս հազար տարի առաջ կը սկսի չորութեան շրջան մը, որ հետեւանքն է աշխարհի ընդհանուր կլիմային:

Բնակիչները այլեւս կը սկսին հողագործութեամբ զբաղիլ, որովհետեւ որսորդութիւնը նուազ շահաբեր է: Նախ կ'անհետանան գետաձիերը եւ վայրի եզները: Միւս կենդանիներն ալ կը հետեւին անոնց, գաղթելով դէպի հարաւ:

Մարդիկ կը զբաղին նաեւ կենդանաբուծութեամբ: Նկարներու վրայ կ'երեւին սեւամորթ եւ եթովպական տիպարներ:

ԿԱՌԱՄԱՆՏԵԱՆՆԵՐԸ

Ք. Ա. Ա. հազարամեակին, կը տեսնուի սպիտակ մարդը, որ հաւանաբար եկած է հիւսիսէն: Քրիստոսէ հազար տարի առաջ, Սահարան այլեւս անապատ դարձած է:

Այդ շրջանին, ձիերու վրայ հեծած հըզօր ժողովուրդ մը կուգայ գրաւելու հիւսիսային Ափրիկէն եւ Սահարան. Կառամանտեան ցեղն է, սպիտակամորթ, որ հաւանաբար կուգար Կրետէէն եւ կամ Միկենէէն (Քրիստոսէ շուրջ 1250 տարի առաջ): Անոնց մասին կը խօսի Հերոդոտոս յոյն մեծ պատմիչը: Կառամանտեանները ունէին պատերազմական կառքեր, զորս կը քաշէին չորս ձիեր: Սահարայի մէջ, գտնուած են պատերազմական կառքերու 220 նկարներ:

Ուղտի նկար բնաւ չկայ, ինչ որ կը ցուցնէ թէ անապատի այս թանկագին կենդանին եկած է յետագային, Քրիստոսէ յետոյ շուրջ Ե. դարուն, թերեւս Արաբիայէն:

Ահա՛ թէ որքան թանկագին տեղեկութիւններ կ'ընձեռեն մեզի Սահարայի քարայր ապառաժային նկարները: [...]բեւս, անոնց միջոցաւ, կարելի պիտի [...] լայ նախապատմութեան մութ շրջանին վրայ մեծ լոյս մը սփռել:

Հնաբանները ամենամեծ շահագրգռութեամբ կը հետեւին հետազօտութիւններուն:

Հայացուց՝
ՎԱՐԴԱՆ Վ. ԹԷՔԷ[...]

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՃԻՒՂԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆ

Ակադ. Ա. Կարինեան երկար զեկուցում մը կարդացած է Հայաստանի Գիտութիւնների Ակադեմիայի ընկերային գիտութիւնների ճիւղին գործունէութեան շուրջ:

Քաղելով վերոյիշեալ ճիւղի աշխատանքերը՝ «Տեղեկագիր» ամսաթերթէն կը ներկայացնենք զեկոյցին հիմնական մասերը:

×

Ընկերային գիտութիւններու բաժանումը բացի երկու Թանգարաններէ կ'ընդգրկէ նաեւ եօթը գիտական հիմնարկութիւններ: Ունի ղեկավար մարմին մը՝ Բիւրօ, որ «կը ղեկավարուի Խորհրդային Միութեան Համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէի որոշումներով, Խորհ. Միութեան Գիտութիւններու Ակադեմիայի գիւանի հրահանգներով եւ ապա Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի եւ Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի գիւանին հրահանգներով»:

Զեկուցաբերը չի ժխտեր, թէ կեդրոնէն եկած «գաղափարական – տեսական նշանակութիւն ունեցող որոշումները պէտք է միշտ նկատի առնուին», կ'աւելցնէ, որ կարգ մը գիտական հիմնարկութիւններ «հաշուի չեն առած» [...] բոլի գիտողութիւնները՝ հարցերուն [...] մասնայ միշտ մարքս – լենինեան [...] կինով, մօտէն հետեւիլ [...] հրահանգուած հայկական «[...] գրականութեան» եւայլն:

Հնագիտութեան եւ ազգագրութեան հիմնարկութիւնը յատուկ ուշադրութիւն դարձուցած է հայկական փոլքլորի [...] ուսումնասիրութեան վրայ, որ [...] կ'ընթանայ ազգայնութեան, գրական[...] թեան, պաշտօնական պատմութեան ուսումնասիրութեան հետ: Պատրաստուած «Հայ բանաստեղծութեան պատմութիւն» եւ մեծ թափով կ'ուսումնասիրուի [...]

«ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԱՍՏՂԻԿԸ»

(ՓՕԼԻՆ ՊՈՆԱՓԱՐԹ)

Փոքրիկ Փօլինը երբեք պիտի չմոռնար՝ 1793ի Յունիս ամսու առաջին օրերէն այդ մէկը:

Այդ օրը, 13 տարեկան եղած էր:

Քորսիքան հուրի եւ սուրի էր մատնուած: Այաչիոյի հօրենական տունը, ուր ծնած ու ապրած էր այնքան անհոգ ու երջանիկ օրեր, հրկիզուած էր Փաօլիի կողմնակիցներէն, որոնք Անգլիացիները հրաւիրած էին Ֆրանսայի դէմ:

Պոնափարթները սնանկացած էին. այլեւս ոչինչ ունէին:

Այաչիոյի նաւահանգիստի քարափին վրայ, աղջնակը՝ իր երկու քոյրերուն՝ Էլիզայի եւ Քարոլինի, ու իր երկու եղբայրներուն՝ Լուդովիկոսի եւ Ժերոմի հետ, կծկտած էր իր մօրը՝ այրի տիկին Լեթիցիա Պոնափարթի քղանցքներուն ներքեւ:

Ի՞նչ կ'ընէին անոնք հոն, գաղթականներու նման, փաթթուած այն քանի մը ցնցոտիներուն մէջ, զորս կրցած էին ազատել կրակէն...

— Մայրիկ, ի՞նչ բանի կը սպասենք, ո՞ւր պիտի երթանք հիմա...

— Կը յուսանք որ, կը պատասխանէ մայրը, եղբայրդ Նափոլէոն պիտի գայ մեզ առնել ու առաջնորդել Ֆրանսա:

Փոքրիկ Փօլինը հազիւ կը յիշէր իր այդ մեծ եղբայրը, որ տասը տարիէ ի վեր մեկնած էր Ֆրանսա եւ որ այժմ հանրապետական բանակներուն մէջ ըսպայ էր, տեղակալի աստիճանով:

Ծովուն վրայ, հեռուէն կ'երեւի առագաստնաւ մը: Հետզհետէ նաւուն կամրջակին վրայ տեսանելի կը դառնայ նիհար, երկար մազերով երիտասարդի մը ստուերը:

— Ան է, Նափոլէոնն է, կը բացագանչէ Տիկին Պոնափարթ, անսահման ուրախութեամբ մը:

Աղջնակը հետաքրքրութեամբ կը դիտէ իր եղբայրը, որ սկսած է գինքը զարմացնել:

Արդարեւ, նաւը դանդաղօրէն կը յառաջանար եւ երկար ժամանակ պէտք էր նաւամատոյցին մօտենալու համար, երբ անհամբեր երիտասարդը առանց հագուստները հանելու կը ցատկէ ծով ու կը սկսի լողալ դէպի նաւահանգիստը: Թացխնուռ կարած, ջուրի մը նման ուսած կը հասնի ափը եւ կ'ողջագուրէ իր մայրը, եղբայրներն ու քոյրերը:

— Օ՛, կը բացագանչէ երիտասարդը, փոքրիկ Փօլինն է. արդէն իսկ պարմանուհի մը...

Եթէ աղջնակը գիտակից չըլլար իր գեղեցկութեան, իր եղբօր՝ Պոնափարթի հիացիկ ակնարկը պիտի բաւէր զինքը այդպէս համոզելու:

Ցամենայն դէպս, այդ վառվռուն նայուածքին հմայքին տակ, Փօլին համոզուեցաւ թէ թէպէտ Նափոլէոն անդրանիկը չէր, այսուհետեւ ան պիտի ըլլար Պոնափարթ ընտանիքի իրական պետը: Շնորհիւ նման եղբօր մը որ առնէին, լողալով կուգար զիրենք փրկելու, մեծ ակնկալութիւններ կարելի էր ունենալ: «Հանճարն էր որ կուգար գեղեցկութեան ձեռքէն բռնելու» պիտի ըսէր աւելի ուշ, Ապրանթէսի դքսուհին:

Առագաստանաւը՝ որու մէջ մտած էին, կը հեռանայ քարափէն: Պոնափարթները հոն են ամբողջութեամբ: Կամրջակին վրայէն Փօլին վերջին անգամ ըլլալով կը դիտէ իր ծննդավայր Քորսիքան, ուր ալ երբեք պիտի չվերադառնայ: Հիմա բռնած է Ֆրանսայի ճամբան եւ աղջնակը տարտամ զգացումը ունի թէ կը նաւարկէ դէպի սէր եւ փառք:

×

Սկզբնական շրջաններուն համեստ կ'ըլլայ այդ «փառք»ը: Մարսիլիոյ մէջ, ուր կը հասնին, Նափոլէոն Պոնափարթ իր տեղակալի չնչին թոշակով չի կրնար ապրեցնել իր ընտանիքին անդամները: Մայրը՝ Տիկին Լեթիցիա որ մինչեւ այդ ապրած էր համեմատաբար բարեկեցիկ կեանք մը, հիմա ստիպուած է լուացարար դառնալ: Փօլին՝ ապագայ Գուարդ իշխանուհին, ապագայ «Կայսերական Աստղիկը» պէտք է երթայ աղտոտ նրբանցքներու մէջ գրուած ապառ մակեղէնները եւ լուացուելէ ետք տանի յանձնէ իրենց տէրերուն, ընկերակցութեամբ իր փոքր քրոջ Քարոլինի՝ ապագայ իշխանուհի Միւրա եւ ապագայ թագուհի Նէապոլիսի...

Բայց կ'ապրին դարու մը մէջ, ուր [...] կատարները կը յառաջանայ զարմանալի անակնկալներով:

Ոչ շատ հեռու այն վայրէն ուր իր [...] ը լուացարարութեամբ է զբաղած, [...] լոնի մէջ, Նափոլէոն փառքի նոր [...] ներ կը խլէ: Տասը օրուան կարճ [...] նակամիջոցի մը մէջ, երիտասարդ [...] կալը ետ կ'առնէ քաղաքը Անգլիացի[...] րէն: Տեղակալի աստիճանէն կը բարձ[...] րանայ վաշտի զօրավարի աստիճանի[...] եւ շուտով, Պարիզի միջնորդութեամբ[...] կը դառնայ Ներքին բանակներու [...] նուր հրամանատար:

Այսպէս, Փօլին չքեղ [...] բարձրաստիճան սպայ մըն է որ կը [...] նէ, երբ Նափոլէոն Մարսիլիա կը վերա[...] դառնայ, շրջապատուած տպաւորիչ [...] պայակոյտով մը:

(1 Շար.)

...ժողովրդական պարարուեստը: Ժողովրդական ...ած է «Հայ ժողովրդական հէքեաթներ» ... տասնըրորդ հատորը, ...ած են Ե. եւ Զ. հատորները տպագրութեան համար:

Լեզուի հիմնարկութիւնը հրատարակած է «Բայը ժամանակակից հայերէնում» ուսումնասիրութիւնը: Պատրաստ են հրատարակութեան համար «Արարատեանի բարբառները», «Ժամանակակից հայերէնի չարակալները», «Ժամանակակից հայերէնի անշարժ բարդութիւնները», «Հոլովումի ...», «Բայի անցեալ ժամանակները», «... նշանակութիւնն ու կիրառութիւնները»:

Լեզուի հիմնարկութեան շօշափած խնդիրներուն մէջ առաջին տեղը կը գրաւէ «Հայոց լեզուի զարգացման օրինաչափութիւնները կապուած հայ ժողովուրդի զարգացման հետ» աշխատութիւնը: Աւարտած է «Լեզուի բառային կազմի, ձեւաբանական կառուցուածքի ... ուսումնասիրութիւնը» գործը, որ առաջին լուրջ փորձն է նուիրուած հայերէնի բաղկացուցիչ մասերու յարաբերութեան ուսումնասիրութեան: Այստեղ ...ք կ'ըլլայ որոշիչ եւ յատկացուցիչի արտայայտութեան ձեւերու, անոնց կառուցուածքին եւ շարադասութեան մասին:

Այս տարեշրջանին կարելի չէ եղած լրացնել «Հայոց լեզուի պատմութիւն» աշխատութիւնը: Հայոց լեզուի բարբառները կ'ուսումնասիրուին, բայց աւարտած են միայն երկու գործեր՝ «Կամոյի շրջանի բարբառագիտական քարտէսը» եւ «Սուէտիայի բարբառագիտական քարտէսը», որոնք հնչիւնաբանական եւ ձեւաբանական յատկանիշերու հիման վրայ զատորոշ կուտան վերոյիշեալ երկու վայրերու խօսակցական լեզուին տարբերութիւններուն մասին: Լիովին աւարտած է «Լեզուաբանական բառարանը» եւ «Հայերէն համանիշներու բառարանը»: Առաջինին մէջ կը բացատրուին հայ լեզուաբանական գրականութեան մէջ գոյութիւն ունեցող տառադարձութիւններ (տերմիններ), ինչպէս նաեւ այդ տառադարձութիւններուն համարժէք թարգմանութիւնները՝ ռուսերէն, անգլերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, տարածուած տառադարձութիւնները լատիներէն եւ յունարէն լեզուներով: Երկրորդին մէջ զետեղուած են գրաբար, միջին հայերէն, արդի հայերէն (արեւմտահայ եւ արեւելահայ տարբերակներով), բարբառներու եւ խօսուածքներու շուրջ ութսուն հազար համանիշ բառեր եւ դարձուածքներ:

Արուեստի հիմնարկութիւնը աւարտած է հետեւեալ ուսումնասիրութիւնները.— Հայ երաժշտութեան պատմութեան երկրորդ հատորին այն հատուածները, որոնք նուիրուած են ԺԹ. դարու առաջին կիսամեակի հայ երաժշտութեան պատմութեան, միեւնոյն ատեն «Շարա-Տալեան» եւ «Մակար Եկմալեան» մենագրութիւնները: Պատրաստուած է «Հայ ճարտարապետութեան պատմութեան» Ա. հատորին առաջին գլուխը՝ «Ուրարտուի ճարտարապետութեան պատմութիւնը»: Նոյնպէս «Հայ լրագրային – ժուռնալային կրաֆիքան ԺԹ. դարում եւ Ի. դարու սկիզբին» մենագրական հետազօտութիւնը: Այս գործին մէջ կը քննուին հայ բազմաթիւ պարբերականներու մէջ երեւցած նկարները, «Յակոբ Գիւրջեան», կեանքը եւ գործունէութիւնը, «Հին հայ մանրանկարչութեան յուշարձանները», «Հայ գրքի նկարազարդումը Կիլիկեան Հայաստանում ԺԳ. դարում»:

Կիրառական արուեստի ճիւղը, իր ընթացիկ աշխատանքներու կարգին կազմակերպած է գիտական յատուկ արշաւախումբեր, որոնք մասնակցած են Արմաւիրի եւ Գառնիի պեղումներուն՝ հայ գասական ճարտարապետութեան ծագումն ու զարգացումը ճշդելու համար: Աշտարակի, Ապինի, Սպիտակի շրջաններուն մէջ ուսումնասիրուած են Թ. – ԺԳ. դարերու ճարտարապետական յուշարձանները եւ գտած նորեր, Գորիսի եւ Մեղրիի շրջաններուն մէջ հետազօտուած են ժողովրդական ճարտարապետութեան յուշարձանները, Ալավերդիի եւ Նոյեմբերեանի շրջաններուն մէջ ուսումնասիրուած են միջնադարեան քանդակագործութեան յուշարձանները:

Հետեւեալ աշխատութիւնները քննութեան յանձնուած են հրատարակուելու նպատակով՝ «Ակնարկ հայ ճարտարապետութեան պատմութեան», «Ակնարկ հայ երաժշտութեան պատմութեան», «Կիլիկեան հայ մանրանկարչութիւնը ԺԲ.–ԺԳ. դարերում», «Սեդրակ Առաքելեան», «Հայ ճարտարապետութեան ժողովրդական տրադիցիաները ԺԹ. – Ի. դարերում», իսկ լոյս տեսած են «Հայաստանի ԺԸ. եւ ԺԹ. դարերու առաջին կիսամեակի ռուսական արուեստի եւ գրականութեան մէջ», «Ակնարկներ արեւմտահայ թատրոնի պատմութեան» աշխատասիրութիւնը:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԿԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

Կրեմլինի մէջ, այս օրերուն, պաշտօնական արարողութիւն մը տեղի ունեցած է 1812ի ֆրանքօ-ռուսական պատերազմի 150րդ տարեդարձին առթիւ: Վարշաւայի Պրուշշեւի, կուսակցութեան, կառավարութեան, բանակի ղեկավարներուն եւ աւելի քան վեց հազար հոգիի ներկայութեան, Խորհ. Միութեան Գիտութեանց Ակադեմիայի թղթակից – անդամ Վլատիմիր Խվոստով պատմականը բրած է այդ պատերազմին, բսելով թէ՝ արեւմտեան աշխարհակալները այսօր կը փորձեն վերակենդանացնել Նափոլէոնի բրածը, մոռնալով որ, Ռուսիոյ դէմ բոլոր յարձակողները պարտուեցան եւ արտաքսուեցան:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱԶԳ. ԿԵԱՆՔԸ ԱՅՆՃԱՐԻ ՄԷՋ

Երկու կարեւոր նուիրատուութիւններ Ազգային Յառաջ վարժարանին

Ազգային «Յառաջ» Բարձրագոյն վարժարանի ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ Կիրակի, Յունիս 23ին, երեկոյեան ժամը ութին, Տիգրանեան սրահին մէջ, որ ծայրէ ծայր լեցուած էր: Յարանուանութեանց կրօնականներն ու պաշտօնական մարմինները ներկայ էին:

Բացման խօսքը բրաւ վարժարանի տնօրէն՝ Տէր Նարեկ քահանայ Շրիդեան: Մանրամասն ծանօթութիւններ տուաւ կրթական այս նուիրական յարկէն ներս կատարուած դաստիարակչական աշխատանքներու եւ ծնողքներու կատարած պարտականութեանց մասին:

Երգչախումբը երգեց լիբանանեան ազգային փառերգն ու վարժարանի քայլերգը, խլելով բուռն ծափեր:

Թ. դասարանի շրջանաւարտները, իրենց գրական աշխատանքներուն արգասիքն եղող ձեռագիր թերթ մը պատրաստած էին, զոր նուիրեցին Տնօրէնին, Արժ. Տէր Նարեկ քահանայ Շրիդեանին, ատ ի երախտագիտութիւն:

Տարեկան տեղեկագրի ու հաշուեկշռի ընթերցումն բրաւ հոգաբարձութեան քարտուղար՝ ընկեր Թովմաս Հայկէշեան: Ըստ տեղեկագրին եւ հաշուեկշռին, կրթական այս հաստատութիւնը ունեցած է 378 երկու սեռէ աշակերտներ, մանկապարտէզն ալ միասին առած, ու 18 երկու սեռէ պաշտօնեաներ:

Վարժարանի պիւտճէն՝ այս տարի, 36.000 լ. ոսկիի բարձրացած է: Պիւտճէն կը գոյանայ կրթաթոշակներէն (մօտաւորապէս կէսը), պետական նպաստէն, զանազան հաստատութիւններէն, միութիւններէն եւ անհատ ազգայիններէն եկած նուիրատուութիւններով: 1961 1962 կրթական տարեշրջանէն մնացած բացը վեց հազար լ. ոսկի, տարեսկիզբներուն վճարուած է կրթական մշակներուն: Հետեւաբար, ներկայ տարուան ընթացքին, վարժարանի ելեւմուտքը եղած է 42.000 լ. ոսկի: Պիւտճէի հաւասարակշռման գործին մէջ պատ. հոգաբարձութեան թափած անխոնջ աշխատանքները, ամէն գնահատանքէ վեր են:

Վերջապէս, եկաւ հասաւ այնքան անձկանօք սպասուած պահը: Զ. եւ Թ. դասարաններու աշակերտ – աշակերտուհիները՝ պիտի ստանային երկար տարիներու իրենց արդար աշխատանքին պտուղն եղող վկայականները, 32 շրջանաւարտներ կիրգապահօրէն շարուած են բեմին վրայ:

Վահան Ա. քահանայ Բէնոխըճեանն ու տնօրէնը, բեմին վրայ իրենց տեղերն են գրաւած, բաշխելու համար շրջանաւարտներուն վկայականները: Բոլորն ալ մի առ մի կը ներկայանան, կը ստանան իրենց վկայականները, արժանանալով ծափահարութիւններու:

Տնօրէն Տէր Հայրը արտասանեց «Հուսկ բանքը», ու հարկ եղած խրախոյսները տուաւ ընթացաւարտներուն: Գնահատանքի եւ շնորհակալութեան խօսք ուղղեց նաեւ յարգելի հանդիսատեսներուն, որոնք վարժարանի վերելքին ու բարգաւաճման համար ոչինչ խնայած էին, զայն այս օրուան հասցնելու մտահոգութեամբ:

Ապա Տէր Հայրը յայտնութիւն մը ըրաւ, յայտարարելով թէ, Տէր եւ Տիկին Մովսէս Մախուլեան սրտաբուխ նուիրատուութեամբ, պիտի կառուցանեն մեր բոլորիս սիրելի «Յառաջ» վարժարանին Ժ. եւ ԺԱ. դասարանները, ծառայութիւն մը մատուցանելու համար իրենց սիրած հերոսական ժողովուրդին, որպէսզի նորահաս սերունդը իր սեփական տան մէջ ստանայ հայեցի դաստիարակութիւն: Այս բերկրաբեր աւետիսը ողջունուեցաւ գլրգալին ծափերով ու կեցցէներով:

Յնծութեան ցնծութիւն մը յաջորդեց անակնկալօրէն: Արժ. Տէր Նարեկ քհնյ. Շրիդեան յայտարարեց նաեւ, թէ իր ջրարբի արտը, որ մօտաւորապէս կ'արժէ 10.000 լ. ոսկի, կը նուիրէ Ազգային Յառաջ Բարձրագոյն վարժարանին: Այս արժանավայել նուիրատուութիւնն ալ, ինչպէս առաջինը, կարծես շանթահարիչ ազդեցութիւն մը թողուց հանդիսականներուն վրայ, ալ աւելի ելեկտրականացնելով արդէն ելեկտրականացած մթնոլորտը:

Շնորհիւ եղած նուիրատուութեանց, եկող տարի կ'ունենանք Ժ. դասարան: Յաջորդ տարին՝ ԺԱ. դասարան: Այսպէսով, Ազգ. «Յառաջ» Բարձր. վարժարանը՝ երկրորդական վարժարանի մը մակարդակին կը հասնի:

Երեք տարի առաջ, երբ Է. դասարանը կազմեցինք, բրածնիս թերեւս խենթութիւն համարուեցաւ շատերուն կողմէ, նկատի առած մեր նիւթական անձուկ վիճակը: Սակայն, երբեմն խենթութիւնն ալ՝ սրբազան խենթութիւնը անշուշտ, փրկարար դեր կը կատարէ, վկայ մարդկային ցեղի պատմութիւնը: Մեր հերոսամարտը, Ճէպէլ – Մուսայի արտադրանքը, սրբազան խենթութիւններու փառապսակն էին: Կրթական, կրօնական, ազգային մարզերուն մէջ, հասած ենք մեր նպատակին, ու աւելին կը ձգտինք, ի գին ամէն զոհողութեանց եւ ի շահ հայ անկորնչելի ազգին:

Խանդավառութիւնը կատարեալ էր: Ազգայիններն ու ծնողքները՝ ընծայեցին իրենց սրտաբուխ նուէրները, որմէ գոյացաւ երեք հազար լ. ոսկի:

Կէս գիշերէն յետոյ, Տէր Վահան հօր «Պահպանիչ»ով ու «Հայր Մեր»ով փակուեցան օրուան շքեղ հանդիսութիւնները: Ներկաները մեկնեցան չէն եւ ուրախ սրտով:

(Այնճար) Յ. Գ. ՓՈՒՐՍԱԼԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (180)

ԵՐԼ ՏՐՁԻ ՊՕՄՊԱՆ

●●●

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

Անոնց երկուքն ալ, եղեռնական դէպքէն մինչեւ երկու օր առաջ, երբեւ Լիփա Րիփփի դրամներն ու մատակարարը, ...նոր հետ կը բնակէին, եւ դէպքէն երկու ... առաջ փախած են:

Օրինական խուզարկութեանց պահուն, երկուքին ալ այլ եւ այլ դիրքով լուսանկարները գտնուեցան իրենց բնակարաններուն մէջ, ինչ որ կասկած չձգեր անոնց ինքնութեան եւ ճշգութեանը նկատմամբ: ...ած էինք թէ ժօրիս, անխծապարտ ...դէպքին գործադրութեան օրուան մօտեցումը տեսնելով, յայտարարած էր թէ պայթուցիկ նիւթը իր ազդեցութիւնը ...ցնելու համար պէտք է որ երկաթէ պահարանի մը մէջ դրուի: Նկատելով որ այս սնտուկը եղեռնական դէպքէն քիչ ժամանակ առաջ շինուիլ սկսած է, այդ մասին քննութեան եւ խուզարկութեան ձեռնարկելով, հաստատուեցաւ թէ, երկաթագործ Մանօլ եւ Միլթօ, որոնք այժմ ամբաստանեալներուն մէջ են եւ նախապէս Թօփհանէի կողմը գանուած երկաթագործի խանութներուն մէջ կ'աշխատէին, ասոնք իրենց արհեստին անծանօթ եղանակով մը պատրաստած են երկաթէ սնտուկ մը, որ քառակի թիթեղէ երկու տափի չափ տարողութիւն ունէր եւ շրջապատը ամրացուած էր պտուտակներով: Սնտուկին այս ձեւը իրենց տուած էին երկու ծանօթներ, որոնք մոմլաթի մէջ պարուրելով զայն, փոխադրած են տունը, ինչ որ հաստատուած է շատ մը վկայութեամբ եւ ապացոյցներով:

Նկատի առնուեցաւ որ պայթուցիկ նիւթը բռնկցնելու գործածուած ելեկտրական ուժը՝ պատրաստուած է Սիլվիօ Րիչչի անուն ստորին արարածին կողմէ, որուն Բերայի զետնադարբ խաւերուն մէջ ծանօթ ըլլալը, ինչպէս նաեւ ելեկտրագիտութեան մէջ ալ ճարտար հմտութիւն մը ունենալը նախապէս ըսած էի: Այս պարագան քննութեան ենթարկուելով՝ վկաներով ու ապացոյցներով հաստատուեցաւ, որ Սիլիօ Րիչչի իրարու կից գրպանի լապտերներէ բաղկացած եւ 12 վօլթի ուժ ունեցող ելեկտրական գործիքը երկու անգամէն, ինչպէս նաեւ ելեկտրական հոսանքին հաղորդիչ կարմիր թելէն երկու մեթր գնած է ելեկտրական գործիքներու վաճառական Երուանդ Աճէմեանէ, որուն խանութը կը գտնուի Բերա Թիւնէլ անցքին մէջ:

Այսպէս, քննութիւնը առաջ տարուելով, երբ կատարելապէս հասկցուեցաւ, թէ հրանիւթը պարունակող սնտուկը ինչպէս պատրաստուած է եւ թէ ուրկէ հայթայթուած է բռնկում պատճառելիք ելեկտրական գործիքը, ասոնց ամէնքը ստուգել ետք, բնականաբար ուշադրութիւն դարձուեցաւ այն կէտին վրայ թէ, Ժօրիսի տունէն փոխադրուած 140 քիլօ մելինիթին մնացորդը ուր պահուած էր: Այս կէտը մանրամասն քննութեան մը ենթարկուեցաւ:

Նախապէս ըսած էի թէ, Լիփա Րիփս, Քրէտի Լիոնէ դրամատան միջոցաւ, Իզմիր, Տիգրան Նալպանտեանի գումար մը ղրկած էր: Քննիչ մարմինը այս դէպքը տեղեկագրեց Այտընի կուսակալութեան, որուն կատարած մանաւոր եւ լիակատար քննութեան վրայ երեւան ելաւ որ Մանիսայի երկու եղբայրներ, որոնք աղքատ ու ողորմելի վիճակի մը մէջ կը գտնուէին, 7 – 8 ամիս առաջ Իզմիր եկած եւ քարափին վրայ խանութ մը վարձելով սկսած են արջառի միս ծախել:

Այս երկու Հայերը Նալպանտեան Տիգրան եւ Անդրէաս անունը կը կրէին, ու բով հասկցուեցաւ թէ Լիփա Րիփփի ղրկած դրամը ընդունողը՝ այս մասնաճառ Տիգրան Նալպանտեանն էր: Ուստի, անմիջապէս հարցաքննութեան ենթարկուեցան յիշեալ երկու եղբայրները, որոնց խոստովանութենէն հասկցուեցաւ թէ Կոմիթաճիները Այտընի նահանգին մէջ խել մը եղեռնական արարքներ գործելու միտադիր են:

Նոյն միջոցին պատահարար, ուրիշ երկու Հայեր իրարու հետ կը կռուէին, որոնցմէ մէկը միւսը վիրաւորելով երբ կը սկսի փախչիլ, վիրաւորուածը տեսնելով որ Յոյն մը կը հետապնդէ զինքը, վիրաւորող Հայը, «Ես ինքզինքս վիրաւորեցի, կ'ըսէ, փախչողին մի դպչիք»: Վիրաւորին այս յայտարարութիւնը Յոյնին ուշադրութիւնը կը գրաւէ, որ կռուոյ դէպքը կը ծանուցանէ տեղական կառավարութեան: Թէեւ կարելի չէ եղած ձերբակալել այս երկու Հայերը՝ բայց ստուգուած է անոնց ինքնութիւնը եւ անոնց տան մէջ կատարուած քննութենէ մը տեսնուած է, որ հետեւեալները պահուած են անոնց բնակարանին մէջ.— Մեծ սնտուկ մը պատրոյգէ տինամիթի «խումպարա»ներ, քառակի սնտուկ մը լեցուն տինամիթի պատրոյգներ, կարգ մը վնասակար թուղթեր, 115 հատ լեցուած խումպարա, 57 հատ տինամիթի ծրար:

ՍՄՔԱՏ ԲՈՒՐԱՏ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Աշոտ Սերճանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հայկազուն Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Ա-րապեան, Տէր եւ Տիկին Մինաս Շահ-րիկեան եւ ընտանեկան պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԲԱՐՍԵՂ ՍԵՐՃԱՆԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ:

×

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Գ. Սրմաքէշեանէ 20 Ֆր.:

×

Այրի Տիկին Ցամիկ Տէր-Աւետիսեան, էտուար, Արմիկ Տէր-Աւետիսեան եւ ընտանեկան պարագաները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով, նուիրատուութեամբ ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

ԱՐՍԷՆ ՏԷՐ-ԱՒԵՏԻՍԵԱՆԻ

դառնակսկիծ մահուան առթիւ:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ 66ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի, (Յուլիս 21), Շաւիլի անտառին մէջ) (գերեզմանատան մօտ), առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէին:

Նախաձեռնութեամբ Շաւիլի «Արղութեան» խումբին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տեղւոյն մասնաճիւղին:

Գեղարուեստական բաժինը Նոր Սերունդին կողմէ:

Ազգային եւ ժողովրդական երգեր, պարեր եւ արտասանութիւն, բարձրախօսով:

Շիրիմներու այցելութիւն ժամը 3ին, Շաւիլի գերեզմանատունը:

Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ, մատչելի գիներով:

Կառախումբ՝ Մոնփառնաս-Վերսայլի գիծը, իջնել Շաւիլ:

Օթօպիւս 171, Փոն տը Սեւրէն, իջնել Շաւիլ, Փիւի Սան Վէն:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կրընոպլի Հ. Յ. Դ. «Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի:

Այս Կիրակի, Սէսինէէն վեր Սէն Նիզիէ ճամբուն վրայ Շաթօ տը Պօրկար, գեղատեսիլ ծառաստանի եւ պաղ ջուրի մօտ:

Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ դիւրամատչելի գիներով:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գրեց՝

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.

Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝

«ՅԱՌԱՋ»

ԵՐԵՒԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԸ

Ուշադրութիւն, Եւրոպայի երկիրները ապրող Հայերուն համար տրուող Երեւանի ձայնասփիւռի հաղորդումներու ալիքները փոխուած են. Յունիս 23էն սկսեալ յիշեալ հաղորդումները կը սփռուին՝ իւրաքանչիւր Չորեքշաբթի եւ Կիրակի առաւօտները, Փարիզի ժամով ժամը 8.30էն սկսեալ մինչեւ 9ը հետեւեալ կարճ ալիքներու վրայ. 19.59, 25.15, 25.45, 30.82 եւ 40.71 մեթր:

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Խմբագրին երկար բացակայութեան պատճառաւ, լոյս տեսած չեն ՀԱՅ-ԲՈՅԺի 1962 եւ 1963 տարիներու թիւերը:

Խմբագիրը, որ նոր վերադարձաւ Ամերիկայէն, գործի ձեռնարկած է արդէն: Ծրագրած է հրատարակել երկու բացառիկ թիւեր, իւրաքանչիւրը 150 էջ: Առաջինը պիտի կրէ 1962 թուականը, երկրորդը՝ 1963 թուականը: Այս երկուքը մէկ տարի հաշուելով՝ անոնք որ վճարած են 1962, վճարած կ'ըլլան նաեւ 1963 տարին:

Այս ձեւով, խմբագիրը կը խորհի ՀԱՅ-ԲՈՅԺի հրատարակութիւնը ամբողջացնել եւ կանոնաւորել մինչեւ յառաջիկայ տարի, եւ 1964 տարուան թիւերը լոյս ընծայել ամէն ամիս՝ Յունուարէն սկսեալ:

Ամերիկայի նոր բաժանորդները եւս, որոնք վճարած են այս տարուան համար (1963), պիտի ստանան ՀԱՅ-ԲՈՅԺի 1962 եւ 1963 թիւերը:

Այն բաժանորդները, որոնք յետնեալ պարտք ունին, թող բարի ըլլան իրենց վճարումը հասցնել մինչեւ տարեվերջ: Հին պարտքերուն հետ՝ ներկայ տարին եւս վճարողներն են միայն, որ պիտի ստանան ՀԱՅ-ԲՈՅԺի բացառիկները, խմբագրուած բժշկական, գրական, պատմական, շատ հետաքրքրական եւ ճոխ բովանդակութեամբ,— արդէն տպագրութեան յանձնուած:

Այս առթիւ շնորհակալութիւն այն հաւատարիմ բաժանորդներուն, որոնք ՀԱՅ-ԲՈՅԺի հրատարակութիւնը ընդհատուած ըլլալով հանդերձ՝ խմբագրին բացակայութեան պատճառաւ, վճարումները կատարած են օրը օրին ի վկայութիւն իրենց բարեկամութեան եւ վստահութեան:

Կը խնդրուի Հայրենիք, Ասպարէզ, Արմենիա, Ազատ Օր, Յուսաբեր, Ազդակ, Ալիք թերթերու խմբագրութիւններէն, ինչպէս եւ Սիոն, Հասկ, Հայ Կեդրոն, Կիլիկիա, Հայաստանեայց եկեղեցի պարբերականներէն, որ հրատարակեն այս յայտարարութիւնը գէթ 2-3 անգամ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հերոսներու Օրը կը տօնուի Յուլիս 21ին, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ.

Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN

66, Rue Lafayette,

PARIS (9e)

Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Մատենաշար — ՅԱՌԱՋ — Կեդրոնավայր Գին

Ֆրանսա՝ 15 Ֆր.

— Առաւել առաքումի ծախքը —

«ՅԱՌԱՋ»

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱՐԴԱՎԱՌԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 21ԻՆ

Տարօն-Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը կը տօնէ Վարդավառը: Այդ առթիւ հոգեհանգիստ-պատարագ տեղի կ'ունենայ Հայոց եկեղեցին ի յիշատակ մեր Բիւրաւոր նահատակներուն, որոնք ինկան Թուրք թշնամիի ձեռքով մեր հայրենի հողերուն վրայ, 1915ի Վարդավառէն սկսեալ:

Կը խնդրուի մեր հայրենակիցներէն հոծ բազմութեամբ ներկայ գտնուիլ յարգանքի այս տօնին:

ՆՈՒԷՐ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը յիսուն ֆրանք կը յատկացնէ Հինգշաբթի օրուան իր դասընթացքներուն, իր ժրաջան ընկերուհի՝ Տիկին Ս. Մավեանի յիշատակին:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԵՐԻՒԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԼԻՈՆԻ «ՍԻԱՄԱՆԹՕ» խումբին կողմէ, Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՅՈՒԼԻՍ 21ին, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Լը Թրիփիէ անտառին մէջ, կայարանին մօտ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ.—

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ, ԵՐԳԵՐ, ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ:

Ճաշ դիւրամատչելի գիներով:

Մեկնում Փլաս Կիշառէն ժամը 9ին: Ճշդապահ ըլլալ:

Անձրեւի պարագային սրահը ապահովուած է:

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է

ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի

եթէ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր: Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ. —

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e

166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)

4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)

24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)

48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 17 ՅՈՒԼԻՍ

MERCREDI 17 JUILLET 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9658

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9658

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉ ԿԸ ԳՐԷ ՀԱՅԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

...րպալէն Ատլանտեան գրքին հեղինակը ...ատար Սապլիէ Թուցիկ կերպով ...ննցնի Հայկական հարցին վրայէն, ա...անց խորացնելու: Երբեմն պզտիկ սը...խալներու մէջ ալ կ'իյնայ:

Օրինակ, կ'ըսէ թէ Հայոց պատմական ...ազմասը կտրատուած է եւ բաժնուած ...երս. Հայաստանի, Թուրքիոյ եւ ...Պարսկաստանի միջեւ. թէ Հայերը թշնա...մական եւ արհամարհական վերաբերումի ...ենթարկուած են մահմետական Թուրքե...րու, Պարսիկներու եւ Արաբներու կողմէ:

Երկու կարեւոր սխալներ կան այս նա...խադասութեան մէջ: Նախ՝ մենք հողա...յին պահանջներ չունինք Պարսկաստանէն: Երկրորդ, ո՛չ մէկ թշնամութիւն տեսած ...ենք Պարսիկներէն ու Արաբներէն: Ընդ...հակառակն, Իրանի եւ արաբական եր...կիրներու հիւրընկալ հողին վրայ, մեր ...հայրենակիցները կը վայելեն ամէն ազա...տութիւն, դարձած են հաւատարիմ քա...ղաքացիներ, արժանանալով պետական ...իշխանութեանց անվերապահ գնահա...տանքին:

...ճիշդ է սակայն իր այն հաստատու...մը թէ դարերու ընթացքին Հայերը են...թարկուած են անհամար հալածանքնե...րու, երբեմն ցեղասպանութեան հասնե...լու աստիճան, ինչպէս, կ'ըսէ, Օսման...եան կայսրութեան մէջ, ուր հարիւր հա...զարաւոր Հայեր ջարդուեցան համաշ...խարհային առաջին պատերազմէն առաջ, ...անոր ընթացքին եւ անկէ վերջ: «Մաս...նաւորապէս վայրագ եղան «Ժէօն Թիւր...քեր»: Անոնց իշխանութեան օրով, չա...փահասները գնդակահարուեցան կամ այ...րուեցան, մանուկները բռնի խլամացու...եցան, կիները վաճառուեցան Արաբիոյ ...եւ Եմէնի հարէմներուն մէջ: Հազարաւոր ...արտագրուածներ անօթութենէ մեռան ...Միջագետքի անապատներուն մէջ»:

...ճշմարտութեան չեն համապատասխա...ներ Հայերու թիւին մասին իր տուած ...տեղեկութիւնները, զորս կ'ըսէ թէ քա...ղած է «Խորհրդ. Համայնագիտարան»էն. ...— 2.420.000 Խ. Միութեան մէջ, որուն ...1.750.000ը Խ. Հայաստանի, մնացեալը ...Վրաստանի, Ատրպէյճանի եւ Կեդր. Ասիոյ ...մէջ: 1.750.000 Սփիւռքի մէջ, որուն 150 ...հազարը Ֆրանսայի եւ Պելճիոյ, 200.000ը ...Հիւս. Ամերիկայի մէջ: Կարեւոր թիւով ...Հայեր կը տեսնէ նաեւ Իտալիոյ եւ Հնդ...կաստանի մէջ, ուր անոնք օժանդակած ...են Կալկաթայի բարգաւաճման: Մերձա...ւոր Արեւելքի մէջ կ'ապրին 400.000 Հա...յեր:

...Հայերը առաւել կամ նուազ չափով ի...րենց երկրորդ հայրենիքներուն կապուած ...ըլլալով հանդերձ, Հրեաներուն պէս ա...մէն տեղ պահած են իրենց ազգային եւ ...կրօնական ինքնուրոյնութիւնը եւ իրենց ...եկեղեցին՝ շնորհիւ մանաւանդ լուսա...ւորչական եկեղեցիին հանդէպ իրենց հա...ւատարմութեան:

...Միւս կողմէ սակայն, կ'ըսէ, բազմա...թիւ Հայեր համայնավար դարձած՝ Մեր...ձաւոր Արեւելքի համայնավար կուսակ...ցութեանց կազմութեան մէջ առաջնա...կարգ դեր խաղացած են, ինչպէս Արթին ...Մատէեան եւ Յովհ. Աղպաշեան:

...Յիշելով հայեւռուս յարաբերութեանց ...մասին, Սապլիէ կը յիշէ 1062 թուականը, ...երբ հայկական բանակները կը կռուէին ...Ռուսներուն դէմ՝ Քիեւի մեծ - դուքսի ...հրամանին: Կ'ըսէ թէ 1723ին ընդառաջ եր...թալով կոչին Մեծն Պետրոսի — որուն ...Հայաստանի առաջին դեսպանը Հայ ...Իսրայէլ Օրին էր — Իրանէն ու Թուր...քիայէն հազարաւոր Հայեր փութացին ...Ռուսիա եւ գաղութներ կազմեցին Կով...կասի մէջ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԵՔԻՆ ԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

ՉԻՆԱՑԻՆԵՐԸ ՉԵՆ ԱԶԴՈՒԻՐ

Փեքինի «Ժողովուրդին Օրաթերթը» կը գրէ թէ չեն ազդուիր խրուշչեւեան համայնավարութեան քննադատութիւններէն: Միւս կողմէ Մոսկուայի չին - խորհրդային բանակցութիւնները չեն խզուած տակաւին թէեւ ելքը ոչ մէկ պատրանք կը թողու այլեւս: Փրաւտա կը շարունակէ իր յարձակումները եւ կը ջնջէ հրատարակած բաց նամակին կարեւորութիւնը: Այդ նամակը, կը գրէ կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «մէկ ծայրէն միւսը հաւատարիմ ողի մը ցոյց կուտայ մարքսլենինեան վարդապետութեան եւ միջազգային համայնավար շարժումին միանականութեան մտահոգութիւնը: «Փրաւտա» անգամ մը եւս կ'անդրադառնայ հիւլէական պատերազմի մը սպառնալիքին վրայ որ «մարդկութեան հարիւրաւոր միլիոն կեանք պիտի արժէ»: «Փրաւտա» դժգոհ է նաեւ որովհետեւ Չինացիք քաջալերելով օտար համայնավար կուսակցութեանց կարգ մը թեւերը հերձուածներ կը ստեղծեն: Այսպէս Իտալիոյ մէջ կազմուած են Չինացիներուն կողմնակից երկու կազմակերպութիւններ՝ Չինաստան - Իտալիա ընկերութիւնը եւ Բանուորական Նոր - Ձախը կուսակցութեան ծոցին մէջ իսկ: Իտալիոյ համայնավար կուսակցութիւնը կը պատրաստուի պատժելու Չինացիներուն նըպաստաւոր այս փոքրամասնութիւնը, որ թիւով տկար է, բայց սկսած է խանգարել:

Իզվեստիան ալ ետ չի մնար անշուշտ եւ կը շեշտէ թէ խորհրդային համայնավար կուսակցութեան տեսակէտը կը բաժնէ բովանդակ համայնավար կուսակցութիւնը, աշխարհի մէջ: Թերթը կարծ ձեւով կը յիշէ տարակարծութեան հիմը կազմող գլխաւոր կէտերը: Նախ պատերազմի եւ խաղաղութեան հարցը «հիմնական հարցն է, մարդկութիւնը երկու ելք չունի»: Պէտք է խաղաղութեան եւ խաղաղ համակեցութեան ի նըպաստ արտայայտուի: Համայնավարնե-

րու պատմական առաքելութիւնն է կազմակերպել ժողովուրդներու պայքարը խաղաղութեան համար: Յետոյ կուգայ Ստալինի անհատի պաշտամունքը: Խորհրդային ժողովուրդը եւ բոլոր քոյր կազմակերպութիւնները վաւերացուցած են խորհրդային կուսակցութեան ընտրած տեսակէտը ինչ կը վերաբերի անհատի պաշտամունքին: Երրորդ կարգի վրայ կը յիշուի թէ ընկերվարութեան ռազմավարութիւնը.— Խորհրդային կուսակցութիւնը եւ քոյր կուսակցութիւնները սահմանած է այդ ռազմավարութիւնը միջազգային համայնավար շարժումին ամբողջութեան համար: Եւ վերջապէս Եուկոսլաւիան: Չին ղեկավարներուն համար համայնավար շարժումին մէջ ծագած դժուարութիւնները կուգան Խորհ. Միութեան եւ Եուկոսլաւիոյ յարաբերութեանց բարելաւումէն:

Այս նոր յօդուածէն ետք, խօսքը կը պատկանի Չինացիներուն:

Ու յանկարծ կ'անցնի 1917ի յեղափոխութեան վաղորդայնին, երբ բոլշեւիկները անուղղակի կերպով ակնարկութիւն կ'ընէին Հայերու ինքնորոշման: Սակայն «խորհ. Ռուսիա մէկէ աւելի առիթներով Հայաստանի հանդէպ իր բարեկամութիւնը պիտի զոհէր իր թրքասիրական քաղաքականութեան շահերուն:

Յատկանշական է այս դատն ճշմարտութեան հաստատումը օտար լրագրողի մը կողմէ:

Միւս կողմէ հեղինակը կը կարծէ թէ «Խորհրդային Հայաստանի ստեղծումը մշտական սպառնալիք մը պիտի ըլլայ՝ ցցուած Թուրքիոյ դուռներուն առջեւ. իր դրօշին վրայ մուրճ - մանգաղի կողքին արտագրուած է Քաղպէկ լեռը, այսինքն Արարատը — որ կը գտնուի թրքական հողի վրայ»:

Յաւելի թիւրիմացութեամբ մը Սապլիէ կովկասեան Քաղպէկ լեռը կը շփոթէ մեր Արարատին հետ:

Կ'արժէ անդրադառնալ նաեւ «Թրքահայ Դատի պաշտպան Յանձնախումբ»ին, որուն մասին իր գրածները որոշ լուսաբանութեանց կը կարօտին:

ՀՐԱՆԴ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Օրէ Օրին

ՏԻՏՂՈՍԱՊԱՇՏՈՒՄ

Փա՛ռք Աստուծոյ, մեծարանքի տիտղոսներու սով չկայ մեր բառարանին մէջ:

Արդարեւ, ի՛նչ շողշողուն ածականներ կը շռայլենք, առօր, անօր, տեղի անտեղի:

Մեզի համար, աշխարհի բոլոր օրհնդներն Համեստափայլ են ու բոլոր Տիկիններն՝ Ազնուափայլ: Հատընտիր պարոններու համար կ'ըսենք՝ Յարգելի, Մեծայարգ, Մեծապատիւ, Ազնուաշուք, Ազնուամեծար:

Հատընտիրներու այս փաղանգէն դուրս մնացողներուն համար ալ Յարգելի կ'ըսենք, բայց ո՛չ նոյն ախորժակով:

Մեր քահանաները Արժանապատիւ են, մեր աբեղաները՝ Հոգեշնորհ, մեր եպիսկոպոսները՝ Գերապատիւ ու մեր կաթողիկոսները՝ Նորին Վեհափառութիւն կամ Նորին Սուրբ Օծութիւն:

Դրամատունը քանի մը միլիոն տոլար ունի՞ս: Ա՛լ հոգդ մի՛ ըներ: Ազգին շողոքորթ Պաղտասար Աղբարները անունիդ ու մականունիդ առջեւ նեցուկ դրած են մե՛ծ, մե՛ծ տիտղոսներ, որպէսզի վար չիյնաս — Վսեմապատի՛ւ, Վսեմափա՛յլ, Վսեմաշո՛ւք, Բարձրապատի՛ւ, Նորին Գերազանցութի՛ւն, Նորին Բարձրութի՛ւն:

Մեր Բողոքական «քահանաները» Պատուելի են, «վարդապետները»՝ Վերապատուելի: Կաթոլիկ արքեպիսկոպոսը՝ Գերապայծառ է, պատրիարքը՝ Գերերջանիկ, կարդինալը՝ Ծիրանաւոր Նորին Գերազանցութիւն:

Այս տիտղոսներէն շատերը կը դրուին պատկան անձերու եւ անձնաւորութեանց ուղղուած նամակներու ճակատը: Երբ իրենց հետ կը խօսինք, ունինք ուրիշ բացատրութիւններ, նոյնքան *փաթըրթըլը*: Քահանան կ'ըլլայ Տէր Հայր, վարդապետը՝ Հայր Սուրբ, եպիսկոպոսը՝ Սրբազան Հայր, իսկ կաթողիկոսը՝ Վեհափառ Տէր:

Կարելի՞ է, սակայն, պնդել թէ աշխարհի բոլոր Եւակայականները Համեստափայլ են ու Ազնուափայլ, իսկ բոլոր Ադամականները — խօսքը մենծ աղանէ-րուն մասին է — Մեծապատիւ ու Ազնուամեծար:

Կրնա՞ք խղճի հանդարտութեամբ, յայտարարել թէ Հայոց ազգին բոլոր վեղարաւորները Հոգեշնորհ են ու Գերապատիւ, Ամենապատիւ են ու Վեհափառ: Ու բոլոր կուտ բռնող աղաները արժանի են Վսեմապատիւին ու Բարձրապատիւին:

Ձեմ կարծեր:

Ուրեմն, ինչո՞ւ կը գործածենք այս տիտղոսները: Սովորութիւն եղեր է: Սովորութիւն մը, զոր մէկ օրէն միւսը չենք կրնար արմատախիլ ընել:

Օտարները — բացի Արեւելքցիներէն — մեզմէ աւելի ժլատ են այս մարզին մէջ ու իրենց շռնդալից տիտղոսներով կը պատուեն ու կը մեծարեն միայն իրենց թագաւորներն ու թագուհիները:

Կրօնական շաքաթաթերթ մը կը բողոքէ կղերական դասուն զանազան տիտղոսներ տալու այս քաղքենի սովորութեան դէմ: Եւ իր տեսակէտը արժեւորելու համար, վկայութեան կը կանչէ Աստուածաշունչը, որ թոյլ չի տար եղեր որ Աստուծմէ զատ ոեւէ մէկը «Հայր» կոչուի:

Բայց, կրօնական դասեր տալու նպատակ չունիմ: Ինծի զարմանք կը պատճառէ ուրիշ երեւոյթ մը՝ մեր արտին մէջ:

Պատահա՞ծ բան է որ, մեր իրական ու վաւերական մտաւորականներէն ոեւէ մէկուն համար ըսենք Վսեմաշուք, Բարձրապատիւ: Ո՛չ:

Որովհետեւ, ինչպէս ըսի, բարձրանա՛լու եւ վսեմանա՛լու համար պէտք է դրամատունը կորկոտ ունենաս: Չունի՞ս: Ուրեմն, կուտ մըն ալ չես արժեր: Ատոր համար է որ մեր Րաֆֆիներուն ու Վարուժաններուն համար Նորին Վսեմութիւն չըսին մեր Պաղտասար Աղբարները:

Բայց, հոգ չէ: Որովհետեւ ազգը անոնց տուած է աւելի դիմացկուն տիտղոս մը — Անմա՛հ ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«Բուռ մը Տոմս»

ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆԻ

ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Ինչպէս գրած էինք Ճորճ Մարտիկեան սրտի տագնապի մը հետեւանքով հիւանդանոց փոխադրուած էր վերջերս:

Վերջին լուրերու համաձայն մեր սիրելի բարեկամին առողջական վիճակը դէպի բարելաւում կ'երթայ, բայց տակաւին հիւանդանոցը կը մնայ: Անցեալ շաբթու կրցած է քանի մը քայլ ընել սենեակին մէջ:

Պ. Մարտիկեանի անսպասելի հիւանդութիւնը մեծ յուզում պատճառած էր աշխարհի չորս կողմը ապրող հայկական բոլոր շրջանակներուն մէջ եւ ապաքինման մաղթանքի հեռագրեր ու նամակներ ամիս մըն է կը հասնին Սիէրըթ Հարթ հիւանդանոցը, ուր կը խնամուի հայ ժողովուրդի այս ազգանուէր զաւակը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿՐԵՄԼԻՆԻ մէջ, Երկուշաբթի օր գումարուած է հիւլէական ակումբի Ա. նիստը: Մասնակցած են Խրուշչեւի գլխաւորութեամբ խորհրդային պատուիրակութիւնը ինչպէս նաեւ Անգլիացիք եւ Ամերիկացիք:

ՓԱՐԻԶԻ արհեստակցականները դարձեալ բանթողի մասին կը խօսին եւ յանկարծական գործադուլութեան միջոցներ ձեռք կ'առնեն: Այս անգամուան ցոյցով բանուորները կ'ուզեն իրենց բողոքը արտայայտել կառավարութեան դէմ, որ բանթողի իրաւունքը կ'ուզէ սահմանափակել եւ որոշ օրէնքներու ենթարկել:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՉԻՆ-ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

Տարիէ մը ի վեր շատ կը խօսուէր ռուս եւ չինական տարակարծութեան մը մասին: Շշուկները հետզհետէ ձեւ ու մարմին առին եւ յանգեցան այս օրուան հաստատումին, թէ իրապէս խոր տարակարծութիւն կը տիրէ համայնավար երկու հսկաներուն միջեւ: Բայց ի՞նչ է անհամաձայնութեան էութիւնը:

Եթէ ուզենք պարզ է պարզամիտ բացատրութիւն մը տալ, կրնանք բաւականանալ ըսելով թէ Ռուսիա եւ Չինաստան համաձայն չեն համայնավարութեան վերջնական յաղթանակը ապահովելիք ռազմավարութեան մասին (ու նաեւ այն հարցին մասին, թէ ո՞վ պիտի ըլլայ այդ ռազմավարութեան ղեկերուն տէրը):

Բայց եթէ հարցը խորացնենք ու անոր մակերեսային երեւոյթէն անդին ուզենք քննել զայն, կը տեսնենք թէ ճեղքուածքը շատ աւելի մեծ է, որովհետեւ յառաջ կու գայ հետեւեալ իրողութենէն.— համայնավար գաղափարաբանութիւն եւ մարդկային իրականութիւն անհամապատասխան են իրարու:

Կարլ Մարքս համոզուած էր, թէ Յեղափոխութիւնը ծայր պիտի տայ արդիւնաբերական տեսակէտէն յառաջացեալ Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ: Արդ, յեղափոխութիւնը պայթեցաւ համեմատաբար յետամնաց եւ հողամշակ Ռուսիոյ մէջ: Մարքսի նախատեսութեան վերիվայրումէն աւելին, Համայնավարութիւնը չզղջացաւ այս ձեւի հակասութեանց օրրան դառնալէ:

Ըստ մարքսեան վարդապետութեան, պէտք էր որ, այս միջոցիս, դրամատիրութիւնը մահամերձ վիճակի մէջ գտնուէր, բանուոր դասակարգը՝ ծայրագոյն թշուառութեան մէջ, իսկ նախկին գաղութներու ժողովուրդները՝ համայնավարութեան ճամբան բռնած ըլլային: Արդ, ի՞նչ է բուն պատկերը: Դրամատիրութիւնը բարգաւաճ վիճակ ունի. Արեւմուտքի բանուորները միջին դասու յատուկ տնտեսութիւն ունին. եւ նախկին գաղթավայրերն ալ կը ձգտին դէպի Ընկերվարութիւն, բայց ոչ՝ դէպի Համայնավարութիւն:

Խրուշչեւ կողմնակից է, որ իրենց գաղափարաբանութիւնը վերաքննուի՝ իբրեւ այս կացութեան յարմարելու համար: Որով, Խրուշչեւ «վերաքննողական» է (րէվիզիոնիստ), ինչպէս կ'ըսեն Փեքինի մէջ, այս բառին տալով հերետիկոսութեան իմաստ: Իսկ Մաօ Ցէ Թունկ կ'ուզէ դէպքերը եւ իրողութիւնը յարմարցնել համայնավար վարդապետութեան: Որով, Մաօ Ցէ Թունկ «վարդապետական» է (տոկմաթիք), ինչպէս կ'ըսեն Մոսկուայի մէջ, այս բառին տալով յետադիմական – նեղմիտ իմաստ:

Երկուքն ալ, սակայն, իրապաշտ են. այն տարբերութեամբ, որ մղուած են ազգային, տնտեսական եւ պատմական տարբեր դրդապատճառներէ: Խրուշչեւ, որպէս ղեկավարը պետութեան մը, որ տարիներու զրկանքներէ ետք սկսած է վայելել նիւթական որոշ բարիքներ, կ'առարկէ թէ ժողովուրդը պատերազմ կամ յեղափոխութիւն չուզեր, այլ կը ձգտի խաղաղ կեանքի ու բարօրութեան. հիւլէական պատերազմ մը կրնայ միլիոնաւոր մարդիկ թշնամացնել Համայնավարութեան հետ: Մաօ, որպէս ղեկավարը երկրի մը, որ կորսնցնելիք շատ բան չունի, որպէս տէրն ու տիրականը գիւղացիութեան մը, որ աման մը բրինձի կարօտ է եւ ոչ թէ հեռատեսիլի սարքածի կամ ինքնաշարժ կառքի, կը պատասխանէ Մոսկուայի իր պաշտօնակցին, թէ ժողովրդականութիւն շահելու մրցակցութեան եկած չէ Արեւմուտքի հետ: Իշխանութիւն կը տիրանան ո՛չ թէ մարդոց զարգանալով, այլ՝ իշխանութեան տիրանալու համար պայքար մղելով. այլապէս՝ Համայնավարութիւնը կ'անկենդանանայ:

×

Մարքսիզմը կը քարոզէ, թէ մարդկութիւնը ցեղային ու ազգային սահմանափակումներէն գերազաս է: Սակայն Մոսկուա եւ Փեքին իրարմէ բաժնուած են ցեղային մրցակցութեամբ եւ պատերազմական թշնամութեանց յիշատակներով. եւ ասոնք ի զօրու կը մնան նոյնիսկ եթէ հարթուին գաղափարաբանական անհամաձայնութիւնները: Ռուսիա տակաւին չէ մոռցած Ճէնկիզ Խանի հորդաները, որոնք 13րդ դարուն սարկացուցին Վոլկայի նաւավարները եւ պարտադրեցին տեղացի ռուս իշխաններուն, որ Խանին ձեռքը համբուրեն: Երբ, 15րդ դարուն, Մոնկոլներու Կայսրութիւնը ոչնչացաւ, նորակազմ ռուսական Թագաւորութեան ցարը, Միխայիլ Ռոմանով ուզեց վրէժ լուծել առանց ժամանակ կորսնցնելու: «Ո՞ւր է Չինաստանը» հարցուցած էր ցար Միխայիլ. «Հարո՞ւստ է. ի՞նչ պահանջներ կրնանք ներկայացնել»:

Ռուսական հողային պահանջները (Մանչուրիա, Ծայրագոյն Մոնկոլիա, Սինքիանկ) դարեր շարունակ ու մինչեւ մեր օրերը կռուախնձոր էին երկու երկիրներուն միջեւ: Նոյնիսկ 1949ին, երբ Համայնավար Չինաստան Ազգայնականներու ձեռքէն կը խլէր մայր երկիրը, Մոսկուա կը շարունակէր հողային պահանջներ ներկայացնել:

Չինացիները, իրենց կարգին, Ռուսերը կը ծաղրեն, «Մեծ Քիթ» կոչելով, ու զանոնք նկատելով Արեւմտեաններուն չափ օտարական: Բացի այդ, Չինեւռուսական սահմանին երկայնքին, բնակչութեան ճնշումը տեւական վտանգ մըն է Մոսկուայի համար: 1980ին Չինացիներուն թիւը պիտի հասնի մէկ միլիառի: Վերջերս, անգլիացի այցելու մը դիտել կուտար Խրուշչեւի, թէ քանի մը տարիէն Չինացիները պարտաւոր պիտի ըլլան իրենց սահմաններէն դուրս յորդելու. կա՛մ դէպի հիւսիս՝ Սիպերիա. կամ՝ դէպի հարաւ՝ Աւստրալիա: Խրուշչեւի պատասխանը՝ «Նախընտրութիւնս կ'երթայ Աւստրալիային»:

Սկիզբէն ի վեր, Ռուսիոյ ազգային շահերն են որ ճշդած են Համայնավար Չինացիներու հանդէպ Մոսկուայի բռնած դիրքը: 1920ական թուականներուն, Սթալին չվարանեցաւ Մաօ Ցէ Թունկի համայնավարութիւնը զոհել Չանկ Քայ Չէքին. որովհետեւ այս վերջինը կը նկատէր զօրաւոր դաշնակից մը, որ կրնար պայքարիլ Ռուսիոյ երկու մեծ թշնամիներուն — Արեւմուտքի եւ Ճափոնի դէմ: Չանկ Քայ Չէքէն պարտուած, Չինացի համայնավարները ապաստան գտան Ենանի քարայրներուն մէջ ու այնտեղէն ճամբայ ելան Չինաստանը գրաւելու, առանց ականջ կախելու Սթալինի զգուշացումներուն. Սթալին կ'ուզէր համոզել զիրենք, որ յետամնաց են ու տակաւին անպատրաստ՝ յեղափոխութեան համար:

Պատերազմէն ետք, Սթալին Մաօյի ղրկեց Նացիներու դէմ կռուելու դաս տուող պարտիզանական ռազմավարութեան գրքոյկ մը: Մաօ գրքոյկը ցուցուց օգնական սպայի մը, որ մրթմրթաց՝ «Եթէ այս գրքոյկին ցուցմունքներուն հետեւած ըլլայինք, տասը տարի առաջ բնաջնջուած կ'ըլլայինք»:

Ուրեմն, Մաօ իր յաղթանակը ոչ ոքի կը պարտի. Սթալինին՝ նուազ քան ուրիշ ոեւէ մէկու: Սակայն, ճակատագրի հեգնանքով, Մոսկուա – Փեքին գաղափարաբանական ճեղքուածքը առաջին անգամ հրապարակուեցաւ 1956ին, Խրուշչեւի կողմէ Սթալինի դէմ կատարուած ամբաստանութեանց հետեւանքով:

Քաղեց՝ Շ. Ք.

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԹՆՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՃՆՇՈՒՄ

Ամէն մարդ շարունակ կը գտնուի 17 հազար քիլօ մթնոլորտային ճնշման տակ: Եթէ այս զօրաւոր ճնշումը մեզ չի ճզմեր, պատճառը այն է, որ այդ 17.000 քիլօ ճնշումը չի ծանրանար մեր մարմնին մէկ մասին, այլ անոր ամբողջութեանը վրայ: Ասկէ զատ, մեր մարմնին մէջ գտնուող հեղուկ եւ կազային նիւթերը ներսէն դէպի դուրս ճնշելով կը հակազդեն արտաքին ճնշումին եւ կը պահեն տեւական հաւասարակշռութիւն մը:

Նոյնն է ծովերու մէջ ապրող կենդանիներու պարագան, անոնք ջուրին խորերը կ'իջնեն այնքան, որքան իրենց կազմային արտաճնշումը կը հաւասարակշռէ եւ կը չէզոքացնէ, իրենց կրած ճնշումը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՃԻՒՂԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Փիլիսոփայութեան եւ իրաւունքի [...]ը կը պատրաստէ ստուարածաւալ եռահատոր աշխատութիւն մը՝ նուիրուած Հայ փիլիսոփայութեան պատմութեան: «Թէ ինչքան մեծ կարեւորութիւն ունի այդ կարեւոր աշխատութիւնը, [...] տուած է զեկուցաբերը՝ Կարինեան, երկու կարծիք չի կրնար ըլլալ: Աշխատութեան առաջին հատորին առանձին հատուածներու մէջ պէտք է ամենամեծ ուշադրութիւնը յատկացուի հակակրօնական քարոզչութեան համար շատ մեծ նշանակութիւն ունեցող էջերուն, ինչպէս նաեւ կրօնքին, ու առանձնապէս հայ թէ բոլոր կրօնական հոսանքներուն եւ թէ մասնաւորապէս «ազգային – լուսաւորչական եկեղեցիին» ուրոյն գաղափարախօսներու քննադատական պատմութիւնը: ... Նախագծուած բոլոր երեք հատորներուն մէջ ալ հեղինակները մօտենալով հայ իմաստասիրութեան դէմքերուն եւ հարցերուն ամէնէն առաջ մարքս – լենինեան ուսմունքի դիրքերէն պէտք է քննադատութեան ենթարկեն թէ քաղքենի իտէալիստական տեսութիւնները եւ թէ հակագիտական մտահայեցողութեան հետ կապ ունեցող յետադէմ մտածողներու ուսմունքները»:

«Նշանակալից պէտք է համարել նաեւ այն, աւելցուցած է զեկուցաբերը, որ այս ճիւղը պատրաստած է յատուկ մենագրական աշխատութիւն մը նուիրուած՝ հայ քաղքենի – ազգայնական հոսանքներու քննադատութեան: Եթէ մենք նկատի առնենք այն, որ արտասահմանի մէջ վերջին տարիներու ընթացքին լոյս տեսած են գիտութեան շղարշով քողարկուած բազմաթիւ գիրքեր (Օշականի երեք ստուար հատորները, Միքայէլեանի, Թէօլէլեանի, Թանաչեանի, Սասունիի եւ ուրիշներու) ինքնին արդէն պարզ կ'ըլլայ յիշատակուած աշխատութեան մեծ արժէքը: .. Նման ուսումնասիրութիւնները գաղափարական զէնք կը դառնան [...] գաղութահայ յառաջդիմական եւ ժողովրդավարական հոսանքներու [...] տեւողներուն եւ աւելի կազմակերպուած [...] ուղղութիւն կը հաղորդեն աշխատաւոր [...] լայն զանգուածներու գաղափարական [...] դաստիարակութեան համար մղուող [...] տական աշխատանքին»:

Զեկուցաբերը՝ Ակադ. Ա. Կարինեան ապա խօսած է գրականութեան [illegible] գրականութեան եւ Արուեստի Թանգա[...] րանին, Պատմութեան Թանգարանին, [...] բեւեռագիտութեան եւ [illegible]

«ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԱՍՏՂԻԿԸ»

(ՓՕԼԻՆ ՊՈՆԱՓԱՐԹ)

Զօրավարին սպաներէն մէկը՝ Ժիւնօ, որ իր պետին կողմէ մականուանուած էր «Փոթորիկ Տանապետը» նախքան որ դառնար Ապրանթէսի դուքսը, իր զօրավարին քրոջ գեղանի տեսքէն հիացած, կը բացագանչէ.

— Զօրավար, խենթի պէս կը սիրեմ ձեր քոյրը եւ կ'ուզեմ ամուսնանալ անոր հետ ...

Փօլին, հակառակ իր լուսաճաճանչ գեղեցկութեան, հակառակ արդէն իսկ յաղթական իր կանացի հմայքին, միայն տասնըչորս եւ կէս տարեկան է եւ Ժիւնօ՝ աղքատ:

— Ոչ, կը պատասխանէ, Պոնափարթ կարուկ կերպով. քոյրս չափազանց երիտասարդ է, իսկ դուն՝ բաւական հարուստ չես:

Սակայն, Փօլին, ինքզինքը այնքան ալ երիտասարդ չի համարեր: Գիտէ, կը զգայ որ ինք ծնած է սիրոյ համար եւ անհամբեր է տեսնելու մարդիկ ծունր դրած իրեն առջեւ ...

— Տեղեկանալով Ժիւնոյի ամուսնութեան առաջարկին եւ իր եղբօր կտրուկ մերժումին, Փօլին կ'ըսէ.

— Մայրս միայն տասնըչորս տարեկան էր երբ ամուսնացաւ մեր հանգուցեալ տարաբախտ ու աղքատ հայրիկին հետ: Գալով հարստութեան՝ դուք միայն կրնաք ապահովել ձեր թեկնածուին նիւթական վիճակը՝ զայն հարստացնելով...

Սակայն, Նափոլէոն անդրդուելի կը մնայ իր որոշումին վրայ: Կը տեսնէ իր ճակատագրի հետզհետէ արագաթռիչ բարձրացումը եւ աւելին կը ցանկայ Փօլինի համար:

Մարսիլիայի օճառի հարուստ վաճառական մը՝ Պիյօն, իր կարգին, հիացած Փօլինի գեղէն, ամուսնութիւն կ'առաջարկէ, սակայն նոյնպէս կը մերժուի, ընտանեկան երիտասարդ պետէն:

Փօլին Պոնափարթ, ուրեմն, պիտի չըլլայ, ոչ օճառի հարուստ վաճառականին կինը, եւ ոչ ալ դքսուհի Ապրանթէս ...

Պարմանուհին, հակառակ թէ ընդնշմարած ըլլալով Ժիւնօն, այն ալ միայն մէկ անգամ, ամուր կապերով չի կապուիր իր եղբօր երիտասարդ թեկնածուին հետ:

Նոյնը պիտի չըլլայ Ստանիսլաս Ֆրերոնի պարագան: Այս վերջինը տասնըհինգ տարու մեծ է Փօլինէն, սակայն, Ազգային Քոնվանսիոնի ամէնէն նշանաւոր եւ ամէնէն սիրուն անդամներէն մէկն է:

Զաւակը համբաւաւոր կղերական գրագէտին որ ոխերիմ թշնամին էր Վոլթէրին, Ստանիսլաս իր տղայութիւնն ու պատանեկութիւնը անցուցած էր Ֆրանսայի արքունիքին մէջ եւ յաճախ նստած է Լուդովիկոս ԺԶ.ի մօրաքրոջ ծունկերուն վրայ: Աւելի շուտ ընտանեկան վէճերու հետեւանքով քան թէ գաղափարապաշտութեամբ է որ յարած է յեղափոխական շարժումին, եւ սակայն, տղայութեան օրերէն իր մէջ տպաւորուած կենցաղավարութիւնը, վայելչութիւնն ու նրբութիւնը մնացած են իր վրայ եւ շարունակած նոյնիսկ յեղափոխական պայքարներու եւ ոճրագործութիւններու ամէնէն արիւնոտ օրերուն: Զգալով յաջորդական վտանգները, մեծ հեռատեսութեամբ մը, օրուան պահանջին համեմատ փոխած է իր բարեկամութիւնները: Բարեկամը եղած է Տանթոնի, Ռոպեսփիէրի եւ այս վերջնոյն դէմ գտնուած է միայն ինը Թերմիտորի Թալիէնի պետական հարուածէն ետք: Այնուհետեւ, հաւատարիմ աջակիցը դարձած է Պարայի, որ զինքը կը ղրկէ Հարաւային Ֆրանսայի շրջանը, մասնաւոր առաքելութեամբ:

— Մարսէյլի մէջ շատ հոգատար Պոնափարթ ընտանիքին, կը յանձնարարէ Պարաս: Երիտասարդ Նափոլէոնը իմ պաշտպանեալներէս է եւ ապագային շատ հեռուները կրնայ երթալ ./.

Գեղանի յեղափոխականը ոչ միայն հոգ կը տանի Պոնափարթի ընտանիքին, [...] եւ կը վերականգնէ իր պետին յանձնարարութիւնները: Առաջին իսկ տեսքէ [...] հակառակ կանացի աշխարհին մէջ [...] բերած իր անհամար յաջողութիւններուն, [...] ձանձրացած այս Տոն Ժուանը, [...] սիրահարի մը պէս կ'իյնայ սիրոյ [...] ոստայնին մէջ ու խելայեղօրէն կը սիրահարի Փօլինի:

«Իր մարմնոյն անվիճելի կատարելութեամբ, իր դէմքին վրայ գրաւիչ [...] դասական մաքուր գիծերով [...] դիմագրաւել բոլոր բաղդատութիւնները [...] Փիդիասի Ողիմպիականներն ու [...] Աստղիկը» կը գրէ խելակորոյս սիրահարը Պարայի:

Իր կարգին, Փօլին հմայուած է [...] նի յեղափոխականին տեսքով, որ [...] նամքով կարուած բաճկոնով, իր [...] քսեայ գուլպաներով, իր [...] չիկներով ու Քոնվանսիոնի ներկայացուցիչներու յատուկ փետրազարդ [...] աւելի կը նմանի զուսանիրդութեան [...] բոսի մը, քան անողոք յեղափոխական մը:

Ֆրերոն Մարսէյլի իր պալատին [...] շքեղ հանդէսներ կուտայ, [...] թատրոնը կը բանայ՝ ուր կը [...] դահէ հանդիսաւոր հաւաքոյթներ [...] նոյնիսկ կը կազմակերպէ ձավձ[...]

(2 Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՆՏԵՍՈՒԱԾ ՀՐԱՀԱՆԳ

Արօրինի եւ «անաշխատ» միջոցներով շինուած տուները եւ կամ ամարանոցնե – րը «անվճար կերպով պետականացնելու» որոշում տրուած էր անցեալ տարի, Յուլիս 31ին, Հայկական Գերագոյն Խոր – հուրդին կողմէ :

Հակառակ տրուած որոշումին եւ հրա – հանգին, «այդ ուղղութեամբ բացարձա – կապէս ոչինչ չէ կատարուած», գրուել տրուած է Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան Երեւանի քաղաքային կոմիտէի ժողովին մէջ :

Տ. ՇՈՍԹԱԿՈՎԻՉԻ ԱՅՑԸ

Յունիս 30ին Երեւան ժամանած է ռուս նշանաւոր երգահան՝ Տիմիթրի Շոսթակո – վիչ: Երեւանի թերթերուն համաձայն՝ երգահանը մէկ ամիս Դիլիջան պիտի մը – նայ: Հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է Հայաստանի հայ երգահաններու մա – սին, «Սով. Հայաստան»ի թղթակիցին.— Դժուար է յիշատակել Հայաստանի եր – գահաններէն որեւէ մէկը, քանի որ բո-

լորն ալ մեծ ծառայութիւններ կատարած են հայ երաժշտութեան զարգացումին համար: Այնուամենայնիւ պէտք է յիշա – տակեմ Եդուարդ Միրզոյեանի համա – նուագը՝ լարային նուագախումբի հա – մար: Ասիկա երգահանին ստեղծագոր – ծական մեծ նուաճումներէն մէկն է »:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Դասական ըմբշամարտի, անհատական եւ խմբական ըմբշամարտի մրցումներուն մէջ, հայ պատանի ըմբշամարտիկները ա – ռաջին տեղը գրաւեցին ամբողջ Խորհ. Միութեան մէջ :

Մրցաշարքին մասնակցած են բոլոր Խորհրդային երկիրները ներկայացնող 146 լաւագոյն ըմբշամարտիկները :

Տ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ԼՈՍ ԱՆՃԵԼՈՍԻ ՄԷՋ

Ինչպէս յայտարարուած էր, ճատրա – կի աշխարհի ախոյեան Տիգրան Պետրոս – եան Լոս Անճելոսի մէջ հանդիպումներ պիտի ունենար աշխարհի ութ ախոյեան – ներուն հետ :

Յուլիս 3ին սկսած է մրցաշարքը : Պե – տրոսեան իր առաջին հանդիպումը ունե – ցած է Փաուլ Կերեսի հետ, որ իր կար – գին կը ներկայացնէ Խորհ. Միութիւնը : Առաջին մրցումին արդիւնքը եղած է՝ հաւասար :

Մրցաշարքը, որուն կը մասնակցին Իսլանտա, Արժանթին, Մ. Նահանգներ, Եուկոսլաւիա եւ Խորհ. Միութիւն, կը շարունակուի :

« ՍՊԱՐՏԱԿ » ԲԵՄԱՊԱՐԸ

Արամ Խաչատրեան Լիթուանիա գա – ցած եւ անձամբ ղեկավարած է իր բե – մապարը՝ «Սպարտակ»:

ԿԵԴՐՈՆԱՑԵԱԼ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆՆԵՐ

Ներկայիս Հայաստանի մէջ գոյութիւն ունին չորս հրատարակչական մարմին – ներ՝ Հայպետհրատ, Ուսմանկհրատ, Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադե – միայի եւ Երեւանի Պետհամալսարանի հրատարակչութիւններ : Ասոնցմէ իւրա – քանչիւրը լոյս կ'ընծայէ բազմազան նիւ – թերով գիրքեր :

Հայպետհրատի քաղաքական գրակա – նութեան խմբագրութեան վարիչը՝ Վ. Դարբինեան, նկատի ունենալով Խ. Մի – ութեան համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի Յունիս ամսուան որո – շումը՝ «ստեղծել մասնագիտական մեծ հրատարակչական մարմիններ», ուր ընջուած ըլլան «զերատեսչութիւնը եւ տեղայնութիւնը գիրքի հրատարակու – թեան գործին մէջ», կ'առաջարկէ կազմել երեք հրատարակչական մարմիններ, ա – ռաջինը Քաղաքական եւ Ժողովրդական գրականութեան պետական հրատարակ – չութիւն, երկրորդը Գեղարուեստական գրականութեան պետական հրատարակ – չութիւն եւ երրորդը՝ Գիտական գրակա – նութեան պետական հրատարակչութիւն անուններուն տակ : Իւրաքանչիւրին աշ – խատանքը սահմանուած պիտի ըլլայ ըստ իր անունին :

Կ'առաջարկէ նաեւ, գիրքի առեւտուրը կեդրոնացնել պատասխանատու մէկ մարմնի մը ձեռքը :

ճիւղերու աշխատանքներու մասին : Տա – հեկան աշխատութիւններու կարգին կան նաեւ անարժէք հրատարակութիւններ :

Իբրեւ նորութիւն կը ներկայացնէք քրտագիտութեան ճիւղի նոր հրատարա – կութիւնները՝ «Քրտական ժողովրդական երգերն աշխատանքի, ընութեան եւ սի – րոյ մասին», « Քրտական ժողովրդական հէքեաթները », «Քրտական դերդաստա – նը եւ «Քուրտ ժողովրդի ձեւաւորման եւ զարգացման պատմութիւնից » :

Ձեկոյցին վերջաւորութեան՝ Ա. Կա – րինեան խօսած է տեսական խնդիրներու մասին ու ըրած մերկացումներ :

Այսպէս, գիտական խորհուրդները շատ անգամներ եղած են ոչ թէ քննադական միտքին ծաւալման նպաստող գործօն – ներ, « այլ վաղօրօք կանխատեսուած ո – րոշումները սոսկ ձեւականօրէն արձանա – գրող մարմիններ»: Միւս կողմէ գիտա – կան խորհուրդներու անդամները կրթւո – րական, խուսափողական դիրք կը բռնեն մինչեւ իսկ վիճելի խնդիրներու առիթով. «Նման վերապահ մօտեցումը ստեղ – ծուած է տակաւին անհատի պաշտամուն – քի օրերուն՝ երբ անբարեխիղճ մարդիկ կօգտագործէին վէճերը «անցանկալի » անձերը վարկաբեկելու կամ նոյնիսկ ձերբակալելու համար »:

Իբրեւ անվիճելի ցուցմունք, Կարին – եան յայտարարած է ժողովականներուն, թէ « վճռական եւ միշտ անհրաժեշտ նը – րանակութիւնը բոլոր պարագաներու տակ պէտք է ըլլայ մարքս – լենինեան ուս – մունքի ճշգրիտ կիրարկումը »:

ԱՐՋԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԿԱՊԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Առողջարաններու մէջ այս տարի իրենց արձակուրդը պիտի անցնեն 31.000 ան – ձեր, իսկ մօտ քառասուն հազար երախա – ներ ալ՝ «պիոներական », այսինքն երի – տասարդական ճամբարներու մէջ: Առող – ջարաններու եւ ճամբարներու մէջ ստեղ – ծուած են յարմարաւէտ պայմաններ :

Այս ուրախալի լուրերը տալէ ետք, « Սովետական Հայաստան» Յուլիս չորսի իր խմբագրականով կը խօսի անունդի կազմակերպման գործին մէջ գոյութիւն ունեցող լուրջ թերութիւններու մասին :

« Խնդիրը անոր մէջ կը կայանայ, կը գրէ թերթը, որ Հայաստանի առեւտրական կազմակերպութիւնները, առողջարան – ները եւ հանգստեան տուները չեն ապա – հովուած անհրաժեշտ քանակութեամբ բանջարեղէնով, պտուղներով, թարմ կաթնեղէնով»: Օրինակ, Ջերմուկի, մին – չեւ իսկ Երեւանի մօտ գտնուող Արզնիի բուժարաններուն մէջ բանջարեղէնե – րուն, պտուղներուն եւ կաթնեղէններուն « պէտքը խիստ կերպով կը զգացուի » ու այս՝ հակառակ անոր, որ «այս ամիսնե – րուն բանջարեղէնը ամենուրեք առատ է»:

ԱՊԱԿԵԱՅ ԿԱՀ-ԿԱՐԱՍԻ

Մասնագէտները համոզուած են, որ կահ – կարասիի շինութեան մէջ կարելի է օգտագործել ապակին, աւելի ճիշդ՝ ապակեհիւսուածքը: Այս ձեւով շինուած կարասին չայրիր, կ'ունենայ արդիա – կան տեսք մը, անոր արտադրութիւնը կ'ըլլայ աւելի դիւրին, վերջապէս կ'ըլ – լան աւելի դիմացկուն, մաքուր եւ ար – ժէքաւոր : Սակայն այդ նիւթով շին – ուած աթոռը կամ պահարանը շատ սուղի պիտանք կ'ըլլայ, ատոր համար մասնա – գէտները որոշեցին ապակեհիւսուածքին շերտերուն մէջ տեղաւորել ժամն նիւ – թեր, որուն շնորհիւ կարասիին գինը կը պակսի :

Միաժամանակ տեսքն ալ պիտի բարե – լաւուի. կիսաթափանց ապակեհիւսուած – քին մէջէն պիտի երեւայ ներքին նիւթը՝ ծխանման նուրբ երանգով, յիշեցնելով փղոսկրը, որ բիւրեղ ապակիի փայլը ունի :

Կ'ԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

ԾԽԱՄՈՐՃ՝ ԱՌԱՆՑ ԾԽԱԽՈՏԻ

Ձայնալարերու կաթուածին հետեւան – քով մարդիկ կը կորսնցնեն իրենց ձայնը:

Տոնեցի քանի մը մասնագէտներ շինած են ելեկտրոնիկ սարք մը՝ ձայնը վերա – կանգնելու համար եւ զայն զետեղած՝ ծխամորճի մէջ: Այս ձեւով ստեղծած են արհեստական ձայնալարերու ինքնատիպ սարք մը :

Ծխամորճը բերանը դնելէ ետք «ծխո – ղը » կը սեղմէ յատուկ կոճակ մը եւ փոքրիկ մեքենան յառաջ կը բերէ ձայ – նային տատանումներ: Խօսողը դանդաղ եւ պարզորոշ կ'արտասանէ բառերը : Ի հարկէ, արուեստական խօսքին տիրապե – տելու համար անհրաժեշտ է մէկ երկու շաբաթ վարժութիւններ կատարել:

Սարքը կ'աշխատի ելեկտրական փոք – րիկ բարդերով (փիլերով):

ԹԵՒԵՐՈՎ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ

Արագ շրջադարձ կատարելու ատեն, ինքնաշարժները, սովորաբար, արկած – ներու կ'ենթարկուին: Պատճառը այն է, որ կը կորսնցնեն իրենց յենարանը :

Ծանօթ է, որ օդանաւերը կը կատա – րեն ամէնէն անհաւանական շրջադարձե – րը, յենելով միայն օդին վրայ: Ան – շուշտ՝ շնորհիւ իրենց թեւերուն : Ռուս մասնագէտ մը շինած է ինքնաշարժ մը՝ երկու ուղղահայեաց թեւերով, որոնք շրջադարձի մը պարագային թեթեւ մը կը թեքուին ու յառաջ կը բերեն այերո- տինամիք ուժ, որուն շնորհիւ կը հաւա – սարակշռուի ինքնաշարժին շարժումը, ընդ որուն, թեւերուն գործողութիւնը կը կատարուի ինքնաշխատ ձեւով՝ կապուած ղեկին հետ :

ՍՏՈՐԵՐԿՐԵԱՅ «ՇՈԳԵԿԱԹՍԱՅ»

Քամչաթկայի Պաննօ գետին հովիտին մէջ կան ստորերկրեայ տաք ջուրերու պաշարներ: Հինգ հարիւր աղբիւրներ, որոնց ջերմաստիճանը, նոյնիսկ հողէն դուրս, 100էն բարձր է: Երկրաբանները ներկայիս կ'ուսումնասիրեն ստորերկրեայ այդ հսկայ «շոգեկաթսային» կառուց – ուածքը: Իրենց նպատակն է՝ այնպիսի քանակութեամբ տաք ջուր դուրս հանել, որ բաւարար ըլլայ խոշոր ջերմելեկտրա – կայան մը բանեցնելու :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ՀԱՅՈՑ ՏԵՂԱՀԱՆՈՒ – ԹԻՒՆԸ (յուշագրական էջեր), պատմեց՝ Ղազար Մակուեց, գրի առաւ Հ. Կոսոյ – եան: Տպարան Ալիf, 1963 :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ	(181)

ԵՐԼՏՐՋԻ ՊՈՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ԶՕՐՍ

Թրատա Եուվանովիչ որ Սամաթիա կը բնակէր եւ հովանոցավաճառ էր, միա – ցած է կոմիտէին: Իր բուն անունն էր Աւչիկի որդի Արտաշ Գարուտանեան, որ փոխած է Թրատա Եուվանովիչ ծած – կանունին, մինչդեռ կոմիտէին մէջ Թոր – գոմ անունով հռչակուած է: Ասոր մայրը եւ ընտանեկան պարագաները այժմ Սա – մաթիա կը գտնուին :

10 տուփ տինամիթի պատրաստ, ելեկ – տրական բարդեր, տինամիթի ժամա – ցոյց, տինամիթի պարունակներ, շիշերու մէջ դրուած տինամիթի դեղեր, տինամիթ լեցնելու յատուկ գործիքներ, մաւզէր հըր – ցաններ հարիւրաւոր փամփուշտներ,

որոնք գիտական քննութեան համաձայն, դեռ նոր շինուած ու բերուած էին :

Պէտք եղած քննութիւնները՝ հոն ալ ա – ւելի առաջ տարուեցան եւ ձերբակալեալ Տիգրան Նալպանտեանի եւ եղբօրը ըն – դարձակ խոստովանութենէն հասկցուե – ցաւ, որ Իզմիրի մէջ ալ շատ մը եղեռ – նագործներ կան, որոնք իրենց եպերելի մտադրութեանց գործադրութեան հա – մար որոշած էին կամուրջները աւրել, երկաթուղիի գիծերը քանդել, դրամա – տուները օդը հանել ու այս կարգի ձեռ – նարկներու մէջ գտնուիլ: Այս չար նպա – տակով, օխաներով հրանիւթ պարունա – կող քարիւղի տուփեր եւ ուրիշ շատ մը պայթուցիկ եւ քանդիչ նիւթեր դրած է – ին կամուրջներուն եւ ճամբաներուն տակ եւ ականներ փորած էին: Այս վնասակար նիւթերը մէկիկ մէկիկ հանուեցան իրենց պահուած տեղերէն :

Ասոնցմէ զատ, Յակոբ անուն ստորին արարած մը, Քրէտի Լիոնէի Իզմիրի մասնաճիւղին վարձու դրամարկղներէն մէկը վարձած եւ անոր մէջ տինամիթի մեքենայ մը զետեղած էր, նոյն դրամա – տունը օդը հանելու մտադրութեամբ, ինչ որ որոշած էին վերջնականապէս : Այս մեքենան ալ կարելի եղաւ գտնել եւ հանել հոնկէ, որով առաջքը առնուե – ցաւ նաեւ անխուսափելի մեծ ոճիրի մը : Ահա այսպէս շնորհիւ Վեհ. Կայսեր, չգործադրուեցաւ հայ յեղափոխականնե-

րուն Պոլսոյ, Բերայի եւ Իզմիրի մէջ ձեռնարկելիք ապագայ արարքներուն եւ ոչ մէկը, զորս ծանուցած եւ հրատա – րակած էր Փիէր Քիյեառ :

Իզմիրի մէջ կատարուած այս քննու – թիւններուն վրայ, Ժօրիս երբ դարձեալ հարցաքննուեցաւ, յայտարարեց թէ գի – տէ որ Իզմիրի մէջ տեղի ունեցած այս յեղափոխական ձեռնարկները անձամբ կազմակերպած ու պատրաստած են Րիփ – սերը, Սամուէլ Ֆայն եւ աղջիկը եւ Քարլ Եուվանովիչ կամ ուրիշ անունով Աչոտ, որոնք յետոյ Պոլիս եկած են :

Հետեւաբար, հասկցուելով որ այս երկու եղեռնական ձեռնարկները կապ ու – նին իրարու հետ, Իզմիրի քննութեանց արդիւնքը պարունակող թուղթերը եւ տեղեկագիրը բերուելով հոս՝ մանրամա – սըն քննուեցան եւ հաստատուեցաւ, որ Աստուած մի արասցէ, եղեռնական ա – րարքը Պոլսոյ մէջ կատարելէ ետք, մաս – նաւոր խօսանիշով մը, անմիջապէս Իզ – միր պիտի տեղակացուէր, եւ հոն ալ մը – տադրուած անխնդապարտ ծրագիրները պիտի գործադրուէին, ինչ որ Ժօրիսի խոստովանութեամբ ալ հաստատուեցաւ :

Սինկըրի վաճառատան մէջ Ժօրիսի դրասենեակէն գտնուած թուղթերուն մէջ երեւան հանուած տետրակի մը պարու – նակութիւնը քննուելով, արձանագրու – թիւն մը տեսնուեցաւ թէ Մանուկ անուն

անձի մը տասը ոսկի տրուած է: Քանիցս հարցուեցաւ Ժօրիսի թէ այդ անձը ով է, սակայն ան ուրացաւ եւ չպատասխանեց:

Քննութիւն կատարուելով հաստատուե – ցաւ թէ ծանօթ կառապան Մկրտիչի քա – ղաքացիներէն Մանուկ անուն անձ մը Բե – րայի ձօնըլըն յարկաբաժնին մէջ իբրեւ ղռնապան կը ծառայէ եւ թէ, Սիլվիօ Րիչչիի կամ Վահանի դիմումին վրայ, Մանուկ կատարած է՝ վերջերս Մկրտիչը իր ծննդավայրէն՝ Սվազէն բերելու վե – րաբերեալ գործողութիւններն ու թըղ – թակցութիւնները :

Հետեւաբար, հասկցուեցաւ որ Ժօրիսի տետրակին մէջ արձանագրուած այդ Մանուկը այն անձն է, որ Մկրտիչի բեր – ուելուն միջնորդած ու Վահանի հետ տե – սակցած է: Քննութեանց այս արդիւնքին վրայ նորէն տեղեկութիւն պահանջուե – ցաւ Ժօրիսէն, որ ըսաւ թէ քննու – թեամբ երեւան հանուած Մանուկը՝ տետ – րակին մէջ անունը արձանագրուած Մա – նուկն է իրօք, թէ նոյն տասը ոսկին Լի – փա Րիփս յանձնած է իրեն, Սիլվիօ Րիչ – չիի տրուելու համար եւ ինք ալ Մանուկի տուած է, որով այդ անձն ալ եպերելի անձանց հետ խորվարարական յարաբե – րութիւններ ունէր :

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

Օր. ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ ՔԱՋՈՒՆԵԱՆ
Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ
Ամուսնացած
Կնքահայրութեամբ ՈՍԿԻԱՆ ԴԵՏՃԻՐԵԱՆԻ :
Փարիզ, 1963, Յուլիս 13

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ 66ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի, (Յուլիս 21), Շաւիլի անտառին մէջ) (գերեզմանատան մօտ), առաւօտէն մինչեւ երեկոյ :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէին :

Նախաձեռնութեամբ Շաւիլի «Արղութեան» խումբին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տեղւոյն մասնաճիւղին :

Գեղարուեստական բաժինը Նոր Սերունդին կողմէ :

Ազգային եւ ժողովրդական երգեր, պարեր եւ արտասանութիւն, բարձրախօսով :

Նիրիմներու այցելութիւն ժամը 3ին, Շաւիլի գերեզմանատունը :

Կը խօսի Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ, մատչելի գիներով :

Կառախումբ՝ Մոնփառնաս – Վերսայ – լի գիծը, իջնել Շաւիլ :

Օթօպիւս 171, Փոն տը Սեւրէն, իջնել Շաւիլ, Փիւի Սան Վէն :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կրընոպլի Հ. Յ. Դ. «Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի :

Այս Կիրակի, Սէնիճէէն վեր Սէն Նիզիէ ճամբուն վրայ Շաթօ տը Պօըկար, գեղատեսիլ ծառաստանի եւ պաղ ջուրի մօտ :

Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ դիւրամատչելի գիներով :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վըրայ :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Նոր Սերունդի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի :

Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն :

Պ. Թէսիէի ագարակին զովասուն ծառերուն տակ Շըմէն տը լա Ֆօրէ (Հօթ Ֆավանթին) :

Կը խօսի՝ Ընկ. Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Նոր Սերունդին կողմէ, հայկական եւ եւրոպական պարեր, երգ, նուագ, արտասանութիւն, հաճելի ժամանց :

Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ, չամփուրով խորոված :

ԾԱՆՕԹ.— Փոխադրութիւնը տեղի կ'ունենայ ընկերներու ինքնաշարժներով, Սինեմա Փալասի առջեւէն, առտուն ժամը 10–12.30, կէս օրէն վերջ 1.30–3 :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիի :

ՅԻՇԱՏԱԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉԻ

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համախարբ. Հայր. Միութեան Ֆրանսայի շրջանի Կեդր. վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերու անունով խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկ. Պաղտասար Նանեանի, Նոր Խարբերդ (Հայաստան) եւ Պարոնեան ընտանիքներուն (Մարսէյլ եւ Ամերիկա) իրենց եղբօր, աներձագին եւ ազգականին եւ Միութեանս Մարսէյլի մասնաճիւղի ժրաջան անդամ՝ ԼԵՒՈՆ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

Օր. Մարի Զանտրեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Զանտրեան եւ զաւակները, նաեւ Մարսէյլէն Եղիշեան, Պատրիկեան, Սահակեան, Հէքիմեան, Լիոնէն Պօյաճեան, Պէճոյեան, Մամասեան, Կիրակոսեան, Միքայէլեան, Վալանսէն Մաքսուտեան, Քասիկեան (Մոնթուան), Թէրզիեան (Տըրակինեան), Նաւասարդեան (Փարիզ), Մերճանեան (Պոլիս եւ Փարիզ), Վարժապետեան (Լիոն), ընտանիքները կը ծանուցանեն իրենց եղբօր, հօրեղբօր եւ ազգականին

ՅԱԿՈԲ ԶԱՆՏՐԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ 11 Յուլիս, Հինգշաբթի օր, Թաղումը կատարուեցաւ 13 Յուլիս, Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը չորսին, Լիոն Քիւսէի նոր գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանին մէջ :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել :

Լոյս Տեսաւ

Մատենաշար — ՅԱՌԱՋ — Կեդրոնավայր
ԳԻՆ
Ֆրանսա՝ 15 Ֆր.
— Առանձին առաքումի ծախքը —
« ՅԱՌԱՋ »

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1963–1964 Տարեշրջան

Կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ, որոնք ունին իրենց տարիքին համապատասխան նաեւ ուսումնական աստիճան :

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեանց համար դիմել՝

Direction du Petit Séminaire Arménien
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél· 963.01.72

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Տէր եւ Տիկին Սարգիսեան եւ Տէր եւ Տիկին Ներկարարեան, Նուազի լը Կրանէն քսանական ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչին, ընկերուհի Տէր-Աւետիսեանի ամուսնոյն մահուան առթիւ :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԵՐԻԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԼԻՈՆԻ «ՍԻԱՄԱՆԹՕ» խումբին կողմէ, Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՅՈՒԼԻՍ 21ին, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Լը Թրիփթէ անտառին մէջ, կայարանին մօտ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ.—

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ, ԵՐԳԵՐ, ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ :

Ճաշ դիւրամատչելի գիներով :

Մեկնում Փլաս Կիշառէն ժամը 9ին : Ճշդապահ ըլլալ :

Անձրեւի պարագային սրահը ապահովուած է :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄԻՍ

LES SABLES D'OLONNE

(Vendée)

Ծովու լոգանք, խաղեր, դասախօսութիւններ, գեղարուեստական երեկոներ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԵՑԷՔ ՓՈՒԹՈՎ

ՓԱՐԻԶ.— Ուրբաթ օրերը, ժամը 18.30 – 20.30 եւ Շաբաթ օրերը՝ 15էն 19, Մշակոյթի Տուն, 17, Rue Bleue, PARIS (9e)
ԼԻՈՆ.— ՕՐ. ՇԱՔԷ ՂԱԶԱՐԵԱՆ, 35 Րիւ Շըվրէօյլ,
ՏԷՍԻՆ.— Ժ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ, 16 Րիւ Պրանլի
ՎԻԷՆ.— ՕՐ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, 11 Րիւ տէ Սելէսթ,
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— ՕՐ. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ, 2 Պուլվ. Շառլ տը Կոլ
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ա. ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ, 57 Րիւ Թառանթէզ
ՎԱԼԱՆՍ.— ՕՐ. ԽԱՉԷՐԵԱՆ, 28, Քօթ տէ Շափըլիէ
ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Խ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ, 24 Քուռ Պեռիա
ՆԻՍ.— ՕՐ. Շ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, 19, Պուլվ. Մանեան
ՊՈՌՏՕ.— ՕՐ. ԻԶԳԱԼԱՑԵԱՆ, 7 Րիւ Փորթ – Պաս
ԱՎԻՆԵՕՆ.— ՕՐ. Ժ. ՀԱԼԱՃԵԱՆ, Պետարիտ
ՊՕՄՈՆ.— Մ. ԳՈՒԼՈՒՄԵԱՆ, 17 Պուլվ. Վօֆուա
ՍԷՆ ԼՈՒ.— ՕՐ. ՓԻԼԻԿԵԱՆ, 126 Պուլվ. Քէյրէլ
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գ. ՊԱՊԵԱՆ, 7 – 9 Րիւ Կրինիան
ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Կ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, 3 Պուլվ. Արարատ

ԳԻՆ՝ 310 ՖՐԱՆՔ

ԿԱՆԽԱՎՃԱՐ.— Սեփական միջոցներով եկողներէն՝ 50 ֆրանք : Փարիզէն հաւաքական տոմսով մեկնողներէն՝ 100 ֆրանք :
(Հաւաքական տոմսով մեկնիլ փափաքողներուն արձանագրութիւնը մինչեւ Յուլիս 13) :

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

Կարեւոր օրակարգ :

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՎԱՐԴԱՎԱՌԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 21ին

Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը կը տօնէ Վարդավառը : Այդ առթիւ հոգեհանգիստ – պատարագ տեղի կ'ունենայ Հայոց եկեղեցին ի յիշատակ մեր Բիւրաւոր նահատակներուն, որոնք ինկան Թուրք թշնամիի ձեռքով մեր հայրենի հողերուն վրայ, 1915ի Վարդավառէն սկսեալ :

Կը խնդրուի մեր հայրենակիցներէն հոծ բազմութեամբ ներկայ գտնուիլ յարգանքի այս տօնին :

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք
Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47
11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն : Նորայթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ.—
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ. հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար· 50 Ֆ·	Վեցամսեայ՝	27 Ֆ·
Արտասահման՝	Տար· 60 Ֆ·	Հատը	0·25 Ֆ·

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 18 ՅՈՒԼԻՍ
JEUDI 18 JUILLET 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9659

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — No 9659

Իր ՆՈՒՔԸ

ԱՄԷՆ ՓՈՍ ԿՈՉ ՄԸՆ Է(*)

...ՀԱՆՐԱՅԻՆ կեանքի եւ մտաւոր անդաս...ին մէջ բացուած փոսերը ոչ հաստ...անքով կը փակուին, ոչ ալ արցունքով : ...Նաւասարդեանները երկինքէն ինկած ...պարգեւներ չեն :

...Անոնք երկունք են : Հաւատք եւ աշխատանք : Նուիրում եւ տքնութիւն : Ան...սաւր նաեւ ընդունակութիւն եւ տա...ղանդ :

...Վահան Նաւասարդեան հուժկու եւ տի...պական դէմք մը դարձաւ անոր համար որ ...կը հաւատար իր կոչումին եւ իր բոլոր ...կարողութիւնները տրամադրած էր ան...փական ժողովուրդի բարիքին :

...Ան կրնար նոյնքան եւ աւելի փայլուն ...գիրքեր գրաւել ռուսական հնոցին մէջ, ...ինչպէս իր տարեկիցներէն եւ դասակից...ներէն շատերը :

Բայց ներքին ձայն մը կ'ըսէր.— Լա...ւագոյնս ծառայած կ'ըլլաս մարդկու...թեան, հաւատարմօրէն եւ յարատեւօրէն ...ծառայելով այն ժողովուրդին որուն կը ...պարտիս արեւդ :

...Եւ իր ամբողջ էութեամբ յանձնուեցաւ ...հայկական տառապանքի փոթորիկներուն, ...յանձն առնելով ամէն զոհողութիւն :

...Կամաւոր ուխտ մը կնքած էր ան՝ Դաշ...նակցութեան միջոցաւ : Ոչ մէկ ընկրկում՝ ...այդ ճամբուն վրայ : Եւ ամէն օր ճիգ մը ...աւելի, արդարացնելու համար իր կո...չումը :

...Այդ ուխտին շնորհիւ էր որ, իր հրա...պարակագրութիւնն ալ դարձաւ անպար...տելի ուժ մը : Վճիտ եւ հոսուն աղբիւր ...հայրենանուէր խանդավառութեան եւ ...յորդառուն գիտութեան :

...Իրեն համար անսպառ ներշնչարան մըն ...էր Հայոց պատմութիւնը՝ Հայկէն մին...չեւ Դաշնակցութիւնը :

...Ամէնէն տաղնապալի պահերուն ալ, ...այդ ալեծուփ տարեգրութեանց էջերը կը ...թղթատէր, կէս ճամբան չմնալու հա...մար : Եւ միշտ ալ կը գտնէր նոր խոր...հուրդ մը կամ խորհրդանիշ մը, աւելի ...ամուր կառչելու համար «իշխան ժողո...վուրդ»ին :

...Անոնք որ այսօր իր կորուստը կ'ողբան ...անկեղծօրէն, մանաւանդ երիտասարդները, ...պարտաւոր են խղճի քննութիւն մը կա...տարել — ի՞նչ կ'ընենք մենք, վառ պա...հելու համար ջահը, իբրեւ հերթափոխ :

...Մեռելները իրենց դերը կատարեցին ...մինչեւ անխուսափելի վախճանը, ճամ...բան հարթելով եւ որոշ կէտի մը հաս...նելով :

...Ողջերն ալ — մանաւանդ երիտասարդ...ները — կը փորձե՞ն իրենց կարելին, ար...դարանական ելքին յանդելու համար : ...Ազատագրական պայքարն ալ մշտնջե...նական չարժում է եւ գիտութիւն :

...Ամբողջ սերունդ մը կ'անհետանայ մեր ...աչքերուն առջեւ, ամայացնելով քաղա...քական թէ մտաւոր անդաստանը՝ օտա...րութեան մէջ :

...Ամէն նոր փոս որ կը բացուի, կոչ մըն ...է, ճիգ մը աւելի փորձելու, յանձնառու...թիւն մը աւելի ստանձնելու, որպէսզի ...բացուած ճամբան աւելի ղարդանայ եւ ...ընդլայնի, մէկ սերունդէն միւսը :

...Պատրա՞ստ ենք այդ աշխատանքին :

...Երբեք այնքան սուր հանդամանք ստա...ցած չէր այս հարցումը, գոնէ մեր գա...ղութին համար, ուր ճրագով կը փնտռը...ւին հանրանուէր մշակները :

...Թող պատասխանեն անոնք որ թեւ կու...սեն 25էն մինչեւ 45 եւ կ'ուզեն արժեցնել ...իրենց արդար յաւակնութիւնները, հան...րային ծառայութեամբ :

7 Յուլիս 1956

Շ·

(*) Վահան Նաւասարդեանի մահուան ...առթիւ տարեդարձին առթիւ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՒԵԼԻ ՇԱՏ ԴՐԱՄ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

ՓՈՄՓԻՏՈՒ ՍԿՍԱՒ ՊՏԸՏԻԼ

Ֆրանքօ-թրքական խօսակցութեանց գլխաւոր նիւթը անշուշտ դրամն է : Դանայեան տակաւ այս երկիրը երբեք պիտի չդադրի «մի քիչ փող» ուզելէ իր արեւմտեան բարեկամներէն, որոնք իրարու հետ մրցումի ելած են գոհացնելու համար Եւրոպայի այդ «հիւանդը» :

Թուրքերը յայտնեցին թէ շատ գոհ չէին Ֆրանսացիներէն որովհետեւ, ճիշդ է դրամ կուտան, բայց այդ դրամով կ'ուզեն որ Ֆրանսայէն ներածումներ ըլլան եւ երբ Փոմփիտու յայտնեց թէ կը փափաքի որ Թուրքիա ամբողջական իրաւասութիւններով անդամ ըլլայ Հասարակաց Շուկայի, Թուրք ղեկավարները պատասխանեցին թէ տարբեր բան չեն ուզեր իրենք ալ եւ Ֆրանսա կրնայ այդ ուղղութեամբ մեծ օժանդակութիւն բերել քանի որ Թուրքիոյ անդամակցութեան գլխաւոր պայմանն է իր տնտեսական բարգաւաճումը : Ուրեմն եթէ Ֆրանսա այլեւս չպայմանաւորէ իր տուած դրամը եւ ազատ ձգէ որ Թուրքիա ֆրանսական դրամը գործածէ իր ուզածին պէս եւ այդ դրամով գնէ ոչ ֆրանսական ապրանքներ, այն ատեն Թուրքիա կրնայ անդամակցիլ Հասարակաց Շուկային :

Ամէն պարագայի մէջ Իսմէթ այս անգամ ալ յուսախաբ չեղաւ : Ո՞վ պիտի յանդգնէր Թուրքիոյ սիրտը կոտրել եւ Փոմփիտու խոստացաւ բարձրացնել Թուրքիոյ օգնութիւնը նկատի իսկ չառնելով թէ արդէն Թուրքիա 65 միլիոն տոլար կը պարտի Ֆրանսայի :

Այս անգամ Ֆրանսա 25 միլիոն տոլար պիտի տայ Թուրքիոյ «վարկ - ապահովութիւն» ձեւին տակ, այսինքն դրամագլուխներ յատկացնելով Թուրքիոյ մէջ ոչ թէ տոկոսով փոխատուութիւններ, թէեւ այդ ձեւն ալ շատ չի մտահոգեր Թուրքիա, որ մինչեւ 1967 պէտք է 950 միլիոն տոլար պարտք վճարէ .. : «Այդ պատճառաւ նախարար Ինէօլիթ յայտարարած է.— «Ոչ միայն Ֆրանսայէն չօշափելի օգնութիւն մը կ'ուզենք, այլեւ մեզի տրուած դրամին եւ տոկոսներուն վճարումը պէտք չէ շատ ծանր ըլլայ : Առանց ատոր Ֆրանսայի օգնութիւնը մեծ օգտակարութիւն մը չի կըրնար ունենալ» :

Աւելի յստակ չեն կրնար ըլլալ մարդիկը : Ֆրանսա յոյս կը յայտնէ որ Թուրքիա գոհ է իր տուած դրամական օգնութենէն որ շատ աւելի մեծ է քան նախատեսուածը եւ շատ նպաստաւոր պայմաններով : Բայց Օռոռի մէջ Պենազէ կը գրէ թէ Թուրքիա գոհ չէ որովհետեւ Ֆրանսայի տուած 11 միլիառին 2/3ը ներածումներու պէտք է յատկացուի : Պենազէ, որ քաջ ծանօթ է թրքական եւ ընդհանրապէս Միջին Արեւելեան հարցերու, չի ծածկեր թէ Փոմփիտուի ճամբորդութիւնը Ֆիասքօ մը պէտք է նկատել վասն զի տը Կոլ ուզեց սիրաշահիլ Թուրքիան եւ զայն հեռացնել Ամերիկայէն, բայց Ինէօնի այդքան խելք ունի որ վայրկեան մը իսկ չվարանի Քենըտիի եւ տը Կոլի միջեւ եւ որեւէ յոյս ունենալ այդ ուղղութեամբ առնուազն միամտութիւն է : Օռոռի քրոնիկագիրը կը գրէ իր եզրակացութեան մէջ.— «Թուրք ուսանողներու թիւը հազիւ երկու հարիւրի կը հասնի մեր համալսարաններուն մէջ մինչ աւելի քան երկու հազար է Հաննոսի միւս կողմը, ինչո՞ւ : Որովհետեւ Պոն շատ աւելի մեծ ջանք կը թափէ երբ Փարիզ միայն սխալներ կը գործէ : Անցեալ Մայիսին երբ Վեցերը ընդունեցան Թուրքիան իբրեւ ընկեր, գերմանական պատուիրակութիւնը առաջարկեց բարձրացնել Անգարայի տրուած վարկերը : Իտալացիք եւ Հոլանտացիք մերժեցին : Ի՞նչ ըրաւ Ֆրանսական պատուիրակութիւնը : Յայտարարեց — լաւ մտիկ ըրէք — որ կը համակերպի միայն Գերմանիոյ հաճոյք պատճառելու համար : Անհաւատալի ձախող քայլ : Բայց ասիկա պատճառ չէ որ մեր պաշտօնական ներկայացուցիչները ողեկոչեն «ֆրանքօ-թրքական բարեկամութիւնը ծնած Ֆրանսուա Ա·էն եւ Սիւլէյմանէ ի վեր...» լալիք բան չէ՞» :

Այսպէս, Ուաշինկթըն, Փարիզ եւ Պոն միշտ մրցակցութեան մէջ են սիրաշահելու համար Թուրքիան որ միայն մէկ բան կ'ուզէ.— Դրամ, դրամ, դրամ ...

Օրէ Օրին

ՈՒ ԾԵՐՈՒԿԸ ԼԱՑԱՒ...

Կիրակի առտու մըն էր :

Բարեկամներէս մէկուն մեծ հայրիկը, կարծեմ ութսունը անցած, դիմացս ելաւ, հանրային պարտէզը :

— Բարի լոյս, տղաս, ի՞նչ կ'ընես ... Եկեղեցի կ'երթամ, քալէ՛, հետս եկուր որ վրադ քիչ մը շնորհք գայ ... Արքեպիսկոպոսը պիտի պատարագէ եղեր, քալէ՛ ...

Քալեցի : Երկուքս միասին եկեղեցիէն ներս մտանք ու խելօքիկ մը, դիրք բռնեցինք, նստարաններուն ամէնէն ետեւի շարքը :

Զմռնիամ ըսելու որ այս մեծ հայրիկը ուրիշ մեծ հայրիկներու չէր նմաներ : Հմուտ գրաբարագէտ էր ու գոց գիտէր Նարեկը, Սաղմոսները եւ մնացեալները :

«Խորհուրդ խորին»ը երգած էին արդէն ու պատարագուոր արքեպիսկոպոսը — մեծափոր տեսակէն — խորան բարձրանալու վրայ էր :

Եւ սկսաւ ... ողբերգութիւնը :

— Լուացի սրբութեամբ զձեռս իմ ...

Ծերուկը քթին տակէն մռլտաց ·

— Սրբազա՛ն, սխալ ես ... «լուացից», ո՛չ թէ «լուացի» ...

— Խոստովանիմ առաջին Աստուծոյ ...

— Ձեղա՛ւ, Սրբազան ... «առաջի» ...

— Նա արար զմեզ եւ ո՛չ մենք եղաք ..

— Ոտքդ պագնեմ, Սրբազա՛ն, ատ ի՞նչ ըրիր ... Ըսէ՝ «մեք էաք» :

Կամացուկ մը, փորձեցի հասկցնել ծերուկին թէ եկեղեցիին մէջ չեն խօսիր, մեղք է : Ցանդիմանեց ·

— Դուն սո՛ւս եղիր, ես իմ ըրածս գիտեմ ...

Պատարագուոր, սարկաւագ ու դպիր, շոգեպինդ արագութեամբ, կ'աշխատէին ժամ առաջ, վերջացնել պատարագը : Ծերուկը կը շարունակէր իր տռտռոցը ·

— Տէր թագաւորեալ վայելչութիւնս կեցաւ ...

— Նորէն *սափրթմիշ* ըրաւ ... «Տէր թագաւորեաց, վայելչութիւն զգեցաւ ..»

— Ձի ողորմած եւ մարդասէր ես Աստուած գալով ..

— Հիմա պիտի խեղդեմ ... «զալով» չէ, Սրբազա՛ն, «գոլով» :

— Եւ մի ոք յապաշխարողաց եւ յանմաքրից Ներսէսի աստուածային ...

— Վա՛յ, բերանդ բռնուի, սարկաւագ ... Ծօ՛, ատ Ներսէ՞սը ուրկէ հանեցիր ... Ըսէ՛ «մերձեսցի յաստուածային խորհուրդս» ...

Նորէն կամացուկ մը, հասկցուցի ծերուկին թէ եկեղեցիէն ներս անվայել բաներ պէտք չէ գործածէր ...

— Դուն լեզուդ քեզի քաշէ ... Իմ ներսըս տակնուվրայ եղեր է, հիմա քեզի հետ ալ չսկսիմ, հա՛, սաստեց :

Սարկաւագը կը շարունակէր ·

— Ողջո՛յն տուք միմեանց, ի համբոյր սրբութեան ... Արդ դուրս ելէք եւ աղօթեցէք ...

— Ծօ՛, հիմա պիտի ճաթիմ, ա՛ ... «Դուրս» չէ ախպար, «դուրս չէ» ... «Առդրունս ելէք եւ աղօթեցէք» :

Մեծափոր Սրբազանը կ'ըսէր ·

— Արքէք ի սմանէ .. ·եւ բազմոց սեղանի ...

— Վա՛յ, ես մեռայ, աս ի՛նչ ապուր կերար, Սրբազա՛ն ... Ատ աղօթքին մէջ ո՛չ բազմոց կայ, ո՛չ ալ սեղան ... «Բազմաց հեզանի» :

— Շնորհեսցես մեզ ընդ երկար նաւերուս ուղիղ ...

— Աստուա՛ծ, համբերութիւն տուր ինծի ... Ծօ՛, ատ նաւե՞րը ուրտեղէն գտաւ ... «Շնորհեսցես մեզ ընդ երկայն աւուրս ...» :

Երբ կարգը եկաւ «Հայր Մեր»ին եւ դպիրները սկսան ծերուկը խեղթեցնել իրենց «եղիցի կամ քո»ներով, «հանապազօր»ներով եւ «մեղք թողուք մերոց»ներով, ժամանակը եկած էր փախչելու :

— Քալէ՛, տղաս, քալէ՛, չենէ հիմա պիտի խեղթեմ ... «Եղիցին կամք քո .. հանապարզորդ ... մեք թողումք մերոց ...» :

×

Մտանք պարտէզէն ներս, ուր արեւուն ճառագայթները ծաղիկներուն հետ կը սիրուըտէին :

Երբ խոտերուն վրայ երկնցանք, ծերուկը հառաչեց ·

— Հէ՛յ վախ, գրաբար, աս ի՛նչ օրերու հասցուցեր են քեզ ...

Ու աչքերը լեցուեցան ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ օր կրկին գործադուլը խանգարած էր երկրին կեանքը : Ծանօթ է որ արհեստակցական ընկերակցութիւնները կը բողոքէին կառավարական օրինագիծին դէմ որ կ'ուզէ արգիլել անակնկալ - գործադուլները եւ կը պահանջէ որ նուազագոյն հինգ օր առաջ յայտարարուի գործադուլ մը :

ԻՐԱՔԵԱՆ Քիւրտիստանը ամբողջովին քիւրտ ըմբոստներու ձեռքն է կ'ըսէ ամերիկեան մամուլի գործակալութեան մը թղթակիցը : Ժողովրդավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը Իպրահիմ Ահմէտ յայտարարած է թէ ցարդ իրաքեան բանակը ոչ մէկ յաղթանակ տարած է եւ իր վրէժը կը լուծէ անպաշտպան ժողովուրդէն : Քիւրտ պարագլուխը աւելցուցած է որ անյոյս չէ իրենց կռիւը, արդէն յաջողած են տապալելու Քասըմը եւ իր վարչակարգը, եթէ քանի մը օդանաւ եւ հակահրասայլ զէնք ունենային Պաաս կուսակցութեան հաշիւը կը մաքրէին :

ԻՍՐԱՅԷԼԷՆ կը հաղորդեն թէ ծնունդներու թիւը մէկ երրորդի համեմատութեամբ նուազած է Իսրայէլի հրեայ բընակչութեան մէջ վերջին տասը տարիներու ընթացքին մինչ տասը առ հարիւր աւելցած է Արաբներուն մէջ :

ՍՈՒՐԻՈՅ վարչապետը Սալահ Պիթար Դամասկոսէն Պաղտատ մեկնած է ճամբորդութեան դրդապատճառը ծանօթ չէ :

ՊՈՒՔՐԷՇԻ ձայնասփիւռը հաղորդեց թէ միսին գիները քաղաքին քառասուն առ հարիւր յաւելում մը պիտի կրեն :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՉԻՆ-ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մաօ ուղերձ մը ղրկած էր Համայնավար կուսակցութեան 20րդ Համագումարին, որուն մէջ մեռած բռնատէրին գործը կը հիւսէր լորձնաշուրթն բառերով։ Առանց Չինացիներուն կարծիքն առնելու, Խրուշչեւ Համագումարին առջեւ կարդաց իր երկար «յայտնի ճառը», որուն մէջ անպատսելի կերպով Սթալինը կը ներկայացնէր որպէս կիսախենթ ու արիւնարբու բռնատէր։ Փեքին պապանձած մնաց։ Մաօ խրատամբ կը զգար, թէ ապասթալինացումը ծնունդ պիտի տայ անհանդարտութեան ալիքներու. քանի մը ամիս աւելի ուշ Լեհաստանի եւ Հունգարիոյ ապստամբութիւնները փաստեցին թէ Մաօ իրաւացի է։ Հակառակ անոր, որ Սթալին Չինացիները օրօրած էր սին յոյսերով ու անոնց դաւաճանած, (նաեւ՝ օգնած Քորէայի պատերազմին ատեն), Մաօ ջերմ կողմնակից էր Սթալինի այն սկզբունքին, թէ իշխանութիւնը պէտք է կեդրոնաձիգ ըլլայ։ Մաօ կը նախընտրէր որ Կարմիր կայսրութիւնը ըլլայ կայուն, եւ ոչ թէ փոթորկայոյզ։ Ուրեմն, Չինաստանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէն աճապարանքով կազմակերպեց գաղտնի նիստ մը։ Ամիս մը ետք, Համայնավար Չինաստան արդէն գլուխ կը ցցէր, յայտարարելով որ, հակառակ Կրեմլինի բանբերներուն Սթալինի իրագործումները աւելի կը կշռէին քան սխալները։ Արտաքին քաղաքականութեան մարզին մէջ, Փեքին առժամեայ կերպով համաձայնեցաւ թիկունք կենալու Խրուշչեւի, որ Արեւմուտքի հետ խաղաղ համակեցութեան բանակցութիւններ վարէ. տրուած ըլլալով, մանաւանդ, որ այդ օրերուն Մաօ եւս առաջ կը քշէր Ասիոյ մէջ սիրալիր դրացնութեան համար՝ «Պանտունկի ոգին»։

Պայմանադրական այս համաձայնութիւնն իսկ չքացաւ երբ 1957ին Ռուսերը արձակեցին առաջին Սպուտնիկը։ Պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով համայնավար խմբակցութիւնը զինուորական մարզի մէջ առաւելութիւն մը արձանագրած էր Արեւմուտքի վրայ, կ'ըսէին Չինացիք. հետեւաբար, Կարմիրները պէտք է չհապաղեն առիթը՝ թերաճ երկիրներուն մէջ տեղափոխութեան կրակը վառելով, նոյնիսկ ի գին ընդհ. պատերազմի։ Ասոր փոխարէն, Խրուշչեւ շարունակեց Արեւմուտքի հետ խաղաղ ապրելու միջոցներ փնտռել։ 1958ին համաձայնեցաւ «հիւլէական ակումբ»ի ընդլայնման (հիւլէական ռումբերու բացօթեայ փորձերուն վերջ տալու համար)։ Թէեւ 1961ին ինք անտեսեց համաձայնութիւնը, սակայն ճամբայ ելած ատեն, դրդիչ պատճառներէն մէկն ալ հիւլէական պետութիւն դառնալու մասին Չինաստանի սնուցած փառասիրութեան վերջ տալն էր։

Ու երբ Չինացիները խնդրեցին, որ Ֆորմոզայի վրայ յարձակելու համար Ռուսերը իրենց հիւլէական աջակցութիւնը բերեն, Մոսկուա մերժեց։

×

Միւս կողմէ, Ռուսերը այնքան մեծ փափաք ալ ցոյց չէին տար իրենց Չինացի եղբայրներուն ներքին – տնտեսական յարաճուն դժուարութեանց օգնելու։ Մինչ Խրուշչեւ տնտեսական օգնութեամբ կը սիրաբանէր չէզոքավար Հնդկաստանի ու Եգիպտոսի հետ, եւ նոյն օգնութիւնը կը հասցնէր Եուկոսլաւիոյ՝ մինչեւ անգամ այցելութեան երթալով այդ «դաւաճանին», Թիթոյին, մէկ հատ իսկ յաւելեալ րուբլի չէր տրամադրեր Մաոյին։ Համայնավար Չինացիք առատօրէն կը կործանէին իրենց տրամադրութեան տակ գտնուած միակ հում նիւթը՝ չինացի ժողովուրդը։ Միլիոնաւոր գիւղացիներ ոչխարներու նման քշուեցան դէպի համայնական կայաններ ու լծուեցան պարտադիր աշխատանքներու։ Ընտանիքներու անդամներ հեռացուեցան իրարմէ, իւրաքանչիւր տան բակին մէջ աղէտ գիւղացիներ հիմնեցին խաղալիքանման պողպատի ձուլարաններ. օրուան կարգախօսն էր՝ «Համայնավարութիւնը կրնայ ցորեն հասցնել եւ պողպատ չինել»։ Կը կարծէին, որ աշխատանքով եւ «յեղափոխական վիպապաշտութեամբ» մէկ օրէն միւսը կրնան Չինաստանը դարձնել արդիւնաբերական երկիր։ Այս շարժումը կը կոչուէր «Ոստում դէպի առաջ», ու կազմակերպուած էր որպէս կտրուկ ճամբայ՝ դէպի համայնավարական սկզբունքներու իրականացում, եւ որպէս չառաչուն ապտակ՝ Մոսկուայի երեսին։ Խրուշչեւ գլուչացուց գիրենք, այս բոլորը անիրականալի էր։ Արդարեւ, քանի մը ամիս վերջ յայտնի եղաւ, որ շարժումը կատարեալ ձախողանք էր։ Խրուշչեւ իր օտար այցելուներուն հետ այս մասին խօսած ատեն քմծիծաղով կ'ըսէր միշտ, որ Մաօ Ցէ Թունկի ընել ուզածը երախայական պատրանք էր։

Երբ, ամերիկեան շրջապտոյտէն ու Քէմփ Տէյվիտի մէջ Այզընհաուըրի հետ ունեցած տեսակցութենէն վերադարձին, Խրուշչեւ Փեքին գնաց 1959ին, ներքին յարաբերութիւնները աւելի քան լարուած էին արդէն։ Օդակայանը զարդարուած էր Սթալինի հսկայական նկարներով։ Օդակայանէն քաղաք երթալու ճամբուն վրայ, Խրուշչեւ եւ Մաօ վիճաբանութիւն մը սկսան, որ պիտի տեւէր չորս օր։ Երբ Խրուշչեւ հրաժեշտ տուաւ, ամէնէն պաշտօնական հաղորդագրութիւնն իսկ չհրատարակուեցաւ։

1960ի սկիզբները, Մաօ, բոլորովին յուսահատած Խրուշչեւը տարահամոզելու կարելիութենէն, սկսաւ առանձինն կազմակերպել յարձակողական քաղաքականութիւն մը, որ նպատակ ունէր յանդելու՝ Խրուշչեւը իշխանութենէն վար առնելու։ Միաժամանակ ծայր տուաւ անվերջանալի բանավէճ մը, որուն մէջ Ռուսերը Լենինէն մէջբերումներ ընելով կը փաստէին, թէ «խաղաղ համակեցութիւնը» կարելի է. իսկ Չինացիները, դարձեալ Լենինէն մէջբերումներ ընելով կը փաստէին, որ «պատերազմը անխուսափելի է»։

Հարցը այն է, որ Լենին, եւ նոյնիսկ Սթալին երկու տեսակէտներուն ալ իրաւունք տուող յայտարարութիւններ ըրած են զանազան առիթներով, եւ ըստ պատեհութեանց։ Մոսկուա կը մատնանշէր, որ պայմանները անկասկած փոխուած են հիւլէական մեր դարուն։

1960 Յունիսին Մաօ Խրուշչեւի դէմ յարձակումի անցաւ Պուքրէշի մէջ գումարուած համայնավար երկիրներու համագումարին մէջ, Խրուշչեւ պայթեցաւ. «կարելի չէ մեքենայի նման կրկնել տասնեակ տարիներ առաջ Լենինի արտասանած խօսքերը։ Այնպիսի ժամանակի մը մէջ կ'ապրինք, երբ ո՛չ Մարքս, ո՛չ Էնկելս, ո՛չ ալ Լենին մեր մէջ կը գտնուին։ Եթէ այրուբենի գիրերով բառեր կերտել սորվող երախաներու պէս վարուինք՝ հեռու չենք կրնար երթալ»։

1960 Նոյեմբերին Մոսկուայի մէջ գումարուած համայնավար 81 կուսակցութեանց ժողովին բանաձեւը (որ անշուշտ միաձայնութեամբ քուէարկուեցաւ), տրամագծօրէն հակառակ այս երկու տեսակէտները հազիւ թէ կրցաւ կարկտել։

Իսկ անցեալ աշնան, երբ Համայնավար Չինաստան յարձակեցաւ Հնդկաստանի վրայ, Խրուշչեւ կրցաւ բոլոր համայնավարներուն փաստել, թէ Մաօ անհանդարտ մոլեռանդ մըն է պարզապէս. եւ անշուշտ, Մոսկուա ոչ մէկ ձեւով աջակից եղաւ Հնդկաստանի դէմ բռնկած չինական արշաւանքին։

Բայց երբ Խրուշչեւի հիւլէական հրթիռները Քուպայէն փոխադրուեցան Ռուսաստան, Մաօ աւելի քան երբեք համոզուեցաւ թէ Խրուշչեւ սխալ ճամբու վրայ է. սկիզբը «արկածախնդրութիւն» էր ըրածը, իսկ հիմա՝ «քափիթիւլասիոնիզմ»։

Փեքին կ'ուզէր բոլորը համոզել, թէ Արեւմուտքի ըրածը պլըֆ է. թէ «աշխարհակալութիւնը թուղթէ վագր է միայն»։ Իսկ Խրուշչեւ կը պատասխանէր, որ «թուղթէ վագրը հիւլէական ժանիքներ ունի։ Խենթ պէտք է ըլլալ համաշխարհային նոր պատերազմի մասին խօսելու համար»։

Վէճը, որ կը շարունակուի, այդ թըւականէն ի վեր քայլ մը իսկ առաջ գացած չէ։

Էր ատեն, երբ Արեւմուտքի մէջ սկեպտիկներ կը խորհէին, թէ ռուսեւչինական այս վէճը պարզապէս աչքի փոշի է։ Կը կարծէին, թէ Խրուշչեւ համեմատաբար բարի տրամադրութիւններ ցոյց պիտի տայ ու իրր թէ զիջումներ պիտի ընէ Արեւմուտքին, մինչեւ որ Ատլանտեան Ուխտէն կամ հիւլէական փորձերու դադրման շուրջ կարգ մը զիջումներ կորզէ. ապա՝ Մաօ բեմ պիտի բարձրանայ, եւ երկուքը միասին ձեռք ձեռքի տուած պիտի ճզմեն ազատ աշխարհը։

Բայց այսօր, անկարելի է երեւակայել, թէ չինեւռուս վէճը պարզապէս կանխորոշուած կատակերգութիւն է։ Հետզհետէ կը ծաւալի այն գաղափարը, թէ օր պիտի գայ երբ Արեւմուտքն ու Ռուսիա պիտի դաշնակցին Չինաստանի դէմ։ Այս տեսակէտին համոզուած են Ջօր. [illegible] եւ Արնոլտ Թոյնպիի նման իրարմէ շատ տարբեր մարդարէներ։ Անշուշտ, աւելի տարօրինակ բաներ պատահած են պատմութեան մէջ։ Բայց եւ այնպէս, այս հեռանկարը իր որոշ վտանգները ունի։

Արեւմուտքը դրեթէ անըմբռնելի կերպով սահած է Համայնավարութեան հանդէպ մեղմութեան նոր գօտիի [illegible] մէջ։ Քիչեր միայն կը շարունակեն խօսիլ Համայնավարութիւնը պարտութեան մատնելու մասին։ Խաղաղ համակեցութեան գաղափարը առաւել կամ նուազ չափով ընդունուած է Արեւմուտքի մէջ։ Ասիկա՝ անշուշտ միայն իրատեսութիւն կրնայ ըլլալ հիւլէական մեր դարուն։ Բայց ամբողջ Արեւմուտքի մէջ հետզհետէ աւելի կը ծաւալի այն համոզումը, թէ կարելի է լեզու գտնել խրուշչեւեան Համայնավարութեան հետ. թէ միայն Փեքինի Համայնավարութիւնն է դէշը։ Եւ ասիկա՝ բաւական տկարացուցած է հակահամայնավարութիւնը։ [illegible] «տրամաբանական» կեցուածքին շնորհիւ Իտալիոյ համայնավարները մեծ յաջողութիւն արձանագրեցին վերջին ընտրութեանց ընթացքին. Ֆրանսայի Ընկերվարականները, որոնք [illegible] հակահամայնավար էին, այժմ սկսած են ժողովրդական նոր ճակատ մը մասին երազել. Պելժիոյ Արտաքին նախարարը Փոլ Անրի Սփաք յայտարարեց վերջերս, որ ամերիկեան հիւլէական զէնքերու մթերքները Արեւմտեան Եւրոպայէն այլուր փոխադրելը այնքան ալ դէշ գաղափար չէ թերեւս։

Ասոնք՝ տակաւին համեստ յաղթանակներ են Խրուշչեւի համար։ Բայց կրնայ ատոնց շնորհիւ փաստել, թէ Փեքինի ըմբռնածին չափ ալ համայնավար դէշ ռազմավար չէ։

Քաղեց՝ Շ. [illegible]

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ ։

«ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԱՍՏՂԻԿԸ»

(ՓՕԼԻՆ ՊՈՆԱՓԱՐԹ)

Հակառակ իրենց մէջ գոյութիւն ունեցող տարիքի տարբերութեան — Ֆրերոն քառասունհինգ տարու մեծ է պարմանուհիէն — Փօլին եւ Ֆրերոն հիացած են իրարմով, առաջինը իր նազելութեամբ եւ գեղեցկութեամբ իսկ երկրորդը՝ իր ճոխութեամբ եւ արտասովոր փայլով։

Այդ շրջանին, Նափոլէոն, հանրապետական բանակներուն գլուխը անցած, Իտալիոյ մէջ ձեռք բերած նորանոր յաղթանակներէն վերադառնալով, կ'անցնի Մարսէյլէն։

Պահը յարմար նկատելով, Ֆրերոն կ'ըսէ.

— Քոյրդ եւ ես զիրար կը սիրենք խելայեղօրէն։ Թոյլ տուր որ ամուսնանանք...

Եթէ Նափոլէոն Պոնափարթ բանակի արտասովոր պետ մըն է, միեւնոյն ատեն ընտանիքի խոհեմ պետ մըն է։ Թէեւ չուզեր ուղղակի մերժել իր պաշտպանին՝ Պարասի փոխանորդին առաջարկը, սակայն յստակօրէն կը նախատեսէ որ Ֆրերոնի քաղաքական արեւը կ'ընթանայ դէպի իր մայրամուտը, մինչ իրը՝ հետզհետէ փայլելու վրայ է։ Աւելի մեծ ու փայլուն ծրագիրներ կ'որոճայ իր սիրեցեալ ու նախընտրելի քրոջ ապագային մասին, ու խուսափողական պատասխանով մը, կ'ըսէ Ֆրերոնի.

— Փօլին տակաւին շատ երիտասարդ է։ Վերադարձիս կրկին կը խօսինք այս հարցին շուրջ։ Քիչ մը եւս համբերէ...

Սակայն, սիրահարները չէին կրնար սպասել։ Գիշեր մը, երկնակամարին վրայ պլպլացող լուսնին շողերուն մեղսակցութեամբ, Փօլին եւ Ֆրերոն, ծովափի աւազներուն վրայ կը ճաշակեն սիրոյ պտուղը։

Այս պիտի ըլլայ Փօլինի, առաջին, ամէնէն կրքոտ եւ անկասկած մեծագոյն սէրը...

Ֆրերոն ստիպուած ըլլալով երկու շաբաթուան համար Փարիզ մեկնիլ, սիրահարները, իւրաքանչիւրը իր կողմէ, կը գրեն առնուազն երեսուն նամակներ, այսինքն ամէն օր երկու հատ, որոնց մէջ կ'արտայայտուի երկուստեք այրող ու խանձող սէր մը։

Սակայն, ինչպէս Նափոլէոն նախատեսած էր, Ֆրերոն գեղծումներու յանցանքով ամբաստանուելով չի յաջողիր վերընտրուիլ։ Իսկ Նափոլէոն Պոնափարթ Միլլեզիմոյի եւ Մոնտովիի յաղթանակներէն ետք, ամուսնանալով Ժոզեֆինի հետ, կը զբաղի իր ընտանիքին ճակատագրով։ Իտալիայէն, ուր կը գտնուի ինք, կը գրէ Ժոզեֆինին նամակ մը, որուն մէջ կ'ըսէ. «Աշխատեցէք Ֆրերոնի անցեալին մէջ արատ մը գտնել...»։ Ժոզեֆին, որ կ'ատէ Նափոլէոնի քոյրերը զանոնք ճանչնալէ իսկ առաջ, իսկոյն հետապնդումներու ձեռնարկելով, երեւան կը հանէ թէ Ֆրերոն իր նախկին հոմանուհիներէն Մառի Մասոնի հետ կենակցութեան միջոցին, այս վերջինէն ունեցած է երեք զաւակներ, զորս ճանչցած է իբրեւ իր...

Այս ծանր պարագան կ'ըլլայ Փօլինի խելագար սիրոյ երազներուն փլուզումը։ Պարմանուհին թեւակոխած է իր տասնըվեց տարեկանը։

Նափոլէոն կ'իմացնէ Ֆրերոնի թէ «արդէն երեք զաւակներ ունենալով եւ ծանրաբեռնուած ըլլալով բազմամարդ ընտանիքի մը հոգերով, դժուար էր իրեն համար այդ տարիքին նոր ամուսնութիւն մը կնքել...»։

Եւ որպէսզի մխիթարէ իր քոյրը եւ մեղմացնէ անոր սիրային յուսախաբութեան վիշտը, Նափոլէոն կը հրաւիրէ Փօլինը Իտալիա, ուր կը գտնուի արդէն Ժոզեֆին։

Երկու կիները, իրենց առաջին իսկ հանդիպումին, կ'ատեն զիրար, ինչպէս պիտի ընէին գեղեցկութեան եւ վայելչութեան ու հրապոյրի մէջ զիրար գերազանցել ուզող երկու ոսոխներ։

Ժոզեֆին տհաճութեամբ է որ [illegible] կ'ընդրէ իր ամուսնոյն զինուորներուն [illegible] գերը՝

« Ճանչնանք մեր երկու յաղթանակները,

« Ժողովուրդներ, խոնարհեցէք [illegible] լու ճակատները,

« Փօլին կը գրաւէ սիրտերը,

« Իսկ Պոնափարթ՝ քաղաքները...։

Իր կարգին, Փօլին, որ աւելի [illegible] է ու երիտասարդ, կը նախանձի իր [illegible] խին նրբութեան եւ վայելչութեան։ [illegible] չանար նաեւ տեղեկանալու այն [illegible] մասին, զոր Ժոզեֆին խաղացած էր [illegible] քը Ֆրերոնէն հեռացնելու ողբերգութեան մէջ։

Եւ սակայն, Միլանոյի Սերպելլոնի պալատին մէջ սարքուած շքեղ հանդէսներու գլխաւոր մթնոլորտը արդէն [illegible] սած էր Փօլինէն մոռցնել տալ իր [illegible] ջին սիրոյն՝ Ֆրերոնի յիշատակը։

Միւս կողմէն, Ժոզեֆին, [illegible] բութեամբ կ'ըսէր Նափոլէոնի.

— Այս փոքրիկը (Փօլին) [illegible] դարձած է... Պէտք է խորհիլ զինք [illegible] մուսնացնելու մասին։

(3 Շար.)

ՔԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԳԷՈՐԳ ԲՈՒՐՋԱԼԵԱՆ

Այս տարի կը լրանայ ծննդեան հարիւրամեակը ռուսական թատրոնի մեծ բարենորոգիչ, հանճարեղ բեմադիր Կոստանդին Սթանիսլաւսքիի :

Այս մեծ արուեստագէտը, արդարեւ, իր նորագոյն մօտեցումներով եւ յղացումներով, հանդիսացաւ քսաներորդ դարու ականաւոր թատերագէտը, որ միանգամէն բարենորոգեց ռուսական թատրոնը եւ հասցուց զայն նախանձելի բարձրութեան մը: Սթանիսլաւսքին էր որ հիմնեց Մոսկուայի Գեղարուեստական թատրոնը, որուն բեմին վրայ գործեց հրաշքներ :

Մեր դարը տակաւին չունեցաւ թատերական գործիչ մը որուն ստեղծագործութիւնները այնքան միահամուռ եւ տեւական կերպով ընդունուէին ու որդեգրուէին բեմական բազմազգի վարպետներու կողմէ, որքան Սթանիսլաւսքին իր դըպրոցով:

Այսօր, իր ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ, բովանդակ աշխարհ պիտի ոգեկոչէ իր անունը բազմաթիւ հանդիսութիւններով :

Փարիզի մէջ, նախանցեալ շաբաթ, ...ժէի Ֆրանսէզի նախաձեռնութեամբ, Սառա Պեռնարի թատրոնին մէջ տեղի ունեցաւ հանդիսութիւն մը, որուն ընթացքին ռուս մեծանուն արուեստագէտին կեանքին ու գործին մասին խօսեցան ֆրանսացի դերասաններ՝ Ա. Մ. Ժիւլիէն, Ժորժ Պարսաք, ինչպէս նաեւ Մոսկուայի թատրոնի տնօրէնը՝ Փլուչէք :

Կոստանդին Սթանիսլաւսքի բարեկամական մեծ կապեր ունեցած է հայ արուեստագէտներու հետ : Անոնցմէ մէկը եղած Գէորգ Բուրջալեան :

Երիտասարդ Գէորգ Բուրջալեանի հայրը՝ աստրախանցի Սերգէյ Բուրջալեան իր կարգին եղած է մեծ թատերասէր մը, եւ 1859 թուականէն սկսած Մոսկուայի հայ ուսանողներու ներկայացումներուն մէջ ստանձնած է գլխաւոր դերեր : Թատերասէր այս Հայը, որ բնակութիւն հաստատած էր Մոսկուայի մէջ, իր զաւակներուն հոգիին մէջ մտցուցած է թատրոնի սէրը :

Ճիշդ է որ Գէորգ Բուրջալեան եղած է առաւելապէս ռուսական թատրոնի գործիչ մը, այսուհանդերձ ան սերտօրէն կապուած է նաեւ հայ թատերարուեստին հետ :

Պատանի Գէորգը իր բեմական քայլերը առած է իր ծննդավայրին՝ Աստրախանի հայ սիրողներու կազմակերպած ներկայացումներուն մասնակցելով :

Մոսկուա փոխադրուելով, Գէորգ Բուրջալեան աւելի եւս կը մօտենայ հայ թատրոնին եւ գործնական մասնակցութիւն կը բերէ այն բոլոր ներկայացումներուն, ուր կը մասնակցէր նաեւ իր հայրը՝ Սերգէյ Բուրջալեան :

1909 – 1910 թուականներուն, Գէորգ Բուրջալեան մեծանուն Սեւումեանի հետ Մոսկուայի մէջ կը հիմնէ հայկական թատերախումբ մը ու կը սկսի բեմադրել Սունդուկեանի եւ Շիրվանզադէի գործերը :

Գէորգ Բուրջալեան գործօն անդամներէն մէկը եղած է նաեւ Մոսկուայի հայկական ակումբին: Այս ակումբի իր անդամակցութեան շրջանին եւս, Բուրջալեան ամէն առթիւ հետաքրքրութիւն ցոյց տուած է դէպի հայրենի թատրոնի ճակատագիրը :

Այդ շրջանին Գէորգ Բուրջալեանի անմիջական բարեկամներու շարքին կը գտնուէին՝ Ա. Ջիվելեգեան, Ե. Վախթանգով (Վախթանգեան), բանաստեղծ Ա. Ծատուրեան, գրող Կարէն Միքայէլեան, նկարիչ Սուրէնեանց, դերասաններ Յովհ. Աբելեան, Յովհ. Զարիֆեան, Աչօ Շահխաթունի, Իսահակ Ալիխանեան, Օլգա Մայսուրեան եւ ուրիշներ :

Կոստանդին Սթանիսլաւսքիի հետ իր սերտ բարեկամութիւնը պահ մը կը կտրէ Գէորգ Բուրջալեանի ունեցած կապերը հայ թատրոնին հետ, բայց այս խզումը կ'ունենայ նաեւ այլ բարիք մը :

Արդարեւ, աւելի խորացնելով իր աշխատակցութիւնը Սթանիսլաւսքիի հետ, Գէորգ Բուրջալեան շուտով կը դառնայ աջ բազուկը ռուսական թատրոնի մեծ բարենորոգիչին: Երբ այս վերջինը կը հիմնէ իր համբաւաւոր Գեղարուեստական Թատրոնը, Գէորգ Բուրջալեան Սթանիսլաւսքիի գլխաւոր օգնականը կը նշանակուի :

Արտակարգ թատերական տաղանդով օժտուած Գէորգ Բուրջալեան եղած է նաեւ չափազանց զգոյշ, խոհեմ եւ դժուարին րոպէներուն ամէն խուչընդոտ հարթող գործիչ մը: Կոստանդին Սթանիսլաւսքիի դիւանին մէջ կայ փաստաթուղթ մը, ուր մեծանուն թատերագէտը հետեւեալ կերպով կը բնորոշէ Գէորգ Բուրջալեանը .—

« Մենք բոլորս պէտք է յիշենք նրա հոգեկան նկարագիրը, որպէսզի կարելի լինի, գուցէ հէնց Գէորգ Բուրլաջեանին մտաբերելով, հաստատել, որ թատրոնում կան այնպիսի խանդավառ հոգիներ, որոնք ապրել, աշխատել եւ շատ բան են արել: Նրանք գուցէ հէնց այն գլխաւոր շաղախն էին, որը միացնում էր բոլորին, որը կարողանում էր իր բարութեամբ, իր զգայնութեամբ ու սիրով հարթել բոլոր անհարթութիւնները, չափաւորել տարբեր խառնուածքները, եւ միշտ պաշտպան կանգնել այն ամէնին, ինչ արւում էր Գեղարուեստական Թատրոնում : Երբ յայտնւում էր որեւէ վտանգ, Գէորգ Բուրջալեանը միշտ առջեւումն էր եւ բոլորին զգուշացնում էր այդ վտանգից»:

Ռուսական թատրոնին մէջ ձեռք բերած իր յաջողութիւնները ոչինչով պատճառ դարձան որ Գէորգ Բուրջալեան իր կապերը չշարունակէր հայ թատերական շրջանակներու հետ. միշտ սիրալիր, միշտ բարեացակամ, անիկա ամէն առթիւ ընդառաջ կ'երթար իր հայրենակիցներու խնդրանքներուն, անխախտ վստահութիւն մը ներշնչելով անոնց թէ միշտ ալ կրնային իր օժանդակութեանը վրայ հաշուել: Հետեւեալ դէպքը ցայտուն կերպով կ'ընդգծէ այդ պարագան :

Հայաստանի Հանրապետութեան շրջանին թատերական գործը աւելի եւս զարգացնելու եւ ամուր հիմերու վրայ դնելու համար, պետութեան կողմէ պաշտօն յանձնուեցաւ Յովհ. Սեւումեանին: Այդ գործը գլուխ հանելու համար, Սեւումեան հետեւեալ առաջարկը բերած է մամուլով .—

« Ես առաջարկում եմ հրաւիրել Մոսկուայի Գեղարուեստական Թատրոնի դերասան Պ. Գէորգ Բուրջալեանին, որը չափազանց օգտակար կը լինի առհասարակ հայ թատրոնական գործի կանոնաւորման համար: Սխալ կը լինի ենթադրել, որ մեզ չի յաջողուի Պ. Բուրջալեանին Հայաստան բերել: Ես բաւական մօտ ճանաչում եմ նրան եւ գիտեմ, թէ ի՛նչ վերաբերմունք ունի դէպի հայ բեմը: Անկասկած հեշտ չէ նրա համար, որպէս Գեղարուեստական թատրոնի հիմնադիրներից եւ նրա աչքի ընկնող գործիչներից մէկը, ընդ միշտ թողնել թատրոնը, բայց ժամանակաւորապէս նա անկասկած կը համաձայնի: Սրա համար ես կարծում եմ, նպատակայարմար կը լինի, բացի Պ. Բուրջալեանից, մի յատուկ դիմում էլ ուղարկել Մոսկուայի գեղարուեստական թատրոնի վարչութեանը: Համոզուած կարող եմ ասել, որ Գեղարուեստական թատրոնի վարչութիւնը ամենաջերմ վերաբերմունքը պիտի ցոյց տայ այս առաջարկին, որովհետեւ դա միանգամայն համապատասխանում է նրանց վաղուցուայ ցանկութեան ...»: («Նոր Աշխատաւոր», 1919, Թիւ 164):

Յովհ. Սեւումեանի այս կոչը կը մնայ «ձայն բարբառոյ յանապատի», իսկ ինքը «նոր կատրեր պատրաստելու համար», դարձեալ Հայաստանի Հանրապետութեան հրահանգով կը մեկնի Պոլիս ուր եւ կը մահանայ :

×

Այսօր, երբ աշխարհի վրայ բազմաթիւ ազգեր հանդիսաւոր յարգանք կը մատուցանեն ռուսական թատրոնի մեծ բարենորոգիչ Կոստանդին Սթանիսլաւսքիի յիշատակին, արդար է որ մենք եւս ոգեկոչենք այդ մեծ Ռուսին օգնականն ու անմիջական աշխատակիցն եղող Մեծ Հայուն՝ Գէորգ Բուրջալեանի անունը, որ իր բովանդակ կեանքի ընթացքին առաւելապէս ռուսական բեմին ծառայելով հանդերձ, մեծ երկրպագուն եղաւ նաեւ իր մայրենի թատրոնին:

Ու եթէ Գէորգ Բուրջալեանի տաղանդով փառաւորուեցաւ ռուսական թատրոնը, անկասկած որ, այդ տաղանդին շողերը լուսարձակուեցան նաեւ Հայոց Թատրոնի երկնակամարին վրայ :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ԿԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

1960ին, Միացեալ Նահանգներու մէջ 27 հազար հինգ հարիւր հոգի մեռած եւ չորս միլիոն հարիւր հազար հոգի ծանրօրէն վիրաւորուած են իրենց տուներուն մէջ:

Այս ահաւոր հաշուեկշիռին գլխաւոր պատճառը՝ տուներու մէջ իրրեւ սանդուխ գործածուող աթոռները եղած են: Յետոյ՝ շատ փայլեցուցուած տախտակամածները, սանդուխները: Երրորդ պատճառը՝ այրուցքը, չորրորդը՝ վառարանը, հինգերորդը՝ տղոց տրամադրութեան տակ ձգուած դանակները, լուցկիները եւ թոյները: Վեցերորդը՝ ելեկտրական գործիքները: Եօթներորդը՝ տան մէջ մնացած եւ կրկին գործածուած հինցած դեղերը եւայլն:

×

ԹՐԱՃՈՒԿԸ

Ատլանտեան Ովկիանոսին մէջ կ'ապրի ձկնաշխարհի ամէնէն հետաքրքիր կենդանիներէն մէկը՝ Թրաճուկը, որ սարսափելի գիշատիչ մըն է: Ան յաճախ ունի 5 – 6 մեթր երկարութիւն եւ մինչեւ 660 քիլօ ծանրութիւն, անոր թուրին երկարութիւնը կը հասնի 1,5 մեթրի: Հաշուուած է, որ այս ծովային գազանը, իր զոհին վրայ յարձակած ատեն կը սլանայ ժամը երկու հարիւր քիլոմեթր արագութեամբ: Ան կը սնանի փոքր ձուկերով: Թրաճուկը երբեմն մոլեգին կը յարձակի նաեւ կէտերու վրայ ու իր թուրով կը ծակէ անոնց հսկայ մարմինը :

1944ին, Հարաւային Ափրիկէի ափերուն մօտ, մեծ թրաճուկ մը ծակեց ձկնորսական նաւակի մը կողերը, օդը բարձրացուց ու ակնթարթի մը մէջ ծովուն խորը տարաւ նաւակն ալ, անոր մէջ գտնուող երկու ձկնորսներն ալ :

Ովկիանոսներու մէջ ապրող շնաձուկի արժանի մրցորդն է այս ծովային գազանը :

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (182)

ԵՐԼՏՐՁԻ ՌՈՄՓԱՆ

●●●

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

...տուա յայտարարեց նաեւ թէ՝ Րիշշի ...իրային յարաբերութիւններ ունէր Մա...ի Փաւքալ անուն կնոջ հետ եւ թէ օր մը, երբ կը խօսէր Աւստրիոյ հիւանդանոցին մօտերը գտնուած տուն մը պահուած մէլինիթները անկէ հանելու վրայ, ...ոսիս յայտարարեր է թէ պատրաստ է ծառայելու, իր կինը՝ Աննա Նէլլէնս, ...րկելով եւ կամ անձամբ երթալով, բայց Սիլվիօ Րիշշի ըսեր է թէ այդ գործը ...ն ալ կրնայ կատարել :

Ասոր համար նախ ձօնս յարկաբաժնին գտնուող Սիլվիի Մանուկը, որ ամբաստանեալներուն հետ կը գտնուէր, բերուեցաւ ու հարցաքննուեցաւ : Մանուկ նախ ուրացաւ, բայց երբ Ժօրժի հետ դէմ առ դէմ բերուեցաւ, խոստովանեցաւ եւ ըսաւ թէ Գառլ Եուվանովիչի՝ այսինքն Կարապետ Աչոտի, Թրասայի՝ այսինքն Արտաշ Թորգոմի, Վռամշապուհ Քէնտիրեանի եւ ամբաստանեալներէն երբեմն խոհարար ու յետոյ Պայպլ Հաուզի շրջուն դրամաձառ Եղիա Գահվէճեանի միջոցաւ «Դրօշակ» կոմիտէին մէջ մտնելով՝ յանձն առած է Կոմիտէին ամէն տեսակ պաղձանքներուն ու գործողութիւնները կատարել, Մանուկ ըսաւ նաեւ թէ Կոմիտէի անդամներուն թիւը աւելցնելու ջանալով, ընկերութեան մէջ մտցուցած է ամբաստանեալներէն Իշխանի Երուանդը, կապան Մկրտիչի եղբայրը՝ Յովհաննէսը, քեռորդին՝ Յովսէփը, սրճարար Նշանը, փախստական կօշկակար Արշակը, քաղաքային բժշկական վարժարանի ուսանողներէն ըլլալով, նոյն վարժարանէն հեռացած Յովակիմը ու Գարեգինը, եւ հանգուցեալ Մանուկը: Մանուկ յարեց թէ ատոնց՝ «Դրօշակ» լրագիրը կարդացնել տուած, նոյն խանին սենեակին մէջ անոնց հետ խորհրդակցութիւններ կատարած եւ վերոյիշեալ անձանց իւրաքանչիւրը զանազան աստիճանով Կոմիտէին գործողութեանց մէջ ծառայել տուած է. նաեւ միւս կողմէ նպաստ հաւաքելու ձեռնարկած է եւ Թորգոմի յանձնարարութեամբ «Ա. Օ. Ժօրժ» հասցէն պատրաստելով, այդ հասցէով «Դրօշակ» խռովարարական լրագրէն բազմաթիւ օրինակներ բերել տուած եւ Թորգոմի հետ զանոնք ցրուած է:

Մանուկ խոստովանեցաւ նաեւ թէ՝ Եղենական դէպքէն տեղեկութիւն ունի, եւ թէ դէպքէն առաջ, Թորգոմ, Մկրտիչ ու Սիլվիօ Րիշշի՝ այսինքն Վահան իրենց բերին մեծ ծրարի մը մէջ դրուած հրանիւթեր, որոնց մէկ մասը, Թորգոմի դեկոյցով, դրամաձառ Եղիայի ու սրճագործ Նշանի յանձնած է. իսկ մնացած մասը, Մկրտիչի քեռորդիին՝ Յովսէփի միջոցաւ Վահանի ղրկած, տասը հատ փշտիկաւոր ու պարապ ռումբերը ընդունած է, սակայն վախնալով՝ զանոնք նետած է տունին հորին մէջ :

Այս խոստովանութեան վրայ, իսկոյն ձեռնարկուեցաւ ձերբակալելու Մանուկի այն ընկերները, որոնց անունները յայտնած էր: Միւս կողմէ նոյն տունին հորին մէջ խուզարկութեան ալ ձեռնարկուեցաւ: Արդարեւ գտնուեցան 15 հատ փշտիկաւոր պարապ ռումբեր, հորին տակէն գտնուեցաւ նաեւ քարիւղի թիթեղեայ տուփի մէջ դրուած ցեխ, որ թնդանօթաբան զննելով, քննութիւն կատարուեցաւ եւ հաստատուեցաւ թէ այդ ցեխին մէջ մէլինիթ պայթուցիկ նիւթը կայ. Մանուկը բացարձակապէս ըսաւ թէ իր կողմէ ընդունուած, մասամբ դրամաձառ Եղիայի ու մասամբ՝ սրճարար Նշանի յանձնած ու մնացածն ալ նոյն հորը նետելով բնաջինջ ըրած նիւթերուն ամէնքը երեսուն քիլոյէն աւելի էին: Իսկ մնացած երեսուն քիլօ մէլինիթն ալ երեւան հանելու գործին մէջ յաջողութիւն ձեռք բերուեցաւ :

Բերա, Բաբի Տէրոյի խանութի մը մէջ հաստատուած սրճարար Նշան ալ բերուելով հարցաքննուեցաւ: Ան նախապէս ուրացաւ, բայց Մանուկի հետ դէմ առ դէմ բերուեցաւ: Անոր խանութին մէջ կատարուած խուզարկութեամբ, խանութին շուրջ մէկ մեթրի չափ դէպի պատին տակ իջնող ծակեր գտնուեցան, որոնց շուրջ «գինկօ»յով պատուած էր՝ ուշադրութիւն չհրաւիրելու համար. նաեւ քովէն գտնուեցաւ «Դրօշակ» թերթին վերջին թիւերուն պատկերազարդ մէկ օրինակը :

Այս պարագաներուն վրայ ըսուեցաւ Նշանի թէ ուրացումի տեղի չէ մնացած: Նշանի հարցուեցաւ թէ Թորգոմի ազդարարութեան վրայ Մանուկի կողմէ իրեն յանձնուած պայթուցիկ նիւթերը ի՛նչ ըրած է»:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ 66ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի, (Յուլիս 21), Շաւիլի անտառին մէջ) (գերեզմանատան մօտ), առաւօտէն մինչեւ երեկոյ :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէին :

Նախաձեռնութեամբ Շաւիլի «Արղութեան» խումբին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տեղւոյն մասնաճիւղին :

Գեղարուեստական բաժինը Նոր Սերունդին կողմէ :

Ազգային եւ ժողովրդական երգեր, պարեր եւ արտասանութիւն, բարձրախօսով :

Շիրիմներու այցելութիւն ժամը 3ին, Շաւիլի գերեզմանատունը :

Կը խօսի Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ, մատչելի գիներով :

Անձրեւի պարագային զուրցի սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ընկերահամակրական խնջոյք :

Կառախումբ՝ Մոնփառնաս – Վերսայլի գիծը, իջնել Շաւիլ :

Օթօպիւս 171, Փոն տը Սեւրէն, իջնել Շաւիլ, Փիւի Սան Վէն :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կրընոպլի Հ. Յ. Դ. «Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի :

Այս Կիրակի, Սէսինէէն վեր Սէն Նիզիէ ճամբուն վրայ Շաթօ տը Պօրկար, գեղատեսիլ ծառաստանի եւ պաղ ջուրի մօտ :

Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ դիւրամատչելի գիներով :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Նոր Սերունդի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի :

Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն :

Պ. Թէսիէի ագարակին զովասուն ծառերուն տակ Շըմէն տը լա Ֆօրէ (Հօթ Ֆավանթին) :

Կը խօսի՝ Ընկ. Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Նոր Սերունդին կողմէ, հայկական եւ եւրոպական պարեր, երգ, նուագ, արտասանութիւն, հաճելի ժամանց :

Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ, չամփուրով խորոված :

ԾԱՆՕԹ.— Փոխադրութիւնը տեղի կ'ունենայ ընկերներու ինքնաշարժներով, Սինեմա Փալասի առջեւէն, առտուն ժամը 10–12·30, կէս օրէն վերջ 1·30–3 :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Տիկնանց յանձնախումբը կը խնդրէ կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ հետեւեալ թուականները.—

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1, Երեքշաբթի երեկոյ Տիկնանց յանձնախումբի կազմութեան Գ. տարեդարձին առթիւ գեղարուեստական երեկոյթ :

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 19, ցուցահանդէս հայ արուեստագէտներու նկարիչ, արձանագործ եւ փորագրիչներու գործերուն :

Հայկական Թանգարանը, 52 Ավընիւ Ֆոշ, (Փարիզ 16) :

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7, 8, 9, 10, «Բարենպատակ վաճառք» :

Յառաջիկային պիտի տրուին մանրամասնութիւններ :

×

Հ. Յ. Դ. Վիէնի Անի կոմիտէն պիտի տօնէ Հերոսներու Օրը, Յուլիս 28ին Կիրակի օր :

Imprimerie Speciale du Journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

Կարեւոր օրակարգ :

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

ՓԱՐԻԶ – Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Այս Կիրակի պայծառակերպութիւն Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի – Վարդավառ :

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ :

Բշ. օր Մեռելոց Ս. պատարագ, ժամը 10ին :

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու Ս. պատարագին :

×

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Պատարագ սովորական ժամուն :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի տօն Վարդավառի, հանդիսաւոր արարողութիւն եւ Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի :

յաւարտ Ս. պատարագի, Մեռելոցի հոգեհանգիստ համայն ննջեցելոց հոգւոցն ի հանգիստ :

Հաւատացեալ ժողովուրդը կը հրաւիրուի օրուան տօնին յատուկ հոգեմայլ շարականներու եւ արարողութեանց հաղորդակից ըլլալու համար :

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տարօն – Տուրուբերան Հայր. Միութիւնը կը փութայ ծանուցանել Տէսինի եւ շրջակայքի հասարակութեան թէ այս Կիրակի առաւօտեան ժամը 8·30ին ժամերգութիւն եւ ժամը 10ին պատարագ ու մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իր բիւրաւոր նահատակներու հոգւոյն համար, Տէսինի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ Վարդավառի տօնին առթիւ : Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ.— Վարագ Քհնյ. Աւագեան :

ՎԱՐԴԱՎԱՌԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 21ԻՆ

Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը կը տօնէ Վարդավառը : Այդ առթիւ հոգեհանգիստ – պատարագ տեղի կ'ունենայ Հայոց եկեղեցին ի յիշատակ մեր Բիւրաւոր Նահատակներուն, որոնք ինկան Թուրք թշնամիի ձեռքով մեր հայրենի հողերուն վրայ, 1915ի Վարդավառէն սկսեալ :

Կը խնդրուի մեր հայրենակիցներէն հոծ բազմութեամբ ներկայ գտնուիլ յարգանքի այս տօնին :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է փութան դիմել տեսչութեան հասցէին :

COLLÈGE ARMÉNIEN SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

Եւրոպայի մէջ, հայ մանչերու համար հիմնուած, ֆրանսական եւ հայկական ուսումնական կատարեալ ծրագիրներով օժտուած մեծագոյն եւ ծաղկեալ ուսումնարանն է Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը, ուրուն սեմէն ներս հայ մանուկին հոգին, միտքը եւ մարմինը կը մեծնայ, կը ծաղկի եւ կ'ընդլայնի բաղձալի համեմատութիւններով :

FOURRURES
Roger YOPIAN
PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ոմն՝ Լոնտոնէն՝ մէկ անգլ. ոսկի :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Ազք. Որբախնամ Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ քսան ֆր. Պ. Ժան Օհանեանէ, իրենց զաւկին մկրտութեան առիթով :

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Հռիփսիմէ Քէշապեան իր սիրելի խնամիին՝ ողբացեալ Կղեմէս Օհանեանի մահուան քառասունքին առթիւ 20 ֆր. կը նուիրէ Շաւիլի եկեղեցիին :

ԵՐԵՒԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԸ

Ուշադրութիւն, Եւրոպայի երկիրները ապրող Հայերուն համար տրուող Երեւանի ձայնասփիւռի հաղորդումներու ալիքները փոխուած են. Յունիս 23էն սկսեալ յիշեալ հաղորդումները կը սփռուին՝ իւրաքանչիւր Չորեքշաբթի եւ Կիրակի առաւօտները, Փարիզի ժամով ժամը 8·30էն սկսեալ մինչեւ 9ը հետեւեալ կարճ ալիքներու վրայ. 19·59, 25·15, 25·45, 30·82 եւ 40·71 մեթր :

… ՖՐԱՆՍ 1 … ՅՈՒԼԻՍ 24 …
FRANCE - I
« LES HEURES ARMENIENNES »

ՌՈՒԲԷՆ ՄԵԼԻՔ – ԵՒԱ ԿՐԻԼԻՔԵ
պատրաստուած են
« Հայկական կէս ժամը »

Չորեքշաբթի՝ Յուլիս 24, ժ. ը 22·20

Յայտագրին գրական բաժնին մէջ Սայաթ – Նովա, Վարուժան, Զարենց, Թէքէեան … :

Ֆրանսերէն կ'արտասանէ՝

ՍԵՐԺ ՌԵԺԻԱՆԻ

ԺԱՄԸ 22·20 … ՅՈՒԼԻՍ 24

ՊԱՀԱՊԱՆ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հանրային շէնքի մը համար կ'ուզուի պահապան մը :

Մանրամասնութեանց համար դիմել խմբագրատուն, կէսօրէ վերջերը ժամը 15էն 19 :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՓՈՆ ՏԸ ՇԵՐԻԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԼԻՈՆԻ «ՍԻԱՄԱՆԹՕ» խումբին կողմէ, Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՅՈՒԼԻՍ 21ին, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Լը Թրիփթէ անտառին մէջ, կայարանին մօտ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ.—

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ, ԵՐԳԵՐ, ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ :

Ճաշ դիւրամատչելի գիներով :

Մեկնում Փլաս Կիշառէն ժամը 9ին : Ճշդապահ ըլլալ :

Անձրեւի պարագային սրահը ապահովուած է :

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է…. ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք…. ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք
Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ
ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ
PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet
136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47
11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06
ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն : Նորոյթ խղանկարներ, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ.—
Tapiflex — Tapisom — Carpette
Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :
Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ
52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86-60 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 19 ՅՈՒԼԻՍ

VENDREDI 19 JUILLET 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9660

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9660

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՓԱ՛ՌՔ ԱՐԻ ԱՐԱՆՑ ՔԱՋԵՐՈՒՆ

...րքան տխուր պիտի ըլլար Հայոց ...ամութիւնը առանց արի արանց քաջե... ...ու հերոսական սխրագործութեանց, ա– ...անց զարերու ընթացքին մեր հայրերու ...ած պանծալի դիւցազնամարտերուն՝ ...րենուն ազատութեան եւ անկախ հայ – ...ենիքի :

Մեր կուրծքերը հպարտութեամբ կ'ու– ...ին եւ մեր հոգիները հրճուանքով կը ...յտան ամէն անգամ որ կը յիշենք ...ովսէս Խորենացիի անմահ տողերը .

«Զի թէպէտեւ եմք ածու փոքր ...» :

Այսինքն՝ թէեւ մենք փոքր ազգ մըն ...նք, թիւով քիչ եւ զօրութեամբ տկար, ...տ անգամ ալ օտարներու կողմէ նուաճ– ...ուած :

«Սակայն բազում գործք արութեան ...ստանին գործեալ եւ ի մերում աշխարհիս ...է արժանի գրոց յիշատակի ...» :

Աւելի քան հազար հինգ հարիւր տարի ...առաջ գրուած այս սրտառուչ վկայու – ...թիւը չպարզեցաւ ճշմարտութիւն մը ըլ – ...լալէ : «Արութեան գործերը» կարմիր ...գիծի մը նման անցան մեր ամբողջ պատ– ...մութեան մէջէն հասնելով մինչեւ մեր օ– ...րերը :

Արի արանց քաջեր էին այն անհամար ...հայորդիները, որոնք զինուորագրուած ...«սուրբ գործ»ին՝ անոր նուիրական դը– ...րօշին տակ կռուեցան յանուն Հայրենիքի ...ազատութեան :

Երախտագէտ Հայութիւնը այս օտար ...ափերուն տակ անգամ չի մոռնար իր ...հերոս զաւակները, որոնք իրենց կարմիր ...արիւնը տուին ազգին համար :

Հերոսներու Օրը տօնելով ամէն տարի ...այս եղանակին, կ'ոգեկոչենք անոնց ան– ...մոռանալի յիշատակը :

Հաւատարիմ կը մնանք Խանասորի 250 ...անձնազոհ հայդուկներու կտակին : Յիշա– ...տակի օրուան կը միացնենք նաեւ անուն– ...ները բոլոր անոնց, որոնք Խանասորէն ...առաջ եւ անկէ վերջ զոհուեցան յանուն ...Հայութեան :

Այսօր երբ կ'ոգեկոչենք Խանասորի յի – ...շատակը, մեր մտածումները կ'երթան ...այն դժխեմ օրերուն, երբ կարմիր սուլ– ...թանը յուսերժացնելու համար իր տիրա – ...պետութիւնը օսմանեան կայսրութեան ...այլազան տարրերուն վրայ, մէկ ցեղը կը ...հանէր միւսին դէմ :

Քիւրտին խլամական մոլեռանդութիւ– ...նը կը գրգռէր՝ ահուսարսափի տակ պա– ...հելու համեստ քրիստոնեայ Հայերը : ...«Համիտիյէ» հեծելազունդեր կը կազ – ...մէր եւ քիւրտ ցեղապետներուն լայն ա – ...նձնաշնորհներ կուտար կեղեքելու հա– ...մար խաղաղասէր հայ արհեստաւորն ու ...գիւղականը :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կազմակերպե– ...լով իր առաջին մեծ արշաւանքը Քիւրտե– ...րուն դէմ՝ նպատակ ունէր այս վերջին– ...ները պատժելէ զատ նաեւ խիստ ազդա – ...րարութիւն մը ուղղել Ապտիւլ Համիտին, ...որպէսզի վերջ տայ իր ջարդի քաղաքա – ...կանութեան : Այնուհետեւ հայկական ...ջարդ տեղի չունեցաւ մինչեւ իր գահըն– ...կեցութիւնը 1909 Ապրիլին, երբ ոճրա – ...գործ Իթթիհատը կազմակերպեց Կիլի – ...կիոյ կոտորածը :

Քիւրտերը երէկ «իսլամ» էին եւ հլու ...կամակատար մահմետականներու խալի – ...ֆային : Այսօր դարձած են «քիւրտ» եւ ...զէնքի փարած կը կռուին իսլամ իշխա – ...նութեանց դէմ, ինքնավարութիւն պա – ...հանջելով :

Ազգային զգացումը յաղթած է կրօնա– ...կանին :

Փոխուած են դարերը : Փոխուած են ...նաեւ ժողովուրդները :

Երէկ Թուրքերու ձեռքին գործիք դար– ...ձած՝ չէին երեւակայեր, որ այդ ձեռքը

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ ՉԷ ՀԱՆԴԱՐՏԱԾ

ՍՈՒՐԻԱ ԵՒ ԻՐԱՔ
Կ'ՈՒԶԵՆ ՓՐԿԵՆ Ա. Մ. Հ. Ը

Շատ կը խօսուի վերջերս թէ Յուլիս 22ին, յեղափոխութեան տասնըմէկերորդ տարեդարձին առթիւ, Նասր պիտի լուծէ Արաբ Մ. Հանրապետութիւնը, այդ պատճառաւ Սուրիա եւ Իրաք կը փորձեն վերջին ճիգ մը ընել փրկելու համար միութիւնը : Գրած էինք թէ Սուրիոյ վարչապետը՝ Սալահ Պիթար Պաղտատ մեկնած էր առջի օր : Երբ իրաքեան մայրաքաղաքը կը ժամանէր, անմիջապէս կը խոստովանէր թէ իր այցելութեան նպատակն է գիւրացնել ճամբան դէպի միութիւն :

Բայց Նասր ուրիշ պայմաններ ունի : Միութիւն կ'ուզէ միայն կառավարութեան մը հետ որ բոլոր «միութենական» կուսակցութեանց ներկայացուցչական բնոյթն ունենայ : Քանիցս յայտարարած է թէ չուզեր խորհրդակցիլ միայն պաասական վարչակարգի մը հետ : Եւ երբ իրաց այս կացութեան մէջ, Դամասկոսէն հաղորդեցին թէ սուրիական կարեւոր պատուիրակութիւն մը Գահիրէ պիտի երթայ առանց սպասելու յեղափոխութեան տարեդարձի հանդիսութեանց, լուրն իսկ բաւական նշանակալից թուեցաւ արաբական երկիրներուն :

Լիբանանեան մամուլը կը գրէ նոյնիսկ թէ Պաաս կուսակցութիւնը անձնատուր եղած է եւ ընդունած նախագահ Նասրի դրած պայմանները վերջ դնելու համար այն տագնապին որ կը սպառնար երեք երկիրներու մէջ կնքուած միութեան :

Պէյրութի արաբական օրաթերթերէն՝ Ալ Քիֆահ, որ շատ պաաասական կը նըկատուի, կը գրէ «Միջամտութիւնը յաջողեցաւ» : Ո՞վ միջամտած է կ'ըլլայ անմիջապէս ընթերցողին հարցումը : Կը թուի թէ Մարոքցի մը, Ժողովրդական Ուժերու Ազգային Կուսակցութեան պետ, Մահտի Պեն Պարքա որ վերջերս շատ կ'երթար – կուգար Պաղտատ, Գահիրէ եւ Դամասկոս :

Լիբանանեան նոյն օրաթերթին համաձայն, նախագահ Նասր հետեւեալ պայմանները դրած է (եւ Պաասը՝ ընդունած). — Զինուորական կոմիտէ մը նախկին Պաշտպանութեան նախարար՝ Զօր. Մոհամէտ էլ Սուֆիի նախագահութեան տակ պիտի քննէ Նասրամիտ բոլոր սպաներու պարագան, վերստին առնելու համար բանակին մէջ : Ծանօթ է որ այդ սպաները սուրիական բանակէն հեռացուեցան վերջերս : Միւս կողմէ Պաասականները տրամադրութիւն յայտնած են սուրիական դահլիճին մէջ առնելու այն անձնաւորութիւնները զորս կ'առաջարկէ Նասր եւ Եգիպտոսի, Սուրիոյ, Իրաքի եւ Ալժերիոյ ներկայացուցիչներէն կազմուած կոմիտէի մը յանձնել բոլոր առկախ հարցերը Նասրի եւ Պաասի միջեւ :

ՔԻՒՐՏԵՐԸ՝ ԱՆԳԼԻՈՅ ԴԷՄ

Յանուն քիւրտ ժողովուրդին, Փարիզի պարագլուխը՝ Պետր Խան շատ խիստ նամակ մը գրած է վարչապետ Մաքմիլընի ուր կ'ըսէ ի մէջ այլոց.— Չէք կրնար անգիտանալ թէ առաջին աշխարհամարտի վաղորդայնին Մեծն – Բրիտանիա Իրաքի միացուցած է Քիւրտիստանի հարաւը եւ այս հակառակ քիւրտ ժողովուրդին ընդդիմութեան : Մեծն Բրիտանիա չյարգեց 1922ի իր յանձնառութիւնը, միացած իրաքեան կառավարութեան յանձնառու – թեան՝ ճանչնալու Քիւրտերուն իրենց հարազատ կառավարութիւնը կազմելու իրաւունքը ինքնավար Քիւրտիստանի մը մէջ Իրաքէն ներս : Ուրեմն, բրիտանական կառավարութիւնը ուղղակի պատասխանատու է այն դժբախտութիւններուն որոնց ենթակայ է քիւրտ ժողովուրդը : Աւելին՝ ձեր կառավարութիւնը ներկայիս սպառազինութիւններ կը յանձնէ Իրաքի որուն գործածութիւնը չէք կրնար անգիտանալ» : Եւ Պետր Խան կ'ուզէ որ Անգլիա անմիջապէս դադրեցնէ իր յանձնումները Իրաքի, գիտակցի իր պատասխանատուութեանց եւ հարկ եղած հրահանգները տայ ՄԱԿի բրիտանական պատուիրակութեան որպէսզի Ապահովութեան Խորհուրդը առխպողաբար քննէ այս հարցը :

Պետր Խան նման նամակներ ղրկած է նաեւ Արտաքին Նախարար՝ Լորտ Հիւմի եւ ընդդիմադիր պարագլուխ՝ Հարոլտ Ուիլսընի :

օր մը զիրենք ալ պիտի ջարդէր : Արեան մէջ պիտի խեղդէր յանուն ազատութեան իրենց մղած ապստամբական շարժումները : Այսօր կը զգջան անշուշտ :

Փա՛ռք մեր արի արանց քաջերուն :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

Օրը Օրին

ՇՌԱՅԼՈՒԹԻՒՆ...

— Տիար նախագահ, ես շատ կարեւոր ըսելիք մը ունիմ ...

— Դուք, առաջուց, ձեր ըսելիքին մասին «կարեւոր է» մի՛ ըսէք : Զգեցէք թող ժողովը լսէ ...

— Ա՞տ ինչ խօսք է, Տիար նախագահ.. Ես վիրաւորուած եմ : Պատիւս, արժանապատուութիւնս մէկ սենթի իջեցուցիր ... Քառասուն տարի է այս ժողովին կուգամ, կ'երթամ.. Օր մը օրանց իմ բերնէս անկարեւոր խօսք մը լսա՞ծ էք...

— Նախագահին հետ յոգնակիով կը խօսին— Քառասուն տարուան մէջ այդքան մը բանը չսորվեցա՞ր, մարդ Աստուծոյ..

— Ինծի նայէ, դուն այդ անկիւնէն, ինծի աշխարհագրութեան դաս տալու չելլես... Ես իմ ըսածս գիտեմ... Մեր նախագահը իմ հին դասընկերս է ... Իրեն հետ յոգնակիով ալ կը խօսիմ, եզակիով ալ, Բացառականով ալ, Տրականով ալ... Եթէ ուզեմ, Գործնականով անգամ կրնամ խօսիլ... Ատիկա մեր երկուքին գիտնալիք բանն է ...

— Գործնական չէ, Գործիական... Դուն թուաբանութիւն կարդացած չե՞ս..

— Յարգելի ժողովականներ, ժամանակ կը վատնէք ... Պիտի ստիպուիմ նիստը վերջացնելու ...

— Ատանկ բան չես կրնար ընել, մինչեւ ես իմ ըսելիքս ըսեմ ...

— Ներողութի՛ւն, իրա՛ւ, ձեզի խօսք տուած էի... Սկսէք, խնդրեմ ...

— Ըսելիքս հետեւեալն է... Աստեղը դուք հաշիւ մը տուեր էք... Այդ հաշիւին վրայ, իմ աչքիս զարկաւ 17 սենթի ծախք մը... Ատ ծախքին դիմացը գրեր էք «մելան»... Ըսելիքս հետեւեալն է ... Ինչպէս որ դուք ամէնքդ ալ գիտէք — չգիտցողներն ալ գիտցողներուն թողհարցընեն – ես յայտնի վաճառական եմ աս քաղաքին մէջ... Գրասենեակ ունիմ ... Գրասենեակիս մէջն ալ գրասեղան : Գրասեղանիս վրան ալ թուղթ, մատիտ, գրիչ, մելան, ծայր, քանակ, գնդասեղ, ծծուն ...

— Մեզի՞ ինչ, եղբայր, ի՛նչ կ'ուզես ունեցիր ...

— Ըսելիքս հետեւեալն է... Դուք գիտէ՞ք թէ ես այդ թուղթն ու մատիտը, գրիչն ու մելանը եւ մնացածները ինտոր ձեռք կ'անցընեմ ...

— Ո՛չ գիտենք, ո՛չ ալ կ'ուզենք գիտնալ ...

— Ընդմիջումներ չըլլան ...

— Շնորհակալ եմ, նախագահէս .. Ինտոր որ ըսի, ըսելիքս հետեւեալն է... Հա՛, պիտի ըսէի թէ այդ թուղթը եւ մընացածները ինտոր ձեռք կ'անցընէի ... Աղբօրս տղան, հայերէն լրագրի մը մէջ կ'աշխատի եւ ան ուզածիս չափ թուղթ կը բերէ... Կնկանս քրոջը աղջիկը մատիտի գործարան մը կ'աշխատի, մատիտներս ալ ան կը բերէ ... Ըսելիքս հետեւեալն է... Հիմա, մեր ընկերութիւնը աս 17 սենթի շռայլութիւնը ըրեր է, կը վայլէ՞, եղբայր... Աս դրամները գետնէ՞ն կը ժողվէք կոր... Ըսել է որ թղթավաճառին գացեր էք եւ 17 սենթի մելան եւայլն առեր էք : Ձեռքերնիդ ալ ինտո՞ր վրայ գացեր է, չեմ հասկնար... Ազգին դրամները ի՛նչ խիղճով կը ծախսէք եւ գիշերներն ալ կը քնանաք :

— Եզրակացութեան եկուր ...

— Կուգամ կոր... Ըսելիքս ան է որ աս մելանը ետ տալու ենք եւ դրամը ետ առնելու ենք... Ասանկ, օր մը 17 սենթ, օր մը 27 սենթ, միւս օրն ալ 37 սենթ ըսելէն, ազգին փարաները կերած կ'ըլլանք... Կ'առաջարկեմ որ մելանի գործարան աշխատող մէկը մեր Միութեան մէջ առնենք ...

— Ներողութիւն ... Հարցում մը — աս հաշիւին վրայ հազար տոլար մը կայ, աչքիդ չզարկա՞ւ ...

— Ինտո՛ր չզարկաւ... Զարկաւ, եւ աղուոր տեսակէն զարկաւ ... Տեսայ որ այդ դրամը հաներ էք ազգին Եկեղեցիին տուեր էք... Անա՛նկ ուրախացայ որ...

— Ատիկա շռայլութիւն չէ՞...

— Խելքդ սիրեմ... Ծօ ազգին փարա տալը շռայլութի՞ւն է ... Չէ՛, չէ՛... Ազգին փարա տուողը արքայութիւն կ'երթայ ...

— Ազգին 17 սենթով մելան առնո՞ղը..

— Ցիմարանոց ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵՆ ՊԵԼԼԱ նոր ճառ մը խօսեցաւ եւ յարձակելով արեւմտեան մամուլին վըրայ, յայտարարեց .— «Աւելի լաւ կ'ընեն իրենց տունը աւլելով քան թէ Պելքասէմ Քրիմի յայտարարութիւնները տալով : Պելքասէմ Քրիմ ոճրագործի անուն ունի որովհետեւ շատ ոճիրներ ունի իր խղճին վրայ» :

ՄԱՐՈՔԻ մէջ Ժողովրդական Ուժերու Միութեան մօտ հարիւր ղեկավարներ ձերբակալուած են, թաղապետական ընտրութեանց նախօրեակին : Ոստիկանութիւնը յայտարարեց թէ դաւի մը փաստերը ունին :

ՓԱՐԻԶԻ արուարձաններէն՝ Քուրպըվուայի մէջ, 164 թիւ օթոպիւսը անհասկընալի արկած մը ունեցաւ Չորեքշաբթի օր : Երբ կամուրջը կ'անցնէր, յանկարծ Սէն գետը ինկաւ : Բարեբախտաբար շատ ճամբորդ չէր փոխադրեր, այսուհանդերձ երեք հոգի մեռաւ, իսկ հինգ հոգի ազատեցան խեղդամահ ըլլալէ, շնորհիւ անցորդներու եւ ոստիկաններու որոնք անմիջապէս գետը նետուած էին կեանքեր փրկելու համար : Քննութիւն բացուած է :

ՓՈԽԱՐՔԱՅՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱԴԱ՞ՐՁ

Ինչպէս յայտնի է, Խորհ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան վերջին համագումարը յայտարարեց սոցիալիզմի կառուցման շրջանը աւարտած եւ սկիզբը դրեց համայնավարութեան, կոմունիզմի կառուցման: Հիմա «աշխարհիս ամէնէն ազատ» երկրի բնակիչները երջանիկ են վայելելու աշխարհիս ամենայառաջադէմ վարչակարգի բարիքները:

Այս կապակցութեամբ Համայնավար կուսակցութեան ծրագիրն էլ վերամշակուեց համայնավար հիմունքներով: Սկսուեց համայնավարութեան կառուցումը:

Սփիւռքում կա՞յ արդեօք մէկը, որ կարդացած եւ ուսումնասիրած լինի այդ ծրագիրը: Կասկածում եմ: Գէթ հայ թերթերի էջերից չի երեւում, որ նոր «կոմունիստական ծրագիրը», գրաւած լինի հայ խմբագիրների եւ լրագրողների ուշադրութիւնը: Պատճառը, ի հարկէ, հետաքրքրութեան պակասութիւնը չէ, այլ ձեռնհասութեան պակասն է: Ցաւալի է արձանագրել, բայց, փաստը այն է, որ արտասահմանի Հայութեան մէջ համարեա ոչ ոք չի մնացել՝ որ ծանօթ լինի ընդհանրապէս Ռուսաստանի եւ ի մասնաւորի Խորհրդ. Միութեան պատմութեան: Հները մեռել կամ մեռնում են, նորերը չեն պատրաստուել: Ա. Խոնդկարեանի լռութեամբ խորհրդային մամուլին հետեւող չի մնացել Սփիւռքում:

Համայնավարութեան կառուցման զուգրնթաց կամ աւելի ճիշդ, համայնավարութեան կառուցման նպատակով տեղի է ունենում եւ պետութեան կազմի յարմարեցումը նոր պայմաններին: Այստեղից է եւ Խորհ. Միութեան սահմանների նոր ձեւափոխումը տնտեսական հիմունքներով,— մի երեւոյթ, որ գրեթէ աննշմար անցաւ Սփիւռքում, բայց, որ սակայն հիմնական նշանակութիւն ունեցող հարց է:

Յայտնի է, որ Խորհ. Միութիւնը ազգային — հողային սկզբունքով ձեւուած պետական միաւոր է: Միութիւնը բաղկացած է 16 ազգային ինքնավար հանրապետութիւններից, որոնք իրենց հերթին, ազգային — վարչական միաւորներ են: Շնորհիւ այսպիսի կազմի՝ ազգային միաւորները Խորհ. Միութեան մէջ քանակով արագ զարգացան եւ նորանոր ազգային միաւորներ երեւան եկան: Հակառակ անորակելի դաժանութեան՝ սթալինեան վարչաձեւը ազգային տեսակէտով վերելքի շրջան կարելի է համարել:

Այդ շրջանին վերջ է տրւում այժմ: Ազգային սահմանները այլեւս նեղ են նրկատւում: Համայնավարութեան կառուցման համար անհրաժեշտ են համարւում աւելի լայն սահմաններ՝ տնտեսական հիմքերով:

Պէտք չէ մոռանալ, որ համայնավարութեան փիլիսոփայութեամբ ազգութիւնը վերնախաւ է ընկերային կառոյցի մէջ, ժամանակի եւ պայմանների համեմատ փոփոխելի: Ըստ պատմական դիալեկտիկայի՝ պիտի գայ մի ժամանակ, երբ ազգութիւնների գոյութիւնը կը վերանայ եւ աշխարհի երեսին կը լինի, ի տեղի առանձին ազգութիւնների, մէկ մարդկութիւն՝ ընդհանրական մէկ լեզուով, որ, ի հարկէ, Լենինի լեզուն է:

Հեռանկարում ունենալով այս փիլիսոփայութիւնը՝ համայնավարները ձեռնարկում են Խորհ. Միութեան վերակառուցման ապազգային գետնի վրայ՝ կազմակերպելով տնտեսա — վարչական նոր միաւորներ:

Այս նոր միաւորները այլեւս չեն առաջնորդւում ազգային սկզբունքով: Օրինակի համար, Ուկրայինայի եւ Ռուսաստանի որոշ մասերից ձեււում է առանձին միաւոր, զուտ տնտեսական հիմունքներով՝ առանց հաշուի առնելու այդ միաւորի այլատարր ազգային կազմը:

Կեդր. Ասիոյ երեք Հանրապետութիւնների — Ուզբեկիստան, Թուրքմենիստան, Տաճիկիստան — ձեւուած է նոր վարչական միաւոր՝ ռուս վարիչների գլխաւորութեամբ: Հաշուի չեն առնուած ուզբէկ, թուրքմէն եւ տաճիկ ժողովուրդների ազգային — մշակութային առանձնայատուկ պայմանները:

Անդրկովկասի երեք հանրապետութիւնները — Ազրբէջան, Հայաստան, Վրաստան — միացած են մէկ միաւորի մէջ՝ դարձեալ Մոսկուայից նշանակուած ռուս պաշտօնատարի գլխաւորութեամբ: Եւ եթէ ճիշդ են թերթերի հաղորդած լուրերը, այդ միաւորի մէջ յատուկ եւ առանձնաշնորհեալ տեղ է տրուած Վրացիներին, որոնց տեսչութեան է յանձնուում, օրինակ, երկաթուղիների վարչութիւնը:

Մանրամասնութիւնները մեզ յայտնի չեն, բայց արտաքին նշանները հաստատում են, որ փաստօրէն ստեղծւում է վարչական մի միաւոր, որից որոշ կերպով գալիս է Գալիցինեան եւ Վարանցով-Դաշկովեան հոտ:

Վարչական նոր միաւորի — Անդրկովկասի — վարիչը Մոսկուայից նշանակուած Ռուս է, նոր վարչական իշխանութեան լեզուն, բնականաբար, լինելու է ռուսերէնը, ի՞նչ կը մնայ ստորադաս «հանրապետութիւն»ներին բաժին, բացի գործադրութիւնից:

Վերջնական եզրակացութեան համար պէտք է սպասել գործնական միջոցառումների տուեալներին. բայց երեւոյթը արդէն իսկ մտահոգիչ է: Համայնավարութեան յաջողութեան համար ծրագրուած «բարենորոգումը» կարող է դառնալ «չարանորոգում», եթէ Անդրկովկասի վարչական նոր փոփոխութիւնը իրականանայ:

Առաջին հերթին կ'արագանայ ռուսացումը Անդրկովկասի, մասնաւորապէս հայ ժողովրդի մէջ, որի մօտ մէկ միլիոնը ապրում է Հայաստանից դուրս, Վրաստանում եւ Ազրբէջանում՝ նոր վարչաձեւի հետեւանքով աւելի ենթակայ ապահայացման:

Երկրորդ՝ վրացական հեգեմոնիան կ'ուժեղանայ Անդրկովկասում, քանի որ Թիֆլիզը դառնալու է նոր փոխարքայութեան կենտրոն: Եւ անդրկովկասի համար զարկերակային նշանակութիւն ունեցող հաղորդակցութեան եւ այլ գործօններ գտնուելու են Վրացիների ձեռքը:

Խորհրդային իշխանութեան քաղաքականութեան իբրեւ արդիւնք՝ Հայերի տկարացումը աւելի եւս պիտի զօրանայ: Հակառակ այն փաստի, որ Հայերը Անդրկովկասում քանակով Վրացիներից աւելի են, Հայաստանը՝ որպէս միաւոր՝ աւելի տկար է եւ վերջին տեղն է անցած Անդրկովկասում: Նոր «բարենորոգում»ով Հայաստանն ու հայ ժողովուրդը կը դառնան աննշան մի քանակ՝ ազգային տեսակէտով: Հայ տարրը, իր բացառիկ շինարարական կարողութեամբ, կը ծառայեցուի Հայաստանից դուրս, հարեւան երկիրների եւ ողջ Խորհրդային Միութեան շինարարութեան համար:

Անշուշտ, Երկաթէ Վարագոյրից նոր մեզ պիտի մեղադրեն իբրեւ խաւարամիտ յետադիմականներ, որ համարձակւում ենք քար նետել իրենց յառաջդիմութեան առջեւ: Այդ մեղադրանքները մեզ չեն սարսափեցնում:

Ինչպէս երեսուն տարիներ մեզ հայհոյելուց յետոյ, ընդունեցին մեր քննադատութեան ճշմարտութիւնը եւ, [illegible]բեր խօսքերով, սկսեցին ծամծմել մեր յայտնած մտքերը: Այսուհետեւ էլ, վաղ թէ ուշ՝ պիտի խոստովանեն, որ Մոսկուայի պարտադրանքով Անդրկովկասի գլխին փաթաթուած նոր կացութիւնը նոր չարիք է լինելու հայ ժողովրդի համար:

Սփիւռքի հայ մամուլը պարտաւոր է աչալրջութեամբ հետեւիլ դէպքերի նոր զարգացման համայնավարութեան նոր «բարեշինութեան» շուրջ:

Հաւատացէ՛ք, սա աւելի կարեւոր հարց է, քան... համախմբական ու հակախմբական աղմկարարութիւնը:

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

ԱԹՈՍԻ ՀԱԶԱՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԵՆԱԿԵԱՑՆԵՐՈՒ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

Բիւզանդիոնի կրօնական վաղեմի հնօ-ցէն մնացած ժառանգութիւն մըն է Աթոսի ուղղափառ վանականներու այս խորհրդաւոր «հանրապետութիւնը», որուն հազարամեակը կը տօնուի ներկայիս:

Աշխարհիկ կեանքի եւ վայելքներու համար, Աթոսը փակ տուփ մըն է: Կրօնական մոլեռանդութիւնը, մարդկային հոգեկան փոթորկումները, անհատական յուսախաբութիւններն ու յուսալքումները, սեւ աքեմին տակ մղած են երբեմնի իշխաններն ու ազնուականները, արքայազուններն ու նախարարները, զրագէտներն ու աշխատաւորները, հոգիի փրկութիւն որոնելու համար, խուցի ու մոմի ծուխերուն եւ մամռապատ վանքերու մենութեան մէջ: Իրենց կեանքը աղօթքի վերածած՝ կ'ապրին աշխարհէն մեկուսացած:

Ֆրանսացի երկու հեղինակներ՝ Տընի Գասօ եւ Ժ. Ռու, սակէ քանի մը տարի առաջ, կրցած են Աթոսի անմատչելի պարիսպներէն ներս թափանցել եւ հետաքրքրական դրուագներ պատմել: Այդ աշխատութիւններէն օգտուելով, կ'ուզենք ներկայացնել Աթոս լերան մենակեացներու կեանքն ու գաղտնիքները:

×

Բիւզանդիոնի կայսրերէն Նիկեփոր Փոկաս, 960ին, Արաբներու դէմ մղած [...]թական կղզիներէն, մանաւանդ կրետէ[...] փայլուն ճակատամարտէն ետք, որոնք անխոցելի դարձուցած էին զինք, փառքի գագաթնակէտին հասած էր: Սակայն մտահոգութիւն մը ունէր, — ի՞նչ կ'ը[...] արդեօք իր բարեկամ Աթանասը:

Բայց, ո՞վ էր Աթանաս:

Տրապիզոնցի այս երէցը իր անձնական խոստովանահայրն էր, մտերիմ խորհրդատուն եւ բարեկամը: Նիկեփոր, երբ կայսր հռչակուեցաւ, ամէնէն առաջ ուզեց երախտահատոյց ըլլալ անոր հանդէպ: Բայց Աթանաս ըսաւ.

— Ես կը քաշուիմ Աթոս լեռը: Ցեղ[...] միայն, որ ինծի խոստացած էիր [...] կեանքի վերջին մասը հոն անցընել և միասին մեր մեղքերուն թողութիւն խնդրել:

Սակայն, կայսերական իշխանութեան պատասխանատուութիւնն ու գեղանի Թէոֆանօ կայսրուհին, իր խոստումները մոռցուցած էին իրեն: Լաւ էր, որ Աթանաս Աթոսի լանջերուն վրայ կ'ուզէր մենաստան մը կառուցանել եւ աջակցութեան պէտք ունէր: Բեռնաբարձ նաւ[...]րով պէտք եղածը տեղ կը հասցնէր: Անշուշտ, սրբակենցաղ կրօնաւորը իր ծրագիրն իրագործելու համար պէտք ունէր ամէն տեսակ աջակցութեան, ըլլայ աստուածային թէ մարդկային:

Աթոս լեռը կը կոչուի Եղէականի [...]

«ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԱՍՏՂԻԿԸ»

(ՓՕԼԻՆ ՊՈՆԱՓԱՐԹ)

Իտալիոյ բանակներու ընդհանուր հրամանատարը կը տարուբերի երկու զգացումներու միջեւ:

Գորովը՝ դէպի իր սիրելի ու նախընտրելի քոյրը, Փօլին, եւ սէրն ու կիրքը դէպի Ժոզէֆին, միակ կինը զոր խելապէս պիտի սիրէր իր ամբողջ կեանքի ընթացքին:

Կ'ուզէ ամուսնացնել իր սիրական քոյրը որպէսզի կարենայ գտնել իր ընտանեկան անդորրութիւնը, ճաշակելով նաեւ «գեղանի խառնածինուհիին» անձէն ծորող հեշտանքը...

Բայց ո՞ւր գտնել յարմար փեսացուն: Դիպուածը կը հասնի օգնութեան:

Նափոլէօն մօտէն կը հետաքրքրուի իր թիկնապահներէն տեղակալ Վիքթոր-Էմմանուէլ Լըքլէրի ապագայով եւ ամէն առթիւ կը ջանայ զայն առաջ քաշել: Այս վերջինը անգամ մը կը խոստովանի զօրավարին թէ քոյրը՝ Փօլին, իր վրայ խոր տպաւորութիւն է գործած եւ թէ կը սիրէ զայն...

Իր կարգին, պարմանուհին նպաստաւոր վերաբերում ցոյց կուտայ երիտասարդ սպային եւ չի խրտչիր անոր սիրային յայտարարութիւններէն:

Տեղակալ Լըքլէր թէեւ քիչ մը կարճահասակ, սակայն վայելուչ է ու գեղանի: Նափոլէոնի եւ Լըքլէրի միջեւ գոյութիւն ունի ֆիզիքական նմանութիւն մը, սա տարբերութեամբ միայն որ զօրավարը թուխ է, իսկ իր տեղակալը խարտեաշ, այնպէս որ շատեր զինքը կը կոչեն «խարտեաշ Պոնափարթ»:

Փօլինի հոգին չի խռովիր Լըքլէրով, ինչպէս խռոված էր Ֆրերոնով, սակայն եւ այնպէս բոլորովին ալ անտարբեր չի մընար այս նոր թեկնածուին հանդէպ:

Նափոլէոնի համաձայնութեամբ, երկու երիտասարդները նոյնպէս կը յայտնեն իրենց հաւանութիւնը եւ կ'որոշեն շուտով ամուսնանալ:

Պսակի արարողութիւնը տեղի կ'ունենայ 1797 Յունիս 14ին, զօրավարին ամարանոցին՝ Մոմպէլլոյի դղեակին մէջ, ուրուն անմիջապէս կը յաջորդէ մեղրալուսնի քաղցր ճամբորդութիւն մը լիճերուն վրայ: Երկու երիտասարդ ամուսնացեալները զիրար լաւ կը հասկնան ու շատ կը սիրեն: Տարի մը ետք, 1798 Ապրիլ 20ին, աշխարհ կուգայ արու երախայ մը, զոր կը մկրտեն Տերմիտ անունով, ի յիշատակ հերոսներէն մէկուն Օսիանի, որուն, Նափոլէոնի նման, հիացող մըն է Լըքլէր:

Կը վերջանայ Իտալիոյ արշաւանքը: Պոնափարթ Փարիզի մէջ զբաղած է իր նոր ծրագիրով՝ Եգիպտոսի արշաւանքը:

Լըքլէր, կինը եւ իր զաւակը· իրենց կարգին ճամբայ կ'ելլեն դէպի Փարիզ: Փօլին անհամբեր է ճանչնալու Ֆրանսայի մայրաքաղաքը, ուր կը յուսայ եւ կ'ենթադրէ? բաղձ գտնալ անոր թագուհիներէն մին, եթէ ոչ միակ «թագուհին»...

Մայրաքաղաքը յուսախաբ չըներ Նափոլէոնի սիրական քոյրը: Տիրէքթուարի իշխանութեան վերջալոյսի օրերուն, Փօլին ներկայ է բոլոր հաճոյքի վայրերուն եւ հանդէսներուն մէջ, եւ ամէն տեղ ալ կ'երեւի իբրեւ կատարեալ Փարիզուհի մը՝ տեղեակ վայելչութեան քաղաքին բոլոր մանրամասնութիւններուն:

Փօլին, սակայն, իր արտակարգ գեղեցկութեան մէջ ունի մարմնական թեթեւ պակասութիւն մը՝ տգեղ ականջներ, քիչ մը շատ մեծ...

Օր մը, ընդունելութեան մը պահուն, Ժոզեֆինի մտերիմ բարեկամուհիներէն Տիկին տը Քոնթատ, բոլորէն լսելի ձայնով մը, կը բացագանչէ:

— Եթէ ես ունենայի այդպիսի ականջներ, կամ կտրել կուտայի զանոնք, եւ կամ այնպէս մը կարգադրէի որ անոնք չերեւէին իրենց բովանդակ տգեղութեամբ:

Խեղճ Փօլինը, որ տակաւին վարժութիւնը չունի «սալօն»ի սադրանքներուն եւ ոչ ալ քաջութիւնը՝ այդպիսի պարագայի մը պատարեին մնալով ինքզինքը պաշտպանելու, հեծկլտանքով կը հեռանայ սրահէն: Այդ օրէն սկսեալ, սակայն, այնպէս մը յարդարել կուտայ իր վարսերը, որ այլեւս տեսանելի չեն ըլլար տգեղ ականջները...

Շուտով նախանձորդները [...] կ'ըլլան խոնարհիլ սիրական քրոջ առջեւ, անոր՝ որուն աստղը սկսած է հետզհետէ փայլիլ:

Արդարեւ, Եգիպտոսի արշաւանքէն ետք, զօրավար Պոնափարթ վերադարձած է Փարիզ, եւ իր երկու եղբայրներուն Ժոզեֆի եւ Լիւսիէնի, ինչպէս նաեւ այլ դաւադիրներու հետ կը պատրաստէ պետական հարուածով մը տապալել օրուան կառավարութիւնը՝ Տիրէքթուարը, որ այլեւս կորսնցուցած է իր ազդեցութիւնը եւ դարձած անժողովրդական: Դաւադիրներու շարքին մաս կը կազմէ նաեւ «փոքրիկ Լըքլէր»ը, ինչպէս կը կոչէ զայն Փօլին: Մինչեւ վերջին պահը, Փօլին ոչ մէկ տեղեկութիւն ունի դաւադրութեան մասին, մինչեւ 18 Պրիւմէր, երբ իր մօրը հետ կը գտնուի թատրոնը:

Ներկայացման միջոցին, դերակատարներէն մին յառաջանալով դէպի բեմին առաջամասը, կը յայտարարէ.

— Այս միջոցիս տեղեկացանք թէ զօրավար Պոնափարթ քիչ էր մնացած սպաննուէր Սէն Քլուի մէջ, հայրենիքի դաւաճաններուն կողմէ...

(4 Շար.)

...ռեւէլը, Թերակղզիի մը վրայ, ծովէն 1935 մեթր բարձր: Երկարութիւնը՝ 60 քիլոմեթր լայնութիւնը՝ վեց: Տարածութիւնն է շուրջ 320 քառ. քմ.: Այդ ...նեղ երկրամասը, ուր բլուրներն ու խոր-...ձորաները իրարու կը յաջորդեն, հինգ ...դարէ ի վեր ճգնաւորներու ապաստան դարձած էր: Հոն կուգային Բիւզանդիոնի ...պատկերամարտի հալածանքներէն եւ աշ-...խարհային վայելքներէն խուսափած մե-...նակեացներ, աստուածային գերբնական ...ուժերուն հետ հաղորդուելու: Այդ փոք-...րիկ հողամասին վրայ էր, որ մարդկա-...յին ողբերգութիւններն ու ճակատագրա-...կան խաղերը օտարոտի վախճանի մը կը ...յանգէին:

Աթոսի կանաչազգեստ լանջերը, այգինե-րով, թզենիներով եւ ձիթենիներով զար-դարուած, ծովահէններու թիրախ դար-ձած էր: Ազատելու համար այս աւազա-կախումբերուն արշաւանքէն, Աթանաս կը ծրագրէ հաստատուն պարիսպներով մե-նաստան մը կառուցանել, եւ համախմբ-ել բոլոր մենակեացները: Աշխատանքը կը սկսի, բայց շատ դանդաղ կ'ընթա-նայ: Երաշտը կը չորցնէ պտղատու ծա-ռերն ու այգիները: Գործաւորները, ա-նօթութենէ չմեռնելու համար, կը լքեն Աթանասը, կը դիմեն դէպի արգաւաբեր վայրեր: Խեղճ կրօնաւորը, յոգնած ու պարտասած, կը մտածէ Պոլսոյ ճամբան բռնել եւ անձամբ խօսիլ կայսեր՝ իր դժ-ուարութիւններուն մասին: Բարոյալքը-ուած, ֆիզիքապէս տկար, ճամբան կը նուաղի կ'իյնայ քարերուն վրայ: Ա-ւանդութիւնը կ'ուզէ, որ գերբնական ներկայութիւն մը վանականին գլուխը բարձրացնէ: Կը բանայ աչքերը եւ կը տեսնէ ձիւնի պէս սպիտակազգեստ կին մը քովը կանգնած:

— Ես Աստուածամայրն եմ, կ'ըսէ: Վերադարձիր դէպի հարաւ եւ ես պիտի օգնեմ քու մենաստանիդ կառուցման: Գաւազանովդ զարկ այս քարին, իսկոյն ջուր պիտի ժայթքի:

Եւ իրօք, աղբիւրին ջուրը խոխոջելով վար կ'իջնէ: Հրաշքը կատարուած էր: Իր աշխատակիցները ցնծութեամբ կը վա-զեն գործի: Պոլսէն պարէնով լեցուն նաւ մըն ալ կուգայ զոր կայսրը ղրկած էր: Մենաստանը կը կառուցուի, անունը կը դնեն Լաւրա (Արահետ): Աթոսի այս առաջին վանքին շինութիւնը աւարտած էր 963ին:

Ժ. դարէն սկսեալ՝ Լաւրայի շուրջ կը կառուցուին ուրիշ մենաստաններ եւս, նախ Վաթոփէտին, քանի մը տարի ետք՝ Պուլկարներու կողմէ շինուած Զոկրա-ֆու, ապա Ֆիլոթէյուն, Տիչիարուն, Բանտոկրատոր, Իվիրոն (Վրացիներուն վերապահուած), Ռուսերու Ս. Փանթը-լէյմոն, Սերպերու Քիլանտարին, կա-տարեալ բերդաքաղաք մը, որուն միա-բանները մեծ մասամբ կոյր ու ծեր էին: Հարիւր տարուան ընթացքին, իրարմէ քիչ հեռու, քսանէ աւելի վանքեր շին-ուած էին:

Կայսերական հրովարտակով՝ Նիկեփոր ...երքին սահմանադրութիւն մը կը շնոր-հէ Լաւրայի, որ յետագային տարածուե-ցաւ միւս վանքերուն վրայ եւս: Ըստ այդ սահմանադրութեան, վանքերը պէտք է կառավարուէին վանահայրով եւ միաբա-նական ընդհ. ժողովով: Կատարեալ մի-աբանութիւն մը, զոր ԺԱ. դարուն Ալեք-սիս Ա. Կոմնենոս կայսրն ալ հանդիսաւո-րապէս կը վաւերացնէր, յայտարարելով. — «Մենք կ'արտօնենք, որ Աթոսի մե-նաստանները ըլլան ազատ եւ հարկէ զերծ: Ազատ՝ մինչեւ իրենց կեանքին վախճանը: Ոեւէ վեհապետ իրաւունք չունի Աթոսի գործերուն խառնուելու»: Հազար տարիէ ի վեր այս վարչաձեւը անփոփոխելի մնացած է:

Աթանաս հասած էր իր նպատակին: Կայսերական հովանաւորութեամբ կազ-մակերպած էր ճգնաւորներու միաբանու-թիւն մը, մայրաքաղաքի ժխորէն հե-ռու, ազատ ու ինքնիշխան: Աթոսի կամ, ...ալ անունով, Սուրբ — Լերան մէջ համա-խմբուած էին աւելի քան 15 հազար մե-նակեացներ: Իսկ այժմ անոնց թիւը հա-զիւ կը հասնի երեք հազարի ...

1054ին, բիւզանդական հերձուածի օ-րերուն, Սուրբ — Լերան բնակիչները մո-լեռանդօրէն ուղղափառ մնացած էին: Պապի միացման բոլոր փորձերը ի դերեւ ե-լած էին: Դարերու ընթացքին՝ անոր մի-աբանները հաւատարիմ մնացած էին ի-րենց ուխտին ու կոչումին:

(Շար.)

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ԿՐԻԿ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 120ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Հեռաւոր, հիւսիսային երկրի մը մէջ, ուր ծովուն ալիքը կը կրծէ ապառաժուտ ափը եւ անոր կուտայ ժանեկաձեւ՝ տարօրինակ ուրուագիծերով տեսք մը, ուր երկինքի մեռեալ լոյսին տակ՝ բարձր լեռները կը շողշողացնեն իրենց ձիւնա-զարդ կատարները, որոնք հազուադէպ պարագաներու տակ կը տեսնեն արեւին արեւին երեսը ... Այդ հեռաւոր, հիւ-սիսային երկրին մէջ կ'ապրի Նորվեկացի ժողովուրդը, որ բնութեան խստութիւն-ներուն դէմ մղած իր պայքարին մէջ ըս-տեղծած է հրաշալի առասպելներ, եր-գեր ու պարեր, որոնք կը հանդիսանան հիւսիսային ժողովուրդներու մշակոյթին մարգրիտները:

Այս մշակոյթը շատ ուշ մուտք գործեց միջազգային գեղարուեստի աշխարհին մէջ: Անցեալ դարու Նորվեկիոյ զարգա-ցած դասակարգը նախապատուութիւնը կուտար օտար արուեստին: Սակայն այդ դարու եւրոպական ազգային զարթօնե-րու ընդհանուր խոյանքին համընթաց, խումբ մը Նորվեկացի զարգացած մտա-ւորականներ ամբողջ աշխարհին ճանչցնել տուին իրենց ազգային մշակոյթը եւ հայրենասիրական յարատեւ գործունէու-թեամբ մը՝ իրենց մշակոյթին գրաւել տուին արժանի պատուոյ տեղ մը:

Այս նոր հոսանքին հետ կապուած է Նորվեկացի ամենամեծ երգահան՝ Եդ-ուարդ Կրիկի կեանքն ու գործունէու-թիւնը:

Իր ծննդավայր Պերկէն քաղաքին մէջ, անոր երաժշտական առաջին քայլերը գը-րաւեցին ուշադրութիւնը ջութակահար Օլէ Պուլի, որ խորհուրդ տուաւ պատա-նի Կրիկի ծնողքին, զայն ղրկել Լայփցիկ, կատարելապէս ուսանելու համար երա-ժշտութիւնը: Այստեղ, 15 տարեկան Կրիկ կ'ապրի ու կը սորվի երաժշտու-թեան մեծ դասականներու շունչին տակ եւ առաջին անգամ ըլլալով, իր հայրենի-քին կարօտը կը զգայ: Այսպէս, ուսման այս տարիներուն, կը բիւրեղանայ իր ա-պագայ գործունէութեան ընդհանուր գի-ծը, իր ժողովուրդին երաժշտական գան-ձին արժեքաւորումը՝ դասական երա-ժշտութեան մշակոյթին միջոցներով:

Քանի մը տարի կ'աշխատի Քոփէնհակի մէջ, որ սկանտինաւեան ժողովուրդներու երաժշտական կեդրոնն էր, եւ ուր ան կը ժողովրդականացնէ հիւսիսային երգա-հաններու ստեղծագործութիւնները:

Վերադառնալով հայրենիք, Ե. Կրիկ կը դառնայ Քրիստիանա քաղաքին (այ-սօր Օսլօ) երաժշտական կեանքին ոգե-շնչողը: Խմբավարի, դաշնակահարի, մանկավարժի եւ երգահանի յարատեւ աշխատանքներէն վերջ, 1866ին կուտայ իր գործերով նուագահանդէս մը, որ վերջնականապէս կը հաստատէ անոր ե-րաժշտական հեղինակութիւնը: Անոր գործերը հետզհետէ կը ճանչցուին ուրիշ երկիրներու մէջ ալ. Կրիկի համաշխար-հային ժողովրդականութիւնը կը հաս-տատուի միաժամանակ Քեմպրիճի համա-լսարանէն ստացած երաժշտութեան պսա-կաւորի բարձր տիտղոսով, Զայքովսկիի, Սէն Սանսի, Պոյիթոյի եւ Պրուխի կող-քին:

Անոր ամէնէն ծանօթ գործերէն են, անտարակոյս, դաշնակի եւ նուագա-խումբի համար հօրինուած Քոնչերթօն եւ Իպսէնի Փէր Կէօնթի թատերգութեան համար գրած բեմական երաժշտութիւնը: Սակայն Կրիկ ուշադրութիւն գրաւեց յատկապէս ձայնական եւ գործիքաւոր փոքրիկ սեռի՝ լիտերու եւ դաշնակի հա-մար երաժշտական փոքր կտորներու մէջ, որոնց համար ներշնչուած է իր երկրին բնութեան տեսարաններէն, մարդոց կեանքէն, բարքերէն, սովորութիւննե-րէն եւ հոգեկան ապրումներէն: Ժողովր-դական երաժշտութեան բազմապիսի ե-լեւէջներն ու կշռոյթները, ինչպէս նաեւ յանպատրաստի ստեղծագործելու եղանա-կը ժողովրդական ջութակահարներու, ո-րոնց ինքնաբուխ ներշնչումը եւ վարպե-տութիւնը կ'ապշեցնէին ամբողջ աշխար-հը, լիովին արժեքաւորուած են Կրիկի մէջ:

Իրեն յատուկ համեստութեամբ, իր մահէն քիչ առաջ Կրիկ կ'ըսէր.— «Պախի ու Պեթհովէնի նման արուեստագէտներ տաճարներ կառուցանեցին բարձունքնե-րու վրայ: Ես սակայն, ինչպէս Իպսէն կ'ըսէր, իր վերջին թատերգութիւններէն մէկին մէջ, կ'ուզէի մարդոց համար կա-ռուցանել բնակարաններ, ուրկէ ա-նոնք ինքզինքնին զգան երջանիկ՝ իրենց օճախին մէջ: Այլապէս, վերադասաւորե-ցի ծննդավայրիս ժողովրդական երաժշ-տութիւնը եւ ըստ ոճի եւ ձեւի՝ մնացի գերմանացի վիպապաշտ մը, Շումանի դպրոցէն, բայց միաժամանակ հետազօ-տեցի հայրենի ժողովրդական երգերու հարուստ գանձարանը ու ցարդ անտես-ուած Նորվեկիոյ ժողովրդական հոգիին արտայայտութիւններէն ջանացի ստեղ-ծել ազգային արուեստ մը»:

Մ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ մէջ վախճանած է Ռումէլի Հիսարի հոգեւոր հովիւը Յուսիկ խաչա-կիր Ա. քհնյ. Ղազարեան: Բնիկ Պարտի-զակցի, Յուսիկ քհնյ. աշակերտած է Դուրեան եպիսկոպոսին: Հմուտ էր ֆր-անսերէնի եւ բազմաթիւ թարգմանու-թիւններ կատարած է հոգելոյս Գարե-գին Պատրիարքի Շողակաթ պարբերա-թերթին մէջ: Քահանայ ձեռնադրուած է Մաղլմեան եպիսկոպոսի ձեռամբ: Օծ-ման կարգն ու թաղումը կատարուած են Յուլիս 15ին, Պէյօղլուի Ս. Երրորդու-թիւն եկեղեցւոյ մէջ:

ՊՈԼՍՈՅ մէջ մեռած է ծանօթ ուսուցիչ Արմենակ Աբրիկեան: Ծնած էր Մարաշ եւ փոքր տարիքէն Պոլիս փոխադրուելով հետեւած բարձրագոյն ուսման: Թուա-բանութեան դասախօս էր: Երկար տա-րիներ պաշտօնավարած է ազգային վար-ժարաններու մէջ: Ազգային յուղարկաւո-րութիւն կատարուած է:

ՊՈՍԹԸՆԻ Հայաստան Քէմփին մէջ, Յուլիս 7ին դաշտահանդէսով մը փակ-ուած է Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի 70րդ պատգամաւորական ժողովը: Օրուան ա-տենապետը եղած է ընկեր Յովհաննէս Տէր—Յովհաննէսեան որ իր բացման ճա-ռին մէջ շեշտած է.— «Ժողովը իր օ-րակարգի հարցերը քննեց հաւաքական մտածողութեամբ, անհատական տեսա-կէտներու հանդէպ յարգանք ցոյց տալով միշտ, սակայն իր եղբայրութեան մէջ ներդաշնակուելով: Տարակարծութիւն-ներ եւ վիճաբանութիւններ անխուսա-փելի են յաճախ մեր ժողովներուն մէջ, սակայն հիմնականը այն է որ կար-ծիքներու բախումէն ծնի հասարակաց եւ ընդհանուր եղբայրութիւն»:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ Լիբանամերիկեան ա-ռեւտրական դրասենեակին փոխ-նախա-գահ ընտրուած է Պ. Գառնիկ Մալիքեան:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ մեռած է Գեղամ Խա-նամիրեան, Լիբանահայ ազգային ծանօթ դէմքերէն: Յուղարկաւորութիւնը կա-տարուած է Յուլիս 11ին, Ս. Նշան եկե-ղեցւոյ մէջ: Արարողութեան նախագա-հած է Նորընտիր առաջնորդը՝ Տաճատ Արք. Ուրֆալեան, որ յուղիչ դամբանա-կան մըն ալ խօսած է:

ԱԹԷՆՔԻ մէջ մեռած է յունահայ թա-տերական կեանքի կարեւոր դէմքերէն՝ Գէորգ Փափազեան: Ողբացեալը, բնիկ Իզմիրցի, 62 տարեկան էր եւ շրջանա-ւարտ տեղւոյն Մխիթարեան վարժարա-նէն: Աթէնքի մէջ հիմնած էր «Աթէնքի հայ թատերասիրացը» յաջող ներկայա-ցումներ կազմակերպելով: Բ. աշխարհա-մարտէն ետք, ստանձնած էր Համազգա-յինի թատերախումբին ղեկավարութիւ-նը:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Ակրոպոլիս Իրոտու Աթ-թիքու պատմական ամփիթատրոնին մէջ պետական օփերայի խումբը ներկայացու-ցած է Ֆաուստը, որու հերոսուհին — Մարկրիթի — դերը կատարած է Տիկին Ծաղիկ Գազանճեան: Երգչուհին մեծ յաջողութիւն գտած է:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (183)

ԵՐԼՏՐՋԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ԶՕՐՍ

Պատասխանեց թէ այդ նիւթե-րը խանութին մէջ կը պահէր, սակայն եղեռնական արարքէն մէկ քանի օր ետքը Մանուկի հանդիպելով՝ այս վերջինը ը-սաւ իրեն թէ այդ նիւթերուն այլեւս պէտք չէ մնացած. հետեւաբար ինքն ալ խանութին առջեւ գտնուած ականի ծա-կէն վար նետած ու բնաջինջ ըրած է զա-նոնք: Նշան ըսաւ նաեւ թէ «Դրօշակ» [illegible] ընկերութեան մէջ մտ-նելով, Մանուկի, Թորգոմի ու Աշոտի հետ խռովարարական յարաբերութիւն-ներ հաստատած էր, եղեռնական մտա-դրութիւններէն տեղեկութիւն ունի եւ Թորգոմ ըսած է իրեն թէ Պոլսոյ մէջ 200 տեղ քարիւղ թափելով՝ հրդեհ առաջ բե-րելու մտադրութիւն ունի:

Նկատելով որ Նշան տեղեակ է Թորգո-մի այդ առթիւ յեղափոխական նպա-տակներուն եւ զգացումներուն, հարցա-քննութիւնը առաջ տարուեցաւ:

Նշան ըսաւ թէ հինգ — վեց տարի առաջ Բերայի Քրէօքըր պանդոկին մէջ ապա-ձագործութիւն ըրած պահուն, ինք հի-նուց յարաբերութիւն ունէր Կոմիտէին հետ եւ Թորգոմ ալ մասնակցած էր նախ-կին Դէպքին, ուստի այն ատենէն մնա-ցած ու չգործածուած մեծ ծրար մը հը-րանիւթ եւ օճառի ձեւով փշրիչաւոր ու պարապ 12 ռումբեր, Թորգոմի կողմէ ի-րեն յանձնուած էին եւ պանդոկին մէջ ծառայող Պիթլիսցի սպասաւոր Ֆրոյի գիտութեամբը զանոնք պահած է պան-դոկին նկուղին սանդուխին տակ. յետոյ, Թորգոմի դիմումին վրայ, հրանիւթ պա-րունակող ծրարը անոր վերադարձուցած է, սակայն ռումբերը տակաւին հոն կը գտնուին:

Հաւանական նկատուելով որ Թորգոմ մինչեւ հիմա զանոնք անկէ վերցուցած ըլլայ, խնդիրը հարցուեցաւ Նշանէն, որ պատասխանեց թէ եղեռնական արարքէն երեք ամիս առաջ նոյն ռումբերը անկէ հանելու ձեռնարկուած եւ նոյն պահուն պանդոկը գտնուող վերոյիշեալ Ֆրոյի հետ խորհրդակցութիւն կատարուած է. սակայն նկատելով որ բաւական ժամա-նակ անցած է եւ ռումբերուն տեղը շատ մը չիչեր դրուած են, որով հանելու հա-մար կարգ մը գործողութիւններ պէտք է կատարել եւ թէ՝ կրնայ ըլլալ որ պանդո-կին տէրը՝ գերմանահպատակ տիկին Քրէօքըր ալ իմանայ, ետ կեցեր են. հե-տեւաբար, հաստատապէս կը յուսայ թէ ռումբերը հիմա հոն կը գտնուին:

Ատոր վրայ, Քրէօքըր պանդոկին մէջ ըստ օրէնի խուզարկութիւն կատարուե-լով, այդ ռումբերը անկէ հանուեցան եւ Թնդանօթարան ղրկուեցան: Հասկցուե-լով որ վերոյիշեալ Ֆրօ իր ծննդավայրը գացած է, զայն բերել տալու համար հե-ռագիր ուղղուեցաւ նոյն տեղը:

Մանուկի յայտարարութեանց վրայ ձերբակալուեցան նաեւ դրավաճառ Ե-գիա, որ Կոմիտէի անդամ է եւ հրանիւ-թերը ընդունած ու պահած է. Մկրտիչի քեռորդին Յովսէփ, որ ռումբերը Մանու-կի յանձնած էր, Կոմիտէի անխտապարտ անդամներէն Մկրտիչի եղբայրը՝ Յով-հաննէս ու Երուանդ Յովնանեան: Ասոնց հարցաքննութեանց ձեռնարկուեցաւ եւ սակայն այդ միջոցին հաստատուեցաւ թէ Յովակիմ, Արշակ ու Գարեգին, եղե-նական արարքէն ետքը փախած են եւ Մանուկ ալ շատ առաջ մեռած է:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ 66ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ

—o—

Կիրակի, (Յուլիս 21), Շաւիլի անտառին մէջ) (գերեզմանատան մօտ), առաւօտէն մինչեւ երեկոյ :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէին :

Նախաձեռնութեամբ Շաւիլի «Արղութեան» խումբին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տեղւոյն մասնաճիւղին :

Գեղարուեստական բաժինը Նոր Սերունդին կողմէ :

Ազգային եւ ժողովրդական երգեր, պարեր եւ արտասանութիւն, բարձրախօսով :

Շիրիմներու այցելութիւն ժամը 3ին, Շաւիլի գերեզմանատունը :

Կը խօսի Ընկ. ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Ձոխ պիւֆէ, գովացուցիչ ըմպելիներ, մատչելի գիներով :

Անձրեւի պարագային դպրոցի սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ընկերահամակրական խնջոյք :

Կառախումբ՝ Մոնփառնաս – Վերսայլի գիծը, իջնել Շաւիլ :

Օթօպիւս 171, Փոն տը Սեւրէն, իջնել Շաւիլ, Փիւի Սան Վէն :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կրընոպլի Հ. Յ. Դ. «Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի :

Այս Կիրակի, Սէնիշէն վեր Սէն Նիզիէ ճամբուն վրայ Շաթօ տը Պօըլկար, գեղատեսիլ ծառաստանի եւ պաղ ջուրի մօտ :

Ձոխ պիւֆէ, գովացուցիչ ըմպելիներ դիւրամատչելի գիներով :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Նոր Սերունդի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի :

Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն :

Պ. Թէսիէի ագարակին զովասուն ծառերուն տակ Շըմէն տը լա Ֆօրէ (Հօթ Ֆավանթին) :

Կը խօսի՝ Ընկ. Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Գեղարուեստական ձոխ բաժին Նոր Սերունդին կողմէ, հայկական եւ եւրոպական պարեր, երգ, նուագ, արտասանութիւն, հաճելի ժամանց :

Ձոխ պիւֆէ, գովացուցիչ ըմպելիներ, չամփուրով խորոված :

ՏԱՆՈԹ.— Փոխադրութիւնը տեղի կ'ունենայ ընկերներու ինքնաշարժներով, Սինեմա Փալասի առջեւէն, առտուն ժամը 10–12.30, կէս օրէն վերջ 1.30–3 :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիի :

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1963–1964 Տարեշրջան

Կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ, որոնք ունին իրենց տարիքին համապատասխան նաեւ ուսումնական պատրաստութիւն :

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեանց համար դիմել՝

Direction du Petit Séminaire Arménien

3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)

Tél. 963.01.72

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Եղնիկեան քսան փրանք եւ Տէր եւ Տիկին Տէվէճեան երեսուն փր. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի Օզանի. կայանին, փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ Տիկին ԳԱՐՁՈՒՀԻ ՍԵՐՃԱՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ, նոյն առիթով Տէր եւ Տիկին Գափուճեան քսան փրանք կը նուիրեն Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

Լոյս Տեսաւ

Մատենաշար — ՅԱՌԱՋ — Կեդրոնավայր

Գին

Ֆրանս՝ 15 Ֆր.

— Առաւել առաքումի ծախքը —

« ՅԱՌԱՋ »

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

Կարեւոր օրակարգ :

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

ՓԱՐԻԶ – Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Այս Կիրակի պայծառակերպութիւն Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի – Վարդավառ :

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ :

Բշ. օր Մեռելոց Ս. պատարագ, ժամը 10ին :

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու Ս. պատարագին :

×

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Պատարագ սովորական ժամուն :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի տօն Վարդավառի, հանդիսաւոր արարողութիւն եւ Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի :

յաւարտ Ս. պատարագի, Մեռելոցի հոգեհանգիստ համայն ննջեցելոց հոգւոցի ի հանգիստ :

Հաւատացեալ ժողովուրդը կը հրաւիրուիր օրուան տօնին յատուկ հոգեզմայլ շարականներու եւ արարողութեանց հաղորդակից ըլլալու համար :

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տարօն – Տուրուբերան Հայր. Միութիւնը կը փութայ ծանուցանել Տէսինի եւ շրջակայքի հասարակութեան թէ այս Կիրակի առաւօտեան ժամը 8.30ին ժամերգութիւն եւ ժամը 10ին պատարագ ու մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իր բիւրաւոր նահատակներու հոգւոյն համար, Տէսինի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ Վարդավառի տօնին առթիւ : Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ.— Վարագ Քհնյ. Աւագեան :

ՎԱՐԴԱՎԱՌԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 21ԻՆ

—o—

Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը կը տօնէ Վարդավառը : Այդ առթիւ հոգեհանգիստ – պատարագ տեղի կ'ունենայ Հայոց եկեղեցին ի յիշատակ մեր Բիւրաւոր նահատակներուն, որոնք ինկան Թուրք Թշնամիի ձեռքով մեր հայրենի հողերուն վրայ, 1915ի Վարդավառէն սկսեալ :

Կը խնդրուի մեր հայրենակիցներէն հոծ բազմութեամբ ներկայ գտնուիլ յարգանքի այս տօնին :

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ – Ս. ՂԱԶԱՐ

ՔԱՐԻՆԹԻ ԵՒ ՎԻԷՆՆԱ

▼

Մեկնում, Օգոստոս 5

վերադարձ, Օգոստոս 30

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES

27, Rue du Fbg. Montmartre

PARIS (9e)

Tél. : PRO. 35-85

Organisateur :

Edouard DJEZIRIAN

Avec la participation de

H. BASMADJIAN

IMPRIMERIE SPECIALE

DU JOURNAL « HARATCH »

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

··· ՖՐԱՆՍ 1 ··· ՅՈՒԼԻՍ 24 ...

FRANCE-I

« LES HEURES ARMENIENNES »

ՌՈՒԲԷՆ ՄԵԼԻՔ – ԵՒԱ ԿՐԻԼԻՔՉ

պատրաստած են

« Հայկական կէս ժամը »

Չորեքշաբթի՝ Յուլիս 24, ժ. ը 22.20

Ցայտաղրին գրական բաժնին մէջ Սայաթ – Նովա, Վարուժան, Զարենց, Թէքէեան ... :

Ֆրանսերէն կ'արտասանէ՝

ՍԵՐԺ ՌԵԺԻԱՆԻ

ԺԱՄԸ 22.20 ··· ՅՈՒԼԻՍ 24

ՊԱՀԱՊԱՆ ԿՈՒԶՈՒԻ

Հանրային շէնքի մը համար կ'ուզուի պահապան մը :

Մանրամասնութեանց համար դիմել խմբագրատուն, կէսօրէ վերջերը ժամը 15էն 19 :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԵՐԻՒԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԼԻՈՆԻ «ՍԻԱՄԱՆԹՕ» խումբին կողմէ, Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՅՈՒԼԻՍ 21ին, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Լը Թրիփթէ անտառին մէջ, կայարանին մօտ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ.—

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ, ԵՐԳԵՐ, ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ :

Ճաշ դիւրամատչելի գիներով :

Մեկնում Փլաս Կիշառէն ժամը 9ին : Ճշդապահ ըլլալ :

Անձրեւի պարագային սրահը ապահովուած է :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ՍԷՆ – ԺԵՐՈՄԻ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

Տոքթ. Բաքըճեանի մօր մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները եկած են.— Բաքըճեան ընտանիք՝ յիսուն փրանք, Միքայէլ Եավէր եւ Մանուկ Տէրտէրեան քսանական, Լուի Մաթէոսեան տասը, Հմայեակ Կարապետեան, Կարապետ Կիլէմիրեան, Կարպիս Աճէմեան եւ Կարապետ Եսայեան հինգական փրանք եկեղեցւոյ : Արշամ Պապաեան քսան փրանք, Մինասեան ընտանիք հինգ փրանք Թաղիս դպրոցին : Թաղականութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ նուիրատուներուն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Տիկնանց յանձնախումբը կը խնդրէ կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ հետեւեալ թուականները.—

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1, Երեքշաբթի երեկոյ Տիկնանց յանձնախումբի կազմութեան Գ. տարեդարձին առթիւ գեղարուեստական երեկոյթ :

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 19, ցուցահանդէս հայ արուեստագէտներու նկարիչ, արձանագործ եւ փորագրիչներու գործերուն :

Հայկական Թանգարանը, 52 Ավընիւ Ֆոշ, (Փարիզ 16) :

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7, 8, 9, 10, «Բարենպատակ վաճառք» :

Յառաջիկային պիտի տրուին մանրամասնութիւններ :

×

Հ. Յ. Դ. Վիէնի Անի կոմիտէն պիտի տօնէ Հերոսներու Օրը, Յուլիս 28ին Կիրակի օր :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

—o—

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1963 – 1964 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են : Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է այժմէն իսկ դիմում կատարեն հաստատութեան տնօրէնութեան :

Բ.— ՀԱՅԿԱԿԱՆԸ, որ կ'օժտէ սանուհիները հայադիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ : Մանրամասնութեանց համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան :

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

Tél : 927-01-72

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ :

Ա.— ՖՐԱՆՍԱԿԱՆԸ, որ տառացի կը կիրարկուի եւ կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — :

FOURRURES

Roger YOPIAN

PRIX INTERESSANTS

NEUF et REPARATION

84, Boulevard de Stalingrad, 84

— CHOISY-LE-ROI (Seine) —

Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 20 ՅՈՒԼԻՍ — SAMEDI 20 JUILLET 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9661 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9661

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐԴԱՎԱՌ ԵՒ ՏԱՐՕՆ

…իկ եւ խիկ հայկական տօն է Վարդավառը: Համաղումարը հեթանոս Հայաստանի ազգային հին աւանդութեանց, եւ, …իչպէս կ'ըսէ Օրացոյցը, «Պայծառակերպութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի»:

…արաւոր աւանդութիւն մը նաեւ Վարդավառի տօնը սերտօրէն կը կապէ Տարօն - Տուրուբերանի հետ:

Վարդավառ ու Տարօն: Մէկը միւսէն անբաժանելի:

Ագաթանգեղոս կը պատմէ թէ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայաստանը քրիստոնեայ դարձնելէ վերջ տեղեկացաւ, որ տա…ին հեթանոսական երեք մեհեաններ …անդում կը մնային «յերկրին Տարօնոյ»:

Առոնք էին՝ առաջին՝ Վահէ Վահեան Մեհեանը, «անուանեալն վիշապաքաղն …ոհագնի, ի Ցաշտիշատ, ի սնարս լեռ…ն Քարքեայ, ի վերայ գետոյն Եփրա…այ»: Երկրորդ՝ մեհեանը ոսկեհատ Անահիտի, ոսկեմայր ամենայն զգաստութեանց: Երրորդ մեհեանը կը պատկանէր …որդամատն Աստղիկի, դիցուհին գեղեցկութեան:

Աւանդապաշտ Տարօնցին կառչած էր իր հին աստուածներուն եւ երկիւղածութեամբ կը պաշտէր զանոնք դեռ երկար ատեն:

Սակայն երբ Լուսաւորիչ քանդեց կըռապաշտական այդ մեհեաններն ալ եւ Տարօնցին դարձաւ քրիստոնեայ, անկառելի քան ուրիշ տեղացի՝ ջերմեռանդ պաշտպանն ու պահակը դարձաւ քրիստոնէութեան: Պահեց միաժամանակ աւանդական տօնակատարութիւնները՝ …ասնեցնելով զանոնք նոր կրօնքին:

Այդ կարգէն է Վարդավառը՝ իր զանազան խրախճանքներով,— ջուր սրսկել, աղաւնի թռցնել, ուխտի երթալ եւայլն:

Մշոյ Սուլթան Սուրբ Կարապետը իր երեք կաթողիկէներով փոխարինած էր մեհեանները: Վարդավառի տօնին ամէն կողմէ հարիւրաւոր ուխտաւորներ կը …ութային դէպի Մուրատատուր, թէ՛ …աւոր թէ ոտաւոր, նուէրներով բեռնա… որպէսզի ընդունական ըլլայ իրենց ուխտը:

Քրիստոնեայ Տարօնը Հայութեան պարգեւեց անմահ դէմքեր,— Վարդան Մամիկոնեան, Մեսրոպ Մաշտոց, Մովսէս Խորենացի, Դաւիթ անյաղթ փիլիսոփայ: Տարօնի մէջ գործեց եւ վախճանեցաւ Սահակ Պարթեւ Հայրապետ: Տարօն դարձաւ օրրանը մեր Ոսկեդարին:

Նորագոյն ժամանակներու մէջ դարձեալ ոսկի տառերով արձանագրուեցաւ Տարօնի անունը: Հայ ազատագրական շարժումներուն մէջ առաջնակարգ դիրք գրաւեց անիկա:

Ազատամարտական առաջին մեծ չարժումները ծնունդ առին 1894ին Սասունի մէջ: Սասուն եւ Զէյթուն դարձան երկու …ունները հայկական զարթօնքին: Մի…ազգային յանձնախումբեր — բաղկացած վեց մեծ պետութեանց հիւպատոսներէն — 1894ին Սասուն, 1895ին Զէյթուն …ացին՝ այդ երկու արծուեբոյներու հե…ամարտներէն վերջ, ի պաշտպանութիւն Հայկական Դատին …

1904ին նոր ապստամբութիւն Սասունի մէջ, Անդրանիկի ղեկավարութեամբ:

Տարօն-Տուրուբերան,— ինչպէս Վանպուրական — աչքի փուշ էր դարձած դարաւոր թշնամիին:

Մեծ Եղեռնի տարին, 1915ի Վարդավառի օրը սուգի օր եղաւ Տարօնցիին համար: Անպաշտպան չէին դիւղեր ու աւաններ օրերով յարձակման ենթարկուեցան …ղան դահիճին կողմէ: Հազարաւոր ան…ղ մարդիկ, կիներ ու երախաներ զոհ գացին անոր դիւային ծրագրին:

Տարօնցին հերոսաբար կռուեցաւ եւ ինկաւ պատնէշի վրայ, տեղի տալով գերակշիռ ուժերու առջեւ:

Ի սփիւռս աշխարհի ցիրուցան Տարօնցիք յուզումով եւ երախտագիտութեամբ կ'ոգեկոչեն ամէն տարի Վարդավառին իրենց անմահ նահատակներուն յիշատակը:

Չեն յուսալքուած անոնք երբեք: Ու կը հաւատան թէ օր մը կրկին պիտի զառնան իրենց պաշտելի Հայրենիքը եւ Վարդավառի տօնին ուխտի պիտի երթան Մըշոյ Սուլթան Մուրադատուր Ս. Կարապետին, երգելով՝

Սուրբ Կարապետ բարձր բոլոր,
Ճամբէք ունի ոլոր մոլոր,
Որ դուն կ'երթայ շատ ուխտաւոր,
Որ ոտաւոր, որ ձիաւոր …:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐՈՒԱԾ ՄԸ ԵՒՍ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

ՆԱՍՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ՋԱԽՋԱԽՈՒԻՆ

Պետական նոր հարուած մը ձախողեցաւ Դամասկոսի մէջ, Հինգշաբթի օր: Այս նոր ըմբոստութեան գլուխն էին այն սպաները որոնք քանի մը ամիս առաջ պաշտօնանկ եղած էին իբրեւ Նասրական: Շարժումը ճզմուեցաւ իր սաղմին մէջ իսկ, քանի մը ժամուան մէջ: Իրականին մէջ պարզապէս զինուորականներն էին որոնք իրարու հետ հաշիւ կը մաքրէին մանաւանդ այն պատճառաւ որ պաշտօնեաները յաճողած էին անցեալ ամիս հեռացնելու բանակին ամէնէն զօրաւոր դէմքերէն մէկը՝ Զօր. Հարիրի որ Փարիզ «աքսորուած» էր իբրեւ զինուորական կցորդ: Հարիրի կ'ընդդիմանար պատասական տիրապետութեան եւ կը պահանջէր որ ազգային համախմբում հաստատուի, բայց ստիպուած եղած էր համակերպելու մեծամասնութեան առջեւ: Առանց աղմուկի մեկնած էր, բայց քանի մը օր է չշուկներ կային թէ վերադարձած է:

Յարդ չէ հաստատուած թէ Զօր. Հարիրի ըմբոստական շարժումին գլուխն է՞ր թէ ոչ: Բայց տասը հազար սուրիական կը խօստացուի անոնց որոնք կը ձերբակալեն (կամ կ'օգնեն որ ձերբակալուի) նախկին զնդապետ՝ Ճասէմ Ըլ Ալուանը որ, 1962 Ապրիլին ղեկավարած էր Հալէպի Նասրական ապստամբութիւնը: Նախկին զնդապետը ղեկավարած է եղեր ապստամբներու խումբ մը որ օգտուած է Աթասիի մեկնումէն եւ Պիթարի Պաղտատ ըլլալէն, բախտը փորձելու համար, մանաւանդ որ պաշտօնական սպասարկութիւնները անսպասելի կերպով համախմբուած էին մէկ շէնքի մէջ՝ ձայնասփիւռի կայանը եւ բանակին կեդրոնատեղին: Մէկ զնդացիր կը բաւէր ամբողջը չէզոքացնելու համար, բայց պահակազօրքը բուռն ընդդիմութիւն մը ցոյց տըւած է եւ ի վերջոյ՝ յաղթած:

Այս ամբողջը մէկ արդիւնք կ'ունենայ առաջին առթիւ՝ ամրապնդել պաասականներու դիրքը Սուրիոյ մէջ եւ առկէ՝ Իրաքի մէջ:

Կը թուի նաեւ թէ այն համաձայնութիւնները որոնք կը նախատեսուէին Ա. Մ. Հանրապետութեան երեք անդամներու միջեւ չեն կրնար տեղի ունենալ եւ այլեւս առաջքը առնել այն յայտարարութեան զոր հաւանաբար Նասր ընէ Յուլիս 22ին, այսինքն չեղեալ պիտի համարի երրեակ համաձայնութիւնը: Զօր. Աթասի սակայն Գահիրէ մեկնած էր վերջին բանակցութիւններ փորձելու համար, պետական հարուածը տեղի ունեցած ըլլալով իր մեկնումէն քանի մը ժամ ետք, Աթասիի գործը բաւական դժուար կը թուի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ազգ. Ժողովը 205ի դէմ 257 ձայնով վաւերացուց գործադուլներու վերաբերեալ օրինագիծը որ կը պարտադրէ հինգ օր առաջ հաշակել որեւէ գործադուլ: Դէմ քուէարկած են՝ 67 ընկերվարական (68ի վրայ) 54 ժողովըրդավար կեդրոն (Ֆիմլէն - Փլեվէն), 39 ժողովրդավար համախմբում (Մօրիս Ֆօռ), 40 համայնավարները, մէկ անկախ հանրապետական, չորս չարձանագրուած: Հինգ երեսփոխան ձեռնպահ մնացած են, 11 երեսփոխաններ բացակայ են: Օրինագիծը ծերակոյտին կողմէ պիտի քննուի Երեքշաբթի:

ԱԼԺԷՐԻ հասած լուրերուն համաձայն Ֆերաթ Ապպասի փեսան որ Պուտխաֆի բարեկամն է, ձերբակալուած է: Այսպէս կը բացատրուի իր անհետացումը, երկու օրէ ի վեր:

ՓԵՔԻՆԻ մէջ հակախորհրդային մեծ հանրաժողով մը տեղի ունեցած է: Խրուշչեւ եւ Խորհրդային Միութիւնը ամբաստանուած են իբրեւ «աշխարհակալ» եւ չին ժողովուրդին թշնամի:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Դաշնակցային Հանրապետութիւնը որոշած է աւելցնել իր տնտեսական օժանդակութիւնը՝ Թուրքիոյ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդեն որ խորհրդային ճարտարարուեստը երեք առ հարիւր անցած է ծրագրին նախատեսութիւնները 1963ի առաջին կիսուն համար:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ ծանր պայքար մը սկըսած է Փեքինի դէմ: Պելկրատի Ճուկիչ օրաթերթը կը գրէ թէ Չինացիք ընկերվարութեան ծաղրանկարը կը ներկայացնեն եւ սթալինականութեան չափ մութ ապագայ մը: Ոչ մէկ գիջում կարելի է ընել Չինացիներուն առանց ընկերվարութեան պարտութիւնը պատրաստելու, կը շեշտէ նաեւ եուկոսլաւ թերթը:

ՀՌՈՄԻ կարգ մը շրջանակներու մէջ շատ կը խօսուի Պելժիոյ Պօտուէն Թագաւորի հրաժարումին մասին: Momento Sera կը գրէ թէ Պօտուէն պիտի հրաժարի Փաօլա իշխանուհիին զաւկին ի նպաստ: Մէկ պայման կայ միայն, ըստ նոյն աղբիւրներուն.— Փաօլայի երրորդ զաւակը պէտք է մանչ ըլլայ:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ Եուկոսլաւիա եւ Եգիպտոս պիտի այցելէ Յունուարէն առաջ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Իզվեստիային համաձայն Անաթոլի Տոլնիցին անուն մէկը կայ, բայց երբեք քաղաքական ապաստան չէ ուզած Մեծն - Բրիտանիայէն, ներկայիս կը հանգստանայ Սեւ Ծովու ափին: Ծանօթ է որ Անգլիոյ մէջ, այդ անունը տրուած էր խորհրդային այն լրտեսին համար որ Լոնտոն ապաստանած է:

ԱԼ ՇԱԱՊ-ի համաձայն ութ «համայնավար ոճրագործներ» կախաղան հանուեցան Իրաքի հիւսիսը:

ՔԵՆԸՏԻ յեղափոխական միջոցներ ձեռք կ'առնէ տոլարը փրկելու համար՝ տուրք մը օտար արժեթուղթերուն վրայ եւ հինգ հարիւր միլիոն տոլար փոխառութիւն «Դրամական Միջազգային Հիմնադրամէն»:

ԱԹԵՆԱԿՈՐԱՍ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ԹՇՆԱՄԻ ԿԸ ՀՌՉԱԿՈՒԻ

Տիեզերական պատրիարքը մատ ունի եղեր «Թայմ»ի հակաթուրք հրատարակութեան մէջ եւ օժանդակած է եղեր Հայ - Հնչակ կոմիտէին

Յուլիս 7 Թուականը Թրքական Թերթերը կը գրեն.—

Պոլսոյ բարձր վարժարաններու ուսանողական միութիւնը եւ Պոլսոյ համալըսարանի ուսանողական միութեան նախագահները երէկ մամլոյ հաւաքոյթ մը ընելով Աթենակորասը Աթաթիւրքի եւ Թուրքի թշնամի հռչակեցին:

Նախագահները անդրադառնալով Թայմ հանդէսին մէջ Յուլիս 5ին լոյս տեսած այն յօդուածին ուր կը պնդուէր որ 1922էն առաջ Թուրքիոյ մէջ ապրող մէկուկէս միլիոն Յոյները Աթաթիւրքի կողմէ ընպաննուած են, յայտնեցին որ Աթենակորաս մատ ունի «Թայմ»ի այս զարշելի գրութեան հրատարակութեան մէջ: Նախագահները յետոյ շարունակեցին:

Երբ Բարա Էֆթիմ բովանդակ աշխարհի մամուլին կը ծանուցանէր որ բացարձակապէս անհիմն են այն գրոյցները թէ Անկախութեան պայքարի ընթացքին ջարդ տեղի ունեցած է, Թուրքերը նման արարք մը գործելու չափ բարբարոս չեն. Աթենակորաս եւ «Թայմ» ուր էին: Եթէ ճիշդ չէ ասիկա, ինչո՞ւ հակառակը չեն կըրցած ապացուցանել: Աթենակորաս եւ նախորդ պատրիարքները միշտ Թրքութեան եւ Աթաթիւրքի դէմ աշխատած են: Այսպէս՝

1.— Մավրի Միրա ընկերակցութեան օժանդական են:

2.— Պոնտոս յունական ընկերակցութեան օժանդական են.

3.— Հայ - Հնչակ կոմիտէին օժանդակած են:

4.— Էօքայի ու Մակարիոսի հետ գործակցած են:

Թուրքերը բարբարոս յորջորջող Աթենակորասի եւ «Թայմ»ի նման զրպարտիչները իրենց ծոցին մէջ ապրեցնող արեւմըտեան աշխարհակալները Թուրքիոյ հաւցէին իրենց սնուցած չիլ գաղափարներուն պտուղները երբեք պիտի չկարենան ձեռք բերել: Իբրեւ Թուրք երիտասարդութիւն սա ըսել կ'ուզենք.— Մեզի երկարող ամէն բարեկամի ձեռք կը սեղմենք, թշնամի ձեռքը կը կտրենք»:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ

«Գիրքի Բանուորներու Ֆրանսական Դաշնակցութիւնը» հետեւեալ զեկոյցը ղրկած է Փարիզեան օրաթերթերու, հրատարակութեան խնդրանօք.—

«Գիրքի բանուորներու ֆրանսական դաշնակցութիւնը ի տես կառավարական օրինագիծին որ կը ձգտի վնասել հանրային սպասարկութեան բանուորներու գործադուլի իրաւունքին, բուռն բողոք մը կը բարձրացնէ եւ զօրավիգ կը կենայ ընկերակցութեանց գործունէութեան եւ ճըշդած դիրքերուն, այդ օրինագիծը ըլլալով, ըստ իրեն, առաջին քայլ մը կառավարական մտադրութիւններուն գործադուլի իրաւունքին դէմ:

Այս պարագային մէջ սակայն, անհրաժեշտ կ'երեւայ Գիրքի Դաշնակցութեան կազմակերպութեանց որ տեղեկատուութիւնը ապահովուած ըլլայ եւ առկէ՝ թերթերուն հրատարակութիւնը:

Գիրքի Բանուորներու Ֆրանսական Դաշնակցութիւնը ուշադիր կերպով պիտի հետեւի այս կացութեան զարգացման եւ կը հրահանգէ իր բոլոր անդամներուն արթուն մնալ»:

(Communiqué de la F. F. des Travailleurs du Livre)

«Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻ»

Չենք կարծեր, որ մեր յայտնած տեսակէտներն ու պաշտպանած գաղափարները որեւէ ձեւով վնասեն ազգային շահերուն: Մեր դիտումն է արթուն պահել Հանր. կարծիքը եւ տէր կանգնիլ Հայկ. Դատին, որ արդարութեան դատ մըն է եւ ոչ թէ «կայսերական ողորմածութեան» մատուցում մը:

Ամէն անգամ որ խօսք դառնայ մեր բռնագրաւուած չորս գաւառներու մասին, ծանօթ խմբակը, — ա՛յն՝ որ տեղին եւ պարագային համեմատ Համախմբում կը կոչէ ինքզինք, տեղին եւ պարագային համեմատ՝ Ռամկավար — Ազատական «կուսակցութիւն», — սա՛ անլուր մեղադրանքը կ'ուղղէ մեզի. — Դուք կը թունաւորէք «եղբայրական» Ռեսպուբլիկներու միջեւ տիրող սիրալիր յարաբերութիւնները եւ կը գրգռէք այդ Ռեսպուբլիկներու ժողովուրդը մեզի դէմ, ի դէպս եւ յանդէպս արծարծելով իբր թէ բռնագրաւուած այդ գաւառներուն հարցը:

Զարմանալի՜ հայրենասիրութիւն... Սիրալիր յարաբերութիւնները թունաւորե՛լ է, հարեւան ժողովուրդները մեզի դէմ գրգռել է, ուրեմն, ըսել թէ մենք կը տառապինք հողի սակաւութենէ եւ մեր «ներքին» ու «արտաքին» Սփիւռքներուն համար տեղ չունինք մե՛ր իսկ հայրենիքին մէջ:

Բայց մենք բթաչափ մը անգամ հող չենք ուզեր ի հաշիւ հարեւաններուն, այլ կը խնդրենք, գրեթէ կը պաղատինք, որ մեր աւանդը մեզի վերադարձուի:

«Եղբայրական» Ռեսպուբլիկները եւ հարեւան ժողովուրդները մտածեցի՞ն արդեօք, որ մեր հողերը գրաւելով, զրկելով մեզ սեփականատիրութեան մեր արդար իրաւունքէն, կրնային առ նուազն դառնացնել մեզ եւ առ առաւելն քէնի, ատելութեան եւ ոխի զգացումներ արթնցնել մեր մէջ: Մեր հայրենի ըստացուածքը, հակառակ մեր կամքին, մեր ձեռքէն խլելը անիրաւութիւն չէ, զայն ետ պահանջե՞լն է ուրեմն անիրաւութիւնը:

Նոյն անորակելի խմբակը տիւ եւ գիշեր կը խօսի «բռնագրաւուած» Անթիլիասի մասին, բայց ոչ իսկ մտքէն կ'անցընէ բառ մը ըսել ԲՌՆԱԳՐԱՒՈՒԱԾ 17-400 քռ. քլմ. տարածութեամբ մեր հայրենի հողերուն մասին:

Այս միակ փաստը պիտի բաւէր, որ ազգին ամբողջութենէն դուրս ձգուէին ազգային շահերուն անունկնդիր եւ անտարբեր այս փարիսեցիները: Վկայուած փարիսեցիներ, որոնք իրենց կոկորդը կը մաշեցնեն ըսելու համար մեզի, թէ հայրենասիրութեան նախապայմանը հայրենիք երթալը չէ, այլ «գացէք» ըսելն է:

Ճիշդ է, որ Հայաստանի մէջ յայտնապէս չեն խօսիր մեր չորս գաւառներու մասին, բայց յայտնապէս կը լռեն: Եւ ամէն մարդ գիտէ, որ չխօսիլը եւ լռելը նոյն բաները չեն: Լռել մը կայ, որ հաւանութիւն է, ինչպէս խօսիլ մը կայ, որ հաւանութիւն չէ: Իւրօրինակ քաղաքագիտութիւն է չխօսիլ ներսը, բայց իւրօրինակ անքաղաքագիտութիւն է չխօսիլ դուրսը: Մենք կ'ըմբռնենք հայրենի իշխանութեանց փափուկ կացութիւնը. չե՛նք ըմբռներ «միւս»ներուն լռութիւնը, հպատակի, ենթակայի, ստրուկի լռութիւն, որ «իրողական»ը կ'ընդունի, «իրաւական»ը կը մերժէ:

Երեսուն հազար քիլոմեթր անբաւարար է պատսպարելու եւ սնուցանելու համար չորս միլիոն Հայեր՝ այսօր, հինգուկէս միլիոն Հայեր՝ վաղը: Ասկէ կը ծագին, այս իրողութենէն ծնունդ կ'առնեն մեր բոլոր վերապահումները ներգաղթի հարցին մէջ:

Երեւանի իշխանութիւնները աւելի պարկեշտ գտնուեցան, քան Արտերկրի իրենց ուղեկիցները, երբ յայտարարեցին, ընդունեցան ու խոստովանեցան, թէ 1947ի ներգաղթը լաւ կազմակերպուած չէր, թէ սխալներ թոյլ տրուած էին եւ թէ արդար դժգոհութիւններ յայտնուած էին: Գացողներուն մէկ երրորդը դարձած եղած էր «ներքին» Սփիւռք, ցրուած էր անծայրածիր կայսրութեան հիւսիսը եւ հարաւը, արեւելքը եւ արեւմուտքը:

Եթէ, — կը մտածենք մենք ալ հիմա, — «արտաքին» Սփիւռքը դատապարտուած է «ներքին» Սփիւռք դառնալու, կատարուածը ներգաղթ չէ, արտագաղթ է: Չենք ուրանար, որ մենք դէմ ենք այս «ներքին» արտագաղթին: Իմաստ չկայ դէպի հայրենիք ճամբայ ելլելուն եւ այլուր թափառելուն մէջ, Հայաստանի մէկ դուռնէն ներս մտնելուն եւ միւս դուռնէն դուրս ելլելուն մէջ:

Մեզի պէս, մեզի չափ, թերեւս մեզմէ աւելի այս նոյն մտահոգութիւնները ունին հիմա հայրենի իշխանութիւններն ալ, որոնք, նախորդ փորձառութեանց լոյսին տակ, չեն ուզեր մեծ բազմութիւններ կանչել տուն, զանոնք ապա հոս ու հոն ցրուելու համար: Գրուեցաւ, թէ Մայիսին պիտի սկսէր ներգաղթի շարժումը նաեւ մեր գաղութին մէջ: Այսօր, ամիս մը ետք որոշուած թուականէն, խօսքը գործի չվերածուեցաւ դեռ: Մեղաւորը երկրի իշխանութիւնները չեն. մեղաւորը մենք ենք, որ հաշուի չենք առներ դէմը, հաշուի կ'առնենք միայն թերը:

Մենք այստեղ՝ դուրսը հրաբուխի մը վրայ նստած չենք, որպէսզի մտածէինք այդ հրաբուխէն փրկուելու մասին: Դարեր շարունակ սպասած ենք, քանի մը տարի ալ կրնանք սպասել, մինչեւ որ հնարաւորութիւններ ստեղծուին համախմբուելու հայրենի հողին վրայ:

Բայց իրապէս հրաբուխի վրայ նստած Հայեր կան հարաւային կողմն աշխարհի: Պալմեան քահանայի ուղեւորի նոթերը կը հաստատէին թէ հազարաւոր, նոյնիսկ տասնեակ հազարաւոր Հայեր կան Թուրքիոյ ներքին գաւառները, մանաւանդ Տերսիմի քրտաբնակ շրջաններուն մէջ, ուր ամէն օր բան մը կը կորսնցնեն իրենց Հայութենէն: Այսօր լեզուն կը մոռնան, վաղը եկեղեցին պիտի մոռնան, օր մըն ալ ընդմիշտ պիտի մոռնան իրենց ազգութիւնը:

Բնական եւ տրամաբանական պիտի ըլլար ամէնէն առաջ փրկել ուծացումի եւ ապազգայնացումի դատապարտուած այս Հայերը: Բնական եւ տրամաբանական պիտի ըլլար տուն կանչել Հայաստանէն դուրս՝ Խ. Միութեան այս կամ այն Ռեսպուբլիկային մէջ ապրող մէկ միլիոնէ աւելի մեր այն ազգակիցները, որոնք դիւրութեամբ կ'օտարանան ո՛չ միայն հիմա, երբ հայրենիք մը ունինք, այլեւ կ'օտարանային երէկ, ցարերու օրով, երբ հայրենիք չունէինք:

Պիտի չուզէինք, որ մեր հողային սահմանափակուածութիւնը մեկնաբանուէր իբրեւ ազգային սահմանափակուածութիւն:

Հայրենասիրութիւնը այն միակ բանն է, որ չի վաճառուիր: Ծանօթ խմբակը կ'ուզէ այս անվաճառելին վաճառելի դարձնել մեծաքանակ չռայլարանութեամբ:

Հայրենասիրութեան ձեւ մըն է, — խօթելի ու արհամարհելի ձեւ մը, — ըսել ու կրկնել միշտ. «Հայրենակիցներ, Հայաստան գացէք»: Ու լսողը պիտի մտածէ. — Այս ի՜նչ հայրենասէր մարդիկ են հայրենասիրութեան այս ողորմելի փեռեզակները, որոնք մեզի Հայաստանի ճամբան ցոյց կուտան, իսկ իրենք կը բռնեն Ամերիկայի, Աւստրալիոյ եւ Պրազիլիայի ճամբան...

Զզուա՛ծ ենք մանրավաճառի այս աժան, շատ աժան «հայրենասիրութեան» ամէնօրեայ քարոզներէն:

Գո՜նէ դաս առնէին հայրենի իշխանութեանց լռութենէն: Եթէ մենք գտնուէինք իրենց դիրքին մէջ, պիտի չըսէինք երբեք. — Գացէ՛ք: Այլ պիտի ըսէինք. —

ԵՐԹԱՆՔ:

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

ԱԹՈՍԻ ՀԱԶԱՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԵՆԱԿԵԱՑՆԵՐՈՒ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Բ.

ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՅՄԱՆԸ

Այս վանական հանրապետութիւնը ցարդ կ'ապրի խստամբեր կարգերու տակ: Կաթողիկէ թրափիստներուն պէս, իգական սեռի մուտքը բացարձակապէս արգիլուած է: Ոչ ոք կը յանդգնի անտեսել այս պայմանը:

Հրթիռներու դարուն մէջ ապրող, բախտաւոր ճամբորդի մը համար, եթէ Աթոսի դուռները բացուին, նոր ու զոց աշխարհ մը կը ներկայանայ: Ոչ մէկ ճամբայ, մերձեցման ոչ մէկ կարելիութիւն: Իրենց օրհնեալ հողին վրայ ոտք դնել կարելի է միայն ծովին կողմէն: Ամէն տասը օրը անգամ մը Սելանիկէն խեղճուկրակ նաւակ մը կուգայ Տաֆնի՝ Սուրբ — Լերան միակ նաւահանգիստը եւ կը պարպէ իր բեռը: Քարափին վրայ յոյն ոստիկաններ, ուռած տաբատներով եւ գլխարկին վրայ բիւզանդական արծիւի զինանիշով, ուշադիր կը հսկեն: Եւ ուշի — ուշով կը քննեն բոլոր ճամբորդները: Ոչ մէկ կին, ոչ մէկ անչափահաս մանուկ՝ այդ թերակղզիին վրայ: Նոյնիսկ էգ կենդանիներուն մուտքը խստիւ արգիլուած է: Եթէ կարելիութիւն ունենային թռչուններու սեռն ալ ճշդելու, անոնց ալ պիտի արգիլէին իրենց սահմաններէ ներս ճռուողել... Այս բացարձակ արգելքին իբր աղբիւր ցոյց կը տրուի արեւելեան վանքերու բարենորոգիչ Ս. Թէոդորոսը, որ Թ. դարուն պատգամած էր. «քանի որ դուք կամովին հրաժարած էք աշխարհային վայելքներէ, պէտք է նմանապէս հրաժարիք էգ անասուններէ, որովհետեւ մեր սուրբ հայրերէն ոչ մէկը պէտք ունեցած էր անոնց, մանաւանդ բնութիւնն ալ չի պահանջեր այդ»: 1046-ին, Կոստանդին Թ. Մոնոմախոս ալ հաստատած է այդ հինաւուրց արգելքը, բայց օրէնքը երբեմն թոյլատու գտնուած է խեղճ այծերուն, հաւերուն եւ կատուներուն համար, սակայն անդրդուելի մնացած է կանանց հանդէպ: Ըստ հնաւանդ առածի մը, վանականը աղի պէս է: Աղը ջուրէն կ'ելլէ եւ դարձեալ կը լուծուի ջուրին մէջ: Կնոջ մը ծնունդ մենակեացն ալ կրնայ նոյն բախտին արժանանալ:

Աւանդութիւնը կ'ըսէ, թէ Թէոդոս կայսեր աղջիկը՝ Փլասիթիան, Վաթոփէտիի վանականներէն բացառաբար իրաւունք կը ստանայ վանքը մտնելու, ոսկէ աշտանակներ նուիրելու համար: Հազիւ ոտքը վանքէն ներս դրած, Ս. Կոյսի պատկերէն ահռելի ձայն մը կը բարձրանայ.

— Դուրս այստեղէն, ոչ մէկ կին իրաւունք ունի այս սեմէն ներս մտնելու...

Փլասիթիան իր չքախումբով իսկոյն ետ կը դառնայ:

Պատմութիւնը կը յիշատակէ սերպ թագուհի մը եւս, որ ուզած է Քիլանդարիի միաբաններէն իր կուսակրօն զաւակը տեսնել: Թագուհին առասպելական նուէրներ կը խոստանայ, գէթ մէկ անգամ իր զաւակը տեսնելու համար: Անդրդուելի վանահայրը կը յուղուի թագուհիին աղաչանքներէն եւ կը թոյլատրէ բարձրանալ վանքին զաւիթներէն մէկը, հանդիպակաց զաւիթը գտնուող իր զաւակը հեռուէն տեսնելու: Հեռուէ հեռու իրենց օրօրուող թեւերը միայն կը նշմարէին...: Թագուհին լալով մայրաքաղաք կը վերադառնայ, այդ լուռ ու խորհրդաւոր տեսակցութենէն ետք: Օրէնքը գործադրըուած էր:

Այսօր անգամ, երբ փոթորիկը կանացի խեղդուած դիակ մը ծովափ հանէ, վանահայրը իսկոյն այդ «պիղծ» արարածին դիակը փոխադրել կուտայ անմատչելի խորշ մը, որպէսզի ոչ ոք կարենայ տեսնել:

Ճիշդ է, այդ չնաշխարհիկ հողամասին վրայ կին չկայ, բայց շատ սեւ ու մորուքաւոր շրջազգեստ կայ: Մանաւանդ, երբ անոնց կարաւանը կը սահի վար, դէպի Տաֆնի «նաւահանգիստը»: Անոնք, ատրճանաբար, աւելի կը բազմանան, երբ կը բռնեն Քարիէսի ճամբան, որ իրենց «մայրաքաղաքն» է:

1923էն ի վեր Աթոս պաշտօնապէս կապուած է Յունաստանի, Քարիէսը բաց դուռ մըն է եւ վանականներու քաղաքը: Զնտանի նմանող խանութներուն մէջ վանական դերձակներ, սափրիչներ, կօշկակարներ, տաղձագործներ, մանրավաճառներ, եկեղեցական ուխտանկարներ պատրաստողներ, օրն ի բուն կ'աշխատին: Արհեստաւոր վանականներէն զատ կան քապիլիքները, որ դաշտային աշխատանք կը կատարեն, միակենցաղները, որ օրը երկու հարիւր անգամ երկրպագութիւն կ'ընեն սուրբերու պատկերներուն առջեւ, սարապէթիքները, որ երեքական ընկերներով լեռներուն վրայ կը թափառին, մուրացկանները, որ անցորդներէն ողորմութիւն կ'ուզեն, ճգնաւորները, որ Աթոսի խորշերուն մէջ չոր հացով կ'ապրին եւ կը շնչեն լերան օդը, վերջապէս մատակարարները, որոնք վանականներուն սննդեղէն կը հայթայթեն:

Բարձրաբերձ լեռներուն վրայ թառած վանքերուն ամենամեծ անպատեհութիւնը պարենաւորման հարցն է, մանաւանդ ձմրան եղանակին: Յունաստանի, Վալամի բարձունքը ապաստանած կղերականները իրենց պարենաւորումը կը կատարեն երկար պարաններու միջոցաւ: Բնաշխարհի մեր հայկական վանքերէն մէկ քանին ալ նմանօրինակ միջոցներու դիմած են: Կարկառի շրջանի կէլի-Թուսարի բարձունքին վրայ գտնուած հայկական վանք մը, Ձկորայ գիւղի հանդիպակաց մէկ ուրիշ վանքի հետ, ժայռերուն ամրացուած պարաններու միջոցաւ կարողացեր են յարաբերութիւն պահել, ինչպէս կը պատմէ Վարդան Շահպազ իր յուշերուն մէջ: Տակաւին, հակառակ կատարելագործուած միջոցներու եւ ուղղութիւններու գոյութեան, Աթոս իր փոխադրութիւնները կը կատարէ ջորիներով, Քարիէսէն: Ուրիշ միջոց չունին եւ ունենալու մասին ալ չեն մտածեր:

Թէեւ Աթոս կցուած է Յունաստանի, բայց յունական կառավարութեան տուած անցագիրը անբաւարար է մենակեաց հայրերու «կառավարութեան» մօտ: 1926էն ի վեր, Աթոս ներքին անկախութեան արժանացած է եւ ունի իր «նախարարները», միաբանական ընդհ. ժողովէն նշանակուած: Նախարար հայրերը շատ չեն, ընդամէնը չորս հոգի, որոնց մօրուքները եթէ քով — քովի բերուին՝ գորգի մը ծածութիւնը կը ստանան: Այս Չորսերու խորհուրդն է, որ կը տնօրինէ ամէն բան: Կառավարութեան կեդրոնատեղին Քարիէսն է: Ամէն Ուխտաւոր պարտաւոր է իր ինքնութեան թուղթերը կառավարութեան ներկայացնել, քննութեան եւ վաւերացման համար: Չորսերու խորհուրդը պատուատակաձեւ բանալիով կնիք մը ունի չորս մասի բաժնուած եւ իւրաքանչիւր նախարարի տրամադրութեան տակ դրուած: Ամէն կտոր իր վէթոյի իրաւունքն է: Երբ ընդհանուր համաձայնութիւն գոյանայ, քարտուղարը կը միացնէ այդ խորհրդաւոր կնիքին չորս մասերը եւ կը կնքէ ուխտաւորին անցագիրը: Ասկէ ետք միայն Սուրբ — Լերան դուռները կը բացուին իր առջեւ, մերթ ոտքով, մերթ ջորիով շրջագայելու համար:

ԱԹՈՍԻ ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

Ուխտաւոր մը, եթէ այցելէ Վաթոփէտիէն, Սիմոնոս Փեթրան, Իւիրոնը, Լաւրան, Սէն Փօլը եւ Տիոնիսիուն, կրնայ ըսել, թէ Աթոսի կրօնական կեանքին բոլոր հանգրուանները տեսած է: Միայն Վաթոփէտին ինքնին կատարեալ գիւղ մըն է իր 17 եկեղեցիներով եւ մատուռներով, խուցերով, գոմերով եւ յարակից բաժիններով: Նիւթապէս ալ միւս վանքերէն աւելի հարուստ է: Վանքերուն մաս մը անկախութեան մէջ անկախ են: Ունին իրենց ներքին կարգերը, ճկուն են եւ հարկադրուած չեն միաձեւ ճաշելու: Եթէ ուզեն միս ուտել, ազատ են: Վանքէն դուրս կատարուած աշխատանքներուն համար ամսաթոշակ ալ կը ստանան: Քարիէսի եւ Տաֆնիի կէլ-պակները անոնք կը բանեցնեն: Վանահայր չունին թէեւ, բայց հսկիչ մը [illegible] բայց համայնական կեանքին հետ կապուած են, առանց ընդհանուր ներդաշնակութիւնը խանգարելու: Վաթոփէտի նոյնիսկ ելեքտրական լոյս ունի: Կրօնական — ազգային անջատումները դգալի են: Յոյներ, Ռուսեր, Սերպեր, Պուլկարներ եւ Վրացիներ կրցած են ընդհ. լեզու մը գտնել, իրենց աթոռական հանրապետութիւնը կառավարելու համար: Բոլոր վանքերուն ճարտարապետական կառոյցը միաձեւ է: Շրջանակ մը պարիսպ մը եւ ներսը գմբէթազարդ եկեղեցիներ, քովընտի մատուռներով: Մեծ վանախումբերուն մէջ պատկերամարտութիւնը մոլեռանդութեան հասած է: [illegible] դասերը, սուրբի մը պատկերին [illegible] ջեւէն անցնելու առեն, ծնրադիր երկրպագութիւն կ'ընեն: Արուեստագէտ վարպետներ կան, որ ամէն տարի կը վերանորոգեն արձաններ ու եկեղեցական [illegible] դակները:

Բայց ամէնէն շատ իրենց բանջարեղէնութիւնն է, որ կը գրաւէ [illegible] մը ուշադրութիւնը եւ երազել [illegible] համով — հոտով կերակուրներ: Աթոսի վանականներուն մեծ մասը, տարին միջին հաշուով, վեց ամիս պահք կը պահեն. մնացած ամիսներուն ալ շատ թէ [illegible]

...անանին ։ Իրենց ընդարձակ սե– ...թէ կը ...ամատան մէջ, աղի, պղպեղի եւ ապուռ – ...ր համար մասնաւոր փոսիկներ շինուած ...։ Շատ կը գործածեն ձիթապտուղ, ...մրուկ, դդմած եւ տրէ (էվրիշթէ)։ Քո– ...կում մը ջուր, երբեմն ալ՝ տեղա – ...ծ գինի։ Այս սննդառութիւնը ընդհա – ...ան սովորութեան կարգ անցած է։ Ճա– ...ը ատեն, հայերէն մէկը բարձր ձայնով ...սօթք կը կարդայ, ապա, մէկ ծայրէն ...ը երկարող սրբիչ մը իրենց ծուն – ...րան, կը ճաշեն խոր լռութեան մէջ ։ ...օրուան ճաշէն անմիջապէս ետք, ...ր – Լեռը ամբողջութեամբ լռութեան ...մասնուի։ Դուրսը մարդ չերեւար եւ ...ոք կ՚ուզէ խանգարել այդ լռութիւնը ։ ...նականները կը քնանան... Հանդիստի ...է։ Եթէ ճամբորդ մը պատահի այդ ...ուն, համբերութեամբ զինուած ...է սպասէ, որ ծանր դուռները բաց– ...ն եւ իրեն հրամցուին աւանդական ...ճ (տեսակ մը օղի) քովը գաւաթ մը ...ջուր, իբր բարի գալուստի նշանակ։ ...ապատուոր է մէկ ումպով խմել եւ փառք ...լ Տէրոջը, — «էվլոկիստէ... ֆիրիոն»։

...կէսօրէ ետք, ժամը չորսի ատենները, ...սովոր աղմուկ մը կը սկսի։ Կոչնակի ...ւթին հարուածները կ՚արթնցնեն ամէն– ...։ Կոչնակը... երկար տախտակ մը, ...որուն վրայ, մօրուքաւոր վանական մը, ...ք մուրճով ուժգին հարուածներ ...ջեցնէ։ Աղօթարան է։ Ամէնքն ալ կ՚ար– ...նան եւ կ՚անցնին իրենց գործին։ Այդ ...րճ հանգիստը հրամայական անհրա – ...եշտութիւն մը դարձած է, որովհետեւ ...նականները գիշերը գրեթէ չեն քնա – ...։ Ժամերով ոտքի՝ աղօթք կ՚ընեն ։ ...գիշերային ժամերգութիւնը չորս ժամ կը ...։ Կայ նաեւ առաւօտեան ժամեր – ...թիւնը ։ Անվերջ աղօթք եւ միշտ ա – ...թք...։ Եւ ատոր համար մասնաւոր կո– ...մ պէտք է ունենալ, ինչպէս լորտ Պալ– ...ի եղբօրորդին՝ Անտրէ Պալֆուր, որ ...Աթոսի վանականներուն շարքը անցած է, ...հրաժարելով աշխարհային բոլոր վա – ...լքներէն եւ անձնական հարստութենէ, ...ուած՝ աղօթասացութեան ...

...Վանական միաբաններէն զատ, Աթոսի ...անտառներուն մէջ կ՚ապրին ճգնաւորնե – ...։ Նիհար, ոսկրաթեք, անխնամ մազ – ...մօրուքով եւ մոխրագոյն շրջազգեստով ...ս ճգնաւորները, ծովէն վեր հարիւր ...թր բարձրութեամբ խոռոչի մը մէջ ...ծուարած, կ՚ապրին սպահեցողութեամբ, ...ճնջարակերութեամբ եւ օթեվ հայի ...փշրանքներով։ Մերթ կը թափառին վան– ...քէ վանք, եկեղեցական արարողութիւն – ...ներուն կը մասնակցին, երբ գիշերն ...արգանոցներուն եւ գմբերուն մէջ։ Ի – ...ենց մոլեգին կղկիացումով, մշտատեւ ...ւ լակեաց աղօթքներով, կ՚ուղեն վեհա– ...ալ եւ անէանալ, աստուծային խոր – ...հուրդներուն հետ։ Այս մոլեռանդ նուիր– ...եալները կ՚ապրին մեռնելով, Սուրբ – Լե– ...ռան գագաթին վրայ, անտէր ու անտի – ...րական ։

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, (Յառաջ) — Կապոյտ Խա– չի Կրընոպլի դպրոցի տարեվերջի քննու– թեան եւ մրցանակաբաշխութեան դաշ – տահանդէսը տեղի ունեցաւ խանդավառ եւ կազդուրիչ մթնոլորտի մը մէջ ։

Յուլիս եօթնին առաւօտեան ժամը 9ին մասնաւոր օթոքառ մը ժողովուրդը կը փոխադրէր Սէնիզէի օդասուն ծառաստա– նի պաղ աղբիւրին մօտ։ Անձնական կառ– քերն ալ իրարու կը յաջորդէին եւ հան – դէսին ներկայ եղան մեր պատուական հայրենակիցներէն շատերը իրենց ընտա– նիքներով եւ զաւակներով ։

Համարձակ կրնանք յայտարարել որ տեղւոյս Կապոյտ Խաչը կը վայելէ գա – ղութիս անվերապահ համակրանքն ու քաջալերութիւնը ։ Վկայ խուռն բազմու– թիւնը, ամէն խաւէ եւ դասակարգէ, մանաւանդ երիտասարդութիւնը ։

Թէեւ վայրը զուրկ էր ելեկտրական հո– սանքէ, սակայն շնորհիւ Պ. Իւլրիչի, հաստատուած էր բարձրախօս մը եւ ժո– ղովուրդը նստած այդ լերան լանջին ամ– բողջ օրը հայ գեղջկական, քաղցրահըն– չիւն բարբառն ու երգերը լսեց ։ Այսպէս ծափերու մէջ հայկական շուրջպարն է որ կը բոլորուի, ժամերը կ՚անցնին, խում – բերը իրարու կը յաջորդեն ։

Հանդէսին պաշտօնական բացումը կա– տարուեցաւ «Յառաջ Նահատակ»ով Նոր Սերունդի երկսեռ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ ընկեր Մարաշլեանի ։

Դպրոցի աշակերտութեան կողմէ կ՚ըլլան գեղեցիկ եւ յաջող արտասանութիւններ։

Դժբախտաբար մեծ արձակուրդներու պատճառով աշակերտներու մէկ մասը բացակայ էր։ Ներկաներէն Տիկին Գուր– նուեան (Կափէն), եւ ընկերուհիներ Մա– րաշլեան եւ Նահապետեան հայրենաշունչ երգերով կը բերեն իրենց մասնակցու – թիւնը հանդէսին գեղարուեստական բաժ– նին։ Կ՚արտասանեն նաեւ Նոր Սերունդէն օրիորդներ եւ ընկերներ Մ. Օնպաշեան, Ս. Սիսլեան, Խ. Անտոնեան եւ Ս. Մա – րաշլեան։ Բոլորն ալ արժանացան բուռն ծափերու ։

Ուսուցչուհի ընկերուհի Միքայէլեան, հակիրճ տեղեկութիւններ տուաւ դպրոցի եւ ուսուցիչներու սիրայօժար աշխա – տանքներու մասին։ Ապա ջատագովելով Կապոյտ Խաչը իր յարատեւութեան ո – գիին եւ հանրանուէր գործունէութեան համար, ընկերուհին շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր ներկաներուն, որոնք միշտ օժանդակած եւ գնահատած են իրենց աշխատանքները ։ Կապոյտ Խաչի կողմէ գեղեցիկ նուէր մը տրուեցաւ ուսուցիչ Ե. Մարաշլեանի ։

ԱՆՈՒՇ ՁԷՆ ՄԵՌՆԻՐ

Հերոսը ծնած է հերոս եւ կը մնայ հե– րոս մինչեւ իր կեանքի վերջը ։ Ամէն անգամ երբ առիթը ներկայանայ՝ պատ– նէշին վրայ է, իր գործին գլուխը։

Անմահ է հերոսին գործը եւ անմահ պիտի մնայ ։

Քիչ չէ թիւը անոնց, որոնք, թողած իրենց ընտանեկան յարկը, իրենց սիրելի– քը, ինչքն ու ապահովութիւնը, մեկնած են հոն ուր գործ կը կանչէ։ Ուր իրենց միւս եղբայրներն ու քոյրերը վտանգի տակ կը գտնուին եւ կը սպասեն փըր – կարար ձեռքերու ։

Անձնուէր, անձնազոհ հոգիներ են ա – նոնք, որ ամէն վտանգ յանձն առած կ՚իյնան յանուն ազատութեան, յանուն իրաւունքի եւ ապահովութեան ։

Հակառակ մեր կրած յուսախաբու – թեանց՝ Հայ հերոսը ընկճուած չէ բնաւ եւ ճակատաբաց նորէն պատնէշին վրայ է, պատրաստ՝ ուր որ զինքը կը կանչեն, ուր որ ընելիք ունի, վստահ թէ օր մը այդ ճանապարհին մէջ պիտի գտնէ իր յաջողութիւնը, իր յաղթութիւնը՝ հոգ չէ թէ ինք զոհուի, վստահ թէ իր ետեւը կայ բանակ մը հաւատաւոր եւ յուսալից որ կը նախընտրէ Ազատութիւնը ամէն բանէ վեր, ամէն բանէ առաջ ։

«Հերոսներու Օր»ը պիտի մնայ միշտ մեր պատմութեան մէջ նուիրական օր մը, ուր ամէն Հայ պարտի խոնարհիլ ի – րենց սուրբ յիշատակին առջեւ եւ ոգեկո– չել անոնց կատարած գործը, ներշըն – չելու համար նոր սերունդը օրինակով ։

ՄԷՆ–ՍԷ

Ազգային Միութեան նախագահ Պ. Սթամպուլեան, գնահատանքի քանի մը խօսք ընելէ վերջ, Ազգ. Միութեան կողմէ կը նուիրէ եօթանասուն ֆրանք Կապոյտ Խաչի դպրոցին։ Այս գեղեցիկ օրինակին հետեւեցան ներկաները եւ քա– նի մը վայրկեանէն հաւաքուեցաւ 385 ֆրանք, իսկ ընդհանուր հասոյթը 1100 ֆրանք։ Այս պատուական ժողովուրդն էր որ Մանուկներու Օրուան առթիւ նոյն նպատակին տուած էր արդէն 1048 ֆր. ։ Այս բարի եւ հայրենասէր հայրենակից – ներն էին որ դեռ մէկ ամիս առաջ Մայ – րերու Օրուան առթիւ տուած էին նորէն 581 ֆրանք ։

Երբ կը նայինք մեր շուրջը, գոհ եւ ու– րախ են բոլորը, գոհ եւ ուրախ են մա – նաւանդ Խաչուհիները, որոնք մոռցած են արդէն իրենց յոգնութիւնը ։ Հաւաքոյթը վերջ գտաւ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ ։

Վ. Խ.

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԱՐԼԷԹ ԱՒԵՏԵԱՆ

Պարերգի հեղինակներու Փարիզեան միջազգային ցանկին վրայ հայկական նոր անուն մը երեւցաւ վերջերս՝ Արլէթ Աւետեան ։

Փարիզ ծնած այս քսանըմէկամեայ Հայուհին հրապարակ կ՚ելլէ՝ շնորհիւ Սինէմոնտ եւ Փաթէ Մարքոնի ընկերու – թեանց հինգշաբթի օրերու ունկնդրական նիստերուն ։

Նոր հոսանքի հեղինակներու յաջողու – թեանց երեք տուեալները անձնաւորելով, Արլէթ Աւետեան հեղինակն է բառերուն, եղանակներուն եւ անձամբ կ՚երգէ հրա – պարակ ելած սալին վրայի իր երկու եր– գերը.— «Վրաս կը խնդաս» (Թիւ րի տը մուա), «Մարդիկ ձեզի կ՚ըսեն» (Լէ ժան վու տիզ) ։

Պարերգի Փարիզեան բեմերու վաղ – ուան աստղերէն մէ՞կը։ Ինչո՞ւ չէ ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Նախատեսուած է «Յաղթանակ» հան – րային պարտէզին մէջ շինել արուեստա– կան լիճ մը։ Աշխատանքները արդէն ա – ւարտելու վրայ են, յառաջիկայ ամիս – ներուն այս գեղեցիկ վայրին մէջ պիտի ծփան կապուտակ ջուրերը եւ Երեւանցի– ները կարելիութիւն պիտի ունենան օգ – տուելու ջուրի եւ արեւի բարիքներէն ։

Լիճը պիտի ունենայ մօտ 11.000 քառա– կուսի մեթր մակերես, իսկ միջին խո – րութիւնը պիտի ըլլայ 3–4 մեթր։

×

Հոկտեմբերեանի հաստոցաշինական գործարանին մէջ սկսաւ շարունակային հաստոցի արտադրութիւնը ։ Այս նոր հաստոցները լայն գործածութեան պիտի գտնեն Հայաստանի մետաղամշակման արհեստանոցներուն մէջ ։

×

Կիրովականի գործարաններէն մէկը ըս– կըսաւ արտադրել ինքնագրանցող կար – գաւորող ելեկտրանային ելեկտրաչար – ժիչ ուժի չափման նոր ինքնաշխատ սար– քեր։ Նորաստեղծ սարքերը մեծ ճշգըր – տութեամբ պիտի որոշեն ջերմութիւնը՝ զերոյէն մինչեւ 1600 աստիճան։ Անոնք պիտի օգտագործուին մետաղաձուլա – կան եւ քիմիական արդիւնաբերութեան, ինչպէս նաեւ մեծ ելեկտրակայաններու մէջ ։

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (184)

ԵՐԼՏՐՁԻ ՊՕՄՊԱՆ

●●●

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

Մկրտիչի քեռորդին Յովսէփ յայտա – րարեց թէ Մանուկի, մօրեղբօրը Մկըր– տիչի եւ ամբաստանեալներէն Յովհաննէ– սի թելադրութեամբ «Դրօշակ» ընկերու– թեան մէջ մտած է. մանաւանդ Մանուկ իրենց շատ մը խռովարարական թելա – դրութիւններ ըրած է, եւ ինք յաճախե– լով Մանուկի սենեակը, որ Մանուկ Կո – միտէի վերարբերողներուն գումարման վայրը ըրած էր, «Դրօշակ» լրագիրը կարդացած եւ այդ կերպով տեղեկացած է ընկերութեան խռովարարական գաղտ – նի բաղձանքներուն եւ գործերուն. նաեւ Թորգոմի ու Սիլվիօ Րիչչիի հետ մասնա– ւոր յարաբերութիւններ հաստատելով, անոնց վստահութիւնը գրաւած է, որով եղեռնական արարքէն քիչ ժամանակ ա – ռաջ Սիլվիօ Րիչչի պարկի մը մէջ դըր – ուած իրեն յանձնած է 15 հատ փշտիկա– ւոր ռումբ եւ կարգ մը հայերէն տառեր. ատոնք նախ իր մօրեղբօրը հետ բնակած Կրավիէ տան գոնապանին սենեակին կի– ցը գտնուած արդուկի սենեակին տակը պահած են, բայց յետոյ մօրեղբօրը՝ Մը– կըրտիչի ազդարարութեան վրայ անկէ առնելով՝ Մանուկին տարած է ։

Յովհաննէս ալ այս պարագաները մա – սամբ խոստովանելով՝ ըսաւ թէ ինք ալ «Դրօշակ» ընկերութեան կը վերաբերի եւ Մանուկի խռովարարական բնակավայ– րը յաճախած է։ Կրավիէ տունին մէջ ա– տոր բնակած սենեակը խուզարկուելով՝ Մկրտիչի կողմէ անոր ուղղուած հայե – րէն նամակ մը գտնուեցաւ ։

Նամակը թարգմանուեցաւ. իմաստը այն էր թէ քեռորդին Յովսէփ երբ պա – տահմամբ իր տեսած ու կարդացած նա – մակին պարունակութիւնը ուրիշ տեղ յայտնէ պիտի սպաննուի եւ բնաջինջ պի– տի ըլլայ ։

Այս պարագաները հարցուեցան Յով – հաննէսի, որ ըսաւ թէ Յովսէփ երիտա – սարդ ըլլալուն համար, անոր փափաք – ները բարեփոխելու նպատակով գրած էր. այդ կերպով Յովհաննէս ուղեց տարբեր մեկնութիւն մը տալ խնդրոյն։ Սակայն նամակին նպատակին համար Յովսէփ հարցաքննուելով ըսաւ թէ, Մկրտիչի յե– ղափոխական նպատակներուն բերմամբ Մանուկի միջոցաւ ծնդավայրէն բերուե– լու ձեռնարկուած պահուն, այդ մասին Մկրտիչի գրած նամակը կերպով մը Յովսէփի ձեռքը անցած եւ պարունակու– թեանը տեղեկացած է, ուստի այդ կէտը ուրիշ տեղ մը չըսելու նպատակով սպառ– նալիք եղած է ։

Ասկէ վերջը յիշեալն ալ համոզուելով, նոյն թուականէն սկսեալ Կոմիտէին մէջ ընդունուած է եւ անոր շատ մը յեղափո– խական կարեւոր ծառայութիւններ ընել տուած են ։

Գրավաճառ Եղիա խոստովանեցաւ թէ՝ Թորգոմի ազդարարութեան վրայ, ե – ղեռնական արարքէն երկու օր առաջ Մա– նուկի կողմէ տրուած հրանիւթեր պա – րունակող տուփերը ընդունած է. այս – պէս քանի մը օր իր տան մէջ յատկապէս պտըտելէ յետոյ, եղեռնական արարքէն քիչ ետքը, Մանուկի ազդարարութեան վրայ, աղբանոցը նետելով բնաջինջ ը – րած է ։

Եղիա Մանուկի հետ դէմ առ դէմ բեր– ուելէ յետոյ խոստովանեցաւ թէ «Դրօ – շակ» ընկերութեան անդամ է, Թորգոմը կը ճանչնայ եւ անոր հետ խռովարարա– կան վաղեմի յարաբերութիւններ ունի ։

Ամբաստանեալ Երուանդ Յովնանեան խոստովանեցաւ, թէ կը ճանչնայ Սիլվիօ Րիչչին, այսինքն Վահանը, եւ Թորգոմն ու Աչոտը, կարդացած է «Դրօշակ» լրա– գիրը. այսպէս հասու ըլլալով խռովարա– րական նպատակներու, եւ թէ Մանուկի մօտ գացած է խռովարարական բաներու եւ ներկայ գործողութեանց վրայ տեղե – կութիւններ առնելու համար ։

Նպաստի ձեւով Ընկերութեան տրուե – լու համար Երուանդ Մանուկի յանձնած էր գումար մը։ Այս մասին նախապէս ը– րած խոստովանութիւնը փոխելով Եր – ուանդ ըսաւ թէ դրամը փոխ տուած է Մանուկի։ Սակայն, հաստատուած է թէ այս Յովնանեան ալ Թորգոմին ու Վա – հանին կողմէ իրենց Կոմիտէին մէջ մըտ– ցուած է եւ հրանիւթ պահող կարեւոր անձերէն է ։

Իր երկրէն կանչուած եւ Բրէօքըր պան– դոկին սպասաւորներէն Պիթլիսցի Ֆրօ Պաղտոյեան մասնակցած է Հայոց նախ– կին դէպքերուն ալ, ու այս առթիւ տասը տարի շղթայակիր աշխատութեան դա – տապարտուած, սակայն յետոյ կայս. ներման արժանացած է։ Ֆրօ դարձեալ Թորգոմի եւ սրճարար Նշանի առաջնոր – դութեամբ, «Դրօշակ» ընկերութեան մէջ մտած է ։

Այդ միջոցին Թորգոմի կողմէ սրճարար Նշանի ալ տրուած 12 ռումբ ու հրանիւթ պարունակող մեծ ծրար մը Նշանի հետ պահած է Բրէօքըր պանդոկին նկուղին մէջ, սանդուխին տակ ։

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ 66ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի, (Յուլիս 21), Շուէզի անտառին մէջ) (գերեզմանատան մօտ), առաւօտէն մինչեւ երեկոյ :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէին :

Նախաձեռնութեամբ Շուէզի «Արղութեան» խումբին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տեղւոյն մասնաճիւղին :

Գեղարուեստական բաժինը Նոր Սերունդին կողմէ :

Ազգային եւ ժողովրդական երգեր, պարեր եւ արտասանութիւն, բարձրախօսով :

Շիրիմներու այցելութիւն ժամը 3ին, Շուէզի գերեզմանատունը :

Կը խօսի Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ, մատչելի գիներով :

Անձրեւի պարագային դպրոցի սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ընկերահամակրական խնճոյք :

Կառախումբ՝ Մոնփառնաս – վերսայլի գիծը, իջնել Շուէզ :

Օթօպիւս 171, Փոն տը Սեւրէն, իջնել Շուէզ, Փիւի Սան վէն :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կրընոպլի Հ. Յ. Դ. «Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի :

Այս Կիրակի, Սէնիճէէն վեր Սէն Նիզիէ ճամբուն վրայ Շաթօ տը Պօռըկար, գեղատեսիլ ծառաստանի եւ պաղ ջուրի մօտ :

Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ դիւրամատչելի գիներով :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Նոր Սերունդի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի :

Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն :

Պ. Թէքէեանի ագարակին զովասուն ծառերուն տակ Շըմէն տը լա Ֆօրէ (Հօթ Ֆավանթին) :

Կը խօսի՝ Ընկ. Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Նոր Սերունդին կողմէ, հայկական եւ եւրոպական պարեր, երգ, նուագ, արտասանութիւն, հաճելի ժամանց :

Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ, շամփուրով խորոված :

ԾԱՆՕԹ.— Փոխադրութիւնը տեղի կ'ունենայ ընկերներու ինքնաշարժներով, Սինեմա Փալասի առջեւէն, առտուն ժամը 10–12.30, կէս օրէն վերջ 1.30–3 :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիի :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գրեց՝

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.

Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝

« Յ Ա Ռ Ա Ջ »

FOURRURES

Roger YOPIAN

PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION

84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —

Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Եփրեմ Թեւանեան եւ զաւակները Իսկուհի եւ Նեկտար շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով մասնակից եղան իրենց սուգին՝

ԵՓՐԵՄ ԹԵՒԱՆԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Սէն – Լուի ՍԻԱՄԱՆԹՕ խումբի կողմէ :

Հովանաւորութեամբ շրջանիս Հ. Յ. Դ. ԱԿՆՈՒՆԻ խումբին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի :

Այս Կիրակի, ամբողջ օրը Ջուճուրեան ընդարձակ եւ օդասուն ագարակին մէջ : Նոր Սերունդի անունով խօսք կ'առնէ՝

Ընկ. ԳԱԼՈՒՍՏ ՊԱՊԵԱՆ

Օրուան խօսնակ՝ Ընկ. Յ. ՄՈՒՍՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

Հայկական տոհմիկ պարեր, երգ, զաւեշտ : Արտասանութիւն, հաճելի անակընկալներ :

Շամփուրով խորոված, ճոխ պիւֆէ : Մուտքը ազատ է :

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

ՓԱՐԻԶ – Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Այս Կիրակի պայծառակերպութիւն Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի – Վարդավառ :

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ :

Բչ. օր Մեռելոց Ս. պատարագ, ժամը 10ին :

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու Ս. պատարագին :

×

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Պատարագ սովորական ժամուն :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի տօն Վարդավառի, հանդիսաւոր արարողութիւն եւ Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի :

յաւարտ Ս. պատարագի, Մեռելոցի հոգեհանգիստ համայն ննջեցելոց հոգւոցն ի հանգիստ :

Հաւատացեալ ժողովուրդը կը հրաւիրուիր օրուան տօնին յատուկ հոգեզմայլ շարականներու եւ արարողութեանց հաղորդակից ըլլալու համար :

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տարօն – Տուրուբերան Հայր. Միութիւնը կը փութայ ծանուցանել Տէսինի եւ շրջակայքի հասարակութեան թէ այս Կիրակի առաւօտեան ժամը 8.30ին ժամերգութիւն եւ ժամը 10ին պատարագ ու մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իր բիւրաւոր նահատակներու հոգւոյն համար, Տէսինի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ Վարդավառի տօնին առթիւ : Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ.— Վարագ Քհնյ. Աւագեան :

ՎԱՐԴԱՎԱՌԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 21ԻՆ

—o—

Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը կը տօնէ Վարդավառը : Այդ առթիւ հոգեհանգիստ – պատարագ տեղի կ'ունենայ Հայոց եկեղեցին ի յիշատակ մեր Բիւրաւոր նահատակներուն, որոնք ինկան Թուրք թշնամիի ձեռքով մեր հայրենի հողերուն վրայ, 1915ի Վարդավառէն սկսեալ :

Կը խնդրուի մեր հայրենակիցներէն հոծ բազմութեամբ ներկայ գտնուիլ յարգանքի այս տօնին :

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԳՆԴ. ՏԻԳՐԱՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այրի Տիկին Տիգրան Բաղդասարեան եւ զաւակը՝ Վահագն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳՆԴ. ՏԻԳՐԱՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐԵԱՆԻ

մահուան ութերորդ տարեդարձին առթիւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները կ'ընեն .—

Յառաջ՝ 50 ֆրանք, Մշակոյթի Տուն՝ 40 ֆրանք, Կապ. Խաչ 40 ֆրանք, «Հայ-Բույժ» 20 ֆրանք : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Ազգ.ի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. — Պ. Վազգէն (Սապլէն – Լուառ է Շէր) 3000 ֆրանք, Տիկին Լ. Մուրատեան, իր ամուսնոյն յիշատակին հարիւր, Ժընեւի Հայ Ուս. Միութեան կողմէ 101,35, Պ. Ժիրայր Ձիլինկիրեան յիսուն, Ոմն յիսուն, Տիկին Պէնկեան 50, Տէր եւ Տիկին Աստուրեան, ողբ. Տիկին Պազալեանի մահուան առթիւ 50, Տիկին Մ. Շիրօֆ յիսուն :

Պ. Պ. Գարակէօզեան Մարտիրոս, Սահակեան Սուրէն 20ական ֆրանք, Վահէ Զօփուրեան, Տիկին Աթմաճեան, Պ. Աստուրեան տասնական, Պ. Միհրան Քէհիաեան հինգ ֆրանք :

Դաշտահանդէսի առթիւ Պ. Պ. Աւետիս Գալուստեան 400 ֆրանք, Հայկ Հաճիճանեան յիսուն, Լեւոն Տօնիկեան քսան, Տարօն Նուրիճանեան քսան, Տիկին Տիգրանուհի Նալեան քսան ֆրանք :

Պ. Միհրան Քէհիաեանի ձեռամբ, Իսիլէ Մուլինոյի գաղութէն հաւաքուած 32 կտոր բրդեղէններ եւ այլ հագուստեղէններ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Հ. Ակոնայեան, քսան ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Ս. Պարսիկեան 30 ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան, Արսէն Տէր – Աւետիսեանի ցաւալի մահուան առթիւ : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

··· ՖՐԱՆՍ 1 ··· ՅՈՒԼԻՍ 24 ···

FRANCE-I
« LES HEURES ARMENIENNES »

ՌՈՒԲԷՆ ՄԵԼԻՔ – ԵԻԱ ԿՐԻԼԻՔԷՋ
պատրաստած են
« Հայկական կէս ժամը »

Չորեքշաբթի՝ Յուլիս 24, ժ.ը 22.20

Ցայտաղրին գրական բաժնին մէջ Սայաթ – Նովա, Վարուժան, Զարենց, Թէքէեան ... :

Ֆրանսերէն կ'արտասանէ՝

ՍԵՐԺ ՌԵԺԻԱՆԻ

ԺԱՄԸ 22.20 ··· ՅՈՒԼԻՍ 24

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է փութան դիմել տեսչութեան հասցէին :

COLLÈGE ARMÉNIEN SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

Եւրոպայի մէջ, հայ մանչերու համար հիմնուած, ֆրանսական եւ հայկական ուսումնական կատարեալ ծրագիրներով օժտուած մեծագոյն եւ ծաղկեալ ուսումնարանն է Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը, ուրուն սեմէն ներս հայ մանուկին հոգին, միտքը եւ մարմինը կը մեծնայ, կը ծաղկի եւ կ'ընդլայնի բաղձալի համեմատութիւններով :

ՊԱՀԱՊԱՆ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հանրային շէնքի մը համար կ'ուզուի պահապան մը :

Մանրամասնութեանց համար դիմել խմբագրատուն, կէսօրէ վերջերը ժամը 15էն 19 :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՓՈՆ ՏԸ ՇԵՐԻԻԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԼԻՈՆԻ «ՍԻԱՄԱՆԹՕ» խումբին կողմէ, Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՅՈՒԼԻՍ 21ին, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Լը Թրիփըէ անտառին մէջ, կայարանին մօտ :

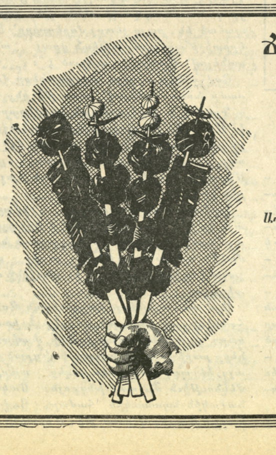
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ.—

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ, ԵՐԳԵՐ, ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ :

Ճաշ դիւրամատչելի գիներով :

Մեկնում Փլաս Կիշառէն ժամը 9ին : Ճշդապահ ըլլալ :

Անձրեւի պարագային սրահը ապահովուած է :

ՃԱՇԱՐԱՆ

Ե Ա Ր

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր :

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ :

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86-60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 21 ՅՈՒԼԻՍ — DIMANCHE 21 JUILLET 1963

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9662 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — No 9662

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑ

(ՄԱՀՈՒԱՆ 55ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Իր խակ որակումով «Նոր բանաստեղծներուն մէջ նորոգոյններէն» էր Միսաք Մեծարենց, որ հազիւ քսաներկու գարուններ բոլորած՝ աստղի մը պէս պիտի անցնէր հայ գրականութեան երկնակամարէն :

Աստղները հետք չեն ձգեր եւ կը կորսուին յաւէտ անջրպետին մէջ :

Մեծարենց ձգեց լուսաւոր հետք մը, որ իր մահէն աւելի քան կէս դար վերջն ալ պայծառ շողեր կ'արձակէ :

Բնածին տաղանդով օժտուած Ակնայ հայկական Բինկեան գիւղի այս փափկակազմ տղան, թերեւս բնազդաբար նախազգալով իր մօտալուտ վախճանը, աճապարած էր թուղթին յանձնելու իր հոգին խռովող ու միտքն ալեկոծող քնքուշ մտածումները : Չէր սպասած, որ հասուննան, վերջնական ձեւ առնեն անոնք, ինչպէս թեթեւ կերպով կ'ակնարկէ իր ինքնաքննադատութեան մէջ :

Գիւղէն քաղաք — Սեբաստիա եւ Մարզուան —, անկէ դէպի մայրաքաղաք — Պոլիս —, ստեղծագործական հանգրուաններէ անցած է իր կարճատեւ կեանքը :

Ութ տարեկանին հեռացած է իր ծննդավայրէն, որուն յիշատակներն ու մանուկ հոգիին վրայ թողած տպաւորութիւնները կ'արտացոլան իր քերթուածներուն մէջ :

Մինչեւ 1896ի կոտորածը յաճախած է Սեբաստիոյ Արամեան վարժարանը :

Մարզուանի ամերիկեան գիշերօթիկ վարժարանին՝ Անաթոլիա Քոլէճի մէջ (1896 - 1901) անգլերէն սորված՝ ուսման ծարաւի պատանի Միսաքի հոգին սկսած էր սաւառնիլ դէպի լայն հորիզոններ, հայկականի նեղ սահմաններէն անդին դէպի օտար, միջազգային գրականութեան անդաստանները :

Պոլիս հասած է 16 տարեկանին, 1901ին եւ մտած Կեդրոնական վարժարանը, ուր աշակերտած է Հրանտ Ասատուրի : Սկսած է գրել նոյն տարին եւ շարունակած արտադրել յաջորդ տարիներուն, Հանրագիտակի եւ Ծաղիկի մէջ հրատարակելով բանաստեղծութիւններ՝ Շաւասպ - Ծիածան եւ Օր. Սիրանոյշ Պէրպէրեան կեղծանուններով :

Թոքախտի առաջին նշանները սկսած են երեւնալ 1902ին : 1905ին կէս ձգելով դպրոցը քաշուած է Թօփ Գափու՝ խնամուելու համար : 1908ին փոխադրուած Իչքանց Հալքի կղզին, ուր աւանդած է հոգին Յուլիս 5ին :

Շատ չանցած, Յուլիս 23ին պիտի հրոչակուէր Օսմ. Սահմանադրութիւնը : Պիտի ջնջուէր գրաքննութիւնը : Պիտի քանդուէին միտքերն ու գրիչները կաշկանդող կապանքները :

Ո՛չ եւս էր Մեծարենց, որ անշուշտ նոր վարչաձեւին տակ աւելի ազատ թըռիչք պիտի տար իր մտածումներուն եւ հայ գրականութիւնը պիտի հարստացնէր հայրենաշունչ քերթուածներով :

Պատանին Միսաք գիւղէն կուգար եւ նոր շունչ մը կը բերէր իրեն հետ գաւառէն, որուն վրայ խորթ աչքով կը նայէին Պոլսոյ «ազնուական» գրողները, անհանդուրժող ոգիով :

Արուեստագէտ բանաստեղծ էր Մեծարենց, ինքնատիպ ոճով, հաճելի ու սահուն լեզուով :

Գիւղէն վերջ Պոլսոյ միջավայրն ալ ազդած էր իր գրականութեան վրայ. քիչ մըն ալ կրած է անգլիական ազդեցութիւն, ինչպէս կը խոստովանի ինք :

Հայ գրականութիւնը իր անմահներու շարքին դասած է Մեծարենցը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽԱՂԱՂ ՀԱՄԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆ
ԿԸ ԿՐԿՆԷ ԽՐՈՒՇՉԵՒ

Խրուշչեւ շատ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ, առջի օր, հաւանաբար մասնաւոր կարեւորութիւն մըն ալ ստացած տրուած ըլլալով այն պայմանները որ կը տիրեն Խորհ. Միութեան եւ Չինաստանի միջեւ :

Իր գլխաւոր երեք գաղափարները հետեւեալներն էին .— Ոչ մէկ երկիր իրաւունք ունի համաշխարհային պատերազմի մը նախայարձակ ըլլալու ժողովուրդ մը ազատագրելու համար :

Արեւմուտքի հետ համաձայնութիւն մը կենսական անհրաժեշտութիւն մըն է հիւլէական պատերազմի մը առաջքն առնելու համար :

Ժողովուրդները իրենց կերածին քանակէն եւ որակէն պիտի դատեն ընկերվարութիւնը :

Այս երեք տեսակէտները շատ բան կ'ըսեն արդէն : «Աշխարհակալութիւնը կը գողայ այսօր ընկերվարական պլոքին ուժին առջեւ : Ի՞նչ պիտի ընենք աշխարհամարտ մը, կրնանք արդէլք հանդիսանալ որ աշխարհակալութիւնը մեզի պատերազմ պարտադրէ շնորհիւ խաղաղ յաղթանակներու տնտեսական, գիտական եւ մշակութային մարզերուն մէջ», կ'ըսէ Խրուշչեւ ընդունելութեան մը ընթացքին որ կազմակերպուած էր Հունգարիոյ վարչապետին ի պատիւ եւ կը շարունակէ .— «Ստալին իր հարազատ մարդիկը սպաննել կուտար եւ ատիկա երբեք պիտի չներենք իրեն : Պիտի չձերմկցնենք անոնք որոնք սեւ են : Կը դատապարտենք Ստալինի մեթոտները եւ անոնց վերադարձը չենք ուզեր » :

Եւ Խրուշչեւ կը յայտնէ թէ նամակներ կը ստանայ բանուորներէ եւ գիւղացիներէ որոնք կ'ըսեն թէ եթէ Ստալին տասը տարի առաջ մեռած ըլլար, աւելի կարելի պիտի ըլլար ապրիլ Խորհ. Միութեան մէջ :

« Ոչ ոքի կ'ուզեմ ցաւ պատճառել, կը շարունակէ Խրուշչեւ, բայց Լենին ինք – զինքը Աստուածաշունչի տեղ չէր դներ, պայքարի կոչ կ'ընէր : Գալով մեզի պիտի պայքարինք մեր թշնամիներուն դէմ : Այո՛, կը բանտարկենք անոնք որ պէտք է» :

Խրուշչեւի սիրելի մէկ գաղափարն ալ այն է որ համայն աշխարհ օր մը համայնավար պիտի ըլլայ .— «Ոմանք կը հարցնեն թէ ինչո՞ւ Ռուսերը ընկերվարական են եւ Անգլիացիները չեն : Ամէն պտուղ իր ատենին կը հասուննայ : Ժամանակը կուգայ երբ Անգլիա եւ Ամերիկա — այո՛ Ամերիկա իսկ — եւ ամբողջ աշխարհը համայնավար կ'ըլլան : Բայց այդ պահը մօտեցնելու համար, պէտք է աշխատինք, ընկերնե՛ր » :

Այս բնոյթը ունեցող ճառ մը չէր կըրնար դժգոհ չձգել Չինաստանը որ անմիջապէս շատ խիստ հակայարձակումի ձեռնարկեց : Չինացիներուն համար միայն հիւլէական պատերազմը կրնայ աշխարհի երեսէն վերցնել դրամատիրական վարչակարգը :

Կը շեշտեն թէ կարգ մը սխալները մէկ կողմ դնելով, Ստալին մեծ լենինիստ մըն էր եւ լաւ աշխատած է ընկերվարութեան համար :

× 10.000 Չինացի կիներ մասնակցելով Փեքինի մէջ կազմակերպուած հանրաժողովի մը, խստօրէն դատապարտեցին խորհրդային կիներու դիրքը Մոսկուայի Կանանց համագումարին մէջ :

× Ստալին ծափահարութեանց արժանացած է Մոսկուայի մէջ երբ «Մեռնիլ Մատրիտի մէջ» շարժանկարի ցուցադրութեան ընթացքին կը տեսնուէր պաստառին վրայ :

ՔՐՏՕՈՒՔ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻՆ

Հո՛յ հո՛յ, գետը կը բըրչէ ցայգուն քամակն արծարուած,
Իր յորձքին մէջ ծեծելով անդուլ խարակն ու խութեր ․
Հո՛յ հո՛յ, առուն յորդառատ դալարին ծոցն է նետուեր
Գաղջ տարփանքովն իր ջուրին՝ ուր արեւը կ'ապրի դեռ :

Յակուրջի մը առկախուած գիւղակն անդին կ'օրօրեն
Անրջական հիւսուածքով խումբ մը ժայռի բատուերներ,
Վանքին բակը՝ կ'աղօթեն հսկայ ծառեր տարօրէն՝
Որոնց տամուկ շուքին մէջ Աստուածամարն է կայներ :

Ու գիւղակին դէմ նստած, երիտասարդ ու պչրոտ,
Պարտէզները՝ վերէն վար վազող ջուրին կը սպասեն,
Ալ յափրացած խօլ գետին անարգաւանդ դարբասէն,
Ու լուրթինը խածնող լուտանքներէն արհաւրոտ :

Գիշերային ջրտուքի ժամն է․ լոյսին մէջ կայնած
Մըշակն անհուն կը սպասէ՛, ոտքը բռիկ․ բահն ուսին,
Պարտէզներուն վրայ կ'իջնէ թեթեւ քողք մը միգամած,
Ու ծղրիթներ՝ լուսնակով արբշիռ՝ անվերջ կը խօ՛սին :

Ու կ'երկարի լուսարծաթ ժապաւէնն այդ բարբառին,
Ինչպէս փախչող ասուպի կոթուններն կաթնաւէտ ․
Աւազին վրայ ջուրերու կ'իյնայ շառաչը վէտվէտ,
Խարոյկները՝ ոսկէբաշ՝ ուրեք ուրեք կը վառին :

Հո՛յ հո՛յ, առուն կը հասնի ցանկապատին քովերէն,
Եւ երգի քուղ մը կուգայ պլլուած իր գօտիին ․
Սիւք մը կ'անցնի, տերեւներ ծափ կը զարնեն ցնծագին ․
Վարէն ջուրը կը խայտայ, կը խնդայ լոյսն ալ վերէն :

Թումբերն անդուլ կը բացուին, ջուրն անդադար կ'ոռոգէ՝
Վարդենիքը, թըթաստանն եւ ածուները բոլոր ․
Բահի երկու հարուածով նայիս առուն կը թեքէ
Օձանապուկ ձեւերով յեղուկ իրանն իր ոլոր :

Ջուրն անընդմէջ կը հոսի, ածուները կը լեցնան,
Ու, դարձուցէ՛ք, կը կանչէ ծեր մը մութին ընդմէջէն ․
Խինեըրուն ու սիկին մէջ, բահերը՝ խո՛ւլ կը հնչեն,
Ու, դարձուցէ՛ք, դարձուցէ՛ք, կը կոչէ ձայնն անխափան :

Աղջնակ մը, արիշին տակ նստած, շէր կը կանչէ,
Որ յոգնաբեկ մըշակին օրօրի մը պէս կուգայ,
Հողը ծըծեց ջուրերուն տարփանքն՝ որ դեռ կը հնչէ
Եւ հիմակ՝ թա՛ց՝ կը խոնկայ իր երկունքին ապագայ :

ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ մէջ կացութիւնը շատ խառնակ է եւ կ'ըսուի թէ ցարդ 170 մեռեալ կայ : Շատ նախնական դատավարութենէ մը ետք կը գնդակահարուին անոնք որոնք ձախողած պետական հարուածին պատասխանատուները կը նկատուին : Այս ձեւով արդէն քսան հոգի գնդակահարուած է : «Գահիրէն մեզ կը դաշունահարէ» կ'ըսեն սուրիացի ղեկավարները, որոնք բացէ ի բաց կ'ամբաստանեն նաեւ Գնդ. Սարաճը : Այս վերջինը Գահիրէ ապաստանած է : Այս պայմաններու մէջ հաւանական չի թուիր որ լեզու գտնուի Գահիրէի հետ եւ եթէ խզումը հաստատուի, Պաասին կը մնայ դիմանալ տէր կենալու համար կացութեան :

ՓՈՄՓԻՏՈՒ եւ Քուվ տը Միւրվիլ իրենց այցելութեան պաշտօնական մասը վերջացնելէ ետք Իզմիր եւ Պրուսա պտըտած են :

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԵԱՆ շրջանը թեթեւ երկրաշարժ մը արձանագրեց առջի օր : Զոհ չկայ :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ բնակչութեան թիւը վերջին 17 ամիսներու ընթացքին մէկ միլիոն 700 հազար հոգիով աւելցած է եւ 1963 Յուլիս մէկին հասած՝ 225 միլիոնի ըստ խորհրդային ձայնասփիւռին :

ՓԱՐԻԶԻ «Միջերկրականեան բարեկամութիւնները» ընկերակցութեան մը քննութիւն պիտի… մութիւնները» ղեկոյցով մը բուռն բողոք մը կը բարձրացնեն Իրաքի դէմ եւ կոչ կ'ընեն բոլոր ազատ մարդոց որպէսզի բոլոր միջոցներով զօրավիգ կենան «քիւրտ քաջ ժողովուրդին ինքնավարութեան իրաւունքին» :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ համայնավար կուսակցութիւնը շատ խիստ յարձակում մը սկսած է Չինացիներուն դէմ որոնք համաշխարհային պատերազմի կը մղեն մարդիկը :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ճամբաներուն վրայ 176 մեռեալ եւ 3984 վիրաւոր եղած են Յունիս 14ի շարաթավերջին :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը յայտարարած է թէ ֆրանսացի ղեկավարներու հետ խօսակցութիւնները գոհացուցիչ եղած են : Միւս կողմէ Ինէօնիւ յայտնած է թէ երկրին ներքին կայուն վիճակը գոհացուցիչ է : Բոլոր դժուարութիւնները հարթուած են :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ զինուորական ծառայութեան շրջանը 16 ամիս պիտի ըլլայ Նոյեմբեր մէկին եւ 15 ամիս՝ 1964 Փետրուար մէկին :

ՔԱԶԱՊԼԱՆՔԱՅԻ մէջ ձերբակալութիւնները կը շարունակուին : Յայտնաբերուած դաւին գլխաւոր պատասխանատուն կը նկատուի Մոհամէտ Պաշրի : 250 հոգի բանտարկուած են ցայսօր :

ՄԵԾԱՐԵՆՑ ԵՒ ԻՐ ԲԱՌԱՐԱՆԸ

Եւրոպայի մէջ մատենագրական մասնաւոր սեռ մըն է այն աշխատանքը, զոր, բենեդիկտեան համբերութեամբ, կը կատարեն կարգ մը հեղինակներ, հաւաքելով բանաստեղծի մը կամ վիպագրի մը ամբողջական բառապաշարը :

Տեսակ մը բառարան է այս գործը, որ կը ծառայէ այլազան ուսումնասիրութիւններ կատարելու : Այսպէս, ինծի ծանօթ են Ռասինի եւ Վիրգիլիոսի բառաբանները,— առաջինին բառարանը պըրպըտում մըն է քերականական, երկրորդին բառարանը քննութիւն մըն է երաժշտական : Կան դեռ համաբարբառները, Աստուածաշունչ Մատեանի կամ միայն Նոր Կտակարանի, որոնք կու տան գործածուած բառերուն բոլոր վկայութիւնները :

Գիտեմ թէ Հ. Արիս վրդ. Վարդանեան պատրաստած է մեր ոսկեդարուն համաբարբառը (անտիպ), այնքան օգտակար՝ ուսումնասիրելու համար բառերու նշանակութիւնը եւ քերականական ձեւերը Մեսրոպեան դարաշրջանին յատուկ : Ես ալ քանիցս ձեռնարկեցի Նարեկացիի համաբարբառին պատրաստութեան, բայց միշտ մնացի կէս – ճամբան՝ հանապազօրեայ զբաղումներովս ծանրաբեռն :

Այսօր, երբ Յառաջ կը պատրաստէ բացառիկ թիւ մը՝ Միսաք Մեծարենցի նուիրուած, փոխանակ գրելու սովորական յօդուած մը, որ պիտի նշանակէր շարժել ու ցնցել հասարակ տեղիքներով լեցուած տոպրակ մը, խորհեցայ Մեծարենցի համաբարբառին մասին : Աշխատանք մը, զոր կարելի չէ, անշուշտ, գլուխ հանել մէկ օրուան մէջ : Այսուհանդերձ չա՛տ հետաքրքրական է այս աշխատանքը, յանձնարարելի՝ գրականութեան ուսանողի մը, նոյնիսկ սկսնակ գրողի մը համար : Նման գործ մը, ապագային, կրնայ ծառայել իբրեւ ատաղձ՝ ուսումնասիրելու համար, Միսաք Մեծարենցի լեզուին ընդմէջէն, բանաստեղծի նկարագիրը, գեղեցկագիտական երակը, մինչեւ անդամ հոգեկան կազմութիւնը :

×

Բացառիկ մթնոլորտ մը ստեղծուած է հայ գրականութեան մէջ՝ Սուլթան Համիտի օրով : Հայ միտքը, ահաբեկ, խոյս տուած է դէպի··· բառերու անտառը, ուր ծաղիկ մշակելու ձեւով՝ բառ կը յարդարէ, բառ կը խնամէ, նոյնիսկ կ'երջանկանայ հին բառերու գիւտով : Յանդուգն երիտասարդներ կ'աշխատին «տոհմիկ» ածուներ ստեղծել : Ոմանք աւելի անվեհեր՝ կը փորձեն «ցեղային» գոյն տալ իրենց մշակութեան : Այս շարժումին կը կապուի «վաղուան գրականութիւն» տեսութիւնը, այսպէս կոչուած՝ չըսելու համար գաւառական, աւելի ճիշդ հայաստանեայց գրականութիւն :

Այս երիտասարդներուն մէջ ամէնէն օժտուածները ի ձեռին ունէին Հայկազեան Առձեռն Բառարանը, որ հանգամանք մը կը կազմէր՝ ջերմեռանդ միաբանութեան մը վերածելով Մեծարենցի, Վ. Թաթուլի, Ահարոնի, նոյնիսկ Վարուժանի խումբը (այս վերջինը աշխարհականացաւ ետքէն, հեռանալով միաբանութենէն) :

Մեծարենց շատ չարչարած է այս բառարանը : Իր երանգապնակին, ինչպէս եւ իր նուագարանին մէջ ուզելով դնել նոր գոյներու եւ նոր ձայներու զգայութիւնը, չէ գոհացած Առձեռնին տուածով :

Չէ գոհացած նաեւ գաւառի ժողովուրդին տուածով : Ստեղծած է նոր բառեր, յաջողներու կողքին՝ նմոյշներ ձեւազեղծ կամ խառնածին :

×

Մեծարենցի գործերուն հրատարակութեամբ զբաղած է, արտասահմանի մէջ, Թորոս Ազատեան,— լաւ պատրաստած է կենսագրութիւնը : Լոյս ընծայած է նաեւ Ոսկի արիշին տակ գործը :

Հայաստանի մէջ, Մեծարենցի գործերուն հրատարակութեամբ զբաղած են Ալազան եւ Նորենց : Դժբախտաբար այս վերջին հրատարակութիւնը ակադեմական գործ չէ, – անխնամ, վրայ – ձգոց գործ է :

Թէ Հայաստանի հրատարակութիւնը, թէ արտասահմանի հրատարակութիւնը իրենց ետեւը ունին բառարան մը : Մեծարենց ժողովուրդին ձեռքը չի դրուիր առանց բառարանի,— հասկնալի է : Բայց ինչ որ հասկնալի չէ՝ այն է թէ բառարան կազմողներն ալ չեն հասկցած կարգ մը բառեր :

Կը գրեն.— Բադիլ – նուրբ հիւսուածք, յետոյ նաեւ՝ փաթիլ ··· ա լա պոնէօռ : Լամբակ – լանջ, ուրկէ՞ նարած են այս նշանակութիւնը : Պոնդ – փոնք, ասա՞նկ կը գրեն բառարանը (պոնդ կը նշանակէ ըթամատի եւ միջամատի հարուած մը տալ սեղմելով, հոմանիշ՝ պըլընդրեկ) : Պրիսմակ – անկիւնադարձ ապակի, որ անդրադարձնում է արեւի ճառագայթները,— ճիշդ չէ այս սահմանումը, գոհացուցիչ չէ նաեւ ինչ որ կը գրէ Ս. Մալխաս.— Լոյսի ճառագայթները բեկբեկելու համար : Ամէն դպրոցական գիտէ լաւագոյն սահմանումը : Վիժակ – վիժող, թափուող, ջրվէժ, Մալխաս կու տայ ճիշդ նշանակութիւնը, որ է վարագոյր : Վարագոյր կը նշանակէ նաեւ սրահակ, որու դէմ դրած են փոքրիկ սրահ, հովանի : Ազատեան կը գրէ.— Թռան – լոյսի շերտ, ո՞ւր է տեսեր : Հայաստանցիները կը գրեն.— Թռուցիկ : Այս վերջինները կը գրեն.— Թօշ – թօշնած, բառը կը նշանակէ լայն : Դարձեալ, կը գրեն.— Զգլխել – յագենալ, մինչդեռ Մալխաս կը գրէ.— Գինին գլուխը զարնել : Իրականին մէջ՝ սքանչանալ, հմայուիլ : Վերջապէս՝ խտրոց — որոշում, վճիռ, ընդհակառակն՝ տարբերութիւնը ճշդող չափոց, այս բառով կազմուած՝ ունինք խտրադիմայութիւն, որ կը նշանակէ՝ դէմքին նայելով ճանչնալ նկարագիրը : Սխալ է նաեւ յամպար — մի տեսակ ձկան անուշահոտ իւղ : Թորոսեան կը գրէ.— Քարշեպ – քարէ պատուար, ո՛չ, չէպը զառիվայրն է, ու քարշէպը՝ քարոտ զառիվայրը :

Բառերուն տրուած այս սխալ նշանակութիւններէն զատ՝ դատապարտելի են նաեւ ուղղագրական վրիպակները : Դիրտ – դրդումն, յորդոր, սրբագրէ դիրդ : Վերջապէս պակուցել գրուած է գիմով, նափորտ գրուած է թօյով, օքեկ գրուած խիով : Ի՞նչ բառ է անոգիտ – հազուագիւտ, կամ ծայրի – մի տեսակ ծառ :

Այժմ Մեծարենցի ընտրած կամ շինած բառերուն մասին :

Ամպարծաթիլ, Ազատեան կը գրէ՝ ամպին արծաթի գոյն առնելը,— յաջող չէ : Անգայում, Թորոսեան կը գրէ աննկուն, հարազատ, Երեւանցիները՝ աներկելի, անխոնարհելի, կուշտ, իսկ Առձեռնը կը գրէ.— Անգայ – վար չնկիլ, յամառ, պնդագլուխ : Խոտելի է անձեւազեղծ, զոր Թորոսեան կը թարգմանէ անվթար, հարազատ : Ամէն բառարան չունի քցափը, — Երից Վարդապետաց բառարանը կը գրէ բառ անյայտ, Մալխասեան կը գրէ կրօնաւորի գլխարկ, Թորոսեան կը գրէ քօղ : Վերջապէս Մեծարենց շինած է աշնանորփել — աշնան գոյնով ներկել : Նոյնպէս իրախնդիր, զոր Թորոսեան կը թարգմանէ ինքնավստահ, իսկ Առձեռն՝ իրախոյզ : Վերջապէս ոսկեպաղպաջ — ոսկեպղպջակ, շինծու բառ Մեծարենցինը, սխալ՝ տրուած իմաստը : Վերջապէս ընկնահասակ – զանան, կարճահասակ,— ի՞նչ հարկ այս անյաջող բառին, ունինք հոմանիշներ՝ թզուկ, մարդուկ, այրուկ :

Այսքան՝ գաղափար մը տալու համար :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄՐՏԱՅՈՅԶ ՏԱՂԵՐԳՈՒՆ

Ժամանակաշրջանի մը մէջ, որ կը յատկանշուի գրական ամլութեամբ, լուսաշող աստղի մը նման փայլեցաւ ապագան մարմնով Մեծարենց բանաստեղծը, իր ետին ձգելով նրբազգաց սարսուռ մը, գեղատեսիլ դաշտի մը համատարած անդորրութիւնը, գրգանքին կանչող մենաւոր հիւղակի մը սպասումը, լուսնի լոյսին անբացատրելի քաղցրութիւնը եւ [illegible]դանոյշներուն եթերային պարը :

Ճակատագրի նոյնութիւն մը կայ Մեծարենցի եւ Դուրեանի, Բինկեանցի բանաստեղծին եւ Սկիւտարի տաղերգուին միջեւ : Հեւղհեւէ հիւծող մարմնի մը զգայնութիւնը, Դուրեանի մօտ վերածուած է կեանքին կառչիլ ուզող հրաբորբ տենչի մը՝ երբեմն յուսահատ, երբեմն ըմբոստ ճիչերով : Մեծարենց թէեւ զգացած է զինք շոյող ցուրտ հովը, ու լըսած՝ «մահուան սրսփումը», այսուհանդերձ ինքնամփոփ տրամադրութեամբ մը համակերպած է կեանքի քմայքին, փորձելով ապրիլ ու երազել խաղաղ ու զուարթ բնութեան գողը, սիրելով եւ ձուլուելով անոր տարերքին հետ :

Փոքր տարիքին հայրենի գիւղէն հեռացած բանաստեղծը, զարմանալի այլ [illegible] հետեւողականութեամբ ապրած է գիւղական կեանքին, առօրեային ու մանաւանդ բնութեան կախարդանքին տակ :

Մանկունակ անեղծ հոգի մըն է ան, որ երազ դարձած յիշողութիւններով իրեն իր մէջ ստեղծած է յոյզերու անապական աշխարհ մը՝ ընդելուզուած բնութեան, գիւղին եւ գիւղացիին հետ :

Գիշերային ջրտուքի ժամն է, լոյսին մէջ
կայնած
Մըշակն անքուն կը սպասէ՛, ոտքը
բոպիկ, բահն ուսին
Պարտէզներուն վրայ կ'իջնէ թեթեւ քօղ
մը միգամած,
Ու ծղրիթներ՝ լուսնակով արբշիռ՝
անվերջ կը խօսին :

Երբեմնի ապրուած, ապա մոռցուած, բայց մի՛շտ յիշողութեան մէջ վառ մնացած կեանքի մը տպաւորութենէն [illegible] կարօտ մը կայ Մեծարենցի քերթուածներուն մէջ : Կարօտ մը, որ թախիծ եւ վիշտ ունի, բայց երբեք յուսահատական չէ՛ : Միւս կողմէ բոցկլտումներէ եւ ընկծումներէ զերծ է իր տառապանքը : Դժխեմ ճակատագիրը այպանող մէկը չէ ան, ոչ ալ կեանքին քղանցքը բռնող ու իր ապրելու, սիրելու եւ սիրուելու իրաւունքը ցասումի ճիչով պահանջող

ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑ

(ՄԱՀՈՒԱՆ 55ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Յիսունհինգ տարի առաջ, յուլիսեան մի օր, փակուեցին այն աչքերը, որոնք այս աշխարհի վրայ բացուած հիացքի զոյգ լուսամուտներ էին :

Յիսունհինգ տարի առաջ քայքայուեց «տիեզերքի պերճ հիւսուածքներից» մէկը, կազմալուծուեց զգայական այն հրաշալի համակարգը, որի մէջ աշխարհը իր գոյներով եւ հնչիւնների նուագայնութեամբ խտացել էր որպէս երկրորդ ստեղծագործութիւն :

Յիսունհինգ տարի առաջ, դեռ իր կեանքի քսաներեքերորդ գարունը չբոլորած, մահացաւ Միսաք Մեծարենցը, Պետրոս Դուրեանից յետոյ արեւմտահայ քնարական բանաստեղծութեան երկրորդ տիրակալը :

Ադամանդեայ արցունքներ, լոյս ու հիացք, ու մանաւանդ սէր,— ահա այն, ինչով բնորոշւում է Մեծարենցի բանաստեղծական ստեղծագործութիւնը :

Բիւրեղային մաքրութեամբ գերազնիւ հոգի, համայնատարած սէր, նկարչական աչք, երաժշտական ականջ,— ահա այն տարրերը, որոնցմով բնութիւնը շաղախել էր Մեծարենցի կերտուածքը :

Ծաւալով մեծ չէ վաղամեռիկ հայ մեծ քնարերգուի գրական ժառանգութիւնը : Ընդամէնը բանաստեղծական երկու գըրքոյկ՝ «Ծիածան» եւ «Նոր տաղեր», մի քանի քննադատական յօդուածներ եւ «Ոսկի արիշին տակ» ընդհանուր խորագրով մէկ տասնեակից ոչ աւելի արձակ բանաստեղծութիւններ :

Պարզ է, համեստ ու անպաճոյճ նաեւ բանաստեղծի կենսագրութիւնը : Մեծարենցը ապրել է ընդամէնը քսաներկու տարի : Նա ծնուել է 1886 թ. Խարբերդի Բինկեան գիւղում : Շատ կարճ են եղել նրա ուսումնասիրութեան տարիները : Նա սովորել է նախ՝ Սեբաստիոյ Արամեան վարժարանում, յետոյ՝ Մարզուանի Անաթոլիա քոլէճում : 1901 թ. տեղափոխւում է Պոլիս, ընդունւում է Կեդրոնական վարժարանը, որն առանց աւարտելու թողնում է հիւանդութեան պատճառով : 1908 թ. Յուլիսի չորսին վրայ է հասնում անագորոյն մահը, եւ գոյների ու հնչիւնների աննման երգիչը ընդմիշտ փակում է իր աչքերը այս աշխարհի համար :

Ամէն մի վաւերական տաղանդ ժառանգութիւն է, գալիս է դարերից՝ իր հետ բերելով իր ժողովրդի հոգեկան թագաւորութեան այս կամ այն կալուածի վաւերական վկայութիւնը : Մտաւոր եւ հանրային գործունէութեան բոլոր բնագաւառներում ԺԹ. դարի երկրորդ կէսը եւ Ի. դարի առաջին տասնամեակը հանդիսացան հայկական զարթօնքի երկրորդ մեծ շրջանը : Դարերի թմբիրից արթնացած հայ ժողովուրդը գիտութեան, արուեստի եւ գրականութեան բոլոր բնագաւառներում իրեն դրսեւորեց զարմանալի եւ ապշեցուցիչ շռայլութեամբ, հրապարակ եկան այնպիսի մարդիկ, որոնք զարդարեցին ու գեղեցկացրին մեր պատմութիւնը : Մեծարենցը նոյնպէս ինչպէս իր անդրանիկ եղբայրը՝ Պետրոս Դուրեանը եւ իր մեծ ժամանակակիցը՝ Սիամանթօն, հայկական զարթօնքի արտայայտութիւնն է : Մեծարենցը իր տաղանդի վաւերականութեամբ եւ հայեցի զգացողութեամբ Դուրեանի եւ Սիամանթօյի հոգեհարազատ եղբայրն է : Բայց նա տարբեր է իր անհատականութեամբ եւ աշխարհով, տարբեր՝ աշխարհընկալմամբ, ինչպէս նաեւ պատկերաւորման եւ արտայայտչական միջոցների ու ձեւերի ընտրութեամբ : Ժողովրդի քնարը միալար չէ. ժողովրդի վաւերական տաղանդները միմեանց չեն կրկնում, այլ լրացնում են : Սիամանթօն հանդիսացաւ հայկական արհաւիրքի ամենամեծ երգիչը՝ չխորելով մեր ժողովրդի ողբերգութեան հետ միասին նաեւ նրա ցասումնալի ընդվզումն ու հերոսական ոգորումները : Պետրոս Դուրեանը, նիւթապաշտ ու շահամոլ աշխարհի մէջ, իր անձնական ողբերգութեան օրինակով, վիրաւոր առիւծի մռնչիւններով քնարահարեց մեր գոտեմարտը ճակատագրի հետ՝ նրան հակադրելով իր ամենայաղթ արհամարհանքը. «Աստուծոյ ծաղրն է աշխարհ ալ արդէն» : Մեծարենցը ընթացաւ այլ ուղիով. նա եկաւ գաւառից, մեր տոհմիկ բնաշխարհից, եւ այդ չար ու անարդար աշխարհին հակադրեց իր աշխարհը՝ արեւաթաթախ հողերի արբեցման ու երազանքի կենսաթրթիռ տիեզերազգացողութիւնը :

Ի. դարի առաջին տասնամեակի քաղաքական – հասարակական յուզումների, ազգային ազատագրական շարժումների շիկացած մթնոլորտում՝ Մեծարենցի մուտքը մեր գրականութեան մէջ գրեթէ անցաւ աննկատ : Ճիշդ է, վէճ առաջացաւ նրա ստեղծագործութեան շուրջ, եղան թէր ու դէմ արտայայտութիւններ, Արտաշէս Յարութիւնեանն ու Գեղամ Բարսեղեանը ողջունեցին նրան, բայց ոչ ոք, նոյնիսկ Մեծարենցի ամենաջերմ պաշտպաններից մէկը չէր ենթադրում, որ այս թերամօրուս պատանին պիտի դառնար մեր քնարական բանաստեղծութեան անհաս բարձունքներից մէկը :

Մեծարենցի բանաստեղծութիւնները ամփոփուած են երկու հատորների մէջ «Ծիածան» եւ «Նոր Տաղեր», երկուսն էլ լոյս տեսած նոյն տարին, մէկը գարնանը, իսկ միւսը՝ աշնանը : Մեծարենցի արագ աճն ու հասունացումը երկրորդ հատորիկի՝ «Նոր Տաղեր»ի մէջ ուղղակի ապշեցուցիչ է : Ճիշդ է «Ծիածան»ի մէջ նոյնպէս կան այնպիսի բանաստեղծութիւններ, որոնք արժանի են Մեծարենցի տաղանդին, բայց հաւաքածոն ամբողջութեամբ վերցրած՝ համեմատաբար թոյլ է, զգացւում են անխուսափելի ազդեցութիւններ, գաւառի հետ միաժամանակ [illegible] լինում՝ իր ոչ–բարեբեր ազդեցութեամբ [illegible] կամ խարխափումներ, [illegible]

...ա։ Անոնցմէ է, որ լոյս ու հեղ, սոտ – ...թեան տրամադրութեամբ կը համակըր– ...ն ճակատագրին մէկ խաղին, ու իրենց ...երանկութիւնը կը փնտռեն երազային ...տեսակներուն, անուրջներով լի այգե– ...ան եւ ցայգերուն ու անհասելի սէրե – ...ան մէջ։

...ժռներն ալ ճամբուն,
...փրակ զբօսրթուն,
...ճէի քովը ճամբուն
...մխապատ հեգ մարդուն
...հայրօրէն, լայնաբաց
...ու բիւրս պարզէի ·
...ա քաղցրագին, նիւթացած
...ւէ՛րն ես ըլլայի :

...րի, մարդկային եւ հեզ :
...ներու կարծիքով խորհրդապաշտ ...մը եղած է Մեծարենց։ Այդպիսինե– ...հաւանաբար, նկատի ունին նմանո – ...թիւններու եւ փոխաբերական պատ – ...ներու առկայութիւնը իր քերթուած– ...ուն մէջ։ Այս՝ մասամբ ճիշդ ըլլալով ...հերձ, իրողութեան մէջ բնութենա – ...բանաստեղծն է ան, ինչպէս դի – ...տուած են շատեր, շատ իրաւամբ : «Միածանն»ի եւ «Նոր Տաղեր»ու հեղի – ...բնութեան գոյներուն եւ բոյրերուն ...պատկերող բանաստեղծն է մեր ...։ Լեզուի, չքնաղ կարօտութեան եւ բա – ...ստեղծական ձեւի բացառիկ վարպե – ...թեամբ պաստառին վրայ կը ցոլա – ...մայլելի պատկերներ՝ համադրուած ...երանգներով, ծիածանի եօթը գոյներով :

...ա գիշերն՝ անոյշ, մեղր ու կաթի
պէս՝
...ցէն ներս է հոսեր արծաթ ծորակով,
...ներեւին շուլլուեր է որմէն վե՛ր,
...ւթանէն ներս նայելու բղձանքով :
...տարփանքը բոյր՝ հովիկին պինդ
փարած՝
...թայ մինչեւ շուքին անկիւնը լրճակ՝
...ծաղկահեր գլխով աղջիկն բալիտակ,
...ին մէջ ընկողմանած՝ աչքը բաց՝
...քը թուղթին՝ թուղթը սրտին՝
կ'երազէ ···

Երաժշտութիւն, բոյր եւ գոյն, խառ – ...այլ աչք շլացնող պատկերներ, մի– ...ներու յստակութիւն ու վերջապէս լեզ – ...բացառիկ շքեղութիւն, մէկ ...քով վաւերական բանաստեղծ դառ – ...ու բոլոր ստորոգելիները, որոնց շր – ...ի Մեծարենց դարձաւ համամարդ – ...ին տրփիլնով անանձնական սէրե – ...ւ մեր ինքնատիպ եւ սրտայոյզ տաղեր– ...ուն :

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ԱՂԵՂ ՈՒ ԿԱՊԱՐՃ

Մէ՛կ, երկո՛ւ, երե՛ք ···

Եւ հարուածը, արդար ու անհրաժեշտ հարուածը, դպաւ իր թիրախին :

Վրէժ մը չէ սոիկա, — ո՛չ մէկ դրդապատճառ ունիմ այդ բանին համար, — եւ որքա՜ն ծիծաղելի ապետականութիւն մը պիտի ըլլար ատ՝ եթէ ունենայի իսկ, — հապա՝ արդարութեան գործ մը :

Ոչ ոք կ'անդրդաանայ թէ գրականութեան կալիկներու այսօրուան տիրող, խաժամուժ, այլանդակ, աղմկայարոյց բազմութեան մէջ Ենովք Արմէն ··· աննշան դէմք մը չէ։ Ոչ ոք կ'անդրդաանայ այլեւս իր ամէն մէկ չարժ ու ձեւին հոգեբանութիւնը, ոչ ոք այլեւս կը տարակուսի իր ապիկարութեանց, իր նենգութեանց, իր չահախնդրութեանց, իր գրական մեղքերուն վրայ, բացի տակաւին երկու զաւառացիներէ, Արտ. Յարութիւնեանէ եւ Յովհ. Գազանճեանէ :

Իր գրական մեղքերը ··· ի՞նչ հարկ սակայն մանրամասնել՝ միայն կարելի է երկու մասի բաժնել զանոնք. նախ իր զռեհիկ բամբասանքները, զորս Պ. Գազանճեան (կը զարմանամ, արդարեւ թէ ինչու տակաւին Գազանճեան կը յամառի կրել զրադէտի վերարկուն, որ ա՛յնքան չի վայելեր իրեն) իր տարեկան տեսութեան մէջ « Կուռ քննադատականներ » անուանած էր, փոխանակ այս ածականը ինք իր վրայ կրկնելու՝ զատուած նիւթին ճշգրիտ որակումը ունենալու համար. յետոյ՝ իր գրական մաքսանենգութիւնները, որոնց վրայ ոչ ոք անդրադարձած է, եւ որոնց ամէնէն վերջիններէն ու վաւերականներէն հատ մը մանաւանդ մատնանշեց ինծի բարեկամ մը: Բարեկամս, առանց որեւէ գիտղութեան, ինծի ներկայացուց Լը Ժուռնալ թերթէն կտրօն մը, «Իլլիւզիոն» վերնագրով եւ Մորիս Լըվէլ ստորագրութեամբ, որպէս զի կարդամ. յետոյ առանց բան մը աւելցնելու դարձեալ, «Մասիս»ի Բ. շըրջանի վեցերորդ թիւը, զոր առեննին տեսնելու պատեհութիւնը չէի ունեցած : Կը խոստովանիմ, որ ես, ընթերցող մը, ե՛ս ամչցայ այն յօդուածէն (Երկու Մուրիկ), զոր ստորագրելու չէր ամչցած Ենովք Արմէն: Ա՜ս ի՜նչ հացկատակութիւն է, աս ի՜նչ կրկնակ անըրեսութիւն. մարդ մը, որ առանց որեւէ զգացումի, կրնայ հանդուրժել իր զոյութեան պայմանը ուրիշին քակին մէջ փնտռելու նուաստութեան, եւ որ կրնա՛յ հրապարակաւ անուանարկել իրական քրտինքի վարձ – քը եղող արդար վաստակներ, բայց ասիկա տրուած է միայն Ենովք Արմէնի պէս նկարագրի մը, որ անամօթաբար պաղատագին ու բաց ափը կ'երկարէ դէպի անկորով կարեկցութիւններ .—

« Ա՜հ, գնահատութի՜ւն մը ողորմեցէք թշուառիս ···» :

Դառնանք սակայն մեր խնդրին։ Ահաւասիկ երկու բառով՝ Երկու Մուրիկին պատմութիւնը.— Ծերունի մուրացկան մը, որ դէշ աղէկ, աւելի դէշ քան աղէկ, « աւուրչէք »ը հանած է, իր ճամբուն վրայ կը հանդիպի կոյր բախտակիցի մը, բոլորովին լքուած, որուն ողորմելու սրտառուչ բարութիւնը կ'ունենայ : Տարբեր բան մը չէ պատմած նաեւ՝ ընթացիկ արուեստով մը Մօրիս Լըվէլ, որ դրած մուրացկանին անհատականութիւնը աւելի կնճռոտ ու վերլուծելի դարձնելու համար թերեւս անձնապատութեան աւելորդ պարագայ մըն ալ աւելցուցած է : Այս պարզ եւ յուզիչ պատկերը, որ այնքան տպաւորիչ պիտի ըլլար զգայուն ռամիկի մը բերնին մէջ, ամէնէն անհամ քաշքշուկներու ենթարկուած է Պ. Ենովք Արմէնի մօտ : Անդուր, անգոյն, անկենդան նախադասութիւններ՝ տղիտութիւններով համեմուած (˝), որոնց վրայ աւելցուցէք նաեւ այն տեսակ մը անհաւատալի կերպով զուող ինքնահաւան պչրանքը (°°), այն եզական (°) հանդրեճումը, զոր պիտի ներկայացնեմ բազմազոյն, բազմազան զրգլեակներով··· պճնուած զլթիկ մը : Ահաւասիկ Երկու Մուրիկի արուեստը (′) եւ ընդհանրապէս Ենովք Արմէնի գրականութիւնը (‴) : Թող չկարծուի, սակայն, թէ «եկամուտի» կամ «փոխառութեան» այս զրութիւնը կամ սովորութիւնը նոր է Պ. Ե. Արմէնի մէջ։ Չէ՞ որ Հաւատք վերնագրով իր մէկ արձակը Սիպիլի Ծաղկազարդի յիշատակն էր, ուր պարոնը իր չտեսած բաներուն վրայ կը խօսէր, ու չէր կրնար ծածկել իր անվարտի տղիտութիւնը։ Չէ՞ որ, աւելի կամ նուազ հեռաւոր Թլկատինցիի եւ Արամ Անտոնեանի մէկ հետեւականութիւնն էր թատեբախտաղձեւ իր ուրիշ մէկ էջը, որ հրատարակուած է Մասիսի թիւերէն մէկուն մէջ։ Եւ տակաւին ըսել՝ թէ Յարութիւնեան, որուն ճաշակներն ու դատաստաններն ընդհանրապէս վստահելի էին, այս տեսակ հեղինակի մը մօտ «խակատիպ բաներ» տեսնելու պատրանքը, կամ աւելի ճիշդը ճարպիկութիւնն ունէր։ Այս յորջորջումը, սակայն, ճշմարիտ քննադատութեան մը արժէքը ունենալէ աւելի — իրականութիւն, զոր Յարութիւնեան ինքըն ալ չանդրաանար հարկաւ, — «պարտաւորուած» ու փոխադարձ մեծարանքի այն տկարութիւններէն է, որոնցմէ Յարութիւնեան այնքան ունեցաւ վերջերս՝ գինքը զետնամած բարեւողներուն հանդէպ, որոնցմէ է Ենովք Արմէն : Աւա՜ղ, արդահատեցէ՛ք, արդահատեցէ՛ք այս ինքնադոհ եւ անդարմանելի միջակութիւնը, ու ծիծաղեցէք իր մէջ մեծամիտ ամբարտաւանը, պարզամիտ կեղծարարը, տղէտ ու տղայամիտ պոռոտախօսը, բայց մանաւանդ հոպի՛տը, հոպի՛տը, հըրտպի՜տը ···

ԽՄԲ.— Միսաք Մեծարենցի գործերուն հրատարակիչները, տպելով այս յօդուածը, հետեւեալ ծանօթութիւնը կու տան .—

« Աղեղ եւ կապարճ յօդուածը գրուած է 1908 թուին եւ պէտք է հրատարակուէր Սուրէն Համազասպ ստորագրութեամբ : Սակայն անտիպ մնացել եւ մեզ է հասել անտիպ։ Յօդուածն ուղղուած է իր գրական հակառակորդ Ենովք Արմէնի դէմ, որին Մեծարենցը մեղադրում է բանագողութեան մէջ» :

Միսաք Մեծարենցի եւ Ենովք Արմէնի միջեւ բացուած այս պայքարին ծագման մասին գաղափար մը կու տայ հետեւեալ հատուածը, որ առնուած է «քննադատութիւն» խորագրով յօդուածէ մը, Միսաք Մեծարենցի ստորագրութեամբ, տպուած Մանզումէի մէջ (1907, թիւ 1840) :

×

Երբ Ենովք Արմէնի փափաքով (երեւի մոլար կապկող մը չէի) յօժարեցայ «Մասիս»ի մատենադարանին մէջ հրատարակել Ծիածանը, այս վերջինին կցուելու համար ազդ մը խմբագրեց «Մասիս»ի խմբագիրը. այս ազդէն մաս մը կ'արտագրեմ, իբրեւ նմոյշ հեղինակին լեզուական գեղարուեստին .

«··· Հիմնած ենք «Մասիս»ի մատենադարանը», որուն լոյս կ'ընծայենք առաջին հատորը, Ծիածան, իբր սկզբնաւորութիւն Մատենադարանի չարքին » :

Ես չկրցայ հանդուրժել այս ճողած հայերէնով ազդին՝ զոր Ենովք Արմէն կ'ուզէր անպատճառ զետեղել գրքին ճակատը յառաջաբանէն իսկ առաջ։ Որուն լոյս կ'ընծայենք առաջին հատորը (Տոն նու փիւպլիոն լը փրըմիէ վոլիւմ)։ Ահա՛ւասիկ, ուր պէտք է փնտռել մոլար կապկութիւնը։ Հայերէն մը՝ որ իսկ եւ իսկ ֆրանսերէնին վրայ ձեւուած ըլլայ :

Գալով իբր սկզբնաւորութիւն, կամ անհարկի կրկնութիւնն է ան առաջինին արդէն բացատրած իմաստին, կամ կը նըշանակէ թէ Ծիածանի միակ արժանիքն էր Մատենադարանին իբր սկզբնաւորութիւն ծառայելը : Բայց քանի որ Ենովք Արմէն անձնապէս ժխտած է այս վերջին մեկնութիւնը, կը հաստատուի առաջին գիտղութիւնը։ Եւ այս ազդն է, որ Ենովք Արմէնի գրչին տակ գեղարուեստական խնդիր դարձած է : Ո՛վ գեղարուեստ :

ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑ

...ւորութիւններ, հոգեկան ոչ – հասու – ...ցած վիճակներ, որոնք մատնում են ...ի Մեծարենցին։ Այլ է սակայն «Նոր Տաղեր»ը։ Այստեղ Մեծարենցը ...ում է իր տաղանդի ամբողջ շքե – ...թեամբ, պատկերները խիտ են, ...թ. լեզուն՝ ադամանդակուռ, բա – ...ստեղծական չափուտողը՝ երաժշտա – ...ն, բանաստեղծի սիրտը՝ մեծ ու հա – ...մայնատարփ :

Մեծարենցը «գարնան ու արեւի» եր – ...չն է, բնութեան բանաստեղծը : Շա– ...րն են երգել բնութիւնը, բայց այլ է Մեծարենցի բնութիւնը. նրա բնութիւնը ...ձնաւորուած, կենդանացուած բնու – ...թիւնն է՝ դիտուած հոգու աչքերով, ...րազդող արուեստագէտի անսխալական ...թեամբ :

Մեծարենցի մօտ բնութիւնը նպատակ ...այլ միջոց՝ բանաստեղծի ինքնահաս – ...ման համար։ Մեծարենցը երգել է ...էք բնութեան բոլոր պահերը՝ եւ ...րդ ու լուսածածան, հրաշալի գիշե – ...եւ իր հիւղթին մէջ չիկնող արշա – ...ոսկի աղջիկը, եւ մուրաքի բուրու – ...գինով, ջուրերուն վրայ պար եկող ...ղ – հովը, եւ յուշիկ փախչող իրիկ– ...ծիրանի, զուարթ լոյսը, եւ ծա – ...երէն թերթեր թափող, բուրումնե – ...օծուն իրիկուան հովիկը, ու լուսա– ...տասօտը, եւ նաղենի, չպարշային ...րայրը, համայնական, չքնաղ, ...իկ, լուսաղէս իրիկունը : Մեծա – ...մօտ կարեւորը ոչ այնքան բնա – ...է, որքան նրա ետին կանգնած բանաստեղծի հզօր անհատականութիւնը, որն իր համայնատարփ սրտի ճառագայթումով կենդանացնում ու իմաստաւորում է ամէն ինչ : Թւում է, թէ Մեծարենցը բնութեան երգիչն է, բայց նրա առաջատար թեման սէրն է, մեծատառով գրուած սէրը : Մեծարենցը սիրոյ երգիչն է, ոչ այն սիրոյ սակայն, որ մի տեսակ զգում է միայն մի այլ տեսակի նըկատմամբ: Մեծարենցի սէրը ամբողջական հոգեվիճակ է, հոգու այն պայծառ աչքը, որ ամէն ինչ տեսնում է մեծ Ամբողջի հետ ունեցած իր առընչակցութեան մէջ: Մեծարենցի սէրը սեփական եսի շրջանակների ընդարձակումն է՝ դառնալու համար բնութեան չնչառութեան արձագանգարանը : Մեծարենցի սէրը այն կախարդական թովչանքն է, որ մասնատուած մարդ անհատին վերադարձնում է ամբողջի հետ ունեցած նրա աղղակցութեան մէջ : Մեծարենցի սէրը կեցութեան ցնծութիւնն է, գոյութեան փառքի փառաբանութիւնը :

Սխալ է կարծել, որ Մեծարենցի ստեղծագործութիւնը հասարակական բովանդակութիւն չունի, որ Մեծարենցը խոյս է տուել իրականութիւնից՝ ապաստանելու համար ցնորքների երանաւէտ աշխարհում : Մեծարենցը նուազ չի տառապել իր հարազատ ժողովրդի ողբերգութեամբ, նուազ չի արիւնոտուել նրա սիրտը. Մեծարենցի ստեղծագործութիւնը մեր ժողովրդի հակադրեցութիւնն է չար ու անարդար աշխարհի դէմ, մեր ժողովրդի տիեզերական տեսիլքի հաստատումը : Մեծարենցի ստեղծագործութեան ետին կանգնած է մեր ժողովրդի կենսահաստատ փիլիսոփայութիւնը :

Բանաստեղծին «Ջրտուքը» մարդու, բնութեան եւ աշխատանքի ներդաշնակութեան մի հոյակապ պատկեր է, որի մէջ առկայ են եւ «արծաթուած քամակով » իր ափերը թրջող գետը, եւ վանքին բակը ազօթող հսկայ ծառերը եւ լոյսի մէջ կանգնած՝ ոտը բոպիկ, բահն ուսին, անքուն մշակը, եւ ցնծագին թափ դարնող տերեւները, եւ խայտացող ջուրն ու խնդացող լոյսը, եւ լուսնակին հետ անվերջ խօսող ծղրիթը եւ արիչին տակ նստած չէր կանչող աղջնակը : «Ջրտուքը» աւելին է, քան բնանկարը, դա տիեզերապգաց բանաստեղծի հոգու ցընծագին լուսավառումն է, ներդաշնակ, ամբողջական կեանքի տեսիլքի հաստատումը, այն կեանքի տեսիլքի հաստատումը, որի ներդաշնակ կարգը խախտել են աշխարհը կառավարող չար ու բռնակալ ուժերը : Այս եւ նման բանաստեղծութիւններով, Մեծարենցը հակադրում է այն ուժերին, որոնք կեանքը շեղել են իր բնական ընթացքից: Մեծարենցի ամբողջ բանաստեղծութիւնը մի լուռ, բայց ուժեղ հրաւէր է մարդուն, որ վերադարձնի կորցրած իր բնական իրաւունքները՝ սէրը, աշխատանքը, ազատութիւնը եւ եղբայրութիւնը։ Սրանով է պայմանաւորուած Մեծարենցի ստեղծագործութեան՝ արտաքնապէս աննկատ, հասարակական բովանդակութիւնը :

Մեծարենցի «Տուր ինծի, տէրը» մեր ժողովրդի բանաստեղծական ոգու վերջին խօսքն է, նրա համայնատարփ սրտի ամբողջական բարախումը։ Այս բանաստեղծութեան մէջ բանաստեղծին հետ միասին « իր վաղնջուց քունէն» արթնացած մեր մարտիրոսագրուած ժողովուրդը հասել է անանձնական ուրախութեան՝ դառնալու համար ամէն ինչի վրայ տարածուած ամբողջական սէր, որ կեցութեան ցնծութեան ադաղակն է, գոյութեան փառքի փառաբանութիւնը :

Տո՛ւր ինծի, Տէ՛ր, ուրախութիւնն
անանձնական՝
ժողովել՝ հոգւոյն մէջ ամէնուն,
համայնական
Հոգւոյն ամէն մասնիկներուն մէջ՝
ամէն ժամ :

Ճամբաներէն, ու զետերէն ու դաշտերէն,
Անտառներէն, ու լեռներէն, ու ձորերէն,
Տանիքներէն, ու տուներէն,
ու դուռներէն՝
Տո՛ւր ինծի, Տէ՛ր, ուրախութիւնն
անանձնական :

Մեծարենցի ստեղծագործութիւնը է ու կը մնայ մեր հին, բայց միշտ երիտասարդ, մեր բարի, ստեղծագործ եւ արուեստասէր ժողովրդի ազնուութեան ամենափառաւոր վաւերաթուղթերից մէկը:

Երեւան, Յուլիս 3

ԳՐԻԳՈՐ ԳԻԼԵԱՆ

... ՖՐԱՆՍ 1 ... ՅՈՒԼԻՍ 24 ...

FRANCE - I

« LES HEURES ARMENIENNES »

ՌՈՒԲԷՆ ՄԵԼԻՔ – ԵՒԱ ԿՐԻԼԻՔԷՋ
պատրաստած են
« Հայկական կէս ժամը »

Չորեքշաբթի՝ Յուլիս 24, ժ.ը 22·20

Յայտագրին գրական բաժնին մէջ՝ Սայաթ – Նովա, Վարուժան, Զա – րենց, Թէքէեան ... :

Ֆրանսերէն կ'արտասանէ՝

ՍԵՐԺ ՌԵԺԻԱՆԻ

ԺԱՄԸ 22·20 ... ՅՈՒԼԻՍ 24

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1963–1964 Տարեշրջան

Կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ, որոնք ունին իրենց տարիքին համապատասխան նաեւ ուսումնական աստիճան :

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեանց համար դիմել՝

Direction du Petit Séminaire Arménien
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél· 963.01.72

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.

Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
« Յ Ա Ռ Ա Ջ »

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Տիկնանց յանձնախումբը կը խնդրէ կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ հետեւեալ թուականները .—

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1, *Երեքշաբթի երեկոյ Տիկնանց յանձնախումբի կազմութեան Գ. տարեդարձին առթիւ գեղարուեստական երեկոյթ :*

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 19, *ցուցահանդէս հայ արուեստագէտներու նկարիչ, արձանագործ եւ փորագրիչներու գործերուն :*

Հայկական Թանգարանը, 52 Ավընիւ Ֆոշ, (*Փարիզ* 16) :

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7, 8, 9, 10, *«Բարենպատակ վաճառք» :*

Յառաջիկային պիտի տրուին մանրամասնութիւններ :

ՊԱՀԱՊԱՆ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հանրային շէնքի մը համար կ'ուզուի պահապան մը :

Մանրամասնութեանց համար դիմել խմբագրատուն, կէսօրէ վերջերը ժամը 15էն 19 :

FOURRURES

Roger YOPIAN

PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION

84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —

Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1963 – 1964 *տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են : Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է այժմէն իսկ դիմում կատարեն հաստատութեան տնօրէնութեան :*

Բ.— ՀԱՅԿԱԿԱՆԸ, որ կ'օժտէ սանուհիները հայադիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութեանց համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան :

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Tél : 927-01-72

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ :

Ա.— ՖՐԱՆՍԱԿԱՆԸ, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու *արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — :*

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Լիոնի եւ Շրջ. Ազգ. Միութիւնը, կը ծանուցանէ թէ Յունիս 30ի Կիրակի Ս. Յակոբ եկեղեցիին օծման եւ Ազգ. Տան բացման հանդիսութիւններէն վերջ Թեռմինիւս *պանդոկին մէջ տեղի ունեցած ճաշին ընթացքին եղած են հետեւեալ նուիրատուութիւնները :*

Բոլոր գումարները արձանագրուած են հին փրանքով :

×

– Պ. Պ. Յակոբեան Կարապետ մէկ միլիոն, Պըլըքեան Նարոլէոն, Ճընկըրտեան Կարպիս եւ Մութաֆեան հինգ հարիւր հազարական փրանք, Պահատուրեան ընտանիք երեք հարիւր հազար, հետեւեալ բաժանումներով.— Արման, Սահակ, Նշան, Յ. Ֆլօրին եւ Օր. Վարդուհի Պահատուրեան, Պէյրութէն, յիսուն հազարական փրանք: Աքիլեան Մ. երկու հարիւր յիսուն հազար, Օպոզեան Անդրանիկ եւ Պաքըրճեան Գէորգ, երկու հարիւր հազարական, Յովհաննէսեան Արթիւր եւ Ուզունեան Ժագլին, հարիւր հազարական, Արեւեան Յակոբ, Աքըլեան Յակոբ, Ադամեան, Կրընոպլի Ազգ. Միութիւն, Վալանսի Ազգ. Միութիւն, Պասմաճեան Արթիւր, Ծերանեան Մուշեղ, Նիկողոսեան Յովհ., Յարութիւնեան Գասպար, յիսուն հազարական, Հ. Մ. – Մ. Լիոն – Տէսին, Տիկին Օնպաշեան, Կրընոպլը, Կապոյտ Խաչ, Աւետարանական եկեղեցի, երեսուն հազարական, Դաւիթեան Թոմաս, Պ. Պիկար, Փարիզ, Դաւիթեան, Պանոսը, քսանըհինգ հազարական, Գրիգորեան, Աւագեան Գրիգոր, Հէլվաճեան, Փարիզ, Յակոբեան Վահան, Տէսին, քսան հազարական, Թռնամեան տասնըհինգ հազար, Գոնտրաճեան, Զարդարեան, Ռմն, Վիէնէն, տասը հազարական, Միքայէլեան, Կրընոպլը, Օր. Թորիկեան Ատրինէ, Տիկին Մազումեան 82 տարեկան, Մարթէն Միսաքեան, Կրընոպլը, Տիկին Մխճեան, հինգ հազարական փրանք, գումար չորս միլիոն չորս հարիւր քառասունըհինգ հազար փրանք :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 50 փրանք Տիկին Մարի Խաչատուրեանէ, իր զաւկին Կարպիս Խաչատուրեանի ուսմանց աւարտական յաջող քննութիւններու առթիւ (իրաւաբանութիւն) :

Նոյնպէս ընկերուհիէ մը 50 փրանք իր զաւակներուն ուսմանց յաջող քննութիւններուն առթիւ :

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄԻՍ

LES SABLES D'OLONNE

(Vendée)

Ծովու լոգանք, խաղեր, դասախօսութիւններ, գեղարուեստական երեկոներ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԵՑԷՔ ՓՈՒԹՈՎ

ՓԱՐԻԶ.— Ուրբաթ օրերը, ժամը 18·30 – 20·30 *եւ Շաբաթ օրերը՝* 15էն 19, *Մշակոյթի Տուն,* 17, Rue Bleue, PARIS (9e)
ԼԻՈՆ.— ՕՐ. ՇԱՔԷ ՂԱԶԱՐԵԱՆ, 35 Րիւ Շըվրէօյլ,
ՏԷՍԻՆ.— Ժ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ, 16 Րիւ Պրանլի
ՎԻԷՆ.— ՕՐ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, 11 Րիւ տէ Սելէսթ ,
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— ՕՐ. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ, 2 Պուլվ. Շառլ տը Կոլ
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ա. ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ , 57 Րիւ Թառանթէզ
ՎԱԼԱՆՍ.— ՕՐ. ԽԱԶԷՐԵԱՆ, 28, Քօթ տէ Շափըլիէ
ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Խ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ, 24 Քուռ Պեռիա
ՆԻՍ.— ՕՐ. Շ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, 19, Պուլվ. Մանեան
ՊՈՒՏՕ.— ՕՐ. ԻԶԳԱԼԱՑԵԱՆ, 7 Րիւ Փորթ – Պաս
ԱՎԻՆԵՕՆ.— ՕՐ. Ժ. ՀԱԼԱՃԵԱՆ, Պետարիտ
ՊՕՄՈՆ.— Մ. ԳՈՒԼՈՒՄԵԱՆ , 17 Պուլվ. Վօլթւա
ՍԷՆ ԼՈՒ.— ՕՐ. ՓԻԼԻԿԵԱՆ, 126 Պուլվ. Քէյրէլ
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գ. ՊԱՊԵԱՆ, 7 – 9 Րիւ Կրինեան
ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Կ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, 3 Պուլվ. Արարատ

ԳԻՆ՝ 310 ՖՐԱՆՔ

ԿԱՆԽԱՎՃԱՐ. — Սեփական միջոցներով եկողներէն՝ 50 *փրանք :*

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է

ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ պաստառի մեծ ընտրութիւն : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — *ծածկոցներ. —*

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
23
ՅՈՒԼԻՍ
MARDI
23 JUILLET
1963

39րդ ՏԱՐԻ — 9663
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
39e ANNÉE — N° 9663

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՀԱՅ ԴԱՏԸ

Ա.

...երկրորդ աշխարհամարտի վաղորդայ- ...նոր յոյսերով ու երազներով օրօր- ...ւեցանք :

...ցի՞ որ մեր «փոքր ածու»ն ալ իր ար- ...ւան բաժինն էր բերած դաշնակիցներու ...թանակին : Հարիւր հազար դոհեր տը- ...ր էինք «հայրենական պատերազմ»ին, ...մերիկեան եւ ֆրանսական բանակնե- ...րուն մէջ տասնեակ հազարաւոր Հայեր ...կռուեր էին Թշնամիին դէմ : Հաշուեյար- ...դարի ժամուն արդար էր, որ Նժարի վը- ...րայ դրուէր նաեւ հայկական արիւնը :

...Գերմանիոյ անպայման անձնատուու- ...թենէն (8 Մայիս 1945) անմիջապէս վերջ, ...21 Մայիսին Փարիզի Հայ Գաղթականա- ...կան զոյգ մարմիններու նախագահները ...Մեծերուն — Մ. Նահանգներ, ...Մեծն Բրիտանիա, Խորհրդ. Միութիւն, ...Ֆրանսա եւ Չինաստան — ուղղուած ...յուշագրով մը կը պահանջէին Հաշտու- ...թեան ժողովներու հաշուեյարդարի սե- ...ղանին վրայ դնել նաեւ Հայկական Հար- ...ցը :

...Ի՞նչ կը պահանջէինք :

...Որպէս Հայաստանի սահմաններուն ...ճշդումը, համաձայն 1920 Օգոս- ...տոս 10ի Սեւրի դաշնագրին, որուն տակ ...ստորագրած էին յաղթական դաշնակից- ...ները (սակայն եւ ...ւքէն ուրացեր էին ...զայն) :

...Ներկայ Հայաստանը շատ փոքր էր տա- ...րածութեամբ եւ իր մէջ չէր կրնար ըն- ...դունիլ տարագիր Հայերը, որոնք ցըր- ...ուած են ի սփիւռս աշխարհի : Նախա- ...գահ Ուիլսընի գծած սահմաններով Հա- ...յաստան մը միայն կրնար լուծել Հայկ. ...Հարցը :

...Նոյն օրերուն Ամերիկայի Հայ Դատի ...յանձնախումբն ալ նման յուշագիր մը կը ...ներկայացնէր Սան Ֆրանսիսքոյի Ժողո- ...վին :

...1945 Յունիս 16ին Էջմիածնի մէջ կա- ...թողիկոս կ'ընտրուէր Գէորգ Զ. Չէօրէք- ...ճեան : Հայաստանէն վերադարձող պատ- ...գամաւորները աւետաբեր լուրեր կը բե- ...րէին : «Հանճարափայլ»ը խոստացեր է ...ընդարձակել Հայաստանի սահմանները : ...Հայաստանէն թելադրեր էին հետապնդել ...Հայ Դատը, հիմ ունենալով Սեւրի ...դաշնագիրը, որուն դէմ ամբողջ քառորդ ...դար պայքարեր էին հակադաշնակցական ...շրջանակները սփիւռքէն մինչեւ հայրենիք : ...Նոյն տարուան ամառը Փարիզի մէջ կը ...կազմուէր Թրքահայ Դատի պաշտպանու- ...թեան Յանձնախումբը, որուն նախագա- ...հութեան կը կոչուէին Գաղթ. զոյգ մար- ...միններու նախագահները : Անդամները ...կը պատկանէին քաղաքական բոլոր հո- ...սանքներուն :

...Աւելի ազդեցիկ դարձնելու համար իր ...դիմումները, յանձնախումբը յետագային ...կազմել Հայ Դատի ֆրանսացի ...բարեկամներ անունով մարմին մը : Հը- ...րատարակեց ...ուղղեցինք զանազան անձնաւորու- ...թեանց :

...«Հայաստանի պատմութեան» հեղի- ...նակ Ռընէ Կրուսէ խմբագրեց կոչ մը՝ ...ուղղուած Հինգ Մեծերուն՝ պահանջելու ...Սեւրի Ուիլսընեան սահմաններու կցումը ...Հայաստանին :

...Տասնեակներով ծանօթ փրոֆէսէօրներ, ...գրագէտներ եւ քաղաքական դէմ- ...քեր ստորագրեցին զայն : Ոմանք ալ մեր- ...ժեցին :

...Ռոպէր Ժորժ Տիւհամէլ իր մերժու- ...մի պատճառները բացատրեց յօդուածով ...մը, որ լոյս տեսաւ Ֆիկարոյի մէջ : Ետ- ...ւեցանք որ այդ գրագէտը Թուրքիա ...այցելեց, մեծ պատիւներու արժանացաւ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՉԻՆԱՑԻՔ ՓԵՔԻՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՆ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՀԻՒԼԻՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Չինացիք Փեքին վերադարձան, յատուկ զեկոյցով մըն ալ չեչտեցին թէ իրենք որոշած են խօսակցութեանց յետաձգումը : Նոյն զեկոյցը կը յայտնէ թէ յաջորդ հաւաքոյթին վայրն ու թուականը պիտի որոշուին յետագային երկու կեդրոնական կոմիտէներու կողմէ :

Չին պատուիրակութիւնը Մոսկուայէն մեկնած պահուն էր որ հանդիպեցաւ Խրուշչեւի «հրաժեշտի» ճաշի մը ընթացքին :

Ամէն պարագայի մէջ, խզումը յայտնի է : Ներկայիս, Մոսկուայի մէջ կացութիւնը հետեւեալն է զանազան ճակատներու վրայ :

Ներքին ճակատի վրայ, կուսակցութիւնը պիտի շարունակէ, շաբաթներէ ի վեր սկսած «լուսաբանութեան» աշխատանքը զոր սկսած էր անցեալ ամիս, կեդրոնական կոմիտէի լիակատար նիստէն ետք : Մամուլի միջոցաւ, կուսակցական գործավարները նոյն աշխատանքը պիտի տանին : «Փրաւտա»յի հրատարակած «բաց նամակը» պիտի բացատրուի եւ մեկնաբանուի ժողովներու մէջ :

Քոյր կուսակցութեանց հետ յարաբերութիւններու կարգին, կարեւորը այս վերջիններուն հաւատարմութեան յայտարարութիւններն են զորս զանազան երկիրներու կեդր. կոմիտէներ կը շարունակեն ընել : Միւս կողմէ եւրոպական խմբակին մէջ, Քոմեքոնի վերին ժողով մը պիտի գումարուի Մոսկուայի մէջ, այս Չորեքշաբթի : Պաշտօնապէս կ'ըսուի թէ միայն տնտեսական հարցերու մասին պիտի խօսուի եւ հաւանաբար այդ առթիւ Ռումանիոյ խնդիրը քննուի, բայց հաւանական կը նկատուի նաեւ որ Խրուշչեւ օգտուի առիթէն պարզելու համար իր տեսակէտները համայնավար միջազգային շարժումին շուրջ :

Արեւմուտքի նկատմամբ, Խրուշչեւ բոլորովին անտեսելով Փեքինի տեսակէտը, իր լաւատեսութիւնը կը յայտնէ հիւլէական փորձերու դադրեցման մասին, երեքներու միջեւ :

Արդարեւ «Ժողովը լաւ կը քալէ եւ համաձայնութիւն մը կը գոյանայ եթէ այսպէս շարունակուի » յայտարարած է խորհրդային վարչապետը Կրեմլինի մէջ, ընդունելութեան մը ընթացքին որ կը տրուէր Եանոս Քատարի ի պատիւ : Նոյն բանը ըսած են նաեւ անգլիացի եւ ամերիկացի պատուիրակները : Խորհրդային Արտաքին նախարարն ալ յայտարարած է « լաւ է, լաւ է : Չեմ կրնար ըսել թէ ե՞րբ

կը վերջանայ, որովհետեւ լորտ Հէյլշամ եւ Հարիմըն գլխ կ'ուտեն : Կը չեշտեմ սակայն.— Համաձայնութիւնը շատ աւելի շօշափելի կ'ըլլար եթէ ոչ - յարձակողական դաշինքի մը կապուած ըլլար » :

× Խրուշչեւ ներկայ եղած է հնդկական ցուցահանդէսին որ կազմակերպուած է Մոսկուայի մէջ : Երկու հազար հոգի ներկայ էին : Իր ճառին մէջ, Հնդկաստանի առեւտրական նախարարը չեշտած է թէ յոյս մը ծնած է բոլոր ժողովուրդներու սրտին մէջ ի տես երեքներու խօսակցութեանց : Երբ այցելուներու տետրակը կը ստորագրէր, Խրուշչեւ յայտնած է իր շուրջիններուն.— «Ստալինի ժամանակ երբ մէկը արտասահման երթար եւ իր անունը տար օտարի մը, կրնար ձերբակալուիլ եւ դատուիլ : Հիւանդութիւն մըն էր զոր ունէր : Բայց ժամանակները փոխուած են » :

× Չին պատուիրակութիւնը մեծ խանդավառութեամբ ընդունուած է Փեքինի մէջ : Փող - թմբուկէն զատ, ժողովուրդը կը պոռար — ողջոյն մարքս - լենինիզմին, ապրի՛ չին համայնավար կուսակցութիւնը, եւն. եւն. :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ մէջ կացութիւնը միշտ ծանր է : Պաասականները դէմ են որեւէ միասնականութեան Գահիրէի հետ եւ կ'ուզեն բանակցիլ «անջատողականներուն » հետ : Զերբակալութեան հրահանգներ հռչակուած են 67 փախստականներու դէմ : Եգիպտական մամուլը չի ծածկեր բառերը դատապարտելու համար Սուրիոյ ղեկավարները : Ալ Ահրամ կը գրէ թէ Սուրիոյ Պաշտպանութեան նախարարը՝ Զօր. Հաֆէզ Դամասկոսը կը խեղդէ արեան ծովի մը մէջ : Դամասկոս հաստատուած բացառիկ ատեանը կը դատէ, վճիռ կ'արձակէ եւ վճիռները կը գործադրուին անմիջապէս : Մահուկենաց խնդիր է այլեւս Պաասի եւ Նասրի միջեւ :

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ համայնավար կեդրոնական կոմիտէի երեք անդամներ գնդակահարուած են :

ՏԸ ԿՈԼ, պատասխանելով Պէն Պելլայի շնորհաւորական հեռագրին Յուլիս 14ի առթիւ, կը վերանորոգէ իր մաղթանքները Ալժերիոյ բարգաւաճման համար եւ Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ բարեկամական յարաբերութեանց ամրապնդման համար :

ՊԱՊԸ Ռուայի էթ Օռայի իր օրհնութեան առեն, յայտարարեց թէ հորիզոնը կը պայծառանայ :

ՍԵՆԵԿԱԼԻ նախագահը Լէոփոլտ Սէնկոր բանաստեղծութեան միջազգային մրցանակը ստացաւ :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ գաղտնի գործակալներէն մէկը Արեւմուտք անցած է, իր կօշիկին մէջ պահելով համայնավար լրտեսներու ցանկ մը :

ԼՈՆՏՈՆ հասած է Սիրիլ Ատուլա, Քոնկոյի վարչապետը որ հինգ օրուան այցելութիւն մը պիտի կատարէ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ճամբաներուն վրայ արկածներու թիւը միշտ մեծ է : Յուլիս 14ի եղերական հաշուեկշիռէն ետք, այս վերջին շաբաթն ալ աւելի քան վաթսուն մեռեալ կար ճամբաներուն վրայ :

ՎԻԷՆՆԱ հասած լուրերու համաձայն չեխ քահանաներ ազատ արձակուած են վերջերս :

ԼՈՆՏՈՆԻ քաղաքական շրջանակները մեծ յոյսեր ունին «Զորս Մեծերու» հանդիպումի մը համար :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը առաջին անգամ ըլլալով փոքրամասնութեան մէջ մնաց. Ազգ. Ժողովի վերջին քուէարկութեան առեն : Արդարեւ մեծամասնութեան 22 երեսփոխաններ ընդդիմութեան հետ քուէարկեցին : 224ի դէմ 228 ձայնով կառավարութեան օրինագիծը, նոր փարկերու համար մերժուեցաւ :

ՓՈՆՓԻՏՈՒ Փարիզ վերադարձաւ «այցելելէ ետք Թուրքիոյ հնախուզական հարստութիւնները » : Վարչապետը Իզմիր ալ գացած է եւ այցելած Պոլսոյ գլխաւոր արձաններն ու մզկիթները : «Ֆիկարօ» կը գրէ թէ Փոմփիտու տեսած է այն հետքերը զորս Թուրքիայէն անցած զանազան քաղաքակրթութիւններ ձգած են հոն :

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ դրամատուն մը բացուած է Փարիզի մէջ, առաջին անգամ ըլլալով, չորս հարիւր միլիոն ռէալ դրամագլուխով :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ չորս միլիոն ընտանիքներ հեռանկարի գործիք ունին : Այս թիւը ամիսը հարիւր հազարով կ'աւելնայ :

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ կրկին երկրաշարժ մը եղաւ առջի օր : Վիրաւորներ կան, բայց Նափոլիի մօտ, մայր մը իր եօթը զաւակներով կայծակի զոհ գացած է :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ սաստիկ տաք օդ մը սկսաւ Յուլիս 20ին : Փարիզ 29 աստիճան էր Կիրակի, մինչ՝ 30 Նիսի մէջ եւ 35՝ Արքաշոն :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը արձակուրդի մեկնող իր յարգելի բաժանորդներուն ուշադրութեան կը յանձնէ թէ հակառակ իր փափաքին, անկարելիութեան մէջ է ՅՈՒԼԻՍ եւ ՕԳՈՍՏՈՍ ամիսներու ընթացքին, հասցէի առժամեայ փոփոխութիւններ կատարելու :

Թերթիս պաշտօնէութեան արձակուրդը արդէն գլալապէս կը դժուարացնէ տպագրական եւ առաքման մեր աշխատանքները, այնպէս որ վարչութիւնս ի վիճակի չէ յաւելեալ աշխատանքներ ստանձնելու, որոնց համար ոեւէ պաշտօնեայ չունի :

Անգամ մը եւս խնդրելով մեր բաժանորդներէն որ ներողամիտ ըլլան, կը թելադրենք որ իրենց անձնական միջոցներով կարգադրութիւններ ընեն, արձակուրդի վայրը ստանալու համար Յառաջը, բայց ոչ մէկ դիմում, ոչ ալ դրամական առաքում ընեն թերթիս, այս նըպատակաւ :

Վստահ ենք որ մեր հաւատարիմ բաժանորդները լաւ պիտի հասկնան նման ակամայ կարգադրութեան մը պատճառները եւ մեր կողմէ որեւէ չկամութեան պիտի չվերագրեն զայն : Մեր ընթերցողները գիտեն թէ ինչ զոհողութիւններ կը ստանձնէ Յառաջ լոյս տեսնելու համար ամէնուն արձակուրդի շրջանին, փոխանակ ինք ալ այդ օրերուն հրատարակութիւնը դադրեցնելու : Մեր ընթերցողներն ու բարեկամները պիտի չուզէին անշուշտ ալ աւելի ծանրաբեռնել թերթիս տնօրէնութիւնը :

Շնորհակալութիւններով
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

×

ՀԱԿԱՌԱԿ ԱՄԻՍԷ ՄԸ Ի ՎԵՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՈՂ ՎԵՐՈՅԻՇԵԱԼ ԱԶԴԻՆ, ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՀԱՍՑԷՆԵՐ ՂՐԿԵԼ ՄԵԶԻ, ԱՌԺԱՅԵԱՅ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ : ԿԸ ՑԱՒԻՆՔ ՈՐ ԸՆԹԱՑՔ ՉԵՆՔ ԿՐՆԱԼ ՏԱԼ ՆՄԱՆ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐՈՒ :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ԴԷՄ

Ամերիկայի Նախագահը այցելեց Լոնտոն եւ Հռոմ, հոն ալ խանդավառ ընդունելութիւն գտաւ: Իտալացիք երախտագիտութիւն յայտնեցին Ամերիկայի, որ պատերազմէն անմիջապէս յետոյ օգնութեան հասաւ թշուառութեան հասած երկրին: Ամերիկա վեհանձնաբար նպաստեց վերելքին, ոչ միայն տնտեսական եւ ելմտական օգնութեամբ, այլ նաեւ քաղաքական եւ բարոյական:

Նափոլիի մէջ ալ հանդիսաւորապէս յայտարարեց, թէ իր երկիրը վճռած է պաշտպանել Եւրոպայի ազատութիւնը, թէ կը փափաքի եւրոպական ժողովուրդներու միութիւնը՝ սերտ կապերով միացած Մ. Նահանգներու: «Արեւմտեան Եւրոպայի միութիւնը կազմող տնտեսական հաստատութիւնները համագործակցութեան սկզբունքի վրայ հիմնուած են, ոչ թէ կղզիացման, ծաւալման վրայ, ոչ թէ սահմանափակման: Ամերիկա 18 տարիէ ի վեր ցոյց կուտայ թէ հաւատարիմ է իր յանձնառութեանց»:

Իտալական կառավարութիւնը համաձայն է Նախագահին ծրագրին՝ մասնակցութիւն հիւլէական հաւաքական գործակցութիւն եւ եւրոպական սերտ միութիւն քաղաքական եւ տնտեսական, Ամերիկայի մասնակցութեամբ:

Ամերիկայի Նախագահին ծրագիրը կը հակասէ Ֆրանսայի նախագահին ծրագրին: Տը Կոլ կ'ուզէ առանձին կորիզային ուժ ունենալ, կը մերժէ հաւաքական ուժը ամերիկեան ղեկավարութեան տակ, կը փափաքի Ֆրանսական գերակշռութիւնը հաստատել Եւրոպայի մէջ եւ դէմ է եւրոպական ժողովուրդներու սերտ միութեան, կը փափաքի հայրենիքներու միութիւնը: Նախկին վարչապետ Միշէլ Տըպրէ կը գրէ. «Ազգն է միակ իրականութիւնը» հեռաւոր ապագայի մէջ միայն կրնայ իրականանալ եւրոպական ամբողջական միութիւն մը: Վարչապետին համաձայն, Ամերիկայի թաքուն նպատակն է Եւրոպան գաղթավայր մը դարձնել: Ամերիկայի Նախագահին ծրագրին իրագործումը Ֆրանսան կը զրկէ քաղաքական պատասխանատուութենէն, իրաւունք ունենալու է վեթոյի ժողովներու մէջ, ուստի ամէն որոշում հաւաքական պէտք է ըլլայ եւ ոչ թէ մեծամասնութեան քուէով: Մերժելով ամերիկեան հովանաւորութիւնը՝ Տըպրէ կը հրաւիրէ Հասարակաց Շուկայի անդամները պայքարելու ամերիկեան թափանցումին դէմ:

Պերլինի մէջ Ամերիկայի Նախագահը, ակնարկելով Ֆրանսայի նախագահին հակառակութեան կ'ըսէր. «Անոնք որ կը տարակուսին մեր պնդումներուն կամ կը ժխտեն Ատլանտեան Ուխտի անբաժանելիութիւնը, անոնք որ կ'ուզեն Եւրոպան բաժնել Ամերիկայէն, օգնած պիտի ըլլան մեր հակառակորդներուն: Մ. Նահանգներն ու Քանատա երկու հարիւր միլիոն ենք, Ատլանտեան Ուխտով երեք հարիւր միլիոն էք, այս կէս միլիառ մարդոց ուժն ու միութիւնը պիտի ըլլան, խարիսխը բոլոր ազգերու խաղաղութեան, բայց կատարելու է Եւրոպայի միութիւնը»:

Ֆրանսայի տեղեկատուութեանց նախարարը անդրադառնալով Քենըտիի ճառերուն, յայտարարեց, թէ նախագահ տը Կոլ չի տարակուսիր Ամերիկայի նախագահին դիտաւորութեանց մասին, բայց ի՞նչ պիտի պատահի՝ երբ ուրիշ նախագահ մը ընտրուի: Ամերիկա առաջին պատերազմին միջամտեց երեք տարի վերջ, երկրորդ պատերազմին սկսաւ երկու տարի ետք:

Ամերիկայի Ծերակոյտին անդամ, դեմոկրատ մեծամասնութեան ղեկավար Մենսֆիլտ պատասխանեց նախարարին յայտարարութեան. «Ո՞վ ըսաւ թէ նախագահը առանձնակի երեւոյթ է, թէ ամերիկեան ժողովուրդը վճռականութենէ զուրկ է, ասիկա վարկաբեկիչ է մեզի համար եւ չեմ կարծեր որ Ֆրանսայի ժողովուրդը բաժնէ այդ գաղափարը»:

Ուրիշ անդամ մը աւելցուց. «Եթէ Ֆրանսա կը յիշէ անցեալը, մենք ալ կը յիշեցնենք Ֆրանսայի առաջին պատերազմէն մնացած վեց միլիառ տոլար պարտքը»:

Ամերիկացիներ կը յիշեն թէ պատերազմէն անմիջապէս յետոյ Մ. Նահանգները Ֆրանսայի տնտեսութեան նպաստեցին հինգ միլիառ եւ հարիւր եօթանասուն հինգ միլիոն տոլար տրամադրելով: Այդ դրամագլուխով Ֆրանսացի բանուորը գործ գտաւ, կենցաղի մակարդակի բարձրացումով սպառումը աւելցաւ, պահանջը պատճառեց արտադրութեան յաւելում, ուրիշ բանուորներ ալ գործ գտան, ճարտարարուեստը զարգացաւ, այսպէս տրուած դրամագլուխը բազմապատկուեցաւ: Անգլիացի տնտեսագէտ Քէյնս բանաձեւած էր տնտեսական օրէնք մը. «Օտար դրամագլուխի զետեղումը կը բազմապատկէ գումարին արժէքը, մէկ միլիառ դրամագլուխ մը կը գործէ մեծ չափով որպէս թէ երեք կամ չորս միլիառ ըլլար»:

Ծերակուտական Ֆըլպրայթ կ'առաջարկէ ամերիկեան բանակը թեթեւցնել եթէ Ֆրանսա տեղի չտայ, եթէ Հասարակաց Շուկան չփոխէ իր առեւտրական քաղաքականութիւնը: Սպառնալիք զինակցէն, սպառնալիք Խորհ. Միութենէն, Արեւմտեան Եւրոպա անճրկած է ներքին հարցերը լուծելու: Գայթակղութիւն մը կը խաղէ Անգլիան, կուսակցական պայքարներ տագնապի մէջ կը պահեն Իտալիան:

Ամերիկայի համար հիւլէական սպառազինումին դադարումը, Խորհ. Միութեան հետ համաձայնութեան եզր մը գտնելը անհրաժեշտութիւն մը կը նկատուի արգիլելու համար Ֆրանսայի հիւլէական ակումբին մուտքը: Ֆրանսայի նախագահը յարձակումի ենթակայ է Ամերիկայէն, ինչպէս նաեւ Խորհ. Միութենէն:

«Նիւ Եորք Թայմզ»ի աշխատակցին համաձայն Ամերիկայի համար աւելի կարեւոր է տնտեսական համաձայնութիւնը Արեւմտեան Եւրոպայի հետ հաւասարեցնելու համար ներածումներն ու արտածումները, պաշտպանելու համար տոլարը: Յօդուածագիրը կ'աւելցնէ. «Ամերիկեան հաւերը միջազգային արժէք ունին այսօր: Եթէ չարտածուին ցած գիներով, ամերիկեան զօրքերը, որոնք կը պաշտպանեն եւրոպական [illegible], կրնան ետ քաշուիլ խնայողութեան համար»:

Բարեկամական ժպիտներու տակ ծածկուած կը մնան տնտեսական անողոք իրականութիւններ: Ամերիկայի Նախագահին այցէն ետք Ֆրանսայի նախագահն ալ կ'այցելէ Գերմանիա: Լիփման կը գրէ. «Նախագահներ կ'այցելեն Գերմանիա, կարծես թէ ընտրական պայքարի [illegible] են իբրեւ մրցակից թեկնածուներ»:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԱԹՈՍԻ ՀԱԶԱՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԵՆԱԿԵԱՅՆԵՐՈՒ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

ԱԹՈՍԻ ԳԱՆՁԵՐԸ

Դարերու ընթացքին առասպելական հարստութիւն կուտակուած է Աթոսի պարիսպներէն ներս, նիւթական թէ հոգեւոր: Հնդիկ մահարաճաներու հարստութիւնը շատ կը նմանի անոր քով: Բիւզանդական կայսրութեան հինաւուրց օրերէն, Փալէոլոկներէն, կոմնենոսներէն, մակեդոնացի կայսրերէն, ռուս ցարերէն, սերպ եւ պուլկար իշխաններէն ու թագաւորներէն մնացած թանկագին նուէրներ եւ անգնահատելի նշխարներ, պատմական մեծարժէք դրչագրեր հոն ապաստան գտած են:

Բիւզանդական կայսրութեան գանձերը Ռուսերուն միջոցաւ փրկուած են: Իսկ Ֆէնէրի գանձերը պահուած են Քալսիտեկ Թերակղզիի լեռնախոռոչներուն մէջ: Իւրաքանչիւր վանքի մէջ կը գտնէք մասունքներ, որոնք միլիոն կ'արժեն: Նկարներ, ձեռագրեր, ադամանդազարդ զարդագիրներ եւ գոհարեղէններ, որոնց կարելի չէ գին մը նշանակել: Վաթոփէտի մէջ պահուած է Ս. Կոյսի գօտին, Յովհաննէս – Մկրտիչի մատը, Ս. Մոտէսթի գանկը, Լաւրայի մէջ Յիսուսի իրական Խաչէն մասունք մը, Փանթոքրաթոյի մէջ Ս. Մերքիւրէն Վահանի կտոր մը եւ Անդրէաս առաքեալին մէկ ոտքը, Ֆիլոթէուի մէջ՝ Խաչին գամերէն մէկը, Տիոնիսիուսի մէջ՝ Սէն Տընիի գլուխը: Ցանկը շատ երկար է: Որոշ նշխարներու վաւերականութեան վրայ կարելի է կասկածիլ:

Աթոսի իրական գանձը մատենադարանն է: Վաթոփէտին ունի 1500 ձեռագիր եւ 8000 տպագիր գիրքեր: Հոն կարելի է գտնել թանկարժէք կտակարաններ, Սաղմոսագրքեր, Պտղոմէոսի աշխարհագրութիւնը եւ ԺԲ. դարէն մնացած Ուխտամատեան մը: Իւիրոնի մէջ 1400 ձեռագիր եւ ԺԱ. դարէն մնացած սքանչելի Աւետարան մը: Լաւրայի մէջ երկու հազար ձեռագիր եւ հինգ հազար տպագիր գիրքեր: Մոնազոնները հոս հաւաքուած են աստուածային շնորհք փնտռելու, փոխանակ այս ձեռագիրներն ուսումնասիրելու: Ոչ միայն չեն ուսումնասիրեր, այլեւ ոչ ոքի թոյլ կուտան, որ թանկագին ձեռագրերուն մօտենայ: Մատենադարաններու կողպէքներուն եւ բանալիներուն վրայ երկար տարիներու ժանգ նստած է: Պատահած է նոյնիսկ որ ծառայող տղէտ վանականները ձեռագիր մատեաններու էջեր պատռեն, անուշեղէնի տուփեր փաթթելու համար... Օսմանեան յաճախակի արշաւանքներու ատեն, այդ մատեանները թնդանօթներու խողովակներուն յենարան ալ դարձուցած էին:

ԱԹՈՍԻ ՆԵՐԿԱՆ

Սկզբունքով՝ վանական կեանքը ընչասիրական զգացումէ զուրկ է, եւ կամ պէտք է զուրկ ըլլայ: Սակայն, իրականութեան մէջ, վանքերը մեծագոյն կալուածատէրերն էին: Աթոս առաջ կալուածներ ունէր Ռուսաստանի, Եւկոսլաւիոյ եւ Պուլկարիոյ մէջ: Այժմ, կարմիր գիծէն կամ երկաթէ վարագոյրէն անդին կը գտնուին անոնք եւ բռնագրաւուած են: Միայն յունական կառավարութիւնն է, որ նպաստ կը տրամադրէ չքաւոր վանքերուն եւ կը քաջալերէ Աթոսի արտադրութեանց վաճառումը: Վախ չունին, որ ժամանակի ընթացքին կուտակուած հարստութիւնը աւելի ծանր պիտի անցնի: Իրենց մեծագոյն մտահոգութիւնը ոչ միայն կալուածներու կորուստն է, այլեւ հոգեւոր կոչման առաջնորդներու պակասը: Աթոս, ինչպէս եւ առհասարակ հոգեւոր կոչումը, կորսնցուցած է իր հմայքը: Հոգեւորականութիւնը, ըլլայ ուղղափառ թէ կաթողիկէ նուիրապետութեան մէջ, ծանր տագնապ մը կ'անցնէ:

Առաջ, ռուս հոգեւոր կեանքը Աթոսով կը սնանէր: ԺԹ. դարուն ռուս [illegible] մեծ գոհողութեամբ մինչեւ Աթոս

«ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԱՍՏՂԻԿԸ»

(ՓՕԼԻՆ ՊՈՆԱՓԱՐԹ)

Սրտակեղեք ճիչ մը արձակելով, Փօլին կը նուաղի ու կ'իյնայ իր մօրը թեւերուն մէջ:

Նափոլէոնի բոլոր եղբայրներուն եւ քոյրերուն մէջ, միայն Փօլինն է եղած որ անշահախնդիր սէրով մը կապուած է իր մեծ եղբօրը...

Երբ կ'արթննայ իր նուաղումէն մեծ ուրախութեամբ կը տեղեկանայ թէ պետական հարուածը յաջողած է ու հասած իր նպատակին:

1800 Փետրուար 19ին, Նափոլէոն Պոնափարթ «Առաջին Հիւպատոս» նշանակուելով, կը հաստատուի Թիւիլըրիի պալատը:

— Հիմա, Պուրիէն, կ'ըսէ Պոնափարթ խօսքը ուղղելով իր քարտուղարին, հիմա որ հոս ենք, պէտք է մտածենք միշտ հոս մնալու մասին...

Այժմ որ իր եղբայրը տիրացած էր ազդեցիկ ու հզօր դիրքի մը, Փօլին ալ անշուշտ կ'ուզէր վայելել այդ ազդեցութենէն բխելիք բարիքները: Եւ սակայն, Պոնափարթ ուրիշ ծրագիրներ կ'որոճայ իր փեսային համար: Կը նշանակէ զայն Սէն – Տոմէնկի ընդհանուր կառավարիչ եւ պետը այն արշաւախումբին՝ որ պիտի երթար Ֆրանսայի համար վերանուաճելու այդ գաղթավայրը, որ ինկած էր սեւամորթ մենատէր Թուսէն – Լուվերթիւրի լուծին տակ:

— Բնականաբար, կ'աւելցնէ Նափոլէոն խօսքը ուղղելով Լըքլէրի, կինդ պիտի ընկերանայ քեզի...

Առաջին առթիւ Փօլին կը մերժէ ընկերանալ իր ամուսնոյն դէպի այդ հեռաւոր գաղթավայրը: Ի՞նչպէս կարելի էր թողուլ մայրաքաղաքին պերճանքները, հրաժարիլ զօրավարներ Մորոյի եւ Մաք Տոնալտի հաճելի զարպասներէն, որոնք սկսած էին կասկածներ ներշնչել Լըքլէրի: Ոչ, անկարելի էր... ի՞նչպէս կրնար ինք երթալ ու ապրիլ Խափշիկներու մէջ:

Նափոլէոն, սակայն, անդրդուելի կը մնայ: Փօլին պէտք է հետեւի իր ամուսնոյն:

Ի վերջոյ, երիտասարդ կինը տեղի կուտայ, հաշտուելով այն գաղափարին հետ թէ այդ հեռաւոր վայրին մէջ ալ կրնար իր մեծ գեղեցկութեան շնորհիւ իշխել ու ծունկի բերել իր առջեւ կղզիին բնակչութիւնը...

1801 Դեկտեմբեր 14ին, Լըքլէր եւ արշաւախումբին 12.000 զինուորները Պրէսթէն նաւ կ'առնեն: Փօլին միակ կինն է, միակ ժպիտը՝ տարապարհակ աշխատանքի մը լծուելու համար ճամբայ ելլող այդ մարդոց միջեւ: Նաւուն մէջ ճոխ յարկաբաժին մը պատրաստած են իրեն համար: Քիչ էր մնացած որ Փօլին նոյն նաւուն մէջ, կամրջակին վրայ հանդիպէր ուրիշ ճամբորդի մը որ իր մէջ արթնցնէր բազմաթիւ յիշատակներ եւ զղջումի զգացում մը: Իր առաջին սէրը՝ Սթանիսլաս Ֆրերոն, բոլորովին ծերացած ու կորսնցուցած իր քաղաքական բոլոր ազդեցութիւնները, ղրկուած էր իրեն շնորհուած Սէն – Տոմէնկի փոխնահանգապետի պաշտօնով, ու հիմա կը ճամբորդէր նոյն շոգենաւով, երթալու համար իր նոր պաշտօնատեղին:

Սակայն, երբ շոգենաւին վրայ, առանց անկէ տեսնուելու Ֆրերոն հեռուէն կը նշմարէ իր նախկին սիրական էակը որ թագուհիի մը նման կանգնած էր կամրջակին վրայ, փափկանկատութիւնն ու զգաստապահութիւնը կ'ունենայ խնդրելու որ զինքը իր պաշտօնատեղին ուղարկեն աւելի ուշ ճամբայ ելլելիք ուրիշ նաւով մը:

Քանի մը շաբաթուան ընթացքին, նոր արշաւախումբը կը յաջողի վերանուաճել կղզին եւ ձերբակալել ըմբոստ Խափշիկներու պետը՝ Թուսէն – Լուվերթիւր:

«Իմ փոքրիկ ու սիրուն մանչս՝ Լըքլէր գեղեցիկ գործ մը կատարեց» կը գրէ Փօլին՝ Նափոլէոնի յղած իր նամակներէն մէկուն մէջ:

Քիչ ետք, դեղին ջերմի սաստիկ համաճարակ մը կը տարածուի կղզիին եւրոպացի համայնքին շարքերուն մէջ: Ֆրերոն կ'ըլլայ առաջին զոհերէն մէկը: Խեղճ մարդը կը մեռնի իր սիրած էակէն քանի մը հարիւր մեթր հեռու, առանց որ այս վերջինը տեղեակ ըլլայ իր ներկայութենէն եւ ականատես գոնէ իր հոգեվարքին...

Աղէտը ահաւոր կ'ըլլայ: Մէկ ամսուան ընթացքին, արշաւախումբը կազմող մարդոց երեք – քառորդը զոհ կը դառնայ համաճարակին:

Խափշիկները, օգտուելով առիթէն, կ'անցնին հակայարձակողականի մը:

Ողջ մնացած երկու հազար կռուողներուն գլուխը անցած, Լըքլէր կը ջանայ ետ մղել այս յանկարծական յարձակումը:

— Ձեզի կը յանձնեմ զաւակս եւ կինս, կ'ըսէ քաջ պետը իր քարտուղար Նորվէնի: Եթէ յաղթուիմ, ճամբեցէք զանոնք Ֆրանսա:

Այդ պահուն է որ Փօլին, մինչ այդ պչրոտ ու թեթեւաբարոյ կինը, ցոյց պիտի տայ թէ խորքին մէջ որու կը նմանի: Երբ կը ջանան համոզել զինքը որ [illegible] հեռանալ կղզիէն եւ մեկնիլ դէպի Ֆրանսա, քաջարի կինը կը յայտարարէ.

— Ես վտանգէն չեմ վախնար, Պոնափարթի քոյրն եմ...

(5 Շար.)

...ային իրենց ուխտը վերանորոգելու : ...վերադարձին՝ իրենց քարոզութեամբ կը ...նորդուէին շատ թեկնածուներ : Թուլսա-..., Գողոլի, Տոսթոյեւսկիի, Սոլովի-... եւ Կոմիակովի նման հռչակաւոր ...ներ կը հովանաւորէին այդ շարժու- ... Նաեւ քան առաջին աշխարհամարտը , ...ռուսական Ռուսիքոն մեծ համբաւ ...: Շուրջ երկու հազար վանականնե-... կը բաղկանար : 1917ի ռուսական մեծ ...յեղափոխութենէն ասդին , շատ չնչին թիւ ...մնացած է : Իրենց Ս. Փանթէլէմանը ...հագիւ քառասուն հոգի կը հաչ- ... եւ ոչ մէկ նորեկ կուգայ միանալու ...: Մենակեացներուն մէջ ամէ- ...կրտսերը 70 տարեկան է , իսկ երէցը՝ ...: Դժուար է ըսել , թէ Սուրբ – Լեռը ...մնացած եւ թանգարանի մը վերած-... է : Տակաւին կենդանի է : Հոգեւոր ...կեանքը իրականութիւն մըն ..., բայց անյարիր եւ աններդաշնակ է մեր ...դարուն : Հին ու խարխուլ ...մը , ժամանակավրէպ գոյութիւն ...՝ մեր դարու գիտական աննախընթաց ...ներուն առջեւ : Սակայն մարդիկ ..., որ կ'ուզեն այս հինաւուրց թան-...րանին փոշիները թօթափել , նոր շունչ ...վերակենդանութիւն մտցնել :

...վերանորոգչական շարժման գլուխը կը ...Պոլսոյ Աթենակորաս պատրիար-... իր բացած գրկելանքով : Յունական ...կառավարութիւնն ալ սկսած է հետաքրք-... եւ համոզել վարդապետները , որ ...տան գիտական ուսումնասիրու-...թեանց ենթարկել մատենադարանի մե-...ծարժէք մատեանները : Ցանձնաժողով ...ալ կազմուած է արդէն եւ գործի ...սկսած :

...Այս հազարամեայ յոբելեանը թերեւս ...ազդակ մը ըլլայ վերանորոգչական շար-...ժումը խորացնելու եւ եկեղեցիներու մի-...ութեան սատարելու :

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Փարպալանա

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Վերջերս Երեւանի մէջ հաստատուեցաւ ...աչքի հեռախօսի կայան մը , որ ...պիտի սպասարկէ քաղաքի հարաւային ...թաղամասերուն :

Այժմ նոր հեռախօսի կայաններ պիտի ...հաստատուին Լենինականի , Մեղրիի , ...ի եւ այլ քաղաքներու մէջ :

×

...կիրովականի արուեստական թանկա- ...քարերու գործարանը սկսաւ արտա- ...դրել նոր տեսակի արտադրութիւն մը , որ ...պիտի կոչուի Ամեթիս : Այս թանկար- ...ժէք համադրական (սենթեթիք) քարը ...մանիշակագոյն է եւ իր կարծրու- ...թեամբ ադամանդէն կակուղ չէ :

Այս քարը պիտի գործածուի ժամա-ցոյցի եւ զարգեղէնի արտադրութեան մէջ :

×

Հայաստանի Գիտութիւններու ակա-դեմիայի երկրաբանական գիտութիւննե-րու հիմնարկութեան աշխարհագրական ճիւղին փրոֆեսոր՝ Ա. Բաղդասարեան ձեռնարկած է Հայաստանի արտադրո-ղական ուժերու քարտէսը կազմելու աշ-խատանքներուն : Քարտէսին կարեւոր մասը կը վերաբերի Հայաստանի բնական եւ տնտեսական հարստութիւններուն :

ՆՈՐ ՔԱՀԱՆԱՅ ԿԸ ՂՐԿՈՒԻ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ

Կիրակոս քահանայ Թոքաթլեան ստանձնած է իր պաշտօնը

Նորընծայ Կիրակոս քհնյ. Թոքաթլեան նշանակուած ըլլալով Տիգրանակերտի հոգեւոր հովիւ, Հինգշաբթի Յունիս 27ին հասած է իր պաշտօնատեղին եւ դիմա-ւորուած է եկեղեցւոյ իշխաններուն (Տիգրանակերտի թաղական խորհրդոյ անդամները իշխան կը կոչուին) եւ խուռ-ներամ հաւատացեալներու կողմէ :

Առաջնորդուելով ուղղակի Ս. Կիրակոս եկեղեցի , պատշաճ աղօթքը կատարելէ ետք մաղթանքներ ըրած է : Ապա , Առաջ-նորդարան (խորհրդարան) երթալով ըն-դունած է շնորհաւորութիւնները հաւա-տացեալ ժողովուրդին :

Տիգրանակերտի Հայութեան ուրախու-թիւնը անսահման եղած է , որովհետեւ ասկէ ետք պիտի ունենան իրենց մնայուն քահանան :

Յունիս 28 , Ուրբաթ առաւօտեան ժա-մերգութենէն ետք , այցելած է տեղւոյն նորակառոյց գերեզմանատունը եւ հո-գեհանգստեան պաշտօն կատարած նախ-կին հոգեւոր հովիւ հանգուցեալ Տ. Ար-սէն քահանայի շիրիմին վրայ :

Կիրակի , Յունիս 30ին , Ս. պատարագ մատուցած է , նախագահութեամբ Արժ. Տ. Պետրոս քահանայի եւ ներկայու-թեամբ խուռներամ ջերմեռանդ հաւա-տացեալներու :

Ս. պատարագի ընթացքին խօսած է Թրքերէն քարոզ մը , (քարոզը Տիգրանա-կերտի մէջ պարտաւորիչ է Թրքերէն լեզուով) բացատրելով սիրոյ եւ համե-րաշխութեան իմաստը :

Ս. Պատարագէն ետք , Առաջնորդարա-նի մէջ հաւաքուած ժողովուրդին տուած է իր օրհնութիւնները եւ խոստացած է վառ պահել Ս. Կիրակոսի կանթեղը :

Երեկոյեան այցելութիւնը ընդունած է Ասորիներու քահանային եւ թաղականու-թեան անդամներուն :

ՏԽՐՈՒՆԻ

ԱՐՄԵՆԱԿ ԱԲՐԻԿԵԱՆ

Ինչպէս գրած էինք , ցաւով տեղեկա-ցանք , որ բազմավաստակ ուսուցիչ Ար-մենակ Աբրիկեան Յուլիս ութին իր մահ-կանացուն կնքած է Պոլսոյ Ս. Փրկիչ հի-ւանդանոցին մէջ : Ազգային յուղարկա-ւորութիւնը կատարուած է Յուլիս 11ին Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ :

Հանգուցեալը 1887ին ծնած էր Մարաշ : Աւարտած էր տեղւոյն Ս. Ստեփաննոսի բարձրագոյն նախակրթարանը եւ 1903ին մտած Տարսոնի ամերիկեան քոլէճը , ո-րուն շրջանը աւարտեց 1908ին :

Երկու տարի իր ծննդավայրի ազգային կեդրոնական վարժարանին մէջ ուսուց-չական պաշտօն վարելէ վերջ , 1910ին գացած էր Պոլիս եւ աշակերտած բարձ-րագոյն ուսուցչանոցին (Տար իւլ Մուալ-լիմին) , ուրիշ հայ ուսանողներու հետ :

1913ին շրջանաւարտ՝ կրթական նախա-րարութեան կողմէ ուսողութեան ուսու-ցիչ կարգուեցաւ Իզմիթի պետական լի-սէին :

Մեծ պատերազմին իբրեւ պահեստի սպայ զրկուեցաւ Կարնոյ շրջանը եւ հրաշքով ազատեցաւ Մեծ Եղեռնէն :

Զինադադարին Պոլիս վերադառնալով կրկին մտաւ ուսուցչական ասպարէզը , որուն հաւատարիմ մնաց մինչեւ իր մա-հը : 1923 – 29 տնօրէն եղաւ Փանկալթիի վիէննական Մխիթարեան վարժարանին , որ իր օրով բարձրացաւ պետական լիսէի աստիճանին : Տարիներով ուսողութեան դասեր տուած է Պէզազեանի , Խասեանի , Շիշլիի եւ Անարատ Յղութեան վարժա-րաններուն մէջ :

Բայց ուսուցչութենէ , որուն նուիրած է իր կեանքի 55 տարիները , վարած է նաեւ ազգային պաշտօններ : Եղած է ան-դամ Ուսումնական Խորհուրդի եւ հիմ-նադիր Ս. Լուսաւորչեան վարժարանին :

Հասցուցած է բազմահազար աշակերտ-ներ , որոնք երախտագիտութեամբ կը յիշեն միշտ իր անունը :

Քանի մը տարի առաջ Մխիթարեան Սանուց Միութեան նախաձեռնութեամբ տօնուեցաւ իր յոբելեանը : Այս առթիւ հրատարակուեցաւ գրքոյկ մը՝ իր բազ-մարդիւն կեանքին նուիրուած :

Վերջին տարիներուն , հակառակ իր յառաջացած տարիքին , կը պաշտօնա-վարէր Խասեան լիսէի եւ Անարատ Յղու-թեան մայրապետներու վարժարանին մէջ :

Կը մեռնի պատնէշի վրայ , լաւ անուն մը ձգելով :

ԿԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ԿԱՊ

Աստղագէտները սկսած են ձայնասփիւ-ռի ազդանշաններ ստանալ աստղերէն : Ի՞նչ տեսակ ազդանշաններ են ասոնք : Արդեօք յաջողա՞ծ են կապ հաստատել երկնային միւս աշխարհներու բնակիչնե-րուն հետ : Ոչ , այդ տեսակ կապ դեռ չէ հաստատուած : Այդ ազդանշանները շատ բնական ծագում ունին : Ամէն մէկ շիկա-ցած մարմին կ'արձակէ ոչ միայն ջեր-մութիւն եւ լոյս , այլեւ ռատիօալիքներ : Արեւը , որ ունի վեց հազար աստիճան ջերմութիւն , ռատիօալիքներու ամենա-զօրաւոր աղբիւրներէն մէկն է :

Ասկէ զատ , արեւին վրայ եւ որոշ մո-լորակներու (օրինակ՝ Լուսնթագ) մըթ-նոլորտին մէջ կը գոյանան զօրաւոր մագ-նիսային դաշտեր : Այդ դաշտերուն ելեկ-տրոններու եւ իոններու շարժումը յա-ռաջ կը բերէ ռատիօալիքներու ճառա-գայթումներ : Ռատիօալիքներու աղ-բիւրներէն մէկն ալ միջաստղային ջրա-ծնի հիւլէներն են , ասոնք տեւաբար «ռա-տիօհաղորդում» կ'ընեն 21 սմ. ալիքով :

Տիեզերքէն եկող ռատիօալիքներուն ու-սումնասիրութեան շնորհիւ մարդիկ եր-թալով աւելի լայն տեղեկութիւններ կը քաղեն տիեզերքին մէջ տեղի ունեցող ե-րեւոյթներուն մասին :

×

ԱԿՐՈՊՈԼԻՍԻ ՊԱՐԹԵՆՈՆԸ

Աթէնքի կեդրոնը , բլուրի մը վրայ , կը բարձրանայ հին յունական ճարտարա-պետութեան մեծագոյն կոթողը՝ Ակրո-պոլիսը : Դէպի հոն կարելի է բարձրա-նալ միայն մէկ կողմէն , սիւնաշարքերով շրջապատուած սանդուխներով : Աստի-ճանները այնպէս մը զետեղուած են , որ դիւրին եւ հաճելի ըլլայ վեր բարձրա-նալը , իսկ սիւները բաւական մեծ չին-ուած են , որպէսզի վեհութիւն մը ստեղ-ծեն , առանց սակայն ճնշելու անցորդին հոգին : Ճիշդ մարդու եւ ճարտարապե-տութեան ներդաշնակութեան մէջ է հին յունական ճարտարապետութեան գլխա-ւոր արժանիքը : Մուտքէն անմիջապէս կ'երեւան Ակրոպոլիսի բոլոր շէնքերը՝ միասնական ամբողջութեան մը ձեւով , որ միեւնոյն ժամանակ ցոյց կուտայ ա-մէն մէկ շէնքին դեղեցկութիւնը եւ ամ-բողջութիւնը : Կեդրոնը կը գտնուի Պար-թենոնը՝ Աթէնքը հովանաւորող չաստ-ուածուհիին տաճարը : Այս տաճարը շինուած է ոսկեգոյն մարմարէ եւ շըր-ջապատուած է սլացիկ սիւնաշարքով , որ կարծես թէ կը սաւառնի քաղաքին վրայ : Տաճարին մարմարեայ կոյտերը շարուած են առանց կրաղիւսի : Ասիկա ցոյց կու-տայ թէ որքան ճիշդ եղած են առանձին մասերուն յարաբերակցութիւնը եւ ծան-րութիւններուն բաշխումը :

«ՑԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (185)

ԵՂԼՏԸՁԻ ՊՕՄՊԱՆ

●●●

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

...Թորգոմի կողմէ պահանջուե-... հրանիւթ պարունակող նիւթերը ա-... վերադարձուած են : Իսկ ռումբերը ...մնացած ըլլալով . եղեռնական արար-...էն երեք ամիս առաջ , Թորգոմի ազգա-...րութեան վրայ , այդ ռումբերը նկու-...հանելու ձեռնարկուած է , սակայն ...գոյնկին տիրոջ կողմէ սանդուխին վը-...շատ մը չիչեր դրուած ըլլալուն հա-...անկարելի եղած է այդ ձեռնարկը : ...արտատանեալը խոստովանած է այս ի-...րողութիւնները :

...նկատելով որ յիշեալ Ֆրօ Հայոց Դէպ-...մասնակցող անխծապարտ անձերէն է ...Կոմիտէին մէջ նոյնքան կարեւոր դիրք ...ունեցած է , որքան սրճարար Նշան , ...Թորգոմ ...գայն Կոմիտէին այդ կարգի գործառնութեանց կը գործածէր , Քննիչ Մարմինը այս մասին ալ հարկ դատեց քննութիւնները ալ աւելի առաջ տանիլ :

Այսպէս , Ֆրօ խոստովանեցաւ թէ Հա-յոց Դէպքին մասնակցող Սիմոն անուն անձը , այն ատեն Պոլսէն Վանա փա-խած , յետոյ իր ծննդավայրը դառնալով՝ Պիթլիսի կուսակալութեան Ախլաթ գա-ւառակը գացած է ու մինչեւ երեք տարի առաջ հոն բնակած ու մեռած է : Թորգո-մի կողմէ այդ անձին տրուած էր շատ մեծ ռումբ մը , իսկ անոր հետ բաղդատ-մամբ փոքր ռումբ մը՝ Սէրքլ տ'Օրիան անուն ակումբին մէջ պայթեցնելու հա-մար :

Այդ ակումբին ծառաներէն Պիթլիսցի ամբաստանեալ Մանուկի , Պօղոսի եւ Խա-չիկի կողմէ փոխադրուած են այս ռում-բերը եւ այն ատեն պայթեցնել անկա-րելի եղած ըլլալով , նոյն ակումբին մէջ պահուած են եւ յիշեալ անձերն ալ այդ ռումբերու փոխադրութեան եւ ակումբին մէջ անոնց պահուելուն մասնակից եղած են , իբր Կոմիտէի անդամ :

Քննութեանց շնորհիւ երեւան եկած յե-ղափոխական գործողութեանց այս մա-սին եւս մեծ կարեւորութիւն տրուեցաւ հետապօտութեանց ատեն : Մէկ կողմէ՝ ակումբին մէջ ծառայող եւ իրենց վրայ կասկած հրաւիրող անձերը կանչուելով՝ հարցաքննութեան ենթարկուեցան եւ միւս կողմէ ակումբին մէջ պահուած ռումբերը երեւան հանելով՝ ակներեւ վնասի մը առաջքը առնելու ձեռնարկուե-ցաւ փութով :

Հարցաքննութեանց եւ խուզարկու-թեանց հետեւանքով երեւան ելաւ թէ այդ անձերը Հայոց Դէպքին ատեն եւ ան-կէ ետք ալ Կոմիտէին պատկանող անխծա-պարտ անձերէն ըլլալով ծառայութիւն-ներ կատարած են . արդարեւ , Թորգոմի կողմէ , պայթեցնելու համար , Սիմոնի յանձնուած են երկու ռումբեր , զոր կա-րելի չէ եղած պայթեցնել որեւէ կեր-պով . յետոյ , յատկապէս բամպակի եւ մոմլաթի մէջ փաթթելով , կողովի մը մէջ դրուած եւ ածխանոցին ու ջրամբարին մէջ պահած են : Իրաւ ալ ի գործ դրուած ջանքերուն շնորհիւ , յիսուն քիլօ ծան-րութեամբ փշտիկաւոր խիստ մեծ ռումբ մը եւ ուրիշ փոքր ռումբ մը , մոմլաթի եւ բամպակի մէջ զգուշութեամբ պահ-ուած , յիշեալ տեղերէն երեւան հանուե-ցան :

Բացայայտ կերպով ստուգուեցաւ թէ այդ չարագործները ակումբին մէջ ատեն մը ծառայելով՝ վստահութիւնը գրաւած են հաստատութեան անձերուն , որով յիշ-եալ ռումբերը յաջողած են փոխադրել եւ դիւրութեամբ պահել հոն , որ շատ մը յարգելի անձնաւորութեանց դումարման վայրն է : Այդ ռումբերը թէեւ չեն պայ-թեցուած , սակայն պէտք եղած ատեն եւ Կոմիտէին հրամանին համաձայն պայ-թեցնելու համար՝ յատկապէս մոմլաթի մէջ փաթթած են , անոնց զօրաւոր ազդե-ցութիւնը չկորսնցնելու նպատակաւ :

Հասկնալու համար թէ յիշուած Սիմո-նը իր ծննդավայրին՝ Ախլաթի մէջ բնա-կած եւ իրօք մեռա՞ծ է , քննութեան ձեռ-նարկուելով , Պիթլիսի կուսակալութեան գրուեցաւ այս մասին : Հասած հեռագրա-կան պատասխանէն հաստատուեցաւ , թէ Սիմոն մեռած է Ախլաթի մէջ :

Վերը մանրամասնօրէն պատմեցի Իզ-միրի մէջ կատարուած հետապնդու-թեանց եւ քննութեանց արդիւնքը , որ Ա-թէնքի Օսմ. Գործակատարութեան մի-ջոցաւ ծանուցուեցաւ նաեւ Հելլէն կառա-վարութեան : Նոյն կառավարութիւնն ալ գոհ մնաց յեղափոխականներու նուաճու-մով եւ խայտառակուելով՝ մարդկային ընդհանուր ապահովութեան պահպանման մասին այս բարեխրական զեկոյցին , եւ ինքն ալ Աթէնքի եւ Պիրէոնի մէջ խիստ քննութեան եւ խուզարկութեան մը ձեռ-նարկեց :

Այսպէս երեւան հանեց թէ Հայ յեղա-փոխականները դէպի Պոլիս եւ Օսմ. եր-կիրները կարգ մը խռովարարական ա-ռաքումներ կատարելու համար , Պիրէոնի մէջ ալ մասնաճիւղ մը հաստատած են եւ քանդիչ հրանիւթեր , գործիքներ ու պայ-թուցիկ դեղեր բերել կուտային :

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Մէլիքուհի Սողոմոնեան, Տէր եւ Տիկին Սողոմոնեան (Թառառ), Տէր եւ Տիկին Խորէն Սողոմոնեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Սողոմոնեան և զաւակները (Նիկոսիա), Այրի Տիկին Շոլաքեան (Նիկոսիա), Այրի Տիկին Սողոմոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Անմահունի (Սթանպէվիլ – Քոնկօ) խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, եղբօր, հօրեղբօր եւ ազգականին՝

ԳԱՐԵԳԻՆ ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 20ին, 78 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Երեքշաբթի առաւօտ, ժամը 10-ին, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Կիյոթիէռի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

... ՖՐԱՆՍ 1 ... ՅՈՒԼԻՍ 24 ...

FRANCE-I

« LES HEURES ARMENIENNES »

ՌՈՒԲԷՆ ՄԵԼԻՔ – ԵՒԱ ԿՐԻԼԻՔԷՋ պատրաստած են « Հայկական կէս ժամը »

Չորեքշաբթի՝ Յուլիս 24, ժ.ը 22.20

Յայտագրին գրական բաժնին մէջ՝ Սայաթ – Նովա, Վարուժան, Զարենց, Թէքէեան ...:

Ֆրանսերէն կ՚արտասանէ՝

ՍԵՐԺ ՌԵԺԻԱՆԻ

ԺԱՄԸ 22.20 ... ՅՈՒԼԻՍ 24

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է, Մայրերու Օրուան առթիւ հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ դպրոցին:

Հաճեան ընտանիք 15 ֆրանք:

Տէր եւ Տիկին Մուլթաֆեան, Թաչճեան, Մարաշլեան, Սիսլեան, Զիֆթճեան, Քէշիշեան, Ա. Ժամկոչեան, Ա. Կիւմիւշլեան, Տ. Սահակեան, Մխիթարեան, Ա. Գըլըճեան, Խ. Արապեան, Հ. Սիմօնեան, Ա. Կիւրիւնեան, Իւլրիչ, Քէհիրեան, Մ. Միքայէլեան, Փիլաւճեան, Տօքթ. Պրուսալեան, Սինանեան – Սահակեան, Կիւմիւշեան, Միսաքա (Ֆօնթէն), Պ. Պ. Յ. Գըլըճեան, Պօյաճեան Տիկիններ՝ Օնպաշեան, Յովհաննէսեան, Անտոնեան, Յովակիմեան եւ Տողիկեան 10նական:

Տէր եւ Տիկին Ալիքեան 6, Տէր եւ Տիկին Ճերմակեան, Երանոսեան, Քիւրքէտէն, Քիւրէճեան, Սիւսլեան, Գարակէօզեան, Ավաւեան, Գավաքլեան, Երկանեան, Աբրահամեան, Ուզունլեան, Մարտիրոսեան, Տիպիտապեան, Այվազեան, Թորոսեան, Ջաղացպանեան, Նահապետեան, Ճէլալեան, Աւագեան: Տոլմաճեան, Այլանեան, Ռ. Ներսէսեան, Գ. Ներսէսեան, Սիրաքանեան, Մարգարեան, Ա. Ճերմակեան, Գօճակէօզեան, Յովնանեան, Պ. Ոսկեան (Լանսէ), Յ. Օհանեան (Լանսէ), Տիկին Զուլալեան, Տիկին Պ. Մուրատեան, Արաքսի Ժողէֆ եւ Ալթունեան, Տէր եւ Տիկին Գույումճեան, Ղարիպեան, Միսաքճեան, Խաչիկեան, Թիւֆէնքճեան, Ա. Կարմիրեան, Ս. Մարկոսեան, Պ. Արթինեան, Ստանպուլեան, Սօթիրխատիս, Բունարճեան, Ս. Եկաւեան, Քոստիկեան, Սրէնճեան, Թիւթիւնճեան, Ավաւեան, Լիտտիս հինգական ֆրանք, Տիկնայք Վ. Փափազեան, Թ. Կոպալեան երեքական, Տիկիններ Մ. Մուրատեան եւ Թէլալեան երքուքական ֆրանք:

Ընդհ. գումար՝ 581 ֆրանք:

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1963 – 1964 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին զրկել իրենց զաւակները պէտք է այժմէն իսկ դիմում կատարեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Ա.— ՖՐԱՆՍԱԿԱՆԸ, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով —:

Բ.— ՀԱՅԿԱԿԱՆԸ, որ կ՚օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ՚ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութեանց համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Tél : 927-01-72

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ՚ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ, Հ. Մ. Ը. Մ.

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտահանդէսը այս Կիրակի ամբողջ օրը Օբէլ տէ Կրոթի անտառին մէջ «Թոուա – Լիւք»: Առատ կերուխում, շամփուրով խորոված:

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Մարսէյլի Նոր Սերունդի խումբերը:

Նուագախումբ Համօ, Պարոյր եւ Կիկօ:

Երթեւեկի միջոց, Քանըպիէրէն առնել 7 թիւ օթօքարը եւ իջնել վերջաւորութեան (3 Լիւf):

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ. — Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette.
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

ՊԱՀԱՊԱՆ Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Հանրային շէնքի մը համար կ՚ուզուի պահապան մը:

Մանրամասնութեանց համար դիմել խմբագրատուն, կէսօրէ վերջերը ժամը 15էն 19:

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ – Ս. ՂԱԶԱՐ
ՔԱՐԻՆԹԻ ԵՒ ՎԻԷՆՆԱ

▼

Մեկնում, Օգոստոս 5
վերադարձ, Օգոստոս 30

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
27, Rue du Fbg. Montmartre
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 35-85

Organisateur :
Edouard DJEZIRIAN
Avec la participation de
H. BASMADJIAN

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համաչարսանճաքի Հայր. Միութեան Լիոնի եւ Մարսէյլի քոյր մասնաճիւղերը իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն հայրենակից Տէր եւ Տիկին Պօղոս Տէր–Մարկոսեանի, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Տէր–Մարկոսեանի, Տէր եւ Տիկին Բենեամին Աբրահամեանի ու համայն Տէր – Մարկոսեան Գերդաստանի, իրենց սիրեցեալ մօր, մեծ մօր, եւ զոքանչ մօր ողբացեալ Սուլթան Տէր – Մարկոսեանի մահուան առթիւ:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ 66ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէին կողմէ, այս Կիրակի ամբողջ օրը, Թանըրիին դիմացի դաշտը (լուսցարանին ետեւ):

Կը նախագահէ Ընկ. Մ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ
Կը խօսի Ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

Գեղարուեստական բաժին: կը մասնակցին ընկերուհի Մ. Կարապետեան (Տէօփնէն), Նոր Սերունդը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւն:

Երգ, հայկական պարեր, արտասանութիւններ:

Ճոխ պիւֆէ: Շամփուրով խորոված: Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է փութան դիմել տեսչութեան հասցէին:

COLLÈGE ARMÉNIEN SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

Եւրոպայի մէջ, հայ մանչերու համար հիմնուած, ֆրանսական եւ հայկական ուսումնական կատարեալ ծրագիրներով օժտուած մեծագոյն եւ ծաղկեալ ուսումնարանն է Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը, որուն սեմէն ներս հայ մանուկին հոգին, միտքը եւ մարմինը կը մեծնայ, կը ծաղկի եւ կ՚ընդլայնի բազմազան համեմատութիւններով:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

«Արծիւ» ենթակոմիտէն իր վեթ. ընկերներէն Եփրեմ Թեւանեանի ցաւալի մահուան առթիւ, խոր ցաւակցութիւններ կը յայտնէ կնոջը, զաւակներուն, ընտանեկան պարագաներուն եւ փոխան ծաղկեպսակի երեսուն ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան:

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր: Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ. —

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e
64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86-60 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. Հատը 0.25 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ՅՈՒԼԻՍ

MERCREDI 24 JUILLET 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9664 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9664

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՀԱՅ ԴԱՏԸ

Բ.

«Հայ Դատի Ֆրանսայի Բարեկամնե[րու] ...չորքէն էր նաեւ Էտուար Սապլիէ, ...իր գրքին մէջ (էջ 172 – 173) կը բա[ցատ]րէ թէ ինչպէս 1946ին Արշակ Չօպան[եան] այցելած է իրեն՝ Ռընէ Կրուէի [մի]ջնորդութեամբ։ Չօպանեան խնդրեր [է ի]րմէ որ ինք ալ մաս կազմէ «զաղթա[կան]ներու օժանդակող մարմինին»ին(?) [...]քաքական դէմքերու, գրագէտներու և [...]գրողներու կողքին։

Էտուար Էրիոյի պատուոյ նախագա[հու]թեան տակ դրուած այս մարմինը, [...] իրական նախագահն էր զօրավար [Փ]էշկոֆ, կ'ըսէ, իր մէջ կը համախմբէր [...] հոսանքի պատկանող անձնաւորու[թիւն]ներ, Լուի Մարէնէն մինչեւ Մարսէլ [Քա]շէն, Մորիս Շումանէն մինչեւ Էմիլ [Քա]հէն։ Անոր մէջ լայնօրէն ներկայաց[ուած] էին համայնավարներն ու համա[կիր]ները, առանց անցնելու այդ օրերուն [...]չնորապէս ընդունուած համեմատու[թիւ]նը»։ (Տեսանք թէ Լուի Մարէն մեր[ժած] էր իր մասնակցութիւնը)։

[Ի]ր պատմութեան մէջ տարօրինակն [այ]ն է, որ Սապլիէ չի գիտեր եղեր մեր [...]ձնախումբին բուն նպատակը։ Ու շատ [...]ած յայտնի եղեր է, որ Ֆրանսայի [Բա]րեկամներու Մարմինը կը մասնակցէր [...] մը դիմումներու, որոնց նպատա[կն] էր պահանջել... Թրքահայաստանի [վերադ]արձումը», մինչ Մարմնի անդամ[...]րու մեծ մասը լուր չունի եղեր...։ [...]նորունակութեան մէջ Սապլիէ կը [...]է.

«Այս խմբաւ հեռագիր մը քաշուե[ցաւ] ...նախագահ Թրումընի, ուրիշ մը միւս [...] «Մեծեր»ու արտաքին նախարար[ներ]ուն։ Մէկ 'օրէն միւսը Մարմնի պաշ[տօ]նական անունը «Հայ Դատի Ֆրանսա[յի] Բարեկամներ»էն կը վերածուէր «Թր[ք]ահայաստանի պաշտպանութեան մար[մին]։ Քաղաքավար բայց վճռական լեզ[ու]ով զօրավար Պէշկոֆ, մեզմէ մեծ մա[սին] անունով, գիտել տուաւ Արշակ Չօ[պ]անեանի, որ հայ գաղթականներու հա[մա]ր կատարուած խնդրանքը չէր կրնար [...]րցնել քաղաքական հանգամանք [...]կայացնող գործունէութիւններ։ Ան[...] վերջ այլեւս ո՛չ մէկ տեղ խօսուեցաւ [...] Մարմնի մասին..., կ'եզրակացնէ [«...]պաշտ Ատլանտեան» գրքին հեղինա[կը]։

[Զ]օր. Պէշկոֆ շատ լաւ գիտէր այդ [...]րմնի իսկական նպատակը եւ երբեք [...] գիտցութիւն չըրաւ Չօպանեանի։ [...] թէ ինչո՛ւ այլեւս չխօսուեցաւ [Թրք]ահայ Դատի պաշտպան յանձնա[խու]մբին եւ անոր կողքին գործող Հայ [Դատ]ի Ֆրանսացի բարեկամներուն մա[սին], պատճառն այն է, որ Կրէմլին ամ[...] երկու տարի իր գործակալները [...]ման մէջ դնելէ եւ Հայերուն սին [յ]ոյսեր տալէ վերջ, անգամ մը եւս [...]ց մեզ։

[Ա]ռաջացեալ Ազգերու կազմակերպութեան [...]րդային Ա. պատուիրակ Վիշինսքի [19]47 Հոկտեմբեր 29ին Լէյք Սըքսէնի մէջ [...] ժողովոյ, խօսքն ուղղելով Թուր[քիո]յ Ա. պատուիրակ Սէլիմ Սարփէրի, [յայ]տարարեց թէ «Կարսն ու Արտահանը [...] պատկանին Վրաստանի եւ հասած է [ժամ]անակը, որ այդ երկու նահանգները [...]դառնին իրենց բուն տիրոջ»։

[...]բարբաշ յայտարարութենէն վերջ [...]կայերծ էր եղած Մոսկուա, եւ այ[լ]եւս անիմաստ էր յոյս դնել անոր [վրա]յ։

[...]ուեցաւ Թրքահայ Դատի պաշտպան [յանձն]ախումբը, որովհետեւ «անելիք» [չունէ]ր այլեւս։

[19]45 – 1947 տենդոտ գործունէութեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉՈՐՐՈՐԴ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄԸ Կ'ՈՒԶԵՆ ՉԻՆԱՑԻՔ

Չինացիներուն ուզածը օրէ օր կը պարզուի։ Հիւլէական պատերազմով Արեւմուտքի դրամատիրական վարչաձեւին «հաշիւը մաքրել» ապա ստեղծել չորրորդ Միջազգային մը։

Չին մամուլը բազմաթիւ սխնակներ նուիրած է չին պատուիրակութեան «յաղթական» վերադարձին, բայց ոչ մէկ բացատրութիւն կուտայ Մոսկուայի խօսակցութեանց ցնոր տնօրինութիւն յետաձգման։ Անգամ մը եւս, գիտել կուտան Թղթակիցները, Հոնք - Քոնկի համայնավար մամուլին մէջ է որ կարելի է գտնել Մաոյի ծրագիրները։

Թա Քունկ Փաօ կը գրէ թէ նպատակը միութիւն է եւ ոչ խզում եւ խորհ. Միութեան համայնավար կուսակցութիւնը ճիշդ հակառակը կ'ընէ եւ եթէ չին պատուիրակութիւնը «մեծ համբերութիւն» ցոյց տուած չըլլար, երկու շաբաթ առաջ արդէն խօսակցութիւնները դադրած կ'ըլլային։

«Ըստ Մաոյի Աւետարանը» կը պատրաստէ չորրորդ Միջազգային մը։ Մարքս լենինիզմի վրայ նոր յօդուածաշարքեր կը հրատարակուին չին մամուլին մէջ, շարքերը «լուսաւորելու» համար։ Նոյն ատեն սկսած է հակախորհրդային պայքար մը, որ սկսաւ արդէն կանանց համագումարով։ «Ժողովուրդին Օրաթերթը» կը մեղադրէ արդէն խորհրդային համայնավար կուսակցութիւնը որ հակաչին պայքար մը սկսած է եւ գայն կը տարածէ քաղաքէ քաղաք։ Կը մնայ գիտնալ թէ ի՞նչ արձագանգ կրնայ գտնել չին համայնավար այս շարժումը, աշխարհի իր քոյր կազմակերպութեանց մօտ եւ կրնա՞յ գլուխն անցնիլ համաշխարհային շարժումին որպէսզի յետագային իր միակ նախաձեռնութեամբ գումարէ 81 համայնավար կուսակցութեանց համագումարը։ Սպասել եւ տեսնել պէտք ըսէր պազարին Անգլիացին։

էին լծուած ամենուրեք Ազգային ճակատներն ու Ազգային խորհուրդները, որոնք հրապարակ իջած էին «Հայաստանասէր»ի պիտակով։

Մ. Նահանգներու Ազգային խորհուրդը նոյնիսկ 1947ի ամառը Նիւ Եորքի մէջ շնդալից համագումար մը կազմակերպած էր՝ մասնակցութեամբ զանազան երկիրներու։ Գէորգ Զ., Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, օրհնութեան հեռագիր մըն էր ղրկած Համագումարին։

Վիշինսքիի ճառը պաղ ջուր լեցուց բոլորին վրայ։

Նախ քան այդ՝ Խ. Միութեան արտաքին նախարար Մոլոթով հրաժարեցաւ մասնած էր արդէն Թրքահայ Դատի պաշտպան Յանձնախումբը Փարիզի մէջ։

Անխուսափելի վախճան մը պիտի ունենար այս վերջինը։

Այնուհետեւ — եւ այդ թուականէն մինչեւ այսօր — ձեռնթափ են եղած ամէն կարգի «Հայաստանասէր»ները, որոնք Մոսկուայէն կը սպասէին հայ ազգի փրկութիւնը։ Դասալիք եղած են բոլորը։

Դարձեալ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է, որ տէր կանգնած է Հայկական Դատին, ինչպէս 73 տարիէ ի վեր։ Ու անվհատ կը հետապնդէ զայն, օգտագործելով ամէն առիթ։ Այն հաստատ հաւատքով եւ անխախտ յոյսով, որ անպայման պիտի յաղթանակէ արդարութիւնը եւ պիտի իրականանայ հայ ժողովուրդի երազը, — Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանը։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՏԽՐՈՒՆԻ — ԱՐԱՄ ԹԷՐԶԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ Կիրակի օր կառքի ծանր արկածով մը մեռած են Տէր եւ Տիկին Արամ Թէրզեան, թիւ 19 Ազգային ճամբուն վրայ։

Ողբացեալ Արամ Թէրզեան, 65 տարեկան էր եւ ծանօթ ճարտարապետ հայ եւ օտար շրջանակներու մէջ։

Բնիկ Պոլսեցի, յաճախած է Տատեան եւ Պէզազեան վարժարանները, ապա մըտած Գեղարուեստից վարժարան։ Փարիզի մշկիթին ծրագիրներու պատրաստութեան համար, դեռ շատ երիտասարդ ղրկուած է Փարիզ, ուր յետագային ծանօթ ճարտարապետ պիտի դառնար։ Ողբացեալ Յ. Յակոբեանի հետ աշխատած է Մոնմորանսիի հանգստեան տան համար եւ վերջերս ալ Անտիյիի կից անկարներու շէնքին ծրագիրները պատրաստած։

Իբրեւ ճարտարապետ, անձնուիրաբար իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած է նաեւ Րիւ Պլէոյի Հայ Մշակոյթի Տան։

Մեր ցաւակցութիւնները տարաբախտ զոյգին զաւակներուն եւ ընտանիքին։

ԱՐԿԱԾՆԵՐ

Տեղական մամուլէն ցաւով կ'իմանանք թէ Յառաջի հաւատարիմ բաժանորդներէն՝ Սարգիս Քանտոյեան վէճի մը բռնուած է կառք վարողի մը հետ, որ երկաթով մը ծանր հարուած մը տուած է Պ. Քանտոյեանին։ Ֆրանսական թերթերը կը գրեն թէ մեր հայրենակիցը կառքին թիւը կ'առնէր ուրիշ արկածի մը վկայութեան համար երբ գլխուն հարուածը կերած ու ծանրօրէն վիրաւորուած է։

×

Լիոնցի Հայ մը՝ Փիէռ Գափէսեան (?) ելեկտրահար եղած է երբ հեռատեսիլի գործիքի մը ընկալուչ ցօղը կը փորձէր նորոգել։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ՎԱԼԵՐԻՕ ՎԱԼԵՌԻ վախճանեցաւ տաջի օր, 79 տարեկանին։ Քահանայ ձեռնադրուած էր 1907ին, Պապական Նուիրակ եղած է Փարիզ 1936էն 1944։ Կարդինալի աստիճան ստացած է 1953ին Պիոս ԺԲ.էն։ 1948ին Արեւելեան Եկեղեցւոյ համար աջակից նշանակուեցաւ։

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ 11րդ տարեդարձին առթիւ, Նասր իր ճառին մէջ յայտարարեց թէ Սուրիա արդելափակման մեծ կայանի մը վերածուած է։ Շատ ծանր բառեր գործածած է Պաասականներուն դէմ. — «Արիւնը կը հոսի Դամասկոսի մէջ։ Արաբ միասնականութիւնը տագնապի մէջ է»։ Նասր շեշտած է նաեւ թէ տեսակէտի ոչ մէկ նոյնութիւն կամ հասարակաց նպատակ կրնան ունենալ Սուրիոյ «Ֆաշիստ վարչակարգին» հետ։ Պաղեստինի մասին, Նասր յայտնած է թէ ճշգրիտ ծրագիր մը չունին Պաղեստինը ազատագրելու համար, «բայց եթէ Իսրայէլ յարձակում գործէ, կրնանք պաշտպանուիլ»։

ԻՐԱՔԷՆ արտաքսուած են համայնավար վեց դիւանագէտներ որոնք կը պատկանին Պուլկարիոյ եւ Արեւելեան Գերմանիոյ դեսպանատուներուն։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մէջ կացութիւնը բնականոն դարձած է, բայց հազար հոգի ձերբակալուած են եւ աւելի քան երկու հարիւր մեռեալ կայ կռիւներու հետեւանքով։

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը յայտարարեց թէ ազատ արձակած է քրտական պատուիրակութեան չորս անդամներ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ քառասուն հոգի խեղդամահ եղան Կիրակի օր, անխոհեմ լողանքներու հետեւանքով։

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ԳԻՐԸ ՀՌՈՎՄԻ ՆՈՐԸՆՏԻՐ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՊԻՆ

Քրիստոսաւանդ սիրոյ ողջոյն ի Գահէ Հայրապետութեան Հայոց առ Նորին Սրբութիւն Տեառն Տեառն ՊԱՒՂՈՍԻ Զ. Պապին, Սրբազան Քահանայապետին Հռովմայ Կաթուղիկէ Սրբոյ Եկեղեցւոյ ի Վատիկան, Հռովմ

Ձերդ Սրբութիւն,

Քաղցր յուզումով կարդացինք Նորին Գերազանցութիւն Կարդինալ Օգոստինոս Պէայի 25 Յունիս 1963 թուակիր՝ Մեզ ուղղուած պաշտօնական գրութիւնը, ի մասին Ձերդ Սրբութեան ընտրութեան եւ գահակալութեան։

Արդ, Մենք երջանիկ ենք շնորհաւորելու Ձերդ Սրբութիւնը Հայ Առաքելական Ուղղափառ Եկեղեցւոյ եւ Մեր անունով, սրտաբուխ աղօթքով, որ Տէրը ձեզ պարգեւէ Քահանայապետական բեղուն գործունէութեան երկար տարիներ, որպէսզի առաւել բաշխուի Սուրբ Աւետարանի լոյսը մարդկային աշխարհին մէջ, որպէսզի Քրիստոնէական Եկեղեցիները առաւել սիրեն զիրար ու գործակցին եղբայրաբար, Աստուծոյ փառքին նուիրուած իրենց միեւնոյն առաքելութեան մէջ, եւ որպէսզի ժողովուրդները առաւել մօտենան իրարու բարի հաճութեամբ եւ ըլլայ «յերկիր խաղաղութիւն», ի լրումն աստուածային մեծ պատուիրանին։

Հաճեցէք վստահ ըլլալ, թէ հայ ժողովուրդի Քրիստոնէական հաւատքի բազմադարեան կեդրոն Սուրբ Էջմիածնի Գահի վրայ ունիք Ձերդ Սրբութեան լծակից եղբայր մը, որ իր աղօթքները միշտ պիտի միացնէ Ձեր աղօթքներուն, վասն հաստատութեան ու ծաղկման Քրիստոսի Եկեղեցւոյն եւ վասն խաղաղութեան համայն աշխարհին։

Մաքուր սիրով ի Քրիստոս

ՎԱԶԳԷՆ Ա.
ԾԱՅՐ. ՊԱՏՐ. ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Տուաւ գիրս ի 10ն Յուլիսի
1963 Փրկչական ամի, եւ ի տումարիս
Հայոց ՌՆԺԲ, ի վանս Սրբոյ Էջմիածնի։
Համ. 466.

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ բացուած է Տոքթ. Ուարտի դատավարութիւնը։ Վկայութեան եկած է նաեւ Քրիսթին Քիլըր որ շեշտած է թէ պոռնիկ մը չէ։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հաղորդեն թէ կռիւներ ծագած են յոյն գիւղացիներու եւ ոստիկաններուն միջեւ։ Ութսուն հոգի վիրաւորուած է։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ հիւլէական ժողովը կը շարունակէ դրական աշխատանքներ տանիլ։ Համաձայնութեան մը ստորագրութիւնը այլեւս միայն ժամի խնդիր է, կ'ըսեն լաւատեղեակ շրջանակները։

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ Հոնտուրասը ներքին ամբողջական ինքնավարութիւն պիտի վայելէ 1964 Յունուար մէկէն սկսեալ։

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ, հինգ հազար հանքագործներ գործադուլի մէջ են, Յուլիս 20էն ի վեր։ Երեսուն օր վճարուած արձակուրդ կ'ուզեն քանի մը տեղ։

ԱՄԵՐԻԿԱ եւ Մեծն Բրիտանիա պիտի ամրապնդեն Հնդկաստանի օդային պաշտպանութիւնը։

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ Խորհուրդը պիտի քննէ Փորթուկալի եւ Հարաւային Ափրիկէի դէմ դիւանին յանձնուած բողոքագրերը, ափրիկեան 32 պետութիւններու կողմէ։

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ

ՀԻՆ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԳԻՏԱՀԵՏԱԶՕՏԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

Հայաստանի հայագիտական մտադրումները սերտ կապ ունին Մատենադարանի գիտական գործունէութեան հետ, ան ըլլալով հայկական հին ձեռագիրներու գիտահետազօտական հիմնարկութիւնը :

Մատենադարանի անցեալի գործունէութեան եւ այժմու կազմակերպութեան պատմականը ուրուագծուած է այս հաստատութեան տնօրէնին՝ Լեւոն Խաչիկեանի կողմէ, « Բանբեր Մատենադարանի » մէջ (Դ. 1958, էջ 7 – 24), իսկ վերջերս նաեւ ուրիշ երկու հեղինակներու կողմէ, որոնք իրենց տուած տեղեկութիւններով նշանակալի աշխատութիւններ հրատարակեցին : Ասոնք են՝ Ա. Աբրահամեան, որ 1959ին հրատարակեց «Մատենադարանի ձեռագիր գանձերը » եւ Գ. Աբգարեան, որ 1962ին հրատարակեց « Մատենադարան » խորագրած գործը : Այս երկու աշխատութիւններով, հեղինակները ցոյց կուտան այն փորձութիւններն ու իրադարձութիւնները, որոնցմէ անցած են հազարաւոր ձեռագիրներ, արաբական եւ սելճուքեան Թուրքերու ներխուժներուն ատեն : Հեղինակներու նկարագրութիւններէն երեւան կուգայ այն դուրգուրանքը, զոր անցեալ դարերու Հայերը ցոյց տուած են հայատառ գրութիւններուն հանդէպ եւ որուն շնորհիւ փրկուած են մանրանկարազարդ ձեռագիրները իրենց պանդխտութեան ու տարագրութեան տարիներուն : Այդ նկարագրութիւններէն տեղեակ կ'ըլլանք նաեւ այն անլուր բարբարոսութեան, որով, 1170ին, սելճուքեան Թուրքերը ոչնչացուցած են Բաղաբերդի մէջ գտնուած 10 հազար ձեռագիրները : Այս խիստ հետաքրքրական եւ ուսանելի գիրքերուն մէջ, ուր կը ներկայացուին մեծ մշակոյթի մը յուշարձանները, եւ որոնցմով քիչ ժողովուրդներ միայն կրնան հպարտանալ, կը գտնենք նաեւ պատմականը Մատենադարանին, որ աշխարհի ամենահին դրադարաններէն մէկն է, անոր սկզբնական հիմը, ըստ պատմաբան Ղազար Փարպեցիի, հիմնուած ըլլալով Ե. դարուն : Տարիներու ընթացքին այստեղ ստացուած գիրքերով, Մատենադարանի ֆոնտը ներկայիս հասած է տասը հազար ամբողջական եւ չորս հազար ոչ – ամբողջական ձեռագիրներու, ամբողջ աշխարհի մեծ դրադարաններու հայկական ձեռագիրներու ընդհանուր թիւը ըլլալով մօտաւորապէս 25.000 : Վերոյիշեալ հեղինակներու երեք աշխատութիւններուն մէջ, զորս պէտք է կարդայ ամէն հայ, սիրելու համար իր ժողովուրդին հնադարեան մշակոյթը, կը գտնենք բազմաթիւ մանրամասնութիւններ միջնադարեան Հայաստանի ծաղկուն գրականութեան եւ գիտութեան մասին : Ահա թէ ինչու մեր այս յօդուածին սկիզբը նշեցինք վերոյիշեալ աշխատութիւնները :

Բայց Մատենադարանը եղաւ նաեւ տեղեկութիւններու մնայուն աղբիւր մը Հայաստանի գիտնականներուն համար, որոնք ուսումնասիրեցին հոն պահուած ձեռագիրները : Անոնցմէ նշենք Բ. Պատկանեան, Ն. Մառ, Ն. Ադոնց, Գ. Տէր – Մկրտիչեան, Հր. Աճառեան, Մ. Աբեղեան, Ց. Մանանդեան, Ստ. Մալխասեան, Յովսէփեան, Հ. Ներսէս Ակինեան : Իսկ ներկայիս, ան կը ծառայէ ոչ միայն Մատենադարանի շուրջ հաւաքուած գիտնականներուն, այլ նաեւ անոնց, որոնք կ'աշխատին Հայաստանի Գիտութիւններու ակադեմիայի ուրիշ հիմնարկութիւններու՝ լեզուաբանութեան, պատմութեան, գրականութեան, փիլիսոփայութեան եւ գիտութիւններու հիմնարկութիւններուն մէջ, գիտնականներ, որոնք կը հրատարակեն հայ հնադարեան կամ միջնադարեան հեղինակներու մասին քննարկումներ եւ կամ կը վերամշակեն հին ձեռագիրներու մէջ երեւան հանուած տեղեկութիւններ :

Ներկայ յօդուածով պիտի դրադինք այս հայ գիտնականներուն գործունէութեամբ, Արեւմուտքի գիտական աշխարհին ցոյց տալու համար Մատենադարանի բերած մեծ նպաստը գիտութեան համար ընդհանրապէս եւ մասնաւորապէս ընկերային գիտութիւններու համար, որոնցմէ, լեզուի, պատմութեան եւ փիլիսոփայութեան ուսումնասիրութիւնը կ'օգտուի առաւելապէս :

Մատենադարանը մեզի շարունակ կը յիշեցնէ հայ հնադարեան մշակոյթը, որ կառուցուած է բազմաթիւ դարերու մշակոյթին վրայ, քանի որ այն ինչ որ կը մատուցանէ Մատենադարանը, ճշմարիտ հիացում կը ներշնչէ այն բոլորին համար, զոր Հայերը կրցած են ստեղծագործել դարերու ընթացքին, մարդկութեան մշակոյթին համար, հիացում՝ այն նպաստին համար, զոր Միջին դարու հայ գիտնականները բերած են դեռ ԺԳ. դարէն սկսեալ, Գլաձորի եւ Տաթեւի հնադարեան համալսարաններով, որոնք ժամանակակից են անգլիական Օքսֆորտի եւ Քեմպրիճի համալսարաններուն : Մատենադարանը մէկ վկան է հայկական մշակոյթին, որ սկսած է ծաղկիլ Ե. դարէն, քանի որ այնտեղ պահուած են հայերէն ամբողջական ձեռագիրներ Թ. դարէն սկսեալ եւ ձեռագիրներու հատուածներ՝ նոյնիսկ Ե. – Զ. դարերէն, կամ Զ. – Է. դարերէն մնացած մանրանկարներ :

Ահա թէ ինչու Մատենադարանի գրական գործունէութիւնը չենք կրնար անջատել ամբողջ գիտութենէն, որ ներկայիս կը զարգանայ Հայաստանի մէջ :

Հայեացք մը նետելէ առաջ Մատենադարանի գիտնականներուն կողմէ միայն վերջին տարիներու ընթացքին հրատարակուած մեծ աշխատութիւններուն վրայ, կ'ուզենք ընդգծել, որ հին ձեռագիրներու հետազօտութիւնը կը պահանջէ հնագրութեան մասին խոր ծանօթութիւններ եւ մասնագէտներու պատրաստութիւն՝ հնագրական աշխատութիւններով : Հայ հնագրութեան մէջ ծանօթ են բաւական աշխատութիւններ, որոնցմէ նշենք Յակոբ Տաղեանի «Ակնարկ մը հայ հնագրութեան վրայ » (1898), Գարեգին Կաթ. Յովսէփեանի «Քարտէզ հայ հնագրութեան» (1913) (Գրչութեան արուեստը հին Հայոց մէջ), Ա. Աբրահամեանի «Հայկական հնագրութիւն » (1950) եւ անոր վերջին աշխատութիւնը՝ « Հայ գրի եւ գրչութեան պատմութիւն» (1959) գործը, որ գիտական շատ լուրջ աշխատութիւն մըն է եւ կրնայ բաղդատուիլ Արեւելքի մէջ դասական լեզուներու հնագրութեան լաւագոյն գործերուն հետ, աշխատութիւն մը, որով հեղինակը մեծ նպաստ մը կը բերէ հայկական ձեռագիրներու ուսումնասիրութեան գործին մէջ :

Մատենադարանի գործունէութեան մեծապէս կը զուգակցի այս հաստատութեան պաշտօնաթերթը՝ « Բանբեր Մատենադարանի »ն, ուրմէ ցարդ լոյս տեսած են վեց ընդարձակածաւալ հատորներ, վերջինը 1963ին : Այս պաշտօնաթերթը գիտական մեծ նպաստ մը կը բերէ, տրուած ըլլալով, որ վերոյիշեալ վեց հատորներուն մէջ լոյս տեսած են բազմաթիւ թանկարժէք նիւթեր հնադարեան ու միջնադարեան Հայաստանի մէջ կիրարկուած գիտութիւններու բոլոր ճիւղերուն մասին եւ ուր ի յայտ կուգան անցեալ տարիներու գիտութեան այդ ճիւղերու ներկայացուցիչները :

Մատենադարանի մասին խօսած ատեն, կարելի չէ նկատի չունենալ այս գիտական հաստատութեան վարիչը, որ տարիներէ ի վեր, հաստատութեան գիտական աշխատակիցներու որակեալ մասնագէտները յառաջ կը տանի եւ կը քաջալերէ Մատենադարանին մէջ գտնուող եւ գիտութեան բոլոր բնագաւառներու ձեռագիրներու հրատարակութեան եւ քննութեան աշխատանքները, անոնք ըլլան Մատենադարանի գիտական աշխատողներ թէ Գիտութիւններու ակադեմիայի հիմնարկութիւններու ուրիշ գիտնականներ : Այս ուղղութեամբ Մատենադարանի տնօրէն, պատմական գիտութիւններու տոքթէօր եւ Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի Թղթակից անդամ Լեւոն Խաչիկեան յօրավիդ կը կանգնի 1960ին Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցած Արեւելագէտներու 25րդ համագումարի 13րդ բաժանումի որոշումին, որ միաձայնութեամբ ընդունեցաւ համագումարի փակման ժողովի շրջանակին մէջ եւ որ Հայաստանի, Վրաստանի եւ Ազրբէյճանի գիտական հիմնարկութիւններուն կը յանձնարարէր հրատարակել պատմութեան, լեզուի, գրականութեան եւ արուեստի վերաբերեալ գոյութիւն ունեցող ազգային լեզուներով ձեռագիր պատճէնները : Բայց պէտք է ըսենք, թէ Լեւոն Խաչիկեան կանխեց յիշեալ որոշումը, այդ օրէն շատ առաջ քաջալերելով քննական բնագիրներուն հրատարակումը եւ այսպէս, վերջին քանի տարիներու ընթացքին լոյս տեսան հայ հնադարեան գրականութենէն բազմաթիւ յիշատակարաններ հայ պատմագիրներու գործերէն, ինչպէս են՝ Կորիւն, Եղիշէ, Սեբէոս, Յովհաննէս Մամիկոնեան, Կիրակոս Գանձակեցի, ինչպէս նաեւ Միջնադարեան գրական երկերէն՝ Յովհաննէս Երզնկացիի, Խաչատուր Կեչառեցիի, Մարտիրոս Խրիմեցիի, Նաղաշ Յովնաթանի, Մխիթար Գոշի, իսկ փիլիսոփայական աշխատութիւններէ՝ Դաւիթ Անյաղթի, Յովհաննէս Որոտնեցիի, ուսողական եւ աստղագիտական գործերէ՝ Անանիա Շիրակացիի, Յովհաննէս Իմաստասէրի, բժշկագիտական աշխատութիւններէ՝ Գրիգորիսի, Ամիրդովլաթ Ամասիացիի, Մխիթար Հերացիի գործերը եւայլն : Դժբախտաբար պիտի չկրնանք լիակատար թուումը ընել այն մեծարժէք գործերուն, որոնք լոյս տեսած են Մատենադարանին մէջ պահուած ձեռագիրներու գիտական աղբիւրներուն մասին եւ շատ աշխատութիւններ պիտի վրիպին մեր ուշադրութենէն, անոնց մասին ստացուած չըլլալով անհրաժեշտ տեղեկութիւնները : Աշխատութիւններէն մէկ քանին հրատարակուեցան Ակադեմիայի միւս հիմնարկութիւններուն կամ Հայաստանի հրատարակչականին կողմէ, բայց բոլորը անհրաժեշտաբար օգտագործած են Մատենադարանի ձեռագիրներուն անսպառ աղբիւրները :

ՓՐՈՖ. ՎԼԱՏ ՊԸՆԸՑԵԱՆՈՒ

(1 Շար.)

ԱՏԼԱՆՏԻԴԱ ՅԱՄԱՔԱՄԱՍԻՆ ԱՌԵՂԾՈՒԱԾԸ

Հին պատմաբաններէն շատեր իրենց գործերուն մէջ հիմնուելով ժողովրդական աւանդութեանց վրայ, յայտնած են այն կարծիքը թէ Ատլանտեան Ովկիանոսին մէջտեղը գոյութիւն ունեցած է մեծ կղզի մը : Այսպէս, Պղատոն, Դիոդոր Սիկիլիացի եւ այլ հին հեղինակներ կը հաւաստեն, թէ այս կղզի – ցամաքամասը գոյութիւն ունեցած է Ճիպրալթարի նեղուցէն դէպի արեւմուտք : Ըստ այդ աւանդութեանց, շուրջ 11.000 տարի առաջ, ովկիանոսին ջուրերը ողողած են այդ ցամաքամասը, որ իջած է, այսպէս, ջուրերուն խորը :

Ատլանտիդա ունեցած է մեղմ ու բարեխառն կլիմայ մը, որուն վրայ աղդեցութիւն կը գործէին հասարակածային տաք հոսանքները, հետեւաբար մարդկային ընկերութեան զարգացման համար ան ունէր շատ լաւ պայմաններ :

Միջնադարի ընթացքին այս բոլոր աւանդութիւնները մոռցուեցան : Աշխարհագրական մեծ յայտնագործումները, Երկրագունդի շուրջ կատարուած շրջապտոյտները նորութիւն հանդիսացան մասնագէտներու եւ հանրային կարծիքին համար եւ այսպէս, անտեսուեցաւ Ատլանտիդայի գոյութեան հարցը : Բայց ահա մեր շրջանին՝ սկսած ԺԸ. եւ ԺԹ. դարերէն, կրկին մէջտեղ բերուեցաւ այս առեղծուածը :

Ատլանտիդան գոյութիւն ունեցա՞ծ է : Հիմնուած արդի գիտութեան նուաճումներուն եւ մանրակրկիտ հետազօտութեանց վրայ, կարգ մը գիտնականներ դրական պատասխան կուտան այս հարցումին, թէեւ տարակարծիք գտնուողներն ալ չեն պակսիր :

Մեր դարու գիտնականները, օգտագործելով հին աւանդութիւններու միայն կորիզը, ցոյց տուին թէ գոյութիւն ունին լուրջ ապացոյցներ, որոնք կը վկայեն Ատլանտիդայի գոյութեան մասին : Այս գիտնականները ի հարկէ չղիմեցին միայն պատմութեան, այլեւ գտան շատ մը ապացոյցներ գիտութեան բազմաթիւ մարզերէն :

Թուենք այս ապացոյցներէն մէկ քա-

(6 Շար.)

«ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԱՍՏՂԻԿԸ»

(ՓՕԼԻՆ ՊՈՆԱՓԱՐԹ)

— Կը մերժէ, կտրուկ կերպով, լքել իր ամուսինը : Կը ստիպուին պարաններով կաշկանդել զինքը եւ նաւ բարձրացնել :

Հազիւ տեղաւորուած հոն, կ'իմացուի թէ Լըքլէր իր կորիծ երկու հազար մարտիկներով, յաջողած է ետ մղել ու պարտութեան մատնել տասը հազար հոգինոց Խափշիկներու բանակը :

— Կը տեսնէք, կ'ըսէ Փօլին հպարտութեամբ, թէ իրաւունք ունէի, երբ չէի ուզեր տեղափոխուիլ :

Ու երբ, քիչ վերջը, կը վերադառնէ իր « փոքրիկ Լըքլէր»ը, ընդհանուր հրամանատարութեան չէնքին առջեւ, կը նետուի անոր վիզը եւ կը բացագանչէ .

— Երդուած եմ առանց քեզի Ֆրանսա չվերադառնալ, եւ խօսքիս տէր պիտի ըլլամ ...

Արդարեւ, Փօլին կը յարգէ իր խօսքը, սակայն դժբախտ ու ցաւալի պարագաներու մէջ : 1802 Նոյեմբեր մէկին, Լըքլէր կը մեռնի, իր կարգին զոհ դառնալով անողոք համաճարակին : Նաւուն վրայ, որ զինք կը փոխադրէր Ֆրանսա, քսաներկու տարեկան երիտասարդ այրին բոլորովին յուսալքուած է եւ ուղեկորոյս :

Մեծ կրքով սիրած էր Ֆրերոնը, շատ էր սիրած Լըքլէրը, եւ ահա երկուքն ալ մեռած էին այս հեռաւոր հողին վրայ : Հիմա որ կը վերադառնար Ֆրանսա, ուր իր եղբայրը ցկեանս Հիւպատոս էր նշանակուած, երիտասարդ այրին հաստատ համոզուած էր որ այլեւս իր սրտին մէջ տեղ պիտի ունենային լոկ պերճանքն ու հաճոյքը, որ այլեւս պիտի սիրէր միայն իր սեփական գեղեցկութիւնը ...

Նափոլէոն լաւ կը հասկնայ իր «սիրական քրոջ» հոգեկան վիճակը, եւ որպէսզի այս վերջինը նոր ու դղրդալից յաջողութիւններու ցանցին մէջ չիյնայ, կ'որոշէ նոր ամուսին մը ճարել երիտասարդ այրիին :

Հինաւուրց եւ հարուստ ընտանիքի մը վերջին շառաւիղը՝ իշխան Քամիլ Պորկէզ թեկնածուներու առաջին շարքին վրայ կը գտնուի :

Իշխանը 28 տարեկան է, գեղանի, սլացիկ հասակով, համակրելի դիմագիծով, միշտ վայելչօրէն հագուած : Այս բոլորը խոր տպաւորութիւն կը գործեն Փօլինի վրայ : Եւ ամէնէն կարեւորը այն է, որ այս ամուսնութեամբ Լըքլէրի այրին պիտի դառնայ իշխանուհի, բան մը որ նախանձէն պիտի կատղեցնէր իր երկու քոյրերը՝ Էլիզան ու Քարոլինը, որ իրենց կարգին յետագային պիտի ըլլան նշանաւոր կիներ, մասնաւորապէս Քարոլին, որ Միւրայի հետ ամուսնանալէն Նէապոլսոյ թագուհին ...

1893 Օգոստոս 28ին, Փօլին կ'ամուսնանայ իշխան Պորկէզի հետ :

Մեղրալուսինը կարճ կը տեւէ : Արդարեւ, Նափոլէոն կը պարտադրէ որ նորապսակները շուտով վերադառնան իրենց հռոմէական պալատը, ուր Քամիլ պիտի կրնար արժանավայել կերպով դիւրացնել Պոնափարթի քաղաքականութիւնը Պապին մօտ :

Հռոմը, Փարիզ չէ : Իր նոր կեանքին հմայքը շուտով կը փարատի եւ Փօլին կը սկսի ձանձրանալ այդ խստաբարոյ դաւառական կենցաղով մայրաքաղաքին մէջ : Միւս կողմէ, Քամիլ երիտասարդ է ու գեղանի ըլլալով հանդերձ, զուրկ է այն տաք ու սիրատարփ նկարագրէն, որուն բացարձակ պահանջը կը զգար Փօլինի կրակոտ ու կրքոտ խառնուածքը :

Երիտասարդ իշխանուհիին շուրջ կը սկսին բազմաթիւ երիտասարդ անուանի դարպասողներ, սակայն Փօլին, փախնալով նոր զայթակղութենէ մը, կը զգուշանայ նորանոր արկածախնդրութիւններու մէջ մխրճուելէ :

(6 Շար.)

...նկան։ Ովկիանաբանական հետազօտու– թիւններու զանազան խումբեր ուսումնասիրելով Ատլանտեան Ովկիանոսին յատակը, ցոյց տուին, թէ ան կրած է մեծ փոփոխութիւններ իբրեւ հետեւանք հրաբուխային ժայթքումներու եւ հողի մակերեսի շարժումներուն։ Կան աւելի համոզիչ ապացոյցներ ալ, այսպէս, այս ովկիանոսին յատակը կան շարք մը լեռնաշղթաներ, որոնց կազմաւորման մասին գիտնականները չեն կրնար ճշգրիտ կերպով ըսել, թէ հետեւանք են ընդծովեայ հրաբխային ժայթքումներու, անոնք գտնուած են ցամաքի վրայ եւ յետոյ ընկղմած ջուրին տակ։ Ուրիշ ապացոյց մըն ալ այն է թէ ովկիանոսի յատակը գտնուած են գետերու հովիտներու նման խոր հովիտներ։ Նոյնպէս, այսօրուան ցամաքամասերու ափերէն շատ հեռու գտնուած են կարգ մը նիւթեր, որոնք անտարակոյս ցամաքային ծագում ունին, ինչպէս են գաւարգի (fouarg) աւազները։

Բոլոր այս ապացոյցները շատ համոզիչ են, բայց չեն լուծեր ժամանակի խնդիրը։ Կրնանք ընդունիլ, որ գոյութիւն ունեցած է այս ցամաքամասը, բայց այս՝ այնպիսի շրջանի մը, երբ մարդ տակաւին գոյութիւն չունէր մեր երկրագունդին վրայ, հետեւաբար աւանդութիւնը չէր կրնար ծնունդ առնել։ Վերջին տարիներուն սակայն, Ատլանտիդայի գոյութեան պաշտպանները մեծ յաղթանակ մը տարին։ Երկու գիտնականներ չափելով Սկանտինաւեան թերակղզիի շուրջ նստած մրուրներու շղարձակումները, հաստատեցին թէ այդ մրուրներուն գոյութիւնը — մրուրներ որոնք բերուած են շնորհիւ Կոլֆսթրիմ հոսանքին 10 – 12.000 տարուան է։ Հետեւաբար այս հոսանքը մինչեւ վերոյիշեալ շրջանները սկսած է հասնիլ տասը հազար տարի առաջ եւ ան չէ կրցած աւելի հին ժամանակներու մէջ յառաջանալ մինչեւ Եւրոպայի հիւսիսային կողմերը, որովհետեւ կը զարնուէր Ատլանտիդային։ Նոյնպէս պէտք է բացատրել այն հանգամանքը, որ ըստ կարգ մը հեղինակաւոր գիտնականներու, Եւրոպայի հին շրջանը ծածկուած էր սառոյցներով, որոնք հալիլ սկսած են 10 – 12.000 տարի առաջ։

Ատլանտիդայի գոյութեան մասին աւելի համոզիչ ապացոյցներ գտնելու համար պէտք է որ կարգ մը գիտութիւններ, ինչպէս են հողաբանութիւնը, կենդանաբանութիւնը, ովկիանաբանութիւնը եւ այլն, մասնակցին այս բազմահազարամեայ առեղծուածին լուծումին։ Գիտնականները, որոնք պիտի աշխատին այս ուղղութեամբ, պիտի յաջողի՞ն արդեօք անհերքելի փաստերով ապացուցանել Ատլանտիդայի գոյութիւնը։ Ինչ որ կարեւոր է մեր շրջանին համար, այն է, թէ Ատլանտիդան այլեւս առասպել մը չէ, այլ գիտութեան լուրջ մտազբաղում մը։

Դ. Ղ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՑՐՈՒԱԾ ՀԱՅԵՐ

Վիէնէն դէպի Լիոն երկարող խճուղիին երկու եզերքները կան բազմաթիւ գիւղեր ու գիւղաքաղաքներ, ուր կ՚ապրին բաւական թիւով հայ ընտանիքներ։ Սոորեւ կուտանք անոնց ազգային եւ տնտեսական կեանքին ամփոփ պատկերը։

ՍԷՍԻՒԷԼ.— Վիէնէն վեց քիլոմեթր հեռու, լեռան մը բարձունքը, բազմած է այս փոքր, բայց օդասուն գիւղը, որուն կից կը գտնուի Իզէր Նահանգի Թոքախտաւորներու հսկայ ապաքինարան – հիւանդանոցը։

Այս գեղահայեաց գիւղին մէջ ունինք երկու տնուոր հայ ընտանիքներ։ Մին կը կոչուի Ծուլֆայեան (Հաճընցի), իսկ միւսը Մարտիրոս (Արմտանցի)։

Երկուքն ալ ունին ագարակներ ու կը զբաղին հողամշակութեամբ եւ անասնապահութեամբ։ Երկուքն ալ բարեկեցիկ են, ու բազմանդամ։

Բարեկամ Հաճընցի մը հետեւեալ դրըուագը պատմեց.— Սէխիւէլարնակ Պ. Հ. Ծուլֆայեանի կեանքէն ...։

« — Հաճնոյ հերոսամարտի օրերուն, հրամանատար Ճէպէճեանին կը ներկայանան Ծուլֆայեան Համբարձումն ու ընկերը, Աբրահամ աղա Թօսունեան, եւ կը խնդրեն որ, իրենց ալ զէնք տրուի։

Հրամանատարը նկատի ունենալով որ անոնք հովիւ են, կը մերժէ խնդրանքը։ Երկու Հաճընցիները միաբերան կը յանդգնին ըսելու։ — « Դուն չես տար, բայց մենք կ՚առնենք »։ Ու կը հեռանան։

Երկու Հաճընցիները կը շրջին Հայոց դիրքերուն շուրջ ու կը սպասեն յարմար առիթին, զէնք մը ճարելու համար։

Այդ առիթը ինքնաբերաբար կը ներկայանայ։ Կռիւը կը սկսի հայ սահմանապահ զօրքերու եւ Թուրքերու միջեւ։ Նախայարձակ կ՚ըլլան Թուրքերը։ Հայոց դիրքերը պաշտպանող երկու հայ զինուորներ, փոխանակ դիմադրելու թշնամիին՝ ընդհակառակն կը թաքնուին ժայռերուն ետին, դասալքութիւն մը որ չի վրիպիր երկու անզէն հովիւներու ուշադրութենէն։ Անակնկալ կը յարձակին երկու դասալիքներուն վրայ, բռնի կը խլեն անոնց զէնքերը։ Ցետոյ դիրք բռնելով, կը սկսին կրակել յառաջացող Թուրքերու վրայ ու փախուստի կը մատնեն։

Ճէպէճեան, որ դէչ գաղափար կազմած էր այս հովիւներուն վրայ, լսելով անոնց յանդուգն արարքը, իր գաղափարը կը փոխէ եւ կը զինէ բոլոր հովիւները, որոնք հերոսաբար կը կռուին՝ փայլ տալով հերոսամարտին։

Հաճընցի լեռնական այդ հովիւը ութսուն տարեկան է հիմա, բայց հակառակ իր հասուն տարիքին՝ ամուր է Հաճնոյ ժայռերուն պէս, ու կ՚աշխատի օրն ի բուն։

ՇԱՍ.— Վիէնի մօտիկ, փոքրիկ գիւղաքաղաք մըն է։ Հակառակ իր նեղ սահմանին՝ դարձած է, բանուորական չէն քաղաք մը։ Ֆրանսայի մեծագոյն պողպատի ձուլարաններէն մին կը գտնուի այստեղ, ուր կ՚աշխատին մօտ 700 երկսեռ բանուորներ, գիշեր ցերեկ։ Գործաւորներուն մեծ տոկոսը օտարներ են։ Ասոնց կարգին, բաւական թիւով Հայեր։

Քաղաքին բնակարանները, ուր կը բնակին գործաւորներ, ութսուն տոկոսով, գործարանին կը պատկանին։

Հոս ունինք հայ գաղութ մը, որ քառասուն տարուան կեանք ունի։ Հաճընցիները մեծամասնութիւն կը կազմեն։ Կան նաեւ Խարբերդցիներ եւ Մարաշցիներ։

Առաջին տասնամեակին, երբ դեռ ազգային ոգին վառ էր գաղթական Հայոց եռանդներուն մէջ, գաղութին մէջ կը տիրէր խանդավառութիւն, ազգային եռանդ, բազմաթիւ միութիւններ, զանազան անուններու տակ, քաղաքական կուսակցութիւններ, բարեսիրական միութիւններ, Հօկ, Վերաշինաց իրար կը խաչաձեւէին։ Դժբախտաբար երկրորդ տասնամեակին սկսաւ թուլանալ այդ ընթացքը։ Նահանջ դէպի ետ։ Երբեմնի այդ չէն գաղութին մէջ, ներկայիս ոչ մրցում կայ, ոչ ալ գործող որեւէ կազմակերպութիւն։ Ամէն ոք լքած ազգային գործը, Մամոնայի ետեւէ կը վազեն բոլորը։ Հաճնոյ Հայր. Միութեան մասնաճիւղը, որ գոյութիւն ունի սկիզբէն ի վեր, եւ անցեալին մէջ շօշափելի գործունէութիւն մը ունեցած է, ներկայիս գրեթէ կազմալուծուած վիճակ մը ունի։ Անոր գոյութեան միակ ապացոյցը կը կազմէ տարին մէկ անգամ ժամ – պատարագ ու մատաղ մատուցանել նահատակաց յիշատակին, տօնելով հերոսամարտի տարեդարձը նեղ շրջանակի մէջ։ Այս Միութիւնը կը պահէր նաեւ ծաղկոց մը հայ երկսեռ մանկանց, ուր 20 – 30 երախաներ կը դեղգեղէին Մեսրոպեան տառերով։ Կ՚իմանանք որ այժմ ծաղկոցն ալ իր դուռները փակած է։ Ի՞նչ է պատճառը։ Նախ ծընողքներու անտարբերութիւնը հանդէպ ազգային գործերուն։ Երկրորդ դպրոցը ղեկավարող անհատներու ներքին անհասկացողութիւնը։ Երրորդ եւ գլխաւոր պատճառը մանկավարժ ուսուցչուհիներու պակասը։ Թերեւս կան ուրիշ լուրջ պատճառներ, որոնք ինծի անծանօթ կը մնան։

Ազգային այս տխուր պատկերը ներկայացնելէ ետք, անկեղծ ըլլանք խոստովանելու թէ ինչ որ Հայը քառասուն տարուան մէջ կորսնցուցած է որոշ յատկանիշեր ազգային գիծով, արձանագրած է քառապատիկ նուաճումներ տնտեսական ասպարէզի մէջ։

Առաջին տասնամեակին գաղթական ամէն Հայ հասարակ բանուոր մըն էր։ Բայց երկրորդ տասնամեակին՝ ընտելանալով հիւրընկալ երկրին լեզուին եւ օրէնքներուն, իր բնածին ընդունակութեամբ, հարթելով ամէն արգելք ու խոչընդոտ երկրորդ հայրենիքի օրինաւոր քաղաքացիներ դարձած, ստեղծած են սեփական տնտեսութիւն, տունի, խանութի, ինքնաշարժներու սեփականատէր են։ Հայուն ձեռներէցութեան ոգին հաստատող հետեւեալ փաստերը կ՚արժէ մատնանշել։ Ունինք բազմաթիւ հայ գործաւորներ, երկու սեռէ, որոնք չորս տասնեակ տարիներ շարունակ աշխատած են միեւնոյն գործարանին մէջ, կուրծք տալով բարոյական արգելքներու։ Այսօր անոնք տեղւոյն քաղաքապետարանին կողմէ վարձատրուած են «Աշխատանքի հերոսի» շքանշաններով։ Շատեր արդէն դադրած են աշխատելէ, տունը հանգիստ նըստած կը վայելեն, տարիներու թափած քրտինքին պտուղը ծերութեան թօշակով։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵՐ.— Գործաւորութենէ բարձրացած Հայեր են անոնք։ Այս փոքր քաղաքի առեւտրական մեծաքանակին հրապարակը Հայերու ձեռքն է։ Ծուլֆայեան եւ որդիք (Հաճընցի), կը զբաղին պտուղի, ընդեղէնի, բանջարեղէնի վաճառականութեամբ, ունին նաեւ նպարեղէնի ընդարձակ վաճառատուն, կառատուն, քանի մը բեռնատար ինքնաշարժեր, հոյակապ երկյարկանի տուներ։ Երկրորդը, դարձեալ Հաճընցի, Կ. Գառօհաննէսեան եւ որդիք։ Ունին եղանակին համապատասխան առեւտրական գործառնութիւն, ձմեռը ձմրան ծաղիկ, իսկ ամառը թարմ պտուղ։ Խոշոր ինքնաշարժներով մինչեւ նահանգներու տօնավաճառները կը փոխադրեն թոնոներով պտուղ։ Հարկ է յիշել որ Տէր եւ Տիկին Գառօհաննէսեան 1914ի եղեռնէն հրաշքով փրկուած Այրիլեան Սաներ են։ Այստեղ կայ նպարավաճառ մը, Պէտէրեան (Հաճընցի)։ Ինքնաշարժ նորոգող մեքենագէտ մը (Հաճըն), կօշիկ նորոգող մը, Շահպազեան, նոյնպէս Այրիլեան Սաներ։ Շրջուն վաճառորդներ,— Տօնիկեան եւ որդիք (Խարբերդցի), Թորոսեան եւ որդիք (Այնթապցի), Մանթճեան եւ որդիք (Մարաշցի)։ Երկրորդ ծաղկավաճառ մը, Գարայեան։

Ժամանակին Շաս ունեցած է Դաշնակցական եւ Հնչակեան խումբեր, եւ Բարեգործականի մասնաճիւղ մը։ Բայց ներկայիս կան անհատ կուսակցականներ միայն։

Շասէն քանի մը քիլոմեթր դէպի Լիոն, կայ Ֆեզէն, գիւղը, ուր եւ շրջակաները կ՚ապրին քանի մը տնուոր Հայեր, բոլորն ալ բարեկեցիկ ու գործատէր։ Թ. Կարապետեան, Խարբերդցի, սափրիչ ու տանտէր, գիր ու գրականութիւն սիրող Հայ մը։ Պ. Գրիգորեան, պտուղի առեւտրական։ Հ. Ապրանեան սափրիչ, Պօղոսեան եւ ուրիշներ։

Վերջին պահուն լսեցի երկու լուր, մին ուրախառիթ, իսկ միւսը ցաւալի։ Շասի գործարանը աղուելով տնտեսական տագնապէն, ազատ արձակած է երեք տասնեակ բանուորներ, բոլորն ալ վաստակաւոր ու տարեց, որոնց մաս կը կազմէ նաեւ Հայ մը։

— Ֆրանսա ծնած, մեծցած խումբ մը Հաճընցի երիտասարդներ, ի մի գալով կազմած են Երիտասարդաց Միութիւն մը, որոնց նպատակն է իրենց հայրերուն ձգած գործը շարունակել, լրումին հասցնել։ Հրապարակ պիտի գան դաշտահանդէսով մը։

Ուժ, կորով, յարատեւութիւն կը մաղթենք Հաճընցի այս ձեռներէց կորիւններուն։

ԱՆՑՈՐԴ

ԵՐԼՏՐՋԻ ՊՈՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

...թէ նոյն քանդիչ գործիքները գրաւուեցան եւ թէ, իրենք մէկիկ մէկիկ ձերբակալուեցան եւ յանձնուեցան դատարան։

Այս առթիւ, Հելլէն կառավարութեան ձգած թուղթերուն եւ նամակնե– րուն մէջ «Տօքթօր Թոմաքօ Զարդարեան» ստորագրութեամբ եւ Յուլիս 27 թուակիր նամակի մը մէջ հետեւեալ հատուածը կար. «Յաջողուած է գոյքերը ապահով տեղ մը յանձնուիլ. բայց կարծես շար– ժում մը արգելք կը հանդիսանայ մեր բոլոր կազմակերպութիւններուն դէմ եւ մեր բոլոր ձեռնարկները ապարդիւն կը մնան։ Գտնուեցաւ նաեւ Ժընեւի Հայ յեղափոխական ընկերութեան կնիքով, 1905 Յուլիս 25 թուակիր եւ «Քրիս» անունին ուղղուած նամակ մը, որուն լուսանցքին վրայ գրուած էր. «Սաֆօ եւ Ռուպինա ողջամբ եկան եւ հոս կը գտնուին»։

Պաշտօնական տեղեկութիւններէ հասկցուեցաւ որ այս նամակներուն մէջ յիշատակուած գոյքը եղեռնական արարքին օրը գործածուած հրանիւթն է, որուն մնացած մասը չէր գտնուած. իսկ Քրիսթն ալ բուն իսկ Ֆիլիպպէի բնակիչներէն եղող Սիլվիօ Րիչչիի իսկական անունն էր։ Քննութեամբ հասկցուեցաւ նաեւ որ նոյն Սիլվիօ Րիչչի, դէպքէն օր մը առաջ Պիրէոն փախած է եւ նոյն պահուն հոն հասնող Ժընեւի յեղափոխական ընկերութեան ստորագրութեամբ վերոյիշեալ նամակը կը պատկանէր Սիլվիօ Րիչչիի, որ ամէն գործողութիւններու եւ ընթացքներու մասին տեղեկութիւն կ՚առնէր։

Ամբաստանեալ Ժօրիս ալ յայտնեց թէ «Սաֆօ» անունը Լիփա Րիփսի անունն է ընկերութեան մօտ, որով հաստատուեցաւ որ Ժընեւի ընկերութիւնը այդ նամակով կը ծանուցանէր դէպքին օրը Պոլիսէն բացակայ գտնուող Սիլվիօ Րիչչիի թէ Սաֆօ, այսինքն Լիփա Րիփս եւ Ռուպինա Ֆայն, յաջողած են Պոլիսէն փախչիլ եւ ողջամբ ժամանել Ժընեւ։

Այս պաշտօնական տեղեկութեան վրայ նկատի առնուեցաւ թէ մնացորդ մէկինքները ո՞ւր պահած կրնայ ըլլալ Սիլվիօ Րիչչի, որ «իրեն համար ապահով» տեղ մը կը նկատուէր։

Լսուած ըլլալով որ այդ անիծեալ Սիլվիօ Րիչչին Բերա, Շիշհանէ պահականոցին մօտ, աւստրիական հիւանդանոցին մօտերը տուն մը կ՚երթար, քննութիւն մը բացուեցաւ, երեւան հանելու համար նաեւ թէ յիշեալը դեռ որո՞նց հետ յարաբերութեան մտած եւ մէկինքները ինչպէս եւ ո՞ւր տեղուանքը յաջողած է պահել։

Այսպէս կանչուեցաւ եւ հարցաքննուեցաւ հելլենահպատակ Մառի Փասքալ անուն կինը, որ Սիլվիօ Րիչչիի հետ ունեցած իր սիրային յարաբերութեան բերմամբ կը կարծուէր թէ կարգ մը պարագաներու տեղեակ է, եւ որուն անունն ալ յիշատակած էր Ժօրիս իր խոստովանութեան մէջ։

Մառի Փասքալ խոստովանեցաւ Սիլվիօ Րիչչիի հետ ունեցած յարաբերութիւնները՝ քանի որ յիշեալը ատեն մը իր մօրաքրոջը տունը բնակած էր եւ ինք ալ հոն գտնուելով մտերմացած էին։ Մառի յայտնեց թէ օր մը տեսաւ, որ Սիլվիօ Րիչչի իր մահճակալին տակ կը զետեղէր բերանը լայն եւ յատակը նեղկակ, խաղողի կողովի ձեւով կողովիկ մը, գաղտնօրէ գայն քննեց եւ հասկցաւ, որ մէջը կար 15 հատի չափ փշտիկաւոր ռումբ, ասոնց վնասակար բաներ ըլլալը գիտնալով՝ անմիջապէս ազդարարեց Սիլվիոյի որ տունէն այլուր փոխադրէ զանոնք։ Ան ալ անմիջապէս զանոնք թիթեղեայ տուփերու մէջ զետեղելով տունէն դուրս հանեց. օր մը դարձեալ fosheaf? նման ձեւով, մէկը մեծ ու մէկը պզտիկ երկու սնտուկ բերաւ, որոնց մէջը կարգ մը ծըրարներ կային. Սիլվիօ ասոնց համար ալ յայտնեց թէ աւստրիական հիւանդանոցին յանձնուելու համար իբր յանձնակատար բերել տուած միջատասպան փոշի են. ինք ասոր հաւատաց եւ Սիլվիոյի զեկոյցին վրայ, զանոնք երկու անգամէն տարաւ յանձնեց աւստրիական հիւանդանոցին մէջ Հայազգի դռնապանի մը, որուն կերպարանքը բացատրած էր իրեն Րիչչի։

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Ռընէ Թէրզեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Սէտէֆ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հայկ Թէրզեան, զաւակը եւ թոռները, Այրի Տիկին Տամլա եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Հրաչ Մերսէյեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Մերսէյեան եւ աղջիկը, եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց հօր եւ մօր, մեծ հօր և մեծ մօր, եղբօր եւ հարսին, քրոջ եւ փեսային՝

ԱՐԱՄ ԵՒ ՎԱՐԴԱՆՈՅՇ ԹԷՐԶԵԱՆԻ

եղերական մահերը որոնք պատահեցան Կիրակի առաւօտ, կառքի ծանր արկածի մը հետեւանքով:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Չորեքշաբթի, ժամը 16ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Սէն Քլուի գերեզմանատունը:

Որեւէ մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՍԹՐԱԶՊՈՒՐԿ.— Քարուկեան ընտանիքը ցաւով կը ծանուցանէ կսկծալի մահը՝

ԹԱԳՈՒՀԻ ՔԱՐՈՒԿԵԱՆԻ

(Ծնեալ Գանեան, Բինկեանցի)

որ պատահեցաւ Յուլիս 21ին, տեղւոյն Ազգ. հիւանդանոցը: Յուղարկաւորութիւնը՝ այսօր Չորեքշաբթի առաւօտ, ժամը 8ին:

9 Րիւ տիւ Մառէ Քակենէֆ Սթրազպուրկ — (Պա – Ռէն):

··· ՖՐԱՆՍ 1 ··· ՅՈՒԼԻՍ 24 ···

FRANCE - I
« LES HEURES ARMENIENNES »

ՌՈՒԲԷՆ ՄԵԼԻՔ – ԵՒԱ ԿՐԻԼԻՔԷԶ
պատրաստած են
« Հայկական կէս ժամը »

Չորեքշաբթի՝ Յուլիս 24, ժ. ը 22·20

Յայտագրին գրական բաժնին մէջ՝ Սայաթ – Նովա, Վարուժան, Զարենց, Թէքէեան ...:

Ֆրանսերէն կ՚արտասանէ՝

ՍԵՐԺ ՌԵԺԻԱՆԻ

ԺԱՄԸ 22·20 ··· ՅՈՒԼԻՍ 24

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ 66ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ԱՆԻ կոմիտէին կողմէ, այս Կիրակի ամբողջ օրը, Թանըրիին գիմացի դաշտը (լուացարանին ետեւ):

Կը նախագահէ Ընկ. Կ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ
Կը խօսի Ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական բաժին: Կը մասնակցին ընկերուհի Մ. Կարապետեան (Տէսինէն), Նոր Սերունդը, Հ. Մ. Ը. Մ. ը եւն:

Երգ, հայկական պարեր, արտասանութիւններ:

Ճոխ պիւֆէ: Շամփուրով խորոված:

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի:

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Դրօ» մասնաճիւղին:

Այս Կիրակի ամբողջ օրը Կապլյոնի սրճարանին զովասուն պարտէզին մէջ:

Բարձրախօս, գեղարուեստական բաժին, սիրուն անակնկալներ:

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրուած միս եւ այլ ադանդերներ մատչելի գիներով:

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ շրջանի Հայութիւնը անխտիր:

Անձրեւի պարագային ապահով պատսպարան:

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1963–1964 Տարեշրջան

Կ՚ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ, որոնք ունին իրենց տարիքին համապատասխան նաեւ ուսումնական աստիճան:

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեանց համար դիմել՝

Direction du Petit Séminaire Arménien
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél· 963.01.72

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1963 – 1964 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին դրկել իրենց զաւակները պէտք է այժմէն իսկ դիմում կատարեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Ա.— ՖՐԱՆՍԱԿԱՆԸ, որ տասացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով —:

Բ.— ՀԱՅԿԱԿԱՆԸ, որ կ՚օժտէ սանուհիները հայադիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ՚ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութեանց համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Tél : 927-01-72

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ՚ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Յուլիս 7ի դաշտահանդէսի օրուան, դպրոցի տղոց մրցանակաբաշխութեան առթիւ եղած նուիրատուութիւնը հետեւեալներէ. Ազգ. Միութիւն 70 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Թիւթիւնճեան եւ Զատիկեան 30ական,, Տէր եւ Տիկին Գումնուեան քսան, Տիկին Անտոնեան եւ զաւակունք 25, Պ. Պ. Աւետիքեան, Սաւալեան, Տիկին Մարգարեան, Տէր եւ Տիկին Սիսլեան, Ստանպուլեան, Միքայէլեան, Նահապետեան, Չիֆթճեան, Քիւրէճեան, Ծ. Արապեան Մ. Փիլաւճեան, փոքրիկներ Ժօժօ եւ Պեսիկ Քիւրէճեան, Խ. Կիւրիւնեան, Վ. Խաչատուրեան (Ռընաժ) մի ոմն տասնական, Պ. Կարպիս Քէսթէքեան (Լանսէ) Տիկին Ալթունեան, Օր. Յովակիմեան, Տէր եւ Տիկին Գույումճեան, Տիկին Պ. Մուրատեան, Պ. Արման Պոյհինգական ֆրանք:

Այս առիթով Պ. Պօղոս Տէր–Մարկոսեան իր ողբացեալ մօր այրի Տիկին Սուլթան Տէր – Մարկոսեանի կսկծալի մահուան առթիւ կը նուիրէ դպրոցի ֆոնտին (Ռընաժ) քսան ֆրանք: Ընդհ. գումար 395 ֆրանք:

ՊԱՀԱՊԱՆ Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Հանրային շէնքի մը համար կ՚ուզուի պահապան մը:

Մանրամասնութեանց համար դիմել խմբագրատուն, կէսօրէ վերջերը ժամը 15էն 19:

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ, Հ. Մ. Ը. Մ.

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտահանդէսը այս Կիրակի ամբողջ օրը Օբէլ տէ Կրոթի անտառին մէջ «Թոռուա – Լիւք»: Առատ կերուխում, շամփուրով խորոված:

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Մարսէյլի Նոր Սերունդի խումբերը:

Նուագախումբ Համօ, Պարոյր եւ Կիկօ:

Երթեւեկի միջոց, Քանըպիէրէն տանել 7 թիւ օթօքարը եւ իջնել վերջաւորութեան (3 Լիւf):

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄԻՍ

LES SABLES D'OLONNE

(Vendée)

Ծովու լոգանք, խաղեր, դասախօսութիւններ, գեղարուեստական երեկոներ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԵՑԷՔ ՓՈՒԹՈՎ

ՓԱՐԻԶ.— Ուրբաթ օրերը, ժամը 18·30 – 20·30 եւ Շաբաթ օրերը՝ 15էն 19, Մշակոյթի Տուն, 17, Rue Bleue, PARIS (9e)
ԼԻՈՆ.— ՕՐ. ՇԱՔԷ ՂԱԶԱՐԵԱՆ, 35 Րիւ Շըվրէօյլ,
ՏԷՍԻՆ.— Ժ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ, 16 Րիւ Պրանլի
ՎԻԷՆ.— ՕՐ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, 11 Րիւ տէ Սելէսթ,
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— ՕՐ. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ, 2 Պուլվ. Շառլ տը Կոլ
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ա. ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ, 57 Րիւ Թառանթէզ
ՎԱԼԱՆՍ.— ՕՐ. ԽԱԶԷՐԵԱՆ, 28, Քօթ տէ Շափըլիէ
ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Խ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ, 24 Քուռ Պեռիա
ՆԻՍ.— ՕՐ. Շ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, 19, Պուլվ. Մանեան
ՊՈՌՏՕ.— ՕՐ. ԻԶԳԱԼԱՑԵԱՆ, 7 Րիւ Փորթ – Պաս
ԱՎԻՆԵՕՆ.— ՕՐ. Ժ. ՀԱԼԱՃԵԱՆ, Պետարիտ
ՊՕՄՈՆ.— Մ. ԳՈՒԼՈՒՄԵԱՆ, 17 Պուլվ. Վօfուա
ՍԷՆ ԼՈՒ.— ՕՐ. ՓԻԼԻԿԵԱՆ, 126 Պուլվ. Քէյրէլ
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գ. ՊԱՊԵԱՆ, 7 – 9 Րիւ Կրինիան
ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Կ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, 3 Պուլվ. Արարատ

ԳԻՆ՝ 310 ՖՐԱՆՔ

ԿԱՆԽԱՎՃԱՐ. — Սեփական միջոցներով եկողներէն՝ 50 ֆրանք:

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է···· ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք···· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
եթէ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47
11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ տասնըհինգ կարգ ներկեր: Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիf — ծածկոցներ. —
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 25 ՅՈՒԼԻՍ

JEUDI 25 JUILLET 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9665

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9665

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՐՑՈՒՄԻ ԵԼԱԾ ԵՆ

Անանկութեան դուռը հասած Թուրքիան ոչնչացնելու եւ ամէն գնով զայն սիրաշահելու համար իրարու հետ մրցումի ելած են արեւելեան եւ արեւմտեան հակամարտ երկու ճակատները :

Ինչ հեգնութիւն : Քաղաքական բոլոր հարցերու մասին անոնք տարակարծիք են. տարիներով չունին կը հատցնեն իրար համոզելու եւ համաձայնութեան եզր մը գտնելու համար : Սակայն Թուրքիոյ օգնելու խնդրին մէջ միացեալ ճակատ կը կազմեն :

Հարկ չկայ հեռուները երթալու —եւ գրգռելու այն օժանդակութիւնները, որոնք համաշխարհային առաջին պատերազմի վաղորդայնին չռայլուեցան Մուսթաֆա Քեմալին : Այս խորամանկ Թուրքը յաջողած էր ապահովել Լենինի աջակցութիւնը : Դաշնակիցները փութացին իրենք ալ աջակցիլ քեմալական շարժումին, որպէսզի Թուրքերը բոլորովին բոլշեւիկներուն գիրկը չիյնան : Պրիան կիլիկիան նուիրեց անոնց այս նկատումով :

Արդիւնքը յայտնի է : Աթաթիւրք բոլորին ալ քիթին խնդաց եւ օսմանեան կայսրութեան աւերակներուն վրայ յաջողեցաւ նոր Թուրքիա մը կառուցանել : Սեւրի փոխարէն Լօզանը պարտադրեց յաղթական դաշնակիցներուն :

Նոյնն է այսօր կացութիւնը : Մ. Քեմալի ժառանգորդները նոյն խորամանկ քաղաքականութեան կը հետեւին : Ծեր աղուէս Իսմէթ Ինէօնիւն պոչ կը խաղցնէ թշնամիին թէ բարեկամին : Ու կը յաջողի ապահովել արեւելքի եւ արեւմուտքի օժանդակութիւնը միաժամանակ :

«Թրումըն»ի վարդապետութիւնը ծընունդ առաւ Հալէպի օրով, երբ Ինէօնիւ նախագահութեան նախագահ էր : Իրականին մէջ Իսմէթ նկատուած էր Մոսկուայի մարդը : Ուրեմն երկու լարի վըրայ կը խաղար :

Ատլանտեան Ուխտին մէջ մտնելով, Թուրքիա դարձած է յաւիտենական նըպաստընկալ մը դաշնակիցներու կոնակին վրայ : Հասարակաց Շուկային մտեցաւ՝ Գերմանիոյ, Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Պելժիոյ, Լիւքսէմպուրկի եւ Հոլանտայի տնտեսական օժանդակութենէն օգտուելու համար :

Ատլանտեան ղանձեան տակառին մէջ նոր գումարներ պիտի տեղան դարձեալ : Նիւ Եորքը ի վերայ մեղաց :

Նոր պարտքերը աւելցո՛ւր հին պարտքերուն վրայ :

Վաթսունեւհինգ միլիոն տոլարի պարտք ունի արդէն Ֆրանսայի, հիմա նոր գումարներ պիտի ստանայ անկէ :

Վարչապետ Փոմփիտուի եւ արտաքին նախարար Քուվ տը Միւրվիլի Անգարա այցելութիւնը առիթ ընծայեց այս երկրի արտաքին եւ ձայնափիւռին՝ գովքը ընելու Թուրքիոյ : Ցիշեցին այս առթիւ, որ դարաւոր բարեկամութիւն մը, Ֆրանսա Ա.էն սկսեալ, իրարու կը կապէ երկու երկիրները :

Քաղաքականութեան մէջ ներելի է ամէն բան : Շատո՛նց մոռցուած է արդէն այն ժամանակը, երբ Թուրքիա հինգ միլիոն ոսկի փոխ առաւ Ֆրանսայէն, քանի մը ամիս վերջ պատերազմ յայտարարելու համար այս երկրին դէմ, որ այդ օրերուն կենաց եւ մահու կռիւ կը մղէր Գերմանիոյ դէմ :

Յետոյ մինչեւ 1920 հազարաւոր զոհեր տուաւ Ֆրանսա՝ Տարտանէլի, Մակեդոնիոյ եւ Կիլիկիոյ մէջ, ինքնապաշտպանութեան կռիւ մղելով Թուրքիոյ դէմ : Արեւմուտքի նիւթական ու բարոյական օժանդակութիւնը ապահովելէ վերջ, Ինէօնիւ յարաբերութիւնները սեր

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՍՈՒՐԻԱ ԵԳԻՊՏՈՍ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

ՆԱՍԸՐԻ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

Սուրիոյ կառավարութեան պաշտօնական բանբերը մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարեց թէ Նասըր ճառը վճռական կերպով կը լուծէր Ապրիլ 17ի համաձայնութիւնը որ հիմնած էր Եգիպտոսի, Իրաքի եւ Սուրիոյ եռեակ միութիւնը :

Տեղեկատուութեան նախարարը անդրադարձած է նաեւ այն խօսակցութեանց որոնք տեղի ունեցած են Աղեքսանդրիոյ մէջ Նասըրի եւ սուրիական պատուիրակութեան միջեւ եւ չեշտած.— «Երբ Եգիպտոս հասանք, մտահոգիչ լուրեր ստացանք Դամասկոսէն ուր ապըստամբական շարժումը ծայր տուած էր : Հակառակ այս պարագային, պնդեցինք Նասըրի մօտ որ խօսակցութիւնները տեղի ունենանի արդարեւ լսած էինք «Ժողովրդական Ուժերու Միութեան» մարդքի պարագլուխ՝ Մահմի Պէյ Պարքայէն, Դամասկոսէն անցած ատեն որ Նասըր մըտադիր էր լուծելու եռեակ համաձայնութիւնները, Յուլիս 22ի իր ճառին մէջ եթէ նասըրական սպաները կրկին ետ չառնուէին սուրիական բանակին մէջ : Այն ատեն, շարունակած է տեղեկատուութեան նախարարը, առաջարկեցինք նախագահ Նասըրի որ սուրիական կառավարութեան մէջ առնենք նասըրամիտտարրեր : Նասըր պատասխանեց թէ այդ ձեւէն աւելի կը նախընտրէր մէկ շարժումի մը ստեղծումը, որ իր մէջ համախմբէ արաբ ընկերվարական ուժերը : Կ'առաջարկէր նաեւ որ այդ շարժումը իր ղեկավարութեան տակ դրուէր » :

Սամի էլ Ճունտի աւելցուցած է թէ առաջարկած են Նասըրի որ շարժումը հիմնեն մեկնելով Պաասէն եւ արաբ ընկերվարական միութենէն, բայց բայցարձակապէս մերժած է :

Ներկայ օտար լրագրողները հարցուցած են տեղեկատուութեան նախարարին թէ Սուրիա նոր չփումներ կը փնտռէ՞ր Գահիրէի հետ : Նախարարը պատասխանած է թէ այդ վարկածն ալ պիտի ուսումնասիրուի, ի յառաջագունէ մէկ կողմ դրուած չէ եթէ Եգիպտոս համաձայնի :

Կառավարութեան բանբերը կարգ մը մանրամասնութիւններ ալ տուած է վարչաձեւին դէմ եղած դաւին մասին : Ցայտնած է թէ կառավարական շէնքերու վրայ յարձակողներու թիւը մօտաւորապէս երկու հազար էր, Յուլիս 18ին : Նախարարը մերժեց ըսել թէ պատասխանատուութեան ի՞նչ բաժին կ'իյնայ Նասըրին այս խնդրին մէջ եւ չեշտեց միայն. — «Քննութիւն մը կը կատարուի, արդիւնքները պաշտօնապէս պիտի հաղորդուին եւ ոչ մէկ կէտ մութին մէջ պիտի մնայ » :

Եգիպտական յեղափոխութեան ժԱ. տարեդարձին առթիւ նախագահ Նասըր երկյարկանի հրթիռ մը ներկայացուցած է եւ յայտարարած թէ Եգիպտոս շինած է նաեւ իր առաջին ընծայեան : Ժողովուրդը դիտած է նաեւ «Միկ 21» օդանաւեր եւ բազմաթիւ արդիական զէնքեր :

տացուցած է նաեւ Մոսկուայի հետ :

Փա՛ստ Խրուշչեւի յայտարարութիւնները, որոնց արձագանգ եղեր էինք արդէն :

Սակայն կ'արժէ կրկին անդրադառնալ անոնց :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Նորին Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Յունիսի 29էն մինչեւ Յուլիսի 2ը հովուապետական այցելութիւն տուեց Շիրակի թեմին :

Նորին Վեհափառութեան ուղեկցում էին Գերշ. Տ. Ասողիկ Եպիսկոպոսը, Վիրահայոց թեմի առաջնորդ Գերշ. Տ. Կոմիտաս Եպիսկոպոսը եւ Մայր Աթոռի միաբաններ Տ. Մեսրոպ Վարդապետը եւ գաւազանակիր Տ. Արսէն Արեգյան :

Լենինականի երկաթուղային կայարանում Վեհափառ Հայրապետին դիմաւորեցին թեմի քահանայից դասը, թեմական Խորհրդի անդամները եւ հաւատացեալների խուռն բազմութիւն թեմակալ Առաջնորդ Գերշ. Տ. Մաշտոց Եպիսկոպոսի գլխաւորութեամբ, ինչպէս եւ Հայկական Ս. Ս. Ռ. Մինիստրների Սովետին առընթեր Հայ Եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահի տեղակալ Սուրէն Յովհաննիսեանը եւ Լենինականի քաղաքային Սովետի նախագահի տեղակալ Յ. Յովհաննիսեանը :

Նորին Սրբութիւնը Կիրակի, Յունիսի 30ին Լենինականի Ս. Աստուածածին Մայր Եկեղեցում մատուցեց Ս. պատարագ եւ քարոզեց ի ներկայութեան խուռներամ հաւատացեալ ժողովրդի :

Յուլիսի մէկին Նորին Ս. Օծութիւնն իր շքախմբով այցելեց Մարմաշէնի պատմական վանքը, եւ ապա Լենինականի գուլպայի գործարանը : Նոյն օրը Վեհափառ Հայրապետը այցելութիւն տուեց Լենինականի քաղաքային Սովետին, ուր ընդունուեց Քաղաքային Սովետի ղեկավար ամբողջ կազմի կողմից նախագահ Ա. Մանուչեանի գլխաւորութեամբ : Տեղի ունեցաւ բարեկամական ջերմ զըրոյց եւ հիւրասիրութիւն :

Նոյն օրը Նորին Սրբութիւնը մեկնեց Կիրովականի եւ Երեւանի տեղի Ս. Աստուածածին եկեղեցում նախագահեց ժամերգութեան : Հոծ բազմութեան ներկայութեան Վեհափառը խօսեց հաւատացեալ ժողովուրդին եւ տուեց իր պատգամը :

Յուլիսի 2ին Նորին Ս. Օծութիւնը այցելեց Կիրովականի նորակառոյց արհեստական մետաքսաթելի գործարանը եւ արհեստական պարարտանիւթերի գործարանը :

Վեհափառ Հայրապետն այցելութիւն տուեց Կիրովականի Քաղաքային Սովետին ուր ընդունուեց քաղաքային սովետի ղեկավար կազմի կողմից, գլխաւորութեամբ քաղաքային Սովետի նախագահ Շ. Վարդումեանի : Տեղի ունեցաւ ջերմ բարեկամական զրոյց եւ հիւրասիրութիւն :

Նոյն օրը Վեհափառ հայրապետը Դիլիջանի եւ Սեւանի վրայով վերադարձաւ Մայր Աթոռ :

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ եւ Թունուզի միջեւ վէպաները ջնջուած են :

ՍԱՅԿՈՆԻ մէջ կրօնական կռիւները կը շարունակուին : Մեծ դիտունի մը մայրը՝ Տիէն Հէն (նուիրագործուած ծաղիկ) մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարեց թէ ինք ալ մտադիր է ողջ-ողջ այրուելու պուտտայականներու դատին համար :

ՖՐԱՆՔՕ-ՄԱՐՈՔԵԱՆ նոր համաձայնութիւն մը ստորագրած է ըստ որուն

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը արձակուրդի մեկնող իր յարգելի բաժանորդներուն ուշադրութեան կը յանձնէ թէ հակառակ իր փափաքին, անկարելիութեան մէջ է ՅՈՒԼԻՍ եւ ՕԳՈՍՏՈՍ ամիսներու ընթացքին, հասցէի առժամեայ փոփոխութիւններ կատարելու :

Թերթիս պաշտօնէութեան արձակուրդը արդէն զգալապէս կը դժուարացնէ տպագրական եւ առաքման մեր աշխատանքները, այնպէս որ վարչութիւնս ի վիճակի չէ յաւելեալ աշխատանքներ ըստանձնելու, որոնց համար ոեւէ պաշտօնեայ չունի :

Անգամ մը եւս խնդրելով մեր բաժանորդներէն որ ներողամիտ ըլլան, կը թելադրենք որ իրենց անձնական միջոցներով կարգադրութիւններ ընեն, արձակուրդի վայրը ստանալու համար Յառաջը, բայց ոչ մէկ դիմում, ոչ ալ դրամական առաքում ընեն թերթիս, այս նըպատակաւ :

Վստահ ենք որ մեր հաւատարիմ բաժանորդները լաւ պիտի հասկնան նման ակամայ կարգադրութեան մը պատճառները եւ մեր կողմէ որեւէ չկամութեան պիտի չվերագրեն զայն : Մեր ընթերցողները գիտեն թէ ինչ զոհողութիւններ կը ստանձնէ Յառաջ լոյս տեսնելու համար ամէնուն արձակուրդի շրջանին, փոխանակ ինք ալ այդ օրերուն հրատարակութիւնը դադրեցնելու : Մեր ընթերցողներն ու բարեկամները պիտի չուզէին անշուշտ ալ աւելի ծանրաբեռնել թերթիս տնօրէնութիւնը :

Շնորհակալութիւններով

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

×

ՀԱԿԱՌԱԿ ԱՄՍՈՒԸ ՄԸ Ի ՎԵՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՈՂ ՎԵՐՈՅԻՇԵԱԼ ԱԶԴԻՆ, ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՀԱՍՑԷՆԵՐ ՂՐԿԵԼ ՄԵԶԻ, ԱՌԺԱՅԵԱՅ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ : ԿԸ ՑԱՒԻՆՔ ՈՐ ԸՆԹԱՑՔ ՉԵՆՔ ԿՐՆԱԼ ՏԱԼ ՆՄԱՆ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐՈՒ :

Փարիզի տուած օժանդակութիւնը պիտի աւելնայ : Ընթացիք տարուան մէջ 210 միլիոնի ուղղակի օգնութիւն մը եղած էր եւ հարիւր միլիոն ալ «վարկ – ապահովութիւն » ձեւին տակ, 90 միլիոնի յաւելումով մը որ չէր օգտագործուած :

ՏԵՐԱԿՈՅՏԸ 36ի դէմ 203 ձայնով մերժեց կառավարական օրինագիծը որ կը պահանջէ հինգ օր առաջ լուր տալ գործադուլի մը պարագային : Շատ խիստ խօսած է մանաւանդ Ժողովրդական Շարժումի անդամ՝ Քոլէն որ վերլուծած է տագնապին բուն պատճառները :

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ Խորհուրդը լսած է վարչապետ Փոմփիտուի զեկուցումը Անգարայի մէջ ունեցած խօսակցութեանց մասին : Ճամբորդութեան նպատակն էր վերահաստատել կապերը որ ժամանակին հետ թուլցած էին եւ ֆրանսական ներկայութիւն մը ցոյց տալ Թուրքիոյ մէջ :

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ Խորհուրդին մէջ, Մոնժի Սլիմ խիստ յարձակում մը բրաւ Փորթուկալի կառավարութեան դէմ, Անկոլայի հարցին առնչութեամբ :

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ծաղում ունեցող ամերիկացի մը որ գաղտնի սպասարկութեանց կը պատկանի Մոսկուա ապաստանած է : Ուաշինկթընէն կը հաղեն թէ ենթական իրենց պաշտօնեայ եղած է միայն 1957էն 1959 եւ ճամբու դրուած մըտային խանգարումներու պատճառաւ :

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ

ՀԻՆ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԳԻՏԱՀԵՏԱԶՕՏԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Բ.

Մատենադարանը բազմաթիւ աշխատութիւններ հրատարակեց նաեւ մեծ թիւով ռուսերէն լեզուով իր ռուս ընթերցողներուն համար :

Մատենադարանի շուրջ հաւաքուած են ընկերային գիտութիւններու զանազան բնագաւառներէ գիտնականներ, պատմագէտներ, բանասէրներ, գրականութեան եւ արուեստի պատմաբաններ, փիլիսոփաներ, արեւելագէտներ եւայլն, բոլորն ալ բազմաթիւ աշխատութիւններու հեղինակ գիտնականներ, ինչպէս՝ Շուշանիկ Նազարեան, Ասատուր Մնացականեան, Սէն Արեւշատեան, Յ. Անասեան, Ա. Փափազեան, Սուրէն Գոլանջեան, Ս. Լալաֆարեան, Է. Տէր-Մինասեան, Էմ. Պիվազեան, Վ. Ձալոյեան, Ա. Կչոյեան, Լ. Խաչերեան, Վ. Գրիգորեան եւ ուրիշներ, որոնց անունները մեզի անծանօթ կը մնան :

Մատենադարանը մինչեւ այսօր հրատարակած է բազմաթիւ կարեւոր աշխատութիւններ, զորս պիտի փորձենք ներկայացնել ստորեւ, առանց քննադատօրէն մօտենալու անոնց, մեր այս յօդուածին հետապնդած նպատակը ըլլալով Մատենադարանի գիտական գործունէութեան ընդհանուր պատկերին ներկայացումը :

Այս հաստատութեան հրատարակած մեծ աշխատութիւններէն են (պիտի նշենք նաեւ այն գործերը, զորս հրատարակած են ուրիշներ հիմնարկութիւններ եւս, հիմնուելով Մատենադարանի աղբիւրներուն վրայ), Լեւոն Խաչիկեանի երկու մեծ գործերը՝ (ԺԴ. դարու հայերէն ձեռագրերի յիշատակարաններ»ը (Ա. հատոր 1955ին եւ Բ. հատորը 1959ին) : Ուրիշ մեծ աշխատութիւն մըն է Վ. Յակոբեանի «Մանր ժամանակագրութիւններ ԺԳ. - ԺԸ. դարերի» գործը, որուն առաջին հատորը լոյս տեսաւ 1951ին, իսկ երկրորդը՝ 1956ին : Մատենադարանի աշխատակիցներէն Յ. Անասեան սկըսաւ «Հայկական մատենագրութիւն Ե. - ԺԸ. դարերի» խորագրով եւ տասը հատորներով լոյս տեսնելիք աշխատութիւն մը — հայկական ընդարձակ մատենագրութիւն մը, որ իր տեսակին մէջ եզակի է եւ որուն վեց հարիւր էջերէ բաղկացած առաջին հատորը հրատարակուեցաւ 1959ին :

Մատենադարանը եւ անոր շուրջը հաւաքուած գիտնականները հրատարակեցին հնագարեան եւ միջնադարեան հայ պատմաբաններու շարք մը աշխատութիւնները : Մէկ կողմ ձգելով պատմութեան բնագաւառէն հրատարակուած հին գործերը, պիտի նշենք միայն վերջին տարիներու ընթացքին լոյս տեսած աշխատութիւնները : Անոնց շարքէն է Եղիշէի «Վասն Վարդանայ եւ Հայոց պատերազմի» երկին քննադատական կարեւոր աշխատութիւնը (1957), զոր կը պարտինք՝ Ե. Տէր Մինասեանի եւ որ հրատարակուեցաւ Լ. Խաչիկեանի խմբագրութեամբ : Մատենադարանի հրատարակած ուրիշ մէկ կարեւոր աշխատութիւնն է Կիրակոս Գանձակեցիի «Պատմութիւն Հայոց» գրքի քննադատական հրատարակութիւնը, որ Կ. Օհանջանեանի խնամքով լոյս տեսաւ 1961ին, 426 էջերով : Նոյն տարուան ընթացքին Մատենադարանը հրատարակեց քննադատական աշխատութիւն մը Արիստակէս Լաստիվերտցիի պատմութեան մասին, ուր ներկայացուած են Անիի թագաւորութեան անկման շրջանը եւ Սելճուքեան ներխուժման տարիները : «Արիստակէս Լաստիվերցւոյ պատմութեան» այս հրատարակութիւնը կատարուեցաւ Յովսէփ Օրբէլիի նախկին աշակերտ եւ յետոյ անոր աշխատակից եւ յայտնի բիւզանդագէտ Կարէն Եուզբաշեանի խնամքով :

Այս երեք աշխատութիւնները արժանի են յատուկ եւ ընդարձակ քննարկման : Հ. Փափազեան, որ յայտնի իրանագէտ մըն է եւ Մատենադարանի աշխատակից, այս հաստատութեան գործունէութեան շրջանակին մէջ հրատարակեց երկու հատորով շատ հետաքրքրական փաստաթուղթեր, որոնք կը գտնուէին Մատենադարանին մէջ եւ կը վերաբերէին ԺԵ. - ԺԷ. դարերու Հայերու տնտեսական կեանքին : Հատորները խորագրուած են «Մատենադարանի պարսկերէն վաւերագրերը» (1956) եւ «Ա. Հրովարտակներ» (1959) :

Քանի որ պատմութեան բնագաւառին մէջ ենք, պիտի օգտագործենք Սուրէն Գոլանջեանի «Սովետական Հայաստանի հայերէն ձեռագրերու գանձը» խորագրով մէկ յօդուածը, ցոյց տալու համար Մատենադարանի աշխատակիցներէն ոմանց այժմու մտադրութիւնները : Այսպէս, Վ. Առաքելեան պատրաստեց Մովսէս Կաղանկատուացիի (Ժ. դար) «Աղուաններու պատմութեան» քննադատական մէկ աշխատութիւնը, Գ. Աբգարեան կը պատրաստէ քննադատական աշխատութիւն մը, Է. դարու «Հերակլիոսի պատմութեան» մասին, որ, ըստ Աբգարեանի կարծիքին, սխալմամբ վերագրուած էր Սեփէոսին : Վ. Գրիգորեան պատրաստեց «Կամենիցայի հայկական դատարանը» աշխատութիւնը, իսկ անոր ուրիշ մէկ ուսումնասիրութիւնը Եաշի մէջ հայկական դատարանի մը գոյութեան մասին, մամուլի տակ է հրատարակուելու համար «Սթիւտիա է Աքթա Օրիենթալիա»ի Ե. հատորին մէջ : Գէորգ Գոյեան «Հայկական թատրոնի երկու հազար տարին» յայտնի աշխատութեան հեղինակը (Ա. եւ Բ. հատոր), կը շարունակէ գրել յաջորդ հատորները, որոնք պիտի ամբողջացնեն այս աշխատութիւնը : Այս տարուան ընթացքին պիտի սկսի Մատենադարանի ձեռագիրներու մատեանին հրատարակութիւնը երկու հատորներով :

Անցնելով ուրիշ բնագաւառի մը, պիտի նշենք Անանիա Շիրակացիի «Տիեզերագիտութեան» ռուսերէն լեզուով հրատարակութիւնը, որ Գ. Դաւթեանի եւ Ս. Արեւշատեանի կողմէ լոյս ընծայուեցաւ 1962ին : Յ. Անասեանի այժմու մտադրումն է, ինչպէս մեզի կը տեղեկագրէ Սուրէն Գոլանջեան, պատրաստել Կոստանդին Ջուղայեցիի (ԺԷ. դար) համաշխարհային տնտեսական աշխարհագրութեան եւ թուաբանական հարցերու աշխատութեան քննադատական հատորը :

Ինչպէս գիտենք, Մխիթար Գոշի եւ Սմբատ Կունդստաբլի հայկական օրինագրքի մասին գրած աշխատութիւնները մարդկութեան ցոյց տուին օրէնքի մասին Հայերու հայեացքները : Մատենադարանին մէջ գտնուած ձեռագիրները եւ անոնց ընդօրինակութիւնները օգտագործուեցան հրատարակելու համար շարք մը կարեւոր աշխատութիւններ, ինչպէս, օրինակ Ա. Պապովեանի ռուսերէնի թարգմանուած եւ Բ. Յարութիւնեանի կողմէ մակագրուած երկը ի մասին Մ. Գոշի Դատաստանագրքին (1954) եւ Սմբատ Կունդստաբլի Օրինագրքի քննադատական աշխատութիւնը, որ 1958ին լոյս տեսաւ Ա. Գալստեանի խնամքով :

Հայ միջնադարեան բժշկագիտութիւնը ունի բազմաթիւ յայտնի ներկայացուցիչներ, որոնց երեքին գործերը հրատարակութեան տրուեցան Մատենադարանի կողմէ : Այսպէս, հետազօտողներու խումբ մը ռուսերէնի թարգմանեց ԺԲ. դարու հռչակաւոր բժիշկ Մխիթար Հերացիի մէկ աշխատութիւնը՝ «Ջերմի բուժումը» (1955) : ԺԵ. դարու բժիշկ Ամիրտովլաթ Ամասիացիի «Օգուտ բժշկութեան» գործը դեռ 1950ին հրատարակուեցաւ Ստեփան Մալխասեանի կողմէ, իսկ 1962ին Մատենադարանը լոյս ընծայեց ԺԳ. դարու բժիշկի մը՝ Գրիգորիսի «Քննութիւն բնութեան մարդոյ եւ նորին ցաւոց» աշխատութիւնը՝ քննադատական հրատարակութիւն մը, զոր կը պարտինք գիտնական բժիշկ Ա. Գցոյեանի եւ Լեւոն Խաչիկեանի :

ՓՐՈՖ. ՎԼԱՏ ՊԸՆԸՅԵԱՆՈՒ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԱՅՐԸ՝ ՍԱՅԱԹ - ՆՈՎԱՅԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Սայաթ - Նովայի կենսագրութեան մէջ կան ստոյգ տեղեկութիւններ, սակայն կան նաեւ պարզաբանման անհրաժեշտութիւն զգացող հարցեր : Ստոյգ է համարւում այն, որ հանճարեղ բանաստեղծի հայրը Հալէպից Թիֆլիս գաղթած մահտեսի Կարապետն է, մայրը՝ Սանահին գիւղից, Հաւլաբարում բնակութիւն հաստատած Սառան :

Ինչպէս Ֆրիկի ու միջնադարեան մեր բազմաթիւ տաղերգուների, այնպէս էլ Սայաթ - Նովայի որոշ երգերում կան ինքնակենսագրական բնոյթի պատառիկներ : Այսպէս օրինակ, հանճարեղ բանաստեղծի «Դոստը, եարը, մէկ էլ ընկերն աշխարքումս» երգի վերջին քառատողում կարդում ենք.

«Սայաթ - Նովու վաթանիցըն
հարց կուտան,
Մէկը կ'ոսէ Հինդն է, մէկ Համադան...
Վաթանըս Թիֆլիսն է, կողմը՝ Վրաստան,
Մէրըս Հաւլաբարցի, հէրըս Հալաբլու:

Հօր մասին այսքանն է յայտնի, սակայն չի պարզաբանուած, թէ ի՞նչ դեր է խաղացել նա իր որդու կեանքում բացի նրանից, որ տուել է ջուլհակութեան: Սայաթ - Նովայի երգերում, որքան մեզ յայտնի է, հօր մասին այլեւս որեւէ յիշատակութիւն չկայ : Մօր մասին համեմատաբար աւելի շատ տեղեկութիւններ ենք հանդիպում մեծ բանաստեղծի երգերում : Մօր մասին Սայաթ - Նովան ունի հետեւեալ սրտառուչ քառատողը.

«Ցիս չիմացայ, վունց փաթաթուից
աշղութիւնն իմ գլխին,
Ինձ դիւանայ Մէջլում շինից,
յիգ դըրից իմ կրակին.
Իննըն ամիս անեցրել է, լուս դառնայ
իմ մօր հոգին,
Բալքամ կաթ-ի հիդ իմ ծըծի,
էն չիրիս իմ ման գալիս:

Սրանք տեղեկութիւններ են նրա վաղ մանկութեան շրջանի վերաբերեալ, բայց ի՞նչ դեր է խաղացել նա իր որդու բանաստեղծական կեանքում, ամենեւին չի պարզաբանուած : Մեզ հասած կցկտուր կենսագրական տեղեկութիւնների հիման վրայ կարելի է եզրակացնել, որ այն դերը, ինչ խաղացել է կէօթէի մայրը իր որդու կեանքում, դայեակը Պուշկինի կեանքում, տատը՝ Հէքեաթագիր Անտերսընի կեանքում, նոյն դերն է կատարել Սառան իր որդու Սայաթ - Նովայի կեանքում : Ի՞նչ տուեալների հիման վրայ ենք նման եզրակացութեան յանգում : Սայաթ - Նովայագէտներից մէկը, վրացի բանաստեղծ Ի. Գրիշաշվիլի

«ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԱՍՏՂԻԿԸ»

(ՓՕԼԻՆ ՊՈՆԱՓԱՐԹ)

Ահա այս ժամանակաշրջանին է որ գեղանի իշխանուհին կ'որոշէ իր բնական մեծութեամբ անդրին պատրաստել տալ համբաւաւոր արձանագործ Քանովայի : Այդ արձանը իշխանուհին պիտի ներկայացնէր Աստղիկի տարազով՝ համարեա՛ մերկ :

Թէեւ իշխանուհին արուեստագէտին երբեւէ կերպար պիտի ծառայէր միայն իր դէմքը ցուցադրելով, սակայն տեսնելով որ արձանագործը դժուարութեան էր մատնուած իր մարմինը մարմարին վրայ կերտելու աշխատանքի ընթացքին, յանկարծ, ամբողջովին հանուելով, իր արձանային մերկութիւնը կը ցուցադրէ Քանովայի ապշահար աչքերուն առջեւ : Եւ երբ Քանովա, շլացած կը դիտէ իր առջեւ պարզուած աստուածային գեղեցկութիւնը, իշխանուհին, քնքոյշ ժպիտ մը դէմքին, կը յարէ.

— Ամէն քօղ կրնայ վար իյնալ Քանովայի առջեւ ...

Արուեստագէտը այդ գլուխ գործոց ալըրոզ ու շնչող մահկանացու մարմինէն կը ստեղծէ յաւիտենական գլուխ գործոց մը ...

Եւ երբ իշխանուհիին պատուոյ տիկիններէն մին կը հարցնէ իրեն թէ արձանագործին դէմ բոլորովին մերկ կենալը չէ՞ր նեղած զինքը, Փօլին զմայլելի պարզութեամբ մը, կը պատասխանէ.

— Երբեք... կրակարանը վառած էին :

Դժբախտ պատահար մը կուգայ խանգարել իշխանուհիին Հռոմի մէջ անցուցած հանդարտ ու անդորր կեանքը : Փօլին՝ որ երբեք լաւ ամուսին մը չէր եղած, ընդհակառակն զորովագութ մայր մըն էր : Լըքլէրէն ունեցած իր զաւակը յանկարծական ցաւով մը կը մահանայ : Այդ դէպքը անգամ մը եւս կը ցնցէ Հռոմի կլիմային հետեւանքով արդէն խանգարուած Փօլինի առողջութիւնը : Բժիշկները երիտասարդ կնոջ կը յանձնարարեն Փիզայի մէջ հանգստանալ : Հոդ է որ իշխանուհի Պորկէզ կը տեղեկանայ թէ իր եղբայրը՝ «սիրեցեալն Նափոլէոն», այն համեստ սպան որ ինք առաջին անգամ տեսած էր իր պարզ համազգեստին մէջ, ինքզինքը Ֆրանսայի կայսր էր հռչակած :

Այս լուրը մասամբ կը մեղմացնէ իր խոցոտուած մայրական սրտին վիշտը : Չէ՞ որ ի վերջոյ պիտի կրնայ Փարիզ երթալով ներկայ գտնուիլ թագադրութեան հանդէսին :

Այս բոլոր ուրախութիւններուն մէջ կայ սակայն սեւ կէտ մը :

1804 Դեկտեմբեր 2ին, Նափոլէոնի թագադրութեան ընթացքին, Փօլին՝ իր երկու քոյրերուն՝ Էլիզայի եւ Քարոլինի հետ, պարտաւոր է կայսրուհիին՝ Ժոզեֆինի շրջազգեստին քղանցքները բռնել ու քալել անոր ետեւէն ...

Ի՜նչ ստորնացում ...

Երկար կ'ըլլան վիճաբանութիւնները երեք քոյրերուն իրենց կայսր եղբօր հետ, սակայն, ի վերջոյ ստիպուած կ'ըլլան խոնարհիլ կայսերական կամքին առջեւ..

Երեք քոյրերուն հոգեկան դրութիւնը ծանր կ'ըլլայ : Ժոզեֆինը, նոյնքան ատելի ու արհամարհելի Ժոզեֆինը, հիմա իրենց կայսրուհին է ...

Ամէնէն արագ կերպով Փօլին է որ կը հաշտուի նոր կացութեան հետ :

Վերջնականապէս կը հաստատուի Փարիզ ու Ֆոպուռ Սէնթ Օնորէի մէջ կը վարձէ պերճաշուք բնակարան մը (ներկայիս Մեծն Բրիտանիոյ դեսպանատունը) եւ կը կահաւորէ զայն աննախընթաց ճոխութեամբ մը : Որպէսզի իր երջանկութիւնը կատարեալ ըլլայ, կը խորհի նաեւ իր ամուսնոյն ներկայութենէն ազատիլ : Նափոլէոնի միջոցաւ կը յաջողի իշխան Պորկէզը նշանակել զինուորական բարձր պաշտօնի մը, մայրաքաղաքէն դուրս :

Եւ մինչ իր իշխան ամուսինը Օսթերլիցի եւ Իէնայի ռազմադաշտերուն վրայ յաղթանակէ յաղթանակ կ'արշաւէ, Փօլին իր կարգին նուաճումներ կը կատարէ սիրոյ ռազմադաշտերուն վրայ ...

Երկար կ'ըլլայ իր սիրահարներու ցանկը : Իր առողջութեան բարելաւման համար կատարած ճամբորդութիւններու ընթացքին, զանազան քաղաքներու մէջ, Փօլին, իշխանուհի Պորկէզ, «կայսերական Աստղիկը» կը սիրէ ու կը սիրուի անսպառ խանդով մը, ամէն նոր սիրոյն արկածախնդրութենէ վերջ կորսնցնելով իր առողջութենէն մասնիկ մը :

Իշխանուհիին առողջութիւնը որեւէ բարելաւում չունենար :

Փօլինի վերջին սիրոյ արկածը տեղի կ'ունենայ Էքս լէ Պէնի մէջ, ուր գացած էր իշխանուհին՝ միշտ իր առողջութեան պատճառով :

Հոդ է որ, տխուր եւ յուսահատ, Փօլին կը հանդիպի Ֆրանսացի մեծ ողբերգակ դերասան Թալմայի, որ Քոմէտի Ֆրանսէզի հետ թատերական շրջապտոյտի մըն էր եկած այդ կողմերը :

Թալմա, կայսեր մտերիմ բարեկամը, քառասունամեայ գեղանի ու արդէն համբաւաւոր անձնաւորութիւն մըն էր :

Փօլին եւ Թալմա կը սիրեն զիրար : Պուրժէի լճակին վրայ, նաւակի մը մէջ նստած, երկու սիրահարները կ'անցընեն Փօլինի հեշտալի օրեր, որոնք հեզգհետէ կը մոռցնեն կուտան իր տխրութիւնը յուսահատութիւնը :

(7 Շար.)

...ցի է. «Սայաթ – Նովան իր մօր միջո– ...նով սովորեց բոլոր հերոսական եւ սիրա– ...յին պատմութիւնները, «Ռոստամ Զալը», «Շահնամէն», «Հազար ու մի գիշերը», «Քահրամանին», «Վարդ բլբուլի», «Ֆահրատ եւ Շիրին», «Ասլի Քյարամ», «Քյորօղլի» եւ այլ վրացերէն, հայե– րէն, պարսկերէն պատմուածքներ։ ...արհեստը, որով զբաղուելիս է ե– ...ղել Սայաթ – Նովան իր պատանեկու– թեան տարիներին, ամենայն հաւանակա– նութեամբ կատարուել է մօր մասնակ– ցութեամբ։ Ինչպէս ցոյց են տալիս հայ ժողովրդական բազմաբովանդակ աշխա– տանքի երգերը՝ կտաւագործութիւնը, ...գործութիւնը, դիպակագործու– թիւնը եւ այլ արհեստներ կատարուել են երգերի զուգակցութեամբ։ Ի՞նչ կարող էր պատմել եւ երգել մայրը իր ուշիմ եւ ...որդուն ձմռան երկար գիշեր– ներին՝ կտաւ գործելիս, եթէ ոչ Լոռու (Սանահինի) ժողովրդական հարուստ ստեղծագործութեան լաւագոյն նմոյշներից։ ...մօրից լսած այդ գեղեցիկ գրական ...նմոյշները օգտագործել է իր անմահ երգերը ստեղծելիս։ Սայաթ – Նովայի բանաստեղծութեան ժողովրդական բառ... ...բանով յագեցուած լինելը սխալուած չենք լինի, եթէ բացատրենք մօր միջոցով ստեղծագործութեանը տեղեակ լինելու հան– գամանքով։ Սայաթ – Նովայի երգերում ...հանդիպում ենք ընտանեկան դաս– տիարակութեան եւ մօր վերաբերեալ ու– սուցողական մտքեր։ Նրա երգերից մէկում կարդում ենք ·

...մի կենայ, թէ հալալ իս,
...մի մօր ծըծած, մի մօր դալ իս ·
...ունեմ, թէգուզ հալիս,
...իլթիմազ իմ անում »...

Այսպէս, ուրեմն, մեծ բանաստեղծը բարձր գնահատելով մօր արժանիքները, ...նում է, որ ազնիւ մօրից ծնուած, հալալ կաթ կերած աղջիկն էլ ազնիւ, պարկեշտ ու առաքինի կը լինի։ Եւ եթէ ...այդպիսի ազնիւ ու պարկեշտ եա– րից – սիրահարից, թէկուզ հալուի — ա– ...խանայ, դարձեալ ցաւ չի լինի իր հա– մար։ Նա այդպիսի մօրից ծնուած աղջը– ...կայ ամէն մի տանջանք համբերութեամբ ...տանում (զարուլ անում) եւ նորից իլ– թիմազով (աղերսանքով) դիմում նրան։ Իր մի ուրիշ երգի մէջ բանաստեղծը մօր մասին այսպիսի ջերմ քառատող ունի ·

«...ջանը դուք ջան տալով պտրեցէք,
...օրըն հասկանալով պտրեցէք,
Մէ բան էլ կայ, աչը լալով պտրեցէք,
...վուր մայրն է թողել, պատուական,
ձեզի » ։

Ինչպէս հասկանալ «էն վուր մայրն է թողել, պատուական, ձեզի» տողը։ Դժուար չէ կռահել, որ այստեղ մեծ բա– նաստեղծը նկատի ունի մօր պատուի– րանները, իմաստուն խրատները, կտա– կած աւանդութիւնները, լաւ վարքն ու բարքը, պարկեշտութիւնը, մի խօսքով մօրից ժառանգութիւն ստացած լաւն ու պատուականը պահպանել «աչկը լալով», այսինքն սրտացաւ, աչքի լոյսի պէս ։

Զափազանց բարձր է գնահատել ան ընտանեկան դաստիարակութիւնը եւ մասնաւորապէս մօր դերը երեխայի ճակատագրի մէջ ։ Իր երգերում յաճախ ենք հանդիպում զոյգ «հալալ, արդար կաթի» եւ «նզովք – հալաթ», «հում կաթնակերութեան» նկատմամբ ։ Ոչ մի տարակոյս լինել չի կարող, որ «հալալ, արդար, կաթ» բառերի տակ մեծ բանաստեղծը նկատի ունի ընտանեկան ազնիւ ու առաքինի դաստիարակութիւնը, մի դաստիարակութիւն, որ երեխայի մէջ մօր կաթի հետ սէր է պատուաստում դէպի « հալալ ազն ու հացը», ազնիւ վաստակը, բարի, հարօգուտ գործը, դէպի «ղալամը, գիրն ու դաւթարը »։

Արդար վաստակն, ազն ու հացը, հալալ կաթը պայմանաւորելով բարեկիրթ ազնիւ մօրից ստացած դաստիարակութեամբ, ան մտրակում է նամարդութիւնը, նենգութիւնը, ստորնութիւնը ։ Օժտուած լինելով ժողովրդավայել մտածողութեամբ, բանաստեղծը «հում կաթնակեր» է համարում օրինաւոր դաստիարակութիւն չստացած ստոր հակումների տէր մարդկանց, որոնք անընդունակ են « Բաւփա » հաւատարմութիւն, հաստատամտութիւն, խոստմնապահութիւն, մաքրակենցաղութիւն պահպանելու։ Մեր ասածին իբրեւ հիմնաւոր վկայութիւն յիշենք մեծ բանաստեղծի «Էշխըն փառ կըրակ է» երգի հետեւեալ քառեակը·

«Սայաթ–Նովան ասաց՝ շատ ջանք դըրի,
Մէ քաֆա չը տեսայ հում կաթնակերի,
Ով որ ինձ չի սիրի՝ յիս էլ չիմ սիրի ,
Սէրըն սէր կու բերէ, սիրեկան զուֆամ»։

Բանաստեղծը հետեւելով մեր խելօք նախնիների, ժողովրդի իմաստութեանը, պատուիրան է տալիս «բեդասըլ» մօրից սիրուած աղջկանից հեռու մնալ, քանի որ այդպիսի մօր աղջիկը «պատիւ ուրացող եւ չար պատճառող» կը լինի ·

Սայաթ–Նովա խօսքի հոքուր ճառերէն
Էս ճամբէն քեզ տըւած է մեծ հայրերէն,
Պատիւ ուրացողէն, կենկայ չառերէն,
Կ'ուսիմ, տէրըն ըլնի պահապան ձեզի » ։

Գովերգում է ոչ միայն զուգուած – զարդարուած « սէյրան» գնացող մօրը եւ աղջկան, այլեւ քարգահի առջեւ նստած գորգագործութեամբ, դիպակագործու– թեամբ զբաղուող կնոջը, համարելով նրան աշխարհի ամենագեղեցիկն ու գովելին ·

«Քաշուիլ իս քարգահի մէջըն ,
ուրիշ թահար իս գովելի »։

Այս կիրթ եւ օրինակելի ընտանիքի աղջիկը գիտէ նաեւ կաքաւի պէս պարել։ Օրինակելի դաստիարակութիւն ստացած հայ կնոջը այդպիսի բազմաթիւ շնորհներով օժտելու մէջ Սայաթ – Նովային կարելի է համեմատել Ալիշեր Նավոյիի եւ արեւելքի այլ մեծ բանաստեղծների հետ։ Իր « Ֆահրատ եւ Շիրին» անզուգական քերթուածում ուզբեկական մեծ բանաստեղծը իր հայ հերոսուհուն՝ Շիրինին եւ նրա շքախմբում գտնուող տասը գեղեցկուհիներին արտաքին բարեմասնութիւնների հետ օժտել է ներքին բազում շնորհներով, մարդկային լաւագոյն յատկութիւններով։ Ինչպէս Նավոյին, այնպէս էլ Սայաթ – Նովան հայ կնոջ արտաքին եւ ներքին բարեմասնութիւններով հարուստ հուրի փերի ։ Աշուղը գովաբանել է կնոջը ոչ միայն որպէս սիրոյ աղբիւրի, որը կարող է հիւանդացնել եւ բուժել մարդու, այլեւ որպէս մօր, որ «բարուր » ունի իր կողքին, մայր է ։ Բանաստեղծը երանի է տալիս այն տեսակ ազնիւ մօրը, որն ազնիւ զաւակներ է ծնել եւ սնել։ Մեծ աշուղը իր «Աջար քանի՞ ժամանակ է» երգի մէջ ունի մի այսպիսի քառատող ·

«Շատըն հասրաթէտ կու մեռնի ·
սըրտումըն կ'ունենայ զարուր·
Ով չէ տեսի՛ մէկ ա՛խ կ'ոնէ ,
ով կու տեսնէ՝ հազար – հարիւր ,
Քու զաթըն քու նըման կուլի,
կըշտիտ ունիս ոսկէ բարուր,
Բալքա մէկ էլ դեդեն բերէ՛
նըման բարեբարիտ էրնէկ »։

Այստեղ գովաբանուած է օրինակելի մայրը եւ նրա աղջիկը, որ դարձեալ մայր է եւ գովեստի արժանի։ Իր բանաստեղծութեան մէջ նկատում ենք ոչ միայն մօրը, այլեւ եղբօրը, ընկերոջը նուիրուած անմահ երգեր։ Այս բոլորը վկայում են, որ Սայաթ – Նովան ոչ միայն սոսկ սիրոյ երգիչ է եղել, այլեւ իրական կեանքի ու կենդանի մարդու՝ իր բազմաթիւ յոյզերով։ Մայրը, որպէս երգի անսպառ նիւթ, որն իր լաւագոյն երգիչներին է գտել յանձինս խօսքի անմահ վարպետներ Չիւանու, Ս · Շահազիզի, Աւ · Իսահակեանի ։

ՄԿՐՏԻՉ ԿՈՐԻՒՆ

ՆՈՐԵՐ ՈՐ ԿԸ ՀԱՍՆԻՆ

Կրընապլէն Մառի – Քլէռ Նազարէթեան յաջողութեամբ անցուցած է Բ · պաքալօրէայի քննութիւնները ։

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԼԻՈՆ, (Յառաջ) — Շաբաթներու տենդագին պատրաստութիւններէ ետք, Կիրակի Յուլիս 14ին, Տէսինի ծանօթ սըրճարանի դաշտին մէջ տեղի ունեցաւ Ֆ · Կապոյտ Խաչի դաշտահանդէսը ։

Կէսօրէ ետք ժամը չորսին, օրուան խօսնակը քանի մը հակիրճ խօսքերով կը բացատրէ Կապոյտ Խաչի դերը գաղութներու մէջ, ապա բեմ կը հրաւիրէ Լիոնի վարչութեան քարտուղարուհին՝ ընկերուհի Գայթանճեան, որ սեղմ այլ բովանդակալից խօսքերով կը պարզէ կանացի այս տիպար կազմակերպութեան դերը եւ կոչումը — «Կապոյտ Խաչը կը հասնի ամէն տեղ՝ դպրոց, հիւանդանոց, ծերանոց եւ վերջապէս օդափոխութեան կայան, ուր ամէն տարի երկու հարիւրէն 250 փոքրիկներ իր գուրգուրանքին առարկայ կը դառնան »։

Մէջ ընդ մէջ խօսեցան ընկերներ Մ · Միրզէ, Ս · Առաքելեան, Պ · Վարժապետեան։ Արտասանեցին մեր երիտասարդներէն Մ · Զափարեան, Գ · Կանանեան, երգեցին Տիկիններ Մ · Կարապետեան, Մինասեան, Օրիորդ Աբելեան եւ փոքրիկն Յակոբեան ։ Արտասանութիւններու մէջ իրենց բաժինը բերին նաեւ Տիկին Մոկասեան եւ Արամ Աղեքսանդրեան ։

Այս շատ յաջող դաշտահանդէսին ներկայ էին մեծ թիւով հայրենակիցներ Տէսինէն, շրջաններէն ու նոյնիսկ հեռաւոր վայրերէն ։

Կ · ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

Կ'ԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

ՕԴԻՆ ՆԱԽԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ

Ամէն մէկ վայրի մէջ եղանակը կախում ունի ամբողջ ցամաքամասերու եւ ովկիանոսներու մէջ եղած եղանակին վիճակէն ։ Այս պատճառով ալ աշխարհի բոլոր երկիրներուն մէջ կայ օդերեւութաբանական կայաններու ցանց մը։ Այդ կայաններուն մէջ օրական քանի մը անգամ կը չափեն օդին ջերմաստիճանը, մթնոլորտին ճնշումը, հովին արագութիւնը եւայլն։ Ասոնց արդիւնքները կը հաղորդուին հեռագիրով եւ ձայնասփիւռով։ Այս ձեւով ամէն մէկ կայան տեղեակ կ'ըլլայ աշխարհի չորս կողմերու եղանակին վիճակին։ Այս տեղեկութիւնները կ'արձանագրուին կեդրոնական կայանի մը մէջ եւ որոշ հաշիւներէ եւ վերլուծումներէ ետք, կարելի կ'ըլլայ ճշդել յաջորդ քանի մը օրերու օդին եղանակը։

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (187)

ԵԸԼՏԸԶԻ ՊՈՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

Մառի յայտարարեց որ այս հարցա– քննութիւններէն, բացատրութիւններէն եւ տեղի ունեցած տխուր պարագաներէն ետք համոզուի թէ Սիլվիօ Րիչչի յեղափո– խական արարքներ եւ անխծեալ նպատակ– ներ կը հետապնդէր · այն ատեն միջա– ...ցան փոքր կարծած ծրարները բնա– կանաբար պայթուցիկ հրանիւթեր էին, որոնց փոխադրութեանը եւ պահպանու– թեան համար ընկեր գործիք եղած էր Րիչչի. նոյն հրանիւթերը ընդունող Ա– ...րիկեան հիւանդանոցին դռնապանը՝ Սիլվիօ Րիչչիի բացատրութեան համա– ձայն, կեղծամաւոր, աղեբրեկ պեխով եւ ...երէն խօսող հայ մըն էր որուն մօտ երկու անգամ երթալուն ալ, անոր քով կար դեռատի աղջիկ մը ։

Վերջապէս Մառի յայտնեց թէ տարած ծրարները նոյն անձը իր սենեակին մէկ պահարանին մէջ դրաւ, զոր փութով խուզարկելով կարելի է երեւան հանել հրանիւթերը, քանի որ փոխադրութենէն ի վեր շատ ժամանակ չէ անցած։

Կնոջ այս յայտնութիւնները եւ վկայութիւնը անգամ մըն ալ կը հաստատէին այս մասին արդէն իսկ գոյացած համոզումը ։ Մասնաւոր քննութեամբ ալ հասկցուելով որ նոյն հիւանդանոցին դռնապանն է հայ ազգէն ռուսահպատակ Սմբատ Առաքել Նահապետեան, ձեռնարկուեցաւ զայն բերելու եւ հարցաքննելու եւ պէտք եղածն ի գործ դնելու՝ որպէսզի ըստ օրինի խուզարկուի անոր սենեակը ։ Այս խուզարկութիւնը կատարելու համար պէտք կար կարգ մը թղթակցութեանց · Հետեւաբար այս օրինական պարտականութիւնը կարելի չեղաւ փութով ի գործ դնել ։ Սակայն Քննիչ Մարմինը պէտք եղած ազդու միջոցները ձեռք առաւ, որպէսզի յիշեալին քով պահուած պայթուցիկ նիւթերը կարելի չըլլայ այլուր փոխադրել, պահել եւ կամ ոչնչացնել, եւ այդ պահուն որեւէ վնասի տեղի չձգել ։

Ահա այս ազդու միջոցներուն շնորհիւ, Առաքել չկրցաւ որեւէ կերպով դուրս հանել իր քով պահուած դեղերը եւ ոչ ալ ներսը զանոնք փճացնել։ Պէտք եղած թղթակցութիւնները եւ գործողութիւնները մինչեւ որ կատարուեցան, 5 – 6 օր անցաւ մէջտեղէն, որմէ ետք յիշեալին սենեակը կարելի եղաւ մինչեւ մէկ աստիճան խուզարկել։ Այս խուզարկութեան միջոցին իրաւ է որ հոն յիշեալ հրանիւթերէն որեւէ հետք չտեսնուեցաւ, սակայն լրատու Մառիի խոստովանութեան ճշդիւ համապատասխան, սենեակին մէջ պահարան մը տեսնուեցաւ, որով աստիճան մըն ալ հաւատ ընծայուեցաւ յիշեալ կնոջ յայտարարութեանց ճշմարտութեան ։

Խուզարկութենէն օր մը ետք քննիչ մարմինին յանձնուեցան Առաքել եւ կարգ մը թուղթեր ու նամակներ, որոնց պարունակութիւնը հասկնալը պէտք տեսնուած էր օրէնքով եւ ծանուցուած։ Հետեւաբար ձեռնարկուեցաւ յիշեալին հարցաքննութեան եւ թուղթերուն ու նամակներուն թարգմանութեան ։

Առաքել բացարձակապէս ուրացաւ Սիլվիօ Րիչչիի հետ յարաբերութիւն ունենալը եւ Մառիի միջոցաւ իրեն պայթուցիկ նիւթերով լեցուն ծրարներ յանձնուիլը ։ Ասոր վրայ երես երեսի բերուեցաւ Մառիի հետ ։

Հարցաքննութիւնները առաջ տարուեցան եւ թուղթերուն թարգմանութեան մէջ տեսնուեցան Կոմիտէին հաշուական գործառնութեանց նկատմամբ կարգ մը բացատրութիւններ եւ այդ մասին կարգ մը կարեւոր եւ վնասակար հատուածներ։ Ասոնց մասին բացատրութիւն պահանջուեցաւ Առաքելէ, որ ընդունեցաւ եւ հաստատեց Մառիի յայտարարութիւնը եւ խոստովանեցաւ, թէ նոյն հրանիւթերն ու գոյքերը դեռ կը գտնուէին հիւանդանոցին մէջ պահուած ։

Առաքել երբ սկսած էր մանրամասնութիւնները հաղորդել, Աւստրիական կառավարութեան դեսպանատան Ա · Թարգմանը տեղեկացուց, թէ հիւանդանոցին մէջ կարգ մը վնասակար նիւթեր գտնըւած են։ Ասոր վրայ նոյն դեսպանատան Բ · Թարգմանին հետ հիւանդանոց երթալով, կանոնական խուզարկութեանց ձեռնարկուեցաւ կատարեալ կերպով ։

Հիւանդանոցին բժշկապետին ալ ներկայութեան, առաջին օգնականուհին միջոցաւ երբ գործողութեանց սրահը եկան, օգնականուհին սրահին քովի նեղ բացուածքին մէջ պահուած կողով մը ցոյց տուաւ, զոր առանց վարանման հանեցին ու քննեցին Քննիչ մարմինին անդամները։ Այս կողովը որ 90 սանթիմ երկայնութիւն եւ 70 սանթիմ լայնութիւն ունէր, լեցուն էր զանազան հրանիւթերով եւ պայթուցիկներով ։ Ասոնք հանուեցան մէկիկ մէկիկ ։

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար·)

ԾՆՈՒՆԴ

Սեդա եւ Հրայր Թորոսեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց երկրորդ դուկին՝

ԱՆՆԱՅԻ

ծնունդը, Փարիզ 18 Յուլիս 1963

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ 66ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ԱՆԻ կոմիտէին կողմէ, այս Կիրակի ամբողջ օրը, Թանըրիին դիմացի դաշտը (լուացարանին ետեւ):

Կը նախագահէ Ընկ. Կ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ
Կը խօսի Ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ

Գեղարուեստական բաժին: Կը մասնակցին ընկերուհի Մ. Կարապետեան (Տէսինէն), Նոր Սերունդը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւն:

Երգ, հայկական պարեր, արտասանութիւններ:

Ճոխ պիւֆէ: Շամփուրով խորոված:

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի:

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Դրօ» մասնաճիւղին:

Այս Կիրակի ամբողջ օրը Կալիյոնի արճարանին զովասուն պարտէզին մէջ:

Բարձրախօս, գեղարուեստական բաժին, սիրուն անակնկալներ:

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրուած միս եւ այլ ազանդերներ մատչելի գիներով:

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ շրջանի Հայութիւնը անխտիր:

Անձրեւի պարագային ապահով պատըսպարան:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հայ Մշակոյթի Տան Կեդրոնական վարչութիւնը խորապէս ազդուած՝ իր անկեղծ ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Թէրզեան եւ Սէտէֆ ընտանիքներուն եւ պարագաներուն, իրենց անդամներէն ճարտարապետ Արամ Թէրզեանի եւ կնոջ եղերական մահուան առթիւ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1963 – 1964 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է այժմէն իսկ դիմում կատարեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Ա.— ՖՐԱՆՍԱԿԱՆԸ, որ տասացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով —:

Բ.— ՀԱՅԿԱԿԱՆԸ, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութեանց համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Tél : 927-01-72

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ:

FOURRURES

Roger YOPIAN

PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION

84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —

Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՀԱՅ ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Խմբագրին երկար բացակայութեան պատճառաւ, լոյս տեսած չեն ՀԱՅ-ԲՈՅԺի 1962 եւ 1963 տարիներու թիւերը:

Խմբագիրը, որ նոր վերադարձաւ Ամերիկայէն, գործի ձեռնարկած է արդէն: Ծրագրած է հրատարակել երկու բացառիկ թիւեր, իւրաքանչիւրը 150 էջ: Առաջինը պիտի կրէ 1962 թուականը, երկրորդը՝ 1963 թուականը: Այս երկուքը մէկ տարի հաշուելով՝ անոնք որ վճարած են 1962, վճարած կ'ըլլան նաեւ 1963 տարին:

Այս ձեւով, խմբագիրը կը խորհի ՀԱՅ-ԲՈՅԺի հրատարակութիւնը ամբողջացնել եւ կանոնաւորել մինչեւ յառաջիկայ տարի, եւ 1964 տարուան թիւերը լոյս ընծայել ամսէ ամիս՝ Յունուարէն սկըսեալ:

Ամերիկայի նոր բաժանորդները եւս, որոնք վճարած են այս տարուան համար (1963), պիտի ստանան ՀԱՅ-ԲՈՅԺի 1962 եւ 1963 թիւերը:

Այն բաժանորդները, որոնք յետնեալ պարտք ունին, թող բարի ըլլան իրենց վճարումը հասցնել մինչեւ տարեվերջ: Հին պարտքերուն հետ՝ ներկայ տարին եւս վճարողներն են միայն, որ պիտի ստանան ՀԱՅ-ԲՈՅԺի բացառիկները, խմբագրուած բժշկական, գրական, պատմական, շատ հետաքրքրական եւ ճոխ բովանդակութեամբ,— արդէն տըպագրութեան յանձնուած:

Այս առթիւ շնորհակալութիւն այն հաւատարիմ բաժանորդներուն, որոնք ՀԱՅ-ԲՈՅԺի հրատարակութիւնը ընդհատուած ըլլալով հանդերձ՝ խմբագրին բացակայութեան պատճառաւ, վճարումները կատարած են օրը օրին ի վկայութիւն իրենց բարեկամութեան եւ վստահութեան:

Կը խնդրուի Հայրենիք, Ասպարէզ, Արմենիա, Ազատ Օր, Յուսաբեր, Ազդակ, Այգ, Ալիք թերթերու խմբագրութիւններէն, ինչպէս և Սիոն, Հասկ, Հայ Կեդրոն, Կիլիկիա, Հայաստանեայց եկեղեցի պարբերականներէն, որ հրատարակեն այս յայտարարութիւնը գէթ 2 – 3 անգամ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԻԷՆ.— Պ. Կարապետ Սապունճեան, զաւակները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի, ժամը 9ին, Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ, հոգեհանգստեան պատարագ եւ պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ ԹԱԳՈՒՀԻ ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ողբացեալ Փոքրիկն Միրիէլ Սվազըեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներ Սէն Ժերոմի եկեղեցւոյ.— Մանուկ Տէրտէրեան քսան ֆրանք, Գօզոյեան ընտանիք, Գարլանեան եղբարք, Աճէմեան Մարիս, Պառ-բապա, Նուպար Տէր-Մինասեան եւ Ռուբէն Ասարլըքեան տասնական, Կըմէս Խոչեան եւ Անտրէ հինգական ֆրանք Ս. Սահակ-Մեսրոպ եկեղեցւոյ:

Պերճ Կարապետեան քսան ֆրանք, Մանուկ Տէրտէրեան, Գրիգոր Դաւիթեան, Գարլանեան եղբարք, Թորիկ Նիկողոսեան տասնական ֆրանք, Օննիկ Վարպետեան հինգ Ֆր. Թաղիս դպրոցին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պոմոնի թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները Գարեգին Ազարեանի մահուան առթիւ:

Ղազար Տէրտէրեան եկեղեցւոյս 50 Ֆր., Մարտիրոս Ճնտեան, Պօղոս Ղալիկեան, Ոմն, Կարապետ Կարապետեան, Նշան Դարբինեան ընտանիք, Օտէթ Փափազեան, Վարդան Փախլաճեան քսանական ֆրանք եկեղեցւոյ, Սեդրակ Փափազեան, Օր. Ազաւնի Ազարեան, Աբրահամ Թօնկուրեան, Անդրանիկ Վառնաճեան, Հմայեակ Կարապետեան, Յակոբ Մինասեան, Կարապետ Պօլիկեան, Սեդրակ Ճամուեան, Յովհաննէս Հէլվաճեան, Ազամ Պազըճեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոսեան տասնական եկեղեցւոյ, Պառ Փաուքալ 5 եկեղեցւոյ, Ժան Ակինեան Աղքատաց 30 Ֆր., Յովհաննէս Սօլաքեան աղքատաց հինգ, Պ. Պէքմէզեան Կապ. Խաչին 10, Անտրէ Պաղտասարեան Կապոյտ Խաչին տասը ֆրանք:

×

Ֆ. Կ. Խաչի Պէլֆօնթէնի Օգ. կայանի տնօրէնութիւնը շնորհակալութեամբ ըստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Տիկին Նարեկ Մակարեան Լիոնէն 30 Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Մակարեան Լիոնէն երեսուն, Տիկին Մ. Խօրտէկեան Մարսէյլէն յիսուն, Պ. Լ. Տանտիկեան Մեց յիսուն, Պ. Լ. Մոմճեան Թրուա 20, Վալանսի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը 25 քիլօ ձուար, Տիկին Մարինէ Գասեանէ 25 քիլօ աղ, փոքրիկն Ֆրանսուազ Աճէմեան, կայանի գրադարանին, իր գիրքերէն երեսուն հատ նուիրեց: Օր. Միսքճեանէ հինգ քիլօ դեղօրայք:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ, Հ. Մ. Ը. Մ.

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտահանդէսը այս Կիրակի ամբողջ օրը Օբէյ աԿրօթի անտառին մէջ «Թուա-Լիւք»: Առատ կերուխում, շամփուրով խորոված:

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Մարսէյլի Նոր Սերունդի խումբերը:

Նուագախումբ Համօ, Պարոյր եւ Կիկօ:

Երթեւեկի միջոց, Քանըպիէրէն առնել 7 թիւ օթօքարը եւ իջնել վերջաւորութեան (3 Լիւf):

Լոյս Տեսաւ

Մատենաշար — ՅԱՌԱՋ — Կեդրոնական
ԳԻՆ
Ֆրանսա՝ 15 Ֆր.
— Առաւել առաքումի ծախքը —
« ՅԱՌԱՋ »

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան կոմիտէն իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Պօղոս Տէր-Մարկոսեանին իր մօր մահուան առթիւ:

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ - ԶԱՐԴԱՐԷՔ - ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր: Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ. —

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY-SOUS-BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 26 ՅՈՒԼԻՍ — VENDREDI 26 JUILLET 1963

...Տարի — Թիւ 9666 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — Nº 9666

...ՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

"ՀՈՂԱՅԻՆ ՊԱՀԱՆՋ ՉՈՒՆԻՆՔ ԹՈՒՐՔԻԱՅԷՆ,,

...ոյ տարի առաջ, 1953 Մայիս 31ին, ...Սթալինի մահէն (5 Մարտ) երեք ամիս ...անցած, Խորհրդային Միութեան ար-...տաքին նախարար Մոլոթով ծանուցագիր ...մը կը ղրկէր Անգարայի կառավարու-...թեան, յայտնելու համար յանուն Հա-...յաստանի եւ Վրաստանի՝ թէ այս երկու ...հանրապետութիւնները հողային ո՛չ մէկ պահանջ ու-...նին Թուրքիայէն :

...Այն ատեն Մոսկուայի վարիչները ամ-...բողջ մեղքը կը փաթթէին Սթալինի վը-...զին: Ան՝ որ «Հանձարափայլ»ը 1945ի ա-...ռաջ փոցատմի մէջ — առանց շատ պըն-...դելու — պահանջած էր Խ. Միութեան ...Կարսն ու Արտահանը եւ խորհրդա-...յին հակակշռի ենթարկել Վոսփորի եւ ...Դարտանէլի նեղուցները :

...Ան՝ որ Վիշինսքի 1947 Հոկտեմբեր 24-...ին ՄԱԿի ընդհանուր ժողովին մէջ պա-...հանջած էր Կարսն ու Արտահանը վերա-...դարձնել բուն տիրոջ... Վրաստանի: Վը-...րացի Սթալինն ու Բերիան էին, որ ղըր-...կած էին իրենց պատուիրակին այդ յայ-...տարարութիւնն ընել :

...«Հանձարափայլ»ին ժառանգորդները ...ուզէին սիրաշահիլ Թուրքիան :

...Սիրաշահելու խորհրդային խորհրդա-...ւոր քաղաքականութիւնը կը շարունակ-...ուի մինչեւ այսօր :

...Մոլոթովէն տասը տարի վերջ, յամի ...Տեառն 1963, Կրեմլինի նոր մենատէրը ...Խրուշչեւ հանդիսաւորապէս կ'երդնու.

«Թուրքիայէն հողային պահանջ չու-...նինք»:

...Թուրք խորհրդարանային պատուիրա-...կութիւն մը Մոսկուա այցելած էր վեր-...ջերս եւ ընդունուած Խրուշչեւի կողմէ, ...որուն արտասանած ճառին ամփոփումը ...հրատարակուած է այժմ մամուլին մէջ՝ ...պատուիրակութեան մաս կազմող երես-...փոխաններու կողմէ :

...Ահա՛ թէ ինչ ըսած է Խ. Միութեան ...վարչապետն ու տիրականը.

«Վերջին տարիներուն ռուսեւթուրք ...յարաբերութիւնները բաւական ցրտացած ...են: Պէտք է խոստովանինք, որ մենք ...ալ մեղք չենք այս ցրտացման մէջ: Այն ա-...տենուան հողային պահանջները արդիւնք ...էին Սթալինի ծերութեան եւ Բերիայի ...ոճրական ղլացումներուն: Իր բնակա-...նին մէջ Սթալին հողային պահանջ ...ունէր Թուրքիայէն :

«Երկրորդ աշխարհամարտի վաղոր-...դայնին անտեղի պահանջներ եղան մեր ...կողմէ, որուն հետեւանքով Թուրքիա ...մօտեցաւ վերկը Ատլանտեան Ուխտին, ...ու օգնեց իրեն: Այժմ երկու խմբակներն ...ալ գործի լծուելու են բարեկամութեան ...համար: Թուրքիա և Ռուսիա եւս պէտք է ...որ ըլլան իրենց բարեկամութեան: Պէտք ...է զարգացնենք մեր առեւտրական փոխա-...դարձ յարաբերութիւնները: Եթէ փա-...փաք յայտնուի, մենք պատրաստ ենք ըլ-...լալ մշակութային եւ թեքնիք ամէն տեսակ օ-...ժանդակութիւն կատարելու : Արեւմտ-...եաններէն աւելի երկար պայմանաժամով ...եւ նուազ տոկոսով»:

...Հարցազրոյցի ընթացքին մէջ Խրուշչեւ ըսած ...է թէ ժամանակին Սեւ Ծովն ու Նեղուց-...ները կարեւոր խնդիրներ էին Ռուսիոյ ...համար, սակայն այսօր անոնք իրենց ...ռազմական ու առեւտրական կարեւո-...րութիւնը կորսնցուցած են :

...Ինչպէս ուրեմն, Խրուշչեւ մոռնալով ...քանի մը տարի առաջ Մէնտէրեսին ուղ-...ղած սպառնալիքները եւ 24 ժամ-...ուան մէջ Թուրքիոյ հաշիւը մաքրելու

(Tail of this column's text, printed below the rule at the foot of the next column:)

սպառնալիքները, անկեղծ ու անշահա-խնդիր բարեկամութեան ձեռք կ'երկարէ Իսմէթի կառավարութեան, խոստանալով ամէն օժանդակութիւն ընձեռել անոր, հետեւելով Լենինի աւանդական քաղաքականութեան :

Արեւելք եւ արեւմուտք մրցումի են ելած՝ ողջունելու համար Թուրքիան :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆՍՏՈՅԳ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

ՊԱՍԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ՝ Ի ՄՕՍՈՑ

Դամասկոսի ձայնասփիւռը յայտարա-րեց թէ քաղաքայիններ եւ զինուորական-ներ փորձած են յարձակիլ Նախագահա-կան պալատին վրայ, բայց չեն յաջողած: Կռիւները 45 վայրկեան տեւած են: Ուրիշ բախումներ ալ տեղի ունեցած են ձայ-նասփիւռի շէնքին առջեւ եւ բանակին սպայակոյտին շուրջ :

Ձայնասփիւռը յայտարարած է նաեւ թէ բանակը եւ ազգային պահակազօրքը միջամտած են ճզմելու համար «ըմբոստ-ները» :

Պէյրութի Աճ Նահար թերթը հաղոր-դակցութեան մէջ մտած է սուրիական ազգային պահակազօրքին հետ որ յայ-տարած է թէ ըմբոստները շատ չէին: Ծշգած է նաեւ որ ինքնաշարժ օգնակներ անցած էին կռուի վայրերու վրայէն, բայց չէ ըսած թէ կրակած ե՞ն :

Միւս կողմէ, վարչապետ Սալահ Պի-թար մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, յայտարարած է թէ Նասրի ճառը նոր կա-ցութիւն մը ստեղծած է որ միասնակա-նութեան յետաձգումը կը պարտադրէ: Թէեւ սուրիական յեղափոխութեան հրա-մանատարութեան ազգային խորհուրդը պնդած է որպէսզի Գահիրէի մէջ ստո-րագրուած Ապրիլ 17ի միասնականու-թեան ուխտը գործադրուի: Այս ամբող-ջը ցոյց կուտայ թէ ինչ շփոթ կացու-թիւն կը տիրէ երկրին եւ ղեկավարու-թեան մէջ :

Ամէն պարագայի մէջ վարչապետը ը-սած է նաեւ թէ Սուրիա պատուիրակու-թիւն պիտի չղրկէ Գահիրէ Օգոստոս 1-ին, ինչպէս նախատեսուած էր Աղեքսան-դրիոյ Սուրիա – Եգիպտական խօսակցու-թեանց ընթացքին: Պասի ազգային հա-մագումարը, որուն պիտի միանան Սու-րիոյ, Իրաքի, Յորդանանի եւ Լիբանանի Պաասականները եւ արաբական այլ եր-կիրներու պատուիրակութիւններ պիտի քննէ, ի մօտոյ, հասարակ քաղաքակա-նութիւն մը եւ ռազմավարութիւնը, Նա-րի նոր յայտարարութեանց լոյսին տակ :

× Նասր շքանշան տուած է երկու օ-դաչուներու որոնք խորայէլեան օդանաւ մը վար առած են :

1956էն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, Փարիզի եգիպտական դեսպանատունը ըն-դունելութիւն մը տուաւ առջի օր, յե-ղափոխութեան 11րդ տարեդարձին առ-թիւ: Ներկայ եղած են բազմաթիւ պաշ-տօնական անձնաւորութիւններ եւ Միաց-եալ Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Խորհ. Միութեան դեսպանները :

× Զափահաս տղուկներու տէրերը վնասուց հատուցում պիտի ստանան Սէ-ուտական Արաբիոյ մէջ: Տասը միլիոն ռիալի վարկ մը բացուած է այս նպա-տակով :

UN INCIDENT TECHNIQUE (?) PLUS QUE REGRETTABLE SUR FRANCE 1

Յառաջ, ինչպէս ֆրանսացի իր բոլոր պաշտօնակիցները իր առենին հաղորդած էր որ Ֆրանս 1, Չորեքշաբթի ժամը 22.20ին պիտի սփռէր «Հայկական Ժա-մեր» խորագրին տակ յայտագիր մը զոր պատրաստած էին Էվ Կոլլիքէց – Ասլան-եան եւ Ռուբէն Մելիք: Տակաւին Չորեք-շաբթի օր, ոչ մէկ փոփոխութիւն նա-խատեսուած էր եւ նոյնիսկ «Օռօռ» ա-ռօրական յայտագրէն դուրս «Պէտք է Մտիկ ընել» ընտրուած յայտագրերու մէջ կը մատնանշէր «Հայկական Ժամերը» : Որոշեալ ժամուն, հաղարաւոր, ունկըն-դիրներ զարմանքով եւ նոյնիսկ վրդովու-մով լսեցին «Թրքական Ժամեր» յայտա-գիր մը առանց որեւէ ազդի որ բացատ-րէր փոփոխութեան պատճառը: Ձայնաս-փիւռի ոչ մէկ սպասարկութիւն կը պա-տասխանէր մեր բողոքի հեռաձայնին : Ռուբէն Մելիքէ կը սորվէինք որ նոյն օրը ներկայ եղած էր ձայնագրուած յայ-տագրի մոնթաժին: Իր զարմանքը ալ ա-ւելի մեծ էր, նկատի առնելով որ տըր-ուած Թրքական «ողորմելի» ժամերը, երրորդն էին Փասէօր տ'Օռիզոն շարքին, եւկատարուած տեղափոխութիւնը անբա-ցատրելի կը մնար :

Չենք ուզեր մտածել թէ այս վրդովե-ցուցիչ անակնկալը կրնայ արդիւնք ըլ-լալ ֆրանքեւթրքական վերջին օրերու ւերաբանութեան, թէեւ առաջին անգամը չէ որ արեւմտեան մեր բարեկամները յուսախաբ պիտի ընէին Հայերը նախա-պատուութիւն տալով քաղաքականու-թեան եւ մեր մշակոյթին զլանալով ձայ-նասփիւռի կէս ժամուան արձագանգ մը:

Պարզ է որ այսքան ցաւ պիտի չզգա-յինք եթէ մեր յայտագիրը փոխարին-ուած ըլլար, թեքնիք միջադէպի մը հե-տեւանքով ուրիշ որեւէ յայտագրով, բայց ո՛չ Թրքականով :

Այս մասին բացատրութիւն մը կը փոր-ձենք ստանալ պատկան իշխանութիւննե-րէն, պաշտօնական դիմումներով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՄԱՔԻ (Թուրքիա) զինուորական յատուկ ատեանը 28 մահապատիժ պա-հանջեց Մայիս 2ի ապստամբական շար-ժումի մասնակցողներու դէմ : 151 հոգի ձերբակալուած են : Մահապատիժ ուղ-ուած է ի մէջ այլոց Թալաթ Այտեմիրի, Ֆեթհի Կուրջանի, Թիւրկիւթ Ալփակլը-թի եւ Քեմալ Օզտէմիրի դէմ: Դատա-խազը բանտարկութեան զանազան պա-տիժներ ուզուած է 70 ամբաստանեալ-ներու դէմ :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ մամուլը կը շարունակէ յարձակիլ Չինացիներուն վրայ : Չին ղեկավարներն ալ «յետադիմական» եւ Խորհ. Միութեան «թշնամի» կը նկատ-ուին: Իզվեստիա կը շեշտէ թէ համայ-նավարութեան պատմական առաքելու-թիւնն է պատերազմները անկարելի դար-ձնել եւ յաւիտենական խաղաղութիւն մը հաստատել աշխարհի վրայ »:

ՄԱԿ-ի Ափրիկէի համար կազմուած տնտեսական խորհուրդէն արտաքսուե-ցաւ Փորթուկալը, եօթը ձայնով, Ֆրան-սա, Ամերիկա եւ Անգլիա տասնըմէկ ձեռնպահներու մէջն էին:

ԻՏԱԼԻՈՅ Հանրապետութեան նախա-գահը՝ Անթոնիօ Սէնեի Վատիկան գնաց առջի օր: Առաջին պաշտօնական այցելու-թիւնն է զոր կուտար Պօղոս Զ.ի ընտ-րութենէն ի վեր :

ՎԱՒԵՐԱԳՐԵՐ

ԻԹԹԻՀԱՏԻ ՀԱՅԵՐԸ ԲՆԱՋՆՋԵԼՈՒ ՀՐԷՇԱՅԻՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքարանի Դիւա-նը ժամանակին փոխադրուած էր Երու-սաղէմի վանքը: Վաւերագրերով հա-րուստ այդ դիւանէն կը քաղենք Հայերը ազգովին բնաջնջելու ծրագիրը, զոր մը-շակած էր Իթթիհատը,—

ՅՕԴ. 1.— Ընկերակցութիւններու օ-րէնքին երրորդ եւ չորրորդ յօդուածնե-րէն օգտուելով՝ բոլոր հայ ընկերակցու-թիւնները խափանել եւ անոնց վարչական մարմիններուն եւ անոնց մէջ ի վաղուց Իթթիհատի կառավարութեան հակառակ աշխատողները ամբողջովին ձերբակալե-լով Մուսուլի, Պաղտատի պէս նահանգ-ները ղրկել եւ ճամբան կամ այն տեղերը փճացնել :

ՅՕԴ. 2.— Բոլոր Հայոց ամէն տեսակ զէնքերը հաւաքել :

ՅՕԴ. 3.— Մասնաւոր պատշաճ մի-ջոցներով իսլամական կարծիքը պատրաս-տել: Վանի, Էրզրումի եւ Ատանայի պէս տեղեր, ուր Հայերը արդէն իսկ իրենց ընթացքովը իսլամներու ատելութիւնը շա-հած են, կազմակերպեալ (չինծու) դէպ-քեր ստեղծել, ինչպէս Ռուսիա ըրաւ Պա-քուի մէջ:

ՅՕԴ. 4.— Էրզրումի, Վանի, Էլ Ազի-զի եւ Պիթլիսի պէս նահանգներու մէջ գործադրութիւնը (բնաջնջում) բոլորո-վին ժողովուրդին թողլով, զօրքերն ու կարգապահական ուժերը իբր թէ ջար-դերը արգիլելու գործածել: Իսկ Ատա-նայի, Սվազի, Պրուսայի, Նիկոմիդիոյ եւ Իզմիրի պէս տեղերը, ընդհակառակն, իսլամներու օգնել զինուորական ուժով :

ՅՕԴ. 5.— Բնաջնջումը գործադրել մասնաւորապէս յիսունէն վար այրերու եւ դպրոցի ուսուցիչներու վրայ: Աղջիկ-ներն ու մանուկները թողուլ իսլամա-ցնելու համար :

ՅՕԴ. 6.— Փախչելու յաջողածներուն ընտանիքը մէջտեղէն վերցնել եւ միջոց-ներ ձեռք առնել, երկրին հետ անոնց կա-պը բոլորովին խզելու համար :

ՅՕԴ. 7.— Կառավարական հայ պաշ-տօնեաները, պատճառաբանելով թէ լըր-տեսութիւն ըրած են, վտարել բոլոր պե-տական պաշտօնատուներէն :

ՅՕԴ. 8.— Բանակին մէջ գտնուողնե-րուն պատշաճ ձեւով զինուորական իշ-խանութեան կողմէ բնաջնջումը :

ՅՕԴ. 9.— Գործողութիւնը ամէն կողմ միաժամանակ սկսիլ եւ այսպէս ինքնա-պաշտպանութեան ժամանակ չթողուլ :

ՅՕԴ. 10.— Այս հրահանգին գաղտնի մնալուն եւ միայն մէկ երկու հոգիի մի-ջեւ մնալուն վերջին ծայր հոգ տանիլ :

ՄԻԱՑԵԱԼ Նահանգներու նախկին փոխ նախագահը՝ Նիքսըն երեք ժամ արեւել-եան Պերլին այցելեց առջի օր, գլխաւո-րաբար Կարլ – Մարքս Ալէն (Նախապէս Սթալինալէ):

ՍՊԱՆԻՈՅ հանքագործներու գործա-դուլը կը շարունակուի թէեւ փոքր յոյս մը կայ որ կարգադրութիւններ ըլլան եւ աշխատանքը վերսկսի :

ՓԱՐԻԶԷՆ 639 յաւելեալ կառախումբեր պիտի մեկնին Յուլիս 25էն Օգոստոս 4, արձակուրդի ստեղծած խճողումներուն պատճառաւ :

ՆՈՐ ԶԵԼԱՆՏԱՅԻ մէջ, ցոյցեր տեղի ունեցած են հիւլէական փորձերու ֆը-րանսական ծրագիրներուն դէմ :

ԽՕՍՔ ԽՐԱԽՈՅՍԻ ԵՒ ՀՐԱԺԵՇՏԻ

ԽՄԲ.— Կը հրատարակենք այս ճառը, զոր Շ. Նարդունի արտասանած է ՀՕՄ-ի Պատգ. ժողովին առջեւ, Նիւ-Եորք, իբրեւ ողջոյն այն յիսնեակ մը խաչուհիներուն, որոնք կը ներկայացնէին Հիւս. Ամերիկայի մասնաճիւղերը, իբրեւ խրախոյսի խօսք Միութեան աշխատաւորուհիներուն, իբրեւ հրաժեշտի խօսք:

Այս առթիւ տրուեցաւ հացկերոյթ մը Նիւ Եորքի ամէնէն նշանաւոր պանդոկին մէջ, ուր ներկայ էին աւելի քան հազար հոգի:

Անուանիկ, ամիսներ եւքը, ձիւնոտ ճամբաներ կոխոտելէ եւք, արեւոտ ճամբաներ կտրելէ եւք, կանգնած եմ կալին եզերքը:

Կալը Հայ Օգնութեան Միութեան պատկառելի ժողովն է, այլ բացատրութեամբ այս Պատգ. ժողովը, ուր կը չափուի տարուան հունձքը:

Կալին եզերքը յարդարուած այս սեղանին առջեւ, թոյլ տուէք ողջունել Հայ Օգնութեան Միութեանդ մասնաճիւղերուն ներկայացուցիչները եւ անոնց ուղղել, հրաժեշտի խօսքիս հետ, գնահատութեան քանի մը բառեր:

Ըսուած է թէ կնոջական ձեռնարկ է, կնոջական աշխատանք է ձեր կատարածը:

Ո՛չ,— կին եւ այր նոյն իմաստն ունին: Ֆիզիքական կազմութեան մը այս կամ այն տարբերութիւնը, որով կրնան հետաքրքրուիլ բանաստեղծնե՛րը առաւելապէս, չի կրնար արտայայտել այն խոր տարբերութիւնը, մանաւանդ մեծութիւնը, որով կը ներկայանայ Հայ Օգնութեան Միութիւնը: Ձեր կազմակերպութիւնը իր իմաստը կը ստանայ այն ստորոգելիով միայն, որ կուտայ մայրական բառը: Ձեր կազմակերպութեան տուածը կնոջական նպաստ մը չէ, այլ միայն մայրական նպաստ, զոր պիտի չկարենային տալ այրերը, ինչքան ալ ուզէին նըմանիլ կիներուն: Բայց կիներուն եւս չըշնորհուած չէ տալ ինչ որ կուտայ մայրը: Ամէն կին մայր չէ, ինչպէս ամէն այր բնաւ մայր չէ, նոյնիսկ եթէ հայր է: Ահա թէ ինչո՛ւ հայ ժողովուրդին, հայ իմաստուն ժողովուրդին իմաստութեան գանձարանին մէջ դրուած խօսք մը կ՚ըսէ.—

Լերան չափ հայր, մատնոցի մը չափ մայր:

Արդարեւ, թող հայրանայ այրը լերան չափ, չի կրնար տալ, սակայն, այն՝ զոր կուտայ մատնոցի մեծութեամբ մայր մը:

Վասնզի մօր մը տուածը սիրտն է միայն որ կուտայ:

Դուք տեսած էք անշուշտ փոքրիկ մոթէօններ, որոնք հսկայ գործարաններ կը դարձնեն, լերան չափ մեծ մեքենաներ կը դնեն շարժման մէջ: Նմանօրէն, մատնոցի մը չափ մեծ սիրտ մը, որ մայրն է, աշխարհը շարժման մէջ դնող ուժ մըն է հրաշալի:

Այդ սիրտը, երբ հա՛յ մօր սիրտն է, հրաշքներ կը գործէ, Հայութիւն կը ստեղծէ՝ պատմափիլիսոփայական բացատրութեամբ, եւ Հայաստան կը շինէ՝ աշխարհագրական բացատրութեամբ: Այսպէս, հայ մայրն է՝ որ գոյն կուտայ աշխարհի այն մասին, որ մեր անունը կը կրէ:

Հայ մայրն է դարձեալ, որ յաւիտենական դրոշմ կուտայ այն ոգիին, որ կը խայտայ մեր պատմութեան մէջ:

Հայ մայրն է վերջապէս, որ սքանչելիքի կը վերածէ այն լեզուն, զոր Մեծասքանչ կը կոչենք: Այդ չէ՞ միթէ պատճառը, որ մայրենիք կոչած ենք Մեծասքանչը, հակադրելով զայն հայրենիք բառին, եւ ուզելով հաստատել այն տեսութիւնը թէ ազգը միայն հողը չէ, այլ եւ լեզուն է, մշակո՛յթը, որ ցօղի պէս կը կաթի, երկնային արցունքի մը պէս կը թափուի, եւ մարդկութեան կ՚ընծայուի մանանայի պէս:

Հայոց լեզուն հայ մա՛յրն է միայն որ կը փրկէ:

Եւ դուք, ո՛վ ընտրեալ պատգամաւորներ Հայ Օգնութեան Միութեան, այդ աշխատանքին էք լծուած:

Այսպէս, Հայ Օգնութեան Միութիւնը դարձած է հրաշալի սիրտ մը, որուն զարկերը կը կազմեն ներդաշնակ երաժշտութիւն մը, կը յօրինեն խորհրդաւոր շարական մը կամ յաւիտենական դիւցազներգութիւն մը:

Տիկիններ եւ Օրիորդներ, այս երկու խօսքով կուզամ մեծարել ձեր ազգային գոհարերութիւնը, ինչ որ կ՚անուանենք հայկական ընծայաբերութիւն, այլ մանաւանդ յաւերժական ուխտ, որ խտացուած է հին ու խնկելի երգի մը երկու տողերուն մէջ.

Հայ մնանք, եղբարք, մարդկութեան
մէջը,
Հայ կնճեր է մեզ պատմութեան էջը:

Դուք այդ երգը կ՚երգէք, ամէն օր, այցելութեան վազելով հիւանդին, օգնութեան փութալով աղքատին, ձեռք երկարելով ուսանողին, բնակարան հայթայթելով երկրաշարժէն աղետահար մեր ազգակիցներուն, դպրոց եւ եկեղեցի շինելով ի փառս հայկական յաւերժութեան:

Օրօրոցն է, որ կը կառավարէ աշխարհը, կ՚ըսեն իմաստունները: Կը կարծեմ թէ այս խօսքին իմաստն այն է դարձեալ թէ մայրը, օրօրոցին տրուած խնամքով է որ կը դրոշմէ ապագայ մարդուն նկարագիրը, երբ հզօր ուժի մը կը վերածէ փոքրիկ խմորը՝ որ մանուկն է, անով փոխելով յաճախ աշխարհի ճակատագիրը, կամ մարդկութեան ապագան:

Հայ ժողովուրդը եւս խմորի փոքրիկ գունդ մըն է, ո՛վ նուիրեալներ Հայ Օգնութեան Միութեան: Խմորի այդ փոքրիկ գունդը դրուած է ձեր ափերուն մէջ,— շաղուեցէք զայն ձեր շունչով, գուրգուրանքով, խանդակաթ սէրով: Մեծցուցէք զայն, առէք ձեր թեւերուն վրայ, սեղմեցէք ձեր գիրկին մէջ, օրօրեցէք զայն ազգային երգերով, ազգային երազներ շնորհելով միշտ:

Հայոց պատմութեան մանուկը թող աճի՛ եւ զարգանայ ձեր ծոցին մէջ: Քրիստոնէութիւնը, ինչպէս ուրիշ կրօնքներ, կրնար ծննդեան տարբեր հրաշքներ հիւսել, բայց նախընտրեց մօր մը գիրկը դընել եւ մօր մը գրկին մէջ մեծցնել մանուկը՝ որ պիտի ընդարձակէր յետագայ յին աշխարհն իր կարգին:

Եւ Աստուածամայր կոչուեցաւ, ճիշդ ատո՛ր համար, մայրը: Նախ աստուած մը կրելու մեծագոյն պատիւին արժանացաւ մայրութիւնը: Յետոյ աստուած մը ծնելու պատիւին: Հուսկ յետոյ աստուածանալու պատիւին: Իսկ մոռցուեցաւ հայրը,— այսօր ո՞վ կը յիշէ Յովսէփը:

Մեր գիւղը ունէր իր Աստուածամայրը ոչ միայն ժամուն մէջ, այլ եւ Մարիամմարին ծառը կոչուած փարթամ կաղնիի մը գաղաթան ճիւղերուն մէջ: Աւանդութիւն մը մեզ կը կանչէր այդ ծառին տակ, ամէն տարի, Մայիս ամսուն, երբ կանանչ կը հագնէին ծառերը: Գիւղացին կը հաւատար թէ Աստուածամայրը կըրնար տեսնել ա՛յն՝ որ առտուն կանուխ կը վազէր ծառին տակ,— Աստուածամայրը նստած կ՚ըլլար ծառին գագաթը, դաշտին գոյնզգոյն ցօղերով ուլունք շարած, նարօտ կապած, կախօրրան շինած եւ իր երախան մէջը դրած, ու կ՚օրօրէր զայն առտուան անուշ հովերով:

Հրաշալի պատմութեան մը երախան, հայ ժողովո՛ւրդը կ՚ըսեմ, օրօրոց դրած՝ օրօրեցէք այդպէս, սիրելի Տիկիններ եւ Օրիորդներ, օրօրեցէք հայ ժողովուրդը, ցաւերը մեղմացուցէք, հոգերը առէք, վէրքերը դարմանեցէք, կաթ տուէք որ աճի, քնացուցէք որ հանգչի, զօրանայ եւ մեծնայ ազնիւ երազներով, մի՛շտ երգելով՝ ինչպէս մեր երգը կ՚ըսէ.

Օրօր, օրօր, մեծանաս,
Գիւղին է՛ն մեծը ըլլաս,
Կաղնի՛ն ըլլաս երկնահաս,
Շուքըդ փռես վեր գիւղին:

Հայ Օգնութեան Միութեան շնորհալի անդամուհիներ, կ՚աճի երախան որ հայ ժողովուրդն է՝ քանի ներդաշնակ են ձեր երգերը: Երգեցէք ներդաշնակ, երգեցէք սիրոյ ձայնով, բայց երբեք եւ երբեք պառակտած ձայներով: Ընդհակառակն, անիծելով թշնամին, որ կը պառակտէ ձեզ՝ եռքէն խեղդելու համար երախան, որ յանձնուած է ձեզի:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ

ՀԻՆ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԳԻՏԱՀԵՏԱԶՕՏԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

(Դ. եւ վերջին մաս)

Միջնադարեան Հայաստանէն ծանօթ են բազմաթիւ քերականագէտներ, բայց անոնց ըմբռնումները դեռ մանրամասն չեն հետազօտուած եւ ծանօթացած անոնց, որոնց կը գրաւին քերականութեան պատմութեան ուսումնասիրութեամբ: Կարեւոր տեղ կը գրաւեն ԺԱ.–ԺԴ. դարերու քերականագէտներ՝ Գրիգոր Մագիստրոսը, Արիստակէսը, Գէորգ Սկեւռացին, Գրիգոր Տաթեւացին եւ ուրիշներ: Մատենադարանի աշխատակիցներէն երիտասարդ լեզուագէտ մը, կրտսերէն հայրենադարձ Լեւոն Խաչերեան, Հայաստանի մանկավարժական հանրակրթութեան մէջ հրատարակելէ եւք ուսումնասիրութիւններու կարեւոր շարք մը, 1962ին հրատարակեց ընդարձակածաւալ աշխատութիւն մը «Գրչութեան արուեստի լեզուական – քերականական տեսութիւնը Միջնադարեան Հայաստանում» խորագրով:

Միջնադարեան Հայաստանի մէջ փիլիսոփայական մտայղացումներու հնութիւնը կը հաստատուի փիլիսոփայական բնագաւառի հայկական ձեռագիրներու մեծ թիւով, որոնք առիթ ընծայեցին որ կարեւոր թիւով քննադատական երկեր լոյս տեսնեն թէ Մատենադարանի եւ թէ Գիտութիւններու ակադեմիայի փիլիսոփայութեան բաժանմունքին կամ Երեւանի պետական Համալսարանին կողմէ, որոնք օգտագործեցին Մատենադարանի մէջ գտնուած նիւթերը: Հայաստանի Գիտութիւններու ակադեմիայի փիլիսոփայութեան ճիւղը, օգտագործելով Մատենադարանի ձեռագիրները 1956ին հրատարակեց մէկ վերլուծումը Արիստոտելի «Ստորոգութեանց», զորս կատարած է ԺԴ. դարու հայ փիլիսոփայ Յովհաննէս Որոտնեցին, Տաթեւի հայկական համալսարանի հիմնադիրը:

Այս վերլուծումը խնամուած աշխատութիւն մըն է, որ հիմնուած է 13 ձեռագիրներու վրայ եւ որուն հեղինակներն են Ա. Ադամեան եւ փիլիսոփայական գիտութիւններու տոքթէօր *Վ. Չալոյեան: Իսկ Աշոտ Աբրահամեան, Երեւանի Պետական Համալսարանի հրատարակչականի միջոցով, «Յովհաննէս Իմաստասէրի մատենագրութիւն» խորագրին տակ լոյս ընծայեց աշխատութիւնները ԺԱ. դարու հայ փիլիսոփայ եւ բժշկարան Յովհաննէս Սարկաւագ Իմաստասէրի, որ այդ հին ժամանակներէն հիմնադրաւ Անիի համալսարանին: Ներկայացնելու համար «Գրիգոր Տաթեւացու փիլիսոփայական հայեացքները», ռուսերէն լեզուով հրատարակած է Ս. Արեւշատեան, հեղինակը օգտագործած է Մատենադարանի 14 ձեռագիրներ: Այս աշխատութեան մէջ, զոր Ս. Արեւշատեան Հայաստանի ակադեմիայի փիլիսոփայութեան ճիւղի հրատարակչականին միջոցաւ լոյս ընծայեց 1957ին, ան կը վերլուծէ հայ մտածողի եւ ԺԴ. դարու Տաթեւի համալսարանի վարիչի գիտական գործունէութիւնը: Ս. Արեւշատեան 1961ին հրատարակեց նաեւ «Դաւիթ Անյաղթ, Սահմանք իմաստասիրութեան» աշխատութիւնը, որու քննադատական մասին համար, Դաւիթ Անյաղթի փիլիսոփայութեան բնորոշման իբր հիմ ծառայած են Մատենադարանի հինգ ձեռագիրներ: Այս երկը եւս լոյս տեսած է փիլիսոփայութեան ճիւղի հրատարակչականին կողմէ եւ հայերէն պատճէնին կ՚ընկերանայ ռուսերէն թարգմանութիւնը:*

Մատենադարանը, իր տրամադրութեան տակ ունենալով հայ միջնադարեան մեծ թիւով գրականութենէն ձեռագիրներու քննադատական մը, բնականաբար լոյս տեսան քննադատական ընտիր գործեր թէ Մատենադարանի եւ թէ Գիտութիւններու ակադեմիայի գրականութեան կաճառին կողմէ: Նշելով միայն վերջին քանի մը տարիներու հրատարակութիւնները, թուենք Մխիթար Գօշի «Առակներ»ու շատ խնամուած քննադատական աշխատութիւնը Էմ. Պիվազեանի (1951), Յովհաննէս Երզնկացիի «Տաղեր»ը՝ Ա. Սրապեանի

«ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԱՍՏՂԻԿԸ»

(ՓՕԼԻՆ ՊՈՆԱՓԱՐԹ)

Եւ սակայն, Բոմէլի – Ֆրանսէզը պարտաւոր է մեկնիլ այդ քաղաքէն, իսկ Թալմա՝ նոյնպէս պարտաւոր է հեռանալ խումբէն:

Այսքանով ալ կը վերջանայ կեանքի իշխանուհիին եւ բեմի իշխանին սիրային կապը ...:

×

Երիտասարդ կնոջ առողջական վիճակը տակաւ ծանրակշիռ հանգամանք մը կը ստանայ: Մասնագէտ բժիշկները կը յանձնարարեն բացարձակ հանգիստ: Կը մեկնի Հիէր, ձմեռը հոն անցընելու համար:

Զարաչուք լուրեր կը հասնին: Ռուսական փոթորիկը կը սպառնայ Կայսրութեան: Փօլին, մտածելով իր ապագային մասին, կը սկսի մեծ քանակութեամբ գոհարեղէններ գնել, խորհելով որ այդ կարգի հարստութիւնը դիւրաւ պիտի կրնար փոխադրուիլ տեղափոխութեան մը պարագային:

Բայց, երբ 1813 Հոկտեմբերին կ՚իմանայ Լայբցիկի աղէտը, որուն հետեւանքով իր եղբայրը մատնուած էր քաղաքական, զինուորական եւ մանաւանդ նիւթական դժուարութիւններու, Փօլին վայրկեան մը իսկ չի վարանիր:

Իբրեւ հարազատ ու արժանաւոր քոյրը մեծ Կայսեր, կը ծախէ իր բոլոր գոհարեղէնները և ամբողջ գումարը՝ երեք հարիւր հազար Ֆրանք կը ղրկէ Նափոլէոնի:

Նափոլէոն իր քրոջ կը պատասխանէ նամակով մը, ուր կ՚ըսէ. «Կ՚ընդունիմ ձեր նուէրը: Կը խորհիմ, սակայն, որ իմ ժողովուրդիս եւ անոր նիւթական հասոյթներուն օժանդակութեամբ պիտի կարենամ դիւրութեամբ գլուխ հանել 1814ի եւ 1815ի ընթացքին կատարելիք զինուորական արշաւանքներս ...»:

Դժբախտաբար, հետեւանքները կ՚ըլլան աղետաբեր, հակառակ Նափոլէոնի հերոսական ճիգերուն եւ իր ռազմագիտական հանճարին:

Վար նահանգի Պուլիտուէ գղեակին մէջ է որ Պորկէզ իշխանուհին կ՚իմանայ իր եղբօր գահէն հրաժարման լուրը:

Կը սպասէ հոն իր եղբօրը, վասնզի հաստատ գիտէ որ Էլպա կղզին երթալու համար կայսրը պիտի անցնէր այդ ճամբայէն: «Եթէ ընդունի որ իրեն ընկերանամ, այլեւս պիտի չձգեմ զինքը, կը գրէ Փօլին իր մօրը: Ես կայսրը չեմ սիրած իբր իմ վեհապետս, այլ՝ իբրեւ եղբայրս, ատոր համար ալ մինչեւ վերջը հաւատարիմ պիտի մնամ իրեն ...»:

Նափոլէոն Պուլիտուէ կը հասնի 1914 Ապրիլ 22ին: Սակայն, Պուշ տիւ Ռոնի նահանգէն անցած պահուն, խուսափելու համար անսպասելի եւ կատաղի կերպով իր դէմ լարուած բնակչութեան հակակրական ցոյցերէն, Օսթերլիցի եւ Ենայի յաղթականը կը ստիպուի իր ինքնութիւնը ծածկելու համար հագուիլ աւստրիացի սպայի մը համազգեստը:

Այսպէս ծպտուած է որ կայսրը կը ներկայանայ իր իշխանուհի քրոջ: Երբ այս վերջինը կը տեսնէ իր եղբայրը, ահաւոր տժգունութիւն մը կը պատէ իր դէմքը ու սահմռկած կը բացագանչէ.

— Ի՞նչ է այս համազգեստը ...

— Կ՚ուզէիր որ մեռա՞ծ ըլլայի, կը պատասխանէ Նափոլէոն:

— Այս համազգեստին մէջ չեմ կրնար համբուրել ձեզ, կը յարէ Փօլին: Ո՜հ, Նափոլէոն, ի՞նչ ըրիք ...

Կայսրը խոնարհելով իր գլուխը, առանց բառ մը արտասանելու, դուրս կ՚ելլէ սենեակէն ...

Երբ կը վերադառնայ, այս անգամ Փօլին իր դիմաց կը գտնէ իսկական Նափոլէոնը, զգեցած իր հէքեաթային դարձած համազգեստը:

(8 Շար.)

"ԼՈՒՍՆԻ ՊԱՐԲԵՐԱՇՐՋԱՆՆԵՐԸ,,

ԽՄԲ.— Լոյս տեսած է Անանիա Շի– րակացիի պատրաստած 19ամեայ շրջանի մը համար լուսնին ծննդեան եւ լրման ժամանակները որոշելու աղիւսակները: Այս աշխատութեան հրատարակիչ – հե– ղինակն է Փրոֆ. Աբրահամեան, որ եր– կար տարիներէ ի վեր կը զբաղի է. դա– րու հայ գիտնականին գործերուն ուսում– նասիրութեամբ: «Երեւան» թերթին մէջ հրատարակուած գրախօսականէ մը կ'արտագրենք էական մասերը, արեւմտահայերէնի վերածուած:

.. Շիրակացիէն մեզի հասած գործե– րուն գլուխ գործոցը կարելի է նկատել իր «Տիեզերագիտութիւն»ը, ուր բա– ցատրուած են բազմաթիւ գիտական կա– րեւոր խնդիրներ:

Հիմնուելով դասական աշխարհի յոյն գիտնականներու տեսութիւններուն վը– րայ, ան ընդունած է, որ երկիրը ունի գնդաձեւ, մինչ եկեղեցականները, այն ատեն, երկիրը կը պատկերացնէին հարթ ձեւով:

Յայտնի է, որ Ծիր – Կաթինին վերա– բերեալ գոյութիւն ունեցած են կարգ մը առասպելական անհեթեթ բացատրու– թիւններ, օրինակ, իբր թէ Ծիր – Կաթի– նը Հերա չաստուածուհիի ստինքէն թա– փած կաթն է, որ ցրուած է երկինքին մէջ: Շիրակացի նկարագրած է նաեւ հայկական առասպելը, ըստ որուն Հա– յոց Վահագն չաստուածը՝ ցուրտ ձմրան գացած է Ասորեստան եւ գողցած է ա– սորական Բարշամ չաստուծոյ յարդը: Թռած ատեն յարդը թափած է եւ այդ պատճառով ալ Ծիր – Կաթինը յարդագո– ղի ճամբայ անուանուած է: Այս ձեւի անիմաստ, առասպելական պատկերա– ցումներուն փոխարէն Շիրակացի կը նը– կարագրէ հետեւեալ ձեւով .— «Ծիր – Կաթինը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ մանր, աղօտ լոյս ունեցող աստղերու կուտա– կումներ»: Ինչպէս կը տեսնենք, Շիրա– կացին այդ օրերուն իսկ Ծիր – Կաթինին վերաբերեալ շատ գիտական միտք մը ար– տայայտած է: Ան գիտականօրէն բացա– տրած է Արեւին եւ Լուսնին խաւարում– ները, այս վերջնոյն սեփական լոյս չու– նենալու պարագան եւ բազմաթիւ այլ խնդիրներ, որոնց մեծ մասը ծանօթ էին հին աշխարհի գիտնականներուն:

Եօթներորդ դարու հայ գիտնականը բնութիւնը պատկերացուցած է շարժ– ման, փոփոխութեան, զարգացման մէջ, թէ բոլոր գոյակցութիւնները կը փոխ– ուին ժամանակի ընթացքին, մէկուն քայքայումը յառաջ կը բերէ նորի մը ստեղծումը .— «Ամէն մէկ լինելութիւն կ'ենթադրէ քայքայման սկզբնաւորու– թիւն մը, իսկ քայքայումը՝ լինելու– թեան սկզբնաւորութիւն եւ այս հակա– դրութեան հետեւանքով է, որ աշխարհը կը կարողանայ գոյատեւել»:

Այստեղ անհրաժեշտ է նշել այն կարե– ւոր հանգամանքը, որ միջնադարու գի– տունը այնպիսի կարեւոր խնդիրներ ու– սումնասիրած է, որոնք Եւրոպայի զար– գացած երկիրներուն մէջ ուսումնասի– րութեան առարկայ դարձած են միայն միջնադարու վերջին շրջանին:

Զմոռնանք բնաւ, որ իր գիտական միտ– քերը կը մշակէր այնպիսի ժամանակա– շրջանի մը մէջ, երբ ամենուրեք կը մը– թագնէր միջնադարեան մռայլ խաւարը, որուն կ'օժանդակէր այսպէս կոչուած կեղծ գիտութիւնը՝ աստղագուշակութիւ– նը:

Վերոյիշեալ գիրքէն յայտնի կը դառ– նայ, որ Շիրակացի ոչ միայն հաշուած է Լուսնին փուլերուն հասակը, այլեւ հան– գամանօրէն ուսումնասիրած է անոնց յառաջացման երեւոյթը եւ անոր շար– ժումները Երկրագունդին, Արեւին նը– կատմամբ:

Շիրակացիին Լուսնի փուլերը 19ամեայ տարեշրջանի համար» կազմած աղիւսակ– ները մեծ հետաքրքրութիւն կը ներկա– յացնեն այն տեսակէտէն, որ ըստ մեր կատարած հաշիւներուն, մեծ ճշդու– թեամբ կը համապատասխանեն մեր օրե– րու աստղագիտական ճշգրիտ դրու– թեամբ եւ հաշիւով որոշուած տուեալնե– րուն: Արդարեւ ստուգման արդիւնքնե– րը ցոյց կուտան, որ հայ գիտնականին ո– րոշած եւ աստղագիտական ճշգրիտ տը– եալներուն միջեւ լաւ համաձայնութիւն կայ:

Փափաքելի է, որ Փրոֆ. Ա. Աբրա– համեան կազմէ Շիրակացիի մատենա– գրութեան ամբողջութիւնը եւ անոր աշ– խարհաբար թարգմանութիւնը:

Հ. ԲԱԴԱԼԵԱՆ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐԸ ԴԷՊԻ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

—o—

11րդ համաշխարհային ճեմպորին տեղի կ'ունենայ այս տարի Օգոստոս ամսուան ընթացքին, Յունաստանի Մարաթոն պատմական ծովեզերքը, ուր եօթանասուն ազգերու ներկայացուցիչ խումբերը, թիւով քսան հազար սկաուտներ, պիտի բա– նակին տասնըհինգ օր միջազգային եղ– բայրական մթնոլորտի մը մէջ:

Ճէմպորիները չորս տարին անգամ մը տեղի կ'ունենան: Առաջինը տեղի ունե– ցաւ 1920ին Լոնտոնի մէջ, որ Սկաուտու– թեան հիմնադիր Պէյտըն Փաուըլի առա– ջին կամակերպած միջազգային բանակու– մըն է: Յաջողութիւնը այնքան մեծ էր, որ ամէն չորս տարին անգամ մը կազմա– կերպուեցան ճէմպորիներ, զանազան եր– կիրներու մէջ: Մասնակցող ազգերու թի– ւը հետզհետէ բարձրացաւ, ինչպէս նաեւ մասնակցող սկաուտներուն թիւը:

Ներկայիս ճէմպորիները համաշխար– հային արժէք ունեցող ցոյցեր են եւ կը վայելեն բոլոր ազգերու եւ կառավարու– թեանց օժանդակութիւնը եւ հովանաւո– րութիւնը:

Հայ Արիներու Միութիւնը 1929էն ի վեր հրաւիրուած է եւ մասնակցած այս ճէմպորիներուն, միշտ լաւագոյն խում– բերով, եւ շահած համակրանք եւ յար– գանք: Հայ Արիներու առաջին նպատակը եղած է ամէն տեղ հայ սկաուտութիւնը սիրցնել եւ մանաւանդ ճանչցնել հայ սկաուտութեան արժէքը: 1929էն ի վեր միշտ զօրաւոր խումբերով Հայ Արիները այցելած են քանիերկու երկիրներ, մինչեւ Քանատա, եւ ամէն տեղ վայելած են մեծ համակրանք:

Այս տարի ալ Հայ Արիներու քսան սկա– ուտներէ եւ պետերէ բաղկացած խումբ մը պիտի մասնակցի Մարաթոնի ճէմպո– րիին: Յոյն սկաուտական կազմակեր– պութեան վարիչները Հայ Արիներու Մի– ութեան վաղեմի բարեկամներ են, եւ խոստացած են ամէն աջակցութիւն:

Ճէմպորիին բացումը պիտի կատարուի Օգոստոս մէկին գահաժառանգ իշխանին կողմէ: Յունաստանի Թագաւորը պաշտօ– նապէս պիտի այցելէ ճէմպորին Օգոստոս վեցին եւ պիտի ընդունի օտար սկաուտ– պետերը:

Հայ արիները պիտի այցելեն նաեւ Յունաստանի հայկական հաստատու– թիւնները, դպրոցները, եւ տեղական սկաուտական խումբերը:

Յունաստանի եւ մանաւանդ Աթէնքի հայ գաղութը մեծ համակրանքով կը սպասէ հայ արիներուն, որոնց համար եղբայրական ընդունելութիւն մը կը պատրաստեն:

Ճէմպորիէն ետքը, Հայ Արիները տասը օր հիւր պիտի մնան Աթէնքի շրջանները, եւ պիտի ծանօթանան հայ գաղութին հետ:

Հայ Արիներու ճէմպորիին մասնակցող խումբը պիտի առաջնորդուի միութեան ընդհ. պետ Տոքթ. Գուրգէն Մեծատուր– եանի եւ գործադիր խորհուրդի անդամ– ներ Սերոբ Ֆարշեանի եւ Գէորգ Աւագ– եանի կողմէ:

Ճէմպորիէն ետքը Հոդոս կղզին մէջ տեղի պիտի ունենայ սկաուտական հա– մաշխարհային ընդհանուր ժողովը, ո– րուն կը մասնակցին եօթանասուն սկա– ուտական Միութեանց ներկայացուցիչ– ները: Հայ Արիներու Միութիւնը պիտի մասնակցի նաեւ երեք պատգամաւորնե– րով: Այս համաժողովներու ընթացքին է որ կ'որոշուին յառաջիկայ ճէմպորի– ներուն վայրերը, եւ սկաուտական կա– րեւոր հարցերու մասին տեղի կ'ունենան զեկուցումներ եւ կը տրուին որոշումներ: Կը կատարուի նաեւ միջազգային Կեդր. Կոմիտէին անդամներուն ընտրութիւնը:

Վստահ ենք որ Հայ Արիները այս ան– գամ ալ յաջողութեամբ կը մասնակցին ճէմպորիին եւ համաժողովին, շատ բան կը սորվին եւ նոր բարեկամներ կը շա– հին, հաւաքուած աշխարհի չորս կող– մերէն:

ՀԱՅ ԱՐԻ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Քանի մը օր առաջ, բեմադիր Հիւնը– պէլ սկսաւ նոր ժապաւէն մը դարձնել, որու դերասանական կազմին մաս կը կազմէ մեր աշխատակիցը Արտաշէս Գըմ– բէթեան:

Արկածախնդրական անցուդարձով պատմուածք մը, մեծանուն դերասան– ներու խաղարկութեամբ:

Տանիէլ Տարիէօ շատ գեղեցիկ կին մըն է, որու սիրոյն համար փաստաբան Փօլ Մէօրիս կը գործէ այնպիսի արարքներ, որ զինքը դատարան կ'առաջնորդեն եւ պատժապարտ կ'ըլլայ: Այնուհետեւ, մո– լորեալ փաստաբանը կ'երդնու վրէժ լու– ծել կիներէն, առանց խտրութեան: Ար– դարեւ, անոր առաջին զոհը կ'ըլլայ Մի– շէլ Մորկան, որ միամտաբար կը պա– տասխանէ ամուսնական ազդի մը՝ զոր լրագրի մը մէջ տուած է «Ամէն տեսակէ– տով լաւ պարոն մը ...»:

ՓՐՈՖ. ՎԼԱՏ ՊԸՆԸՅԵԱՆՈՒ

կողմէ (1955), Նաղաշ Յովնաթանի «Բա– նաստեղծութիւնները», Աս. Մնացական– եանի եւ Շուշանիկ Նազարեանի կողմէ (1951), որոնք գործակցեցան նաեւ Պաղ– տասար Դպիրի «Տաղիկներ սիրոյ եւ կա– րօտութեան» աշխատութեան հրատա– րակման համար (1958): Շուշանիկ Նա– զարեան 1957ին հրատարակեց նաեւ «Պատմութիւն Փարման մանկան» խորա– գրով միջնադարեան հայկական բանաս– տեղծութեան քննական բնագիրը, որմէ Մատենադարանը ունի 9 ձեռագիրներ:

Շուշանիկ Նազարեանն էր, որ պատ– րաստեց նաեւ Մատենադարանին կողմէ հրատարակուած Յովհաննէս Կարնեցիի «Տաղարան»ը (1962):

Ասոր եւ պիտի նշենք միջնադարեան հայ գրողներու քանի մը գործերը եւ յե– տոյ ժողովրդական երգերն ու միջնա– դարեան արձակ գրականութիւնը: Ար– մենուհի Սրապեան հրատարակեց 140 է– ջով ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մը Յովհաննէս Երզնկացիի բանաստեղծու– թեան մասին, որուն յաջորդեց անոր բա– նաստեղծութեան քննադատական հրատա– րակութիւնը 1958ին, «Յովհաննէս Եր– զնկացու տաղերը» խորագրին տակ: Այս բանաստեղծին գործերէն հրատա– րակուած էր նաեւ 1955ին: Նոյն տարին (1958) լոյս տեսաւ Խաչատուր Կեչառե– ցիի բանաստեղծութիւններու քննադա– տական հրատարակութիւնը Մ. Աւգալ– բէկեանի կողմէ: «Էջեր հայ միջնադար– եան գեղարուեստական արձակից» խո– րագրին տակ, գրականութեան հիմնար– կութեան շրջանակին մէջ, Կ. Մելիք– Օհանջանեան 1957ին հրատարակեց կա– րեւոր ուսումնասիրութիւն մը: Նոյն հիմ– նարկութիւնը 1901ին հրատարակեց «Հայ ժողովրդական պանդխտութեան երգեր» հատորը, ուսումնասիրական ներածակա– նով մը եւ Մաննիկ Մկրտչեանի մեկնա– բանութիւններով: 1958ին Ա. Մարտի– րոսեանի խմբագրով լոյս տեսաւ Մարտի– րոս Ղրիմեցիի գործերուն քննադատական հատորը, 1960ին Էմ. Պիվազեանի կողմէ հրատարակուած «Յովհաննէս Թլկուրանցիի բանաստեղծութիւնները», իսկ 1962ին՝ «Կոնստանդին Երզնկացու տաղե– րը», Արմենուհի Սրապեանի կողմէ, ո– րոնք լոյս տեսան օժանդակութեամբ Մա– տենադարանին, որ վերոյիշեալ աշխա– տանքներու տրամադրութեան տակ դը– րաւ բազմաթիւ ձեռագիրներ:

Վերի թուումները ցոյց կուտան այն ե– ռանդը, որով այժմ կ'աշխատուի Հա– յաստանի հողին վրայ իւրաքանչիւր բնա– գաւառի մէջ եւ այս խրոխտութեան կողքին, պէտք բաղձանքը եղած է մատնանշել նաեւ Մատենադարանի անհամար դանձերը եւ անոնց օգտագործման համար ընծայուած դիւրութիւնները, աշխատանքներ, որոնք, շնորհիւ քննադատական հրատա– րակութիւններու, պիտի նպաստեն նաեւ ապագային լեզուի ուսումնասիրութեան գործին: Այստեղ կը կատարուի ընդար– ձակ աշխատանք մը եւ կը հրատարակ– ուին անհամար գործեր, բայց ինչ որ ա– ռաւել կարեւոր է, կը հրատարակուին մե– ծարժէք աշխատութիւններ և մարդիկ կը աշխատին գործերն խանդավառութեամբ:

ՓՐՈՖ. ՎԼԱՏ ՊԸՆԸՅԵԱՆՈՒ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (188)

ԵՐԼՏՐՋԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

—o—

Այս ամէնքը ըստ օրինի գրաւուելով՝ զրկուեցան Թնդանօթարան, եւ զգուշու– թեան համար հիւանդանոցին ուրիշ մա– սերուն մէջ ալ երբ խուզարկութիւն կը կատարուէր, գիտուեցաւ որ հիւանդանո– ցին պարտէզին մէջ եւ կարգ մը տեղեր՝ նոր փորուած ըլլալու երեւոյթ մը ունէ– ին: Այս գիտողութեան վերաբերեալ ար– ձանագրութեան գիրը պատրաստուելով, յիշեալ տեղէն մեկնեցաւ քննիչ մարմինը:

Եղեռնական արարքին մէջ Առաքելի մասնակցութեան մասին անոր հարցա– քննութիւնները առաջ տարուեցան, երբ Առաքել խոստովանեցաւ թէ յեղափոխա– կան ընկերութեան անդամ էր. «Դրօշակ» լրագիրը բերել տալով կը կարդար, ո– րով Կոմիտէին բոլոր եղեռնական մտա– դրութեանց եւ գործերուն տեղեակ էր:

Առաքել ըսաւ թէ՝ Կայս. կառավարու– թեան կորովաբիր եւ խուզարկու ակնար– կէն ազատ մնալու խորհրդածութեամբ, ընդունած էր մէկ մասը այն առարկա– ներէն, զորս Սիլվիօ Րիչչի բերած էր ժամանակ մը մնալէ ետք առնելու հա– մար. սակայն Րիչչի ոչ միայն ետ չէ տարած զանոնք իր խոստացած ժամա– նակ, այլ անկէ ետք ալ, եղեռնական դէպքէն մինչեւ քանի օր առաջ, սկսած է մնացեալներն ալ բերել իրեն պահե– լու համար:

Առաքելի թուղթերուն եւ նամակներուն մէջ գտնուեցաւ ամերիկեան կտաւ մը, ո– րուն վրայ «Հնչակ» յեղափոխական ըն– կերութեան կնիքը եւ մանաւոր նշանը կար եւ որուն մէջ խռովարարական լեզ– ուով կը գովուէր Հաճի Նշան անուն մէ– կու մը ջանքերն ու աշխատութիւնը՝ Կո– միտէին գործերուն կարգադրութեան մէջ եւ կ'ըսուէր թէ նախագահի վկայական տրուած է յիշեալ հաճի Նշանին:

Այս պարագան հարցուեցաւ Առաքելի եւ հաճի Նշանին ինքնութեանը մասին տեղեկութիւն պահանջուեցաւ: Առաքել խոստովանեցաւ, թէ ասկէց առաջ Ղալա– թիա, Քօնսօլիտ խանին մէջ ճաշարանա– պետ, եւ սակայն յետոյ Խալիլ փաշա խա– նին մէջ ճաշարան մը վարձող հաճի Նը– շանն էր նոյն անձը, որ ի սկզբան Հնչակ ընկերութեան պետերէն ըլլալով, յետոյ Դրօշակեաններուն յարած եւ անոնց մէջ մասնաւոր դիրք մը գրաւած էր: Առաքել խոստովանեցաւ նաեւ, որ Սիլվիօ Րիչչին ճանչցած է այս Հաճի Նշանին միջնոր– դութեամբը, եւ նոյն հրանիւթերն ալ դարձեալ այս հաճի Նշանին միջոցաւ եւ կարգադրութեամբ էր որ Սիլվիօ Րիչչիի կողմէ իր քով փոխադրուած եւ պահ– ուած էին:

Երբ հարցուեցաւ Առաքելի, թէ հիւան– դանոցին պարտէզին մէջի պեղումները ի՞նչ էին, նա պատասխանեց թէ, գալով որ օսմ. կառավարութեան պաշտօնեանե– րէն կը հետապնդուի եւ նստած սենեակը խուզարկելու համար պաշտօնական բա– նակցութիւններ տեղի կ'ունենան, եղեռ– նական գոյքերը բնաջինջ ընելու համար, փորած էր պարտէզին մէջ այդ տեղերը ուր պիտի պահէր եւ ոչնչացնէր զանոնք. բայց տեղի ունենալիք հետապնդումնե– րէն եւ խուզարկութիւններէն, եւ դուրսն ալ իր վրայ կատարուած լուրջ լրտեսու– թենէն՝ ինքզինքը զգոյշ պահելու համար մէկ կողմ թողուց նոյն նիւթերը փոր– ուած տեղերը դնելու գաղափարը, ի վեր– ջոյ համոզելով իր 13 տարեկան աղջիկը Մառի Նահապետեանը, որ հիւանդանոցի վարչութեան մասնաւոր արտօնութեամ– բը իր քով կը բնակէր, յաջողեցաւ հրա– նիւթերը այդ կողովներուն մէջ զետեղել եւ վրան ալ աղջկանը դասագրքերը դնե– լով՝ երկրորդ յարկը գտնուող վիրաբու– ժական սրահին քովի բացուածքին մէջ փոխադրել ու պահել, իբր թէ անոնք իր աղջկանը դասագրքերն էին, որպէսզի իր սենեակին խուզարկութեան ատեն զա– նոնք չտանէին օսմ. պաշտօնեաները:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

Պ. Ֆիլիփ Սէմէրճեան, Այրի Տիկին Բ. Պախթիարեան, Տէր եւ Տիկին Ցարուլթիւն Տամլամեան եւ զաւակները, Օր. Արաքսի Պախթիարեան, Տէր եւ Տիկին Միհրան Պախթիարեան, Այրի Տիկին Յակոբ Սէմէրճեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Այրի Տիկին Քեհեայեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Ռոժէ Թաղւորեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յ. Օղտանեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Պայծառ Տէյիրմէնճեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Խաչիկեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Պախթիարեան, Օր. Տիրուհի Իպրիքճեան, ինչպէս նաեւ Սաղրեան, Ճամճեան, Եաղուպեան, Տամլամեան, Քարտաչեան, Ճամուղեան, Ապաճեան, Մնոքեան, Էքմէքճեան եւ Վեռնէ ընտանիքները, ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց մօր, զաւկին, քրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՅԱԿՈԲ ՍԷՄԷՐՃԵԱՆ
(Ծնեալ Ալիս Պախթիարեան)

որ տեղի ունեցաւ յետ երկարատեւ հիւանդութեան Յուլիս 24ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ առաւօտ, Յուլիս 27, ժամը՝ 8·30ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Մարմինը պիտի ամփոփուի Տէօյլ–Լա–Պարի գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՃԱՇ

Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն կազմակերպած է հացկերոյթ մը ի պատիւ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Ժողովի պատգամաւորներուն, այս Կիրակի ժամը 12 – 15, Մշակոյթի Տան մէջ:

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի ընկերներն ու բարեկամները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԻԷՆ.— Պ. Կարապետ Սապունճեան, զաւակները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի, ժամը 9ին, Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ, հոգեհանգստեան պատարագ եւ պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ ԹԱԳՈՒՀԻ ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ 66ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ԱՆԻ կոմիտէին կողմէ, այս Կիրակի ամբողջ օրը, Թանըրիին գիմացի դաշտը (լուացարանին եաեւ):

Կը նախագահէ Ընկ. Կ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ
Կը խօսի Ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ

Գեղարուեստական բաժին: Կը մասնակցին ընկերուհի Մ. Կարապետեան (Տէսինէն), Նոր Սերունդը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւն:

Երգ, հայկական պարեր, արտասանութիւններ:

Ձուկ պիւֆէ: Շամփուրով խորոված:

Անձրեւի պարագային պատսպարուած վայր մը ապահովուած է:

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Դրօ» մասնաճիւղին:

Այս Կիրակի ամբողջ օրը Կապինօնի արճարանին զովասուն պարտէզին մէջ:

Բարձրախօս, գեղարուեստական բաժին, սիրուն անակնկալներ:

Ձուկ պիւֆէ, շամփուրուած միս եւ այլ աղանդերներ մատչելի գիներով:

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ շրջանի Հայութիւնը անխտիր:

Անձրեւի պարագային ապահով պատսպարան:

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՀԱՅ ԲՈՅԺ
ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Խմբագրին երկար բացակայութեան պատճառաւ, լոյս տեսած չեն ՀԱՅ – ԲՈՅԺի 1962 եւ 1963 տարիներու թիւերը:

Խմբագիրը, որ նոր վերադարձաւ Ամերիկայէն, գործի ձեռնարկած է արդէն: Ծրագրած է հրատարակել երկու բացառիկ թիւեր, իւրաքանչիւրը 150 էջ: Առաջինը պիտի կրէ 1962 թուականը, երկրորդը՝ 1963 թուականը: Այս երկուքը մէկ տարի հաշուելով՝ անոնք որ վճարած են 1962, վճարած կ՚ըլլան նաեւ 1963 տարին:

Այս ձեւով, խմբագիրը կը խորհի ՀԱՅ-ԲՈՅԺի հրատարակութիւնը ամբողջացնել եւ կանոնաւորել մինչեւ յառաջիկայ տարի, եւ 1964 տարուան թիւերը լոյս ընծայել ամէն ամիս՝ Յունուարէն սկսեալ:

Ամերիկայի նոր բաժանորդները եւս, որոնք վճարած են այս տարուան համար (1963), պիտի ստանան ՀԱՅ-ԲՈՅԺի 1962 եւ 1963 թիւերը:

Այն բաժանորդները, որոնք յետնեալ պարտք ունին, թող բարի ըլլան իրենց վճարումը հասցնել մինչեւ տարեվերջ: Հին պարտքերուն հետ՝ ներկայ տարին եւս վճարողներն են միայն, որ պիտի ստանան ՀԱՅ – ԲՈՅԺի բացառիկները, խմբագրուած բժշկական, գրական, պատմական, շատ հետաքրքրական եւ ճոխ բովանդակութեամբ,— արդէն տպագրութեան յանձնուած:

Այս առթիւ շնորհակալութիւն այն հաւատարիմ բաժանորդներուն, որոնք ՀԱՅ-ԲՈՅԺի հրատարակութիւնը ընդհատուած ըլլալով հանդերձ՝ խմբագրին բացակայութեան պատճառաւ, վճարումները կատարած են օրը օրին ի վկայութիւն իրենց բարեկամութեան եւ վստահութեան:

Կը խնդրուի Հայրենիք, Ասպարէզ, Արմենիա, Ազատ Օր, Յուսաբեր, Ազդակ, Այգ, Ալիք թերթերու խմբագրութիւններէն, ինչպէս և Սիոն, Հասկ, Հայ Կեդրոն, Կիլիկիա, Հայաստանեայց եկեղեցի պարբերականներէն, որ հրատարակեն այս յայտարարութիւնը գէթ 2 – 3 անգամ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1963 – 1964 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է այժմէն իսկ դիմում կատարեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Ա.— ՖՐԱՆՍԱԿԱՆԸ, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով —:

Բ.— ՀԱՅԿԱԿԱՆԸ, որ կ՚օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ՚ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութեանց համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Tél : 927-01-72

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ՚ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ:

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
Ուսումնական 1963–1964 Տարեշրջան

Կ՚ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ, որոնք ունին իրենց տարիքին համապատասխան նաեւ ուսումնական աստիճան:

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեանց համար դիմել՝

Direction du Petit Séminaire Arménien
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél· 963.01.72

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ
ՅԱՃԱԽԵՑԷՔ

ՃՕՇԿՈՒՆԵԱՆ-ՈՐԴԻ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԾԱՆՕԹ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

Ուր պիտի գտնէք արեւելեան համադամ կերակուրներ եւ մասնաւորաբար

ՏԷՕՆԷՐ – ՔԷՊԱՊ

եւ արեւելեան զանազան խմորեղէններ

RESTAURANT DJOCHGOUN
4. Rue de la Butte, MARSEILLE 2·
(Place Jules Guesde)

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ, Հ. Մ. Ը. Մ.

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտահանդէսը այս Կիրակի ամբողջ օրը Օբէյ աէ Կրոթի անտառին մէջ «Թռուա – Լիւք» Առտա կերուխում, շամփուրով խորոված:

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Մարսէյլի Նոր Սերունդի խումբերը:

Նուագախումբ Համօ, Պարոյր եւ Կիկօ:

Երթեւեկի միջոց, Քանըպիէրէն առնել 7 թիւ օթօքարը եւ իջնել վերջաւորութեան (3 Լիւf):

Լոյս Տեսաւ

Մատենաշար — ՅԱՌԱՋ — Կեղրոնավայր
ԳԻՆ
Ֆրանսա՝ 15 Ֆր.
— Առաւել առաքումի ծախքը —
«ՅԱՌԱՋ»

FOURRURES
Roger YOPIAN
PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ, Երկերի ժողովածու, 10 հատոր լաթակազմ	70 Ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 7 հատոր, լաթակազմ	56 Ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, Պապ թագաւոր, լաթակազմ	10 Ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, Համեց բերդը, լաթակազմ	8 Ֆր.
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 2 հատոր լաթակազմ	14 Ֆր.
ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ, մեծադիր, գունաւոր նկարներով, լաթակազմ	10 Ֆր.
Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ, Հայաստանի կենդանական աշխարհը, Բ.	8 Ֆր.
ԱՐՍԷՆ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ, Երկեր (Արովեան, Պռօշեան, Պարոնեան)	17 Ֆր.
ՄՈՒՐԱՑԱՆ, Պատմուածքներ, գունաւոր նկարներով	5 Ֆր.
ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ մասին յիշողութիւններ. լաթակազմ	7.50 Ֆր.
ՄԻՔ. ՇԱԹԻՐԵԱՆ. Գարունը նորից եկաւ. 296 էջ.	5 Ֆր.
ԱԲԳԱՐԵԱՆ. Մատենադարան (անգ.) 18 գունաւոր մանրանկարներ	3 Ֆր.
ՀԵՆՐԻԿ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ. Երգի ծնունդը. բանաստեղծութիւններ	3.85 Ֆր.
Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ. Տաղեր, 200 էջ. լաթակազմ	3.50 Ֆր.
ՍՈՎԵՏԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ. Ա. 800 էջ. լթկզմ.	16 Ֆր.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. Հատը 0.25 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ
27
ՅՈՒԼԻՍ

SAMEDI
27 JUILLET
1963

39րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9667

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — Nº 9667

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՂՋՈ՛ՅՆ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ

Երեսունեւչորրորդ անգամ ըլլալով կը գումարուի Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ա. -րեւմտեան Եւրոպայի Շրջանային ժողո -վը, որուն բացումը տեղի կ'ունենայ այ-սօր Փարիզի մէջ :

Տարին մէկ անգամ քով քովի կուգան Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ Դաշնակցական մարմիններու պատգամա-ւորները, հաշիւ տալու իրենց գործու -նէութեան մասին եւ պատրաստելու նոր տարուան համար աշխատանքի ծրագիրներ :

Շրջանային ժողովը համարատու եւ համարառու է միանգամայն : Օրէնսդիր գերագոյն մարմինն է շրջանին : Կը քննէ Համայնքի հարցերը եւ կը քուէարկէ հա-մապատասխան բանաձեւեր, որոնց գոր-ծադրութեան կը հսկէ կեդրոնական կո -միտէն, իբրեւ գործադիր վերին մար -մին :

Երեսունեւերեք տարեկան է արդէն Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը : Իր հիմնա -դրութենէն անմիջապէս վերջ Դաշնակ -ցական փոքր խումբեր կազմուեցան ար -դէն Եւրոպայի մէջ :

Հայ ժողովուրդի ազատագրութեան նշանաբանով հրապարակ եկած այս մեծ կազմակերպութեան շուրջ համախմբուե-ցան երիտասարդ մտաւորական ուժեր, — Ֆրանսայի, Զուիցերիոյ, Գերմանիոյ եւ Անգլիոյ համալսարաններու հայ ու -սանողներ՝ իննսունական թուականներէն սկսեալ :

Եւրոպայի մէջ կազմուեցաւ Հ. Յ. Դ. Ուսանողական Միութիւնը, որ ժամանա-կին արդիւնաւէտ եւ օգտակար աշխա -տանք կատարեց : Իր հրատարակութիւն-ներով եւ կազմակերպած դասախօսու -թիւններով Հայկական Դատը ծանօթա -ցուց Եւրոպային :

Փարիզի Դաշնակցական Ուսանողները խմբակով, մանաւանդ որակով կարեւոր մէկ մասնաճիւղն էին Հ. Յ. Դ. Եւրոպա-յի Ուսանողական Միութեան :

Համիտեան բռնակալութեան դժխեմ օ-րերուն մասնաւորաբար Ֆրանսա եւ Զուիցերիա իրենց հիւրընկալ հողին վը-րայ ապաստան կուտային յեղա -փոխական կազմակերպութեանց գործիչ -ներուն, դիւրացնելով անոնց աշխատանք-ները :

Հ. Յ. Դաշնակցութեան երկու գլխա -ւոր հրատարակութիւնները լոյս կը տես-նէին այդ երկիրներուն մէջ, Դրօշակը Ժընեւի, Փրօ Արմէնիան (Ֆրանսերէն) Փարիզի մէջ :

Փարիզէն զատ Մարսիլիոյ մէջ եւս գո-յութիւն ունեցած է Դաշնակցական կո -միտէ մը 1914ի պատերազմէն առաջ եւ անխափան շարունակած իր գործունէու-թիւնը :

1922ի աշունէն սկսեալ Թուրքիայէն փախչող հայ գաղթականներ եկան տե -ղաւորուիլ Ֆրանսայի զանազան քաղաք-ներուն մէջ :

Գործունէութեան նոր ասպարէզ մը կը բացուէր Դաշնակցութեան առջեւ : Հետ-զհետէ Փարիզի մէջ կը համախմբուէին մեր մեծ մտաւորականներն ու գործիչնե-րը : Կուսակցութեան գերագոյն մարմի -նը կը փոխադրուէր Ֆրանսայի մայրա -քաղաքը :

1925ին երբ Ֆրանսայի շրջանը կեդրո-նական Կոմիտէութեան վերածուեցաւ, մասնաճիւղեր կային արդէն հայաբնակ բոլոր քաղաքներուն մէջ, նոյնիսկ Տէ -սինի, Բասթէլ Սարազէնի, Փրիվա -յի, Մարթիկի, Պոլէնի պէս տեղեր, ուր ափ մը Հայեր տեղաւորեր էին ապրուստ ապահովելու համար իրենց ճակտի քըր -տինքով : Խումբեր ունէինք նաեւ Պրիւ -սէլ եւ Լոնտոն :

1925էն ի վեր 34րդ անգամն է, որ կը գումարուի Շրջանային ժողովը :

Ողջունելով զայն, յաջողութիւն կը մաղթենք իր աշխատանքներուն :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԵՑԱՒ

ՖՐԱՆՍԱ ԲԱՑԱԿԱՅ ԷՐ

Մոսկուայի մէջ ստորագրուեցաւ հիւ -լէական համաձայնութիւնը, Երեք Մե -ծերու միջեւ, ըստ որուն ասկէ ետք մի -այն ստորերկրեայ փորձեր կրնան կա -տարուիլ :

Հաւաքուած լրագրողներու առջեւ, Հարիմըն յայտարարած է թէ շատ կա -րեւոր աշխատանք մը տարած են եւ Կրո-միքօ աւելցուցած .— « Ելքը լաւ եղաւ, այս արդիւնքը պէտք է նկատել իբրեւ հիմը նոր յառաջդիմութեանց » իսկ բրի-տանական պատուիրակութեան պետը՝ Հէյշըմ ըսած թէ սկիզբն է շատ լաւ լու -րերու :

Հրատարակուած զեկոյցը կը շեշտէ թէ Մեծն Բրիտանիոյ, Միացեալ Նահանգնե-րու եւ Խորհ. Միութեան ներկայացու -ցիչները Յուլիս 16էն 25 խօսակցութիւն -ներ ունեցած են սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ : Համաձայնութիւն գոյացած է բը -նագրի մը շուրջ որ կ'արգիլէ հիւլէական փորձերը մթնոլորտին, անդրմթնոլորտին մէջ եւ ջուրին տակ : Այս բնագրին տակ ստորագրած են Կրոմիքօ, Հարիմըն եւ Լորտ Հէյշըմ, վերջնական դաշնագիրը պիտի ստորագրուի ի մօտոյ, հաւանա -բար Մոսկուայի մէջ :

Պատրաստուած բնագիրը հինգ յօդ -ուածներէ կազմուած է, երրորդին մէջ շեշտուած է թէ բոլոր պետութիւնները կրնան մասնակցիլ այս դաշնագրին ո -րուն տեւողութիւնը անսահման է :

Ամէն պարագայի մէջ, այս դաշնագիրը մեծ տպաւորութիւն գործած է Արեւ -մուտքի եւ Արեւելքի մէջ : Ուաշինկթընի մէջ կ'ըսուի թէ խորհրդանշական ժեսթ մըն է միայն առանց որեւէ թեքնիք մեծ գիջումի, Լոնտոն աւելի խանդավառ է եւ կը շեշտուի թէ մեծ յաղթանակ մըն է Մաքմիլընի համար եւ նաեւ մեծ քայլ մը մթնոլորտը պայծառեցնելու համար :

Ֆրանսայի Արտաքին Նախարարը՝ Քուվ տը Միւրվիլ յայտարարեց թէ հիւլէական փորձերու դադրեցումը ապաղինում չի նշանակեր :

Ֆրանսական մամուլը շատ դժգոհ է սակայն եղածէն եւ բոլոր խմբագրական -ները կը շեշտեն թէ Ֆրանսայի բացակա-յութիւնը նպաստաւոր չէ իրեն, շատ ըս-ուած է թէ բացակաները միշտ յանցաւոր են :

Իրիկուան թերթ մըն ալ կը գրէր թէ տը Կոլ կը փորձէ ինքզինքը անհրաժեշտ դարձնել իր բացակայութեամբ :

Փեքինի համար այս համաձայնութիւ -նը կը նշանակէ թէ Ռուսերը անձնատուր եղած են, Գերմանացիք վերապահ կո -հունակութիւն մը կը յայտնեն, իսկ Հռո-մէացիք կը գտնեն թէ նոր յոյս մը ծը -նած է :

Օրը Օրին

ՉՐՈՅՑ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

Մեր բաժանորդները կրնանք բաժնել երկու խումբերու :

Առաջին խումբը կը կազմեն անոնք որ հացի տեղ կ'ընդունին *Յառաջը*,— առա -ւօտեան նախանաշ (եթէ չդաւանանէ նա-մակատան ցրուիչը) : Անոնք հաւատա -րիմներն են,— կը կարօտնան *Յառաջը*՝ երբ տօնական առիթով մը լոյս չտեսնէ մէկ օր կամ երկու օր : Կը կարօտնան ինչ-պէս իրենց զաւակը, կը սիրեն ինչպէս ի-րենց թոռը,— իրենց Հայութի՛ւնը կ'ապ-րին *Յառաջով* : Անոնց համար՝ *Յառաջ* կարդալ, կը նշանակէ խօսիլ հայերէն, լսել հայերէն, մոռնալ օտարութիւնը, փոխադրուիլ Հայաստան : Այս տեսակէ-տով՝ Հայաստան մըն է *Յառաջը*, որ կու-գայ դուռդ կը բախէ առաւօտուն, «բա -րի լոյս» կ'ըսէ քու լեզուովդ, եւ օրդ կը հայանայ, կ'անուշնայ, արեւ կը ցաթէ տանդ մէջ :

Չեմ զարմանար, ուրեմն, եթէ այս ա-ռաջին խումբին մէջ դասուած ընթեր -ցողները իրենց հաւատարմութիւնը կը հաստատեն՝ կանխիկ վճարելով բաժնե -գինը, ինչպէս օրէնք է, ինչպէս բարե -կրթութեան ապացոյց է, ինչպէս զար -գացած երկիրներու յատուկ պայման է, եւ Եւրոպացին այդպէս կ'ընէ :

Երկրորդ խումբը կը կազմեն անոնք որ ... շահ կը համարին բաժնեգինը ուշ վը-ճարելը : Այս խումբի ընթերցողները ի՛նչ անտիպ պատմութիւններ կ'ընծայեն մե -զի, անշուշտ ... ի պահ դրուելիք : Բայց սա մէկը չեմ կրնար դնել ի պահ : Պատ-մեմ .—

Հաշուեցոյց ստացած է *Յառաջի* վար -չութենէն : Եկեր է եւ կը բողոքէ .

— Տարին լրացած չէ տակաւին :

— Այո՛, տասը ամիսը լրացած է, եր-կու ամիս ետքը տարի մը կ'ըլլայ, որ վը-ճարուած չէ ձեր բաժնեգինը :

— Է՛հ, ինչո՞ւ վճարեմ տարին չլրա -ցած :

— Հացը կ'ուտես՝ ուտելէդ ե՞տքը կը վճարես :

— Չկերած բանիս համար դրամ ինչո՞ւ տամ :

— Ուրեմն, հացագործին խանութը կը մտնես, լման հացը կ'առնես, կը նստիս դիմացը ու կ'ուտես, ե՞տքը միայն կը վճարես :

— Է՛, հացը ուրիշ է, բայց ամէն բան տանիկ չէ :

— Շոգեկառք կը նստիս, Մարսէյլ կ'երթաս, ե՞տքը կը վճարես :

— Է՛, շոգեկառքը ուրիշ է :

— Սինէմա կ'երթաս, հանգիստ կը նըս-տիս, կը դիտես, կը զուարճանաս, յետոյ դուրս կ'ելլես, տուն կ'երթաս, ե՞տքը կը վճարես :

— Է՛, սինեմաներ ուրիշ է, բայց հաս -կըցա՛յ : Ըսել կ'ուզես .— *Փարայը վերէն տիւտիւյու չալար* : Միայն թէ բան մը կայ,— կնիկս ըսաւ որ պարապը վճարած պիտի ըլլանք՝ եթէ առաջ վճարենք բաժ-նեգինը եւ տարին չլրացած՝ տնկենք ոտ-քերը :

— Այսինքն, ըսել կ'ուզես թէ այն պա-րագային, երբ մեռնիս (Աստուած չընէ) տասը ամիս բաժնեգինդ չվճարած, կո -րուստ չես ըներ : Բայց տասը ամիս թեր-թը կարդալէ ետք, երբ վճարես մէկ տա-րեկան բաժնեգին ու պատահի «Աստուած չընէ»ն, կը կորսնցնես երկու ամսուան վճարածդ,— մեծ կորուստ է քեզի հա -մար : Սակայն ո՞վ կը կորսնցնէ՝ երբ տասը ամիս չվճարելէդ ետքը պատահէր «Աստուած չընէ»ն : Կնիկդ ըսա՞ւ ատիկա :

— Է՛, ատիկա չըսաւ :

— Լա՛ւ, ես կ'ըսեմ քեզի : Կորսնցնողը կ'ըլլայ *Յառաջը* : Աստուած թող նորէն չընէ, լաւ կ'ըլլայ որ գիտնանք մեր հա -շիւը : Մանաւանդ սա բանն ալ, որ զա -ւակներ կան այսօր, երբ կը մեռնի հայ -րիկը, կը վազեն խմբագրատուն ու կը խնդրեն հասցէի փոփոխութիւն, ուղղա -կի իրենց հասցէին ստանալու համար թերթը, բայց երբ կ'իմանան թէ պարտք ունի հայրիկը, կարծես կը մոռնան հա -յերէն խօսիլը՝ չվճարելու համար բաժ -նեգինը. «Ո՞վ պիտի կարդայ թերթը, կ'ըսեն, դադրեցուցէք», ու կը մերժեն վճարել հայրիկին պարտքը, թէեւ կ'ու-զէին օգտուիլ հայրիկին թերթէն՝ եթէ պարտք չունենար :

Կան զաւակներ եւս այսօր, երբ կը մեռ-նի հայրիկը, դեռ չթաղած մեռելը, կը բանան հեռախօսը .— « Հայրիկը մեռաւ, դադրեցուցէք թերթին առաքումը » : Հա-շիւ հարցնողը ո՞վ : Հեռախօսը բանալու փութկոտութիւնը եւս քանի մը փրանք շահելու հաշուագիտութիւն ցոյց չի՞ տար արդեօք :

ԱՐԱՁ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂՏԱՏԻ յեղափոխական Ատեանը 21 *մահավճիռ տուած է արդէն համայնա -վար դաւադիրներու առաջին խումբին դատավարութեան :*

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ կը շարունակուի Տոքթ. Ուարտի դատավարութիւնը : Վերջին նիստէն ետք, ժողովուրդը ցոյցեր ըրաւ եւ հաւկիթ նետեց Քրիսթին Քիլըրի վը -րայ :

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ էռ – Ֆրանս *ընկերու -թիւնը 1962ի ընթացքին երեք միլիոն 480.600 ճամբորդ փոխադրած է եւ 1245 միլիոն Փրանք մուտք ունեցած է :*

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ տագնապ մը կայ Իտա -լիոյ մէջ եւ անակնկալ գործադուլները չեն պակսիր :

ԲԱՆԱԿՆԵՐՈՒ նախարարութիւնը կը հա-ղորդէ թէ օդային բանակի ծառայողնե -րը դրօշի տակ պիտի կանչուին Օգոստոս մէկէն Սեպտեմբեր երկու :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ծանօթ նկարիչը Ալեք -սանտր Կերասիմով, մեռաւ առջի օր, 82 տարեկանին : Ստալինեան դարաշրջանի պաշտօնական նկարիչն էր : Անցեալ Յունուարին, Կերասիմով Թռուտի մէջ յօդուած մը գրած էր դատապարտելով «Տեքատան արուեստի մոլորեալները» *բայց սխալը գործած էր յարձակելու նա-* եւ Իզվեստիայի *շաբաթական յաւելեալ թիւին վրայ ինչ որ պատճառ եղած էր որ «Իզվեստիա» պատասխանէ թէ «Կերասի-մով վերջինն է որ կրնայ յանդգնիլ դաս տալու» : Ծեր նկարիչը գլուխը կը ծռէ եւ ներողութիւն կը խնդրէ :*

ԱԾՈՒԽՊԷՅ Քուպա կ'երթայ պատուի -րակութեան մը գլուխը, որու մաս կը կազմէ նաեւ Փրաւտայի *խմբագրապետը :*

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ԿԸ ՊԱՏԱՐԱԳԷ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

Էջմիածնէն կը հեռագրեն Պոլսոյ Պատ-րիարքութեան Յուլիս 22ին թէ Շնորհք Պատրիարք Կիրակի օր Վարդավառի առ-թիւ պատարագած է Էջմիածնի Մայր Տաճարին մէջ խուռներամ հաւատացեալ-ներու ներկայութեան : Պատարագին ներ-կայ եղած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկո-սը որ արարողութենէն ետք նախագահած է Պատրիարքին ի պատիւ տրուած ըն -դունելութեան :

ՃԱՐՏԱՐԱԳԷՏ ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆԸ

Ֆրանսական Ակադեմիան 5ի դէմ 17 քուէով անմահութեան կոչեց ճարտարագէտ Լուի Արմանը, բազմելու համար մեծ վիպագիր եւ մատենագիր Հանրի Մոնթերլի աթոռին վրայ :

Նոր անմահը 58 տարեկան է եւ Ֆրանսայի մեծագոյն ճարտարագէտներէն մէկը : Կազմակերպած է ֆրանսական երկաթուղիները 1934էն ի վեր, այսինքն 29 տարեկանին ստանձնած է պատասխանատու բարձր պաշտօն մը, հետաքրքրուած է Սահարայի ճարտարարուեստի զարգացմամբ, այժմ նախագահն է Եւրոպական Հիւլէական Միութեան, որուն կազմակերպութեան մասնակցած է : Ֆրանսայի տնտեսագէտ Ռիւէֆի հետ պատրաստած է Ֆրանսայի տնտեսութեան մասին ընդարձակ տեղեկագիր մը :

Առանձին ուսումնասիրութեամբ մը ներկայացուցած էր Դանիէլ Հալէվիի նման մարդկութեան ճեպընթաց յառաջդիմութիւնը եւ գծած՝ վաղուան աշխարհի կարելիութիւնները գիտական եւ ճարտարարուեստական զարգացումով :

Մինչեւ 18րդ դարու կէսը տնտեսական կեանքը կայուն էր, մարդը հարստութիւնը կը ստանար երկրէն կենդանիներու, հովի եւ ջուրի օժանդակութեամբ : Նոր ուժերու գործածութիւնը բազմապատկեց դրամագլուխը, դիւրացուց աշխատանքը, աւելցուց բնութիւնը շահագործելու միջոցները : Հարստութիւն ըստանալու ազդակները զօրացան, արտադրութեան միջոցները փոփոխութիւններ կրեցին : Մեծագոյն դրամագլուխը հողն էր, բերրի եւ բազմամարդ երկիրները առատ արտադրութիւն ունէին եւ զօրաւոր պետութիւններ կը կազմէին :

Գտնուեցաւ շոգիի ուժը որ հարստացուց հանքածուխի տէրերը : Գիտունը, որ ելեկտրականութեան ուժը ցոյց տուաւ, ճարտարագէտը, որ ելեկտրականութեան գործածութեան համար մեքենաներ հնարեց, հարուածներ տուին հանքածուխի տէրերուն, քարիւղ եւ վաղը հիւլէական ուժ կը բազմապատկեն մարդուն ուժերը, կը փոխեն երկիրներու տնտեսութիւնը :

Անգլեւսաքսոն դպրոցը, Մալթուսէն Ռիքարտօ, կը նախատեսէր գանգուածներու աղքատութիւնը, փոքրամասնութեան մը հարստացումը, կառավարութիւններ միջամտելու չէին տնտեսական տագնապներուն, ընդդիմանալու չէին Թոշակներու արդար օրէնքին : Գերման դպրոցը, օգտուելով այդ դպրոցի դասերէն կը նախատեսէր գանգուածներու շարժումները արտադրութեան միջոցներուն տիրանալու համար :

Լուի Արման կը հերքէ Մարքսի վարդապետութիւնը, ցոյց տալով գանգուածներու կենցաղի մակարդակին բարձրացումը :

Այս հոլովոյթը սրընթաց եւ անդառնալի է, պէտք է քալել ժամանակին հետ, պատրաստուիլ ապագային համար : Ինքնաշարժի լոյսերը այնքան աւելի հեռուն պէտք է լուսարձակեն, որքան արագ է ընթացքը : Ընկերութիւնն ալ հեռուն պէտք է դիտէ, որովհետեւ հոլովոյթը արագ է :

Պատրաստելու է երիտասարդութիւնը վաղուան համար օժանդակելով ընդունակութեանց զարգացման, զօրացնելով դատողութիւնը, տալով ձեռներէցութեան ոգի : Գիտը բաւական չէ, անհրաժեշտ է կազմակերպութիւնը, ատոր համար ալ կարեւոր է խորհրդածութիւնը, նախատեսութիւնը :

Ցղան ապագային պատրաստելու համար անհրաժեշտ է փոխել կրթական ծրագիր, կրթական մեթոտներ : Ծանօթութիւնները կը բազմանան, բայց ըլլալու է մասնագէտ, որակեալ գործաւոր եւ ծանօթ յարակից գիտութեանց : Վարժուելու է յարմարելու ամէն կացութեան, միշտ հետեւելով նորութեանց : Ապագային ազատ ժամեր պիտի ունենայ իւրաքանչիւր աշխատաւոր : Գործարաններու հիմնարկութենէն առաջ մարդ ամբողջ իր կեանքի տարիներուն տեւողութեան կ'աշխատէր 220·000 ժամ, այժմ 16էն 64 տարեկան աշխատաւորը, կ'աշխատի 96 հազար ժամ, ապագային պիտի աշխատի 62 հազար ժամ :

Կրթութիւնը հետզհետէ կը ծաւալի, 1880ին Ֆրանսայի մէջ հինգուկէս միլիոն աշակերտ կար, 1970ին կրկինը պիտի ըլլայ, 1880ին, 1·7 առ հարիւր դպրոց կը յաճախէին մինչեւ 16 տարեկան, այս տարի 35 առ հարիւրը, 1970ին հարիւր առ հարիւրը պիտի յաճախեն, որովհետեւ ձրի եւ պարտաւորիչ պիտի ըլլան : 1880 թուին լիսէներու աշակերտներու թիւն էր երկու հարիւր հազար, 1970ին պիտի յաճախեն երեքուկէս միլիոն պատանիներ : Համալսարաններու ուսանողներուն թիւն էր երեսուն հազար նոյն թուականին, 1970ին վեց հարիւր հազար ուսանողներ պիտի յաճախեն : Պատրաստելու է այս յորդումին, այժմ շատ տղաք զրկուած են դպրոցէ, որովհետեւ դպրոց չկայ, ուսուցիչ չկայ, դասարանները խճողուած են քառասուն աշակերտով :

Այս երեւոյթը ընդհանուր է :

Լուի Արման նկատի ունի միայն Ֆրանսան, հայրենասէր է, կը փափաքի որ Ֆրանսա իր տնտեսական դիրքը պահէ ժողովուրդներու մրցակցութեան մէջ : Երկիրներ կը տարբերին ժողովուրդներու կազմակերպութեամբ եւ աշխատելու կարողութեամբ եւ վարիչներ պատրաստելու ընդունակութեամբ : Գիտերը շուտով կ'ընդհանրանան, բայց օգտուողները քիչեր պիտի ըլլան : Ճարտարարուեստի զարգացումը կը նպաստէ ժողովուրդներու աճումին, այս ալ աշխատաւորներու յաւելումով արտադրութեան յաւելման եւ երկրին հարստութեան : 1815ին Անգլիոյ հարստութիւնը կը հաշուըուէր 45·5 միլիառ ֆրանք, բնակչութիւնն էր 18 միլիոն, 1914ին հարստութիւնը բարձրացած էր 450 միլիառի, բնակչութիւնը 45 միլիոնի :

Նոյն թուականներուն Ֆրանսայի հարստութիւնն էր ութսուն միլիառ, բնակչութիւնը 29 միլիոն, 1914ին 295 միլիառ, բնակչութիւնը՝ 39 միլիոն : Գերմանիոյ հարստութիւնն էր 1815ին 35էն 40 միլիառ, բնակչութիւնը՝ 24 միլիոն, 1914ին՝ 400 միլիառ եւ 68 միլիոն բնակիչ : Ասկէ կը տեսնուի նաեւ որ բնակչութիւնը կ'աճի 1 – 2·2, հարստութիւնը կ'աւելնայ մէկէն 6·9 :

Կրթութեան յառաջդիմութեան եւ վերելքի ճիգին հետ անհատներ հետզհետէ կը տարբերին, որովհետեւ արդէն տարբեր են բնութենէն ընդունակութեամբ եւ աշխատելու կարողութեամբ : Թէոտոր Ռուզվելթ հայրենակիցներուն կը յանձնարարէր «ներուժ կեանք», իսկ Պերկսոն կը կրկնէր · «Ապագան կը պատկանի անոնց, որոնք չարաչար կ'աշխատին» : Մարդոց տարբերութիւնները կը շեշտուին, ոմանք վեր պիտի ելլեն, ուրիշներ կանգ պիտի առնեն արշաւին մէջ :

Մտաւոր աշխատութիւնը կը սպառէ ջղային դրութիւնը, կ'արգիլէ բազմածնութիւնը : Բժիշկ Պերթիյոն լուրջ քննութիւններով հաստատեց, թէ քաղաքները մարդակուլ են, հարուստները միադաւակ են, աղքատները՝ բազմածին : Ազատական ասպարէզները ընդգրկող, արուեստագէտներ, գրագէտներ ամուլ են : Ընկերութիւնը կը նորոգուի աւելի նուաղ օժտուած տարրերով : Ընտրողութիւնը կը կատարուի հակառակ կողմէն : Ամերիկացիները կ'ըսեն · « Սպիտակ վզնոցներու ինքնասպանութիւնը » : Բազմաթիւ Մաօրի ընտանիքներ եւրոպական բարքեր ընդունելով անհետացան :

Արման կը շեշտէ վարիչ դասակարգի պէտքը, ճարտարարուեստի ղեկավարներ անհրաժեշտ են կազմակերպելու համար գանգուածներու գործունէութիւնը : Ընկերութիւն մը կը յառաջդիմէ հաւաքական ղեկավարութեամբ : Ունենալու է նաեւ ընտրանի մը, միշտ վերանորոգուող, որովհետեւ գանգուածներ կը տըկարանան, երբ անկարող ըլլան ընտրանի դասակարգ մը տալու : Իտալացի ընկերաբան Փարեթօ կը բանաձեւէր «ընտրանիներու շրջաբերութեան» օրէնքը :

Վերջաբանին մէջ Արման անհրաժեշտ կը գտնէ թիւր՝ որակը արտադրելու համար :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՈՐԾԷ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ալեքսի Մարթէն կեղծանունին տակ պահուած օտար դիւանագէտ մը, որ խորհրդային քաղաքականութեան խորհրդաւոր բարձր խաւերուն մէջ նշմարուող երեւոյթներուն քաջածանօթ մասնագէտ մըն է եւ հեղինակը « Գաղտնի Պատերազմի Արուեստը» խորագրով շահեկան գիրքի մը, վերջերս, ֆրանսացի լրագրողի մը հետ ունեցած տեսակցութեան ընթացքին հետեւեալ յայտնութիւնները ըրած է խորհրդային լրտեսութեան շուրջ : Պ. Մարթէն ըսած է .

— Մասնագիտութեանս բերմամբ որեւէ տեղ Սովիէթներուն հետ խնդիր ստեղծուած պարագայի միջամտելուս հետեւանքով՝ կրնամ ըսել, թէ քաջածանօթ եմ Կրեմլինի ղեկավարներու մտածելակերպին եւ զանազան երկիրներու մէջ անոնց գործակալներու գործելակերպին :

Ինչպէս տեսած պէտք է ըլլաք գրքիս մէջ, կ'ըսեմ թէ՝ խորհրդային գաղտնի սպասարկութեանց կազմակերպութիւնը ունի երեք տեսակ լրտեսներ, բաժնուած նոյնքան թիւով դասակարգերու : Առաջին դասակարգը կը բաղկանայ 15 հազար անձերէ, երկրորդը՝ 250 հազար եւ երրորդը՝ 750 հազար :

Այս երրորդ դասակարգը ամբողջ բանակ մըն է, ցրուած աշխարհի չորս ծագերը : Այս գործակալները կը զբաղին մանր գործերով եւ նոյնիսկ չեն գիտեր նշանակութիւնը իրենցմէ պահանջուած գործին : Այսինքն, պարզ զինուորներ են, որոնք իրենց տրուած հրահանգները կը գործադրեն, առանց հարցնելու, թէ ինչ բանի կը ծառայէ հրահանգներուն գործադրութիւնը :

ՔԱՆԱԿ ԲԱՅՑ ՈՉ ՈՐԱԿ

Սակայն, հարց պիտի տաք թէ՝ այդ զինուորները խորհրդայի՞ն զինուորներ են : Պատասխանը ոչ է : Ֆրանսայի մէջ, ֆրանսացի են, Աւստրալիոյ մէջ՝ աւստրալիացի եւայլն : Տարօրինա՞կ կը թըւի : Սակայն, տարօրինակ չէ : Պէտք է նկատի ունենաք թէ՝ Մաթա Հարիի կամ Զորկէի տիպով լրտեսներ չկան այլեւս : Ժամանակավրէպ են : Միլիոնաւոր տոլարներու փոխարէն թշնամիին գաղտնիքներով լեցուն պահարան մը յանձնող «գեղանի տիկնոջ» պատմութիւնը գոյութիւն չունի այլեւս : Ներկայիս քանակը բռնած է որակին տեղը : Ասիկա՝ այժմեան մասնագէտներուն կողմէ «տեղեկատուական մօզայիկ» կոչուածն է, որ կը կայանայ կարելի եղածին չափ շատ տեղեկութիւններ հաւաքելու մէջ — նոյնիսկ ամենէն աննշան տեղեկութիւնները : Ցե-

«ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԱՍՏՂԻԿԸ»

(ՓՕԼԻՆ ՊՈՆԱՓԱՐԹ)

Իշխանուհի Պորկէզ կը նետուի իր եղբօր բազուկներուն մէջ :

Եւ այն որ եղած էր աշխարհի տէրը եւ որ հիմա դարձած էր միայն Էլպայի վեհապետը, կը սկսի ջանօրէն արտասուել, գլուխը դրած իր սիրեցեալ քրոջ կուրծքին վրայ ... :

×

Այն օրէն ի վեր, երբ Նափոլէոն Պոնափարթի ճակատագիրը կը սկսի դաւաճանել իրեն ու անհամար դժբախտութիւններ կը տեղան անոր վրայ, Փօլին՝ Պոնափարթ ընտանիքի միակ անդամը կ'ըլլայ յիշող թէ ամէն բան կը պարտի իր կայսր եղբօր, այն օրէն սկսեալ, երբ տակաւին պարզ տեղակալ մը, անիկա Այաչիոյի մէջ չէր վարանած ջուրը նետուիլ եւ լողալ մինչեւ քարափ, գալու եւ իր ընտանիքը ազատելու համար ծանր դրութենէ մը : Փօլին, ինչպէս բսինք, ամուսնական կեանքի մէջ թէեւ չէր եղած հաւատարիմ կենակից մը, սակայն եղաւ հաւատարիմ ու երախտագէտ քոյր մը :

Մինչ իր միւս եղբայրներն ու քոյրերը, որոնց իւրաքանչիւրը Նափոլէոնի շնորհիւ դարձած էին մէկ մէկ թագաւորներ եւ թագուհիներ, իրենց կայսր-եղբօր դժբախտութիւններով չէին իսկ հետաքրքրուած, չէին ուզած երբեւիցէ պարզ այցելութիւն մը տալ անոր, իր աքսորավայրին մէջ :

Մինչդեռ, Փօլին, երբեք ալ չուզեց իր գահընկեց եղբայրը թողուլ Էլպա կղզիի իր առանձնութեան մէջ, ու ըսաւ ·

— Բոլորս ալ պիտի գանք ու բաժնենք քեզի հետ քու աքսորականի կեանքդ ...

Եւ արդարեւ, Փօլին, 1814 Նոյեմ · 1-ին, միայնակ կը հասնի Էլպայի մայրաքաղաքը՝ Փորթօ Ֆերրայօ :

Նափոլէոն իսկոյն իր քրոջը կը յատկացնէ նոյն այն սենեակը որ այնքան գորովով վերապահած էր իր կնոջ՝ Մարի-Լուիզին, որ նոյնպէս, դժբախտաբար, լքած էր զինքն ու մոռցած ...

Փօլինի ժամանումը այս մռայլ կղզիին կը բերէ միայն լոյսի ու արեւի տժգոյն ճառագայթ մը :

Եւ մռայլ ու թախծոտ շրջապատը փոխելու համար, իշխանուհի Պորկէզ ինքզինքը կը հռչակէր կղզին «հաճոյքներու նախարարը» ու կը սկսէր կազմակերպել պարահանդէսներ, որոնցմէ մէկուն ընթացքին խանդավառ իշխանուհին պարել կուտայ նոյնիսկ խստամբեր ու աւանդապաշտ զօրավար Քամպրոնը :

Պարէն ետք, երբ զօրավարը իր տեղը կ'առաջնորդէ իր իշխանուհի պարակիցը, լուրջ ու նաեւ կշտամբանքի թեթեւ շեշտով մը, կ'ըսէ :

— Հնազանդելով ձեր Արքայական գերազանցութեան պարեցի, սակայն պիտի նախընտրէի կրակին դէմ երթալ քան թէ պարել :

Բոլոր անցուդարձերէն անտեղեակ, 1815 Յունուար 26ի առաւօտը, Փօլին կը նշմարէ փոքրիկ նաւատորմիղի մը կազմութիւնը : Բազմաթիւ մարդիկ կը զբաղին նաւերուն վրայ զետեղելով թնդանօթներ եւ ռազմամթերք : Կամրջակին վրայ կը տեսնէ կայսրը, հագած իր գորշ համազգեստը, կազմ ու պատրաստ, պատերազմի պատրաստուող զօրապետի մը նման :

Ամէն բան կը հասկնայ : Ներքին ձայն մը իրեն կ'ըսէ թէ այդ արշաւանքը չարաբաստիկ հետեւանք մը պիտի ունենայ, եւ սակայն խեղճ կինը չի համարձակիր արգելք հանդիսանալու իր եղբօր ծրագրին : Նափոլէոն պէտք է որ հետեւէր իր ճակատագրին : Այսուհանդերձ, կը խորհի Փօլին, անոր դրամ պէտք էր, ինչ որ չունէր ...

Չի վարանիր զօրավարուհի քոյրը : Ինք որ այնքան կը սիրէ թանկարժէք գոհարեղէնները, կը տանի ու Նափոլէոնի կը յանձնէ իր ամէնէն թանկագին ադամանդակուռ մանեակը (այն ատենուան դրամով կէս միլիոն ֆրանքի արժողութեամբ) ըսելով ·

— Առէք, կրնաք դժբախտաբար պէտք ունենալ զայն ...

Այդ իրիկուն, կէս գիշերին մօտ, Փօլին իր պատուհանէն կը դիտէ նաւատորմին հեռանալը :

Նաւերէն մէկուն կամրջակին վրայ կը նշմարէ փոքրիկ ստուեր մը որ իրեն կը յիշեցնէ Այաչիոյի նաւահանգիստը, ուր տասներեք տարեկանին սպասած էր հոն, երիտասարդ տեղակալի մը ժամանման, իսկ այսօր՝ հանդիսատես կ'ըլլար կայսեր մը անհետացումին ...

Աւելի ուշ, Իտալիոյ Լուքքա քաղաքը, ուր գացած էր հանգստանալու, Փօլին կ'իմանայ Վաթերլոյի պարտութիւնը եւ Նափոլէոնի նոր հրաժարումը գահէն ...

Նուաղած, կ'իյնայ գետին եւ ժամեր ետք միայն կը յաջողին ուշքի բերել զինքը :

×

Չորս տարի շարունակ, Պոնափարթ ընտանիքին միակ անդամը ըլլալով, Փօլին աջ ու ձախ դիմումներ կը կատարէ որպէսզի անգլիական կառավարութիւնը թոյլտուութիւն ձեռք բերէ երթալ միանալու իր եղբօր՝ Սուրբ Հեղինէ կղզիին մէջ :

(9 Շար·)

...ային, այս բոլոր տեղեկութիւնները ...լեւ կ'անցնին, ուրիշ տեղեկութիւննե... ...հետ կը բաղդատուին, ապա կը մեկ... ...րանուին: Բնականաբար, այս բոլորը ...լրան ելեկտրոնական ուղղեղներու օգ–նութեամբ:

...ու պէտք է աւելցնել նաեւ այն՝ թէ ...րեւէ տեղեկութիւն, առաջին ակնար–...ւէ ինչքան ալ աննշան թուի, զուրկ չէ ...ւոր ...կանութենէ: Օրինակի համար, ...գինարր»ի մը պարտականութիւնը կըր–...ալ ըլլալ՝ իմանալ ձեր սովորութիւննե–...ը եւ ձեր ճաշակը կամ գիտնալ՝ թէ ...ամը քանի՞ն կ'ելլէք ձեր տունէն, կամ ...թէ կը սիրէ՞ք դասական երաժշտութիւնը ...եւ կամ՝ շատ ուխսկի կը խմէ՞ք: Եւայլն:

...ենթադրենք թէ կը պաշտէք Պախը: Ե–...թէ գիտնան թէ՝ բարեկամական կապ ու–...նիք պաշտպանութեան նախարարութեան ...մէկ պաշտօնատարին հետ, որուն ձեռքը ...փրինք չհաղորդուող ծրագիր մը կայ, ...պիտի ջանան ձեր քով «հանել» մէկը: ...ինչպէս: Ամէնէն աներեւակայելի ձե–...ով: Օրին մէկը, Պախի գործերու նուա–...գահանդէսի մը ընթացքին, ձեր քովինը ...ձեզի պիտի յայտնէ երգահանին հանդէպ ...ունեցած իր բուռն սէրը: Ատկէ աւելի դիւ–...րա՞ն է բարեկամական շփումներու սկըս–...իլ: Սակայն, ուրկէ՞ ձեր մօտէն անցնի ...թէ «գիպուածով» ձեր քով նստողը բնաւ ...գիպուածով չէր, այլ՝ խորհրդային ...գործակալ մը, որ յատկապէս դրուած էր ձե–...զի հետ յարաբերութիւն հաստատելու համար:

– Ուրկէ՞ գիտեն նախասիրութիւնները ...այն մարդոց՝ որ կրնան չհաղորդուել գի–...ւնք:

– Պարզ է տեսէք: Խորհրդային ...ապահովի սպասարկութեան դիւաններուն ...մէջ աշխարհի բոլոր երկիրներէն միլիո–...նաւոր մարդոց թղթածրարներ կան: Եւ ...այդ թղթածրարները աներեւակայելի ...մանրամասնութիւններ կը պարունակեն: ...Օրինակի համար՝ զուլութեան հետեւան–...քով յիսուն տարի առաջ, ձեր մեծ հօր ...պատապարտուած ըլլալը: Կամ՝ ձեր քրոջ ...մէկ կասկածելի կապը համալսարանի մը ...ամ ծածուկ համալսարանի մը հետ եւ–...այլն: Հիմա տեսէք թէ ի՞նչ բանի կրնան ...ծառայել այս տեսակի տեղեկութիւննե–...րը:

...ՆՉՊԷՍ ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՆ

...Կը յիշէ՞ք թէ որքան կ'աշխատէին ձեռք ...անցընել ամերիկեան հիւլէական գաղտ–...նիքները: Բայց, խնդիրը դժուար էր: ...Լոս Ալամոսի մէջ աշխատող հազարաւոր ...պաշտօնեաները ամերիկեան ապահովու–...թեան սպասարկութեանց մաղէն անցած ...էին: Բնականաբար, բոլորն ալ թունդ ...հակահամայնավար էին: Պէտք եղաւ ...խորհրդային լրտեսական սպասարկու–...թեան դիւաններուն մէջ սիսթեմաթիկ ...պրպտումներու սկսիլ, Լոս Ալամոսի հիւ–...լէական աշխատանոցներու ներքնամասին ...հետ կարենալ շփում հաստատելու հա–մար: Եւ շփումը հաստատուեցաւ հետեւեալ կերպով: Լոս Ալամոսի մէջ աշխատողներէն մէկը, ամուսնացած էր կնոջ մը հետ, որ 15 տարի առաջ համայնավարական կազմակերպութեան մը կը մասնակցէր եւ Փրակա եղբայր ունէր: Այս անկարեւոր դէպքէն ճամբայ ելլելով, ոչ միայն ներքնամասին հետ շփում հաստատեցին՝ այլ նաեւ յաջողեցան կամաց կամաց մօտենալ եւ ի վերջոյ սիրաշահիլ երկու ականաւոր հիւլէական գիտնականներ, Քլաուս Ֆուքսը եւ Ալլէն Նան Մէյը:

ԼԻԱՌԱՏ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹԻՒՆ

— Ի՞նչ վճարում կը ստանան խորհըրդային գործակալները:

— Անոնք՝ որ «գինուոր» կոչեցի, անոնք տասնոց չեն ստանար: Մեծ մասամբ ձրի կ'աշխատին: Գալով արհեստավարժներուն, առաջին դասակարգին պատկանողները լաւ կը վճարուին: Օրինակի համար Փեթրովը, որ Աւստրալիոյ խորհրդային դեսպանատան երկրորդ քարտուղար էր, ամսական 1500 տոլար կը շահէր: Երկրորդ քարտուղարի մը համար, շատ լաւ վճարում է: Երբ գործակալները Ռուսաստան կը վերադառնան, շատ լաւ հանգստեան թոշակ մը կ'առնեն: Մինչեւ այն ատեն անոնց լաւ կը վճարեն, որպէսզի արեւմտեան ճակատը չանցնին: Որովհետեւ, բնականաբար, երբ կարեւոր գործակալ մը ճակատ փոխէ, իր գիտցածները պիտի հրապարակէ: Ան շատ բան գիտէ: Անշուշտ, ասիկա աղէտ պիտի ըլլայ:

Վերջին մանրամասնութիւն մըն ալ: Ինչպէս ծանօթ է, շատ մը խորհրդային գործակալներ ապաստան խնդրեցին: Սակայն, ինչ որ շատերուն ծանօթ չէ, այն է թէ՝ Արեւմուտք ապաստանած խորհրդային գործակալներէն ամէնէն նըշանաւորը Ուզենկօ էր: Քանատայի խորհրդային դեսպանատան ծածկագրեր լուծող ճիւղին մէջ կը գործէր: Ամէնէն նշանաւորը կ'ըսեմ անոր համար, որ ան էր որ խորհրդային լրտեսութեան վտանգներուն շուրջ Արեւմտեաններու աչքերը բացաւ:

Մինչեւ այն ատեն, բաւին խնկավառումով, Արեւմտեանները կը քնանային Առանցքին դէմ իրենց տարած յաղթանակի դափնիներուն վրայ եւ այն մտածումով՝ որ պատերազմի ատեն եթէ արտօնուած է լրտեսութիւնը, խաղաղութեան ժամանակ աններելի է: Եւ այդ պատճառով ալ, ինքնաբերաբար լուծած էին իրենց հակալրտեսական սպասարկութիւնները, վստահ՝ թէ Ռուսերը նոյն բանը ըրած էին նաեւ, զորս մինչեւ այն ատեն անկեղծ զինակիցներ կը նկատէին:

Սակայն, Ուզենկոյի յայտնութիւններուն շնորհիւ կրցան ատենին վերակազմակերպել իրենց հակալրտեսական սպասարկութիւնները, չէզոքացնել խորհրդային լրտեսներու ջանքերը եւ ձերբակալել անոնցմէ շատերը:

Ապէլի, Ռոզենպէրկներու, Ֆուքսի եւ այլոց ձերբակալութիւնը՝ խորհրդային նենգ դաւերուն դէմ Արեւմուտքի յաջող հակազդեցութեան պսակումը եղաւ եւ Արեւմուտքը մեծագոյն վտանգէն փրկեց:

Քաղեց՝ ՎԱԶՐԻԿ

ՏԱՐԵԴԱՐՁՆԵՐ

Վարդավառ: Անունն իսկ հմայիչ հեթանոսական այս տօնը Հայոց աշխարհին և քրիստոնէական պայծառակերպութեան տօնը շաղախուած էին իրարու եւ միշտ ուրախութեան օրեր էին:

Եւ սակայն, Հայոց պատմութեան մէջ յաւէտ խոր կսկիծով կը յիշուին այն օրերը՝ երբ, կարմիր վարդերու տօնին, հազարաւոր անմեղ մարդոց կարմիր արիւնը հոսեցաւ:

Այն ժամանակ, դրեթէ յիսուն տարի առաջ, աներեւակայելի պիտի ըլլար ենթադրել թէ այդ դժոխային ապրումներու յիշատակը միշտ պիտի վերակոչուէր երկփեղկութեամբ եւ այն ալ հեռաւոր երկիրներու մէջ եւ ամէն տարի կարծես աւելի խոր յուզումով:

Մասնաւորաբար Տարօնի բնաշխարհին վերապրողները տարեդարձի այդ օրը պարտք կը համարին խմբուիլ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել:

Ուր որ Ս. Կարապետի անուան եկեղեցի եղած է, հոն աւելի ծանօթութիւն ունեցած են աւանդական սովորոյթներու մասին: Կը յիշեմ Սկիւտարի Ս. Կարապետ եկեղեցին, ուր մեծահանդէս կը կատարուէր այդ տօնը: Միտքս մնացած է մանուանդ պատկեր մը 1914ի Վարդավառէն, երբ, իբր հիւր զտնուելով Պոլիս, հոն կը պատարագէր Թաղին նախկին քարոզիչ Ներսէս Եպիսկ. Դանիէլեանը: Հոծ բազմութիւն, քաղցրալուր երգեցողութիւն, սեղանին վրայ պատարագւոր եւ բամաթիւ դպիրներ՝ համակ սպիտակազգեստ: Ցանկարծ, շատադոյն վարդի թերթերու սրսկումին մէջէն՝ ամէն կողմէ աղաւնիներ, թեւաբախ ու թռչտուն: Ի՞նչպէս չյիշել հեթանոսական հին տօնը:

Տարօնի նուիրական աշխարհ, ուր չըկան հիմա վանք ու եկեղեցի, ուր սուրբ նստած է Մշոյ Սուլթան Ս. Կարապետը. ամայացած են մարդերն ու լիճը, ուր գգաստութեան դիցուհին՝ Աստղիկ կուգար լողնալու եւ մերկութիւնը ծածկելու համար թանձր մշուշով մը...

Ինչպէս չյուշեց Առաջնորդ Սրբազանը իր իմաստալից քարոզին մէջ. խունկ ու աղօթքի մէջ հաղորդուիլ, բայց եւ վերապրիլ անոնց հետ, չմոռնալ, պարտականութեան տուրք մըն է անոնց խնկելի յիշատակը յաւերժացնելը:

ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՋԱՔԸՐԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆ

Տեսա՞ծ էք ցորենի արտեր՝ ամիսներու տապ ու խաշող արեւէ չորցած, ճաթըռտած ու փեռեկտուած հողով, որոնց ի տես խեղճ մշակը յուսակտուր դէպի երկինք կը նայի ու ամպի ծուէն մը կ'որոնէ ջինջ կապոյտ երկինքին վրայ: Անձրեւ մը՝ վարար վարար, հեղեղանման անձրեւ մը՝ փրկութիւնն է իր ճակտի քըրտինքով ցանած ցորենին, իր վաղուան յոյսին:

Ահա այսպիսի երաշտ օդերու, ցամքած արտերու տէր հայ գեղջուկ ժողովուրդը ստեղծած է սովորութիւն մը իբր դարման ու վերջին միջոց՝ բարերար ու փըրկարար անձրեւ մը տեղացնելու համար: Այդ սովորութիւնը իր էական գծերուն մէջ միեւնոյնն է թէ՛ Թրքահայ եւ թէ ռուսահայ ժողովուրդին քով՝ գաւառէ գաւառ, գիւղէ գիւղ փոքրիկ տարբերակներով:

«Տղայ մը ցնցոտիներով կը պարուրեն, գլխուն կ'անցընեն թիթեղեայ աճապին տափ մը, որուն վրայ կը դնեն պարկ մը, ձեռքը կուտան խաչափայտի ձեւով երկար ձող մը, մէջքն ալ ապուցանելով երկար պարան: Քանի մը տղաք կը սկսին այս տղան պտըտցնել փողոցէ փողոց, տունէ տուն, կտուրէ կտուր՝ խաղ ու տաղ կանչելով, ծափ ու դափ զարնելով» (Արեւելք, 1904 թ. 5654):

Այս ձեւը տղան կը կոչուի մերթ «Նուրին» եւ մերթ «Ջիչի մամա»: Ահա եւ իր երգը.—

Ջիչի մամաճ ի՞նչ կ'ուզէ,
Աստուծմէ արզեւ կ'ուզէ,
Բեսայէճ փարայ կ'ուզէ
Տոլապէճ հացիկ կ'ուզէ:

Ջիչի մամաճ. ո՞ւր կ'երթայ,
Մամուճ բունկալը կ'երթայ,
Հաւ ու հաւկիթ գողանայ,
Լուսաւորչին զատում տայ:

Ջիչի մամաճ մուրիկ,
Լաւաշ բլիթ բեր քուրիկ,
Աստուծմէ ցօղ ցօղանայ,
Տաղ պաղչադ պարարտնայ:

Նուրիճ ճռարիճ էկել ա,
Աղբա ճուրիճ էկել ա,
Շիլա շապիկ հագել ա,
Կարմիր գօտիկ կապել ա:

Ջու բերէք թաթը դընենք,
Եղ բերէք պորտը քսենք,
Ջուր բերէք գլխին թափենք,
Երկնքի դուռը բացենք:

«Պառաւ մամեր պատուհաններէ ու դռներէ անդադար ջուր կը թափեն «Նուրին»ի գլխուն, նուէրներ տալով» (Անդ):

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐՕՆԸ (189)

ԸՆԼՏՐԸՋԻ ՊՈՄՊԱՆ

●●●

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՋՈՐՍ

...ւկ պարտէզին մէջ պատրաստուած ...ները գոցելու եւ իրենց նախկին վիճա–...կին վերածելուն գալով՝ Առաքել յայտա–...րարեց որ ժամանակ չունեցաւ, իր վրայ ...գործ դրուած խիստ լրտեսութեան պատ–...ճառաւ...թեամբ:

...Առաքելին այս խոստովանութիւնը կա–...ռավարական խուզարկութեան եւ դիտողու–...թեանց արդիւնքին համապատասխան ըլ–...լալով, ձեռնարկուեցաւ Հնչակ ըն–...կերութեան նախագահի վկայականին ...պատկանող խնդրոյն. Հաճի Նշանի ձեր–...բակալման եւ անոր խանութին ու տան ...խուզարկութեան: Հաճի Նշանի տան ու ...խանութին մէջ որեւէ ուշագրաւ բան մը չտեսնուեցաւ եւ առաջին հարցաքննութեան մէջ ալ յայտնեց թէ յեղափոխական գործերէ, խռովայոյզ պարագաներէ եւ ձեռք բերած նախագահի գիրքէն բացարձակապէս տեղեկութիւն չունի:

Բայց երբ Առաքելի հետ երես երեսի բերուեցաւ, եւ երբ ցոյց տրուեցաւ ամերիկեան կտաւը, ուր գրուած էր Կոմիտէներուն մօտ իր անձնական կարեւորութիւնը դրապէս ապացուցանող վկայագիրը, այն ատեն Հաճի Նշան այլեւս չկըրնալով պնդել իր ուրացումին վրայ, ճըշմարտութիւնը խոստովանեցաւ հետեւեալ կերպով.—

Ինքը ասկէ տասը տարի առաջ Հնչակ հայ Կոմիտէին անդամակցելով մեծ ծառայութիւններ մատուցած է, յիշեալ ընկերութեան գործերը կարգադրելով, նուիրահաւաքութիւններ ընելով եւ անդամներ շատցնելով:

Նշանի այս ծառայութիւնները բուն Կոմիտէին հիմնադիր անիծապարտ անձանց գնահատութեան արժանացած են, որոնք՝ Նշանին Սերասդիայէն Պոլիս վերադարձին՝ ի վարձ անոր մատուցած ծառայութիւններուն իրեն յանձնած են այս վկայականը՝ այսինքն կտաւի վրայ գըրուած «տիպլօմ»ը:

Նշան յայտարարեց թէ անկէ ետք այլեւս չէ հետապնդած Հնչակի յեղափոխական գործերը, ոչ ալ անոր խռովարարական, նպատակին հետամտած է. այսպէս, տարիներ անցնելով, Կոմիտէին հիմնադիր անդամներուն հետ թղթակցութիւնն ալ ընդհատած է, որոնց ոչ բնակայրը ոչ ալ ողջ կամ մեռած ըլլալը գիտէ:

Վերջերս Վռամշապուհ Քէնտիրեան (որուն անունը Արշակ է Կոմիտէին մէջ), Սիլվիօ Րիչչի (այսինքն Վահան), Քառլ Եուվանովիչ (այսինքն Աչօտ) եւ Թրասա Եուվանովիչ (այսինքն Թորգոմ) մէկիկ մէկիկ Նշանի քով գալով՝ կ'ըսեն թէ իմացած են որ ինքը (Նշան) Հնչակ ընկերութեան Պոլսոյ մասնաճիւղին պետն է եւ թէ անհրաժեշտ է որ հիմա ալ մասնակցի յեղափոխական արարքներու, իր օգնութիւնը ընծայէ անոնց: Նշան խռովարարական գործերու համար ունեցած ընդունակութեան ու հնուց ի վեր անոնց վարժուած ըլլալուն հետեւանքով՝ կ'ընդունի առաջարկը եւ լքած Հնչակին տեղ այս անգամ կ'անդամակցի Դրօշակին, որուն անդամակից կ'ընէ նաեւ իր հայրենակիցը՝ դռնապան Առաքելը:

Նշան նկատելով որ հիւանդանոցը օսմ. պաշտօնէութեան հետապնդումներէն եւ հսկողութենէն զերծ է, հոն Առաքելին հետ կը կարգայ Դրօշակ լրագիրը եւ հետեւաբար վերոյիշեալ անձանց տարկաները հիւանդանոցին մէջ պահել տալու մտօք կը սկսի ձեռնարկներ ընել դռնապան Առաքելին մօտ, զոր արդէն յաջողած էր անդամակից ընել Դրօշակի:

Նշան խոստովանեցաւ, թէ ինք համոզեց դռնապան Առաքելը, որուն քովէն գտնուած յիշեալ պայթուցիկ հրանիւթերը իր միջնորդութեամբ հիւանդանոց փոխադրուած ու պահուած են: Երբ հարցուեցաւ թէ, նախագահութեան վկայագիրը ինչո՞ւ համար կտաւի վրայ գրուած է, Նշան պատասխանեց, թէ երբ խռովարարական ձեռնարկը գլուխ հանելով կատարելապէս գործադրէր, իր խռովարարական ջանքերը ապացուցանելու համար այդ անիծեալ վկայագիրը ցուցնելով վարձատրութիւն մը պիտի ապահովէր, եւ անոր համար կտաւի վրայ գրուած էր, որ երկար ատեն անեղծ մնայ ու չաւրուի: Նշան յայտարարեց նաեւ թէ, ինք Պոլսոյ մէջ տեղի ունեցած Հայկական նախկին դէպքին ալ մայրաքաղաքս կը բնակէր եւ տեղեկութիւն առած էր կատարուելիք յեղափոխական ձեռնարկներէն ու մտադրութիւններէն:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՃԱՇ

Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն կազմակերպած է հացկերոյթ մը ի պատիւ Հ. Յ. Դ. Շրջ. ժողովի պատգամաւորներուն, այս Կիրակի ժամը 12 – 15, Մշակոյթի Տան մէջ:

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի ընկերներն ու բարեկամները:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ 66ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ԱՆԻ կոմիտէին կողմէ, այս Կիրակի ամբողջ օրը, Թանըրիին դիմացի դաշտը (լուսացարանին ետեւ):

Կը նախագահէ Ընկ. Կ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ

Գեղարուեստական բաժին: Կը մասնակցին ընկերուհի Մ. Կարապետեան (Տէսինէն), Նոր Սերունդը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւն:

Երգ, հայկական պարեր, արտասանութիւններ:

Ծոխ պիւֆէ: Շամփուրով խորոված:

Անձրեւի պարագային պատսպարուած վայր մը ապահովուած է:

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Դրօ» մասնաճիւղին:

Այս Կիրակի ամբողջ օրը Կապիյոնի արձարանին զովասուն պարտէզին մէջ:

Բարձրախօս, գեղարուեստական բաժին, սիրուն անակնկալներ:

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրուած միս եւ այլ ազանդերներ մատչելի գիներով:

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ շրջանի Հայութիւնը անխտիր:

Անձրեւի պարագային ապահով պատըսպարան:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Սպասուհի մը 25էն 55 տարեկան: Բնակութիւն եւ ուտելիք, չորս հոգինոց ընտանիքի մը համար (հայր, մայր եւ երկու փոքր երախայ): Հեռաձայնել Տիկին Փիէրի, ճաշի ժամերուն:

VIL. 27-39

FOURRURES

Roger YOPIAN

PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION

84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —

Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ, Հ. Մ. Ը. Մ.

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտահանդէսը այս Կիրակի ամբողջ օրը Օբէլ տէ Կրօթի անտառին մէջ «Թոռա – Լիւք»: Առատ կերուխում, շամփուրով խորոված:

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Մարսէյլի Նոր Սերունդի խումբերը:

Նուագախումբ Համօ, Պարոյր եւ Կիկօ: Երթեւեկի միջոց, Քանըպիէրէն առնել 7 թիւ օթօքարը եւ իջնել վերջաւորութեան (3 Լիւf):

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է փութան դիմել տեսչութեան հասցէին:

COLLÈGE ARMÉNIEN SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

Tél.: OBS. 18-28

Եւրոպայի մէջ, հայ մանչերու համար հիմնուած, ֆրանսական եւ հայկական ուսումնական կատարեալ ծրագիրներով օժտուած մեծագոյն եւ ծաղկեալ ուսումնարանն է Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը, որուն սեմէն ներս հայ մանուկին հոգին, միտքը եւ մարմինը կը մեծնայ, կը ծաղկի եւ կ'ընդլայնի բաղձալի համեմատութիւններով:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

’ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Օդափոխութեան կայանի մանուկներու առաջին խումբի վերադարձը, Օգոստոս չորսին, առաւօտուն ժամը 6·15ին, Կառ տը Լիոնի մէջ հանդիպում ծնողքներու եւ մանուկներու:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Տիկնանց յանձնախումբը կը խնդրէ կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ հետեւեալ թուականները.—

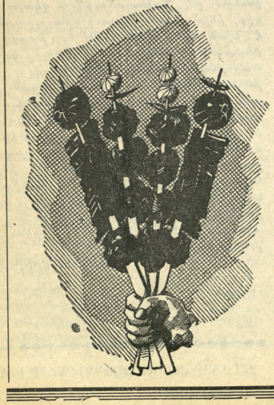
’ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1, Երեքշաբթի երեկոյ Տիկնանց յանձնախումբի կազմութեան Գ. տարեդարձին առթիւ գեղարուեստական երեկոյթ:

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 19, ցուցահանդէս հայ արուեստագէտներու նկարիչ, արձանագործ եւ փորագրիչներու գործերուն:

Հայկական Թանգարանը, 52 Ավընիւ Ֆոշ, (Փարիզ 16):

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7, 8, 9, 10, «Բարենպատակ վաճառք»:

Ցառաջիկային պիտի տրուին մանրամասնութիւններ:

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր:

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ:

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8ᵉ
Téléph.: BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄԻՍ

LES SABLES D'OLONNE

(Vendée)

Ծովու լոգանք, խաղեր, դասախօսութիւններ, գեղարուեստական երեկոներ

ԳԻՆ՝ 310 ՖՐԱՆՔ

Հաւաքական տոմսով մեկնողները պէտք է հաւաքուին Մշակոյթի Տուն (17 Րիւ Պլէօ), այս Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը ճիշդ 7·30ին:

Մեկնում ժամը ճիշդ 8ին:

×

Բանակումի հասցէն է՝

CAMP DU NOR SEROUND
à la Bauduère par Olonne s/Mer
(VENDÉE)

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ
ՅԱՃԱԽԵՑԷՔ

ՃՕՇԿՈՒՆԵԱՆ-ՈՐԴԻ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԾԱՆՕԹ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

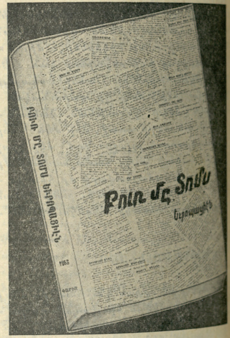
Ուր պիտի գտնէք արեւելեան համադամ կերակուրներ եւ մասնաւորաբար

ՏԷՕՆԷՐ – ՔԷՊԱՊ

եւ արեւելեան զանազան խմորեղէններ

RESTAURANT DJOCHGOUN
4. Rue de la Butte, MARSEILLE 2ᵉ
(Place Jules Guesde)

Լոյս Տեսաւ

Մատենաշար — ՅԱՌԱՋ — Կեդրոնավայր

ԳԻՆ
Ֆրանս՝ 15 Ֆր.

— Առնել առաքումի ծախքը —
«ՅԱՌԱՋ»

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9ᵉ)

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6ᵉ — Chèque Postal: 1278-35

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ, Երկերի ժողովածու, 10 հատոր լաթակազմ	70 Ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 7 հատոր, լաթակազմ	56 Ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ, Պապ թագաւոր, լաթակազմ	10 Ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ, Համոց բերդը, լաթակազմ	8 Ֆր.
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 2 հատոր լաթակազմ	14 Ֆր.
ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ, մեծադիր, գունաւոր նկարներով, լաթակազմ	10 Ֆր.
Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ, Հայաստանի կենդանական աշխարհը, Բ.	8 Ֆր.
ԱՐՍԷՆ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ, Երկեր (Արովեան, Պռոշեան, Պարոնեան)	17 Ֆր.
ՄՈՒՐԱՑԱՆ, Պատմուածքներ, գունաւոր նկարներով	5 Ֆր.
ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ մասին յիշողութիւններ. լաթակազմ	7·50 Ֆր.
ՄԻՔ. ՇԱԹԻՐԵԱՆ. Գարունը նորից եկաւ. 296 էջ.	5 Ֆր.
ԱԲԳԱՐԵԱՆ. Մատենադարան (անգ.) 18 գունաւոր մանրանկարներ	3 Ֆր.
ՀԵՆՐԻԿ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ. Երգի ծնունդը. բանաստեղծութիւններ	3·85 Ֆր.
Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ. Տաղեր, 200 էջ. լաթակազմ	3·50 Ֆր.
ՍՈՎԵՏԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ. Ա. 800 էջ. լթկզմ.	16 Ֆր.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 50 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	27 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 60 Ֆ.	Հատը	0·25 Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 28 ՅՈՒԼԻՍ

DIMANCHE 28 JUILLET 1963

…Դ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9668

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9668

…ՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

…Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

…ստարիմ նուիրագործուած աւան – …թեան եւ քաջալերուած նախորդ տա– …ներու ջերմ ընդունելութենէն եւ սըր – …նդին յաջողութիւններէն, Հ. Յ. Դ. … Սերունդի կեդրոնական վարչութիւ– … այս տարի եւս կազմակերպած է իր …ական ճամբարը Սապըր տ՝Օլոնի … Ատլանտեանի ափին :

…րոպէ ամիս մը Ֆրանսայի զանազան …ներէն Նոր Սերնդական աղջիկներ … ընկերական ջերմ մթնոլորտի … պիտի ապրին երջանիկ ու յիշատա – … օրեր :

…ւեալին ու օգտակարը պիտի համա – …ին այնտեղ : Արձակուրդի օրերը ա– … պիտի տան անոնց ո՛չ միայն ֆիզի – … կազդուրուելու, այլեւ մտաւորա– … զարգանալու :

…պէս ամէն տարի, այս անգամ եւս …ւոր ծրագրի մը վրայ յաճախակի …ութիւններ պիտի տրուին Հայոց …թեան, ազատագրական շարժում– …, հայ գրականութեան եւ Հայ երի– …ութիւնը հետաքրքրող զանազան …րու մասին՝ ձեռնհաս ընկերներու …:

…ճամբարի կեանքը հաճելի դարձնելու … պիտի սարքուին հանդէսներ եւ …աստանական երեկոյթներ, մաս – …ցութեամբ բոլոր շրջաններու Նոր …դականներուն :

…կան ժամադրավայր մըն է ճամ – … ուր իրարու կը ծանօթանան Ֆը – …յի զանազան անկիւնները իրարմէ … ապրող մեր երիտասարդ տղաքն ու …ները : Բարեկամութիւններ կը …ուին : Գաղափարական կապերը …ցուին : Ու Սեպտեմբերին, երբ … կը վերադառնան իրենց տեղերը, … նոր խանդով ու եռանդով աշխա – … կը լծուին, նոր անդամներ արձա– …լու եւ իրենց տեղական մասնա – … զօրացնելու հաստատ առաջա – …թեամբ :

…նեւմ տարեկան քաջակամ երի– … մըն է այսօր Հ. Յ. Դ. Նոր Սե – … : 1945էն մինչեւ այսօր հազարա – … հայ աղջիկներ ու տղաք անցած են … շարքերէն, հաղորդուած անոր գա– …արանութեամբ, լաւագոյնս ճանչ– … հայութիւնը եւ հոգեւին կապուած … :

… տարի նոր, թարմ ուժեր եկած … ծոցին մէջ՝ առողջ, կենդանի եւ … երիտասարդ պահելով զայն : Աճած … բարգաւաճած օրէ օր :

… կեդրոնական վարչութիւնը ունի … գրասենեակը Հայ Մշակոյ– … մէջ, Յ. Օնպաշեան սրահը, ո – …րդութեան եւ բարեպարդումին …րած է ողբացեալ ընկերոջ կեանքի …՝ Տիկին Վ. Օնպաշեան :

…ւ պաշտօնաթերթը՝ Հայաստան գնա – … վերելք մը արձանագրեց վեր – … : Ամսագիր էր, դարձաւ շաբաթա – … : Ու կը հրատարակուի կանոնաւոր …, հայերէն եւ ֆրանսերէն, հրա – …թեամբ խմբագրական մարմնի մը …ակցութեամբ երէցներու :

…«Յուլիս 28»ի առթիւ լոյս ընծայուած … թիւը, իր ճոխ բովանդակու – …, պատմական նկարներով եւ վա – …թերով, մեծ ընդունելութեան … :

… անխառն հրճուանքով եւ անհուն …թեամբ կ՝ողջունենք Հ. Յ. … Սերունդի նոր նուաճումները : …ութիւնը մեր յոյսն է ու … : Արժանի՝ բոլորիս քաջալե – … :

… Սապըր տ՝Օլոնի ճամբարին եւ … յաջողութիւններ իրենց ձեռ – … :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՀԱՒՈՐ ԱՂԷՏ ԵՌՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ՄԷՋ

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ 10.000 ՄԵՌԵԱԼ

100·000 ՀՈԳԻ ԱՌԱՆՑ ԱՊԱՍՏԱՆԻ

Ուրբաթ առաւօտ ժամը 5ուկէսին, ահաւոր երկրաշարժ մը տակնուվրայ կ՛ընէր ամբողջ քաղաք մը՝ Սքոփճէն, Եուկոսլաւիոյ մէջ: Ցարդ անկարելի է ճըշգրիտ կերպով գիտնալ զոհերու թիւը, բայց աղէտին ահաւոր ծաւալը չի կրնար որեւէ լաւատեսութիւն ձգել: Աւելի քան 10·000 մեռեալի մասին կը խօսուի, մինչ հարիւր հազարը կ՛անցնի առանց ապաստանի եղողներու թիւը: Զոհերուն մէջ կան մեծ թիւով զբօսաշրջիկներ: Քաղաքը ունէր 250 հազար բնակիչ եւ այսօր աւերակներու կոյտ մըն է, ամայի ու ողբերգական դիմագիծով մը:

Ակատիրէն ի վեր ամէնէն մեծ աղէտն է որ տեղի կ՛ունենայ: Օգնութեան կը փութան աշխարհի բոլոր կողմերէն: Փարիզի դեսպանատունը նախ եւ առաջ արիւն կ՛ուզէր սուրհանդակաբար փրկելու համար վիրաւորները: Նախագահ Թը Կոլ անմիջապէս ցաւակցական հեռագիր մը ղրկեց եւ անձնական նուէր մը: Լոնտոն, Փարիզ, Ժընեւ, Ամսթերտամ կը փութան օգնութեան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ տեսակցութիւն մը տուած է «Փրաւտա»յի եւ «Իզվեստիա»յի որու մէջ կոչ կ՛ընէ արեւմտեաններուն որպէսզի անմիջապէս կարգադրեն գերմանական հարցը որովհետեւ առանց անոր լուծումին տեւական խաղաղութիւն չի կրնար հաստատուիլ Եւրոպայի մէջ: Խրուշչեւ նորէն կը խօսի ոչ-յարձակողական դաշինքի մը մասին, Ատլանտեան եւ Վարշաւայի Ուխտերուն միջեւ: Գոհ է Մոսկուայի խօսակցութեանց դրական ելքէն եւ այլեւս անհրաժեշտ կը նկատէ ապագինման մասին մտածել:

ՓԵԿԻՆԻ մէջ մեծ հանրաժողովի մը ընթացքին «խաղաղութեան չին կոմիտէն» հասկցուց թէ Չինաստանն ալ իր հիւլէական ռումբը պիտի ունենայ ի մօտոյ:

ՆԱՍՐ յայտարարեց թէ ընդհանուր ընտրութիւններ տեղի պիտի ունենան Նոյեմբերին: Զայնասփիւռ այս ճառին մէջ, Ռայիսը յայտնեց նաեւ թէ Պասսն է որ խզած է Ապրիլ 17ի եռրեակ համաձայնութիւնը:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ մէջ 550 հոգի ձերբակալուած են, ցեղային միջադէպերու պատճառաւ:

1985ԻՆ Ֆրանսացիներուն թիւը 56 միլիոնի պիտի հասնի:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հաղորդեն թէ Լիբանանեան Ընդհ. Ապահովութիւնը ձերբակալած է սուրիական ժողովրդական կուսակցութեան մէկ պաղտնի ցանցը եւ ձեռք գրած բազմաթիւ փաստաթուղթերու վրայ որոնք կը փաստեն թէ այդ կուսակցութիւնը վերսկսած էր իր գործունէութիւնը երկրին հիմնարկութեանց դէմ, ըստ լիբանանեան տեղեկատուութեան գործակալութիւնը:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Ամվրաքեան լիճին մէջ, 27 հոգի խեղդամահ եղած են առջի օր, երբ զբօսանաւ մը ընկղմած է:

ԵՌՒԿՈՍԼԱՒԻԱ որոշեց քազինօ *մը բանալ միայն զբօսաշրջիկներուն համար: Արեւելեան երկիրներու մէջ ոչ մէկ* քազինօ *կայ:*

ՕՐԱԹԵՐԹԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԸ ԿԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱՆ 30 ՍԱՆԹԻՄԻ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Փարիզի Օրաթերթերու Ընկերակցութիւնը, Ելմտական եւ Տնտեսական նախարարութեան որոշումով՝ օրաթերթերու գինը կը բարձրացնէ 30 սանթիմի: Այս առթիւ Մամուլի Ընկերակցութիւնը՝ հրատարակութեան խնդրանօք ղրկած է զեկոյց մը:

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՀԱՂՈՐԴԷ.—

Օրաթերթերը, իրենց գիներու վերջին յաւելումէն ի վեր (1959 Փետրուար 1), պարտաւորուեցան կրելու գործունէութեան ծախքերու մեծ յաւելում մը:

Այս վերջին հինգ տարիներու ընթացքին, յիշեալ յաւելումի սակը եղած է աւելի քան 30 առ հարիւր, գլխաւորաբար ամսաթոշակներու, ընկերային տուրքերու, փոխադրութեան եւ հաղորդակցութեան միջոցներու ընթացիք գիներու շարունակական յաւելումին պատճառով:

Ամենօրեայ մամուլը, իր կարելիութեան սահմանին մէջ եւ մինչեւ այսօր յետաձգեց իր վաճառքի գինին վրայ բարդելու, ծախքի յաւելումը որուն կ՛ենթարկուէր հետզհետէ: Մամուլը պարտի ապահովել իր մուտքերու եւ ծախքերու հաւասարակշռութիւնը, որ երաշխիքն է իր անկախութեան եւ այլազան թերթերու պահպանման՝ արտայայտութիւն կարծիքի ազատութեան:

Ելմտական եւ Տնտեսական Հարցերու Նախարարութեան որոշումով, օրաթերթերը պիտի բարձրացնեն իրենց գիները: Այս որոշումին գործադրութեան համար, Փարիզի եւ գաւառի օրաթերթերը 30 սանթիմի պիտի ծախուին Հինգշաբթի Օգոստոս 1էն սկսեալ »:

×

ՅԱՌԱՋ.— Մենք ալ, առաջին մէկ օրէն անգամ Փարիզեան Օրաթերթերու Ընկերակցութեան՝ Օգոստոս 1էն սկսեալ, պարտաւոր ենք 30 սանթիմի բարձրացնել Յառաջի հատավաճառութեան գինը: Մանաւանդ որ իր ֆրանսացի պաշտօնակիցներէն աւելի նեղ կացութեան մատնուած է հայ օրաթերթը, յայտնի կերպով զըրկուած առեւտրական վճարովի ազդերէ եւ բաժնեգիններու կանոնաւոր ու կանխիկ վճարումներէ: «Ազգային գործ» նկատուած իր յաճախորդներուն կողմէ, բայց՝ պարտադրաբար առեւտրական իր բոլոր ծախքերուն համար:

Բացառաբար սակայն, մինչեւ Դեկտեմբեր 31 պիտի չփոխենք բաժանորդագրական մեր պայմանները եւ մինչեւ այդ թուականը՝ ներկայ սակով պիտի ընդունինք նաեւ 1964ի բաժնեգինները, մեր հաւատարիմ բաժանորդներուն ցոյց տալու համար, թերթիս վարչութեան բարի կամքը եւ գոհունակութեան ոգին՝ ի սէր իր ազգային առաքելութեան:

1964 *Յունուար 1էն՝* Յառաջի *բաժանորդագրական պայմաններն են.—*

ՖՐԱՆՍԱ՝ *տարեկան*	60 *ֆրանք*
ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	35 *ֆրանք*
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ	
միայն տարեկան	75 *ֆրանք*

Վստահ ենք որ մեր բոլոր ընթերցողները կը հասկնան այս պարտադիր եւ անխուսափելի յաւելումը եւ իրենց հաւատարմութեամբ կը դիւրացնեն Յառաջի վարչական կեանքը, տրուած ըլլալով որ ինչպէս գիտեն եւ պէտք է գիտնան, ան ապահովուած է միայն ու միայն իր բաժնեգիններով եւ առեւտրական սակաւաթիւ ազդերով, ինչ որ իր արդար եւ ճակատաբաց հպարտութիւնն է՝ առաջին մէկ օրէն: Նիւթական անկախութիւնը միայն կրնայ ապրեցնել ազատ մամուլ մը:

Շնորհակալութեամբ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»ի

ԿԵՆԱՑ՝ ՀԱՅԿ. ԲՆԱԿԱՎԱՅՐՈՒՄ

Ես թախծո՞տ եմ, թէ ուրախ,
թէ գործերից յոգնատանջ,
Բայց կայ իմ մէջ մի գաղտնիք, պիտի
բացեմ ձեր առաջ:

Հայրերիս հողն, ինչպէս ինձ, նոյնպէս
ձեզ է պատկանում,
Արնաշաղախ լեռնաշար, երկինք,
դաշտեր անհատնում:
Նոյն անողոք բախտն է մեզ իրար կապել
յաւիտեան:

Ով պատրաստ է կեանքը տալ յանուն
սիրոյ փրկութեան,
Ում հետ թեթեւ ես շնչում, երբ գալիս է
սեւ տարին,
Ում մէջ ապրում է հիմա վաղուայ
հաւատն ու բարին,
Հայրենիքն իր կը գտնի, որտեղ էլ որ
լինի նա:

Մարդը, ինչպէս արեգակ,
Աշխարհին լոյս պէտք է տայ:
Մեզ վիճակուած է ապրել մէկտեղ,
մի լոյս թախիծով:

Արեւելքին հաւատանք ու թասերի
զնգոցով
Խմենք կենացն այն մարդկանց, ով որ
ապրում է անտուն,
Փորձանքի մէջ ու վշտի, խաւարի մէջ
անթափանց,
Ձեր գիւղում ու չորս բոլոր,
Անծայրածի՜ր աշխարհում:

ՆԻՔԻՖՈՐՈՍ ՎՐԵԹԹԱԿՈՍ

Թարգմ. Արտաշէս Պօղոսեան

×

ԽՄԲ.— Յունահայերուն նուիրուած այս քերթուածը գրուած է յունական արդի բանաստեղծութեան արժանաւոր ներկայացուցիչներէն մէկուն կողմէ, որ հեղինակն է կարգ մը բանաստեղծական գիրքերու՝ « Ստուերի եւ լոյսի տակ » 1929, *«Իջնելով դարերու խորը»* 1933, *«Մարդու ծամածռութիւնները»* 1935, *«Ժամանակն ու գետը »* 1957:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՄԵՐՈՒ ՄԻՋԱԴԷՊԸ

Մեր բողոքի եւ բացատրութեան պահանջի նամակին ի պատասխան, Ֆրանս I՝ Փարի – Էնթէռի *տնօրէնութիւնը հեռաձայնելով* Յառաջի *խմբագրութեան յայտնեց թէ առաջին քննութեան արդիւնքը ցոյց տուած է թէ պատահած միջադէպը գործադրութեան ցաւալի եւ ակամայ շփոթութեան արդիւնք է: Այսինքն օրուան պաշտօնեան շարքի սխալ մը գործած է, տրուած ըլլալով որ յայտագիր շարաթներ առաջ արդէն ձայնագրուած է: Այդ իսկ պատճառաւ կարելի չէր եղած անդրադառնալ թիւրիմացութեան: Աւելի հիմնական քննութիւն մը կը կատարուի բուն պատասխանատուն գտնելու համար:*

Ամէն պարագայի մէջ, Փարի – Էնթէռի տնօրէնութիւնը անմիջապէս որոշած է ծայրէն սկսիլ այս շարքը որուն առաջինը՝ « Հայկական ժամեր» պիտի սփռուի Օգոստոս վեցին:

Այս բերանացի անմիջական պատասխանէն զատ, ձայնասփիւռի տնօրէնութիւնը գրաւոր զեկոյցով մը այլ մանրամասնութիւններ պիտի տայ միայն ի ֆրանսական մամուլին եւ հաստատէ վերը յիշուած բացատրութիւններն ու նոր թըւականը:

ԱՐՍԷՆԸ ԱՐՍԷՆԻՆ ԴԷՄ

Քաջք ընդ քաջս ելեալ…։
ԵՂԻՇԷ

Բ.

Ղազիկեան Հ. Արսէնը դատելէ առաջ, դատախազը իրեն իրաւունք կը համարի դիտել տալ թէ մեր մեծանուն վարդապետները, որոնք քննած՝ ուսումնասիրած են հայ լեզուն մինչեւ բուիկը – ծըւիկը, կ'ապրէին դարու մը մէջ՝ երբ դեռ լրուած չէր եաւհվէական խօսքը.

— Եղիցի մեկնել ի մէջ ջուրցդ եւ ջուրց ։

Այսինքն, դեռ ջուրերը ջուրերէն բաժնուած չէին ցամաքով ։

Այս բացատրութեամբ՝ կ'ակնարկեմ մեր լեզուի յեղաշրջութեան պատմական քաոսային շրջանին, երբ իրար խառնուած էին հայերէն քերականութեան գրաբար եւ աշխարհաբար տարրերը։ Դեռ մեր վարդապետները, քերականութիւն ու բառարան պատրաստելու ժամանակ, թօթափած չէին աւանդութեանց մթարքը, այնպէս որ ջերմեռանդութեամբ ու դողդղալին՝ նուիրական կը համարէին ամէն ձեռագիր, ընդունելով անսրբագրելի եւ անհպելի, փոյթ չէ թէ երիթացեալ կամ ղեղնած, եւ հաւատարմօրէն կ'ընդօրինակէին ու կ'արձանացնէին բառերու ուղղագրութիւնը, ինչպէս եւ հոլովական փոփոխութիւնը՝ առանց քննական կամ բաղդատական մեթոտի ։

Այս մթնոլորտին մարդն է ամբաստանեալը, Հ. Արսէն Ղազիկեան ։

Իր ուղղագրութիւնը, իր քերականական ամբո՛ղջ գիտութիւնը կը հիմնէ … ռէֆէրանսի վրայ։ Ոչ թէ լեզուական օրէնքներու, այլ քաղածոյ օրինակներու վրայ։ Եւ ահա թէ ի՛նչ.— Մեզի կը բերէ «Հայ լեզուի ուղղագրական դասեր» կոչուած աշխատութիւն մը, որ ձեւուած է … գրաբար մատենագրութեան վրայ։

Լաւ գործ է այս գործը, միակ թերութիւնն այն է որ տարկան աշխարհաբար է, կաղապարը՝ գրաբար ։

Կը զարմանաս թէ ի՛նչպէս չէ խորհած որ գրաբար քերականութեան դաս չէ իրմէ սպասուածը կամ պահանջուածը ։ Բայց խօսք հասկցող մարդ չէ, ահագնադղորդ վարդապետ՝ «սարսափ» կը պոռայ, «սարսափ» կը կանչէ, ընդդիմախօսը գետնէ գետին կը զարնէ, «քրէնքուր ոճիրի» մը ծանրութիւնը կը բեռցնէ կռնակն անոր որ ամէն բառը կը գրէ ամեն, առանց սակայն պահ մը մտածելու թէ իր տուած դասը «ործեւէզ» ուղղագրութեան դաս է՝ անոր համար որ զանց առած է գրաբարի եւ աշխարհաբարի տարբերութիւնը մանաւանդ հոլովումներու մէջ ։

Անշուշտ բառի մը ուղղագրութեան գրաբարը կամ աշխարհաբարը չըլլար, բայց երբ հոլովման ձեւերու մասին է խօսքը, կը փոխուի՜ հարցը։

Ի՞նչ կը նշանակէ հոլով ։

Լեզուներու ձեւաբանութեան մէջ ամէնէն էական, ամէնէն հիմնական գլուխը կը կազմէ այս ուսումը, ուր ի յայտ կուգան լեզուին սեպուհ յատկութիւնները ։ Առաւելապէս հին լեզուներու մէջ՝ հոլովականութիւնն ու բայականութիւնն էին, որ ոտքի կը կանգնեցնէին որեւէ բարբառ, ինքնայատուկ հագուստով եւ կենդանութեան նկարագրով ։ Արդարեւ, հոլովը լեզուին յատուկ «ոգի» մըն է, որ կը շրջէ բառը ինքն իր վրայ, գլխու պըտոյտ կուտայ բառին՝ նոր կերպարանափոխութեան մը ենթարկելու համար, գետին կը թաւալէ, կը տապալէ, (առոր համար Յոյները կ'անուանեն փթոզիս, Լատինները՝ քազուս, ինչ որ միեւնոյնն է՝ որովհետեւ թարգմանի «անկում», արմատական իմաստով՝ փճացում), այնպէս որ բառը կը դարձնէ անճանաչելի, աւելի ճիշդ՝ անշփոթելի։ Ահա հայր բառը, որ հոլովմամբ կը ստանայ հօր ձեւը, — տապալած, թաւալած, քիթն ու բերանը կոտրած, այնպէս զանազանելի նոյն հայր բառէն, որ տարբեր իմաստ ունենալով՝ կը ստանայ տարբեր հոլով ։ Նըման հոլովմանց դեռ ի՛նչ այլազանութիւն ։

Ինչո՞ւ բառերու այս հոլովումը, կամ թաւալումը, կամ անկումը ։

Հ. Գաբրիէլ Աւետիքեան երեք պատճառ ցոյց կուտայ.

1.— Որ նման անվանց նշանակութիւնը իրարու չի խառնըվի։ Զոր օրինակ՝ թուզ (ինճիր) եւ թիզ (խարըչ), թէ որ երկուքըն ալ միակերպ հոլովէինք նէ, շփոթութիւն կ'ըլլար խօսվածքի մէջ։ Ուստի որոշելու համար, առջինը կը հոլովենք թզոյ, թզով, երկրորդը՝ թզի, թզաւ ։

2.— Որ նոյն մէկ բառը երբեմն այլեւայլ բան կը նշանակէ։ Ուստի խօսքի մէջ հոլովքովը որոշելու է։ Զոր օրինակ՝ այր կը նշանակէ էրիկ մարդ եւ մաղարա ։ Չի խառնելու համար, առաջինը կը հոլովենք առն, արամբ, երկրորդը՝ այրի, այրիւ ։

3.— Որ տարբեր հոլովմունքը պիտանի է լեզուին քաղցրութեան եւ գեղեցկութեան համար։ Թէ որ մէկ երկու քիչ հոլովման վրայ պտըտէին ամմէն անվանք նէ, շարադրութեան մէջ անդադար նոյն կամ նման հնչմունք պիտի լսուէր, այլ չէր մնար այն կերպ կերպ ձայնի փոփոխութիւնը՝ որով անկանը կը զուարճանայ(*)։

Դեռ աւելի բարդ, նոյնիսկ փիլիսոփայական բացատրութիւններ կան հոլովման մասին,— զանց կ'առնեմ, որովհետեւ

(*) Բարդ եւ այլազան թաւալումներու անպատեհութիւնն այն է որ կը դժուարացնէ բառի մը ուղղական հոլով կոչուած ձեւը գտնելը,— լատիներէնը ունի ուղղական հոլովի ձեւ մը, զոր կուտայ բառավերջեան տառի մը յաւելումով ։ Այժմ հասկնալի է թէ ինչո՛ւ մեր քերականագէտները կը մերժէին հոլովաձեւ համարիլ ուղղական հոլովը ։

դուրս կ'իյնան մեր վէճին ընթացքէն ։ Կարելի է միայն ըսել թէ պատմութիւնը լեզուներու մէջ եւս ստեղծած է փակ եւ անմատոյց սթրիւքթիւռներ ։

Աշխարհաբար կը կոչուի այն շարժումը, որ կը քանդէ լեզուներու փակ կապանքները եւ անմատոյց պատնէշները, — այդ պայքարը պատմուած չէ դեռ, բայց ունինք աղօտ գաղափար մը՝ հետեւելով, մակածական ճամբով, կարգ մը վերնախաւային բառերու կեանքին, կարգ մը քերականներու քննադատութեանց՝ Եւրիպիդէսներու բառադիտութեան մասին ։

Ժողովուրդի մը ծոցին մէջ հին ու նոր լեզուներ անունով ծանօթ (երբեմն մեռեալ ու կենդանի լեզուներ եւս կոչուած) ժառանգութեանց այդ ներքին պայքարը ուրիշ բան չէ՝ բայց եթէ փորձ մը համայնական կամ ընդհանրական դարձնելու, այլ խօսքով՝ աշխարհաբարացնելու այն բարբառը, զոր իրենց առանձնաշնորհ կը համարէին մարդկային ընկերութեան բարձր խաւերը։ Այդ պայքարին շնորհիւ է որ, վերջիններուն պարտութեամբ, դադրեցաւ բառերու թաւալումը, կանգ առաւ հոլովումը։ Եթէ դեռ կը մնայ հոլովում բառը իբրեւ տարազ՝ իրողութիւնը այն է սակայն որ արդի հոլովումը, իր աշխարհաբարեան ձեւով, այլեւս դադրած է անկում մը ըլլալէ։ Բառը չի փճանար հիմա, կը մնայ կենդանի, կը մնայ ամբողջ, կը մնայ պայծառադէմ, խօսքի մասերուն մէջ իր կախումը կ'ապահովէ ծայրընթաց մասնիկով մը միայն, արդի հայերէնի մէջ՝ կցուած, մինչդեռ ֆրանսերէնի մէջ՝ անջատ ։

Հոգեբանութեան գիրքերը կը խօսին այս երեւոյթին մասին ընդհանրապէս ։ Ահա Ֆոնսկրիվը, որու Հոգեբանութիւնը հայերէնի թարգմանած է Թորգոմ պատրիարք (տեղ – տեղ՝ սխալ, որովհետեւ սխալ հասկցած),— այս հոգեբանը երկու խումբի կը բաժնէ լեզուները. 1. Համադրական՝ ինչպէս են հին լեզուները, օրինակ՝ լատիներէնը եւ յունարէնը, 2. վերլուծական՝ ինչպէս են նոր լեզուները, օրինակ՝ ֆրանսերէնը եւ անգլերէնը ։ Այս վերջինները կը յատկանշուին անով որ բառերը կորսնցուցած են իրենց հոլովական փոփոխութիւնները, այժմ նախադրութիւններով միայն փոխարինուած ։

Լեզուներու աշխարհաբարացման այս երեւոյթը կը շարունակուի դեռ՝ ըստ ոմանց, բայց միշտ թաւալումներու եւ անկումներու թշնամի, իսկ ըստ այլոց կանգ առած է արդէն, առանց լրացնելու յեղաշրջման իր ընթացքը։ Հայ լեզուին մէջ եւս՝ կանգ առած է աշխարհաբարը, եւ հակառակ այն դէզ պայքարին, զոր մղեց ընդդէմ գրաբարին, կասած է կէս ճամբան, չէ յաջողած յառաջանալ, զարգանալ, ըսել կ'ուզեմ՝ հասնիլ բացարձակ անկախութեան, այնպէս որ հոլովումներու մէջ յաճախ հարկատու կը մընայ գրաբարին։

Քիչ է յառաջդիմութիւնը նաեւ բայերու նոյն թաւալաձեւ կազմութեան մէջ։

Ուստի, զարմանալի չէ՝ եթէ հայերէն քերականութեան մեր մեծագոյն վարդապետները կը մատնեն շփոթութիւն մը, հետեւելու ժամանակ լեզուին զարգացման ընթացքին,— քառուղիի մը բերանը կանգնած՝ մոլորած ճամբորդի մը նման։ Հ. Արսէն Ղազիկեանի մօտ գինովութիւն մըն է այդ շփոթութիւնը, որ ի յայտ կուգայ՝ ամէն անգամ որ լեզուական պատարագ կը մատուցանէ։ Գինովութիւն՝ որ զինք կ'առաջնորդէ մինչեւ քրէական «ոճիր»,— ի՛րն է բառը,— որու համար կը դատուի այսօր ։

Այսպէս, յայտարարելէ ետք թէ գոյութիւն չունի ամեն բառ, այլ կայ միայն ամէն, յանկարծ կը գրէ ամենէն, ներքին է տառը փոխելով եչի, օրինակ բերելով (իբրեւ արդարացո՞ւմ) պատեէն – պատենենի (տես իր գիրքը՝ էջ 174)։ Բայց Հայր պատուական, գրաբա՛ր է՝ երբ կը հոլովես այդպէս, ինչպէս եւ ամէն – ամենի (տես Բագր. էջ 82)։ Ընդհակառակըն, աշխարհաբար ձեւն է պատեէն – պատէնի, պարէն – պարէնի, ժապաւէն – ժապաւէնի եւ չարէ՝ որքան կրնաս։ Ամեն բառը եւս, ինչ հոլով ալ առս, չփոխեր ներքին է տառը, (հոլովական վերջաւորութիւնն հարցը, թէ ինչո՛ւ կըլայ էն եւ ուն, մաս չի կազմեր մեր վէճին,— բայց այդ մասին՝ տես յետկոյ գրոյս)։

Մեր աշխարհաբարին մէջ չկա՛յ, չկա՛յ ՉԿԱ՛Յ բառ մը, վերջավանկին մէջ է տառով, որ եչափոխութիւն կատարէ հոլովման ժամանակ։ Ի՞նչ յամառութիւն է, ի՞նչ կուրութիւն է որ գրել կուտայ Արսէնի՝

Ամէն – ամենի ։ –
Պատեէն – պատենենի։

Աւելէ մեկնելով՝ գրելու համար

Ամէն – ամենէն ։

Հարցը չի վերաբերիր վերջավանկին մէջ է տառով բառերու գրաբար հոլովման, որու չի հասնիր խելքս — Այս «սուրբ» տառը, Յիսուսի պէս չարչարեալ, հոլովման ժամանակ կը տապալի, կը թաւալի, երբեմն Ե կ'ըլլայ, երբեմն Ի, երբեմն ալ … կը մնայ ինչպէս որ է, — օրինակ՝ հրէշ բառին հոլովման պարագային, կամ աղէտ բառին հոլովման պարագային (փոփոխական՝ ըստ ոմանց, — բայց այս ըստ ոմանցին արժէքը հասցուր Յ. Պարոնեանին)։

Ըսի թէ Հ. Արսէն, երբ կը խօսի ամէն բառին ուղղագրութեան մասին, շմոռնալով հոլովել՝ ամենի, բոլորովին գինովցած, չի գիտեր թէ ի՛նչ քերականութեան մասին կը խօսի, կը շփոթէ աշխարհաբարն ու գրաբարը, ու կը հոլովէ, ուղղակի կորոյս,

Երէց – երիցու (էջ 176)։

Թէ ո՛րքան խոր է իր շփոթութիւնը, փաստն այն է որ կը գրէ ամէնուն (ճիշդ այսպէս, էջ 178), յետոյ կը գրէ ամենէն (ճիշդ այսպէս, էջ 156)։

Սրբագրէ՛, վարդապետ, գրէ՛ …

«ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԱՍՏՂԻԿԸ»

(ՓՕԼԻՆ ՊՈՆԱՓԱՐԹ)

Հռոմի մէջ, ուր քաշուած կ'ապրի իր մօր եւ իր անուանի կարդինալ մօրեղբօր հետ, 1821ի սկիզբները կ'իմանայ թէ իր եղբայրը մահամերձ է ։

Անգամ մը եւս կը դիմէ Անգլիացիներուն, ու կը գրէ նախարարապետ Լորտ Լիվըրբուլի հետեւեալ սրտառուչ նամակը.

«Բարի եղէք, եթէ կը հաճիք, միջամտել ձեր կառավարութեան մօտ, որպէսզի արտօնութիւն տրուի ինծի երթալ Սուրբ Հեղինէ կղզին, մահամերձ եղբօրս՝ Ֆրանսայի կայսեր մօտ, ներկայ ըլլալու անոր վերջին վայրկեաններուն ։ Ցաւիտենապէս պիտի մեղադրեմ ինքզինքըս եթէ բոլոր կարելի ու անկարելի միջոցներ ի գործ չդնեմ մեղմացնելու համար անոր վերջին ժամերու չարչարանքները եւ ապացուցանելու իրեն, իմ բովանդակ սէրս ու հաւատարմութիւնս..»։

Սակայն, Փօլին չի կրնար մեկնիլ դէպի Սուրբ Հեղինէ կղզին։ Յուլիս 16ին Հռոմ կը հասնի չարագուշակ լուրը՝ Նափոլէոն մեռած է իր աքսորավայրին մէջ Մայիս 5ին։

Անսահման կ'ըլլայ վիշտն ու յուսալքութիւնը Պորկէզ իշխանուհիին ։ Շաբաթներով փակուած կը մնայ իր սենեակին մէջ ։

Միայն մէկ հոգի՝ Սիկիլիացի երաժիշտ մը, երիտասարդ եւ գեղադէմ երգահան Փաչինին է որ կը յաջողի մասամբ մեղմացնել Փօլինի վիշտը։ Փաչինի հոյակապ քոնչերթօ մը կը ձօնագրէ ի պատիւ մահացեալ կայսեր ու այսպէսով կը յաջողի նաեւ գրաւել Փօլինի սիրտը, որուն վերջին սէրը կ'ըլլայ սիկիլիացի արուեստագէտը ։

Սակայն, ժամանակ մը ետք, Փօլինի սիրոյն նոր աստղը տակաւ կը սկսի ձանձրոյթ զգալ։ Կայսեր քրոջ գեղեցկութիւնն ու շնորհը հետզհետէ թոշնած վարդի մը ու չափէն աւելի հասունցած պտուղի մը տպաւորութիւնը կը թողուն իր վրայ։ Երիտասարդը, նոր սիրային արկածախնդրութիւններու հետանկարով, կը թողու եւ կը հեռանայ, լքելով Փօլինը ։

Բոլորովին միայնակ, առանց ամուսինի, առանց բարեկամի, սիրեցեալ եղբօր կորուստին վիշտը իր մէջ, իշխանուհի Պորկէզ կ'ապրի ահաւոր առանձնութեան մը մէջ։

Նոր դէպք մը զինքը դուրս կը բերէ այդ առանձնութենէն ։

Լեւոն ԺԲ. Պապը, որ ազգականական կապեր ունէր Պորկէզներու ընտանիքին հետ, պաշտօնական գրութեամբ մը կը յայտնէ Քամիլ Պորկէզի թէ Հռովմայեցի իշխանի մը վայել չէր բաժանուած ապրիլ իր կնոջմէն եւ թէ ինք պարտաւոր էր Փօլինը կանչել իր մօտ եւ ապրիլ անոր հետ ։

Ոչ մէկ պատմական յիշատակութիւն կայ եւ ոչ ոք գիտէ թէ տասնըչորս տարի իրարմէ բաժնուած ամուսիններու միացման առաջին պահերը ի՛նչպէս անցան։ Բայց որովհետեւ Փօլին գիտէր այր մարդոց հետ վարուելու գաղտնիքը, կը յաջողի վերագրաւել իր ամուսնին եթէ ոչ սէրը, գոնէ բարեկամութիւնը ։

Իշխանն ու իշխանուհին շարունակ միասին ու սիրալիր կ'երեւին հանրութեան մէջ։ Զիրենք կը տեսնեն միշտ թատրոններու սրահներն ու այլ ազնուական հաւաքոյթներու մէջ ։

Փօլին իր գեղեցկութեան վերջալոյսին, կը նախագահէ տակաւին մէկ քանի հաւաքոյթներու եւ պարահանդէսներու, եւ որպէսզի հրաւիրեալները չկարենան բաղդատութեան եզր մը գտնել իր անցեալ գեղեցկութեան եւ փառքի օրերուն ու ներկայի իր թոշնած ու մաշած վիճակին միջեւ, Պորկէզ իշխանուհին իրենց պալատի սրահէն վերցնել տալով Քանովայի գլուխ գործոցը, զայն կը փոխադրէ …անը …

Այս կ'ըլլայ Փօլինի արկածալից ու … բազմաբեղուն … կեանքին վերջին հրավառութիւնը ։

1825 Յունիս 9ին, կէսօրէ ետք … մէկին, իշխանուհի Պորկէզ կ'աւանդէ իր հոգին։

Իր մահուան անկողնին մէջ զինքը գտնեն խաղաղ ու անդորր, գիրք մը … քին մէջ սեղմած ։

Փօլին, որ իր բովանդակ կեանքին … ընթերցումը չէր սիրած, հիմա իր … ուան անկողնին մէջ, վերջին … կարդացած էր Յուշագրութիւն Ս. Հեղինէի հատորը, զոր գրի առած էր կայսեր աքսորը բաժնող եւ անոր հաւատարիմ ընկերը՝ պատմաբան Լաս Կազ կոմսը, Նափոլէոնի աչքին տակ։ Քանի մը օր առաջ Փարիզ լոյս տեսած այդ յուզիչ հատորը եւ անոր մէկ օրինակը կը ղրկած էին Փօլինի, Ֆրանսա բնակող բարեկամներ ։

Այդ գիրքն ի ձեռին մահը՝ սիրոյ … հաւատարմութեան վերջին ապացոյց … դաւ, զոր Փօլին տուաւ իր եղբօր, Ֆրանսայի կայսր, «սիրեցեալ Նափոլէոնին» … շատակին հանդէպ ։

(10 եւ վերջ)

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ՀԷՔԵԱԹ

ԽՄԲ.— Այս «Հին էջը» գտանք «Ազատամարտ»ի 1915ի Յունուար 1/14ի թիւին մէջ: Հոն կան ուրիշ ստորագրութիւններ ալ.— Վարուժան, Սիամանթօ, Շահրիկեան, Գեղամ Բարսեղեան, Սարգիս Մինասեան, Ռուբէն Սեւակ, Շահրազ, Համբարձում Համբարձումեան ... Մինչեւ Ապրիլ 11/24 ...

×

Ինչպէս գիտնար, խեղճ հանի: Բոլորտիքը պար բռնած, անվերջ կը ճուային թոռնիկները, Լուսվարդն ու Արաքսին, Արմէնն ու Շաւէնը:

— Հէքեա՛թ մը, մամի՛...

Ամբողջ օրը գլուխ կը տանէին անրդտամները: Հէքեա՛թ, հէքեա՛թ, ու միշտ նոյնը, միշտ տարօրինակը:

— Այսօր ուրիշ բան մը պիտի պատմես, չէ՞, մամի... Սանկ աղուոր բան մը... Ալ չենք ուզեր լսել Կայլ Դեւին հէքեաթը, Տասերկու Քոյրերը, Արագիին պատմութիւնը...

Եւ աղջնակը, որ դեռ երէկ տօնած էր իր տասնամեակը, մանկունակ բրտութեամբ մը կը համբուրէր մամիկին թառամած այտերը, կը թախանձէր, կը բռնանար: Մինչ կրտսերը ձայն կուտար.

— Հա՞, մամի...

Անհուն խանդաղատանքի մը մէջ խեղդելով վիրաւոր սրտին հառաչանքը, թըշուառ հանին նորէն հաւաքեց իր թոռնիկները, Լուսվարդն ու Արաքսին, Արմէնն ու Շաւէնը, եւ տարաւ հարեւան ուռենիին տակ, ճիշդ այն քարին վրայ, ուր, ո՞վ գիտէ, հազար հէքեաթ էր պատմած հազար հազար դարերէ:

Տարաւ ու պատմեց իր հէքեաթը, իր նոր հէքեաթը, մինչ թոռնիկները կախուած իր շրթներէն, լայն լայն բացած իրենց պճլտուն աչքերը, կ'ունկնդրէին խոր ու երկիւղած լռութեամբ մը:

... Կար ու չկար, քրիստոնեայ իշխան մը կար, հեռաւոր, մեծ երկրի մը մէջ:

Իշխան մը կար, եւ այդ իշխանը շատ թշնամիներ ունէր, եւ այդ թշնամիներէն մին մը սպաննեց այդ իշխանը:

Այն օրն ալ պայծառ էր արեւը, եւ ուրախ էին մարդիկը, եւ անուշ էր կեանքը:

Ա՛յն օրն ալ, ծիծեռնակը կ'երգէր այսպէս զուարթ, եւ ուլեր կը մայէին, եւ պզտիկներ, ձեզի պէս պզտիկներ, կը վազվզէին կալերուն չորս բոլորը:

Բայց ահա, երբ իշխանը սպաննուեցաւ, սասանեցան աշխարհքի բոլոր իշխանները ... դատ ու դատաստան, զոռում գոչում, ահ ու սարսափ ...

Մէկն այս կողմ կը տաչէր, մէկն այն կողմ:

Բարի մարդիկ, իմաստուններ եւ գիտուններ, բոլորը մէկ խորհուրդ ըրին, հոս հոն ինկան, չարիքը խափանելու, աշխարհքը փորձանքէ ազատելու համար:

Զո՛ւր անցաւ ամէն փորձ, ամէն ջանք: Աշխարհ դղրդաց ինչպէս եթէ ժաժ ըլլար: Իշխան իշխանի դէմ սուր վերցուց. ազդ ազդի դէմ ոտքի ելաւ: Արիւնը կը հոսէր գետերու պէս, քաղաքներ կը փըլէին, մոխիր կը դառնային այնպէս ինչպէս ժաժը կը փլցնէ տուները, ինչպէս հրդեհը մոխիր կը դարձնէ:

Մարդիկ կ'ոռնային անօթի գայլերու պէս: Մարդիկ իրար կը բզքտէին ինչպէս անտառին գազանները: Պատերազմի դեւը կը լափէր, կը վառէր ամէն բան, ամէն բան: Մէկ օրուան մէջ այնքան մարդիկ կը մեռնէին, որքան աստղ չէք տեսներ երկինքին վրայ, սա լուսնակ գիշերուն:

Ու մեր աշխարհքն ալ բռնկեցաւ հրդեհէն. ու մեր վաթանն ալ ոտքի կոխան եղաւ թշնամիներէն. ու մեր հողին վրայ ալ ինկան հազար հազար երիտասարդներ, հայրեր ու եղբայրներ ու որդիներ:

Սիրտ չկար առանց վէրքի, տուն չկար առանց մեռելի:

... Եւ երբ Կոյր Դեւը, արիւն լակելով լակելով ուռեցաւ եւ թմրած ինկաւ, եւ մարդիկ հաշտուեցան ... օջախներ վերաշինուեցան, երբ ազգեր մեռան եւ ազգեր ծնան, այսօրուան արեւն է որ ծագեցաւ պայծառ ու ջերմիկ, եւ ահա դուք էք որ կը ծաղկիք այդ արեւուն տակ, այս վտակին ափը, ծիծեռնակներու երգով օրօրուն, մինչ ձեր մամիկը բարի Աստուծոյ օրհնութիւնը կը խնդրէ ամէն ժամ:

Ու թէեւ խաղաղ է աշխարհքը, ու մարդիկ հանդիստ կ'ապրին, բայց իւրաքանչիւր բուխերիկի հետ սիրտ մը կը մխայ, եւ ամէն տարի այս ատեն իւրաքանչիւր տուն խունկ կը ծխէ իր մեռելի հոգւոյն: Մեռելնե՛ր, մեռելնե՛ր, ի՛նչքան կ'ուզէիք... Ով որ քաջ էր կռուի գնաց, զարկաւ ու զարնուեցաւ, եւ իր արիւնով շունչ տուաւ հայրենիքին: Մեր տունը միայն, փա՛ռք Աստուծոյ, մնաց առանց մեռելի... Ձեր հայրն ալ մէկն էր՝ անոնցմէ որ կռիւ չտեսան, որ մնացին կենդանի ...

— Բայց, մամի՛, վրայ բերաւ յանկարծ Լուսվարդը, մեր հայրիկը այնքան վախկո՞տ էր որ պատերազմի չգնաց, երբ ա՛յնքան այնքան հայրիկներ գացեր էին:

Հանին ակամայ ընդհատեց պատմութիւնը:

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

...չարունակէ ճամբայ խօլ, միշտ «մեր երրորդն այբուբենին ամենասուրբ գիր, կրկնելէն բառն հայերէն ամէն, նուիրելէն ամէնէն:

Եւ փառք յաւիտենս. ամէն:

Յաջորդով՝ Բաղրատունի Հ. Արսէն, միշտ կողքիս ունենալով Այտըննեան Հ. Արսէնը, ախոյեան աշխարհաբար հայ լեզուի:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

ՅՈՒՇԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ՄԱՍԻՆ

Տրապիզոնի շրջանի 1915ի նախորդող եւ յատկապէս Մեծ Եղեռնի ու անոր յաջորդող քանի մը տարիներու վերիվայրումներու մասին հետաքրքրական վկայութիւններ պարունակող յուշագրութիւն մըն է Ղազար Մակունցի՝ «Տրապիզոնի Հայոց տեղահանութիւնը» (*):

Հեղինակը փոթորկալից կեանքի մը բովէն անցած հին սերունդի այն ներկայացուցիչներէն է, որ իբրեւ բերումով եւ շատերու նման ականատես եղած է տեղահանութեանց եւ ջարդերու, առաւելաբար Տրապիզոնի շրջանին մէջ ուր, 1909–ին, Թիֆլիսի Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատասխանատու մարմնին կարգադրութեամբ, պարսկական անցագրով եկած էր հաստատուելու: Սեւ Ծովի այս կարեւոր նաւահանգիստին մէջ, հինէն ի վեր գոյութիւն ունեցած է հայկական հոծ գաղութ մը:

Ղազար Մակունց, յուշագրութիւնը չծանրաբեռնելու նպատակով, խուսափած է «անհատական դէպքերը եւ պատահարները նկարագրելէ», միեւնոյն ատեն չէ փորձած կարելի եղածին չափ լայն գիծերով ներկայացնել հայահոծ այս շրջանին ազգային – կուսակցական կեանքը, որ, վստահաբար, խիստ շահեկան պիտի ըլլար:

Այսուհանդերձ, հեղինակը, շնորհիւ իր գիտելու ընդունակութեան ու մասամբ նաեւ ազգային, մանաւանդ կուսակցական եռուն ու զործօն աշխատանքներուն եւ մասնակցութեան, բաւական շահեկան տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Տրապիզոնի շրջանի մէջ կատարուած դէպքերուն մէկ փոքր մասին, որոնց անձամբ ականատես եղած է 1915ի չարաշուք օրերուն:

Յուշագրութեան ընթերցումէն ի յայտ կուգայ, որ Իթթիհատի տխրահռչակ վարիչները այս շրջանին մէջ եւս գործադրութեան դրած են մէկ կողմէ Թուրք զանգուածը համաթուրանական գաղափարներով խանդավառելու, երկրին քրիստոնեայ, յատկապէս հայ տարրին դէմ գրգռելու ու միւս կողմէ ապագայ զոհերը՝ Հայերը քնքեր դեղահատներով հանդարտեցնելու, ինքնապաշտպանութեան բնական տրամադրութենէ հեռացնելու երկդիմի քաղաքականութիւնը, որ, աւա՜ղ, այլ շրջաններու կարգին, հոս եւս յաջողութեամբ կիրարկուած է:

«Կուսակալին կարգադրութեամբ, կը պատմէ Ղ. Մակունց, քաղաքի հայ երեւելիներից եւ հոգեւոր դասից կազմուեց մի խաղաղարար յանձնախումբ, որին պաշտօն տրուեց շրջել քաղաքում եւ գիւղերում կառավարութեան անունից հաւաստիացնելու, թէ պատերազմի կացութեան մէջ գտնուելով, իշխանութիւնները մտահոգ են ներքին անդորրութեան պահպանումով»: Ասոր կողքին, Պոլսէն Տրապիզոն ղրկուած հայատեաց բորենի մը, Նայիլ պէյ, «Է՜յ ահալի (ժողովուրդ), մենք մեր մեծ հայրերի՝ Ճենկիզ Խաների, Լենկթիմուրների եւ Օսմանի զաւակներն ենք» պատգամով Թուրք զանգուածները ոտքի հանելու կը ձգտի:

Առանց մանրամասնելու, յուշագիրը խտացած գոյներով կը նկարագրէ ու յատուկ քարտէսով մը ցոյց կուտայ Տրապիզոնի Հայութեան տեղահանութեան պարագաները, տարագիր զանգուածներուն աքսորի ճամբան ու վերջապէս ջարդերու սրտաճմլիկ մանրամասնութիւններ:

Պատմութեան համար արձանագրենք այստեղ, թէ Տրապիզոնի տեղահանութեան եւ բնաջնջումի գործը կազմակերպեցին եւ վարեցին երկու բորեններ, Ճէմալ Ազմի եւ Նայիլ պէյ, այն հաստատ համոզումով, որ Թուրքիոյ յաղթանակի պարագային հաշիւ պահանջող չըլլար իրենցմէ, իսկ պարտութեան պարագային՝ «արդէն մեր հաշիւը փակած կ'ըլլանք Հայերի վերաբերմամբ»:

Ռուսական բանակը Կարինի գրաւումէն քիչ ետք մուտք կը գործէ Տրապիզոն, 1916 Ապրիլ վերջին:

Հայ խլեակներու հաւաքում, աճարեկչական քայլեր՝ ջարդարար բորեններու դէմ, հետախուզական աշխատանքներ՝ ի նպաստ ռուսական բանակին, ահաւասիկ Ղազար Մակունցի նոր գործունէութեան դաշտը: Այլապէս հետաքրքրական է այն գլուխը, ուր հեղինակը կը նկարագրէ ռուսական բանակի Կովկասեան «շտաբ»ի մէկ ծրագիրը, որ կը նախատեսէր քառասուն հազարնոց թարմ ուժերով ցամաքահանում մը կատարել Սեւ Ծովի հարաւային ափերուն վրայ եւ կայծակնային յառաջխաղացումով իջնել մինչեւ Սեբաստիա, կիսելով Թուրքիոյ Փոքր Ասիական ճակատը:

Դժբախտաբար, այս ծրագիրը անգործադրելի կը մնայ, իբրեւ հետեւանք Ռուսաստանի մէջ պայթած յեղափոխութեան եւ ռուս զօրքերու անփառունակ փախուստին դէպի տուն:

Շահեկան գլուխներով եւ տեղեկութիւններով հարուստ այս յուշագրութիւնը գրի առած է մեր վերջին պատմութեան լաւատեղեակ եւ հանրային հարուստ գործունէութեամբ ծանօթ վեթերան գործիչ մը, Հայկակ Կոսոյեան:

Անսեթեւեթ ոճով, հաղորդակից շունչով գրուած այս յուշագրութիւնը, որ սահմանուած էր մաս կազմելու Պոնտոսի Հայութեան պատմութեան նուիրուած մեծահատոր գրքի մը, անտարակոյս, բաց մը կը լրացնէ եւ կոչուած է, ինչպէս ամէն վաւերական եւ ապրուած յուշ, ատաղձ ծառայելու ապագայ պատմագիրներուն:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(*) Տպարան «Ալիք», 1963:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (190)

ԵՐԼՏՐՋԻ ՊՈՄՊԱՆ

●●●

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ԶՈՐՍ

Երբ Սիլվիօ Բիչչիի՝ այսինքն Վահանի հետ իր ունեցած յարաբերութեան առթիւ ճամբը հարցուեցաւ, Նշան պատասխանեց թէ, ասկէ ութ ամիս առաջ, երբ իրենց գործադրելիք ոճիրին եղանակին ու ձեւին վրայ Վահանի հետ կը խորհրդակցէին, մտադրեցին Ղալաթիոյ փապուղին ալ օդը հանել: Ուստի այս անիծապարտ նպատակին գործադրութեանը համար, վարձելու պատրուակով ձեռք ձգեցին բանալին՝ փապուղիին կից գտնուած խանութին, որ հիմա մոմլաթի վաճառատուն է. Վահանի ընկերակցութեամբ մտան այդ վաճառատունը, ուրկէ անոր տակի մեծկակ նկուղը իջան. հոն ուշադիր կերպով զննեցին թէ, արդեօք կարելի՞ է ասկէ պեղումներ կատարել դէպի փապուղի:

Իրենց քննութենէն հասկցան որ թէեւ կարելի էր այդ նկուղէն դէպի փապուղի պեղումներ կատարել, սակայն նկատելով որ Ղալաթիոյ այն փողոցը շատ բանուկ է եւ մանաւանդ իրենց անմիջական կերպով հոն կատարած պեղումներէն՝ տեսնելով որ ժայռեր ու խոշոր քարեր կան նկուղին փապուղիին կից պատին տակ, հրաժարեցան իրենց առջի որոշումէն եւ բաւականացան նկուղին աջ կողմի անկիւնը՝ հողին տակ հինգ հատ ռումբ թաղելով՝ զոր յաջողած էին իրենց հետ բերել վաճառատունը պտըտելու եկած ատեննին:

Նշանի այս յայտարարութեան վրայ՝ անմիջական ձեռնարկներ եղան առանց ժամանակ կորսնցնելու, այդ քանդիչ նիւթերը իրենց տեղէն հանելու համար: Նշանի առաջարկուեցաւ որ խուզարկութիւն կատարելու համար յիշեալ վաճառատան նկուղը գացող պաշտօնեաններուն ընկերանայ, որպէսզի դիւրացնէ խուզարկութիւնները ու ցոյց տայ ռումբերուն թաղուած տեղը:

Հարցաքննութիւնը ժամերէ ի վեր կը շարունակուէր, Նշան խնդրեց որ բնական պէտք մը գոհացնելու հրաման տրըուի իրեն, ինչ որ բնականաբար չըլլացուեցաւ ու իրեն վրայ հսկելու պաշտօն ունեցող երկու ոստիկանական ոստիկանապետներու հսկողութեամբ ճեմիշ դընաց:

Ճեմիշին պատուհանը մարդու հասակէն վեր ըլլալով անկարելի է բանկէց փախչիլ, եւ իրեն ընկերացող երկու ոստիկաններուն ճեմիշին դրան առջեւ կանգնիլն ալ բաւական նկատուած էր յիշեալին վրայի հսկողութիւնը ապահովելու համար. եւ սակայն յիշեալ Նշան, ճեմիշին մէջ մնացած կարճ ժամանակամիջոցին, հոն գտնուած թիթեղէ ջուրի «ըպրըգը» առնելով՝ արտակարգ հապճեպով եւ առանց աղմուկ հանելու՝ անոր ծայրն ու կողմերը սրցուցած ու հատու գործիքի վերածելով՝ անով իր փոռը ճեղքած եւ կոկորդին մէկ քանի մասերը վիրաւորած ու թեւին կարմիր արիւն պարունակող մեծ բազկերակը մահացու կերպով պատռած էր սղոցելու պէս:

Դուրսէն յղացուած կասկածի մը վրայ, անմիջապէս բացուած է ճեմիշին դուռը, ուր ի յայտ եկած են այս ամէնքը: Իսկոյն բազմաթիւ կարող բժիշկներ հրաւիրուած են յիշեալը դարմանելու համար, սակայն իր իսկ ձեռքով բացած վէրքերուն հետեւանքովը մեռած է:

Հաճի Նշանի վերոյիշեալ կերպով՝ անձնասպանութեամբ մեռած ըլլալը հաստատուած է դատական պաշտօնաթուղթերուն մէջ գտնուած արձանագրութեան թուղթով եւ բժիշկներու տեղեկագրով: Ճեմիշին այն թիթեղեայ «ըպրըգը», որ ծոմոտկելով հատու գործիքի վերածուած էր, վերոյիշեալ բժիշկներուն կողմէ քննուելով՝ հաստատուած է, որ անոր սուր կողմերը յար եւ նման են Նշանի՝ իր անձին վրայ բացած վէրքերուն ձեւին. ասկէ զատ «ըպրըգին» սուր կողմերուն վրայ նշմարուած են ճարպի կտորներ եւ արեան ճապաղիքներ, որոնք բացարձակապէս եւ գիտականօրէն կը հաստատեն թէ յիշեալը այս «ըպրըգին» սուր կողմերով ինքզինքը սպաննած է:

Բացայայտ է որ յիշեալը Կոմիտէին առջեւ իր ունեցած նախադահական դիրքին պատճառով ի գործ դրած է իր այս արհամարհելի արարքը: ինչ որ անշուշտ արդիւնք է խռովարարներուն ծածուկ հրահանգին: Այսուամենայնիւ՝ յիշեալը իր եղեռնագործ ընկերներուն հանդէպ այս անձնուիրութեամբը՝ ապացուցած է իր անիշխանական վատ գաղափարը, եւ տուած է անիծեալ եւ վայրագ օրինակ մը:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ . . .

Նկատի ունենալով Յուլիս 21ի եւ Օգոստոս 5ի մեկնումներուն յաջողութիւնը եւ համաձայնելէ ետք ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ եւ ԵՐԵՒԱՆԻ ԻՆԹՈՒՐԻՍԹԻՆ հետ, ուրախ ենք յայտարարելու թէ երրորդ մեկնում մը տեղի պիտի ունենայ Սեպտեմբեր 1ին :

Այս ճամբորդութիւնը պիտի կատարուի օդանաւով, ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ, ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ ճամբով : Տեւողութիւնն է 15 օր եւ գինը՝ 2·500 ֆրանք մարդ գլուխ :

Տեղերը սահմանափակ թիւով ըլլալով, կը թելադրուի ժամ առաջ արձանագրուիլ :

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

„VOYAZUR"

SECTION ARMENIE

23, Galerie Vivienne (entrée 5, rue la Bourse) - PARIS 2e

Tél. : CEN. 94'52 Métro : BOURSE

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄԻՍ

LES SABLES D'OLONNE

(Vendée)

Ծովու լոգանք, խաղեր, դասախօսութիւններ, գեղարուեստական երեկոներ

ԳԻՆ՝ 310 ՖՐԱՆՔ

Հաւաքական տոմսով մեկնողները պէտք է հաւաքուին Միչակոյթի Տուն (17 Րիւ Պլէօ), *այս Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը ճիշդ 7·30ին : Մեկնում ժամը ճիշդ 8ին :*

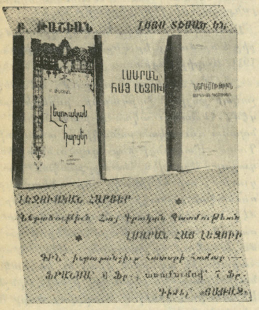
×

Բանակումի հասցէն է՝

CAMP DU NOR SEROUND

à la Bauduère par Olonne s/Mer

(VENDÉE)

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՃԱՇ

Հ. Յ. Դ. Տրչ. Կոմիտէն կազմակերպած է հացկերոյթ մը ի պատիւ Հ. Յ. Դ. Տրչ. ժողովի պատգամաւորներուն, այս Կիրակի ժամը 12 – 15, Մշակոյթի Տան մէջ :

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի ընկերներն ու բարեկամները :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է փութան դիմել տեսչութեան հասցէին :

COLLÈGE ARMÉNIEN SAMUEL MOORAT

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

Tél. : OBS. 18-28

Եւրոպայի մէջ, հայ մանչերու համար հիմնուած, ֆրանսական եւ հայկական ուսումնական կատարեալ ծրագիրներով օժտուած մեծագոյն եւ ծաղկեալ ուսումնարանն է Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը, որուն սեմէն ներս հայ մանուկին հոգին, միտքը եւ մարմինը կը մեծնայ, կը ծաղկի եւ կ'ընդլայնի բաղձալի համեմատութիւններով :

Լոյս Տեսաւ

Մատենաշար — ՅԱՌԱՋ — Կեդրոնավայր

ԳԻՆ

Ֆրանսա՝ 15 Ֆր.

— Առաւել առաքումի ծախքը —

«ՅԱՌԱՋ»

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

՝ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Օդափոխութեան կայանի մանուկներու առաջին խումբի վերադարձը, Օգոստոս չորսին, առաւօտուն ժամը 6·15ին, Կառ տը Լիոնի մէջ հանդիպում ծնողքներու եւ մանուկներու :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորթվիլ Ա. Թէքղեան ամոլի կըսկըծալի մահուան առթիւ, Փարիզի Աղխատախնամի վարչութիւնը, փոխան ծաղկեպսակի շնորհակալութեամբ ստացած է նուիրատուութիւններ հետեւեալներէն.—

Տէր եւ Տիկին Ա. Աճէմեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Զիթունի, Տէր եւ Տիկին Է. Սարաֆեանէ հարիւրական ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Ք. Կիւմիւշեան եւ Տէր եւ Տիկին Հ. Ղուկասեանէ 50ական եւ Տէր եւ Տիկին Տիգ Կիւլպէնկեանէ երեսուն ֆր. :

×

Լիոնի եւ շրջաններու Հայ Ազգ. Միութիւնը, հրապարակաւ իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ այն բոլոր կրօնաւորներուն, անհատներուն, հայ մամուլի ներկայացուցիչներուն եւ կազմակերպութիւններուն, որոնք Ֆրանսայի զանազան շրջաններէն՝ կամ անձամբ, կամ նամակով, կամ հեռագիրով մասնակցեցան Նորակառոյց Ս. Յակոբ եկեղեցիի օծման արարողութեանց :

Շնորհակալութիւն մանաւանդ Լիոնի եւ արուարձաններու բարեպաշտ ժողովուրդին, որ խուռներամ իր ներկայութեամբ աւելի շքեղ դարձուց այդ օրուան հանդիսութիւններուն :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ, Երկերի ժողովածու, 10 *հատոր լաթակազմ*	70 Ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 7 *հատոր, լաթակազմ*	56 Ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ, Պապ թագաւոր, լաթակազմ	10 Ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ, Համոց բերդը, *լաթակազմ*	8 Ֆր.
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 2 *հատոր լաթակազմ*	14 Ֆր.
ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ, *մեծադիր, գունաւոր նկարներով, լաթակազմ*	10 Ֆր.
Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ, Հայաստանի կենդանական աշխարհը, Բ.	8 Ֆր.
ԱՐՍԷՆ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ, Երկեր (*Արամեան, Պռօշեան, Պարոնեան*)	17 Ֆր.
ՄՈՒՐԱՑԱՆ, Պատմուածքներ, գունաւոր *նկարներով*	5 Ֆր.
ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ մասին յիշողութիւններ. *լաթակազմ*	7·50 Ֆր.
ՄԻՔ. ՇԱԹԻՐԵԱՆ. Գարունը նորից եկաւ. 296 *էջ.*	5 Ֆր.
ԱԲԳԱՐԵԱՆ. Մատենադարան (*անգ.*) 18 *գունաւոր մանրանկարներ*	3 Ֆր.
ՀԵՆՐԻԿ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ. Երգի ծնունդը. բանաստեղծութիւններ	3·85 Ֆր.
Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ. Տաղեր, 200 էջ. *լաթակազմ*	3·50 Ֆր.
ՍՈՎԵՏԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ. Ա. 800 *էջ. լթկզմ.*	16 Ֆր.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է

ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի

Երբ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ - ԶԱՐԴԱՐԷՔ - ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)

Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն : Նորոյթ խղաններկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ. —

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e

166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)

4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)

24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)

48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1963–1964 Տարեշրջան

Կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ, որոնք ունին իրենց տարիքին համապատասխան նաեւ ուսումնական պատրաստութիւն :

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեանց համար դիմել՝

Direction du Petit Séminaire Arménien

3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)

Tél. 963.01.72

IMPRIMERIE SPECIALE

DU JOURNAL « HARATCH »

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՅՈՒԼԻՍ

MARDI 30 JUILLET 1963

39րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9669

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — Nº 9669

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԿԻՒՊԻ ԱՂԷՏԸ

ՀԱՄԱՃԱՐԱԿԻ ՎԱԽ ԿԱՅ

...կոսլաւիոյ Սկիւպ քաղաքի ահաւոր ...շարժը Թոյլ չի տար տակաւին որ որեւէ ...կիչ կարելի ըլլայ պատրաստել ...ւ գիտնալ զոհերու բուն Թիւը: Ցարդ 691 դիակներ գտնուած են բայց կասկածէ ...է որ այս Թիւը չի կրնար որեւէ ...ական բնոյԹ ստանալ: Միակ յոյսը ...ն է որ առաջին Թիւը՝ 10.000 մեռեալ, ...նայ չափազանցուած ըլլալ: Ամէն պա-...րագայի մէջ, պատմական Սկիւպը աւե-...րակներու տակ Թաղուած է եւ դեռ որ-...քա՜ն դիակներ կրնան մէջտեղ ելլել այդ ...աւերակներու տակէն:

...ները մանաւանդ, պատկերը ահաւոր է: Իբրեւ միակ լոյս ունենալով կառքե-...րու լապտերները, չուքեր մարդ կը փըն-...տռեն աւերակներու մէջ, մինչ 100 հա-...զար հոգի, առանց ապաստանի մնացած, կը քնանան գետինը: Անցած վախէն ետք, ...վերապրողները ուրիշ մղձաւանջ մը ...ապրին, վախը՝ որ նորէն կը սկսի:

Մակեդոնիա պանդոկը ահաւոր պատ-...կեր մը կը ներկայացնէ: Դռնապանը նոր ...կարելի եղած է ազատել փլատակներու ...տակէն, երեք օր օգնուԹիւն պոռալէ ...ետք: Երբ հսկայ պանդոկը ճզմուած է, ...յաճախորդներ պատուհաններէն նետուած ...են գետինքէն հեռանալու համար: Սկիւ-...պը շրջապատող ճամբաները խուճապի ...մը տպաւորուԹիւն կը Թողուն, ...կին, երախայ կը փախին սարսա-...փէն: Հիւանդատար կառքերը վիրաւոր-...ներ կը փոխադրեն, եւ այս տանԹէական ...մէջ՝ Սկիւպի պարտէզին խո-...տերուն վրայ երկու երախայ աշխարհ ...եկան, առջի օր:

Փարիզի Եուկոսլաւեան դեսպանատունը ...մը ըրաւ որու մէջ կը յայտնէ Թէ Սկիւպի բնակչուԹիւնը ամէնէն չատ նա-...պատրաստուած տուներու պէտք ու-...նի, վրաններու, չինանիւԹերու, կարա-...սիներու, կաԹի եւ պահածոյի: Դրամա-...կան բոլոր առաքումները ընել Քրետի ...Լիոնէի Թիւ 002–02200 Թիւին մատնա-...նշելով որ Սկիւպի աղէտեալներուն հա-...մար է:

...ական հեռագրեր ղրկած են նա-...խագահ Քենետի, Խրուշչեւ, Բրեժնիեւ, ...ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը, եւն.:

X Սկիւպ Մակեդոնիոյ մայրաքաղաքն է, որ ունէր մօտ 250 հազար բնակիչ: ...երկրաշարժէն առաջ, կարեւոր կեդրոն ...մըն էր: Պելկրատի ճամբուն վրայ կը ...գտնուի եւ Սիմփլոն – Օրիանթ – Էքս-...պրէսի երկաԹուղիի գիծին, ունի նաեւ ...կարեւոր օդակայան մը: Շատ հին քա-...ղաք է եւ քանիցս անունը փոխած է նախ՝ ...Սկիւպի Հռոմէացիներու օրով, ապա՝ ...Ուսկիւպ (Թրքական) բիւզանդական չրջա-...նին է միայն որ Յուստինիանա Փրիմա ...կոչուեցաւ ի պատիւ Թէոտորայի ամուս-...նոյն՝ Յուստինիանոս Ա.ի, որ հոն ծնաւ ...ծնած: Առաջին պատերազմին քաղաքը ...գրաւուեցաւ ֆրանսական բանակին կող-...մէ, 1918 Սեպտ. 29ին, որու հետեւանքը ...եղաւ որ Պուլկարիա անձնատուր ըլ-...լայ:

...ՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ Յեղափոխութեան Խորհուր-...դին նախագահը զօր. ԱԹասի հրաժա-...րեցաւ առջի օր: Իր պաշտօնին կոչուե-...ցաւ զօր. Ամին Էլ Հաֆէզ որ Ներքին Թէ ...Պաշտպանութեան նախարար էր: Սու-...րիական բանակի ուժեղ մարդը նկատ-...ուած է եւ այսօր կը դառնայ Սուրիոյ ...ուժեղ մարդը: Ծնած է Հալէպ 1923ին ...եւ աւարտած Հոմսի զինուորական վար-...ժարանը: Զինուորական կցորդ ալ եղած ...է Պուէնոս – Այրէս: Գահիրէի մէջ կը

Օրէ Օրին

Ա՛Լ ԱՆԿԱԽ ԵՆ...

Երբ ժողովուրդ մը, տարիներով, դարերով, ասոր–անոր լուծին տակ հեւալէ ետք, յանկարծ, իր անկախութեան տիրանայ, կը սկսի զաւեշտական ձեւեր առնել, որպէսզի զգացնէ թէ ինքն ալ հիմա, մարդու կարգ անցած է:

Կան այդ տեսակ մանր–մունր նորելուկներ, որոնք կը նմանին այն մանչուկին, որ սկսած է երկար տաբատ հագնիլ ու հայրիկ — կամ մեծ պարոն — դառնալ:

×

Մեծ պետութեան մը անցագիրը գրպանս, կը մտնէի փոքրիկ «ազատ ու անկախ»ի մը սահմաններէն ներս, երբ պաշտօնեան, անցագրին զինանշանը տեսած-չտեսած, երեսը թթուեցուց եւ խիստ ձայնով մը հարցուց.

— Ինչո՞ւ եկած էք...

— Պտըտելու...

— Ուրիշ տեղ չէի՞ք կրնար երթալ...

— Ատիկա իմ գիտնալիք բանս է:

— Դրամ ունի՞ք...

— *Այո՛*...

— Որքա՞ն...

— Ատ ալ իմ գիտնալիք բանս է:

— Քանի՞ օր պիտի մնաք...

— Երկու շաբաթ...

— Պանդո՞կ պիտի իջնէք...

— *Այո՛*...

— Ոստիկանութեան մօտ պէտք է արձանագրուիք...

— Գիտե՛մ...

— Լա՛ւ, սպասեցէք...

Եւ սպասեցի երկու ժամ: Ինչո՞ւ, մինչեւ այսօր ալ չեմ գիտեր: Երկու ժամ ետք, եկան ու լուր տուին թէ կրնայի մեկնիլ:

Հարցուցի.

— Սա երկու ժամուան մէջ ի՞նչ գիտցաք որ երկու ժամ առաջ չէիք գիտեր...

— Մենք Անգլիացիներէն կը զգուշանանք...

×

Ուրիշ անգամ մը, Պ. քաղաքէն Հ. քաղաքը կ'երթայի հինգնաշարժով, ընկերոջս հետ: Կէս ճամբան կանգ առինք, գիւղ մը: Ճաշեցինք: Ընկերս գնաց իր ծխախոտի պաշարը « վերանորոգելու »: Ես, լուսանկարի եւ շարժանկարի գործիքները ձեռքս, սկսայ նկարել չորս կողմս:

Յանկարծ՝ հպում մը ուսիս վրայ: Սեւ պեխերով մարդ մը հրամայեց՝ ֆրանսերէնով.

— Քալէ՛...

— Ո՞ւր...

— Ոստիկանատուն...

Խնդացի.

— Ի՞նչ յանցանք գործեր եմ...

— Շատ կը խօսիս. սա անցագիրդ նայիմ...

— Օ՛, Անգլիացի՞. շո՛ւտ, հետս եկո՛ւր:

Զաւեշտին վերջին արարուածը սկսելու վրայ էր, երբ ընկերս վերադարձաւ:

— Ի՞նչ կայ, ինչո՞ւ կը խնդաս:

— Ձերբակալուած եմ...

Ընկերս, յօնքերը պռստած, հարցուց մարդուն.

— Ի՞նչ կ'ուզես բարեկամէս:

— Անգլիացի է, պէտք է ոստիկանատուն գայ...

— Գնա՛ բանդ, մարդ Աստուծոյ, Անգլիացի չէ, Հայ է, Հայ:

— Իրա՞ւ, ներողութի՛ւն, հազա՛ր ներողութիւն...

×

Փորձա՞ծ էք վիզա առնել նոր «անկախ»ի մը հիւպատոսարանէն: Աւելի դիւրին է, առիւծին երախէն միսը թռցընել: Հարցուփորձ՝ անվերջ, անդադար:

— Ինչո՞ւ կ'երթաք, քանի՞ օրուան համար, ուրիշ անգամ մեր երկիրը գացա՞ծ էք, ինչո՞ւ չէք գացած, ինչո՞ւ գացած էք... Հիւպատոսը հոս չէ, վաղը եկէք...

— Օդանաւս երկու ժամէն կը մեկնի, չեմ կրնար...

— Մեզի՞ ինչ... Վա՛ղը, այսօր չըլլար:

— Հիւպատոսարանիս կը դիմեմ. թուղթերս կանոնաւոր են, իրաւունք չունիք..

— Հիւպատոսարանի՞դ... Անցա՛ն այդ օրերը, մենք հիմա անկախ պետութիւն ենք... Եկող շաբթու եկէք:

Մե՞նք ալ այսպէս պիտի շփանանք, օր մը եւ թատերական ձեւեր պիտի առնենք՝ մեր անկախութեան ապացոյցը տուած ըլլալու համար:

յայտնէ Թէ այս հրաժարումը անընական չէ եւ Թէ հաւանական կը նկատուի որ Սալահ ՊիԹար հետեւի անոր օրինակին:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ եւ Պաքիստան Թեքնիք եւ տնտեսական գործակցուԹեան համաձայնագիր մը ստորագրած են ըստ որուն Խորհ. ՄիուԹիւնը 35 միլիոն ռուբլիի առաջին վարկ մը բացած է ամբարտակի մը կառուցման եւ այլ ծրագիրներու իրագործման համար:

ՆԱՍԸ Ալժերիա պիտի չերԹայ Օգոստոսին, ինչպէս նախատեսուած էր:

«ՓՐԱՒՏԱ» ձաղկելով Փեքինի տեսա-կէտները կը գրէ որ ո՛չ Մարքս, ո՛չ ալ Լենին իրենց ըմբռնումները եւ եզրակացուԹիւնները նկատած են իբրեւ յաւիտենական վարդապետուԹիւն:

ՔԻՆ ՄԱՄՈՒԼԻՆ համար ֆրանսական հիւլէական ռումբը դարձած է «աշխարհակալ» ըլլալէ, դառնալու համար եւրոպական անկախուԹեան երաշխիքը Ամերիկայի հանդէպ:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ Խորհրդարանը արձակուրդի մէջ է մինչեւ Հոկտեմբեր 1:

ՊԷՅՐՈՒԹ հասած են 35 սուրիացի, իրաքցի, լիբիացի եւ պահրէյնցի ուսանողներ, որոնք Եգիպտոսէն արտաքսուած էին ԱպահովուԹեան սպասարկուԹեանց կողմէ:

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՄԵՐ»Ը

ՕԳՈՍՏՈՍ 7-ԻՆ

Ինչպէս գրած էինք, Փարի–էնթէռի տնօրէնուԹիւնը հեռաձայնով առաջին բացատրուԹիւն մը տուած էր Յուլիս 24ի, «Ժամերու» Թիւրիմացութեան առԹիւ: Ինչպէս խոստացած էր, այսօր իսկ գրաւոր գեկոյց մը ղրկած է ուր հետեւեալ ճշդումը կ'ընէ.—

Փարի – էնթէռ – Ֆրանս 1*ի վրայ, անցեալ Յուլիս 24ին, ժամը* 22,20*ին* Փաւէօր–տ'Օրիգոն *չարքին առաջին մասը գործադրուԹեան սխալի մը առիԹ տուած ըլլալով, Թուրքիոյ նուիրուած բաժինն է որ լսուեցաւ եւ ոչ Հայաստանի նուիրուածը ինչպէս ծանուցուած էր:*

Փարի–էնթէռի *տնօրէնուԹիւնը միջոցներ ձեռք առած է որպէսզի չարքը վերսկսի իր բնականոն ընԹացքը յառաջիկայ Օգոստոս 7էն սկսեալ, յայտագիրը հետեւեալ ձեւով պիտի ընԹանայ.—*

ՕԳՈՍՏՈՍ 7, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ՝

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Եալըն:

ՕՐԱԹԵՐԹԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԸ ԿԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱՆ 30 ՍԱՆԹԻՄԻ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Փարիզի Օրաթերթերու ԸնկերակցուԹիւնը, Ելմտական եւ Տնտեսական նախարարուԹեան որոշումով՝ օրաԹերԹերու գինը կը բարձրացնէ 30 սանԹիմի: Այս առԹիւ Մամուլի ԸնկերակցուԹիւնը՝ հրատարակուԹեան խնդրանօք ղրկած է գեկոյց մը:

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՀԱՂՈՐԴԷ.—

Օրաթերթերը, իրենց գիներու վերջին յաւելումէն ի վեր (1959 Փետրուար 1), պարտաւորուեցան կրելու գործունէութեան ծախքերու մեծ յաւելում մը:

Այս վերջին հինգ տարիներու ընթացքին, յիշեալ յաւելումի սակը եղած է աւելի քան 30 առ հարիւր, գլխաւորաբար ամսաթոշակներու, ընկերային տուրքերու, փոխադրութեան եւ հաղորդակցութեան միջոցներու ընթացիկ գիներու շարունակական յաւելումին պատճառով:

Ամենօրեայ մամուլը, իր կարելիութեան սահմանին մէջ եւ մինչեւ այսօր յետաձգած էր իր վաճառքի գինին վրայ բարդելու ծախքերու յաւելումը, որուն կ'ենթարկուէր հետզհետէ: Մամուլը պարտի ապահովել իր մուտքերու եւ ծախքերու հաւասարակշռութիւնը, որ երաշխիքն է իր անկախութեան եւ այլազան թերթերու պահպանման՝ արտայայտութեան կարծիքի ազատութեան:

Ելմտական եւ Տնտեսական Հարցերու Նախարարութեան որոշումով, օրաթերթերը պիտի բարձրացնեն իրենց գիները: Այս որոշումին գործադրութեան համար, Փարիզի եւ գաւառի օրաթերթերը 30 սանթիմի պիտի ծախուին Հինգշաբթի Օգոստոս 1էն սկսեալ »:

×

ՅԱՌԱՋ.— Մենք ալ, առաջին մէկ օրէն անդամ Փարիզեան ՕրաԹերԹերու ԸնկերակցուԹեան՝ Օգոստոս 1էն սկսեալ, պարտաւոր ենք 30 սանԹիմի բարձրացնել Յառաջի հատավաճառուԹեան գինը: Մանաւանդ որ իր ֆրանսացի պաշտօնակիցներէն աւելի նեղ կացուԹեան մատնուած է հայ օրաԹերԹը, յայտնի կերպով զըրկուած առեւտրական վճարովի ազդերէ և բաժնեգիններու կանոնաւոր ու կանխիկ վճարումներէ, « ազգային գործ » նկատուած իր յաճախորդներուն կողմէ, բայց՝ պարտադրաբար առեւտրական իր բոլոր ծախքերուն համար:

Բացառաբար սակայն, մինչեւ Դեկտեմբեր 31 պիտի չփոխենք բաժանորդագրուԹեան մեր պայմանները և մինչեւ այդ Թուականը՝ ներկայ սակով պիտի ընդունինք նաեւ 1964ի բաժնեգինները, մեր հաւատարիմ բաժանորդներուն ցոյց տալու համար ԹերԹիս վարչուԹեան բարի կամքը եւ գոհողուԹեան ոգին՝ ի սէր իր ազգային առաքելուԹեան:

1964 *Յունուար 1էն՝ Յառաջի բաժանորդագրուԹեան պայմաններն են.—*

ՖՐԱՆՍԱ՝ տարեկան	60 *ֆրանք*
ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	35 *ֆրանք*
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ	75 *ֆրանք*

(միայն տարեկան բաժանորդագրութիւն)

Վստահ ենք որ մեր բոլոր ընԹերցողները կը հասկնան այս պարտադիր եւ անխուսափելի յաւելումը եւ իրենց հաւատարմուԹեամբ կը դիւրացնեն Յառաջի վարչական կեանքը, տրուած ըլլալով որ ինչպէս գիտեն եւ պէտք է գիտնան, ան ապահովուած է միայն ու միայն իր բաժնեգիններով եւ առեւտրական սակաւաԹիւ ազդերով, ինչ որ իր արդար եւ ճակատաբաց հպարտուԹիւնն է՝ առաջին մէկ օրէն: ՆիւԹական անկախուԹիւնը միայն կրնայ ապահովել ազատ մամուլ մը:

Շնորհակալութեամբ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «*ՅԱՌԱՋ*»ի

ԱԽԱՆԱԿԻ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Երբ դեռ Պոսթըն կը գտնուէի, «Հայրենիք»ի խմբագրութիւնը ինծի ցոյց տուաւ յօդուած մը, ինծի դէմ գրուած՝ Աբովեանի ծանօթ վէպին առթիւ:

Նախատական, անարգական ոճ մը ունէր այդ գրութիւնը,— ինծի կը վերագրէր «դառնանախանձ եւ մոլեռանդ երեւակայութիւն», կամ «շուկաներում անգործ պտըտուող կանանց նման բամբասանք յօրինելու» ընդունակութիւն, կամ համբաւ «զրպարտութեան» հեղինակի: Յօդուածագիրը կը ներկայացնէր զիս, թէեւ «լիքը բերնով իրեն գրագէտ համարող», բայց Աբովեանի լեզուն հասկնալու անկարող՝ հակառակ իր հաստատումին թէ մէկ անգամ չէ, այլ մի քանի անգամ կարդացեր եմ Քանաքեռցիին գործը:

Նոյն այս գրողը չէր մոռցած վկայել նաեւ թէ «ծուռ են բուսնում բոլոր վարունգները», զորս, «ոտնձգութիւններ» կատարելով Աբովեանի պարտէզին մէջ, «սերմած» է չակերտաւոր գրագէտը՝ որ ես եմ, «Փարիզից առաքելական պատուէրներով Ամերիկա ժամանած»: Վերջապէս, չար ի չար երկար նման ծանօթացումներու կարգին, պատիւ կ՚ընէր ու կը կոչէր զիս «Պառնասաբնակ» գրագէտը, որ «շատ գիտէ՝ երբ ինքը խօսում է իր անձի մասին»: Բայց, այսինքն, ոչինչ՝ Աբովեանի մասին:

Շա՛տ եմ ստացեր ու կարդացեր նման նախատական գրութիւններ, որոնք վը՛ղ կուգան ականջիս: Ատոնցմով կը ճոխանայ միայն հոգեախտաբանական ուսումնասիրութիւններուս հաւաքածոն:

Բայց սպասեցէք, անհանդուրժելին կայ: Նոյն անձը, որ կը ստորագրէ Գուրգէն Գրասէր, կը գրէր թէ «դիտաւորեալ կերպով ԽԱՐԴԱԽԵՐ ԵՄ» Աբովեանի գրքին «վերագրուած» մէկ նամակը:

Այստեղ հարցը կը փոխուի՛ այլեւս:

Ո՛չ կը ճանչնայի գրողը, ո՛չ ալ անունն էի լսած: Ինք ալ անշուշտ չէր կրնար ճանչցած ըլլալ զիս,— ի՞նչ է կարդացած ինծմէ, երկու կամ երեք յօդուա՞ծ: Վերջապէս Երեւանցին ե՞րբ է ճանչցեր, կարդացեր արտասահմանի հայ գրագէտը: Բայց մօ՞րն էի հայհոյեր՝ որ յանկարծ բորբոքեր, լեցուեր, նախատական այս գրութիւնն էր ղրկեր խմբագրութեան, «հրատարակութեան խնդրանօք»: Եթէ մտաւորական մըն էր, կրնար ինքզինք ճանչցնել ո՛չ ախտաբանութեան այդ ճամբով, իր վրայ ուշադրութիւն հրաւիրելու անազնի՛ւ ընթացքով, այլ միայն ընդդիմախօսելով, պատրաստուած մարդու պարկեշտութեամբ, վայելչօրէն:

— Ո՞վ է, հարցուցի:

Պատերազմէն ետքը, Երեւան բացաւ իր դռները՝ արտածելու համար երբեմն վարդ, երբեմն կաղամբ: Ներածումն ալ կատարելու համար նոյն այլազանութեամբ:

— Հասկցա՛յ, ըսի: Հրատարակեցէք, լաւ մը զղեմ զինքը եւ քիչ մը զուարճանանք:

Կ՚արժէ փարատել շփոթութիւն մը, որ ստեղծուած է բարձր լերան մը ստորոտը: Բարձր լերան նմանելու ձգտումո՞վ, Քաջ Նազարեան աւանդութիւններու ներշնչումո՞վ, թէ հետեւողութեամբ սովետական պարծենքոտութեան նուագին,— չեմ գիտեր, բայց յաճախ մունետիկեան ձայն մը կը լսուի սահմանէն անդին, թէ «սկիզբն իմաստութեան ի Սովետաստան»: Այդ է պատճառը, ապահովաբար, որ միաժամանակ ստեղծուած է Երեւանեան էկօ մը,— այդ կողմերէն եկողը կա՛մ փրոֆէսէօր կ՚ըլլայ, կա՛մ համալսարանական, կա՛մ այլ կարգի հազուագիւտ բանջար, արտասահմանի մէջ մեզ տեսնելու համար միայն ու միայն խիկար:

Բայց, հայրենակի՛ց, այստեղ ալ համալսարան կայ, այստեղ ալ կ՚ուսանի՛ն մարդիկ, կ՚ուսանի՛ն եւ լեզուաբանութիւնը չե՛ն շփոթեր լեզուագիտութեան հետ, շփոթութիւն մը՝ զոր կատարած է Երեւանցի մեր բանդէտը, երբ դաս կուտայ Թէօլէօլեանի՝ խնդացնելով իր վրայ: Կ՚ուզեմ նաեւ, այս առթիւ, դիտել տալ նոյն գիտունիկին թէ ծանօթ «արտածմունքը», երկրէն հեռացած ըլլալով քսան տարիէ ի վեր, շատ ետ կը մնայ տեսակէտներու այն զարգացման մէջ, զոր կատարած է Երեւան, օրինակ՝ աբովեանագիտութեան մէջ, օրինակ՝ արեւելահայ աշխարհաբարի սկզբնաւորութեան պրպտումներուն մէջ():*

— Հրատարակեցէք, ըսի, քանի դեռ Պոսթըն կը մնամ:

— Մարդը կը ճանչնանք, ըսին, իր յաւակնութիւններով, իր ծանրութեամբ՝ իր իսկ ընկերներուն վկայութեամբ:

Ու չհրատարակեցին:

Ահա նոյն յօդուածը լոյս կը տեսնէ Պայքարի մէջ (17 – 20 Յուլիս), մեկնումէս ետք միայն, փոքրիկ սրբագրութիւններով(**), միշտ նոյն ստորագրութեամբ, Գուրգէն Գրասէր, բայց կարեւոր յաւելումով մը.—

Ուր դա՛ս կուտայ «Հայրենիք»ի, որ «ոտնահարելով ընդհանրապէս խմբագրութիւնների կողմից ծածկանունների եւ նրանց ուղարկուած յօդուածների բովանդակութեան գաղտնիք պահելու օրէնքները», (ի՛նչ հայերէն, խղունջի շղունքով տողած), ինծի յանձներ է իր գրութիւնը, որպէսզի կարդամ, եւ իր բողոքին մէջ՝ կասկած կը յայտնէ, սովետական ախտաբանական նոյն մտածումով, թէ «ի հարկէ Նարդունու դէմ գրուած յօդուածն ինքը Նարդունին կը խմբագրի»: (Ես... ինծի դէ՛մ: Խարդախելու վարժութեամբ: Բայց ես Մոսկուա ապրած չե՛մ): Ահա թէ ինչո՛ւ, կ՚ըսէ, «Հայրենիք»ի խմբագրութիւնը դարձեր է ... «բոզբաշխանա», եւ ինք ստիպուեր է փնտռել մերժուած ու չտպուելիք յօդուածներ հրատարակո՛ղ... «բոզբաշխանա» մը:

Այժմ ճշդում մը:

Եւրոպայի մէջ, ուր օրաթերթ վարելը կամ հրապարակագրութիւն ընելը մարդիկ սորված չեն սովետական համալսարաններէ, (դէթ հրապարակագրութեան պատմութեան սկզբնաւորութեան մէջ հիմնադիրի իրաւունք պահանջած չունին դեռ Մոսկուայի վարպետները՝ շատ համեստօրէն), խմբագիրը պարտաւոր է իր աշխատակցին հաղորդել, դեռ մամուլին չյանձնած, որեւէ յօդուած կամ գրութիւն որ ընդդիմախօսութեան մը բովանդակութիւնն ունի՝ այլ աշխատակիցի մը կողմէ գրի առնուած: Առանց առաջինին հաւանութեան եւ նոյն ձեւով, նոյն տեղին վրայ ընդհուպ պատասխանելու արտօնութեան՝ չի կրնար տպուիլ միւսին գրութիւնը, այլապէս աշխատակցութեան խզում կ՚ըլլայ, կը դառնայ ... բոզբաշխանա: Անշուշտ, Սովետաստանի մէջ եւս գոյութիւն ունի նման սովորութիւն մը, բայց այնտեղ խմբագիրը պարտաւորուած է հաղորդել ոչ թէ աշխատակցին, այլ... կոմկուսին չեմ գիտեր ո՛ր պաշտօնեային կամ ցենզորին:

Եւ հիմա գանք մեծագոյն Նախատինքին, զոր ինծ կը հասցնէ Երեւանցի Գրասէրը (ի՛նչ համեստութիւն ծածկանուն ընտրելու):

Չեմ գիտեր, հետեւողութեամբ իրեն ծանօթ եւ իրեն շատ մտերիմ բարքերու, այս Գրասէրը գաղափար ունի՞ գրագէտին տինեիթէին մասին: «Դիտաւորեա՞լ կերպով» թէ ... գրաստային վարժութեամբ վիրաւորած է գրագէտի իմ տինեիթէս, ինծի վերագրելով գրական չեկայութեան մը մեղքերը, ապահովաբար ատիկա եւս արտածում՝ Սովետաստանէն, ուր այնքան սովորական բան է գրութիւն խարդախելը, վաւերաթուղթ եղծելը, բանադրելը, զրպարտելը, մուր քսելը:

Ես չեմ կրնար, սակայն, հանդուրժել որ ոչնչութիւն մը յանդգնի, ոսկեզօծելու համար իր տգիտութիւնը, մուր քսել գրագէտի մը ճակտին՝ վարկաբեկելով ուսումնասիրողի, անխոնջ պրպտողի եւ անողոք քննադատի համբաւը:

Դժուար է վիրաւորել զիս, զրահատ եմ հոգիս առօրեայ խոցերու դէմ՝ խաղալիկ չդառնալու համար միջավայրին: Կարելի է ինծի վերագրել դժնեմոլութիւն, կնամոլութիւն, խաղամոլութիւն,— չեմ վիրաւորուիր: Կը պատասխանեմ.— Քեզի ի՞նչ:

Բայց խոցը մինչեւ հոգիս կը վիրաւորուիմ՝ երբ մեղադրեն զիս թէ մէկուն դրամն եմ կերեր կամ որեւէ խարդախութիւն եմ գործեր: Պատերազմ կը յայտարարեմ:

Ահա մեր գրասէր – գրասէր պարոնը կը գրէ թէ «խարդախած» եմ, «դիտաւորեալ կերպով խարդախած» եմ Աբովեանի նամակը:

Հը՛, ասանկ ալ գրագէտ: Ասանկ ալ բանասէ՛ր: Շրթո՛ւնք պիտի խածնեն հիմա ընթերցողները: Կարելի՞ է խելօք նստիլ այլեւս: Ի՞նչ ընել,— ընդունիլ որ բանասէ՞րը պատժուի այս դատապարտութեամբ, թէ գրասէրը՝ զայն նետելով ... կատուին ճանկը:

Ուրեմն կատուն դուրս հանենք իր խըցիկէն:

Ես փոթոֆոփիով *պիտի հաստատեմ թէ խարդախութիւն կատարուած չէ: Այդ* փոթոֆոփին *պիտի երեւայ «Հայրենիք»ի մէջ, հետեւեալ պայմաններուն տակ.—*

Պիտի կազմուի ժիւրի մը: Իմ կողմէս կը նշանակեմ Համաստեղը եւ Ժիրայր Միսաքեանը իբրեւ անդամ: Գրասէր պարոնը եւս կը նշանակէ երկու անդամ՝ իր կողմէ: Այս չորս հոգին կ՚ընտրեն նախագահ մը: Ժիւրին, իր կարգին, կը քննէ եւ կը հաստատէ ինչ որ ես պարտաւոր եմ հաստատել փաստացի:

Գուրգէն Գրասէր հազար տոլար *պիտի վճարէ ինծի՝ երբ հաստատեմ գրածս փաստով,* փոթոֆոփիով*: Հազար տոլար պիտի վճարեմ իրեն՝ եթէ չկարենամ հաստատել:*

Բայց նախապէս պէտք է ապահովութեան մէջ դնել հազար տոլարները: Եղբայրս, Տոքթ. Գեղամ Այվազեան (Սինսինաթի), պատրաստ է ապահովութեան մէջ դնելու իմ բաժինս: Կը հրաւիրեմ Գրասէր պարոնը, որ պատրաստէ իր բաժինը՝ ապահովութեան մէջ դնելու համար առաջուընէ: Այդ գումարներուն ապահովութեան պատասխանատուութիւնը կը ստանձնէ ժիւրին, որ վստահութեան գիր կուտայ երկու կողմին՝ թէ պարտեալին գումարը ի վիճակի է յանձնելու յաղթականին:

Ժիւրիին եզրակացութիւնը պիտի հրատարակուի «Հայրենիք»ի եւ «Պայքար»ի մէջ:

Այս յօդուածը «Հայրենիք»ի մէջ լոյս տեսնելէն տասը օր ետքը՝ պէտք է լուր ունենամ,— կը խնդրեմ Թէօլէօլեանէն՝ որ ստանձնէ այդ պարտականութիւնը,— թէ Գրասէր պարոնը ընդունա՞ծ է այս պայմանները եւ կարգադրուած ապահովուա՞ծ է ամէն կէտ: Որպէսզի պատրաստեմ եւ ղրկեմ փոթոֆոփին:

Վերջին պայման մը եւս, որ իրաւունք մըն է.—

Գրագէտը ո՛չ գրասէր է, ո՛չ ալ գըրաստ,— ունի իր տինեիթէն՝ *ամէն բանէ վեր: Այս դատով՝ թող չգիտցողն ալ գիտնայ ոչ միայն ատիկա, այլ եւ այն թէ Նարդունին ի՛նչ...* ճանավար *է, բայց ոչ երբեք գրաստ: Ինծի կրնայ պատահիլ որեւէ* մեթամոռֆոզ, *բայց ոչ երբեք ինչ որ պատահեցաւ յոյն մատենագրողի մը, Պատրասցի Լուկիոսի, որ դարձաւ աւանակ, ինչպէս եւ Գրասէր Գուրգէնի:*

Պարոն Գրասէրը պէտք է ընդունի, ուրեմն, որ ամէն ճանչուոր ազատ է զինք կոչելու այլ եւս ոչ թէ գրասէր, այլ գրա՛ստ, կամ պարզապէս աւանակ, եթէ անշուշտ դատը կորսնցնէ:

Եւ ես, վստահ որ գրաստը պիտի կորսնցնէ դատը, այժմէն իսկ զինք կը կոչեմ աւանակ: Եթէ կորսնցնեմ, ե՛ս եմ աւանակը:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Աբովեան միատեսակ լեզու չունի, որպէսզի ընդունէինք թէ յատկապէս մըշակեց եւ ժառանգ ձգեց աշխարհաբար գրական լեզու մը: Քերականութեամբ, հնչաբանութեամբ, ձեւաբանութեամբ, նոյնիսկ ուղղագրութեամբ յարափոփոխ, իր անունն իսկ չէ գրած մէկ ձեւ: Չէ հասկցած գերման փոլքլորիստներու միտքը, ոչ ալ այս վերջինները՝ հայկական միջավայրը: Բայց Գերմանացիները չէին որ Աբովեանի պիտի բացատրէին թէ ուրի՛շ է գերման փոլքլորը իբրեւ ազգային արժէք կամ ժառանգութիւն, ուրիշ է հայկական փոլքլորը՝ նոյն տեսակէտով: Այդ երկու փոլքլորները չունին նոյն ըմբռնումը ամէն մէկը իրեն յատուկ: Բայց ատկէ չէ միայն որ սխալ է մեկնած Աբովեանի նետը: «Զանգին», այս Նարեկեան համանուագային կտորը, որմէ ներշնչուած է Ա. Զօպանեան, կը սկսի բարբառային, կը շարունակուի աշխարհաբար, կը վերջանայ գրաբար: Վասնզի Աբովեան չունէր միտքն ու ջիղերը յարատեւօրէն «բռնելու» ուժ, չէր կրնար միտքովն ընթանալ ուղիղ, նոյն կշռոյթով եւ նոյն կեդրոնացումով: Վերջապէս, «Վէրք»ն անգամ, ուր վիպագրողն ու յուշագրողը, հերոսին խօսքն ու հեղինակին լացը իրար են խառնուած՝ վրան կայծակ իջած տան մը պատկերին ձեւով, այնքան է խճողուած որ դարձած էր «ոչ գիտութեամբ ընթերցուող» վէպ մը, զոր Սուրէն Քոչարեան պիտի առնէր ու պիտի թեթեւցնէր՝ վերածելու համար ասմունքի:

Հուսկ բան,— Աբովեանէն հարիւր տարի առաջ արեւելահայերէն աշխարհաբար քերականութիւն է հրատարակուած: Այդ աշխարհաբարին պատմութեան մէջ մեծ է Շուշիի տպագրական մեքենային դերը: Այնպէս որ կրնանք եզրակացնել, Աճառեանի բառերով, թէ «այն ժամանակ՝ երբ Աբովեանը ձեռնարկեց գրական գործունէութեան, արդի հայերէն աշխարհաբար լեզուն կազմակերպուած էր», եւ Աբովեանը «աշխարհաբարի կազմութեան համար ոչ մի մասնակցութիւն չունեցաւ»: Իր գործը, սակայն, «մնում է իբրեւ [illegible] նմոյշ արեւելահայոց այնքան հարուստ *բարբառային գրականութեան*»:

Գրասէր պարոնը որեւէ պատրաստութիւն չունի այս հարցերով զբաղելու: Պէտք է գիտնալ նաեւ թէ Աբովեանի գործին ուսումնասիրութիւնը միշտ [illegible] պիտի մնայ՝ քանի կատարուած չէ գրական հոգեբանախօսական վերլուծումը: Գործին համբնթաց եւ գործին իսկ մէջ Աբովեանի մասին կարծիք յայտնելը [illegible] մէն «գրասէրի» ունեցած ապուրը չէ: [illegible] նիւթը շա՛տ բարդ է:

(**) Բոլոր մէջբերումները, միշտ [illegible] կերտուած, քաղուած են «Պայքար»էն [illegible] տպագրուած աւանակագրութենէն: Շ. Ն.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՐՏԱԳԱՂԹ

«Բարձրագոյն կրթութեամբ նոր մասնագէտներ» վերտառութեան տակ, «Երեւան» օրաթերթը կը հրատարակէ Հայաստանի Հեռագրական գործակալութեան մէկ հաղորդագրութիւնը, ուր կը ներկայացուի ուսումնական այս տարուան շրջանաւարտներու թիւը: Այսպէս Երեւանի պետական համալսարանի տարբեր ճիւղերէն այս տարի շրջանաւարտ եղած են 2800 մասնագէտներ, 180 երիտասարդներ ստացած են բժշկական վկայական, ութ հարիւր հոգի շրջանաւարտ են Վ. Բրուսովի ռուսական եւ օտար լեզուներու, ինչպէս նաեւ մանկավարժական, մարմնամարզական հիմնարկութիւններէն, վերջապէս երաժշտանոցի շրջանաւարտներու թիւը եղած է՝ 40:

Այս խանդավառիչ լուրերուն կողքին, կայ սակայն ազգային մտահոգութիւն պատճառող լուր մը.— «Զգալի թիւ են կազմում մեքենաշինութեան, ելեկտրամեքենաշինութեան ու թելեմեքենաշինութեան, հաշուողական մեքենաների, մասնագիտական զանազան այլ ճիւղերի գծով, ճարտարագէտները, շինարարները ու ճարտարապետները, որոնցից շատերը աշխատանքային նշանակումներ են ստացել Հայաստանից դուրս՝ *Ռուսաստանի, Ղազախստանի, Ուզբեկստանի, միութենական այլ «հանրապետութիւնների ժողովրդական տնտեսութեան զանազան ճիւղերում»:*

ՇԱՀԱԴԻՏՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Տարիներէ ի վեր Երեւանի մամուլը ար-

...հոգանք կ'ըլլայ մայրաքաղաքի շուկա – ...ներուն մէջ տիրող անմխիթար վիճակին եւ առեւտուրի գործին մէջ գոյութիւն ու– ...նեցող աղաղակող թերութիւններուն : ...ւհանդերձ, ինչպէս երեւան կուգայ «Ս. Հայաստան»ի Յուլիս վեցի թիւին ...ջէ հրատարակուած յօդուածէ մը՝ «ապե– ...կուլիցիան», այլ խօսքով սեւ շուկայի ...ութիւնը կը շարունակուի ա – ...ղէ - բացօք .— «Բանը հասել է այն – ...ակի, որ առանձին քաղաքացիներ մաս – ...ւոր խանութներ են բաց արել» : Պե – ...ութեան կողմէ նշանակուած հսկիչներն ...ադամ աչք կը գոցեն ու երբեմն, մինչեւ ...ակ, ձեռքի տակէ գանձումներ կ'ընեն .— ...Հէնց մեր աչքերի առաջ քսան կոպեկ ...վերցրեց եւ նրան (չահադէտին) հագար ...վաճառելու իրաւունք տուեց : Այդ ան – ...թոյլատրելի երեւոյթը սովորական դար– ...ձել է նաեւ 26 կոմիսարների շրջանի եւ ...այլ շուկաներում » :

ԳՈՐԳԵՐՈՒ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

« Հայգորգ » աշխատանոցը վերջին ...ամիս մը ամիսներուն արտադրած է 24 – ...քառակուսի մեթր գորգ : Սպառումը, ...սակայն, համապատասխան չէ եղած, ո– ...րովհետեւ առեւտրական կազմակերպու – թիւնները մեծ ապսպրանքներու փոխա – րէն գոհացած են փոքր ապսպրանքներով, ...որուն պատճառով աշխատանոցը տնտե – սական նեղ կացութեան մատնուած է :

ԵԼԵԿՏՐՈՒԺԻ ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԻՒՆ

Սեւանայ լիճին ջուրը խնայելու մտա – հոգութեամբ հետեւեալ դիտողութիւնը ըրած է Գ. Բարխեան, որ Հայաստանի ե– լեկտրուժի վարչութեան Մարտունիի շրջանի պետն է :

« Սեւանայ լճի աւազանում ելեկտրու– ժի վատնումը տարեկան հասնում է 8,5 միլիոն քիլովաթ – ժամի», իսկ մէկ քի – լովաթ ելեկտրականութիւն ստանալու համար, անհրաժեշտ է օգտագործել 500 մեթր ջուր, Սեւանի լիճէն : « Եթէ միայն Սեւանի աւազանի ելեկտրացանցի շահա – գործման գրասենեակների աշխատողները ...օրէն կենսագործեն ելեկտրուժի խնա– յողութեան սահմանուած կարգը, ապա ...ի ջրերի արտահոսումը տարուայ ըն – թացքում կը կրճատուի մօտաւորապէս ...միլիոն խորանարդ մեթրով » :

ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹԻՒՆ

« Օսմանեան կայսրութեան նուաճողա– կան քաղաքականութիւնը Անդրկովկա – սում առաջին համաշխարհային պատե – րազմի նախօրեակին եւ պատերազմի տա– րիներին» գործին համար, Երուանդ Սարգսեան ստացած է պատմական գի – տութիւններու տօքթէօրի աստիճան :

ՏԱՐԱԲԱԽՏ ԱՄՈՒԼԻ ՄԸ ԿՈՐՈՒՍՏԸ

Ինչպէս Յառաջի մէջ յայտարարուած էր, ճարտարապետ Արամ Թէրզեան եւ իր կողակիցը ինքնաշարժի ցաւալի ար – կածի մը զոհ գացած էին, Կիրակի օր, արձակուրդի ճամբուն վրայ :

Ցնցեցուցիչ էր պատահարը եւ անըն – դունելի՝ տխուր իրականութիւնը : Իրա՞ւ էր թէ, այս պատուական Հայը, որ իր բարի եւ առաքինի բնաւորութեամբ ամէ– նուն սիրելի դարձած էր, չկար այլեւս, ալ պիտի չլսէինք իր այնքան անուշ խօ – սակցութիւնը... պիտի չտեսնէինք իր ծիծաղկոտ պայծառ դէմքը, ու համակ բարութիւն արտայայտող իր նայուած – քը : Իրա՞ւ էր թէ մեռած էր ան : Ի՞նչպէս հաշտուիլ այս իրականութեան հետ :

Ջորեքշաբթի օր, յուղարկաւորութեան պահուն, Հայոց եկեղեցին հաւաքուած բազմութիւնը այս հարցումը ունէր իր արցունքներուն հետ մեզի պէս, երբ զոյգ դագաղները եկեղեցիին դռնէն ներս կը բերուէին, երգէոնի տխուր մեղեդիներու առաջնորդութեամբ, յամրաքայլ :

Բազմաթիւ ծաղկեպսակներով ծած – կուած էին զոյգ դագաղները, Հայ Մշա – կոյթի Տան Կեդր. յանձնախումբի, Բա – րեգործականի Տիկնանց Միութեան, Ագ– քատախնամի, Փարիզի մզկիթի, եւ այլ կազմակերպութիւններու եւ իր սիրելի – ներուն կողմէ :

Եւ այդ ծաղիկներուն տակ էր որ կը հանգչէր մեր սիրելի Թէրզեանին ու իր կողակիցին անշնչացած ու ջարդուփշուր եղած մարմինները :

Ազգականներու եւ բարեկամներու հոծ բազմութիւն մը լեցուցած էր եկեղեցին : Փարիզի մզկիթին իմամը իր օգնականին հետ եկած էր Հայոց սուգին մասնակցե– լու տրուած ըլլալով որ Թէրզեան, Մըզ – կիթի շինութենէն ի վեր, մասնագէտ ճարտարապետն էր այդ հիմնարկու – թեան, ու չափազանց սիրուած :

Արարողութեան կը նախագահէր, շըր – ջապատուած երեք վարդապետներէ եւ քահանայից դասէն, Կաթ. Պատուիրակ Սերովբէ Արք., որ խօսեցաւ աւուր պատշաճի դամբանական մը, վեր հանե – լով հանգուցեալի ունեցած բարեմասնու– թիւնները, ինչպէս նաեւ ազգային ձեռ – նարկներու իր բերած սիրայօժար մաս– նակցութիւնն ու նուիրումը :

Թէրզեան, ծանօթ ճարտարապետ էր Փարիզի հրապարակի վրայ, հայկական թէ ֆրանսական շրջանակներու մէջ : Ան իր ազգասիրական զգացումները տարած էր մինչեւ զոհաբերութիւն, այդ իսկ պատճառաւ կը զբաղէր երեք ծերանոցնե– րու աշխատանքներով եւ մանաւանդ 1956էն, անդամ էր Հայ Մշակոյթի Տան կեդրոնական յանձնախումբին : Սի– րայօժար ու անձնուիրաբար ծառայեց Մշակոյթի Տան յատակագիծերու պատ – րաստութեան, վերանորոգութեան աշխա– տանքներուն եւ իր շինիչ թելադրութիւն– ներով մեծապէս օգտակար եղաւ :

Իր կորուստը անփոխարինելի պարապ մը կը թողու Փարիզի Հայկ. կեանքին մէջ :

Պ. ԶԳՈՒՔՃԵԱՆ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գիտութիւններու Ակադեմիայի հրա – տարակութեամբ լոյս տեսած է Խ. Սար– գսեանի «Սայաթ – Նովա» խորագրով գործը, ուր մեծ երգիչին՝ հայերէն, վը– րացերէն եւ ադրբէյջաներէն լաւագոյն գործերուն քննութեան հիման վրայ կը ներկայացնէ անոնց արժէքը, գեղագիտա– կան, փիլիսոփայական եւ ընկերային եռեակ տեսակէտներով :

×

Սայաթ – Նովայի կեանքին եւ գործին նուիրուած գիրք մըն է Սուրէն Յարու – թիւնեանի «Երգի հանճարը» մենագրու – թիւնը, որ լոյս ընծայած է Հայպետ – հրատը :

Մենագրութեան մէջ աշուղը առնուած է երեւոյթներու պատմական զարգացման հոլովոյթին մէջ, ցոյց է տրուած անոր սքանչելի գործը, իբրեւ արուեստի եւ վարպետութեան միասնութիւն, իբրեւ իր դարաշրջանը պատկերացնող հոյակապ յուշարձան մը :

×

Հնագոյն դիւցազնավէպը կը նկատուի աշխարհահռչակ «Գիլգամէշ»ը՝ Ուրուկի քաջարի եւ իմաստուն արքայ Գիլգամէշի կեանքին նուիրուած դիւցավէպը, որ կը պատկանի համաշխարհային մշակոյթի ամէնէն հոյակապ նմոյշներու շարքին :

Գերմանացի ասորաբան եւ արեւելա – գէտ Պ. Ենս համեմատական ուսումնա – սիրութեամբ ապացուցանած է, որ Հո – մերոսի վիպերգները սերտ առնչութիւն եւ ներքին աղակցութիւն ունին հին ա – րեւելքի դիւցազնավէպին՝ «Գիլգամէշ»ի հետ : Այս ակկադերէնի վերածուած է եւ բաժնուած է 12 դրուագներու Քրիստոսէ քսան դար առաջ :

Դիցաբանական իրականութեան վառ նկարագրութեամբ այս դիւցազնավէպը ընթերցողը կը փոխադրէ պատմութեան հին շրջանները՝ նախապատմական ժա – մանակները, երբ մարդկութիւնը իր ա – ռաջին քայլերը կ'առնէ քաղաքակրթու – թեան ճամբաներուն վրայ :

Դիւցազնավէպին հերոսը՝ Գիլգամէշ, աշխարհի առաջին մարդն է, որ ինքզինք կը նուիրէ արդարութեան եւ ճշմարտու – թեան, առանց խոնարհելու չաստուած – ներուն առջեւ, մերժելով մինչեւ իսկ սի– րոյ եւ արգասաբերութեան դիցուհի՝ Իշտարի սիրոյ առաջարկը, ընդհակառա– կը՝ փորձելով գտնել կեանքին եւ մահ – ուան, դրախտին եւ դժոխքին գաղտնիք – ները :

Երկու երրորդով աստուած եւ միայն մէկ երրորդով մարդ՝ Գիլգամէշ, հակա – ռակ իր տիտանական պայքարին, չի յա – ջողիր իրականացնել իր փափաքը՝ ձեռք ձգել յաւերժական կեանք մը եւ անմա – հութիւն եւ, վերջապէս, ստիպուած կ'ըլ– լայ համակերպիլ մահկանացուներու ճա– կատագիրին :

Այս գործը արեւմտահայերէնով լոյս տեսած է վերջերս Հայաստանի մէջ :

Թարգմանութիւնը կատարած է՝ Նշան Մարտիրոսեան :

ԱԿԱԴ. Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Հայազգի աստղագէտը, որ նախագահն է Միջազգային Աստղագիտական Միու – թեան, վերջերս Լիէժի (Պելժիա) մէջ նախագահած է վերոյիշեալ միութեան գործադիր կոմիտէին նիստերը :

Այս նիստերու ընթացքին որոշուած է սերտ գործակցութիւն մը ստեղծել բոլոր երկիրներու աստղագէտներուն միջեւ, այլեւայլ խնդիրներ լաւագոյն ձեւով լու– ծելու համար : Մասնաւորապէս որոշուած է կազմել Լուսնի ֆիզիքական հետազօ – տութիւններուն սահմանուած միջազգա – յին յանձնախումբ մը, որուն առաքելու– թիւնը պիտի ըլլայ ուսումնասիրել լուս – նին այլազան երեսները :

Ժողովը դէմ արտայայտուած է ամե – րիկեան ծրագրի մը, որ կը նախատեսէ եւ արդէն իսկ մասամբ գործադրութեան դրած է՝ Երկրին շուրջը մետաղեայ ա – սեղներով գօտի մը ստեղծել :

Ա. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ ԿԸ ՄԵԾԱՐՈՒԻ

Վարշաւայի մէջ, ուր, ինչպէս գրած էինք գացած էր իր «Սպարտակ » բեմա– պարը ղեկավարելու, Արամ Խաչատրեան արժանացած է մեծ պատուի : Իր ծնընդ – եան 60ամեակին առթիւ կազմակեր – պուած է երեկոյ մը, որու ընթացքին խօսած է լեհ ծանօթ երաժշտագէտ մը՝ Եան Վեպեր :

×

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ՄԷՋ

Շիրվանզադէի «Քաոս»ը, Յ. Պարոն – եանի «Պաղտասար Աղբար»ը եւ Շիլլերի « Սէր եւ խարդաւանք» թատերգութիւն – ները ներկայացուած են Լենինականի մէջ, Թիֆլիսի հայ թատերախումբին կողմէ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (191)

ԵԸԼՏԸԶԻ ՊՈՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

Նշանի վերջին խոստովանութիւններուն համաձայն, վերոյիշեալ մոմլաթի վա – ճառատան մէջ լիակատար քննութիւն կա– տարելու համար անմիջապէս հոն փու – թացուեցաւ : Անձնապահ Նշանի բնածին ...գը, տեսնուեցաւ, որ արդէն խանութին ...տակ նկուղ մը կայ, ուր ճշմարտապէս ...գրումի հետքեր կը տեսնուէին թինէքին ...ութեամբ եւ սակայն հակառակ խու– զարկութիւններուն՝ Նշանի բուած հինդ– ...դամները անկարելի եղաւ գտնել հո – ...տակէն :

Ինչպէս կը յիշուի, տասը ամխաէ ի վեր ...զգուշութեամբ, Ժօռխի տան մէջ պահուած մելինիթը, եղեռնական անի – ծապարտ դէպքին կատարուելիք օրը ո – րոշուելէ ետք՝ անկէ քիչ առաջ պայու – սակներով ախոռ փոխադրուած էր : Այս հրանիւթէն հազիւ ութսուն քիլօ գործած– ուած էր ու հասկցուած էր որ մնացածը՝ այս անիծապարտ եղեռնագործներուն ձեռքով այլ եւ այլ տեղեր փոխադրուած ու պահուած է :

Մելինիթի այս մնացորդը մէջտեղ հա – նելու եւ բացայայտ վտանգը անհետա – ցնելու համար եղած ձեռնարկներուն հե – տեւանքով՝ հասկցուեցաւ որ մնացած մելինիթին երեսուն քիլօն գտնապան ամ– բաստանեալ Մանուկի յանձնուած է, որ գայն հորը նետելով ոչնչացուցած է. այդ հորէն հանուած տիղմերը երբ տարրա – լուծուեցան, գիտական վկայագրերով հաստատուեցաւ, որ մելինիթը տիղմին խառնուած էր :

Իսկ մելինիթին 32 քիլօն ալ եղեռնա – կան դէպքէն մինչեւ մէկ քանի օր առաջ՝ փոխադրուած էր Աւստրիական հիւան – դանոցին գտնապան Առաքելի քով, ուր պահուած էր անոր քով ձգուած միւս հր– րանիւթերուն հետ, ինչ որ ապացուցուե– ցաւ նաեւ անով որ ամբողջութեամբը գտնուեցաւ Առաքելին քովէն :

Հետեւաբար պայթումին ժամանակ գործածուած ութսուն քիլօ մելինիթին վրայ երբ աւելցնենք նաեւ հորէն հան – ուած ու հիւանդանոցէն գտնուած 63 քի– լօ մելինիթը, կը հաստատուի թէ անի – ծապարտ նպատակով Ժօռխի տունը պահուած 140 քիլօ մելինիթը ամբողջու– թեամբ մէջտեղ հանուած է. Հետեւաբար այս եղեռնական նպատակներով՝ յիշեալ ամբաստանեալներուն կողմէ ուրիշ մելի– նիթ բերուած եւ պահուած չըլլալով, ու– րիշ տեղ, ասկէ գոյանալիք հաւանական չարիքին առաջքը առնուած է շնորհիւ Վեհ. Կայսեր եւ հարցաքննութիւններն ու խուզարկութիւնները այսպիսի դրական եւ ճշմարիտ արդիւնքի մը յանգեցան :

Յեղափոխական զգացումներու եւ ա – նիծապարտ արարքներու հանդէպ՝ Ժօռխ– ի այսչափ տաք, փութկոտ վերաբերու– մը եւ անոր անիշխանական սուր յայտա– րարութիւններն ու վատ յանդգնութիւնը նկատողութեան առնելով՝ որոշուեցաւ իր ծննդավայրէն տեղեկութիւն քաղել ա– նոր անձնական նկարագրին ու անցեալին վրայ :

Ուստի այս մասին հարցում ուղղուե – ցաւ Պրիւքսէլի օսմանեան դեսպանու – թեան, որ Անվէրսի ընդհանուր դատա – խազին իրեն մատուցած տեղեկագրէն քաղելով հաղորդեց թէ, Ժօռխ Անվէրսի մէջ հռչակ հանած է իբրեւ անիշխանա – կան գաղափարներ սնուցանող :

Վերեւ տրուած բացատրութեանց շար – քին մէջ Ժօռխի ըրած խոստովանութիւն– ներուն վրայ, անհրաժեշտ նկատուած քննութիւններէն ձեռք բերուած նամակը Լոնտոնի «Անկլօրիժեան Սիլուէրանթ» ընկերութեան Անվէրսի գործակալ Ժա – գօպս եւ Ընկ. ստորագրութիւնը կը կրէր : Այս նամակին ու անոր ծանօթ պարունա– կութեանը նկատմամբ երբ բացատրու – թիւն պահանջուեցաւ, Ժօռխ յայտարա – րեց թէ, Լիփա Րիփս մեծ կարեւորու – թիւն ունէր Կոմիտէին առջեւ, ուստի վե– րոյիշեալ առեւտրական տան գրաւորա – պէս դիմում եղաւ թէ կ'երաշխաւորե՞ն Լիփա Րիփսը Պաթում ղրկել :

Այս հարցումին պատասխանն էր վերո– յիշեալ ընկերութեան ղրկած այն նամա – կը, որով կը ծանուցանէր թէ իրենց վա– ճառատունը այս գործին մէջ անտեղու – թիւն մը չի տեսներ առեւտրական տեսա– կէտով, հետեւաբար պատրաստ է զայն ընդունելու :

Առեւտրական տունը միեւնոյն ժամա – նակ գրած էր թէ իրեն ձեռարկելիք այդ գործին հետեւանքին դէմ անհրաժեշտ էր ապահովել զինք : Յետոյ ընկերութեան անդամներէն մէկը մասնաւոր արտօնու – թեամբ այս առեւտրական տան մօտ եր – թալով այս խնդիրը լուծած էր. ուստի այլեւս որեւէ թղթակցութիւն տեղի ունե– ցած չէր այս խնդրոյն առթիւ Ժօռխի ու Րիփսի միջեւ :

(Տար.)

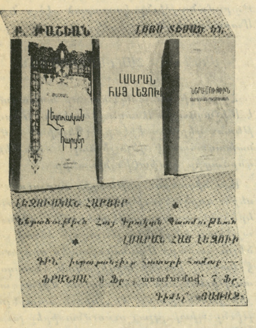
ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանի Միկոյեան շրջանի Մալիշկա գիւղացի՝ Բաբաջանեան Աղվան, որ կը կարծուի թէ Մարսէյլ կը բնակի: Կը խնդրուի իր մասին տեղեկութիւն ունեցողներէ յայտնել Պ. Ղարիբեանին՝
25, Rue Alsace-Lorraine
ST.-CHAMOND (Loire)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան յիսնամեայ յոբելեանը կը տօնուի Հոկտեմբեր 13ին, Սալ տը լա Շիմի:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Տիկնանց յանձնախումբը կը խնդրէ կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ հետեւեալ թուականները.—

×

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1, *Երեքշաբթի երեկոյ Տիկնանց յանձնախումբի կազմութեան Գ. տարեդարձին առթիւ գեղարուեստական երեկոյթ :*

×

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 19, *ցուցահանդէս հայ արուեստագէտներու նկարիչ, արձանագործ եւ փորագրիչներու գործերուն :*
Հայկական Թանգարանը, 52 Ավընիւ Ֆոշ, (*Փարիզ* 16):

×

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7, 8, 9, 10, «*Բարենպատակ վաճառք*»:
Յառաջիկային պիտի տրուին մանրամասնութիւններ :

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1963–1964 Տարեշրջան

Կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ, որոնք ունին իրենց տարիքին համապատասխան նաեւ ուսումնական աստիճան :

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեանց համար դիմել՝

Direction du Petit Séminaire Arménien
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél· 963.01.72

FOURRURES
Roger YOPIAN

PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION

84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —

Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է փութան դիմել տեսչութեան հասցէին :

COLLÈGE ARMÉNIEN SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

Եւրոպայի մէջ, հայ մանչերու համար հիմնուած, ֆրանսական եւ հայկական ուսումնական կատարեալ ծրագիրներով օժտուած մեծագոյն եւ ծաղկեալ ուսումնարանն է Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը, որուն սեմէն ներս հայ մանուկին հոգին, միտքը եւ մարմինը կը մեծնայ, կը ծաղկի եւ կ'ընդլայնի բաղձալի համեմատութիւններով :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ
ՎԵՐԱԴԱՐՁ

' Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Օդափոխութեան կայանի մանուկներու առաջին խումբի վերադարձը, Օգոստոս չորսին, առաւօտուն ժամը 6·15ին, Կառ տը Լիոնի մէջ հանդիպում ծնողքներու եւ մանուկներու :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1963 – 1964 *տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են : Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է այժմէն իսկ դիմում կատարեն հաստատութեան տնօրէնութեան :*

Ա.— ՖՐԱՆՍԱԿԱՆԸ, *որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական* լիսէներու *արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — :*

Բ.— ՀԱՅԿԱԿԱՆԸ, *որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :*

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութեանց համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան :

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Tél : 927-01-72

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ :

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝	Շրջանակով
200 Ն· Ֆ·	300 Ն· Ֆ·

Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette.
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄԻՍ

LES SABLES D'OLONNE
(Vendée)

Ծովու լոգանք, խաղեր, դասախօսութիւններ, գեղարուեստական երեկոներ

ԳԻՆ՝ 310 ՖՐԱՆՔ

Հաւաքական տոմսով մեկնողները պէտք է հաւաքուին Միշակոյթի Տան (17 Րիւ Պլէօ), *այս Զորեքշաբթի երեկոյ ժամը ճիշդ* 7·30*ին : Մեկնում ժամը ճիշդ* 8*ին:*

×

Բանակումի հասցէն է՝

CAMP DU NOR SEROUND
à la Bauduère par Olonne s/Mer
(VENDÉE)

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ, Երկերի ժողովածու, 10 *հատոր լաթակազմ*	70 Ֆր·
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 7 *հատոր, լաթակազմ*	56 Ֆր·
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, Պապ թագաւոր, լաթակազմ	10 Ֆր·
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, Հայոց բերդը, *լաթակազմ*	8 Ֆր·
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 2 *հատոր լաթակազմ*	14 Ֆր·
ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ, *մեծադիր, գունաւոր նկարներով, լաթակազմ*	10 Ֆր·
Վ· ԱՆԱՆԵԱՆ, Հայաստանի կենդանական աշխարհը, Բ·	8 Ֆր·
ԱՐՍԷՆ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ, Երկեր (*Արովեան Պռօշեան, Պարոնեան*)	17 Ֆր·
ՄՈՒՐԱՑԱՆ, Պատմուածքներ, գունաւոր *նկարներով*	5 Ֆր·
ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ մասին յիշողութիւններ· *լաթակազմ*	7·50 Ֆր·
ՄԻՔ· ՇԱԹԻՐԵԱՆ· Գարունը նորից եկաւ· 296 *էջ*·	5 Ֆր·
ԱԲԳԱՐԵԱՆ· Մատենադարան (*անգ*·) 18 *գունաւոր մանրանկարներ*	3 Ֆր·
ՀԵՆՐԻԿ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ· Երգի ծնունդը · բանաստեղծութիւններ	3·85 Ֆր·
Մ· ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ· Տաղեր, 200 էջ· *լաթակազմ*	3·50 Ֆր·
ՍՈՎԵՏԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ· Ա· 800 *էջ· լթկզ*·	16 Ֆր·
ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ, Անլռելի զանգակատուն, *Պէյրութ*, 1963	10 Ֆր·

Առաքման ծախքը գնոյին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է···· ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք···· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք
Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլաստիք — *ծածկոցներ.*—
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 31 ՅՈՒԼԻՍ

MERCREDI 31 JUILLET 1963

39րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9670

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9670

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԵՆՔ ՏՈԿԱԼ...

Առանց մտաւորական ուժերու տեղաշարժին՝ լճացումը անխուսափելի է գաղութներու մէջ։

Գրագէտ, արուեստագէտ, հանրային գործիչ թարմութիւն եւ կենդանութիւն կը բերեն հաւաքական մեր կեանքին, երբ կը շրջին գաղութէ գաղութ ու երկրէ երկիր՝ մտաւոր եւ հոգեկան հաղորդութեան առիթ ստեղծելով. պատուասիրելով ու պատուաստուելով։

Գաղութէ գաղութ կենդանի այս կապը կ'ամրացնէ թէ՛ զանգուածները, թէ՛ մտաւորականութիւնը։

Սահմանափակում եւ կղզիացում ապահո՛վ ճամբաներ են դէպի հանդարտ մահացում ու մահ։

Որքան ալ խոր ներաշխարհ ունենայ մտաւորական մարդը, անհատական իր հետաքրքրութիւններն ու կապերը բաւական չեն զինք կենսունակ պահելու։ Պէտք է շարժի պարբերաբար։

Քաղաքակրթութիւնը սկսաւ... ճամբաներու վրայ. երկրէ երկիր ու ծովէ ծով հաղորդակցութեամբ։ Մտաւոր եւ հոգեկան լոյսը եւս պէտք է «ճամբորդէ» իր խակական իմաստին հասնելու համար։

Պարագան նո՛յնն է ժողովուրդներու ներքին կեանքին մէջ։ Ցատկալէս հայ ժողովուրդի պարբերական տեղաշարժը՝ մէկ շրջան՝ առոյգ կը պահէ թէ՛ ժողովուրդը եւ թէ՛ գրագէտը կամ հանրային գործիչը։

Տարիներէ՛ ի վեր կը գրուի այս մասին։ Գաղութէ գաղութ կապի պահանջը միթէ կը դառնայ հաւաքական մտածման եւ անհատական թէ ընդհանուր քննութեան։ Եւ սակայն գրական որ գործնական լուծումը կ'ուշանայ։

Ինչպէս բոլոր հրատապ խնդիրներու համազգային, նաեւ այս կէտին մէջ «կ'ոռոճա՛նք» աւելի, քան կը գործենք։

Քանի մը ամիս առաջ, նոյն այս մտահոգութեան առթիւ հպանցիկ կարգ մը առաջարկներ տուեր էինք Թուղթին։ Մէկ հոգի միայն, Ֆիլատելֆիայէն պր. Մելքեան, անմիջական յօժարակամութիւն ցոյց տուաւ յղնելու ի խընդիր գաղութէ գաղութ մտաւորականութեան տեղաշարժի գաղափարին. «Պատրաստ եմ, եթէ խօսքէն անցնիք գործի»..

Կը հաւատանք թէ առենն է գործնական քայլերու։

Նաւարշ Նարդունիի այցելութիւնը Միացեալ Նահանգներ՝ նորագոյն վկայութիւն մըն է այն մասին, թէ այցելու մտաւորական թարմութիւն կը բերէ եւ նոր թրթիռ կը ստեղծէ գաղութին մէջ։

Իր խօսքը, անշուշտ, գրական թէ հանրային այն դէմքերու մասին է, որոնք իրենց մեկնումէն ետք... ափսոս չեն տար ժողովուրդին։ Կուգան՝ մտաւորական եւ հանրային մարդու իրենց արժանապատուութեան տէր, ու կը մեկնին՝ անաղարտ պահելով իրենց անունն ու արժէքը։ Խոր տպաւորութիւն կը թողուն զանգուածներու վրայ, իբրեւ «կենդանի» եւ «յուշարար» ազգային ապրումներու, մշակութային կամ գրական արժէքներու եւ քաղաքական տենչերու։ Ոչ միայն կը խանդավառեն, այլեւ կը զօրացնեն. ապահովութիւն կը ներշնչեն հայութեան ոգեկան արժէքներու մասին, վստահութիւն կը թելադրեն ու պարտաւորութիւնները կը պարտադրեն։

Նարդունիի շուրջ մէկ տարուան ներկայութիւնը՝ Ամերիկայի մէջ, իր անունը բայց խոր ու իրական անդրադարձ ունեցաւ մեր ունկնդիր բազմութիւններու հոգիին մէջ։ — «Հայ մտաւորականը» բացառութիւն մըն է, որ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԳՈԼԻ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԴԱՇԻՆՔԸ ԲԱՆ ՉԻ ՓՈԽԵՐ Կ'ԸՍԷ ՏԸ ԳՈԼ

900 Լրագրողներու առջեւ Նախագահ տը Կոլ տուաւ մամուլի իր տասներորդ ասուլիսը։ Եղած գլխաւոր հարցումները հետեւեալ նիւթերը կը շօշափէին.—

Մոսկուայի հիւլէական համաձայնութիւնը եւ չին-խորհրդային տարակարծութիւնը, ֆրանքեւյունական յարաբերութիւնները, ի՞նչ արձագանգ կրնան գտնել վերջին միջազգային համաձայնութիւնները ֆրանքեւամերիկեան յարաբերութեանց վրայ։ Ֆրանքեւգերմանական դաշինքը յուսախա՞բ ըրած է թէ գոհացուցած է Նախագահը։ Ֆրանսա կ'ուզէ միանա՞լ Մոսկուայի դաշինքին։ Ի՞նչ կը մտածէ Նախագահը Ալժերիոյ վերջին դէպքերու մասին։ Կրկին պիտի ներկայանա՞յ Նախագահութեան կամ ուրիշ թեկնածութիւն մը պիտի հովանաւորէ՞։

Տը Կոլի գլխաւոր տեսակէտները կարելի է խտացնել հետեւեալ կերպով։ Ինչ կը վերաբերի Ֆրանքեւամերիկեան դինակցութեան, տը Կոլ շեշտեց թէ երկու երկիրները կարելի բոլոր միջոցներն ունին զայն պահպանելու համար։ Մոսկուայի դաշինքը բան չի փոխեր հիւլէական զէնքերու սարսափելի սպառնալիքէն։ Հիւլէական ապազինման մասին, տը Կոլ յայտնեց թէ պիտի հրաւիրէ Երեքները, մինչեւ տարւոյս վերջ, որպէսզի իրագործելու՞ միջոցները ուսումնասիրուին։ Տնտեսական եւ ընկերային քաղաքականութեան տեսակէտով, հիմնական իբրեւ սկզբունք պէտք է ընդունիլ համագործակցութիւնը։

Նախագահը արտայայտուեցաւ նաեւ ընդհանուր ներման մասին եւ յայտնեց թէ ան չի կրնար ծնիլ զգացական կերքերէ։ Հանրային իշխանութեանց կը պատկանի նախ բարեացակամութիւն ցոյց տալ նուաղ յանցաւորներու հանդէպ, ապա, օր մը՝ Ֆրանսայի ներումը։

Աւելի մանրամասնելով յիշենք որ տը Կոլ շեշտեց թէ կարգ մը հարցերու նրկատմամբ տարբերութիւններ կան Ֆրանսայի եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ։

Չին-խորհրդային գաղափարական տարակարծութեան անդրադառնալով, տը Կոլ յայտարարեց.— «Գաղափարակա՞ն։ Ի՞նչ գաղափարաբանութիւն։ Ծնած օրէս, համայնավար գաղափարաբանութիւնը շատ մը մարդոց կողմէ անձնաւորուած է։ Ճանչցայ Լենինի եւ Թրոցքիի եւ Սթալինի ժամանակը։ Սթալինը անձամբ ճանչցայ, յետոյ Բերիայի եւ Մալենկովի, Խրուշչեւի, Թիթոյի, Նաճիի եւ Մաօ-Ցէ-Թունկի։ Համայնավար գաղափարաբանութեան այնքան տէրեր ճանչցայ որքան հայր կայ Եւրոպայի մէջ եւ բաւական կայ։ Եւ այս ամէն մէկ տէրը, իր կարգին կը դատապարտէ, կը բանադրէ եւ կը ճզմէ եւ երբեմն կը սպաննէ միւսները։ Չեմ ուզեր այս մասին վէճերու մէջ մտնել։ Փեքինի եւ Մոսկուայի գաղափարական տարակարծութեան մէջ, գլխաւորաբար կը տեսնեմ, ինչ որ բուն քիչ առաջ, այսինքն, խոր իրականութիւններ որոնք մարդկային են, ազգային եւ ուրեմն՝ միջազգային։

Ապա, կը խօսի Մոսկուայի համաձայնութեանց մասին։ «Զուարճանալով հանդերձ որ այս համաձայնութիւնը ոչ ոք կը դժգոհեցնէ, պէտք է ընդունիլ որ բան չի փոխեր հիւլէական զէնքերու մեծ վտանգին դէմ»։ Տը Կոլի համար գլխաւոր համաձայնութիւնը ապազինման վըրայ պէտք է գոյանայ։

Եւրոպայի տնտեսական կազմակերպութիւնը ֆրանքեւգերմանական գործակցութեան փորձաղաշտն է։

Այս ասուլիսին մասին առաջին հակազդեցութիւնները արդէն իսկ ծանօթ են։ Ֆրանսայի քաղաքական դէմքերու դիրքերը յստակ են։ Բացի Իւ. Էն. Էռ.էն ոչ ոք համաձայն է տը Կոլի տեսակէտներուն։

Արտասահմանի մէջ ցարդ ծանօթ չենք մամուլի արտայայտութիւններուն, բայց քաղաքական շրջանակներու կարծիքը յայտնի է։ Ուաշինկթընի մէջ աւելի թըշնամական արտայայտութիւններու կը սպասէին, այդ պատճառաւ վիրաւորուած չեն։ Գերմանիոյ մէջ զարմացած են նկատի առնելով որ Նախագահը «քանդիչ» արտայայտութիւններ չէ ունեցած, Մոսկուան ալ շատ դժգոհ չէ նկատի առնելով որ «ոչ»ը նախատեսուածէն նուազ վճռական է։ Ժընեւ կը ցաւի որ տը Կոլի դիրքին համար մինչ Անգլիացիք վերապահ են։

Ասիկա կը նշանակէ թէ ոչ թէ

իմաստ կ'առնէ ենթականերու մտաւոր եւ հոգեկան ցանքով, խօսքերուն ետեւ կանգուն գաղափարներով, ու գաղափարներուն ետեւ ներկայ բարոյական ու նկարագրային անձնաւորութեամբ։

Եթէ այս կարգի այցելութիւններ չեն փրկեր մեզ, սակայն վստահօրէն կը վերանորոգեն, կը սատարեն «տոկալու» այն կարգախօսին, որուն պէտք ունի, ամէնէն աւելի, ամերիկահայ գաղութը։

Պարագան տարբեր չէ Հայկական Արտասահմանի միւս ափերուն համար։

Միջին Արեւելք, Եւրոպա, Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկաներ, մինչեւ հեռաւոր «գաւառ»ներ, կենսականօրէն կը կարօտին այս կապին ու հաղորդութեան, զօրանալու եւ տոկալու համար։ Հայրենի հողին պակասը պիտի ջանանք դարմանել հայրենի ձայնին տարածումով։ Եւ ո՞վ աւելի չեշտակի ու ներուժ կերպով կրնայ լսելի դարձնել այդ «ձայն»ը, բայց եթէ ճշմարիտ մտաւորականը, — գրագէտ, ազգային գործիչ կամ արուեստագէտ։

Առեն է այս մասին աւելի լրջօրէն մըտածելու եւ մտածումէն անդին քայլ առնելու։ Շարժումը թափ կրնայ ստանալ, եթէ ամէն մէկ շրջանի մէջ քանի մը հոգի գան քով քովի եւ որոշեն գործել։ Նախաձեռնութեան ոգին մեկնակէտ է ապահով յաջողութեան, եթէ ապրում եւ գիտակցութիւն դնենք մեր ճիգերուն մէջ։

Խնդիրը քննելով տարբեր ճակատէ մը, պիտի ուզենք յայտնել նաեւ, թէ հայ մտաւորականութեան պարբերական այցելութիւնները կրնան նպաստ մը ըլլալ մշակութային մանկլի հետաքրքրութիւններու։

Հազարումէկ միջոց կ'առաջարկուի՝ գրագէտին, գրականութեան, թերթին ու գիրքին կապը զօրացնելու համար ժողովուրդին հետ։

Ահաւասիկ այդ միջոցներէն մէկն ալ, — եթէ ոչ կարեւորագոյնը, գո՛նէ կարեւին։

Անտեսել կենսական նշանակութիւնը մտաւոր հաղորդութեան, հոգեկան կապի եւ ուղղակի շփումի՝ կը նշանակէ ամէն օր քայլ մը ետ երթալ···

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՇՆՈՐՀՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ

ՊՈԼԻՍ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Հայաստանի Հեռագրական Գործակալութեան հաղորդագրութեան համաձայն, Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքը՝ Շնորհք Արք. այցելած է Լենինական, Կիրովական, Ալավերդի, Էջմիածին, Գեղարդ, Գառնի, Օշական եւ Խոր Վիրապ։

Պատրիարքին ուղեւորութիւնը վերջացած է Յուլիս 27ին եւ Փրակայի ճամբով Պատրիարքը Պոլիս վերադարձած է։

Նախքան մեկնումը Շնորհք Արք. Մոսկուայի մօտ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին հետ որ իրմէ առաջ խորհրդային մայրաքաղաքը ժամանած էր, այցելութիւն մը տուած է Ալեքսիս Պատրիարքին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂԵՍՏԻՆՑԻ գաղթականներու պարագլուխները դիմում մը ըրին Հիւսէյն թագաւորին, որպէսզի միջամտէ Դամասկոսի կառավարութեան մօտ «վերջ դնելու համար իրենց սուրիացի եղբայրներուն արինահոսութեան եւ ջարդին»։

ՍԿԻՒՊԻ աւերակներուն տակէն տակաւին ողջ մարդիկ կը գտնուին, կէս խելագար վիճակի մէջ։ Աշխարհի ամէն կողմէն օգնութեան կը փութան, բայց ահաւոր տեսարաններ կը պարզուին միշտ, մայրեր որ իրենց զաւակները կը փնտռեն փլատակներու մէջ, այրեր որ իրենց կինը կը փնտռեն···։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ մէջ երկրաշարժ մը պատահած է առջի օր եւ ըստ կարգ մը լուրերու Կազում քաղաքը կործանած է։ Զոհերու թիւը ծանօթ չէ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Ֆրանսական եւ բրիտանական բոլոր ստացուածքները որոնք գրաւուած էին, պիտի ծախուին։

ՀԱՌԻՄԸՆ խօսելով մամուլին յայտնեց թէ ըստ Խրուշչեւի չինական ռումբը վաղուան համար չէ։

ՌԸՍՔ տեսակցութիւն մը տուած է պատկերասփիւռէն եւ յայտարարած թէ հիւլէական համաձայնութիւնը մեծ բան մը չէ, բայց հաւանաբար անկիւնադարձ մը ըլլայ։

ՆԱՍՐ կոչ կ'ընէ որ «արաբ հայրենասէրները» ոտքի ելլեն, բայց զօր. Հաֆէզի վերելքը ցոյց կուտայ որ Պաասականներու իշխանութիւնը ամրապնդուած է Սուրիոյ մէջ։

ՏԸՐՊԱՆԻ մէջ (Հարաւային Ափրիկէ) այր մարդիկը ածիլած են այն կիներուն գլուխները որոնց մազերը եւրոպական նկատուած ձեւով սանտրուած էին։ Դատաճանութիւն կը նկատուի նման վարսայարդարում մը։

ՖԻՆԱՆՍԻԱԼ ԹԱՅՄԶԻ Թղթակիցը կարգ մը տեղեկութիւններ կուտայ իր թերթին Թուրքիոյ մասին, մասնաւորաբար ծանրանալով զբօսաշրջիկութեան վրայ որ երկրին գլխաւոր եկամուտն է։ 1962ին Թուրքիա այցելողներու թիւը հարիւրէն 32 աւելցած է նախորդ տարուան բաղդատմամբ, երկրին ձգելով 12 միլիոն տոլարի մուտք մը։ Քաջալերուած, Թուրքիոյ զբօսաշրջիկութեան նախարարութիւնը որոշած է աշխատանքներ տանիլ այդ ուղղութեամբ։ Առաջին հեռանկարն է «ուխտաւորներու ճամբան» պատրաստել որ յունական սահմանագլուխէն Անտիոք պիտի առաջնորդէ ուխտաւորները։ Թղթակիցը կը յիշէ նաեւ թէ երկիրը լեցուն է հին քաղաքներով կամ «անոնց աւերակներով»։

ՄԱՏՐԻՏԻ Ապահովութեան սպասարկութեանց անցագիրներու գրասենեակին մէջ, ռումբ մը պայթեցաւ եւ 20 հոգի վիրաւորուեցան։

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ ՌՈԲԵՐԹ ԳՈԼԷՃԻ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

Ամերիկեան Կրթական Բարձրագոյն Հաստատութիւնը անցեալ ամիս տօնեց հիմնարկութեան հարիւրամեակը: Հանրապետութեան նախագահ Կիւրսէլ շնորհաւորական հեռագրով մը գնահատութիւնը յայտնեց Գոլէճին՝ դարու մը ընթացքին կատարած ծառայութեան համար:

Քառասուն տարի առաջ, 1923 Ապրիլ 1ին, Անգարա պաշտօնական հրատարակութեամբ մը կ'ամբաստանէր ամերիկեան հաստատութիւնները որպէս ներշնչողներ ազատագրական գաղափարներու հայեւպուլկար երիտասարդութեան: Մարզուանի Անաթոլիա Գոլէճը Յոյներուն թելադրած էր Պոնտոսի ինքնավարութեան գաղափարները: Ամերիկեան միսիոնարներ մարդասիրութեան անունին տակ ուտեստեղէն եւ հագուստ բաշխած էին Թուրք որբանոցներու՝ տղաքը բողոքական դարձնելու համար: Այդ օրերուն Անգարայի ժողովը կը վաւերացնէր Ծովակալ Չեսթըրի շինարարական ծրագիրը եւ ամերիկացի լրագրող մը կը գրէր· «Թուրքիա կ'ուզէ ամերիկեան դրամը, բայց ոչ ամերիկեան քաղաքակրթութիւնը»:

Ամերիկացի միսիոնարներ Թուրքիա կը մտնէին 1831ին քարոզչական նպաստաւոր գետին մը գտնելով: Տոքթ. Համլին կը հիմնէր Պեպէքի դպրոցը, ուր կը պաշտօնավարէր ժամանակ մը Մեսրոպ Թաղիադեանց: Հայ եւ յոյն պատրիարքներ կը հակառակէին, մինչդեռ հիմնադիրը շարունակելով գործը՝ կը ջանար բարձրագոյն հաստատութիւն մը հիմնել:

Փարիզի մէջ հռչակուած բարենորոգումներու ծրագրէն թելադրուած Նիւ Եորք հաստատուած առեւտրական մը, Քրիստոֆ Ռոպերթ, կը փափաքէր նպաստել Թուրքիոյ յառաջդիմութեան եւ միանգամայն հակազդել ֆրանսական եւ հռոմէական քարոզչութեան: Գաղափարը տուած էին 1857ին Ճէյմս եւ Տուայթ: Կը դիմեն Տոքթ. Համլինի, որ գոհունակութեամբ կ'ընդունի սրտին մօտ եղող գաղափարը: Կը փափաքէր դպրոցը փոխադրել Ռումելի Հիսար, բայց արտօնութիւն ստանալու դժուարութիւն կար: Ահմէտ Վեֆիք փաշա դրամի պէտք ունէր, ուստի արտօնութիւն կուտար Վոսփորի նեղ անցքին վրայ հաստատելու ամերիկեան դպրոցը: Փաշան արտօնագիրն ալ կը հաղորդէր ամերիկեան եւ անգլիական դեսպաններուն (Մարտ 1862):

Պոլսոյ մէջ կը կազմուի Ռոպերթ Գոլէճի խնամակալութիւնը, սակայն Ահմէտ պաշտօնանկ կ'ըլլայ, յաջորդը շինութեան արտօնութիւնը կը ձգձգէ, Համլին կը յուսահատի: Անգլիական դեսպանը կը միջամտէ Ալի փաշայի մօտ: Ռուս, Ֆրանսական դեսպաններ կ'ընդդիմանան արտօնութեան, Յոյներ մրցակից մը կը տեսնեն Հաստատութեան մէջ, Կաթոլիկներ՝ հակառակորդ մը: Քրիստոֆ Ռոպերթի նախահայրը մեկնած էր Ամերիկա Ռոշելէն, միջնաբերդը Ֆրանսական բողոքականութեան եւ որ կատաղի դիմադրութիւն ցոյց տուած էր կարդինալ Ռիշլիէոյի բանակներուն:

Պոլիս եկած էր Ճորճ Մորկան, որ ըմբռնեց Համլինի ծրագիրը, Ռոպերթի բարերարութեան նպատակը: Վերադարձին դիմեց Ուաշինկթընի արտաքին նախարար Սթիւարթի: Ամերիկա քաղաքացիական կռուի եւ տնտեսական տագնապի մէջ էր: Դպրոցը բացուած էր արդէն 1863ին՝ քսան աշակերտով, կը մնար շէնքին կառուցումը: Յաջորդ տարին 20 Հայ, 9 Պուլկար, 6 Յոյն աշակերտներ կը յաճախէին: Արտաքին նախարարը կ'ըմբռնէ գործին կարեւորութիւնը, իր մօտ կանչելով Թուրք դեսպան Պլէք պէյը կը հրաւիրէ Պոլիս գրելու շէնքին շինութեան անմիջական արտօնութեան համար: Քարտուղարը կ'աւելցնէ «մերժումը կրնայ լուրջ հետեւանքներ ունենալ»:

Դեսպանին նամակը Պոլիս հասնելուն Տարանէլլի մօտ կ'երեւայ Ծովակալ Ֆերրակըթի հրամանատարութեան տակ ամերիկեան զրահաւոր մը: Բարձրագոյն Դուռը զուգորդութիւն մը կը տեսնէ դեսպանին գրութեան եւ զրահաւորին երեւումին միջեւ: Ծովակալը այդ նպատակով եկած չէր: Զինուորական պատիւով կ'ընդունուի վեզիրէն եւ հացկերոյթի ատեն կը խօսի շինութեան արտօնութեան մասին: Սուլթանական արտօնագրի թըւականէն եօթը տարի եւ տարիներու աշխատանքէ ետք Համլին գոհունակութեամբ կը մեկնէր Պոլսէն՝ պաշտօնը թողլով Տոքթ. Ուաշպըրնի:

Նոր շէնքեր կը կառուցուին գիշերօթիկներու համար, մատենադարանը կը ճոխանայ, աշակերտներու թիւը հետզհետէ կ'աւելնայ: 1873–74ի կրթական շրջանին կը յաճախեն 86 հայ, 86 յոյն եւ պուլկար աշակերտներ: Հայ մամուլը բողոքական քարոզչութեան կեդրոն մը կը տեսնէ Գոլէճին մէջ, կը հրաւիրէ ծնողքները հայ դպրոց ղրկելու իրենց զաւակները 1873 Հոկտ. 2ին 11 աշակերտներ տեսչութեան կը դիմեն որպէսզի ազատ ըլլան կրօնական պաշտամունքէ, որովհետեւ «Աստուածաշունչի մեկնութիւնները չեն համապատասխաներ Հայ Եկեղեցիի մասնաւոր վարդապետութեանց»: Տնօրէնը կը յայտնէ թէ դպրոցին ուսուցումը հակառակ չէ որեւէ եկեղեցիի վարդապետութեան: Դպրոցին նպատակը եկեղեցիներու դէմ պայքարիլ չէ, այլ զօրացնել հոգեւոր կեանքը եւ իրենց բարոյական ազդեցութիւնը: Աշակերտները կը յայտնեն իրենց միտքը· «Բացարձակ ջնջում կրօնական ամէն ուսուցումի, եւ միայն այս պայմանով կրնան շարունակել դպրոցը»: Տնօրէնը կը պատասխանէ. «Դուք կ'ուզէք ուրեմն դպրոց մը առանց կրօնքի, չէք ուզեր կրօնական դաստիարակութիւն ստանալ. կարելի չէ որեւէ զիջում, եթէ ընդունիմ ձեր առաջարկը, պարտաւոր պիտի ըլլամ անմիջապէս հրաժարելու պաշտօնէս»:

Պայքարող թերթերը կը գրեն յաջորդ օրը. «Տնօրէնը հայ աշակերտները հրաւիրած է բողոքական ըլլալու: Ուաշպըրն կը հրաւիրէ աշակերտները ներկայ ըլլալու քարոզին կամ մեկնելու շաբաթ եւ վերադառնալու երկուշաբթի: Քսան աշակերտներ կը մեկնին, պուլկար եւ յոյն աշակերտներն ալ կը դրդեն մեկնելու: Կը վերադառնան դպրոց, կը կրկնեն իրենց պահանջը, մերժումի հանդիպելով դուրս կ'ելլեն, դպրոցին առջեւ ցոյց մը կը կատարեն»: Ցակոբեան եւ Գարամաճեան ուսանողներ կը գրեն թերթին. «Եթէ հետեւէինք քարոզներուն՝ պիտի կորսնցնէինք Հայ Եկեղեցիի հաւատքը»:

Կրթական շրջանակէն դուրս կուգայ խնդիրը, մեծ վէզիրը կը խօսի ամերիկեան դեսպանին, որ արդէն իրազեկ էր հայ ուսանողներու պահանջին: Գանգատ մը չունին Պուլկարներն ու Յոյները, ոչ իսկ կաթողիկէ Լեհը, Ֆրանսացին եւ Իտալացին:

Ամերիկեան դեսպանն ու տնօրէն Ուաշպըրն համոզուած էին, թէ հայ մամուլին քննադատութիւնը հայ աշակերտներու դիմումը արտաքին թելադրութեան հետեւանք էր: Ռուս դեսպանատունը հրաւիրած էր պուլկար աշակերտները ձգելու գոլէճը՝ խոստանալով ամէն դիւրութիւն՝ եթէ ռուս դպրոցներ արձանագրուէին: Դեսպան Իկնատիեւ խոստացած էր Էջմիածնի անունով դպրոց մը բանալ հայ աշակերտներու համար:

1836էն 1910 Գոլէճ արձանագրուած հայ աշակերտներու թիւը կը հասնի 2729ի, վկայուած են միայն 161 երիտասարդներ, 6 առ հարիւր: Երկու հարց, մէկ կողմ թողլով քաղաքականը, ինչո՞ւ այսքան նուազ է աւարտականներու թիւը: Պուլկար վկայեալները կարեւոր դեր ունեցան իրենց ժողովուրդի ընկերային եւ վարչական կեանքի մէջ, ի՞նչ դեր կատարեցին գոլէճականները հայ կեանքի մէջ:

Իսմէթ Փաշա Լօզանի մէջ կը հաւաստէր ամերիկեան դիտողներուն թէ «կը փափաքի ամերիկեան հաստատութեանց գործունէութեան շարունակութիւնը, մարդասիրական հիանալի գործը»: Այսօր կիսաւեր կը մնան ամերիկեան գոլէճներն ու հիւանդանոցները: Շէնքերու համար ծախսուած էր 3.653.219 տոլար, հիմնարկութեանց ընդհանուր ծախքը կը հասնէր յիսուն միլիոն տոլարի:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՖՐԱՆՍ. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Le Royaume et les Prophéties (1)

Ժան–Շառլ Փիշօն կը փորձէ լոյս սփռել խորհրդաւոր, ցարդ անբացատրելի մնացած հարցերու շուրջ, որոնք հինէն ի վեր զբաղեցուցած են մարդոց միտքերը:

Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ բազմաթիւ մարգարէութիւններ ու գուշակութիւններ գրեթէ նման հաշիւներով կատարուած ըլլալ կը թուին եւ ի՞նչպէս կարելի է բացատրել այն իրողութիւնը որ մեր պատմութեան ընթացքին կարգ մը մարդիկ գրեթէ ճիշդ գուշակութիւններ ըրած են:

Զգուշանալով վճռական կարծիքներ յայտնելէ, հեղինակը հաւաքած է անհամար տուեալներ ցոյց տալու համար որ բոլոր մարգարէութեանց ու գուշակութեանց մեկնակէտը աստեղագիտական տուեալներն են:

Բազմաթիւ հետաքրքրաշարժ յայտնութիւններ որոշ չափով կը բացատրեն կրօնքներու ծագումն ու տեւողութիւնը եւ ընթերցողը կը մղեն անգամ մըն ալ խորհելու որ նիւթապաշտութիւնը ամէն ինչ չի կրնար ըմբռնելի դարձնել:

Զոդիակոսի տասներկու համաստեղութեանց մէջ երկիրը կը տեղափոխուի: Ըստ Ժան–Շառլ Փիշօնի վկայութեանց՝ այս տեղափոխութեանց ընթացքին պատմութիւնը իր լայն գիծերուն մէջ կը կրկնուի ամէն անգամ որ աշխարհ կը վերադառնայ նոյն կէտին եւ «Յաւիտենական շրջան»ի մը մէջ բանտարկուած մարդկութիւնը իր ճակատագրին կը հետեւի անիւի մը կապուած ձիու մը նման:

Որքան ալ համոզիչ չըլլայ «յաւիտենապէս կրկնուող շրջան»ներու այս թեզը, պէտք չէ մոռնալ որ նախապատմական օրերէն ի վեր կը զբաղեցնէ մարդկային միտքը:

Գիրքը չէ պատրաստուած մեզ համոզելու համար: Ընթերցողը ինքն կը նշմարէ այս պարագան եւ շատ աւելի գիտական շահագրգռութեամբ մը կը կարդայ անհամար ծանօթութիւններ բազմաթիւ կրօնքներու եւ աւանդութեանց մասին:

«Թագաւորութիւնն ու մարգարէները» մօտերս հրատարակելի երկրորդ մաս մը պիտի ունենայ «Տիեզերքի Օրերն ու Գիշերները» անունով, որուն մէջ հեղինակը պիտի փորձէ հաստատել նոր եւ հին կրօնքներու էական տարրերը:

Les Meilleures Histoires de Science-Fiction Soviétique (2)

Ժաք Պերժիէ մեծ հատորի մը մէջ հաւաքած է գիտական երեւակայական արկածախնդրութիւններ գրուած խորհրդային գրողներու կողմէ:

Վիպական այս սեռը որ Ժիւլ Վեռնի օրերէն ասդին աճեցաւ ու բազմացաւ, զարմանալի կախարդութեամբ մը կը հր–

ՋԱՂԱՑՔԻՆ ՃԱՌԸ

ԽՄԲ.— Ջախ – ջախին ձայնն է, դարձեալ, որ կը լսուի Հայաստանէն: Կամ եթէ կ'ուզէք՝ կոմկուսին քարտուղարն է միշտ, — անձնանունն է միայն փոխուած,— որ նոյն յորդորակը (նագարաթ) կը հնչեցնէ: Անկցի Դաշնակցութիւնը, կորչի Դաշնակցութիւնը: Այս յանկերգն ալ չըլլայ՝ ինչո՞վ պիտի լեցնեն իրենց ճառերուն պարապութիւնը:

Մենք «Ջաղացքին ճառը» կոչեցինք եւ այս խորագրով ալ, իբրեւ թերթօն, պիտի հրատարակենք յուացքի պարանի մը պէս երկարաձիգ այն զեկուցումը, զոր արտասանած է Յ. Զարոբեան, Յուլիս 5ին, Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէին լիակատար նիստին մէջ, Երեւան: Այս զեկուցման ընթացքին, ինչպէս սովորութիւն է եւ մեր ընթերցողները զոց գիտեն այլեւս, նախ յաւիտենական Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է որ նիւթ դարձած է կոմկուսի քարտուղարին «ջաղացքի ճառին», յետոյ արձագանգ տալով Մոսկուայի կոչնակին՝ կրկնուած են սպառնալիքները Հայաստանի գրողներուն, պատմաբաններուն, գիտնականներուն, դերասաններուն, արուեստագէտներուն, ուղղեալ այնպիսի մեղքերու համար, որոնք անուն կը փոխեն քանի մը տարին անգամ մը, թէեւ մեծ բան չէ փոխուած Սթալինէն ի վեր՝ այս կարգի պրոդուկցիաներու մէջ:

Կուտանք գլխաւոր մասերը:

Յուլիս 5ին, գումարուեցաւ Հայաստանի կոմկուսին Կեդր. Կոմիտէին լիակատար նիստը, ուր քննութեան առնուեցան Խորհ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի Յունիս ամսուան լիակատար նիստին որոշումները եւ անոնց գործադրութեան միջոցները եւ «գաղափարական աշխատանքին» բարելաւումը:

Այս առթիւ երկար զեկուցում մը ըրած է Յ. Զարոբեան, որու զեկուցումէն ետք խօսք առած են Երեւանի եւ Լենինականի կուսակցական ղեկավարները, Հայաստանի երաժիշտներու միութեան, լուսաւորութեան նախարարութեան ներկայացուցիչները եւ ուրիշներ:

Յ. Զարոբեան խօսելէ ետք արձանագրուած տնտեսական, «գաղափարական գործունէութեան» յաջողութիւններու մասին, երկար կանգ առած է այս վերջին մարզին, այսինքն գաղափարական աշխատանքներու թերութիւններուն վրայ, որոնք «լուրջ» հանգամանք կը կրեն: «Զգալի չափով հէնց դրանով պէտք է բացատրել, յայտարարած է Զարոբեան, որ մի շարք արդիւնաբերական ձեռնարկութիւններ, կոլտնտեսութիւններ ու սովխոզներ անբաւարար են կատարում իրենց պլանները, շատ ձեռնարկութիւններում ցածր է աշխատանքային կարգապահութիւնը, առկայ է կադրերի մեծ հոսունութիւն: Գաղափարական – դաստիարակչական աշխատանքը յատկապէս թոյլ է առեւտրի սիստեմում եւ շինարարական կազմակերպութիւններում»: Միւս կողմէ քիչ ուշադրութիւն կը դարձուի քաղաքական լուսաւորութեան սիստեմում մարքսիզմ – լենինիզմի ինքնուրոյն ուսումնասիրութեան գործին:

Այնուհետեւ Յ. Զարոբեան անդրադարձած է երիտասարդութեան մէջ կատարուող դաստիարակչական աշխատանքին եւ դիտել տուած, թէ այս մարզին մէջ եւս «քիչ չեն լուրջ թերութիւնները»: «Դրանով է բացատրւում այն, որ իրենց պարտքն ազնուօրէն կատարող երիտասարդների կողքին հանդիպում ենք աշխատանքային կարգապահութիւնը խախտողների, ծոյլերի, բարոյական այլանդակների, ճրիակերների, հասարակական կարգը խախտողների»:

Շատ թերութիւններ կան նաեւ ուսանողական շրջանակին մէջ կատարուած «ուսումնա – դաստիարակչական աշխատանքում»:

Յ. Զարոբեան երկար խօսած է գաղափարական – տնտեսական սխալներու մասին, որոնք գոյութիւն ունին Հայաստանի պատմաբաններուն եւ գրագէտներուն գործերուն մէջ:

« Որոշ պատմաբաններ, գրողներ, արուեստաբաններ իրենց աշխատութիւններում պատմական իրադարձութիւնների առանձին դէպքերում դասակարգային սոցիալական մօտեցում ցուցաբերելու փոխարէն, մօտենում են նեղ – ազգային դիրքերից: Անթոյլատրելի է, երբ Ստալինի անձի պաշտամունքի քննադատութեան պատրուակով ոմանք փորձում են նսեմացնել սոցիալիզմի եւ կոմունիզմի կառուցման գործում պարտիայի ու ժողովրդի նուաճումների նշանակութիւնը:

« Որոշ գրողների ստեղծագործութիւններ ոչ միայն ներթափանցուած չեն կոմունիստական շինարարութեան պաթոսով եւ ցոյց չեն տալիս հայ ժողովրդի հերոսական այսօրը, այլ, ընդհակառակը, արտայայտում են յոռետեսութիւն ու թախծի տրամադրութիւններ, [...] հայելու մէջ են պատկերում ժամանակակից կեանքը եւ իտէալականացնում անցեալը: Այդպիսի ստեղծագործութիւնները, անշուշտ, չեն նպաստում աշխատաւորների կոմունիստական դաստիարակութեանը:

(1 Շար.)

...մարդիկը։ Եւ որովհետեւ արտա–...գիտէր իրարու կը յաջորդեն հի–...ներեխանները իրարու հետ կը մըր–...ամէնէն աներեւակայելի դէպքերը ...ծելով։

...երրորդային այս հաւաքածոն հիմնա–...որոշ տարբերութիւն մը ունի արեւմտեան ...գրողներու գիտական երեւակայական վէ–...ներէն։ Մինչ այս վերջինները ոստիկա–...կան վէպերուն կը մօտեցնեն իրենց ...պատմութիւնները եւ հրէշներ ու արտակարգ դէն–...քերը, ...տէր ոճրագործներ կը ծնանին, ...իւնները իրենց ընկերային վարդապե–...տութեան վերջնական յաղթանակին կը կա–...ն երեւակայուած գիւտերն ու դէպքե–...։ Այս պարագան պատահար մը չէ, որ ...երրորդային այս գրականութիւնը վար–...դապետական նկատուի։ Ընդհակառակն՝ ...գիւտերը, հեղինակները եւ կա–...կ եղածին չափ գիտականօրէն բացա–...տրելու ճիգը որոշ չնորհ մը կու–...ն պատմութիւններուն։ Միայն թէ ...եալին պէտք եղածէն աւելի լուրջ են եւ ...գրականութենէն աւելի բացատրական ...թեան կը վերածուին։

...Շպէֆանիի «Աշխարհը որմէ մեկնած ...ի պատմուածքը չափազանց սիրուն ...ռոմանտիկ» մըն է։

...Կաչնովի «Ոսկեայ Լուսաւոր» բանաս–...տեղծական շնորհով մը կ՚ոգեկոչէ կոր–...սուած քաղաքակրթութիւն մը։ Սծրու–...գացի, Տոնթօ, Սափառին եւ Սաֆրա–...ի աւելի երկար արկածախնդրութիւն–...ներ կը պատմեն ապագայ աշխարհէ մը, ...ուր այլեւս մոռցուած է պատերազմը, ա–...տելութիւնը, ոճիրը, խտրականութիւնը, ...բերքն ու այսօրուան կարգուսարքը։

Գիտական երեւակայական այս սեռը ...չէ արհամարհուելի։ Գրականութիւ–...ն որ մեր ժամանակներու հետ կը քալէ ...մարդկութեան է բազմաթիւ սեռերու, ...որոնց մէկ մասը դեռ չի ճանչցուիր մաք–...րակրօններու կողմէ։

Մ. ՀԱՃԵԱՆ

1) Jean-Charles Pichon : Laffont, Paris, 1963.

2) Jacques Bergier : Laffont, Paris, 1963.

ՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՒԵՐԸ

...Բոլոմպիայի մէջ պետական պաշտօն–...եաներ կան, որոնք պէտք է հսկեն երբ ...հաւ մը կը մորթուի։ Արդարեւ երկրին ...Բասօ շրջանին մէջ ոչ մէկ գիւղացի ի–...րաւունք ունի առանց անոնց գիտութեան ...հաւ մորթելու։ Որովհետեւ, այդ շրջանը ...հարուստ է զմրուխտով, իսկ թանկագին ...քարին ամուր կողերը կ՚օգնեն հաւերուն ...մարսելու իրենց կուլ տուած հա–...տիկները, եւ յաճախ՝ հաւերը իրենց կե–...րին հետ միասին կուլ կուտան զմրուխտի ...կտորներ։ Ահա թէ ինչու պետական պաշ–...տօնեաները կը հսկեն հաւ մորթողներուն ...վրայ, որպէսզի վերցնեն անոնց ստամոք–...սին գտնուող եղած թանկագին քարերը։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

1927էն ի վեր 36րդ անգամն ըլլալով տօնեցինք «Հերոսներու Օր»ը Շաւիլի անտառին մէջ, ուրուն կողքին՝ գերեզմանատան մէջ, 1925էն ի վեր իր յաւիտենական հանգիստը գտած է Խանասորի արշաւանքին ղեկավարը՝ Իշխան Յովսէփ Արղութեան։

Յուլիս 21ին, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Շաւիլի անտառը հայկականութիւն կը բուրէր։ Կարելի է ըսել թէ աննախընթաց բազմութիւն մը կար այս տարի. Փարիզի գրեթէ բոլոր շրջաններէն եկած էին հայրենակիցներ, տարուան մէջ օր մը՝ հեռու առօրեայ հոգերէն ու տաղտուկներէն, ապրելու եւ խանդավառուելու համար մեր պաշտելի հերոսներուն յիշատակով։

Կէսօրէն ետք ժամը 3ին պայմանադրական այցը կատարուեցաւ մեր սիրելիներու շիրիմներուն, ուր Հ. Յ. Դաշնակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէի անունով՝ ընկ. Խաչիկ Մկրտիչեան համառօտ գիծերով պատմականը ըրաւ մեր հերոսամարտին, ոգեկոչեց յիշատակը մեր յայտնի եւ անյայտ, անուանի ու համեստ բոլոր հերոսներուն։ Այս առթիւ յիշեցուց թէ ասկէ վաթսուն տարի առաջ սահմանագլուխին վրայ կը նահատակուէին Խանի եւ Թումանի զինակիցները, ինչպէս նաեւ՝ իրենք։

Ընկ. Խ. Մկրտիչեան հանդիսավայրին մէջ եւս խօսեցաւ մեր հերոսամարտին եւ հերոսներու մասին, «որոնք մոռցան անձնական եւ ընտանեկան կեանք ու ազգային մտահոգութիւններէ առաջնորդուած՝ զոհուեցան ահաւոր զուպարներէ հաք»։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը՝ ընկ. Ժիրայր Մխիճեան խօսք առնելով յայտարարեց թէ Դաշնակցութեան դրօշին տակ հասակ նետող նորահաս սերունդը, հակառակ այն իրողութեան, որ հայրենիք չէ տեսած, այսուհանդերձ հաւատքով ու նուիրումով փարած կը մնայ սերունդներու ազգային գաղափարախօսութեան մը դրօշակիրը հանդիսացող՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան գաղափարականին եւ իտէալին։

Գեղեցիկ զուգադիպութեամբ, այս տարուան հանդիսութիւնը Վարդավառի տօնին կը զուգադիպէր։ Ամբողջ օրը երգերով, արտասանութիւններով, շուրջպարերով սեղծուեցաւ մանրանկար Վարդավառի մը տօնախմբութիւնը։

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ (Յառաջ).— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջանային Կոմիտէի, Վալանսի գաղութը եւս յատուկ փայլով տօնեց Հերոսներու Օրը, Խանասորի արշաւանքի 66րդ տարեդարձին առթիւ։

Երէցներու եւ երիտասարդներու կողմէ երգուած «Կարկուտ տեղաց»էն ետք, յանուն Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէին՝ ընկ. Յ. Կօչկարեան ոգեկոչումի քանի մը խօսք ըրաւ, մասնաւորապէս յայտարարեց թէ Խանասորի արշաւանքը պատկառելի հակայարձակողական քայլ մըն էր, պատմական միջոց մը, որուն նպատակն էր բնաջնջել Մազրիկ ցեղը, «որ խուժդուժ ձեւով կոտորած էր 800 անզէն երիտասարդներ պարսկական սահմանագլուխին վրայ»։

Բացման խօսքէն ետք, յաջորդաբար խօսք առին Հայր Պապեան, Գէորգ Պօյաճեան եւ Տէր Նարեկ քահանայ։

Հայր Պապեան պանծացուց հայ յեղափոխութիւնը ու մի առ մի մատնանշեց մեր պատմութեան կարեւորագոյն դէպքերը, որոնց ընթացքին «խենթեր» կըռուեցան մեր ազգային սրբութիւններուն եւ իտէալներուն համար։ Գէորգ Պօյաճեան վրդովումով դիտել տուաւ թէ Հայութեան արդար դատը ներկայիս անտեսուած է բոլորին կողմէ անխտի՛ր, այսուհանդերձ մեր պարտքն է, ոչ միայն կենդանի պահել զայն, այլեւ յիշեցնել բոլորին ու պահանջատէրի վիճակին մէջ գտնուիլ։ Տէր Նարեկ քահանայ ճազկեց բոլոր տեսակի բռնութիւնները եւ յայտարարեց թէ անուազն վատութիւն է, երբ կը փորձուի վարկաբեկել մեր ազատագրական շարժումը, որ լեցուն է հերոսապատում սխրագործութիւններով։

Խօսնակ ընկերուհի Ժ. Խաչիկեան ձեռնհասօրէն վարեց օրուան գեղարուեստական յայտագիրը։

Արտասանութիւն, երգ, խմբերգ եւ պար իրարու յաջորդեցին։ Նոր սերնդականները մեծ փայլ տուին իրենց պատրաստած գեղարուեստական յայտագրով։ Նուիրահաւաքութեան մը ընթացքին գոյացաւ 760 Փրանք։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ Յուլիս 7ին, պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ Զմմառու նորաշէն ընծայարանին, հայ կաթողիկէ Կաթողիկոս – Պատրիարք Իգնատիոս ԺԶ. Պաթանեանի կողմէ։ Նորաշէն ընծայարանին բարերարն է Գրիգոր – Պետրոս ԺԵ. Կարդինալ Աղաճանեան որ նոր ընծայարանը շինած է իր մօրը յիշատակին։ Յանուն Աղաճանեան գերդաստանին ներկայ եղած է Կարդինալին քոյրը՝ Տիկին Եղիսաբէթ Աղաճանեան։ Պաշտօնական հեռագիրներով իրենց շնորհաւորութիւնները յայտնած են Պօղոս Զ. Պապը եւ Կարդինալ Աղաճանեան։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱԿԱԴ. Ն. ՍԻՍԱԿԵԱՆ

Վերջերս Մոսկուայի մէջ գումարուած Խ. Միութեան Գիտութիւններու Ակադեմիայի ընդհանուր ժողովը, որ վաւերացուց իր նոր կանոնադրութիւնը, Ակադեմիայի ընդհանուր քարտուղար ընտրեց ակադ. Նորայր Սիսակեան։

ԹԱՏՐՈՆ

Երեւանի Պետական Թատրոնը վերջերս ներկայացուց ֆրանսացի ծանօթ թատերագիր Փրոսփէր Մերիմէի գործերէն՝ «Սուրբ ընծաներուն գաղտնիքը», «Պատահականութիւնը» եւ «Ափրիկեան սէր»ը։

ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐՈՒ ԿԵՐԸ

«Սով. Հայաստան» Յուլիս 14ի թիւով կը ներկայացնէ «կերի կուտակման ընթացքը» Հայաստանի կոլտնտեսութիւններուն մէջ։

Բսան շրջաններու մէջ մինչեւ Յուլիս 10 խոտ կուտակուած է՝ 53.488 թոն, փոխանակ ծրագրով նախատեսուած 552 հազար 303 թոնին, այլ խօսքով ծրագրին 9,7 տոկոսը միայն իրագործուած է։ 634.580 թոն սիլոսուածի փոխարէն կուտակուած է 35.121 թոն, այսինքն ծրագրին 5,5 տոկոսը։

ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐ

Լենինականի համայնավար կուսակցութեան կոմիտէն քննութեան առած է գաղափարական խնդիրներ եւ անոնց իրականացման «վճռական» միջոցները։ Կոմիտէի քարտուղարը՝ Լ. Պետրոսեան եւ մշակոյթի բաժնի վարիչը՝ Ս. Յարութիւնեան «իրենց ելոյթներում նշեցին, կը գրէ «Սով. Հայաստան», որ քաղաքում դեռ պատշաճ պայքար չի ծաւալւում հակահասարակական երեւոյթների դէմ, անբաւարար է գիտա–աթէիստական (հակակրօնական) պրոպագանդան։ Մի՞թէ նորմալ է, որ երիտասարդութեան որոշ մասը մասնակցում է կրօնական ծիսակատարութիւնների, լինում են դէպքեր, երբ եկեղեցի են յաճախում դպրոցական հասակ ունեցող երեխաները»։

Մէկ ուրիշը դիտել տուած է թէ դեռ գոյութիւն ունին «հնի մնացուկներ»։ Այսպէս, օրինակ, «մարդու կեանքի կարեւոր իրադարձութիւններից է ամուսնութիւնը, բայց մեզ մօտ այն որոշ դէպքերում պայմանաւորւում է հարսնացուի մեծ օժիտի, թանկարժէք նուէրների, աւելորդ ծիսակատարութիւնների հետ»։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (192)

ԵՂԼՏՐՋԻ ՊՈՄՊԱՆ

●●●

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

Վերջին անգամ Ժօրժի գերմանական ...նամակատան մէջ ունեցած տուփէն գըտնուած եւ իր անուան եկած նամակներէն ...Սոֆի առորդրութիւնը կրող նամակ մը ...գերման հիւպատոսարանին թարգմանին ...յանձնէն բերուելով երբ բացուեցաւ, տեսնուեցաւ որ գերմաներէն գրուած էր. ...նամակը թարգմանուեցաւ, որուն մէջ ...նշանաւոր ուշագրաւ կէտերը կային.— «Սիրելի Մ. Քիրին վերնագրով վերջին ...նամակին հասած օրը ձեզի տուած բանս ...պահեցէք։ Նամակը «Օնքս» հասցէով ...ղրկեցէք։ Չիս անգամ մըն ալ մտատանջութեան չմատնելու համար խիկոյն տեղեկութիւն տուէք։ Եթէ երբեք հիւանդանաք, առանց դրամը խնայելու՝ անմիջապէս իմացուցէք ինծ, այն ատեն հոս ժողով մը գումարել տալով՝ ձեզի համար ամէնէն նպաստաւոր միջոցները փնտռել պիտի տամ։ Ամուսինս եւ Ռուպինա կը բարեւեն ձեզ»։

Այս նամակին առթիւ երբ Ժօրժէ բացատրութիւն պահանջուեցաւ, պատասխանեց թէ այս նամակը գրուած է Ժընեւի Օնքս քաղաքէն Տիկին Սօֆի Րիփսի կողմէ, որ Լիփա Րիփսի եւ Ռուպինա Ֆայնի հետ հոն կը բնակի. Քիրին անունը իր ծածկանունն է, որով կը ստորագրէ Եւրոպայի մէջ անիշխանական գաղափարներ արծարծող լրագիրներէ ոմանց մէջ գրած իր յօդուածները։

Տիկին Սօֆի, եղեռնական դէպքին օրը վեց հատ ռուսական կեղծ անցագիր եւ երեք հատ վեցհարուածեան ատրճանակ ձգած ըլլալով Ժօրժի բնակած տունը, «ձեզի տուածս ինծ ղրկեցէք» ըսելով ատոնք ակնարկել կ՚ուզէ։ Ժօրժ յայտարարեց թէ իր ձերբակալուելէն առաջ անցագիրները Անտոն Գոչի ղրկած է Ֆիլիպէ, իսկ վեցհարուածեանները ալ տուփի մը մէջ զետեղելով՝ պահած է Սինկըրի վաճառատունը, գերմանահպատակ Մ. Պէշի գրասենեակին մէջ։

Ժօրժ մանրամասն կերպով յայտարարեց թէ Ժընեւ գտնուող Դրօշակի յեղափոխական անդամները ժողով մը գումարելով, պէտք ունեցած դրամը պիտի փութացնէին իրեն, որպէսզի դիւրացնեն փախուստը, եւ թէ Աւէլ Պէրշիէ, որուն հասցէն նախապէս պահած էր իր քով եւ որուն հետ թղթակցը խոստովանած էր, կը բնակի Օնքս գիւղաքաղաքին մէջ։

Արդարեւ Սինկըր վաճառատան հաշուակալ գերմանացի Մ. Պէշ յիշելով որ Ժօրժ տուփ մը պահած է իր սենեակին մէջ, յիշեալին ձերբակալումէն վերջ, իրողութիւնը ըստ օրինի հիւպատոսարան ծանուցած է։ Այսպէս յիշեալ տուփը բերուելով քննութեան ենթարկուած եւ տեսնուած է որ ատիկա կը պարունակէ վերջին դրութեամբ շինուած երեք հատ կրկնահարուածեան ատրճանակներ, ինչպէս նաեւ շուրջ չորս հարիւր հատ գընդակ։

Երբ հարցուեցաւ Ժօրժի, թէ ինչո՞ւ համար տիկին Րիփս ատրճանակները իր տունը ձգեց, եւ թէ ինչ ինչո՞ւ զանոնք յիշեալին գրասենեակը պահեց, Ժօրժ պատասխանեց թէ այս հրազէնները Լիփա Րիփս, Ռուպինա Ֆայն ու կառապան Ժօրժ գնած էին եղեռնական Դէպքին օրը եւ իրենց վրայ կը կրէին զանոնք։

Դէպքին օրը եթէ զիրենք ձերբակալելու ձեռնարկ մը ըլլար՝ որոշած էին անձնապաշտպանութեան համար՝ զիրենք ձերբակալել փորձողները սպաննել. սակայն քանի որ պէտք չէին տեսած զանոնք գործածել, իրենց փախուստի պահուն զգուշութեան համար զանոնք իր տունը ձգած են։ Ինքն ալ զանոնք ծրարի մը մէջ փաթթելով տարաւ Սինկըրի վաճառատունը եւ Մ. Պէշի գրասենեակը դրաւ։

Յիշատակուած Աւէլ Պէրշիէի նկատմամբ երբ անհրաժեշտ եղած քննութիւնները կը կատարուէին, միւս կողմէ հետզհետէ կը հասնէին Պուլկարիոյ քոմիսէրութեան պատասխանները՝ Ֆիլիպէ Անտոն Քոչի, Երուանդ Ալաճաճեանի եւ Թադէոս Յակոբեանի նկատմամբ եղած հարցումներուն։

Աւէլ Պէշիրէ անուն կինը Զուիցերիոյ Օնքս գիւղաքաղքը կը բնակէր եւ դէպքէն անմիջապէս ետք Դաւրիսեան Րիփս անուն մէկը ուրիշ խումբ մը կիներու հետ իր բնակութիւնը հաստատած էր այս Աւէլ Պէրշիէի քով, Րիփսի դիմագիծերը կատարելապէս կը համապատասխանէին յիշեալ Դաւրիսեանի դիմագիծերուն հետ։

Անտոն Քոչ անունը կրող անձը բուն իսկ Ալաճաճեանն էր, որ Ֆիլիպէ կը բնակէր ու Հայ յեղափոխականներու խըռովարարական գործերը կը վարէր։ Թադէոս Յակոբեան՝ Սոֆիայի, իսկ Ալաճաճեան Երուանդ ալ՝ Ֆիլիպէի մէջ մէկ մէկ վաճառատուն բացած էին եւ վաճառականութեան քօղին տակ հայ յեղափոխականներուն հետ յարաբերութիւն հաստատած էին։

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

... ՖՐԱՆՍ 1 ... ՕԳՈՍՏՈՍ 7 ...

FRANCE - I

« LES HEURES ARMENIENNES »

ՌՈՒԲԷՆ ՄԵԼԻՔ – ԵՒԱ ԿՐԻԼԻՔԷՋ

պատրաստած են

« Հայկական կէս ժամը »

Չորեքշաբթի՝ Օգոստոս 7, ժ.ը 22.20

Ցայտագրին գրական բաժնին մէջ՝ Սայաթ – Նովա, Վարուժան, Զա – րենց, Թէքէեան ... :

Ֆրանսերէն կ'արտասանէ՝

ՍԵՐԺ ՌԵԺԻԱՆԻ

ԺԱՄԸ 22.20 ... ՕԳՈՍՏՈՍ 7

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկ. Կ. Սարոնճեանէ 50 Ֆ. իր կնոջ կսկծալի մահուան առթիւ:

Պ. Լուսարեւեանէ 20, իրենց անդրանիկ զաւկին ծննդեան, Տէր եւ Տիկին Ալեքսանեանէ 10 Ֆր. իրենց զաւկին արկածէ ազատուելուն առթիւ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Աւետիս Լուսպարոնեան 30 ֆրանք կը նուիրէ Ազգատախնամին, փոխան ծաղկեպսակի Եփրեմ Թեւանեանի մահուան առթիւ: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Յառաջի *վարչութիւնը արձակուրդի մեկնող իր յարգելի բաժանորդներուն ուշադրութեան կը յանձնէ թէ հակառակ իր փափաքին,* անկարելիութեան մէջ է ՅՈՒԼԻՍ եւ ՕԳՈՍՏՈՍ *ամիսներու ընթացքին, հասցէի առժամեայ փոփոխութիւններ կատարելու :*

Թերթիս պաշտօնէութեան արձակուրդը արդէն զգալապէս կը դժուարացնէ տպագրական եւ առաքման մեր աշխատանքները, այնպէս որ վարչութիւնս ի վիճակի չէ յաւելեալ աշխատանքներ ստանձնելու , որոնց համար ոեւէ պաշտօնեայ *չունի :*

Անգամ մը եւս խնդրելով մեր բաժանորդներէն որ ներողամիտ ըլլան, կը թելադրենք որ իրենց անձնական միջոցներով կարգադրութիւններ ընեն, արձակուրդի վայրը ստանալու համար Յառաջը, *բայց ոչ մէկ դիմում , ոչ ալ դրամական առաքում ընեն թերթիս, այս նպատակաւ :*

Վստահ ենք որ մեր հաւատարիմ բաժանորդները լաւ պիտի հասկնան նման ակամայ կարգադրութեան մը պատճառները եւ մեր կողմէ որեւէ չկամութեան պիտի չվերագրեն զայն : Մեր ընթերցողները գիտեն թէ ինչ զոհողութիւններ կը ստանձնէ Յառաջ *լոյս տեսնելու համար ամէնուն արձակուրդի շրջանին , փոխանակ ինք ալ այդ օրերուն հրատարակութիւնը դադրեցնելու: Մեր ընթերցողներն ու բարեկամները պիտի չուզէին անշուշտ ալ աւելի ծանրաբեռնել թերթիս տնօրէնութիւնը :*

Շնորհակալութիւններով

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

×

ՀԱԿԱՌԱԿ ԱՄԻՍԷ ՄԸ Ի ՎԵՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՈՂ ՎԵՐՈՅԻՇԵԱԼ ԱԶԴԻՆ, ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՀԱՍՑԷՆԵՐ ՂՐԿԵԼ ՄԵԶԻ, ԱՌԺԱՄԵԱՅ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ: ԿԸ ՑԱՒԻՆՔ ՈՐ ԸՆԹԱՑՔ ՉԵՆՔ ԿՐՆԱԼ ՏԱԼ ՆՄԱՆ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐՈՒ :

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է փութան դիմել տեսչութեան հասցէին :

COLLÈGE ARMÉNIEN SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

Եւրոպայի մէջ, հայ մանչերու համար հիմնուած, ֆրանսական եւ հայկական ուսումնական կատարեալ ծրագիրներով օժտուած մեծագոյն եւ ծաղկեալ ուսումնարանն է Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը, որուն սեմէն ներս հայ մանուկին հոգին, միտքը եւ մարմինը կը մեծնայ, կը ծաղկի եւ կ'ընդլայնի բաղձալի համեմատութիւններով :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

' Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Օդափոխութեան կայանի մանուկներու առաջին խումբի վերադարձը, Օգոստոս չորսին, առաւօտուն ժամը 6.15ին, Կառ տը Լիոնի մէջ հանդիպում ծնողքներու եւ մանուկներու :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1963 – 1964 *տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են : Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է այժմէն իսկ դիմում կատարեն հաստատութեան տնօրէնութեան :*

Ա.— ՖՐԱՆՍԱԿԱՆԸ, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու *արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — :*

Բ.— ՀԱՅԿԱԿԱՆԸ, որ կ'օժտէ սանուհիները հայադիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի , գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութեանց համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան :

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Tél : 927-01-72

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Տիկնանց յանձնախումբը կը խնդրէ կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ հետեւեալ թուականները .—

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1, *Երեքշաբթի երեկոյ Տիկնանց յանձնախումբի կազմութեան Գ. տարեդարձին առթիւ գեղարուեստական երեկոյթ :*

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 19, *ցուցահանդէս հայ արուեստագէտներու նկարիչ, արձանագործ եւ փորագրիչներու գործերուն :*

Հայկական Թանգարանը, 52 Ավընիւ Ֆոշ, (*Փարիզ* 16):

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7, 8, 9, 10, *«Բարենպատակ վաճառք »:*

Յառաջիկային պիտի տրուին մանրամասնութիւններ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանի Միկոյեան շրջանի Մալիշկա գիւղացի՝ Բարաջանեան Ազատ, որ կը կարծուի թէ Մարսէյլ կը բնակի: Կը խնդրուի իր մասին տեղեկութիւն ունեցողներէ յայտնել Պ. Ղարիբեանին՝

25, Rue Alsace-Lorraine
ST.-CHAMOND (Loire)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան յիսնամեայ յոբելեանը կը տօնուի Հոկտեմբեր 13ին, Սալ տը լա Շիմի:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄԻՍ

LES SABLES D'OLONNE

(Vendée)

Ծովու լոգանք, խաղեր, դասախօսութիւններ, գեղարուեստական երեկոներ

ԳԻՆ՝ 310 ՖՐԱՆՔ

Հաւաքական տոմսով մեկնողները պէտք է հաւաքուին Մշակոյթի Տուն (17 Բիւ Պլէօ), այս Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը ճիշդ 7.30ին : Մեկնում ժամը ճիշդ 8ին:

×

Բանակումի հասցէն է՝

CAMP DU NOR SEROUND

à la Bauduère par Olonne s/Mer

(VENDÉE)

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ, Երկերի ժողովածու , 10 *հատոր լաթակազմ*	70 Ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 7 *հատոր , լաթակազմ*	56 Ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ, Պապ թագաւոր , լաթակազմ	10 Ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ, Հայոց բերդը, *լաթակազմ*	8 Ֆր.
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ , Երկերի ժողովածու , 2 *հատոր լաթակազմ*	14 Ֆր.
ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ, *մեծադիր, գունաւոր նկարներով, լաթակազմ*	10 Ֆր.
Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ, Հայաստանի կենդանական աշխարհը, Բ.	8 Ֆր.
ԱՐՍԷՆ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ, Երկեր (*Արովեան Պռօշեան, Պարոնեան*)	17 Ֆր.
ՄՈՒՐԱՑԱՆ, Պատմուածքներ, գունաւոր *նկարներով*	5 Ֆր.
ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ մասին յիշողութիւններ. *լաթակազմ*	7.50 Ֆր.
ՄԻՔ. ՇԱԹԻՐԵԱՆ. Գարունը նորից եկաւ. 296 *էջ.*	5 Ֆր.
ԱԲԳԱՐԵԱՆ. Մատենադարան (*անգ.*) 18 *գունաւոր մանրանկարներ*	3 Ֆր.
ՀԵՆՐԻԿ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ. Երգի ծնունդը. բանաստեղծութիւններ	3.85 Ֆր.
Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ. Տաղեր, 200 էջ. *լաթակազմ*	3.50 Ֆր.
ՍՈՎԵՏԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ. Ա. 800 *էջ. լթկզմ.*	16 Ֆր.
ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ, Անլռելի զանգակատուն, *Պէյրութ*, 1963	10 Ֆր.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է ... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է

ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք ... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի

Եթէ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ *եւ* փլասթիք — *ծածկոցներ. —*

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)